

UCHWAŁA NR 24/14
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Z DNIA 10 GRUDNIA 2014 r.

W SPRAWIE:

Przyjęcia projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 (wersja 5.0) wraz z Uzasadnieniem, Podsumowaniem oraz Prognozą oddziaływania na środowisko.

NA PODSTAWIE:

Art. 41 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2013r., poz.596 j.t. z późn. zm.), art. 20 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.), art. 42 pkt 2, art. 43 i art. 55 ust. 3 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013r. poz. 1235, j.t. z późn. zm.), uchwała się, co następuje:

§ 1

1. Przyjmuje się projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 (wersja 5.0), który stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
2. Przyjmuje się Prognozę oddziaływania na środowisko, Uzasadnienie i Podsumowanie do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 (wersja 5.0), które to dokumenty stanowią odpowiednio załącznik nr 2, 3 i 4 do niniejszej uchwały.
3. Postanawia się podać do publicznej wiadomości poprzez ogłoszenie w dzienniku o zasięgu regionalnym, na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, w tym w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń informację o przyjęciu przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego projektu RPOWŚ 2014-2020 oraz o możliwościach zapoznania się z jego treścią oraz Uzasadnieniem i Podsumowaniem.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Marszałkowi Województwa Świętokrzyskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

ADAM JARUBAS

Zarząd Województwa Świętokrzyskiego

**Regionalny Program
Operacyjny
Województwa
Świętokrzyskiego
na lata 2014-2020**

***Wersja 5.0
grudzień 2014 r.***

Słownik	5
SEKCJA 1 STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	9
SEKCJA 1.1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	9
1.1.1 Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.....	9
1.1.2 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych	27
SEKCJA 1.2. UZASADNIENIE ALOKACJI FINANSOWEJ	34
1.2.1 Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne	34
1.2.2 Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu	35
SEKCJA 2 OSIE PRIORYTETOWE	45
2.1 Oś priorytetowa 1. Innowacje i nauka	45
2.2 Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka	56
2.3 Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia	70
2.4 Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	89
2.5 Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja	106
2.6 Oś priorytetowa 6. Rozwój miast	112
2.7 Oś priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne	131
2.8 Oś priorytetowa 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo.	153
2.9 Oś priorytetowa 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	183
2.10 Oś priorytetowa 10. Otwarty rynek pracy	201
2.11 Oś priorytetowa 11. Pomoc Techniczna.....	220
SEKCJA 3 PLAN FINANSOWY	226
SEKCJA 3.1. ŚRODKI FINANSOWE Z POSZCZEGÓLNYCH FUNDUSZY ORAZ KWOTY NA REZERWĘ WYKONANIA	226
SEKCJA 3.2. ŁĄCZNE ŚRODKI FINANSOWE W PODZIALE NA FUNDUSZ ORAZ WSPÓLFINANSOWANIE KRAJOWE (EUR).....	229
SEKCJA 4 ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO	231
SEKCJA 4.1. ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ	232
SEKCJA 4.2. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ OBSZARÓW MIEJSKICH	232

SEKCJA 4.3. RAMY REALIZACJI ZIT POZA ZINTEGROWANYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA Z POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH	234
SEKCJA 4.4. ROZWIĄZANIA DOTYCZĄCE PRZEDSIĘWZIĘĆ MIĘDZYREGIONALNYCH I TRANSNARODOWYCH W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO, Z UDZIAŁEM BENEFICJENTÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W CO NAJMNIEJ JEDNYM INNYM PAŃSTWIE CZŁONKOWSKIM	234
SEKCJA 4.5. WKŁAD PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ W RAMACH PROGRAMU W ODNIESIENIU DO STRATEGII MAKROREGIONALNYCH I STRATEGII MORSKICH, Z ZASTRZEŻENIEM POTRZEB OBSZARU OBJĘTEGO PROGRAMEM ZIDENTYFIKOWANYCH PRZEZ PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)	234
SEKCJA 5 SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROZONYCH DISKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM	236
SEKCJA 5.1. OBSZARY GEOGRAFICZNE NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTE UBÓSTWEM/GRUPY DOCELOWE NAJBARDZIEJ ZAGROŻONE DISKRYMINACJĄ.....	236
SEKCJA 5.2. STRATEGIA SŁUŻĄCA ZASPOKOJENIU SZCZEGÓLNYCH POTRZEB OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH/GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM	238
SEKCJA 6 SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH.....	240
SEKCJA 7 INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTENRÓW	240
SEKCJA 7.1. ODPOWIEDZIALNE INSTYTUCJE I PODMIOTY	240
SEKCJA 7.2. ZAANGAŻOWANIE WŁAŚCIWYCH PARTNERÓW	243
7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego.....	243
7.2.2 Granty globalne.....	246
7.2.3 Środki przeznaczone na budowanie potencjału	246
SEKCJA 8 KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI	246
SEKCJA 9 Warunki wstępne.....	296
SEKCJA 9.1. WARUNKI WSTĘPNE, SEKCJA 9.2 OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ ZMIERZAJĄCYCH DO SPEŁNIENIA WARUNKÓW WSTĘPNYCH, WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ORAZ HARMONOGRAM PRZEDSIĘWZIĘĆ	296
SEKCJA 10 ZMNIEJSZANIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW	297
SEKCJA 11 ZASADY HORYZONTALNE	298
SEKCJA 11.1. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ	298

SEKCJA 11.2. RÓWNOŚĆ SZANS I NIEDYSKRYMINACJA	300
SEKCJA 11.3. RÓWONUPRAWNIENIE PŁCI.....	302
SEKCJA 12 ODRĘBNE ELEMENTY	304
SEKCJA 12.1. DUŻE PROJEKTY, KTÓRYCH REALIZACJĘ ZAPLANOWANO W OKRESIE PROGRAMOWANIA	304
SEKCJA 12.2. RAMY WYKONANIA PROGRAMU OPERACYJNEGO	304
SEKCJA 12.3. WŁAŚCIWI PARTNERZY ZANNGAŻOWANI W PRZYGOTOWANIE PROGRAMU.....	304
ZAŁĄCZNIKI	306

Słownik

AOS	Ambulatoryjna Opieka Specjalistyczna
B+R	Badania i rozwój
B+R+I	Badania, rozwój, innowacje
BDL	Bank Danych Lokalnych
CIS	Centra Integracji Społecznej
CSR	Zalecenia Rady dla Państwa Członkowskiego
DPS	Dom pomocy społecznej
DSRK	Długookresowa strategia rozwoju kraju
Duży projekt	w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia ogólnego jest to niepodzielne sprecyzowanym charakterze gospodarczym lub technicznym, który posiada jasno określone cele i którego całkowite koszty kwalifikowalne przekraczają kwotę 50 mln EURO, a w przypadku operacji przyczyniających się do osiągnięcia celu tematycznego 7 kwotę 75 mln EURO. Za duże projekty nie uznaje się instrumentów finansowych
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFSI	Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EURES	European Employment Services - Europejskie Służby Zatrudnienia. Sieć współpracy publicznych służb zatrudnienia i ich partnerów na rynku pracy, wspierająca mobilność w dziedzinie zatrudnienia na poziomie międzynarodowym
FEAD	Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym
FS	Fundusz Spójności
GDOŚ	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IA	Instytucja Audytowa
IC	Instytucja Certyfikująca
ICT	Technologie informacyjno-komunikacyjne
IOB	Instytucje otoczenia biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KEW	Kluczowy etap wdrażania
KIS	Kluby Integracji Społecznej
KOF	Kielecki Obszar Funkcjonalny
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPPUIWS	Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020, Nowy wymiar aktywnej integracji
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
KPR	Krajowy Program Reform
KSI/SIMIK	Krajowy System Informatyczny
KT	Kontrakt terytorialny
kWh/MWh/GWh	Kilowatogodzina/megawatogodzina/gigawatogodzina

LGD	Lokalna Grupa Działania
LLL	polityka uczenia się przez całe życie i w różnych sytuacjach
M/K/R	Mężczyźni/kobiety/razem
MG	Ministerstwo Gospodarki
MiIR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MŚP	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
MOF	Miejski obszar funkcjonalny
MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MŚ	Ministerstwo Środowiska
MW	Megawat
NCBiR	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NGO	Organizacje pozarządowe
OP	Oś Priorytetowa
OSI	Obszary Strategicznej Interwencji
OSP	Ochotnicze Straże Pożarne
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
OZE	Odnawialne źródła energii
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PGL	Lasy Państwowe, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
PI	Priorytet Inwestycyjny
PKB	Produkt krajowy brutto
PMDiB	Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej
PES	Podmioty ekonomii społecznej - definiowane zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej
PS	Przedsiębiorstwa społeczne – definiowane zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej
PO IR	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
PO IŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013
PO PC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020
PO PŻ	Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
POZ	Podstawowa Opieka Zdrowotna
PP	Position Paper
PSP	Państwowa Straż Pożarna
Pzp	Prawo zamówień publicznych
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RLM	Równoważna liczba mieszkańców
RM	Rada Ministrów
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
ROT	Regionalna Organizacja Turystyczna
Rozporządzenie KE 215/2014	Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiające zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)

nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (Dz. U. UE L z dnia 8 marca 2014 r.)

Rozporządzenie
EFRR

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu "Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia" oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. U. UE L z dnia 20 grudnia 2013 r.)

Rozporządzenie
EFS

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. U. UE L z dnia 20 grudnia 2013 r.)

Rozporządzenie
ogólne

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. U. UE L z dnia 20 grudnia 2013 r.)

RPOWŚ 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

SL 2014

Centralny System Informatyczny 2014-2020

SRK

Strategia Rozwoju Kraju

SRKL

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego

SRWŚ

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020

SUERMB

Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego

SWŚ

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego

ŚUW

Świętokrzyski Urząd Wojewódzki

TEN-T

Transeuropejskie Sieci Transportowe

TIK

Technologie informacyjno-komunikacyjne

UE	Unia Europejska
UMWŚ	Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
UOKiK	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
UP	Umowa Partnerstwa
URE	Urząd Regulacji Energetyki
UZP	Urząd Zamówień Publicznych
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach
WPGO	Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
WLWK 2014	Wspólna lista wskaźników kluczowych
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZMiUW	Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Świętokrzyskiego
ZWŚ	Zarząd Województwa Świętokrzyskiego

SEKCJA 1 STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

SEKCJA 1.1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

1.1.1 Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

W latach 2014 – 2020, RPO będą istotnym elementem realizacji polityki spójności w Polsce. W porównaniu do perspektywy 2007 – 2013, na ich realizację została przeznaczona znacznie większa część środków z całkowitej alokacji funduszy UE dla Polski. Regiony otrzymały możliwość kierowania środkami na konkretnie zdiagnozowane i zidentyfikowane obszary wymagające wsparcia, co oznacza wzmocnienie ich potencjału do kreowania własnego rozwoju.

RPO stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby regionalne, uwzględniając przy tym pożądane kierunki interwencji, określone w unijnych, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych. RPO jest ukierunkowany na rozwój gospodarki. Polityka rozwoju regionu realizowana w oparciu o RPO skoncentrowana została na umacnianiu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionalnej oraz budowaniu potencjału regionalnych przedsiębiorstw, obejmując obszary takie jak B+R, zasobooszczędna i niskoemisyjna gospodarka oraz nowoczesną komunikację. Interwencja Programu została również zaplanowana w obszarach rynku pracy, włączenia społecznego i edukacji, a także zwiększania dostępu wysokiej jakości usług publicznych.

Działania RPO są zgodne ze Strategią Europa 2020, która wyznaczyła kierunki, w których UE powinna podążać, aby w perspektywie kolejnych lat zapewnić inteligentny i zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Dla realizacji powyższych założeń w Strategii określone zostały 3 główne i uzupełniające się priorytety, tj. **wzrost inteligentny** - oparty na wiedzy i innowacjach; **wzrost zrównoważony** – ukierunkowany na budowanie gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów oraz **wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu** - wspierający wysoki poziom zatrudnienia, zapewniający spójność społeczną, gospodarczą i terytorialną. Do oceny postępów realizacji Strategii oraz polityki spójności na lata 2014 – 2020 w dokumencie tym wskazane zostały nadrzędne cele określone dla całej UE, określone następująco:

- Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20-64 lat.
- Poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo – rozwojowej, (osiągnięcie łącznego poziomu inwestycji publicznych i prywatnych na B+R na poziomie 3% PKB).
- Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z 1990 r.; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%.
- Podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza zmniejszenie odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne.
- Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego co najmniej 20 mln obywateli.

RPO przyczyni się do zmniejszenia zdiagnozowanego dystansu do celów krajowych *Europy 2020* w zakresie zatrudnienia i redukcji ubóstwa. Cel krajowy na 2023 r. dla wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata określono na poziomie 71,59% - w świętokrzyskiem w 2012 r. wyniósł 64,1% (w kraju 64,7%). Na podstawie analiz społeczno – gospodarczych szacuje się, iż w latach realizacji RPO wskaźnik ten będzie systematycznie wzrastał osiągając wartość 67,5; 68,5 oraz 69,6% odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023. Wyzwaniem określonym *Europie 2020* jest zmniejszenie wskaźnika liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o 20 mln, przy czym dla Polski jako cel krajowy wskazano zmniejszenie o 1,5 mln liczby osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa. Zgodnie z KPPUiWS w woj. świętokrzyskim w 2011 r. wskaźnik ten osiągnął wartość 34,3% i był jednym z najwyższych w Polsce (średnio 27,2%). Cel krajowy dla Polski w obszarze redukcji liczby osób pozostających w ubóstwie o 1,5 mln osób został osiągnięty w 2012 r. Należy jednak kontynuować działania mające na celu dalsze ograniczanie skali ubóstwa oraz utrwalenie osiągniętego dotychczas efektu w tym zakresie. Dla określenia pozycji województwa względem wartości krajowych stosowany jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym. W przypadku województwa świętokrzyskiego w 2013 r. wynosił on 19,7% i wartość ta była znacznie wyższa od wartości krajowej 16,2%. Przewiduje się spadek wartości tego wskaźnika w regionie w latach realizacji RPO do 18,1; 16,8 oraz 15,5% odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023.¹

W celu zmniejszenia dystansu regionu do wskazanych celów krajowych w RPO dokonano stosownego podziału alokacji na cele związane z podnoszeniem wskaźnika zatrudnienia i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt. c) Rozporządzenia EFS, ponad 60 % alokacji EFS przeznaczono na 5 PI (8i, 8iii, 9iv,

¹ Należy podkreślić, iż oba ww. wskaźniki służą jedynie wskazywaniu ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie i ewentualnym decyzjom w zakresie wdrażania RPO. Nie są one wskaźnikami rezultatu interwencji RPO i nie mogą być przedmiotem odpowiedzialności RPO. UP wskazuje, iż wpływ interwencji EFSI na ich osiągnięcie jest bardzo ograniczony (do rzędu 4-8%), a ich zmienność zależna jest od ogólnych czynników natury społeczno-gospodarczej oraz zmian legislacyjnych pozostających zasadniczo poza sferą oddziaływania RPO.

10i, 10iv), w przypadku CT 9 zastosowano wymagany dla regionu poziom koncentracji tematycznej - 25,9%.

Zakres *RPOWŚ 2014-2020* jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, określone dla regionu w głównych dokumentach strategicznych i uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. W tym kontekście, analiza społeczno - ekonomiczna – uaktualniana corocznie i przedstawiana KE – uwzględniająca uaktualnianą rocznie listę elementów zestawu diagnostycznego uzgodnionego z KE (w zależności od dostępności danych), zostanie wzięta pod uwagę. Zestaw diagnostyczny uzgodniony z KE nie będzie stanowił przedmiotu sprawozdawczości w rozumieniu właściwych przepisów dotyczących sprawozdawczości rocznej.

RPO przyczyniać się będzie również do wypełnienia zobowiązań Polski przyjętych w KPR, a także *zaleceń Rady (CSR) w sprawie krajowego programu reform Polski na 2014 r.* (zalecenia nr 1, 2, 3).

Realizacji Zalecenia nr 1 służyć będzie interwencja PI 9i oraz PI 9iv, w ramach których przewidziano wsparcie dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej (9i) oraz zwiększania dostępu do usług społecznych i zdrowotnych (9iv). Do realizacji Zalecenia nr 2, służyć będą działania mające na celu aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia (8i), zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie (10iii), oraz dostosowanie kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy (10iv). Zalecenie nr 3 realizowane będzie poprzez zwiększanie dostępności do usług opieki nad dziećmi (do lat trzech i w wieku przedszkolnym) w ramach PI 8iv i 10i, a także poprzez interwencję PI 8vi w zakresie programów zdrowotnych wspierających aktywność zawodową osób w wieku produkcyjnym.

W celu zapewnienia maksymalnej koncentracji wsparcia EFS na realizacji celów wynikających z CSR dla Polski, na wskazane powyżej priorytety inwestycyjne w ramach *RPOWŚ 2014-2020* przeznaczono 2/3 środków EFS Programu, tj. ponad 252 mln EUR.

RPO odpowiada na wskazane w UP i zdiagnozowane na poziomie kraju problemy: **niskiej konkurencyjności gospodarki** (na którą składają się niski poziom nakładów badawczo – rozwojowych, niewystarczające wykorzystanie możliwości wynikających ze stosowania TIK w gospodarce, niska konkurencyjność przedsiębiorstw, wysoka zasobochłonność i emisyjność gospodarki, wysoka wrażliwość na zmiany klimatu i brak skutecznych systemów zarządzania ryzykami, niezadowalający poziom ochrony środowiska oraz niepełne lub nieefektywne wykorzystanie potencjałów związanych z zasobami środowiskowymi i kulturowymi, niska dostępność transportowa kraju w układzie europejskim, niewystarczający poziom bezpieczeństwa energetycznego kraju (działania w zakresie badań i innowacji wspieranych w dziedzinie energii oraz inwestycje w technologie i rozwiązania będą zgodne z celami strategicznymi, jakie znajdują się Europejskim strategicznym planie w dziedzinie technologii energetycznych), niedostosowany do potrzeb rynku pracy system kształcenia oraz kompetencji kadr oraz niepełne wykorzystanie zasobów rynku pracy) oraz **niewystarczającej spójności społecznej i terytorialnej** (w tym wysokiego poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego, niskiego dostępu do usług publicznych, niewystarczającej dostępności transportowej w układzie krajowym i regionalnym, niewystarczających kompetencji cyfrowych, w szczególności w grupach zagrożonych wykluczeniem społecznym).

Ponadto założenia RPO są zgodne z celami regionalnych oraz krajowych dokumentów strategicznych w tym DSRK, SRK, KPZK oraz 9 strategii zintegrowanych.

Program przyczyniać się będą do realizacji założeń *Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030*, którego celem jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu.

Ze środków RPO dofinansowane zostaną priorytetowe kierunki działań adaptacyjnych, w najbardziej wrażliwych na zmiany klimatu obszarach, m.in.: gospodarka wodna, różnorodność biologiczna, zdrowie, energetyka, obszary zurbanizowane, transport.

W ramach programu zostanie zapewniona komplementarność i spójność interwencji realizowanych w ramach PI 6c oraz PI 8b. Prozatrudnieniowy charakter oraz wsparcie inwestycji wynikających z planów działań opartych na strategii danego obszaru w ramach PI 8b odróżnia je od interwencji w ramach PI 6c. Ponadto w ramach PI 8b wspierane będą niewielkie projekty (do 2 mln euro kosztów kwalifikowanych projektu). Zgodnie z powyższym inwestycje podejmowane w zakresie PI 8b stanowią uzupełnienie dla interwencji realizowanych w ramach PI 6c.

ZASOBY INFRASTRUKTURALNE:

Transport

- Istnieje silna potrzeba stworzenia spójnego i sprawnie funkcjonującego systemu transportowego. Bez efektywnego i sprawnego transportu nie jest możliwe przyspieszenie wzrostu gospodarczego regionu.
- Obecny stan dróg krajowych i ekspresowych, przebiegających przez województwo świętokrzyskie, pomimo realizacji projektów inwestycyjnych z udziałem środków unijnych na lata 2007-2013, nie pozwala na sprawne połączenie z siecią autostrad oraz największymi polskimi aglomeracjami.
- Układ transportowy regionu, łączący go z paneuropejskimi korytarzami transportowymi, tworzy 10 dróg krajowych, w tym 2 drogi międzynarodowe. Drogi te uzupełniane są 10 liniami kolejowymi oraz siecią 36 dróg wojewódzkich. Głównym węzłem komunikacyjnym regionu są Kielce. Do węzłów regionalnych (zgodnie z Programem Rozwoju Infrastruktury Transportowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013) należy zaliczyć ośrodki powiatowe: Jędrzejów, Sandomierz, Skarżysko-Kamienna, Opatów, Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Końskie, Busko-Zdrój, Staszów, Włoszczowa, Kazimierza Wielka, Pińczów oraz gminne: Chmielnik, Ożarów i Łoniów. Pozostałe drogi krajowe oraz drogi wojewódzkie tworzą sieć powiązań regionalnych.
- Pozycja konkurencyjna regionu, wiążąca się z relatywnie bliskim dystansem do innych miast wojewódzkich nie jest w pełni wykorzystywana, w znacznej mierze z uwagi na niewystarczający stan połączeń komunikacyjnych z tymi ośrodkami.
- Kwestią o najwyższym znaczeniu dla zwiększenia potencjału konkurencyjnego gospodarki województwa świętokrzyskiego jest kontynuacja szeroko zakrojonych inwestycji, mających na celu poprawę jakości infrastruktury transportowej w województwie, zarówno o charakterze regionalnym, jak i krajowym.

- Region świętokrzyski cechuje stosunkowo mała zewnętrzna dostępność transportowa i słaby stopień skomunikowania z najważniejszymi pasmami transportowymi w jego otoczeniu.
- Najbardziej efektywnym kierunkiem wydatkowania środków w sektorze transportu drogowego są przedsięwzięcia kompleksowe, w przeważającym stopniu dotyczące dróg wojewódzkich.
- Województwo świętokrzyskie znajduje się poza obowiązującą siecią europejskich korytarzy transportowych tworzonych przez autostrady i linie kolejowe AGC/AGTC. Najbliższe elementy tej sieci stanowią na zachodzie autostrada A1 (Gorzyczki – Katowice – Toruń – Gdańsk) i linia kolejowa E/CE 65 (linia stanowi połączenie Gdyni i Gdańska przez centralną Polskę i Górny Śląsk z południową granicą państwa w Zwardoniu i Zebrzydowicach), na północy autostrada A2 (Poznań – Łódź – Warszawa) i linia kolejowa E/CE 20 (Kunowice – Poznań – Warszawa – Terespol), na południu autostrada A4 (najdłuższa z autostrad znajdujących się w Polsce łączy Jędrzychowice – Wrocław – Opole – Katowice – Kraków – Rzeszów) i linia kolejowa E/CE 30 (Zgorzelec – Wrocław – Katowice – Kraków – Przemyśl).
- Dla rozwoju i otwarcia komunikacyjnego regionu świętokrzyskiego niezmiernie ważne jest wsparcie transportu kolejowego. Poprawa infrastruktury kolejowej pozwoli na bardziej efektywne wykorzystanie istniejących połączeń w transporcie pasażerskim, towarowym, odciążenie połączeń drogowych i usprawnienie komunikacji zbiorowej w regionie. Rozwój województwa świętokrzyskiego w sektorze transportu kolejowego pozwoli nie tylko na zwiększenie wymiany towarowej regionu ale także na tworzenie nowych miejsc pracy i na pobudzenie rozwoju gospodarczego w innych sektorach.

Infrastruktura teleinformatyczna

- Województwo świętokrzyskie, jako region Polski Wschodniej najszybciej nadrabiający zaległości rozwojowe, pozostaje nadal znacznie poniżej średniej unijnej pod względem wykorzystania technologii informatycznych przez mieszkańców, przedsiębiorców oraz instytucje publiczne.
- Stan infrastruktury umożliwiającej uzyskanie dostępu do szerokopasmowego Internetu nie jest wystarczający. W 2012 roku jedynie 33,7% gospodarstw domowych wyposażonych było w komputer osobisty z szerokopasmowym dostępem do Internetu, przy czym wartość ta dla całego kraju wyniosła 52,4%.
- Pełna infrastruktura teleinformatyczna istnieje jedynie w części największych ośrodków miejskich, lecz już na terenach obrzeżnych i do nich przylegających sytuacja jest diametralnie różna (od miejsc z dobrymi jakościowo łączami do ich kompletnego braku). Brak tego typu infrastruktury w największym zakresie dotyczy obszarów wiejskich. Dlatego też pod względem powszechności wykorzystywania technologii informatycznych województwo świętokrzyskie ma jeszcze wiele do nadrobienia.
- Jak podaje Bank Danych Lokalnych GUS w 2012 roku 91,4% przedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego wykorzystywało do swojej pracy komputer, a wartość dla całej Polski wyniosła 94,7%. Z kolei wskaźnik dotyczący przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu w 2012 roku wyniósł

90,3% dla województwa świętokrzyskiego natomiast w skali kraju ukształtował się na poziomie 93,2%. W obydwu przypadkach województwo świętokrzyskie zajęło ostatnie miejsce w skali całego kraju. W 2011 roku 84,1% przedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego wykorzystywało Internet w kontaktach z administracją publiczną, podczas gdy na poziomie kraju wskaźnik ten wyniósł 90,2%.

- Problem niewystarczającego wykorzystania Internetu przez indywidualnych użytkowników oraz przedsiębiorców dotyczy również uczniów świętokrzyskich szkół. Udział procentowy szkół podstawowych wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu w 2012 roku wynosił 94,67% co dawało nam 10 miejsce w skali kraju (wartość wskaźnika dla całego kraju wyniosła 94,92%). W przypadku gimnazjów ten sam rodzaj wskaźnika wyniósł 83,94% co daje 5 wynik w skali kraju (wartość dla Polski wyniosła 81,79%). W 2012 roku z komputera mającego dostęp do Internetu korzystało około 8 uczniów szkół podstawowych i jest to 13 wynik w skali kraju, a w przypadku uczniów szkół gimnazjalnych wskaźnik kształtował się na poziomie 11 osób, co daje nam szósty wynik w skali kraju.
- Działanie na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego wymaga przyspieszenia budowy niezbędnej infrastruktury oraz propagowania wiedzy nt. efektywnego korzystania z możliwości, jakie dają rozwiązania informatyczne. Innym kierunkiem działania na rzecz budowy społeczeństwa informacyjnego jest poprawa znajomości technik informatycznych we wszystkich częściach społeczeństwa, w tym wśród osób starszych, propagowanie wiedzy nt. możliwości wykorzystania tych umiejętności w różnych sferach życia.
- Z raportu pn. Diagnoza Społeczna 2009 odczytać można, iż 6,4% ogółu osób z niepełnosprawnościami to osoby z niepełnosprawnościami wzroku, 3,9% słuchu oraz 35,6% narządu ruchu. Są to niepełnosprawności, które w znacznym stopniu wpływają na utrudnienia w dostępie do informacji. Niezmiernie ważnym stają się zatem działania wpływające na ułatwienie dostępu do technologii informatycznych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.
- Dla rozwoju województwa świętokrzyskiego inwestycje w rozbudowę szeroko rozumianej infrastruktury teleinformatycznej oraz rozwój usług informatycznych dla klientów końcowych (tj.np. e-administracja, e-gospodarka, e-zdrowie), a także kompetencji odbiorców tych działań, są naturalną konsekwencją realizacji nakreślonych celów rozwojowych na nadchodzące lata. Tym bardziej, że w województwie świętokrzyskim podjęto już wysiłek realizacji wielu przedsięwzięć inwestycyjnych, których efekty powinny być wzmocnione poprzez dalsze inwestowanie w rozwój społeczeństwa informacyjnego na terenie województwa. Przykładem realizowanych już w województwie projektów są m.in. inwestycje Samorządu Województwa Świętokrzyskiego pn. „e-świętokrzyskie Budowa Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Świętokrzyskiego” oraz „e-świętokrzyskie Rozbudowa Infrastruktury Informatycznej JST”, dofinansowane w ramach Działania 2.2 Budowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013.

Dziedzictwo naturalne i kulturowe

- Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi tj. 64,5% powierzchni objęte jest różnymi formami ochrony co stawia region świętokrzyski pod tym względem na pierwszym miejscu w skali kraju.
- Na terenie regionu świętokrzyskiego znajdują się obszary objęte Europejską Siecią Ekologiczną **NATURA 2000** tj. ok. 182 182,9 ha powierzchni województwa (2 obszary specjalnej ochrony ptaków i 38 obszarów ochrony siedlisk).
- Na szczególną uwagę zasługuje wykorzystanie cennych **zasobów wód mineralnych uznanych za lecznicze i termalnych na południu województwa** (m.in. Busko-Zdrój, Solec-Zdrój, powiat kazimierski).
- Województwo świętokrzyskie wskutek nasilających się zmian klimatycznych, jest regionem narażonym na niebezpieczeństwo powodzi. Największe powodzie miały miejsce w lipcu 1997 i 2001 roku oraz w 2010 roku. Istotne zagrożenie stanowią w większości wylewy Wisły spowodowane gwałtownymi opadami lub roztopami na terenach górskich.
- W sytuacjach występowania klęsk żywiołowych w województwie istotną rolę odgrywają jednostki służb ratowniczych w tym Ochotniczej Straży Pożarnej. Sprzęt, jakim dysponują jednostki OSP jest niejednokrotnie przestarzały i wyeksploatowany. Największe potrzeby dotyczą taboru transportowego, sprzętu oraz specjalistycznego umundurowania.
- 84,6% mieszkańców regionu miało dostęp do sieci wodociągowej. Wskaźnik ludności korzystającej z sieci wodociągowej na obszarach miejskich wzrósł do poziomu 95%, natomiast na obszarach wiejskich wskaźnik ten wynosi 76%. Najbardziej pod względem zwodociągowania wypadają gminy wiejskie oddalone od ośrodków miejskich.
- Województwo charakteryzuje się niskim poziomem wskaźnika stosunku długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej. **W 2012 roku 84,6% ludności korzystało z sieci wodociągowej a jedynie 51,5% z sieci kanalizacyjnej.**
- Wskaźnik skanalizowania gmin ukazuje znaczne różnice pomiędzy ośrodkami miejskimi a terenami wiejskimi. W 2012 roku wskaźnik ludności na terenach miejskich korzystającej z sieci kanalizacyjnej wyniósł 84,6% dla porównania wartość dla terenów wiejskich wynosi 24,6%.
- Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę dla mieszkańców województwa są wody podziemne natomiast woda na cele przemysłowe pozyskiwana jest przede wszystkim z zasobów wód powierzchniowych. Województwo świętokrzyskie jest jednym z województw, w którym pobór wody w porównaniu do dostępnych zasobów jest stosunkowo duży.
- Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się jednym z najwyższych wskaźników w zakresie odprowadzania ścieków przemysłowych i komunalnych do wód lub do ziemi, w tym ok. 97,4% stanowią ścieki przemysłowe, a ponad 2,6% to ścieki komunalne.
- W województwie świętokrzyskim funkcjonują 156 oczyszczalni ścieków w tym 46 przemysłowych oraz 110 komunalnych. W 2012 roku wskaźnik ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wyniósł ponad 53,6%. Jednak jest to niski wskaźnik na tle pozostałych województw.

- W 2012 roku w Województwie Świętokrzyskim zebranych zostało 181,4 tys. ton odpadów komunalnych (jedynie 7% to odpady zebrane selektywnie). W 2012 roku na 1 mieszkańca województwa przypadało 180 kg odpadów wytworzonych, natomiast ilość zebranych odpadów wynosiła 142 kg. Ilość odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) na koniec 2012 roku wyniosła 2 296,9 tys. ton. (ponad 420 tys. ton więcej niż w roku poprzednim).
- W latach 2010-2012 na terenie województwa funkcjonowało 15 składowisk odpadów komunalnych, od 2013 roku funkcjonuje 14 składowisk odpadów komunalnych oraz 17 regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych.
- Od 2011 roku funkcjonują 4 składowiska odpadów przemysłowych oraz 1 składowisko odpadów niebezpiecznych.
- W 2012 roku w województwie świętokrzyskim poziom ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania wyniósł 39,95% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych, w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 roku
- W przypadku poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w województwie wskaźnik ten wyniósł 16,97%.
- W ostatnich latach obserwowany jest ciągły wzrost ilości odpadów niebezpiecznych, w tym także w odpadach komunalnych.
- Atutem regionu świętokrzyskiego są zasoby dziedzictwa kulturowego, w których upatruje się czynnik wpływający na możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego. W rejestrze zabytków prowadzonym na terenie województwa świętokrzyskiego wpisanych jest 1 707 zabytków nieruchomych oraz 214 zabytków archeologicznych (wg. stanu na 2012 rok).
- Zasoby dziedzictwa kulturowego znajdujące się na terenie województwa stanowią własność różnych podmiotów: kościołów i związków wyznaniowych, Skarbu Państwa, samorządów, osób fizycznych. Najlepiej zachowane są zabytki należące do Kościoła Katolickiego oraz do sektora publicznego. W najgorszym stanie są zabytki będące w rękach prywatnych.
- W województwie funkcjonują 24 muzea w tym, m.in. muzea techniczne, archeologiczne i historyczne. Obiekty te posiadają w swych zasobach 142,3 tys. muzealiów.
- Obserwowana jest zróżnicowana tendencja liczby odwiedzających. W 2011 roku liczba ta wyniosła 618 tys., tj. o 56% więcej w porównaniu do 2000 roku, natomiast w 2012 rok można zaobserwować spadek o 38,8 tys. osób w stosunku do 2011 roku.
- Mając na uwadze zasoby dziedzictwa naturalnego i kultury województwa świętokrzyskiego obserwowane jest wzrastające zainteresowanie turystów regionem. Widoczny jest wzrost ruchu turystycznego, mierzony liczbą turystów korzystających z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz udzielonymi noclegami. W 2012 roku liczba korzystających z noclegów wyniosła 435 800 osób co stanowi wzrost o 6,7% w stosunku do 2010 roku. W 2012 roku udzielono 1 330 887 noclegów gdzie dla porównania dla roku 2010 wartość ta wyniosła 1 206 889.

- W regionie działają następujące instytucje kultury: placówki biblioteczne (102) oraz filie (173), kina (12), teatry (4), filharmonia oraz ośrodki kultury (122a także instytucje ochrony dziedzictwa narodowego, kulturowego tj. archiwum państwowe.
- Ze względu na potrzeby regionu niezbędne jest wsparcie inicjatyw mających za zadanie poprawę jakości środowiska miejskiego w tym rekultywacja terenów przemysłowych (zdegradowanych).
- Ilość gruntów wymagających rekultywacji w województwie wynosi 3,42 tys. ha, co stanowi 5% w skali kraju. Większość terenów (3,40 tys. ha) to grunty zdewastowane, 22 ha to obszary zdegradowane. W 2011 roku zrekultywowano jedynie 1 ha terenów, dla porównania w 2010 roku wartość ta wyniosła 29 ha. Wzrost nastąpił w 2012 roku gdzie poddano rekultywacji 25 h terenu.

Infrastruktura usług publicznych

- Sytuacja demograficzna w Świętokrzyskiem jest jedną z najbardziej niekorzystnych w kraju, co stanowi istotną i narastającą barierę w rozwoju społeczno-gospodarczym. Prognozy demograficzne przewidują, że problem depopulacji w województwie będzie szczególnie dotkliwy. Wśród zidentyfikowanych przyczyn tego zjawiska upatrywać należy migrację młodych osób poza województwo, na etapie edukacji na poziomie wyższym, bądź dot. absolwentów szkół wyższych, a także ujemny przyrost naturalny.
- Region charakteryzuje się niskim standardem infrastruktury społecznej, a rozbudowa, modernizacja i usprawnienie jej elementów uznano za jeden z warunków powodzenia realizacji innych celów Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020.
- W 2012 r. w województwie świętokrzyskim do przedszkoli uczęszczało 64,3 % dzieci w wieku 3-5 lat, co stanowiło 13 miejsce w skali kraju. Widoczne są znaczące dysproporcje w uczestnictwie w wychowaniu przedszkolnym dzieci na wsi (50,7%) i w mieście (83%) oraz pomiędzy powiatami.
- W regionie występuje bardzo niska dostępność do opieki nad dziećmi do lat 3 zarówno pod względem ilości samych placówek jak i oferowanych miejsc. W 2012 r. na 1 tys. dzieci do lat 3 przypadało zaledwie 25,7 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych – 15 miejsce w kraju (w Polsce 37,9 miejsc). Region zajmował również odległe miejsce, pod względem liczby funkcjonujących żłobków.
- Wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym oraz wydłużająca się przeciętna długość życia mieszkańców (przy jednoczesnym pogorszeniu ich stanu zdrowia) pociągną za sobą zwiększenie zapotrzebowania na usługi podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej oraz usługi opieki społecznej.
- Czas oczekiwania na świadczenia w **lecznictwie szpitalnym** był najdłuższy na oddziałach: chirurgicznym dla dzieci, neurochirurgicznym, chorób zakaźnych, chirurgii szczękowo twarzowej, w zakresie **ambulatoryjnej opieki specjalistycznej** najwięcej osób oczekiwało w poradniach: okulistycznej, dermatologicznej, oraz kardiologicznej. Największa liczba osób oczekujących na **specjalistyczne świadczenia zdrowotne** wystąpiła w poradniach: okulistycznej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, kardiologicznej oraz neurologicznej, a **najdłuższy czas oczekiwania na usługi**

w poradniach specjalistycznych dotyczył: proktologii, neurochirurgii, endokrynologii oraz urologii.

- W zakresie **opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień** największa liczba osób oczekiwała na leczenie w poradni zdrowia psychicznego a najdłuższy czas oczekiwania pacjentów wystąpił na oddziale psychiatrycznym dla chorych somatycznie i w poradni dla dzieci z autyzmem.
- Na leczenie w szpitalu uzdrowiskowym w 2012 r. oczekiwały łącznie 452 osoby, (22,7% leczonych w 2012 r.). Najwięcej pacjentów oczekiwało na leczenie związane ze schorzeniami narządu ruchu oraz układu oddechowego na leczenie w sanatorium uzdrowiskowym oczekiwało 13 159 osób (114,6% świadczeń w 2012 roku). Największą grupę stanowili pacjenci ze schorzeniami narządu ruchu oraz schorzeniami układu krążenia.
- W 2011 r. do głównych przyczyn zgonów mieszkańców województwa należały choroby układu krążenia (46,82%), nowotwory (22,76%), choroby układu oddechowego (4,75%), układu trawiennego (3,82%). Jednocześnie prognozuje się, że zachorowalność na nowotwory będzie wzrastać i stawać się coraz poważniejszym problemem dla zdrowia publicznego.
- Liczba placówek oferujących pomoc osobom przewlekle chorym w Województwie Świętokrzyskim jest na poziomie niższym niż średnia krajowa. Zapotrzebowanie na opiekę paliatywną i hospicyjną stale wzrasta, co wynika ze zjawiska wzrostu zachorowań na choroby onkologiczne i inne nieuleczalne choroby.
- Największe zasoby aparatury medycznej związanej z wykrywalnością raka są w posiadaniu Świętokrzyskiego Centrum Onkologii. Zauważa się duże niedoinwestowanie, mimo iż choroby nowotworowe są jedną z najczęstszych przyczyn zgonów w regionie.
- Województwo Świętokrzyskie znajduje się na jednym z ostatnich miejsc (13 pozycja) pod względem zasobu województw w wysoko specjalistyczną aparaturę medyczną na 100 tys. mieszkańców. Przedmiotowy wskaźnik dla regionu odbiega od średniej dla kraju.
- Popyt na lekarzy i opiekę medyczną wzrasta z powodu starzenia się mieszkańców regionu świętokrzyskiego. Dlatego też samorząd województwa musi dołożyć wszelkich starań by wzmocnić struktury uczelniane regionu w tym zakresie.
- Ideą utworzenia kierunków lekarskich na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach jest zwiększenie dostępności do innowacyjnych technologii medycznych, które stworzy nowoczesna aparatura badawcza, co w konsekwencji wpłynie na promocję regionu świętokrzyskiego w zakresie świadczenia wysokospecjalistycznych usług medycznych.
- Województwo świętokrzyskie dysponuje odpowiednim zapleczem, zarówno Wojewódzki Szpital Zespolony jak i Świętokrzyskie Centrum Onkologii posiada prężnie działające oddziały, które spełniają kryteria jednostek klinicznych.
- Istotnym wyzwaniem w regionie jest przeciwdziałanie problemowi ubóstwa oraz marginalizacji grup defaworyzowanych.
- Konieczne jest podejmowanie działań na rzecz dostosowania infrastruktury instytucji sprawujących opiekę nad osobami zależnymi (w tym niepełnosprawnymi) jak również realizacja działań na rzecz zapewnienia godziwych warunków życia, m.in. poprzez zwiększenie

dostępności do mieszkań chronionych. Istotne jest również wzmocnienie systemu pieczy zastępczej zarówno instytucjonalnej jak i rodzinnej, w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb podopiecznych.

- Ważne jest podejmowanie kompleksowych działań mających na celu rozwój ekonomii społecznej oraz wzmocnienie potencjału podmiotów świadczących usługi społeczne, także jako integralnej części rynku pracy, szczególnie dla osób, których funkcjonowanie i konkurowanie na otwartym rynku pracy jest utrudnione bądź niemożliwe tj. w szczególności osoby niepełnosprawne fizycznie i umysłowo, opuszczający zakłady karne, bezdomni, należący do marginalizowanych mniejszości narodowych oraz innych grup, które w większości stają przed problemem wyłączenia z rynku pracy.
- Stan infrastruktury placówek edukacyjnych w regionie nie jest zadowalający, co powoduje stopniowe powiększanie się dystansu w dostępie do edukacji oraz jej jakości w stosunku do najlepszych województw. Zwraca się uwagę m.in. na brak odpowiedniej infrastruktury sportowej oraz informatycznej oraz na konieczność dostosowania kształcenia do zmieniających się warunków otoczenia i potrzeb rynku pracy.
- W przypadku placówek kształcenia zawodowego, istnieją duże braki w zakresie wyposażenia bazy techniczno-dydaktycznej, w tym dotyczącej wdrażania kształcenia modułowego. Istotne jest to dostosowanie bazy dydaktycznej do standardów nowoczesnego kształcenia zawodowego oraz do kształcenia ustawicznego, co podniesie zdecydowanie jakość kształcenia. Istnieje także konieczność rozbudowy bądź remontu bazy jednostek kształcenia zawodowego.

Energetyka, efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii

- Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się dużą różnorodnością środowiska naturalnego, co stwarza warunki dla rozwoju w regionie większości dostępnych technologii wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.
- Korzystne warunki dla pozyskania hydroenergii oraz energii słonecznej występują na obszarze niemal całego regionu. Energia wiatrowa może zostać wykorzystana głównie w północnej i północno-wschodniej części regionu w powiatach: koneckim, skarżyskim, starachowickim, ostrowieckim, opatowskim, sandomierskim oraz w północno - wschodnich częściach powiatów kieleckiego i staszowskiego. Kolejnym źródłem wykorzystywanym do produkcji energii jest biomasa. Potencjalne tereny, do uprawy roślin wykorzystywanych jako biomasa to ugory i odłogi, których w naszym województwie jest ok. 82 tys. ha. Ponadto szacuje się, że ok 50 tys. ha trwałych użytków zielonych (łąki oraz pastwiska) zostało porzuconych. Na tych gruntach w sposób łatwy i bez większych nakładów można przywrócić produkcję rolniczą ukierunkowaną na cele energetyczne.
- Rozwój energetyki geotermalnej jest ekonomicznie nieuzasadniony - ze względu na stosunkowo niskie temperatury wód termalnych występujących na terenie województwa świętokrzyskiego wykorzystanie ich do celów grzewczych wymaga zastosowania pomp ciepła (wysoko nakładowych urządzeń), a także współpracy z kotłowniami konwencjonalnymi dla dogrzewania wody sieciowej przy niskich temperaturach zewnętrznych. Natomiast wody te mogą być wykorzystane bezpośrednio w ogrodnictwie, rekreacji, lecznictwie i hodowli.

- Łącznie moc wytworzona przez instalacje odnawialnych źródeł energii w województwie stanowi około 6% mocy wytworzonej przez instalacje OZE w Polsce. Według danych GUS w 2012 roku produkcja energii elektrycznej w województwie wynosiła 8 268,3 GWh, w tym z OZE ok. 1 265,7 GWh czyli 15 %. Najwięcej energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych pochodzi z elektrowni biomasowych.
- Województwo charakteryzuje się z jednej strony dobrze rozwiniętą przestrzennie siecią elektroenergetyczną oraz istniejącymi rezerwami mocy, z drugiej jednak strony niedostatecznym poziomem planowania energetycznego w gminach, spowodowanym brakiem wystarczających środków finansowych, złym stanem technicznym sieci średnich i niskich napięć. Około 13% całej długości sieci stanowią linie kablowe, pozostałe ok. 87% to linie napowietrzne. Linie niskiego napięcia stanowią ponad połowę długości wszystkich linii elektroenergetycznych na terenie województwa. Budowane w znacznej większości w latach 60-70 ubiegłego wieku, w okresie znacznie mniejszego zapotrzebowania na energię elektryczną, nie spełniają obecnych potrzeb i wymogów. Ze względu na zły stan techniczny (wyeksploatowanie prawie w 50%) oraz ograniczoną przepustowość, wymagają znacznych nakładów na odtworzenie i modernizację. Szczególnej uwagi w tym zakresie wymagają sieci elektroenergetyczne na terenach wiejskich.
- Ograniczenia infrastrukturalne, w szczególności w zakresie rozwoju sieci energetycznych, stanowią poważną barierę zarówno w zaspokojeniu potrzeb energetycznych mieszkańców regionu (bezpieczeństwo energetyczne), jak i w rozwoju OZE, ponieważ jednym z ważniejszych czynników warunkujących rozwój branży OZE jest możliwość przyłączenia infrastruktury wytwórczej do sieci elektroenergetycznej.
- Zidentyfikowane zostały wciąż ogromne potrzeby w zakresie termomodernizacji. Większość budynków użyteczności publicznej jak również wielorodzinnych została oddana do użytku w czasach, kiedy rozwiązania budowlane nie uwzględniały izolacji cieplnej budynków, a właściwą temperaturę zapewniały systemy grzewcze pobierające duże ilości energii. Przystarzałe rozwiązania prowadzą do dużych strat energii, narażając użytkowników na straty finansowe. Wywołują również znaczną emisję szkodliwych czynników do atmosfery.
- W Polsce głównym paliwem pierwotnym do wytwarzania ciepła jest węgiel kamienny. Ze względu na lokalny charakter ciepłownictwa istnieje tyle systemów ciepłowniczych, ile miejscowości, w których jest sieć ciepłownicza. Operatorami sieci są miejscowe przedsiębiorstwa ciepłownicze. Według prognozy przygotowanej przez Agencję Rynku Energii („Aktualizacja prognozy zapotrzebowania na paliwa i energię do roku 2030” opublikowana we wrześniu 2011 r.) łączne zapotrzebowanie na ciepło sieciowe w Polsce wzrośnie o 15% pomiędzy rokiem 2010 a 2030. W związku z tym konieczna jest rozbudowa oraz modernizacja przestarzałej sieci ciepłowniczej, co spowoduje ograniczenie strat ciepła podczas przesyłu oraz umożliwi podłączenie nowych użytkowników, którzy dotychczas korzystali z indywidualnych źródeł ciepła.

- W regionie jest dość dobrze rozwinięty transport publiczny. Średni wiek ww. taboru wynosi około 16,6 lat. Zdecydowana większość autobusów nie spełnia wyższych norm spalania (Euro 3,4 i wyższe) co przy rosnącej presji na ochronę środowiska może powodować coraz wyższe koszty ich eksploatacji.
- Ponadto planowane jest dofinansowanie projektów, których celem będzie promocja strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów w regionie, w szczególności na obszarach miejskich, jak również wspieranie zrównoważonego publicznego transportu zbiorowego, budowy oraz modernizacji dróg dla rowerów, a także wymian oświetlenia ulicznego na energooszczędne.

Gospodarka

- Niski poziom wypracowanego PKB.
- Rolniczy charakter regionu.
- Jeden z najwyższych wskaźników obrazujących bezrobocie.

Nauka i innowacje

- Niski poziom wykorzystania technik informacyjno-komunikacyjnych przez przedsiębiorstwa.
- Niezadawalająca liczba zgłoszonej ochrony własności przemysłowej przedsiębiorstw w skali całej Polski.
- Niewielki odsetek studentów, słuchaczy studiów podyplomowych, doktorantów na 100 mieszkańców regionu.
- Mała liczba jednostek z działalnością badawczo-rozwojową oraz ośrodków innowacji.
- Region o niskim wskaźniku udziału PKB w finansowaniu badań i prac rozwojowych (GERD) oraz innowacji w sektorze przedsiębiorczości (BERD).
- Niewielkie zatrudnienie pracujących w sferze B+R.
- Niekorzystna struktura nakładów na naukę.
- Niska liczba przedsiębiorstw innowacyjnych i wdrażających innowacje.

Przedsiębiorczość

- Niekorzystna struktura przedsiębiorstw-przewaga przedsiębiorstw sektora usług nad przedsiębiorstwami produkcyjnymi.
- Rozdrobnienie sektora przedsiębiorstw-zdecydowana przewaga małych i mikroprzedsiębiorstw nad średnimi i dużymi firmami.
- Przeciętna liczba firm sektora MŚP na 10 000 mieszkańców województwa kraju.
- Ujemny wskaźnik nowych firm sektora MŚP.
- Dysproporcja w rozmieszczeniu funkcjonujących podmiotów gospodarczych, skupionych w głównej mierze wokół Kielc oraz na obszarach największych powiatów regionu.
- Niewystarczający poziom nakładów inwestycyjnych pośród świętokrzyskiego sektora MŚP.
- Niezadawalający poziom wdrożonych nowych dla przedsiębiorstw i rynku modeli biznesowych.
- Niska wartość eksportu świętokrzyskich przedsiębiorców.
- Mała liczba jednostek wspierających przedsiębiorczość w regionie.

KAPITAŁ LUDZKI, RYNEK PRACY I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Rynek pracy

- Sytuacja na regionalnym rynku pracy nie jest korzystna.
- **Bezrobocie** rejestrowane od lat utrzymuje się na poziomie wyższym od średniego w kraju, a **bezrobocie długookresowe** w 2012 r. było najwyższe w Polsce². W 2012 r. stopa bezrobocia w województwie wyniosła 15,8% i była wyższa niż średnio w Polsce (13,4 %). Ponad połowę bezrobotnych stanowili mieszkańcy wsi, wśród których znaczny odsetek stanowili ludzie młodzi o niskim poziomie wykształcenia.
- Charakterystycznymi cechami struktury bezrobocia w regionie są: **zróznicowanie terytorialne, wysoki udział bezrobocia wśród ludzi młodych, niski poziom wykształcenia bezrobotnych, długi okres pozostawania bez pracy** a także wysokie **bezrobocie na wsiach** (w tym bezrobocie ukryte).
- Widoczne jest zróznicowanie natężenia bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa. Na koniec 2012 r. najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła w powiecie: skarżyskim, a najniższa w staszowskim i sandomierskim.
- Utrzymuje się trudna sytuacja na rynku pracy osób bezrobotnych znajdujących się **w szczególnej sytuacji** (osób długotrwale bezrobotnych, powyżej 50 roku życia, do 25 roku życia, bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub nieposiadających wykształcenia średniego oraz z niepełnosprawnościami).
- Nadal problemem pozostaje **niski poziom wykształcenia bezrobotnych** oraz **niekorzystna sytuacja kobiet** na rynku pracy. Kobiety mają większe problemy z wejściem/powrotem na rynek pracy (co wynika m.in. z trudności w godzeniu życia zawodowego i prywatnego), częściej niż mężczyźni dotyka je też problem bezrobocia długotrwałego.
- Istotną barierą w dostępie do rynku pracy są trudności w godzeniu życia zawodowego z rodzinnym (z danych GUS BAEL wynika, że w 2012 r. pełnienie obowiązków rodzinnych i sprawowanie opieki nad domem stanowiło czwarty co do znaczenia powód bierności zawodowej wśród mieszkańców regionu - problem ten dotyczył 43 tys. osób).
- Niepokojącym zjawiskiem jest również wysoki udział bezrobotnych, którzy powracają po raz kolejny do rejestrów osób bezrobotnych.
- Istotną kwestią w regionie jest również **niska aktywność zawodowa mieszkańców**, przy czym niższą aktywność zawodową obserwuje się wśród kobiet i mieszkańców wsi oraz osób z niskim wykształceniem.
- Na obszarach wiejskich nadal problemem pozostaje wysoki poziom bezrobocia (w tym ukrytego), niski udział działalności pozarolniczej w strukturze zatrudnienia na obszarach wiejskich, niższy niż w miastach poziom dochodów mieszkańców wsi oraz wyższy niż w miastach odsetek osób zagrożonych ubóstwem.
- **Sytuacja demograficzna** świętokrzyskiego, jest **jedną z najbardziej niekorzystnych w kraju**.

² Na podstawie danych GUS – BAEL, źródło: www.stat.gov.pl

- W regionie zachodzą silne procesy **starzenia się społeczeństwa** oraz związany z tym **zwiększający się odsetek osób** w wieku nieprodukcyjnym (w większości poprodukcyjnym).
- Od wielu lat województwo charakteryzuje się najstarszą przeciętnie populacją w kraju.³
- Wśród głównych przyczyn niekorzystnej sytuacji demograficznej wskazuje się: **ujemny przyrost naturalny** (współczynnik dzietności w 2012 r. był jednym z niższych w kraju), **ujemne saldo migracji**, a w konsekwencji **ujemny przyrost rzeczywisty ludności**.
- Poziom wydatków na usługi w Polsce w zakresie opieki nad dziećmi, w szczególności poniżej trzeciego roku życia, jest wyjątkowo niski (OECD, 2012 r.). W 2012 r. w świętokrzyskim liczba placówek opieki nad dziećmi, dostępność do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz odsetek dzieci objętych opieką instytucjonalną były jednymi z najniższych w kraju.
- Stan zdrowia polskiego społeczeństwa jest gorszy od przeciętnego w UE. Niższa jest przeciętna długość życia, a także liczba lat przeżytych w zdrowiu.
- Wyższa niż przeciętnie w UE jest umieralność zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet jak również umieralność niemowląt.
- Istotnym problemem obszaru zdrowia jest niska świadomość społeczna oraz wykrywalność chorób w zaawansowanych stadiach.
- Notowany jest deficyt finansowania działań profilaktycznych, a także niska zgłaszalność na profilaktyczne badania populacyjne.
- W 2011 r. do głównych przyczyn zgonów mieszkańców województwa należały **choroby układu krążenia** (46,81%) i **nowotwory** (22,74%) a następnie: zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu, choroby układu oddechowego oraz choroby układu trawiennego.
- W 2012 r. odnotowano **wzrost liczby zachorowań na jednostki chorobowe** stanowiące główne przyczyny zgonów w województwie tj. związane z **chorobami układu krążenia, układu pokarmowego, układu moczowo-płciowego i oddechowego** oraz **choroby nowotworowe**.
- Liczba zachorowań na nowotwory w Świętokrzyskiem jest jedną z wyższych kraju⁴, a umieralność na nowotwory złośliwe w Polsce jest wyższa niż w średnia dla krajów Europy.⁵ Prognozuje się, że problem ten w perspektywie kolejnych kilku lat będzie przybierał na sile, a nowotwory będą główną przyczyną zgonów.
- Wzrasta również liczba osób ze **schorzeniami psychiatrycznymi i uzależnieniami** (szczególnie od alkoholu i substancji psychoaktywnych).
- Istotnym problemem w regionie jest liczba zachorowań na **cukrzycę** i zagrożenie **pylicą**.
- Nadal występuje niekorzystna sytuacja epidemiologiczna gruźlicy i wysoka zapadalności wirusowego zapalenia wątroby typu C.

³ Position Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 – 2020, Krajowe Ramy Strategiczne (skrót), marzec 2014 r.

⁴ GUS, 2011 r., źródło: www.stat.gov.pl

⁵ Krajowy Rejestr Nowotworów, źródło: http://www.pto.med.pl/linki/krajowy_rejestr_nowotworow

- Jednocześnie w województwie widoczny jest systematyczny **wzrost zapotrzebowania ludności na realizację programów zdrowotnych.**

Edukacja

Do ważnych problemów województwa świętokrzyskiego należy zaliczyć:

- Niedopasowanie oferty edukacyjnej do realiów rynku pracy i potrzeb zgłaszanych przez przedsiębiorców, istotne zagrożenia wynikają przede wszystkim z nierówności w dostępie do usług edukacyjnych, jakości nauczania oraz niskiej świadomości społeczeństwa dotyczącej konieczności uzupełniania kwalifikacji.
- Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej w regionie.
- Brak miejsc wychowania przedszkolnego dla ponad 40% dzieci w wieku przedszkolnym, spowodowane brakiem wystarczającej liczby przedszkoli i miejsc w przedszkolach oraz zbyt wysokimi opłatami za korzystanie z placówek.
- Systematyczny spadek liczby uczniów w szkołach, spowodowany problemami demograficznymi w regionie.
- Spadek liczby mieszkańców województwa posiadających wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niższe, przy jednoczesnym wzroście osób z wykształceniem wyższym.
- Słabe wyniki egzaminów zewnętrznych w 2012 i 2013 r. w zależności od lokalizacji szkoły, wyższe średnie wyniki uzyskiwali uczniowie ze szkół wielkomiejskich, zdecydowanie niższe - ze szkół wiejskich.
- Utrzymująca się niższa niż w kraju zdawalność egzaminu maturalnego. W 2013 r. egzamin dojrzałości zdało **79,3%** uczniów z województwa świętokrzyskiego (w 2012 r. 78,3%), w kraju - **81%** (w 2012r. 80%).
- Mniejszy, niż średnio w kraju poziom umiejętności cyfrowych, spowodowany brakiem odpowiednich pracowni przedmiotowych dostosowanych do nowoczesnego nauczania oraz stosownego wyposażenia szkół w pomoce dydaktyczne i sprzęt komputerowy (w 2012 r. region zajmował 11 miejsce w kraju pod względem liczby komputerów z dostępem do Internetu na obszarach wiejskich).
- Wymagający modyfikacji proces kształcenia z zakresu wychowania fizycznego i sportu szkolnego, spowodowany problemami w zakresie infrastruktury placówek oświaty, w tym, m.in. w zakresie infrastruktury sportowej - w roku 2011/2012 w województwie dwie na pięć szkół wiejskich nie posiadało sali gimnastycznej (GUS).
- Trudna sytuacja absolwentów na rynku pracy, spowodowana niedopasowaniem systemu edukacji ponadpodstawowej do rzeczywistych uwarunkowań regionu.
- Niski współczynnik solaryzacji netto w regionie (11,7%) dla zasadniczych szkół zawodowych, przy średniej w Polsce (13,21%).
- Potrzeba aktualizacji wiedzy i kompetencji nauczycieli, w tym w szczególności realizujących kształcenie zawodowe po to, aby ich wiedza odpowiadała aktualnemu rozwojowi danej dziedziny i była zgodna ze zmieniającymi się trendami na rynku pracy.
- Niski odsetek osób dorosłych w wieku 25-64 uczestniczących w kształceniu i szkoleniu, spowodowany brakiem świadomości, możliwości podnoszenia poziomu wykształcenia, który w roku 2012 wynosił 3,0% (w kraju – 4,5%).

- Brak szerokiego wykorzystania technologii informacyjno – komunikacyjnych i budowania kompetencji w obszarze TIK, która jest niezbędnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi kapitału ludzkiego i budowaniu gospodarki opartej na wiedzy.

Włączenie społeczne i walka z ubóstwem

- Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się jednymi z najwyższych spośród wszystkich województw, oraz pozostającymi na znacznie wyższym poziomie niż średnia dla kraju, wskaźnikami zagrożenia ubóstwem, w tym ubóstwem skrajnym.
- Główne przyczyny przyznawania świadczeń opieki społecznej w regionie to: **bezrobocie** (ok. 76 tys. osób) i **ubóstwo** (ok. 62 tys. osób), **niepełnosprawność** (ok. 35 tys. osób) oraz **długotrwała i ciężka choroba** (ok. 42 tys. osób), a także **bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych** (ok. 27 tys. osób). Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkuje tereny wiejskie (ponad 60%), widoczny jest także wysoki udział dzieci i młodzieży wśród beneficjentów systemu pomocy społecznej, co wskazuje na większe zagrożenie biedą wśród dzieci niż wśród osób dorosłych.
- Z analizy struktury rodzin korzystających z pomocy społecznej wynika, że największy odsetek stanowiły rodziny z dziećmi (47% ogółu rodzin), osoby samotnie prowadzące gospodarstwa domowe (37%), rodziny emerytów i rencistów (18%) oraz rodziny niepełne (12%).
- Zauważalnym zjawiskiem w regionie jest „**feminizacja**” **biedy**, co potwierdzają statystyki dot. beneficjentów pomocy społecznej, wśród których 55% ogółu stanowią kobiety. Na taki stan rzeczy mają wpływ nierówności na rynku pracy (niższy wskaźnik aktywności zawodowej kobiet w regionie – o ok 16% niż dla mężczyzn), przewaga kobiet wśród osób zajmujących się dziećmi i innymi osobami zależnymi.
- **Czynnikami zwiększającymi zagrożenie ubóstwem** w województwie są: młody wiek lub wiek poprodukcyjny, płeć (feminizacja biedy), struktura rodziny (wielodzietne lub niepełne), niestabilne, niezarobkowe źródło dochodu (emerytury, renty, zasiłki), niskopłatna praca, oraz występowanie dysfunkcji takich jak niepełnosprawność członka rodziny.
- Istotnym aspektem jest tworzenie warunków dla **rozwoju i wsparcia rodziny**, w tym w zakresie pełnienia ról opiekuńczo-wychowawczych, a także poszerzanie oferty opieki nad małym dzieckiem, która w województwie jest nieadekwatna do potrzeb, a znacząco wpływa na aktywność zawodową rodziców/opiekunów.
- Nasilające się zjawisko **starzenia się populacji** mieszkańców województwa, jako konsekwencja niekorzystnych tendencji demograficznych w całym kraju, determinuje konieczność podejmowania działań na rzecz rozwoju usług społecznych w tym opiekuńczych, realizowanych zarówno w formie stacjonarnej, jak i środowiskowej, zapewniających wsparcie w codziennym życiu.
- Czynnikiem utrudniającym włączenie społeczne jest nierównomiernie rozwinięta infrastruktura pomocy społecznej, czego konsekwencją są **deficyty terytorialne w dostępie do świadczeń i usług społecznych oraz zdrowotnych** występujące w wielu powiatach województwa. Dotyczy to

w szczególności takich podmiotów jak ośrodki interwencji kryzysowej, rodzinne domy pomocy, kluby samopomocy, mieszkania chronione, placówki wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin m.in. z autyzmem czy chorobą Alzheimera.

- Słaba kondycja ilościowa i jakościowa podmiotów ekonomii społecznej, powiązana jest z **niewystarczającym systemem usług wsparcia** tego sektora w regionie. Pozytywnym zjawiskiem w regionie jest obserwowany rozwój rynku pracy w ramach III sektora. Z kolei wyzwaniem jest utworzenie odpowiedniego systemu wsparcia tego sektora, aby zapewnić możliwość budowania trwałych i stabilnych podmiotów ekonomii społecznej.

1.1.2 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Tabela 1: Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru w oparciu o diagnozę z punktu 1a.1 oraz uwzględniając stosowne unijne, krajowe i/lub regionalne dokumenty strategiczne
CT 1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1a. Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	1. SRWS 2020 wskazuje na konieczność koncentracji interwencji na obszarach o najwyższym potencjale naukowym i gospodarczym w skali regionu, czyli w tzw. inteligentnych specjalizacjach. 2. Strategia Europa 2020 wskazuje na konieczność skierowania środków finansowych na rzecz wzmacniania zdolności i potencjału do prowadzenia wysokiej jakości badań naukowych w jednostkach naukowych i ich komercjalizacji. 3. Umowa Partnerstwa wskazuje na implementację PI 1a w ramach Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3) kształtującej zakres inteligentnych specjalizacji województwa świętokrzyskiego.
	1b. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	1. Europa 2020 oraz KPR wskazują na konieczność podnoszenia nakładów prywatnych na B+R w celu zwiększenia innowacyjności i konkurencyjności gospodarki. 2. Zalecenia Rady dla państwa członkowskiego wskazują na konieczność wprowadzania rozwiązań gwarantujących efektywniejsze powiązania między badaniami, innowacjami i przemysłem. 3. SRSR PW do roku 2020 podejmuje konieczność podnoszenia poziomu innowacyjności makroregionalnej gospodarki w oparciu o specjalizacje ponadregionalne, przy jednoczesnym wzmacnianiu potencjału sektora nauki i badań 4. SRWS 2020 – wskazuje na zbyt niską innowacyjność gospodarki oraz intensywność i jakość działalności B+R w regionie jako barierę dla przyszłego rozwoju. 5. W SIEG podkreślono potrzebę większego zaangażowania sektora prywatnego w finansowanie działalności B+R. 6. Umowa Partnerstwa wskazuje na implementację PI 1b w ramach Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3) kształtującej zakres inteligentnych specjalizacji województwa świętokrzyskiego.
CT 2. Zwiększenie dostępności wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	2c. Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	1. PP wskazuje na konieczność doskonalenia aplikacji TIK w zakresie administracji elektronicznej (w tym elektronicznych zamówień publicznych), e-learningu, e-kultury, e-integracji i e-zdrowia. 2. Europa 2020 podejmuje problematykę pobudzania innowacji w obszarze technologii informacyjno-komunikacyjnych we wszystkich sektorach. Wskazuje na niewystarczające wykorzystanie TIK w Europie oraz propaguje stosowanie i korzystanie z nowoczesnych usług on-line (takich jak e-administracja, e-zdrowie, inteligentny dom, umiejętności informatyczne, bezpieczeństwo).
CT 3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	3a. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	1. SRWS 2020 wskazuje na konieczność zwiększania wydajności poprzez przedsiębiorczość i innowacje, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów. 2. SIEG - budowanie efektywnego otoczenia wspierającego przedsiębiorstwa i przyczynianie się do innowacji, przedsiębiorczości. 3. Realizacja celów Strategii PW 2020 dot. promocji postaw przedsiębiorczych oraz podejmowania samodzielnej działalności gospodarczej i tworzenia nowych miejsc pracy. 4. Celem interwencji jest poprawa pozycji konkurencyjnej sektora przedsiębiorczości poprzez zwiększenie ich efektywności, produktywności oraz wspieranie rozwoju w oparciu o wiedzę –zgodność z Krajowym Programem Badań, Strategią Innowacyjności i Efektywności Gospodarki oraz SRWS 2020. 5. Popularyzacja nauki i innowacyjności pośród przedsiębiorców jako wsparcie współpracy sektorów MŚP i nauki jest zgodna z Krajowym Programem Badań oraz SRWS 2020.
	3b. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli	1. Europa 2020 wskazuje na konieczność dążenia do budowy efektywnego otoczenia wspierającego przedsiębiorstwa

	biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	i przyczyniania się do innowacji, przedsiębiorczości. SRK 2020 – rozwój eksportu towarów i usług stanowi jeden z priorytetowych kierunków interwencji publicznej w ramach Celu Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej Obszaru strategicznego II. Konkurencyjna Gospodarka. Stanowisko KE w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów Polsce na lata 2014-2020 wskazuje na konieczność rozwoju produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK. Zalecenia Rady UE odnośnie krajowego programu reform Polski z 2013 r. wskazują na niedostateczne wykorzystanie potencjału TIK. Europa 2020 – określa technologie informacyjno-komunikacyjne jako jedną z głównych sił napędowych wzrostu gospodarczego. Diagnoza regionalnej infrastruktury teleinformatycznej w RPO 2014 – 2020 – wskazuje na zbyt niskie wykorzystanie TIK.
	3c. Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	SRK 2020 wskazuje na konieczność wspierania tworzenia klastrów, jako narzędzia sprzyjającego zwiększaniu konkurencyjności. Realizacja celów Strategii PW do roku 2020 dot. promocji postaw przedsiębiorczych oraz podejmowania samodzielnej działalności gospodarczej i tworzenia nowych miejsc pracy. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego do 2020 – projekt (RSI 2020) zakłada stworzenie nowoczesnego systemu otoczenia dla przedsiębiorstw w celu zdynamizowania działań innowacyjnych w regionie. Europa 2020 zakłada wspieranie rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych. Do realizacji przedmiotowego zadania niezbędne jest wsparcie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do innowacyjnych MŚP.
CT 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.a. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Europa 2020 - jednym z celów Strategii, które założono do osiągnięcia w 2020 roku, jest zapewnienie 20% udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w bilansie energii finalnej, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu emisji z 1990 roku oraz zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20%. W PP dla Polski cel dotyczący ograniczenia emisji gazów cieplarnianych został zredukowany do poziomu 14%, a uzyskanie energii z odnawialnych źródeł do 15%. Diagnoza stanu energetyki w regionie w RPO wskazuje na relatywnie dobre warunki do rozwoju OZE.
	4.b. Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	Celem polityki energetycznej zarówno UE jak i Polski jest zmniejszenie energochłonności gospodarki. Zalecenie realizacji tego założenia znajduje swoje odzwierciedlenie w zapisach Strategii Europa 2020, DSRK, SSRK, gdzie określono konieczność zwiększenia efektywności energetycznej, zwiększenia produkcji i wykorzystania OZE oraz zmniejszenia emisji CO₂ przez przedsiębiorstwa. Oszczędność energii i jej efektywne wykorzystanie przez przedsiębiorstwa obniży koszty ich funkcjonowania, poprawiając ich sytuację na rynku. Wdrażanie rozwiązań niskoemisyjnych stanowić będzie impuls do zwiększenia innowacyjności przedsiębiorstw, a co za tym idzie podniesie poziom ich konkurencyjności.
	4.c. Wspieranie efektywności energetycznej inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	Europa 2020, DSRK, SRK 2020, określają konieczność zwiększenia efektywności energetycznej, zwiększenia produkcji i wykorzystania OZE oraz zmniejszenia emisji CO₂, a także poprawy jakości powietrza.
	4.e. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Interwencja związana z gospodarką niskoemisyjną wpisuje się w realizację polityki klimatycznej UE – polityki ograniczania emisji gazów cieplarnianych. Głównym celem gospodarki niskoemisyjnej jest ograniczenie emisji CO₂, który w dużej mierze generowany jest przez transport w obrębie aglomeracji miejskich. SRWŚ 2020 wskazuje, iż należy dążyć do osiągania korzystnych rezultatów ekonomicznych, przy jednoczesnym obciążeniu środowiska naturalnego. Osiągnięciu tego celu mają służyć m.in. działania ukierunkowane na wsparcie gospodarki niskoemisyjnej: rozwój niskoemisyjnych źródeł energii; wprowadzenie nowoczesnych, innowacyjnych

		technologii wytwarzania energii oraz przedsięwzięcia w zakresie promowania zwiększenia udziału niezmotoryzowanego transportu publicznego, rozwój komunikacji publicznej i jej promocja, promocja wykorzystywania proekologicznych środków transportu
CT 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5b Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	1. Europa 2020 wskazuje na konieczność podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu. 2. PP wskazuje na konieczność realizacji działań z zakresu przystosowania zmiany klimatu w obszarze gospodarki wodnej i zapobiegania powodziom. 3. Interwencja PI jest zgodna z dyrektywą 2000/60/WE określającą ramy działań dla ochrony wód (które przyczyniają się m. in. do zmniejszenia skutków powodzi i susz). 4. Dyrektywa 2007/60/WE z 23.10. 2007 r. określa, że nadrzędnym celem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania jest ograniczanie ryzyka powodziowego i zmniejszanie następstw powodzi w państwach UE. 5. SRWŚ 2020 wskazuje na konieczność podjęcia działań eliminujących występujące w regionie ryzyko powodzi i podtopień. 6. Program Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego - Cel średniookresowy do 2019 r.: Zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi woj. oraz zapewnienie skutecznej ochrony przed powodzią i suszą.
CT 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6a Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	1. PP wskazuje na nieefektywne w Polsce zarządzanie odpadami: nadmierne wykorzystanie składowisk odpadów, niewystarczający recykling odpadów oraz niewystarczające wykorzystanie potencjału tego sektora. 2. SRWŚ 2020 w ramach celu szczegółowego – Inżynieria środowiska (...) efektywną gospodarkę odpadami wskazuje jako element poprawy mechanizmów zarządzania środowiskiem. Działania realizowane w ramach priorytetu są zgodne z Planem Gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2012 -2018 oraz planem inwestycyjnym dla odpadów komunalnych.
CT 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	1. PP wskazuje że Polska zmaga się z brakami w zakresie oczyszczania ścieków, przy czym istotne różnice występują między obszarami wiejskimi i miejskimi, co utrudnia osiągnięcie spójności terytorialnej. 2. SRWŚ 2020 w ramach celu szczegółowego – Inżynieria środowiska (...) wskazuje wprost na konieczność poprawy gospodarki wodno-kanalizacyjnej w kontekście poprawy mechanizmów zarządzania środowiskiem. 3. Działania realizowane w ramach priorytetu są zgodne z Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego - Cel średniookresowy do 2019 r.: Zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi województwa oraz zapewnienie skutecznej ochrony przed powodzią i suszą.
	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	1. UP - Działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, jak również rozwoju zasobów kultury będą służyły w parze z lepszym wykorzystaniem tych zasobów z punktu widzenia gospodarki jak również są fundamentami dla rozwoju społeczno-gospodarczego . 2. SRWŚ 2020 - wskazuje na konieczność podejmowania działań na rzecz wykorzystania i wzmocnienia potencjału dziedzictwa kulturowego regionu w Celu szczegółowym - Pakietyzacja i komercjalizacja produktu turystycznego w ramach Celu strategicznego – Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu. W ramach Celu strategicznego – Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich wskazuje na konieczność podejmowania działań chroniących dziedzictwo kulturowe wsi. 3. Interwencja priorytetu zgodna jest z Programem Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2013 – 2016.

	6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę	1. PP – ochrona zasobów naturalnych (powietrza, wody i gleby) oraz zabezpieczenie bioróżnorodności stanowią ciągle wyzwania dla Polski. 2. Konieczność realizacji działań w zakresie polityki ochrony bioróżnorodności zawarta została SRWŚ 2020, Cel szczegółowy - Energia <i>versus</i> emisja, czyli próba rozwiązania dylematu, jak nie szkodzić jednocześnie środowisku i gospodarce. 3. Interwencja priorytetu jest zgodna z Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego - Cel średniookresowy do 2019 r.: Zachowanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej województwa.
CT 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniach najważniejszych infrastruktur sieciowych	7b Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	1. SRWŚ 2020 wskazuje na konieczność poprawy infrastruktury regionalnej, w tym: m. in. infrastruktury transportowej. 2. W Strategii Europa 2020 jednoznacznie wskazano na konieczność działań w celu zapewnienia, by sieci transportowe i logistyczne umożliwiały sektorowi przemysłu w Unii skuteczny dostęp do jednolitego rynku i rynków międzynarodowych 3. Strategia Rozwoju Transportu do 2020 realizacja interwencji w zakresie rozwoju infrastruktury transportowej – drogowej, kolejowej oraz zapewnieniu bezpieczeństwa ruchu drogowego, kolejowego etc. 4. Dokument KE Stanowisko służb komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014 – 2020 zwraca uwagę na niwelowanie znaczących niedoborów w infrastrukturze transportowej, będące poważną barierą wzrostu gospodarczego.
	7d. Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowania działań służących zmniejszaniu hałasu	1. Strategia Rozwoju Transportu do 2020 realizacja interwencji w zakresie rozwoju infrastruktury transportowej – drogowej, kolejowej oraz zapewnieniu bezpieczeństwa ruchu drogowego, kolejowego etc. 2. W Strategii Europa 2020 jednoznacznie wskazana jest na konieczność działań w celu zapewnienia, by sieci transportowe i logistyczne umożliwiały sektorowi przemysłu w Unii skuteczny dostęp do jednolitego rynku i rynków międzynarodowych.
CT 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8b. Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	1. Europa 2020 – w kontekście zachodzących zmian demograficznych podkreśla potrzebę podniesienia aktywności zawodowej oraz zatrudnienia (szczególnie kobiet i osób starszych) oraz wspierania gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia. 2. PP – zatrudnienie i spójność społeczna powinny pozostać dla Polski przedmiotem głównego zainteresowania. Inwestycje w zatrudnienie i włączenia społeczne powinny skupiać się na integracji najsłabszych grup społecznych na rynku pracy: osób starszych, kobiet, młodzieży oraz osób narażonych na ryzyko dyskryminacji i wykluczenia społecznego. 3. SRK 2020 – podkreśla konieczność podejmowania działań na rzecz wspierania podejmowania zatrudnienia i utrzymania aktywności zawodowej, upowszechnianie elastycznych form zatrudnienia, 4. SRWŚ 2020 - wskazuje na konieczność stymulowania rozwoju gospodarczego oraz tworzenia nowych miejsc pracy szczególnie w kontekście zachodzących zmian w regionie demograficznych oraz wysokiego bezrobocia.
	8i. Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	1. Europa 2020 – podkreśla się potrzebę podniesienia aktywności zawodowej oraz zatrudnienia (szczególnie kobiet i osób starszych) oraz wspierania gospodarki cechującej się wysokim poziomem zatrudnienia. 2. PP – zatrudnienie i spójność społeczna powinny pozostać dla Polski przedmiotem głównego zainteresowania. Inwestycje w dziedzinie zatrudnienia i włączenia społecznego powinny skupiać się na integracji najsłabszych grup społecznych na rynku pracy: osób starszych, kobiet, młodzieży oraz osób narażonych na ryzyko dyskryminacji i wykluczenia społecznego. 3. SRK 2020 – podkreśla konieczność podejmowania działań na rzecz wspierania podejmowania zatrudnienia i utrzymania aktywności zawodowej, upowszechnianie elastycznych form zatrudnienia. 4. SRWŚ 2020 - wskazuje na konieczność stymulowania rozwoju gospodarczego oraz tworzenia nowych miejsc pracy szczególnie w kontekście zachodzących zmian demograficznych oraz silnie zaznaczającego się w regionie bezrobocia.

	8iii. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.	1. Europa 2020 podkreśla konieczność podejmowania działań na rzecz wspierania wysokiego poziomu zatrudnienia i podnoszenia aktywności zawodowej społeczeństwa. 2. PP – wskazuje konieczność działań służących uwolnieniu potencjału przedsiębiorczości, promowaniu samozatrudnienia, włączając w te działania również badaczy i pracowników akademickich; wspierania tworzenia nowych źródeł zatrudnienia dla osób odchodzących z rolnictwa oraz priorytetowego traktowania osób w najgorszej sytuacji na rynku pracy. 3. SRK 2020 wskazuje na konieczność podejmowania działań na rzecz wspierania podejmowania zatrudnienia, w tym poprzez likwidację barier związanych z założeniem, prowadzeniem oraz rozwijaniem własnej działalności gospodarczej. 4. SRWŚ 2020 wskazuje konieczność stymulowania rozwoju gospodarczego oraz tworzenia nowych miejsc pracy szczególnie w kontekście zachodzących zmian demograficznych oraz silnie zaznaczającego się bezrobocia. Podkreśla znaczenie sektora MŚP w rozwoju gospodarki regionalnej.
	8iv. Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę.	1. Europa 2020 – działania na rzecz równouprawnienia płci wskazuje jako niezbędny czynnik do osiągnięcia spójności społecznej i rozwoju oraz podniesienia aktywności zawodowej. 2. PP wskazuje, że udział kobiet w rynku pracy powinien się znacząco zwiększyć, a promowanie równości mężczyzn i kobiet oraz godzenia życia zawodowego i prywatnego powinny stać się priorytetem w ramach WRS. 3. KPR wskazuje na potrzebę wsparcia działań na rzecz godzenia ról rodzinnych i zawodowych kobiet i mężczyzn. 4. SRK 2020 wskazuje na konieczność podjęcia działań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego, m.in. zwiększanie dostępności różnych form instytucjonalnej opieki nad dziećmi oraz osobami niesamodzielnymi i w podeszłym wieku. 5. SRWŚ 2020 wskazuje na konieczność stymulowania rozwoju gospodarczego oraz tworzenia nowych miejsc pracy szczególnie w kontekście zachodzących zmian demograficznych oraz silnie zaznaczającego się bezrobocia, w tym godzenie życia zawodowego i prywatnego.
	8v. Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	1. Europa 2020 podkreśla potrzebę wspierania potencjału przedsiębiorstw jako elementu silnej gospodarki. 2. PP wskazuje na konieczność zwiększenia dostępu do finansowania i zaawansowanych usług dla przedsiębiorców, w tym zaawansowanych usług doradczych. 3. SRK 2020 – wskazuje na konieczność wspierania działań służących podnoszeniu wydajności pracy, wdrażania zaawansowanych technologii, podnoszenia kwalifikacji zatrudnionych. 4. KPR wskazuje na potrzebę rozwoju kapitału intelektualnego w przedsiębiorstwach i promocję postaw przedsiębiorczych w społeczeństwie jako kluczowe czynniki rozwoju gospodarczego. 5. SRWŚ 2020 podkreśla potrzebę szerokiego programowania interwencji ukierunkowanej na wzrost potencjału regionalnych przedsiębiorstw jako czynnika warunkującego wzrost regionu.
	8vi. Aktywne i zdrowe starzenie się	1. Europa 2020 podkreśla konieczność wspierania zdrowia i aktywności osób starszych. 2. PP – wskazuje osoby starsze jako jedną z najsłabszych grup na rynku pracy. Wskaźnik zatrudnienia starszych pracowników należy do najniższych w Europie. Należy wspierać działania na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia się, zwiększać wskaźnik zatrudnienia starszych pracowników i poprawiać ich zdolność do zatrudnienia. 3. SRK 2020 – należy wydłużyć aktywność zawodową społeczeństwa, w tym poprzez podnoszenie świadomości wśród pracodawców. 4. KPR – podkreśla konieczność realizacji działań na rzecz podnoszenia aktywności zawodowej osób starszych. 5. Aktywne i zdrowe starzenie się jest ponadto przedmiotem Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na 2012 – 2013, Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na 2012-2017 oraz Świętokrzyskiego Programu Pomocy Społecznej na 2012-2017.

CT 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9a. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	1. PP – większy i stabilny dostęp do wysokiej jakości i przystępnych cenowo usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym. 2. SRWŚ 2020 – kumulowanie kapitału ludzkiego, zdrowych, kreatywnych i wykształconych ludzi jest elementem realizacji celu strategicznego SRWŚ 2020 - Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki. Realizacja celu powinna obejmować zapewnienie efektywnej opieki zdrowotnej propagowanie zdrowego stylu życia, rozwój usług społecznych w szczególności dla osób zależnych, rodzin wielodzietnych oraz dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. W celu strategicznym – Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich - wskazano konieczność rozwoju usług publicznych na terenach wiejskich, w tym, poprawy jakości i dostępu do opieki medycznej. W celu strategicznym – Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej, wskazano konieczność realizacji działań na rzecz poprawy infrastruktury społecznej usług publicznych.
	9b. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	1. PP – rewitalizacja fizyczna i gospodarcza ubogich społeczności miejskich i wiejskich jako ważny kierunek działań. 2. SRWŚ 2020 roku wskazuje, iż realizacja jej celów winna obejmować również działania z zakresu wspierania rewitalizacji miast oraz subregionalnych i lokalnych ośrodków wzrostu. 3. SRK 2020 – wskazuje, iż w efekcie spójnych działań rewitalizacyjnych, nastąpi lokalizacja nowych funkcji, ożywienie i dywersyfikacja gospodarcza z jednoczesną poprawą sytuacji społecznej.
	9i. Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	1. Europa 2020 – rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu jest jednym z trzech głównych priorytetów Strategii / Realizacja Europejskiego Programu Walki z Ubóstwem. 2. PP wskazuje wprost na konieczność integracji najsłabszych grup społ., w tym w dziedzinie zatrudniania i włączenia społecznego. 3. KPPUiWS – podkreśla konieczność przeciwdziałania wykluczeniu społ. dzieci i młodzieży (Priorytet I) oraz wspierania aktywnej integracji w społeczności lokalnej (Priorytet III). 4. SRK 2020 - działania na rzecz spójności społ. i terytorialnej oraz integracji społ., zwiększanie aktywności oraz zmniejszanie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych, zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych. 5. KPR – przeciwdziałanie ubóstwu stanowi cel KPR. 6. SRWŚ 2020- przeciwdziałanie wykluczeniu społ. oraz eliminacji wynikających z niego negatywnych skutków społecznych. 7. Zgodność ze Strategią Polityki Społ. WŚ 2012-2020, Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Wykluczeniu Społ. 2012-2017.
	9iv. Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	1. Europa 2020 – rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu jest jednym z trzech głównych priorytetów Strategii. 2. PP – podkreśla potrzebę zwiększenia wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych. 3. KPPUiWS – podkreśla konieczność przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży (Priorytet I), wspierania aktywnej integracji w społeczności lokalnej (Priorytet III), oraz zapobiegania niepewności mieszkaniowej (Priorytet V). 4. SRK 2020 – wskazuje na konieczność wzmocnienia spójności społecznej i terytorialnej oraz integracji społecznej w tym zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych. 5. KPR – w zakresie przeciwdziałania ubóstwu wymienia podniesienie jakości usług integracji i pomocy społecznej. 6. SRWŚ 2020, wskazuje na konieczność przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i poprawę dostępu i jakości do usług publicznych szczególnie na terenach wiejskich. 7. Interwencja zgodna z Wieloletnim regionalnym planem działań na rzecz ekonomii społecznej w WŚ do roku 2020.
	9v. Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.	1. Europa 2020 – rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu jest jednym z trzech głównych priorytetów Strategii. 2. SRK 2020 – wskazuje ekonomię społeczną jako istotny element w zwalczaniu ubóstwa i wykluczenia społecznego. 3. KPRES – wskazuje w celu nadrzędnym Programu ekonomię społeczną jako „ważny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego”. 4. SRWŚ 2020 roku – wskazuje na konieczność podnoszenia potencjału sektora MŚP w regionie oraz na budowę kapitału społecznego, ze szczególnym uwzględnieniem grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób niepełnosprawnych oraz promowanie postaw kreatywnych. 5. Interwencja priorytetu jest też zgodna z Wieloletnim regionalnym planem działań na rzecz promocji i upowszechniania

		ekonomii społecznej oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w woj. świętokrzyskim do roku 2020.
CT 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10i. Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.	1. Europa 2020 – wskazuje na konieczność przeciwdziałania przedwczesnemu kończeniu nauki. 2. PP wskazuje konieczność poprawy jakości edukacji, dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy; promowania równego dostępu do wysokiej jakości edukacji wczesnoszkolnej oraz inwestycje w infrastrukturę przedszkolną. 3. KPR – wskazuje na potrzebę zwiększania jakości edukacji, w tym poprawy dostępu do edukacji przedszkolnej oraz dopasowania kształcenia do potrzeb rynku pracy. 4. SRK 2020 – wskazuje, że wiedza, kwalifikacje i umiejętności zawodowe są najważniejszymi cechami kapitału ludzkiego zwiększającymi zdolność do zatrudnienia. 5. SRWŚ 2020 wskazuje potrzebę zwiększenia dostępu do wysokiej jakości edukacji, dopasowanej do potrzeb regionu, w tym dla osób o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zwiększenia dostępności do miejsc przedszkolnych. 6. Interwencja priorytetu jest też zgodna z SRKL, Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego oraz Perspektywą uczenia się przez całe życie.
	10iii. Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	1. KPR wskazuje na konieczność podjęcie działań w zakresie upowszechnienia polityki uczenia się przez całe życie, ze szczególnym uwzględnieniem upowszechniania uczenia się dorosłych. 2. SRK 2020 wskazuje, że wiedza staje się podstawowym czynnikiem rozwoju. Dlatego też szczególnie ważne jest upowszechnienie uczenia się dorosłych. 3. Zakres interwencji priorytetu jest zgodny również ze Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego oraz Perspektywą uczenia się przez całe życie.
	10iv. Lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	1. KPR postuluje zmiany w obszarze szkolnictwa zawodowego w celu podniesienia jakości i efektywności kształcenia zawodowego i ustawicznego w kontekście rynku pracy. 2. SRWŚ 2020 postuluje konieczność poprawy jakości kształcenia na wszystkich poziomach edukacji, poprawy dostępności i wzrost efektywności kształcenia ustawicznego; podniesienia prestiżu uczelni regionalnych, umiejętnego profilowania wykształcenia, z naciskiem na kierunki ścisłe oraz uczynienia ze sfery edukacji zasadniczego czynnika rozwoju regionu. 3. Zakres interwencji priorytetu jest zgodny również ze Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego.
	10a. Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	1. PP wskazuje na konieczność poprawy jakości edukacji, zwłaszcza w zakresie kształcenia zawodowego i szkolnictwa wyższego wraz ze wsparciem infrastruktury, promowania równego dostępu do wysokiej jakości edukacji wczesnoszkolnej oraz inwestycje w infrastrukturę przedszkolną szczególnie na obszarach miejskich gdzie liczba placówek jest niewystarczająca. 2. SRWŚ 2020 wskazuje na konieczność poprawy jakości kształcenia na wszystkich poziomach edukacji, poprawy dostępności i wzrost efektywności kształcenia ustawicznego; podniesienia prestiżu uczelni regionalnych, umiejętnego profilowania wykształcenia, z naciskiem na kierunki ścisłe oraz uczynienia ze sfery edukacji zasadniczego czynnika rozwoju regionu.

SEKCJA 1.2. UZASADNIENIE ALOKACJI FINANSOWEJ

1.2.1 Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne

Alokacja RPPOWS 2014-2020 skierowana zostanie na realizację interwencji w ramach 10 celów tematycznych zgodnych z założeniami *Strategii Europa 2020* z uwzględnieniem zasady koncentracji tematycznej i terytorialnej. Głównym obowiązkiem każdej Instytucji Zarządzającej programem operacyjnym jest więc przeznaczenie określonej puli finansowej na implementację priorytetów inwestycyjnych objętych tzw. ring – fencing`ami, co oznacza z kolei możliwość przeznaczenia mniejszej puli środków na cele pozostające poza nimi. Pułapy finansowe określone zostały dla następujących celów tematycznych (CT): CT 1. *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji*, CT 2. *Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych*, CT 3. *Wzmacnianie konkurencyjności MŚP*, CT 4. *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach* oraz CT 9. *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*.

Propozycja podziału alokacji w ramach *RPOWS 2014 – 2020* została przygotowana w oparciu o założenia wynikające z zapisów dokumentów programowych, tj. Umowy Partnerstwa przyjętej przez Komisję Europejską 23 maja 2014r. oraz Linii demarkacyjnej. Na ostateczne wartości środków przypisanych do poszczególnych celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych wpływ miały również wnioski płynące z diagnozy istniejących w regionie potrzeb, analiza propozycji projektowych złożonych w formie kart informacyjnych przez potencjalnych beneficjentów *RPOWS 2014 – 2020* oraz wyniki konsultacji społecznych projektu programu.

Podział środków EFS i EFRR przyznanych na realizację *RPOWS 2014-2020* zakłada następującą koncentrację środków: cele tematyczne 1,2,3,4 – 49,3% środków EFRR, w tym cel 4 – 19,6% oraz cel 9 – 25,9 % środków EFS.

W ramach alokacji programu wyodrębniono również środki (w postaci kopert finansowych w wybranych osiach priorytetowych) dedykowane obszarom strategicznej interwencji (OSI), tj. miastom tracącym funkcje społeczno – gospodarcze i ich obszarom funkcjonalnym, które wymagają restrukturyzacji i rewitalizacji (obszary funkcjonalne Ostrowca Świętokrzyskiego, Starachowic i Skarżyska-Kamiennej), obszarom wiejskim charakteryzującym się najgorszymi wskaźnikami w dostępie do usług publicznych, obszarowi uzdrowiskowemu, obszarowi Gór Świętokrzyskich oraz ZIT realizowanemu na obszarze miasta wojewódzkiego i jego obszaru funkcjonalnego. Łącznie na realizację interwencji na ww. obszarach przeznaczono 221,5 mln EUR, w tym 143,7 mln EUR EFRR oraz 77,8 mln EUR EFS.

Na podział alokacji *RPOWS 2014-2020* wpływ miała również przyjęta w Umowie Partnerstwa zasada, iż we wszystkich dwufunduszowych programach regionalnych pomoc techniczna jest finansowana wyłącznie z Europejskiego Funduszu Społecznego. Na ten cel Zarząd Województwa Świętokrzyskiego przeznaczył 50,0 mln EUR.

1.2.2 Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Tabela 2: Przegląd strategii inwestycyjnej programu operacyjnego

Oś priorytetowa	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
1. Innowacje i nauka	EFRR	27 270 040,00	2,00%	1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1a. Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Cel szczegółowy: Zwiększone urynkowanie działalności badawczo-rozwojowej	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB Udział wartości aparatury naukowo-badawczej zaliczonej do środków trwałych w województwie świętokrzyskim w relacji do wartości aparatury badawczo-naukowej zaliczona do środków trwałych w Polsce
	EFRR	68 902 371,00	5,05%		1b. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	Cel szczegółowy: Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw	Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej

2. Konkurencyjna gospodarka	EFRR	36 814 501,00	2,70%	3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	3a. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	Cel szczegółowy: Lepsze warunki do rozwoju MŚP	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB Wyrejestrowane z rejestru regon podmioty gospodarki narodowej z gałęzi inteligentnych specjalizacji-sektor prywatny (Sekcja PKD: A, F, I, Q)
	EFRR	13 637 709,00	1,00%		3b. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	Cel szczegółowy: Zwiększone zastosowanie TIK w działalności przedsiębiorstw	Przedsiębiorstwa prowadzące e-sprzedaż poprzez stronę internetową
	EFRR	110 794 983,00	8,12%		3c. Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Cel szczegółowy: Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP.	Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych- w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług
3. Efektywna i zielona energia	EFRR	34 086 206,00	2,50%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.a. wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Cel szczegółowy: Zwiększony udział energii produkowanej z OZE w ogólnej produkcji energii w województwie świętokrzyskim	Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem
	EFRR	20 453 874,00	1,50%		4.b. promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	Cel szczegółowy: Zwiększona efektywność energetyczna przedsiębiorstw prowadzących działalność w województwie świętokrzyskim.	Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB
	EFRR	51 399 265,00	3,77%		4.c. wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Cel szczegółowy: Zwiększona efektywność energetyczna budynków publicznych oraz sektora mieszkaniowego	Sprzedaż energii ciepłej w ciągu roku ogółem
	EFRR	61 350 868,00	4,50%		4.e. promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące dla zmiany klimatu	Cel szczegółowy: Ograniczona emisja gazów cieplarnianych i substancji szkodliwych do atmosfery.	Wartość średniej rocznej emisji dla pyłu PM10

4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	EFRR	20 453 874,00	1,50%	5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5b. wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	Cel szczegółowy: Zwiększona skuteczność przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych oraz w usuwaniu skutków katastrof.	Pojemność obiektów małej retencji Średni czas reakcji służb ratowniczych od momentu przyjęcia zgłoszenia
	EFRR	24 876 712,00	1,82%	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6a. inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Cel szczegółowy: Zwiększony udział odpadów zebranych selektywnie.	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych
	EFRR	86 996 030, 00	6,38%		6b. inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Cel szczegółowy: Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych.	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej
	EFRR	37 412 210,00	2,74%		6c. zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Cel szczegółowy: Zwiększona dostępność zasobów kulturowych regionu.	Liczba odwiedzających instytucje kultury (w tym: zwiedzający muzea; widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych, uczestnicy imprez w domach, ośrodkach kultury, świetlicach oraz czytelnicy w bibliotekach)
	EFRR	6 821 543,00	0,50%		6d. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę	Cel szczegółowy: Utrzymane obszary cenne przyrodniczo oraz wykorzystanie lokalnych i regionalnych zasobów przyrodniczych.	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem
5. Nowoczesna komunikacja	EFRR	106 064 028,00	7,77%		7.Promowanie zrównoważonego o transportu i usuwanie niedoborów	7b zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	Cel szczegółowy: Zwiększona dostępność transportowa i podniesione bezpieczeństwo regionalnej sieci drogowej uzupełniającej sieć TEN-T.

	EFRR	23 453 874,00	1,71%	przepustowości w działaniach najważniejszych infrastruktur sieciowych	7d rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Cel szczegółowy: Poprawa stanu połączeń kolejowych w regionie	WKDT II (wskaźnik kolejowej dostępności transportowej – liczony na bazie WMDT)
6. Rozwój miast	EFRR	13 637 709,00	1,00%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	Cel szczegółowy: Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze użyteczności publicznej na obszarze KOF.	Sprzedaż energii ciepłej w ciągu roku w budynkach użyteczności w obszarze wchodzącym w skład KOF
	EFRR	11 592 859,00	0,85%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące dla zmiany klimatu	Cel szczegółowy: Obniżona emisja substancji szkodliwych do powietrza na obszarze KOF	Liczba dni w ciągu roku, w których odnotowano dobowe przekroczenia emisji pyłu PM 10 na obszarze KOF
	EFRR	10 229 626,00	0,75%	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę	Cel szczegółowy: Zwiększona efektywność wykorzystania zasobów przyrodniczych KOF	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych na obszarze KOF,
	EFRR	25 906 807,00	1,90%	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniach najważniejszych infrastruktur	7b zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	Cel szczegółowy: Zwiększone bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego na obszarze KOF	Liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych odnotowanych na obszarze KOF)

				sieciowych			
	EFRR	50 037 691,00	3,66%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9b.wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Cel szczegółowy: Wzmocniony rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny obszarów miejskich, w tym przemysłowych	Osoby korzystające ze świadczeń na 10 tys. ludności;
	EFRR	7 230 513,00	0,53%	10.Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10a inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Cel szczegółowy: Zwiększona dostępność infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.	Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu i szkoleniu
7. Sprawne usługi publiczne	EFRR	34 086 206,00	2,50%	2. Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2c. wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Cel szczegółowy: Upowszechnienie wykorzystania technik informacyjnych i komunikacyjnych w usługach publicznych dotyczących w szczególności sektora zdrowia oraz administracji publicznej.	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji
	EFRR	13 637 709,00	1,00%	8.Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8b. wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	Cel szczegółowy: Poprawione warunki sprzyjające wzrostowi gospodarczemu poprzez wspieranie nowych i wzmocnienie dotychczasowych funkcji społeczno-gospodarczych terenów ze specyficznymi potrzebami.	Dynamika PKB na 1 mieszkańca (w cenach bieżących) rok poprzedni =100
	EFRR	44 992 070,00	3,30%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i	9a. inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie	Cel szczegółowy 1: Poprawiona jakość oraz szersze udostępnienie podmiotów ochrony zdrowia.	Średni pobyt chorego w szpitalach ogólnych

				wszelką dyskryminacją	włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	Cel szczegółowy 2: Poprawiona jakość oraz szersze udostępnienie obiektów pomocy i integracji społecznej.	Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej
	EFRR	38 564 788,00	2,82%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10a. inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Cel szczegółowy 1: Poprawiona dostępność infrastruktury szkolnictwa zawodowego oraz szkół.	Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (zasadniczych szkół zawodowych, techników i liceów ogólnokształcących)
Cel szczegółowy 2: Poprawiona dostępność infrastruktury przedszkolnej.						Odszetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym	
Cel szczegółowy 3: Poprawiona dostępność infrastruktury szkolnictwa wyższego i wyższego zawodowego.						Udział absolwentów grup kierunków związanych z inteligentnymi specjalizacjami w ogóle absolwentów szkół wyższych (publicznych i prywatnych)	
8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	EFS	12 000 000,00	0,88%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8iv. Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	Cel szczegółowy 1: Zwiększenie poziomu aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3.	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowywaniem dziecka, po opuszczeniu programu Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu
						Cel szczegółowy 2: Zwiększenie liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS
	EFS	13 620 341,00	1,00%		8vi. Aktywne i zdrowe starzenie się	Cel szczegółowy: Wydłużenie aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym poprzez udział w programach zdrowotnych.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne
	EFS	31 000 000,00	2,27%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz	10i. Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji	Cel szczegółowy 1: Zwiększenie liczby miejsc wychowania przedszkolnego.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS

				szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.	Cel szczegółowy 2: Podniesienie kompetencji kluczowych uczniów (w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) na każdym etapie edukacji ogólnej, w tym podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej, w kontekście potrzeb rynku pracy.	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS
	EFS	5 440 942,00	0,40%		10iii. Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	Cel szczegółowy: Podniesienie kompetencji osób dorosłych w zakresie języków obcych i ICT.	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu
	EFS	47 124 028,00	3,45%		10iv. Lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Cel szczegółowy 1: Podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego w kontekście przyszłego zatrudnienia uczniów.	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS

						Cel szczegółowy 2: Upowszechnienie kształcenia się osób dorosłych z własnej inicjatywy ukierunkowane na podnoszenie kompetencji i kwalifikacji istotnych na rynku pracy.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia
9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	EFS	33 252 672,00	2,44%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9i. aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Cel szczegółowy: Wzrost aktywności społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek). Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
	EFS	56 790 868,00	4,16%		9iv. ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	Cel szczegółowy 1: Zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym wynikającego z nierówności w dostępie do usług społecznych.	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu
	EFS	9 530 641,00	0,70%		9v. wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.	Cel szczegółowy 2: Zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym wynikającego z nierówności w dostępie do usług zdrowotnych.	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu
	EFS					Cel szczegółowy: Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w kreowaniu nowych miejsc pracy.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)

							Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych
10. Otwarty rynek pracy	EFS	69 460 131,00	5,09%	8.Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8i. dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Cel szczegółowy: Wzrost aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, które poszukują zatrudnienia.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C) Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C) Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu i z pracującymi na własny rachunek) (C) Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej
	EFS	40 619 904,00	2,98%		8iii. praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.	Cel szczegółowy 1: Zwiększenie liczby mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo.	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego
						Cel szczegółowy 2: Zwiększenie liczby mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez osoby odchodzące z rolnictwa.	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw przez osoby odchodzące z rolnictwa, działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego
						Cel szczegółowy 3: Wzrost liczby nowopowstałych miejsc pracy w mikroprzedsiębiorstwach dzięki interwencji priorytetu.	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej

	EFS	15 000 000,00	1,10%		8v. przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Cel szczegółowy 1: Wzrost adaptacyjności MSP w regionie, będący wynikiem zrealizowanych usług rozwojowych.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu (C)
11. Pomoc techniczna	EFS	50 000 000,00	3,66%	N/D	N/D	Cel szczegółowy 1: Skuteczny i efektywny system wdrażania <i>Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020</i> poprzez efektywny system monitorowania i oceny oraz doskonalenie systemu informacyjnego..	Odsetek wdrożonych rekomendacji operacyjnych Średnia ocena użyteczności systemu informatycznego
						Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie potencjału administracyjnego jednostek uczestniczących we wdrażaniu <i>Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020</i> .	Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności Średnioroczna liczba szkoleń na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE Średni czas zatwierdzania projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy)
						Cel szczegółowy 3: Skuteczne i efektywne działania informacyjne i promocyjne.	Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów

SEKCJA 2 OSIE PRIORYTETOWE

2.1 Oś priorytetowa 1. Innowacje i nauka

Opis osi priorytetowej:

Do najważniejszych czynników wpływających na konkurencyjność gospodarki zalicza się wysoki poziom innowacyjności w przedsiębiorstwach oraz efektywne wykorzystanie dostępnej wiedzy i badań naukowych w sektorze przedsiębiorczości. Diagnoza stanu gospodarki województwa wskazuje, iż świętokrzyski sektor MŚP jest niedoinwestowany pod kątem zastosowania innowacji i wyników prac B+R. Nawiązując do inteligentnych specjalizacji regionu, zawartych w Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3) do roku 2020 w województwie świętokrzyskim zapanuje kultura sprzyjająca innowacjom, przedsiębiorczości i konkurencyjności, która pomoże stworzyć nowe i trwałe miejsca pracy dla wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz wesprze wzrost gospodarczy, który będzie szybszy niż średnia krajowa. W celu realizacji założeń tego dokumentu, cała interwencja w ramach CT1 będzie skierowana na projekty z zakresu inteligentnych specjalizacji województwa świętokrzyskiego.

W ramach Osi priorytetowej 1. Innowacje i nauka wspierane będą przedsięwzięcia służące podniesieniu poziomu innowacyjności gospodarki województwa, szczególnie poprzez wzmocnienie potencjału sektora badawczo-rozwojowego dla rozwoju przedsiębiorczości.

W ramach Priorytetu inwestycyjnego 1a będzie prowadzona interwencja w infrastrukturę jednostek badawczo-rozwojowych w formie bezzwrotnych dotacji. Nowopowstała infrastruktura B+R będzie dedykowana ostatecznym odbiorcom głównie w postaci świętokrzyskich przedsiębiorców, którzy uzyskają możliwość jej wykorzystania do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej.

Natomiast Priorytet inwestycyjny 1b. będzie skierowany przede wszystkim do sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, które będą mogły zakupić wyniki prac B+R, opatentować wyniki swoich prac lub sfinansować zakup wyposażenia lub budowę infrastruktury niezbędnej do prowadzenia prac badawczo-rozwojowych. Możliwe będzie również wsparcie dużych przedsiębiorstw pod warunkiem zapewnienia konkretnych efektów dyfuzji działalności innowacyjnej oraz B+R do gospodarki oraz pod warunkiem, że projekty będą podejmowane wspólnie z MŚP lub przewidują współpracę z MŚP, NGO i instytucjami badawczymi. Innym typem beneficjentów w tym priorytecie inwestycyjnym będą instytucje otoczenia biznesu, np. parki technologiczne, promujące i wspierające prace B+R wśród przedsiębiorców. Uzupełnieniem wsparcia w PI 1b w ramach crossfinancingu będzie interwencja skierowana do kadr dofinansowanych przedsiębiorstw. Wsparcie sektora przedsiębiorczości w tym obszarze ma za zadanie pobudzenie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz późniejszą komercjalizację prowadzonych badań do etapu prototypu.

W związku z powyższym, dzięki realizacji obu PI zostanie nawiązana silna współpraca na linii sektor B+R i sektor przedsiębiorczości.

Niniejsza Oś priorytetowa realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: wzrost wykorzystania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w gospodarce oraz podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych.

Priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej

Priorytet inwestycyjny 1a *Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy.*

Jednostki sektora B+R uzyskają wsparcie w zakresie tworzenia i rozwoju niezbędnej infrastruktury i wyposażenia B+R (laboratoria, nowoczesna aparatura badawcza). Efektem osiągniętym w wyniku udzielonego wsparcia będzie wzrost potencjału wspartych ośrodków tego sektora oraz intensywniejsza i bardziej efektywna współpraca z przedsiębiorcami w zakresie wykorzystania nowopowstałej infrastruktury w prowadzeniu badań naukowych, których wyniki będą mogły być wdrożone do działalności gospodarczej.

Dofinansowane projekty przyczynią się bezpośrednio do wzrostu konkurencyjności jednostek badawczo-rozwojowych a pośrednio również do wzrostu poziomu innowacyjnego przedsiębiorstw w skali całego kraju jak i Europy. Priorytet inwestycyjny 1a skoncentrowany będzie na zapewnieniu najlepszych warunków infrastrukturalnych do prowadzenia prac B+R, służących lepszemu i bardziej innowacyjnemu wykorzystaniu posiadanych zasobów w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji.

Pośrednio interwencja przysłuży się do wzrostu zatrudnienia oraz podniesienia umiejętności kadry badawczej pracującej w jednostkach badawczo-rozwojowych.

Cel szczegółowy: Zwiększone urynkowanie działalności badawczo-rozwojowej .

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB	%	Słabiej rozwinięty	0,38	2011	0,47	GUS	Raz na rok
2.	Udział wartości aparatury naukowo-badawczej zaliczonej do środków trwałych w województwie świętokrzyskim w relacji do wartości aparatury badawczo-naukowej zaliczonej do środków trwałych w Polsce	%	Słabiej rozwinięty	1,5	2012	1,8	GUS	Raz na dwa lata

Typy przedsięwzięć:

Wsparcie infrastruktury badawczej (laboratoria, sprzęt do prac B+R) w jednostkach naukowych (uzgodnionej w trakcie negocjacji Kontraktu Terytorialnego i zgodnie z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami).

Warunkiem wsparcia w ramach PI 1a jest zgodność zakresu tematycznego projektów z inteligentnymi specjalizacjami województwa oraz umożliwienie wykorzystania nowopowstałej infrastruktury dla prowadzenia badań naukowych, których wyniki będą mogły być wdrożone do działalności gospodarczej.

Beneficjenci:

Interwencja w ramach priorytetu inwestycyjnego będzie skierowana do jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową, zgodnie z ustawą z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz.U.2010.96.615), a w szczególności podmioty publiczne, takie jak: instytucje sfery B+R i organizacje (sieci, konsorcja) sfery B+R, ośrodki innowacji, uczelnie.

Grupy docelowe:

Mikro, małe, średnie oraz duże przedsiębiorstwa z terenu województwa świętokrzyskiego.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. Zostaną zastosowane preferencje dla projektów wykazujących wyższy poziom krajowego wkładu prywatnego. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1a nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1a nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W zakresie niniejszego priorytetu wspierana będzie strategiczna infrastruktura badawcza wynikająca z inteligentnych specjalizacji regionu, uzgodniona na etapie negocjacji Kontraktu Terytorialnego. Inwestycje w publiczną infrastrukturę B+R zostały wstępnie wyłonione poprzez negocjacje projektów pomiędzy MiiR, NCBiR, MNiSW i władzami regionalnymi. Uzgodnione projekty zostały ujęte w Kontrakcie terytorialnym dla województwa świętokrzyskiego, którego przedmiotem jest określenie celów i przedsięwzięć priorytetowych o istotnym znaczeniu dla rozwoju kraju i województwa. W ramach Kontraktu Terytorialnego realizowane będą inwestycje dotyczące rozwoju i uzupełnienia bazy niezbędnej infrastruktury badawczo-rozwojowej, przyczyniające się do wzmocnienia zdolności do tworzenia innowacji w regionie, wsparcia wdrażania innowacyjnych rozwiązań w przedsiębiorstwach w oparciu o wyniki prac badawczo-rozwojowych. Spośród przedsięwzięć ujętych w KT zostaną wybrane projekty do dofinansowania w ramach PI 1a. Wybór projektów będzie prowadzony w trybie konkursowym, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające efektywną realizację celu szczegółowego PI 1a, osiągnięcie zakładanych rezultatów oraz wysoką wartość dodaną dla wkładu UE.

W wyborze operacji, pod uwagę będzie brane:

- poziom zaangażowanej współpracy potencjalnych partnerów,
- poziom zapotrzebowania publicznych funduszy dla aktywności regionalnej gospodarki,
- zdolności regionu w celu utrzymania projektu na swoim terytorium,
- projekt jako siła napędowa regionu na lidera w zidentyfikowanych regionalnych inteligentnych specjalizacjach,

- poziom powiązania projektu z resztą regionalnej gospodarki,
- projekt jako nowa, potencjalnie bogata w innowacje domena (w nawiązaniu do przedsiębiorczego odkrywania).

Ponadto, wnioskodawcy będą zobligowani do uzasadnienia wykorzystania powstałej infrastruktury B+R przez sektor biznesu. Każde wsparcie w publiczną infrastrukturę B+R musi być uwarunkowane oceną analizy ekonomiczno-finansowej, która będzie zawierać opis przyszłego użycia tej infrastruktury i będzie zapewniać, iż powstała infrastruktura będzie wykorzystywana przez przedsiębiorców w celach komercyjnych. W umowie o dofinansowanie zawartej z beneficjentem w ramach PI 1a uwzględniony będzie wskaźnik dotyczący wzrostu udziału z przychodów z usług na bazie powstałej w ramach projektu infrastruktury B+R. W przypadku nieosiągnięcia założonej wartości ww. wskaźnika, Instytucja Zarządzająca nałoży proporcjonalną korektę finansową. Instytucja Zarządzająca w corocznych raportach oraz w sprawozdaniu końcowym przedstawi poziom zrealizowania postępu realizacji ww. wskaźnika.

Wnioskodawcy są zobligowani do przedstawienia w biznes planie:

- 1) Pogłębionej analizy popytu ze strony sektora przedsiębiorstw opartej o planowany program badań, wykazującej, że realizacja projektu jest niezbędna ,
- 2) Wskazanie środków mających na celu ograniczenie/łagodzenie ryzyka związanego ze zmniejszaniem lub brakiem popytu,
- 3) Mechanizmów współpracy z regionalnym i krajowym przemysłem, w tym z małymi i średnimi przedsiębiorstwami (dotychczasowe i przyszłe), tak by wspierana infrastruktura była dostępna dla szeregu użytkowników,
- 4) Solidnego i realistycznego planu finansowego, który przewiduje znaczny wzrost udziału przychodów z sektora przedsiębiorstw w ogólnych przychodach jednostki naukowej, będącej beneficjentem projektu.

Dodatkowe elementy obowiązkowe:

- 1) Wykazanie uzupełniającego charakteru infrastruktury w stosunku do infrastruktury wybudowanej/zmodernizowanej w okresie 2007-2013,
- 2) Wysoki poziom wkładu sektora przedsiębiorstw w koszty inwestycji,
- 3) Wcześniejsze rezultaty dotychczas prowadzonej działalności widoczne między innymi w takich obszarach jak:
 - udział przychodów ze źródeł sektora przedsiębiorstw w ogólnych przychodach jednostki naukowej,
 - udział projektów badawczo-rozwojowych realizowanych we współpracy z sektorem przedsiębiorstw
 - liczba umów lub porozumień o współpracy podpisanych dotychczas z sektorem przedsiębiorstw

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych, m.in. promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1a nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	3	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	66	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawcze [CI]	Ekwiwalent pełnego czasu pracy	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	44	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 1b. *Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu.*

Interwencja w ramach przedmiotowego priorytetu inwestycyjnego zostanie skierowana przede wszystkim do sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, ze względu na utrudniony dostęp tego sektora do zewnętrznego finansowania inwestycji w innowacje i prace B+R. Możliwe będzie również wsparcie dużych przedsiębiorstw pod warunkiem zapewnienia konkretnych efektów dyfuzji działalności innowacyjnej oraz B+R do gospodarki oraz pod warunkiem, że projekty będą podejmowane wspólnie z MŚP lub przewidują współpracę z MŚP, NGO i instytucjami badawczymi.

W ramach priorytetu inwestycyjnego świętokrzyskie przedsiębiorstwa otrzymają wsparcie mające na celu tworzenie, rozwój infrastruktury B+R oraz prowadzenie prac badawczo-rozwojowych. W wyniku interwencji skierowanej do przedsiębiorców nastąpi wdrożenie własnych lub zakupionych wyników badań naukowych i prac B+R. Zakłada się, że część prac badawczo-rozwojowych będzie dalej rozwijana/prowadzona z wykorzystaniem infrastruktury powstałej w ramach PI 1a. Ponadto, przewidywana jest również w ramach niniejszego priorytetu możliwość uzyskania wsparcia na ochronę własności przemysłowej dla własnych rozwiązań technicznych i technologicznych oraz zakup i budowa infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach.

Wsparte zostaną także świętokrzyskie IOB jako podmioty wspierające przedsiębiorców w realizacji innowacyjnych projektów. Interwencja skierowana do IOB będzie zakładać podniesienie zdolności tych jednostek do świadczenia usług na rzecz stymulowania wzrostu zastosowania innowacji i prac B+R w przedsiębiorstwach.

Ponadto, w ramach crossfinansingu zakłada się interwencję skierowaną do pracowników, zajmujących się realizacją projektu z zakresu B+R w danym przedsiębiorstwie.

Głównym rezultatem osiągniętym dzięki wsparciu będzie wzrost nakładów na prowadzenie prac B+R w sektorze przedsiębiorczości. Przełoży się to na podniesienie liczby przedsiębiorstw innowacyjnych w województwie świętokrzyskim. Natomiast efektem pośrednim będzie wzrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach w obszarze badawczo-rozwojowym przedsiębiorstw.

Na podstawie przeprowadzonego przeglądu śródkresowego, w przypadku uzasadnionych przyczyn, w tym braku możliwości dalszej kontraktacji i realizacji wskaźników w zakresie PI 1b, przewiduje się możliwość realokacji środków na CT3. Realizowana interwencja będzie komplementarna do projektów realizowanych w ramach PI 8v.

Cel szczegółowy: Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej	%	Słabiej rozwinięty	6,3	2012	6,9	GUS	Raz na rok
2.	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB	%	Słabiej rozwinięty	0,17	2010	0,19	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

Działania realizowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b mają na celu wzrost innowacyjności przedsiębiorstw poprzez wzrost poziomu wykorzystania i prowadzenia prac B+R przez te podmioty, a także wdrożenie dostępnych wyników prac B+R/technologii. Wszystkie typy przedsięwzięć muszą wpisywać się w zakres inteligentnych specjalizacji województwa świętokrzyskiego.

W szczególności założono wsparcie na:

1. stworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego, służącego działalności innowacyjnej przedsiębiorstwa, zakup przez przedsiębiorstwa wyposażenia niezbędnego do prowadzenia prac B+R oraz wdrożenia technik informacyjno-komunikacyjnych (jedynie gdy jest to niezbędnym elementem projektu).
2. wsparcie kadr (crossfinancing) dofinansowanych przedsiębiorstw jako uzupełnienie wsparcia realizowanego projektu badawczo-rozwojowego (m.in.

dedykowane, specjalistyczne szkolenia i kursy z zakresu B+R dla pracowników);

3. projekty B+R realizowane przez przedsiębiorstwa, obejmujące realizację projektu od fazy badań, przez prace rozwojowe, aż po pierwszą produkcję. Pierwsza produkcja oznacza pierwsze wdrożenie przemysłowe odnoszące się do zwiększenia skali obiektów pilotażowych lub do pierwszego wyposażenia obiektów w sprzęt i urządzenia, obejmujących kolejne etapy/kroki następujące po uruchomieniu linii pilotażowej, w ramach której zawarta jest faza testów, ale nie produkcja masowa lub działalność komercyjna/handlowa. Każdy projekt pierwszej produkcji musi obejmować również etapy poprzedzające - prace rozwojowe, fazę demonstracyjną i walidację.
4. projekty związane z wdrożeniem wyników prac B+R w działalności firmy, w tym zakup wyników prac B+R/technologii, praw do własności intelektualnej, w tym patentów, licencji, know-how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej związanej z wdrażanym produktem lub usługą z wyłączeniem finansowania kosztów sporów sądowych, pojawiających się w celu obrony praw własności intelektualnej;
5. wsparcie IOB, w tym parków technologicznych w celu podniesienia zdolności tych instytucji promujących i wspierających innowacje w sektorze przedsiębiorczości, pod kątem stworzenia pakietu usług dla przedsiębiorców m.in. z zakresu zarządzania projektami, kojarzenia partnerów, własności patentowej i intelektualnej, poszukiwania zewnętrznego finansowania projektów, przeprowadzenia badań, analiz w zakresie zapotrzebowania na innowacje i transfer technologii;

Instytucja Zarządzająca w procesie oceny projektów weźmie pod uwagę konieczność uwzględnienia specyfiki wysoko innowacyjnych, nowatorskich przedsięwzięć, które charakteryzują się wysokim poziomem ryzyka.

Zakup wyników prac B+R jest możliwy jedynie w przypadku obowiązku przeprowadzenia dodatkowych prac rozwojowych, które zakładają uzupełnienie lub dostosowanie zakupionych technologii do specyfiki przedsiębiorstwa. Efektem realizacji inwestycji wspierających implementację wyników prac B+R będzie uruchomienie nowych lub innowacyjnych procesów lub przygotowanie do wprowadzenia na rynek nowych lub innowacyjnych produktów lub usług.

Wsparcie wszystkich inwestycji dotyczących infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach będzie uzależnione od przedstawienia agendy B+R, dotyczącej planowanych przez daną firmę działań badawczo-rozwojowych.

Beneficjenci:

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terenie województwa świętokrzyskiego; duże przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terenie województwa świętokrzyskiego pod warunkiem zapewnienia konkretnych efektów dyfuzji działalności innowacyjnej oraz B+R do gospodarki oraz pod warunkiem, że projekty będą podejmowane wspólnie z MŚP lub przewidują współpracę z MŚP, NGO i instytucjami badawczymi; instytucje otoczenia biznesu z terenu województwa świętokrzyskiego,

Instytucja Zarządzająca zobowiązuje się do uzyskania, w przypadku pomocy udzielonej z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych dużemu przedsiębiorcy, zapewnienia od tego przedsiębiorcy, że wkład finansowy z funduszy nie powoduje znacznej utraty miejsc pracy

w istniejących lokalizacjach tego przedsiębiorcy na terytorium Unii Europejskiej w związku z realizacją dofinansowywanego projektu.

Grupy docelowe:

Mikro, małe, średnie oraz duże przedsiębiorstwa z terenu województwa świętokrzyskiego.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego w maksymalnej wysokości 10% alokacji na Oś priorytetową 1 nauka i innowacje.

Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach osi. Instytucja Zarządzająca, na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie wyboru projektów na lata 2014-2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Zakres tematyczny projektów będzie zgodny z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami. W wyborze operacji pod uwagę będzie brane:

- poziom zaangażowanej współpracy potencjalnych partnerów,
- poziom zapotrzebowania publicznych funduszy dla aktywności regionalnej gospodarki,
- zdolności regionu w celu utrzymania projektu na swoim terytorium,
- projekt jako siła napędowa regionu na lidera w zidentyfikowanych inteligentnych specjalizacjach,
- poziom powiązania projektu z resztą regionalnej gospodarki,
- projekt jako nowa, potencjalnie bogata w innowacje domena (w nawiązaniu do przedsiębiorczego odkrywania).

Preferencjami będą objęte projekty MŚP, natomiast duże przedsiębiorstwa będą mogły uzyskać dofinansowania pod warunkiem zapewnienia konkretnych efektów

dyfuzji działalności innowacyjnej oraz B+R do gospodarki oraz pod warunkiem, że projekty będą podejmowane wspólnie z MŚP, NGO i instytucjami badawczymi. Ponadto, preferencjami objęte będą inwestycje realizowane z korzyścią dla środowiska i wpływające na poprawę klimatu, w tym prowadzących do zmniejszenia szkodliwego oddziaływania na środowisko, m. in.: ograniczenia energo-, materiało- i wodochłonności procesu produkcyjnego lub świadczenia usług, prowadzących do powstania nowego lub znacząco ulepszonych produktu lub usługi.

Projekty realizowane przez IOB powinny bezpośrednio wynikać z analizy zapotrzebowania usług świadczonych przez IOB dla przedsiębiorców z obszaru województwa świętokrzyskiego. Infrastruktura IOB zostanie wsparta w ograniczonym zakresie i pod określonymi warunkami:

- działalność IOB wpisuje się w inteligentne specjalizacje regionu,
- IOB posiada masterplan wykorzystania, zarządzania oraz utrzymania powstałej infrastruktury,
- projekt w montażu finansowym posiada wkład środków prywatnych,
- infrastruktura jest niezbędna dla rozwoju przedsiębiorczości i nie powiela istniejącej w sąsiednich regionach.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b nie przewiduje się wykorzystanie instrumentów finansowych w zakresie wsparcia służącego zwiększaniu innowacyjności firm (fundusze pożyczkowe, poręczeniowe,). Jest to efekt przeprowadzonej ewaluacji ex-ante instrumentów finansowych przeprowadzonej zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013, która wykazała brak zasadności dla zwrotnej formy wsparcia w PI 1b.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	76	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	1	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	75	SL 2014	Raz na rok

4.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie [CI]	przedsiębiorstwa	EEFR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	76	SL 2014	Raz na rok
5.	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi [CI]	przedsiębiorstwa	EEFR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	66	SL 2014	Raz na rok
6.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) [CI]	EUR	EEFR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	9 150 000,00	SL 2014	Raz na rok

Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy trans-granicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7
 Nie dotyczy osi priorytetowej 1.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	O	M	K	O			
Oś 1. Innowacje i nauka	Wskaźnik finansowy	1.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	euro	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	30 409 279,00	N/D	N/D	113 144 013,00	SL 2014	N/D	5 962 750,00 EUR
	Wskaźnik produktu	2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje [C]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	37	N/D	N/D	76	SL 2014	Wskaźniki zgodnie z definicją z WLWK. Obrazują ponad 50% alokacji na OP 1	

Kategorie interwencji osi priorytetowej

Tabela 7-11: Zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, region słabiej rozwinięty														
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji			Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania			Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium			Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€
1. Innowacje i nauka	002	10 412 000,00	1. Innowacje i nauka	01	96 172 411.00	1. Innowacje i nauka	01	76 937 929.00	1. Innowacje i nauka	00	96 172 411.00	1. Innowacje i nauka	N/D	N/D
	056	24 412 999.00												
	058	27 270 040.00												
	059	7 902 371.00												
	061	4 712 930.00												
	062	4 712 930.00												
	063	5 609 481.00												
	064	8 739 006 .00												
	101	2 400 654.00												

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2014

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

W ramach Osi priorytetowej 1 nie przewiduje się wykorzystania pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych.

2.2 Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka

Opis osi priorytetowej:

O sile gospodarki regionu w dużej mierze decyduje kondycja sektora MŚP. Dlatego też, w ramach Osi priorytetowej 2 Konkurencyjna gospodarka przewiduje się kompleksowe wsparcie tego sektora. Planując interwencję tej osi, należy wziąć pod uwagę fakt, iż w regionie istnieje duża nierówność w rozmieszczeniu funkcjonujących podmiotów gospodarczych, skupionych w głównej mierze wokół Kielc oraz na obszarach największych powiatów regionu. Dlatego też, ważnym jest wyrównanie tej dysproporcji.

Wsparcie realizowane w ramach Priorytetu inwestycyjnego 3a zakłada interwencję w IOB mającą na celu zwiększenie ich potencjału do świadczenia profesjonalnych usług związanych z rozwojem przedsiębiorczości. Innym typem projektów objętych wsparciem w ramach PI 3a będzie przekształcenie niezagospodarowanych oraz zdegradowanych obszarów

w pełnowartościowe tereny inwestycyjne.

Priorytet inwestycyjny 3b obejmuje wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w postaci tworzenia nowych modeli biznesowych ich dalszej działalności. Priorytet ten obejmuje także dofinansowanie działań promujących potencjał najważniejszych branż gospodarczych regionu.

Priorytet inwestycyjny 3c to bezpośrednie dofinansowanie działań realizowanych przez podmioty gospodarcze na wczesnym etapie funkcjonowania jak i na późniejszym etapie działalności na rynku. Nastąpi podniesienie jakości oraz dywersyfikacja portfela oferowanych produktów i usług przez mikro, małych i średnich przedsiębiorców w regionie. Kontynuowane będzie wsparcie zakupu nowoczesnego sprzętu, maszyn oraz linii do produkcji (często jako uzupełnienie wdrożonych innowacji w ramach PI 1b), w tym także wdrożenie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach. W ramach PI 3c możliwym będzie wdrożenie do produkcji prototypu zrealizowanego i przetestowanego w ramach PI 1b. Wsparcie dla MŚP zostanie skierowane także w formie zwrotnej, za pośrednictwem instrumentów finansowych. Powyższe działania zapewnić mają kompleksowe wsparcie (pośrednie i bezpośrednie) sektora MŚP funkcjonujących w województwie świętokrzyskim. Wartością dodaną planowanego wsparcia będzie podniesienie poziomu innowacyjności istniejących przedsiębiorstw, a także zwiększenie liczby nowych miejsc pracy.

Wzrost poziomu konkurencyjności każdego z przedsiębiorstw powinien być przede wszystkim oparty na zwiększonym wykorzystaniu rozwiązań innowacyjnych w prowadzonej działalności gospodarczej. Interwencja w ramach CT3 jest nastawiona na wdrażanie innowacji, w głównej mierze wykreowanych w ramach inwestycji wspartych w ramach CT1.

Interwencja w ramach tej osi priorytetowej zostanie skierowana bezpośrednio lub pośrednio do sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, ze względu na utrudniony dostęp tego sektora do kapitału inwestycyjnego. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw nastąpi poprzez wzrost poziomu inwestycji, wykorzystanie nowych pomysłów i innowacji, podniesienie zdolności do działalności na rynkach regionalnym, krajowym oraz międzynarodowym.

Niniejsza Oś priorytetowa realizuje cele szczegółowe Umowy Partnerstwa: Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.

Priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej

Priorytet inwestycyjny 3a. *Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości.*

Ważnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego województwa świętokrzyskiego jest dodatnie saldo powstających przedsiębiorstw oraz dalsze i stabilne funkcjonowanie nowych podmiotów gospodarczych w regionie.

Nie będzie to możliwe bez wyspecjalizowanego wsparcia oferowanego przez instytucje otoczenia biznesu na rzecz sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. IOB zostaną wsparte pod kątem zwiększenia możliwości inkubacji i wsparcia przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw akademickich na wczesnym etapie funkcjonowania.

Zakłada się interwencję poprzez wzmocnienie niezbędnej infrastruktury (na którą istnieje zapotrzebowanie ze strony przedsiębiorców), a przede wszystkim zwiększenie potencjału IOB do oferowania usług dla MŚP. Podniesienie jakości i rozszerzenie w ramach działań RPO typów usług Instytucji Otoczenia Biznesu stanowić będzie uzupełnienie systemu wspierania przedsiębiorczości startupowej, m.in. przewidzianego w Programie Operacyjnym Polska Wschodnia 2014-2020. Na obszarze regionu w dalszym ciągu jest wiele niezagospodarowanych terenów, w tym przemysłowych, które odpowiednio zaadaptowane stanowić będą atrakcyjne miejsca do lokowania nowych przedsięwzięć gospodarczych). Dlatego też, konieczne jest uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych (uzbrojenie w media, budowa lub modernizacja układów komunikacyjnych, itp.) w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, sprzyjających powstawaniu miejsc pracy i wzmocnieniu połączeń funkcjonalnych różnych części regionu.

Interwencja w ramach przedmiotowego priorytetu inwestycyjnego zostanie bezpośrednio skierowana do sektora IOB oraz świętokrzyskich JST.

Realizowana interwencja będzie komplementarna do projektów realizowanych w ramach PI 8i, PI 8iii oraz PI 8v.

PI 3a będzie realizował priorytet Umowy Partnerstwa: Rozwój efektywnego otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego, finansowego, doradczego i szkoleniowego poprzez:

- zwiększenie oferty wsparcia początkowej fazy rozwoju przedsiębiorstwa,
- stworzenie lub poprawa warunków dla rozpoczęcia, prowadzenia i rozwoju działalności przedsiębiorstw,
- zwiększenie dostępności finansowania z wykorzystaniem instrumentów finansowych inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw,
- zwiększenie dostępności terenów oferujących warunki do prowadzenia działalności gospodarczej.

Cel szczegółowy: Lepsze warunki do rozwoju MŚP.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB	%	Słabiej rozwinięty	8,7	2011	9,7	GUS	Raz na rok
2.	Wyrejestrowane z rejestru regon podmioty gospodarki narodowej z gałęzi inteligentnych specjalizacji-sektor prywatny (Seksja PKD: A, F, I, Q)	szt.	Słabiej rozwinięty	1 772	2013	1 650	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

Przedsięwzięcia w ramach PI 3a dotyczyć będą wsparcia IOB, skutkującego rozszerzeniem lub podniesieniem jakości dotychczas oferowanych wystandaryzowanych usług na rzecz MŚP: inkubacji przedsiębiorstw, usług księgowych, konsultingu, coachingu, a także doradztwa dla nowych firm (start-upów) zgodnie z konkretnym zapotrzebowaniem MŚP, także poprzez zastosowanie mechanizmów popytowych.

Projekty realizowane przez IOB muszą bezpośrednio wynikać z analizy zapotrzebowania na usługi ze strony przedsiębiorców z obszaru województwa świętokrzyskiego.

W celu zapewnienia samofinansowania, IOB będą prowadzić swoją działalność na zasadach rynkowych.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3a przewidziano także wzmocnienie jakości usług dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, świadczonych przez Instytucje Otoczenia Biznesu, poprzez:

1. usługi doradcze i szkoleniowe dla podmiotów zarządzających parkami przemysłowymi, inkubatorami przedsiębiorczości i innymi instytucjami podobnym charakterze w celu poprawy i wsparcie warunków funkcjonowania przedsiębiorstw,
2. sieciowanie IOB w ramach Regionalnego Systemu Innowacji,
3. usługi doradcze, szkoleniowe oraz wizyty studyjne dla IOB (benchmarking).

Projekty doradcze i szkoleniowe zwiększające zdolność mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w szczególności w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji. Projekty te będą mogły otrzymywać wsparcie bezpośrednio w postaci bezzwrotnych dotacji lub będą mogły być realizowane poprzez zastosowanie mechanizmów popytowych, jak vouchery.

Ponadto, interwencja zostanie skierowana do jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego oraz IOB na tworzenie nowej i rozwój istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego (w tym na obszarach powojennych, poprzemysłowych, pokolejowych i popegeerowskich, nieużytkach). Podobnie jak w przypadku projektów skierowanych bezpośrednio do IOB, tworzenie nowych terenów inwestycyjnych musi wynikać z zapotrzebowania rynku.

Preferowane będą inwestycje na terenach zlokalizowanych w bliskim sąsiedztwie znaczącej infrastruktury transportowej.

Ponadto, w ramach projektów dotyczących terenów inwestycyjnych, zakłada się wsparcie działań informacyjnych, ukierunkowanych na promocję tych terenów.

Beneficjenci:

Instytucje otoczenia biznesu, jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego, wojewódzkie samorządowe osoby prawne

Grupy docelowe:

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, grupy producentów rolnych

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3a nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3a nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3a zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów z uwzględnieniem Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych w zakresie wyboru projektów na lata 2014-2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględnić będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący Projekty zgodnie z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami będą objęte preferencjami. Priorytetowo będą traktowane również eko-inwestycje oraz eko-marketing.

W wyborze operacji w ramach projektów pod uwagę będzie brane również:

- poziom zaangażowanej współpracy potencjalnych partnerów,
- poziom zapotrzebowania publicznych funduszy dla aktywności regionalnej gospodarki,
- zdolności regionu w celu utrzymania projektu na swoim terytorium,
- projekt jako siła napędowa regionu na lidera w zidentyfikowanych inteligentnych specjalizacjach,
- poziom powiązania projektu z resztą regionalnej gospodarki,
- projekt jako nowa, potencjalnie bogata w innowacje domena (w nawiązaniu do przedsiębiorczego odkrywania).

Infrastruktura IOB zostanie wsparta w ograniczonym zakresie i pod poniżej określonymi warunkami:

- działalność IOB wpisuje się w inteligentne specjalizacje regionu,
- IOB posiada masterplan wykorzystania, zarządzania oraz utrzymania powstałej infrastruktury,

- projekt w montażu finansowym posiada wkład środków prywatnych,
- infrastruktura jest niezbędna dla rozwoju przedsiębiorczości i nie powieli istniejącej w sąsiednich regionach.

Ponadto, preferencjami objęte będą inwestycje realizowane z korzyścią dla środowiska i wpływające na poprawę klimatu.

Wsparcie dalszej profesjonalizacji usług doradztwa przez IOB może być bezpośrednio dofinansowane po wypełnieniu następujących kryteriów:

- IOB jest w posiadaniu strategii biznesowej, która jasno wskazuje różne źródła przychodów i potwierdza zdolność do funkcjonowania na rynku oraz samofinansowania swojej działalności (lub staje samofinansująca do okresu trwałości projektu).
- IOB jest w posiadaniu corocznego planu działań, który będzie zawierał indykatywną listę projektów/usług do wdrożenia/zapewnienia, możliwe źródła finansowania, plan szkoleń.
- IOB powinien przedstawić, iż aplikuje o podniesienie standardu usług do poziomu krajowego/europejskiego/międzynarodowego.
- IOB powinien uzasadnić opis wcześniejszych działań w procesie doradztwa i asysty w procesie rozwoju przedsiębiorczości (np. badania satysfakcji swoich klientów, liczba wykonanych usług, badania typu follow-up świadczonych usług, itp.).

Inwestycje w tereny inwestycyjne/parki przedsiębiorczości zostaną dofinansowane w ramach PI 3a pod warunkiem pełnego zagospodarowania na danym terenie powstałej tego typu infrastruktury w okresie 2007-2013.

Niewykorzystanie do końca terminu kwalifikowalności części lub całości przygotowanych terenów inwestycyjnych / parków biznesowych będzie skutkowało proporcjonalnym zmniejszeniem kwoty dofinansowania na poziomie projektu.

Wykorzystanie/zasiedlenie całości lub części przygotowanych terenów inwestycyjnych /parków biznesowych przez duże przedsiębiorstwa będzie skutkowało proporcjonalnym zmniejszeniem kwoty dofinansowania na poziomie projektu.

Umowa o dofinansowanie inwestycji w tereny inwestycyjne będzie zawierać wskaźnik dotyczący liczby powstałych miejsc pracy na powstałej infrastrukturze.

Instytucja Zarządzająca w corocznych raportach oraz w sprawozdaniu końcowym przedstawi poziom zrealizowania postępu realizacji powyższych wskaźników dotyczących terenów inwestycyjnych.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na projektów o najwyższej wartości dodanej.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3a nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych			Częstotliwość pomiaru	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba nowych i ulepszonych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	18	SL 2014	Raz na rok
2.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	66,6	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba wspieranych nowych przedsiębiorstw [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	149	SL 2014	Raz na rok
4.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	149	SL 2014	Raz na rok
5.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	149	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 3b. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia.

Interwencja w ramach PI 3b ma przede wszystkim na celu wsparcie sektora MŚP (indywidualnych firm, grup producenckich oraz różnych form współpracy pomiędzy firmami) poprzez identyfikację ich potencjału rozwojowego, wskazanie najbardziej efektywnych kierunków rozwoju oraz pozainwestycyjną pomoc w celu wzmocnienia ich przewag konkurencyjnych.

Priorytet inwestycyjny 3b służyć ma opracowaniu i wdrażaniu nowych modeli biznesowych dla MŚP, w tym opartych o technologie informacyjno-komunikacyjne. Model biznesowy to długookresowa strategia, celująca w pełne użycie oraz maksymalizację aktywów należących do przedsiębiorstwa, w nawiązaniu do wzrostu zysków tego podmiotu gospodarczego i utrzymania długoterminowej przewagi konkurencyjnej. Rezultatem prowadzonego wsparcia będzie wzrost zastosowania TIK w swojej działalności przez co nastąpi wzrost konkurencyjności sektora przedsiębiorczości. Zważywszy na postępujący rozwój technologiczny i coraz większą presję ze strony konkurencji oraz wzrost powszechności zastosowania technik informacyjnych i komunikacyjnych w prowadzonej działalności gospodarczej, istotnym wydaje się być zaproponowanie uwzględnienia wsparcia ukierunkowanego na rozwój produktów i usług opartych właśnie na TIK (m. in. prowadzenie sprzedaży produktów i usług w Internecie (e-handel)), a także tworzenia i udostępniania usług elektronicznych, odpowiadających ich potrzebom.

Przedsiębiorstwa będące beneficjentami ostatecznymi realizowanego wsparcia w ramach PI 3b mogą być równoległe beneficjentami wsparcia (pośrednio i bezpośrednio) w ramach CT1 jak i z innych PI z CT3. W znaczący sposób wzmocni to efekt interwencji prowadzonej w ramach wspomnianych CT, która została zaprojektowana w celu podniesienia poziomu konkurencyjności sektora przedsiębiorczości.

Ponadto, przewidziane wsparcie zostanie skierowane do wyspecjalizowanych instytucji działających na rzecz świętokrzyskich przedsiębiorstw. Instytucje te realizować będą także projekty z zakresu promocji gospodarczej, bezpośrednio ukierunkowanej na najważniejsze sektory gospodarcze regionu.

Interwencja w ramach PI 3b będzie komplementarna do projektów realizowanych w ramach PI 8i, PI 8iii oraz PI 8v.

PI 3b będzie realizował priorytet Umowy Partnerstwa: dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe, poprzez wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw, w szczególności wzrost eksportu towarów i usług.

Cel szczegółowy: Zwiększone zastosowanie TIK w działalności przedsiębiorstw.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Przedsiębiorstwa prowadzące e-sprzedaż poprzez stronę internetową	szt.	Słabiej rozwinięty	141	2012	231	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b wsparte zostaną typy projektów:

1. tworzenie i wdrożenie nowych modeli biznesowych (za wyjątkiem internacjonalizacji) firm z sektora MŚP głównie w oparciu o wdrożenie TIK w przedsiębiorstwach,

W ramach priorytetu przewidziano również wsparcie dla MŚP, w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na TIK, sprzedaży produktów i usług w Internecie (handel elektroniczny), tworzenia i udostępniania usług elektronicznych odpowiadających ich potrzebom, wprowadzania procesów modernizacyjnych, w tym m.in. takich jak:

- wsparcie rozwoju działalności on-line przedsiębiorstw w tym, m.in. zakup sprzętu i oprogramowania,
- wdrożenie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w organizacji i zarządzaniu przedsiębiorstwem, w tym m.in. stworzenie strony internetowej do zarządzania zasobami personalnymi on-line, wdrożenie systemu zarządzania sprzedażą i usługami,
- kompleksowe wsparcie szkoleniowe w zakresie handlu elektronicznego w tym m.in. oprogramowania i technologii adresowanych do niepełnosprawnego użytkownika Internetu.

2. promocja gospodarcza regionu (w wymiarze zarówno krajowym jak i międzynarodowym) bezpośrednio ukierunkowana na najważniejsze branże gospodarki województwa
3. wsparcie instytucji zajmujących się promocją i świadczeniem kompleksowych informacji nt. możliwości lokowania zewnętrznych inwestycji na terenie województwa świętokrzyskiego.

Beneficjenci:

Centra obsługi inwestorów i eksporterów, , jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego, Instytucje Otoczenia Biznesu z terenu województwa świętokrzyskiego, NGO (organizacje pozarządowe), wojewódzkie samorządowe osoby prawne,.

Grupy docelowe:

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa z terenu województwa świętokrzyskiego, organizacje przedsiębiorców z terenu województwa świętokrzyskiego z branż regionalnych inteligentnych specjalizacji, pracownicy IOB wspierających rozwój przedsiębiorczości.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów z uwzględnieniem Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych w zakresie wyboru projektów na lata 2014-2020.

Instytucja Zarządzająca przewiduje odstępstwo od konkursowego trybu wyboru projektów jedynie w przypadku dofinansowania zadań zakładających koordynację działań samorządu mających na celu kompleksową obsługę przedsiębiorców oraz potencjalnych inwestorów.

Proces wyboru projektów uwzględnić będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Projekty zgodne z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami będą objęte preferencjami. W wyborze operacji w ramach projektów pod uwagę będzie brane:

- poziom zaangażowanej współpracy potencjalnych partnerów,
- zapotrzebowanie publicznych funduszy dla aktywności regionalnej gospodarki,
- zdolności regionu w celu utrzymania projektu na swoim terytorium,
- projekt jako siła napędowa regionu na lidera w zidentyfikowanych regionalnych inteligentnych specjalizacjach,
- poziom powiązania projektu z resztą regionalnej gospodarki,

- projekt jako nowa, potencjalnie bogata w innowacje domena (w nawiązaniu do przedsiębiorczego odkrywania).

Wsparcie dalszej profesjonalizacji usług doradztwa przez IOB może być bezpośrednio dofinansowane po wypełnieniu następujących kryteriów:

- IOB jest w posiadaniu strategii biznesowej, która jasno wskazuje różne źródła przychodów i potwierdza zdolność do funkcjonowania na rynku oraz samofinansowania swojej działalności (lub staje samofinansująca do okresu trwałości projektu).
- IOB jest w posiadaniu corocznego planu działań, który będzie zawierał indykatywną listę projektów/usług do wdrożenia/zapewnienia, możliwe źródła finansowania, plan szkoleń.
- IOB powinien przedstawić, iż aplikuje o podniesienie standardu usług do poziomu krajowego/europejskiego/międzynarodowego.
- IOB powinien uzasadnić opis wcześniejszych działań w procesie doradztwa i asysty w procesie rozwoju przedsiębiorczości (np. badania satysfakcji swoich klientów, liczba wykonanych usług, badania typu follow-up świadczonych usług, itp.).
- IOB monitoruje świadczenie różnych usług i na bieżąco sprawdza satysfakcję swoich klientów, co ma na celu ocenę swojej działalności i pozowoli na lepszą prognozę statystyczną.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej wartości dodanej.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	90	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	90	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 3c. *Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług.*

Interwencja w ramach priorytetu inwestycyjnego 3c zostanie skierowana do sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, ze względu na utrudniony dostęp tego sektora do kapitału inwestycyjnego. Pomoc ma służyć wdrożeniu zaawansowanych (innowacyjnych) zmian procesu produkcyjnego lub w sposobu świadczenia usług.

Przewidziane wsparcie będzie skierowane do przedsiębiorstw na wczesnym etapie działalności (typu start-up) jak i na późniejszym etapie funkcjonowania.

Dofinansowane będą projekty koncentrujące się na pozyskaniu i wdrożeniu innowacji produktowych, procesowych, organizacyjnych oraz marketingowych. Efektem prowadzonej interwencji będzie wzrost liczby przedsiębiorstw innowacyjnych, wdrażających nowe lub istotnie ulepszone produkty lub usługi. . Rezultatem pośrednim będzie wzrost zatrudnienia.

Preferencje w zakresie finansowania wdrażania innowacji posiadać będą projekty zgodne regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami oraz tworzące nowe miejsca pracy.

Efekt wdrożenia PI 3c będzie podniesienie innowacyjności przedsiębiorstw z regionu świętokrzyskiego. Planowana interwencja będzie komplementarna do projektów realizowanych

w ramach PI 8j, PI 8iii oraz PI 8v. Działania w zakresie wsparcia inwestycji w MŚP w PI 3c są komplementarne z działaniami nakierowanymi na opracowanie nowych modeli biznesowych w PI 3b w dwóch uzupełniających się wymiarach. Ponadto, w ramach PI 3c, komplementarnie do PO PW 2014-2020, realizowane będą działania mające na celu wsparcie inwestycji w przedsiębiorstwach z branż regionalnych inteligentnych specjalizacji, co wzmocni ofertę wsparcia MŚP w makroregionie Polski Wschodniej.

PI 3c będzie realizował priorytet Umowy Partnerstwa: zwiększenie inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw poprzez wzrost wykorzystania innowacji, w tym innowacji procesowych i produktowych oraz wzrost wydajności pracy i efektywności produkcji.

Cel szczegółowy Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP. .

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych - w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług	%	Słabiej rozwinięty	13,3	2012	13,9	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c przewidziano wsparcie rozwoju istniejących MŚP, w tym również na obszarach wiejskich i obszarach o najniższym poziomie

rozwoju gospodarczego,, wpływające na wzrost aktywności inwestycyjnej firm oraz skutkujące zwiększeniem zatrudnienia. Projekty realizowane przez MŚP powinny zakładać wprowadzanie zmian organizacyjnych, produktowych lub technologicznych o charakterze innowacyjnym.

Zakłada się realizację następujących typów projektów

1. wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na wczesnym etapie rozwoju (start-upy), w szczególności w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji, które mogły zostać utworzone dzięki interwencji prowadzonej w ramach CT8;
2. rozbudowa przedsiębiorstwa, prowadząca do wprowadzenia na rynek nowych produktów/usług
3. dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmiana w sposobie świadczenia usług za pośrednictwem zakupu zaawansowanych nowych technologii lub w wyniku wdrożenia wyników prac B+R, w tym zrealizowanych z PI 1a,
4. wdrożenie do produkcji prototypu zrealizowanego i przetestowanego w ramach projektu wspartego z PI 1b;
5. wsparcie innowacyjnych MŚP przez instrumenty finansowe;

Interwencja w ramach PI 3c będzie także skierowana do przedsiębiorców, jako beneficjentów ostatecznych, za pośrednictwem instrumentów finansowych (fundusze pożyczkowe i poręczeniowe).

Wsparcie w formie dotacji kierowane będzie dla projektów charakteryzujących się wysokim poziomem innowacyjności oraz zakładających znaczący wzrost zatrudnienia. Projekty objęte mniejszym ryzykiem (o niewielkim poziomie przewidzianej do wdrożenia innowacyjności) będą objęte wsparciem realizowanym za pośrednictwem instrumentów finansowych.

Decyzja o wykorzystaniu instrumentów finansowych w priorytecie inwestycyjnym 3c została dokonana na podstawie wyników oceny ex-ante instrumentów finansowych.

Beneficjenci:

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terenie województwa świętokrzyskiego, , podmioty wdrażające instrumenty finansowe , .

Wybór podmiotów wdrażających instrumenty finansowe zostanie dokonany w oparciu o przepisy krajowe oraz wspólnotowe.

Grupy docelowe:

Mikro, małe, średnie przedsiębiorstwa z terenu województwa świętokrzyskiego.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie osi priorytetowej.

Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach osi. Instytucji Zarządzającej, na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych

w Rozporządzeniu ogólnym. Zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów z uwzględnieniem Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych w zakresie wyboru projektów na lata 2014-2020. Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Projekty zgodne z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami będą objęte preferencjami. Priorytetowo będą traktowane również eko-inwestycje oraz eko-marketing. Natomiast w przypadku gdy wsparcie będzie dotyczyło infrastruktury sektora przedsiębiorstw, preferencjami objęte będą lokalne i regionalne star-upy i przedsiębiorstwa rozwijające się. W wyborze pod uwagę będzie brane:

- poziom zaangażowanej współpracy potencjalnych partnerów,
- poziom zapotrzebowania publicznych funduszy dla aktywności regionalnej gospodarki,
- zdolności regionu w celu utrzymania projektu na swoim terytorium,
- projekt jako siła napędowa regionu na lidera w zidentyfikowanych inteligentnych specjalizacjach,
- poziom powiązania projektu z resztą regionalnej gospodarki,
- projekt jako nowa, potencjalnie bogata w innowacje domena (w nawiązaniu do przedsiębiorczego odkrywania).

Ponadto, preferencjami objęte będą inwestycje realizowane z korzyścią dla środowiska i wpływające na poprawę klimatu, w tym prowadzących do zmniejszenia szkodliwego oddziaływania na środowisko, m. in.: ograniczenia energo-, materiało- i wodochłonności procesu produkcyjnego lub świadczenia usług, prowadzących do powstania nowego lub znacząco ulepszanego produktu lub usługi. Preferencje obejmą aplikacje sektora MŚP, z terenów o najniższym współczynniku przedsiębiorczości.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór jedynie tych projektów o najwyższej wartości dodanej.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c przewiduje się wykorzystanie instrumentów finansowych (w tym pożyczkowe i poręczeniowe).

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	5	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	268	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	1924	SL 2014	Raz na rok
4.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	273	SL 2014	Raz na rok
5.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	2197	SL 2014	Raz na rok
6.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje) [CI]	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	7 500 000,00	SL 2014	Raz na rok
7.	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach O/K/M [CI]	ekwiwalent pełnego czasu pracy	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	1346	SL 2014	Raz na rok

Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy trans-granicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy osi priorytetowej 2.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	O	M	K	O			
Oś 2. Konkurencyjna gospodarka	Wskaźnik finansowy	1.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	euro	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	90 200 000,00	N/D	N/D	189 702 580,00	SL 2014	N/D	11 036 960,00 EUR
	Wskaźnik produktu	2.	Liczba przedsiębiorstw w otrzymujących dotacje [CI]	przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	125	N/D	N/D	273	SL 2014	Wskaźniki zgodne definicją z WLWK. Obrazują ponad 50% alokacji na OP 2	
	Wskaźnik produktu	3.	Liczba nowych i ulepszonych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu	szk.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	2	N/D	N/D	18	SL 2014		

Kategorie interwencji osi priorytetowej

Tabela 7-11: Zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, region słabiej rozwinięty														
Oś priorytetowa	Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Oś priorytetowa	Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Oś priorytetowa	Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Oś priorytetowa	Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Oś priorytetowa	Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)	
	Kod	€		Kod	€		Kod	€		Kod	€		Kod	€
2. Konkurencyjna gospodarka	001	80 555 921,00	2. Konkurencyjna gospodarka	01	111 247 193,00	2. Konkurencyjna gospodarka	01	75 495 936,00	2. Konkurencyjna gospodarka	00	161 247 193,00	2. Konkurencyjna gospodarka	N/D	N/D
	066	50 951 409,00		04	38 000 000,00		02	42 617 633,00						
	067	21 512 398,00												
	072	7 725 598,00												
	101	501 867,00												

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2014

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

W ramach Osi priorytetowej 2. nie przewiduje się wykorzystania pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych.

2.3 Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia

Opis osi priorytetowej:

Oś priorytetowa Efektywna i zielona energia zakłada realizację inwestycji, których celem jest poprawa efektywności energetycznej oraz zwiększenie poziomu wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a w rezultacie ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i substancji szkodliwych do atmosfery. Zaplanowana interwencja będzie mieć bezpośredni wpływ na spełnienie przez Polskę wymogów stawianych przez Komisję Europejską w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami. Realizacja zaprogramowanych działań będzie skutkować również poprawą konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zmniejszenie energochłonności sektora publicznego i prywatnego. Ponadto należy podkreślić, iż interwencje realizowane w ramach CT4 powinny wynikać z przygotowanych przez samorządy planów gospodarki niskoemisyjnej, obejmujących takie zagadnienia jak: przeciwdziałanie zmianom klimatu, zaopatrzenie w energię i jej zużycie oraz zapewnienie bezpieczeństwa zasilania, promowanie „czystego” transportu w miastach uwzględniającego rosnące potrzeby mobilności mieszkańców miast i ich obszarów funkcjonalnych. Dokumenty te określać będą lokalne uwarunkowania oraz kierunki planowanych interwencji z wykorzystaniem również środków z funduszy europejskich.

Należy zaznaczyć, iż przechodzenie na gospodarkę niskoemisyjną wymaga podjęcia interwencji w wielu dziedzinach, dlatego też w ramach osi zaplanowano szeroki wachlarz działań, których realizacja gwarantuje kompleksowe podejście do polityki energetycznej w regionie.

Projekty pozytywnie wpływające na zmiany klimatu poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych będą traktowane priorytetowo.

Priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej

Priorytet inwestycyjny 4a *wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych*

Przewidziane do realizacji inwestycje mają na celu zwiększenie produkcji oraz wykorzystania energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych. Województwo Świętokrzyskie charakteryzuje się dużą różnorodnością środowiska naturalnego, co stwarza warunki dla rozwoju w regionie większości dostępnych technologii wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych. Korzystne warunki dla pozyskania hydroenergii oraz energii słonecznej występują niemalże na obszarze całego regionu. Natomiast dla energii wiatrowej są to głównie północna i północno-wschodnia część województwa w powiatach: koneckim, skarżyskim, starachowickim, ostrowieckim, opatowskim, sandomierskim oraz w północno - wschodnich częściach powiatów kieleckiego i staszowskiego. Należy również zaznaczyć, iż w naszym regionie jest ok. 82 tys. ha ugorów i odłogów oraz ok 50 tys. ha porzuconych trwałych użytków zielonych (łąki oraz pastwiska), na których w sposób łatwy i bez większych nakładów można przywrócić produkcję rolniczą ukierunkowaną na cele energetyczne (biomasa).

Rozszerzenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii planowane jest w oparciu o realizację inwestycji w obszarze budowy oraz modernizacji jednostek, które wytwarzają energię zarówno elektryczną jak i ciepłą wykorzystując, w tym celu m.in. biogaz, biomasę, energię wiatru oraz wody, energię słoneczną (produkcja energii opartej zarówno na kolektorach słonecznych jak i na ogniwach fotowoltaicznych). Dodatkowo przewiduje się także możliwość dofinansowania ww.

źródeł wraz z ich podłączeniem do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej. Województwo Świętokrzyskie dysponuje z jednej strony dobrze rozwiniętą przestrzennie siecią elektroenergetyczną oraz istniejącymi rezerwami mocy, z drugiej jednak strony budowane w znacznej większości w latach 60-70 ubiegłego wieku sieci, w okresie znacznie mniejszego zapotrzebowania na energię elektryczną, nie spełniają obecnych potrzeb i wymogów. Ze względu na zły stan techniczny (wyeksploatowanie prawie w 50%) oraz ograniczoną przepustowość, wymagają znacznych nakładów na odtworzenie i modernizację. Szczególnej uwagi w tym zakresie wymagają sieci elektroenergetyczne na terenach wiejskich. Dofinansowanie budowy oraz modernizacji sieci elektroenergetycznej udzielane będzie jedynie w przypadku przyłączenia do tejże sieci instalacji wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych. Innym rodzajem projektów przewidzianych do dofinansowania jest wsparcie dla produkcji urządzeń i komponentów, służących pozyskiwaniu energii ze źródeł odnawialnych, w tym budowa instalacji do produkcji biokomponentów i biopaliw. Interwencję w regionie planuje się również skierować na budowę lub modernizację jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokiej kogeneracji z OZE. W ramach priorytetu wspierane będzie także wytwarzanie energii w trigeneracji czyli skojarzone technologicznie wytwarzanie energii cieplnej, elektrycznej oraz chłodu użytkowego, mające na celu zmniejszenie ilości i kosztu energii pierwotnej niezbędnej do wytworzenia każdej z tych form energii odrębnie.

Cel szczegółowy 1 Wzrost wykorzystania energii produkowanej z OZE w ogólnym zużyciu energii w województwie świętokrzyskim

Zwiększony udział energii produkowanej z OZE w ogólnej produkcji energii w województwie świętokrzyskim

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	Słabiej rozwinięty	15,3	2012	19	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu 4.a wsparcie skierowane zostanie na projekty, dotyczące:

1. wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej pochodzącej ze wszystkich źródeł odnawialnych (energia wodna, wiatru, słoneczną, geotermalną, biogazu, biomasy) wraz z podłączeniem do sieci dystrybucyjnej,
2. budowy instalacji do produkcji biokomponentów i biopaliw,
3. budowy lub modernizacji jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokiej kogeneracji z OZE.
4. budowy lub modernizacji jednostek wytwarzania energii elektrycznej, ciepła i chłodu w trigeneracji z OZE,

Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego lub podmioty działające w imieniu JST ,
- przedsiębiorstwa duże, średnie, małe, mikro prowadzące działalność na terenie województwa świętokrzyskiego, w tym producenci rolno – spożywczy,
- uczelnie,
- związki i stowarzyszenia JST,
- podmioty lecznicze wykonujące na terenie województwa świętokrzyskiego działalność leczniczą finansowaną ze środków publicznych,
- państwowe jednostki budżetowe,
- instytucje kultury.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.a przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego.

Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach osi. IZ, na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.a nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.a zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej wartości dodanej.

Projekty dotyczące wytwarzania energii z OZE oceniane będą głównie poprzez pryzmat kryterium efektywności kosztowej oraz osiągniętych efektów wpisujących się w cele osi priorytetowej. Jednym z czynników branych pod uwagę przy wyborze takich inwestycji do wsparcia, będzie koncepcja opłacalności, czyli najlepszego stosunku wielkości środków unijnych przeznaczonych na uzyskanie 1 MWh energii lub 1 MW mocy zainstalowanej wynikających z budowy danej instalacji. O wsparciu projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do

planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). Ponadto w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt, a także zgodność tego typu instalacji z regionalnymi oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

W przypadku wsparcia projektów dotyczących jednostek OZE wykorzystujących energię wody zastosowanie mają warunki dotyczące projektów mogących mieć wpływ na stan wód, które szczegółowo zostały opisane w CT5.

Wpływ na emisję zanieczyszczeń powietrza, w szczególności na obszarach gdzie zostały przekroczone poziomy PM10, będzie rozpatrywany w kryteriach wyboru projektów związanych z wytwarzaniem energii przy użyciu biomasy.

Instytucja Zarządzająca zobowiązuje się do uzyskania, w przypadku pomocy udzielonej z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych dużemu przedsiębiorcy, zapewnienia od tego przedsiębiorcy, że wkład finansowy z funduszy nie powoduje znacznej utraty miejsc pracy w istniejących lokalizacjach tego przedsiębiorcy na terytorium Unii Europejskiej w związku z realizacją dofinansowywanego projektu.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego została poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013."

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.a nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	23	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	3	SL 2014	Raz na rok
3.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (CI)	MW	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	20	SL 2014	Raz na rok
4.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI)	Tony równoważnik a CO2	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	59 200	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 4.b. promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach.

Najważniejszym celem zaplanowanych inwestycji jest poprawa efektywności energetycznej przedsiębiorstw, budowa gospodarki przyjaznej środowisku, a przy tym jednocześnie konkurencyjnej i innowacyjnej.

Poprawa efektywności energetycznej w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa staje się koniecznością nie tylko z uwagi na rosnące ceny energii, co przekłada się na ceny wytwarzanych towarów i usług, a tym samym na konkurencyjność przedsiębiorstw, ale również ze względu na wymagania dotyczące ochrony środowiska.

Działania podejmowane w ramach priorytetu mają za zadanie wspierać sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w celu optymalizacji wykorzystania zasobów poprzez zastosowanie technologii i rozwiązań zmierzających do racjonalnego zużycia energii elektrycznej, ciepłej i wody. Warunkiem koniecznym poprzedzającym realizację tego typu przedsięwzięć będzie przeprowadzenie audytów energetycznych, audytu efektywności energetycznej, przeglądu energetycznego bądź innych wymaganych dokumentów na podstawie których zweryfikowane zostanie ekonomiczne uzasadnienia dla planowanych projektów.

W ramach Priorytetu dofinansowanie uzyskać mogą przedsięwzięcia zakładające zastosowanie energooszczędnych technologii w procesach produkcyjnych (ten typ projektów polegał będzie m.in. na zastosowaniu energooszczędnych, proekologicznych maszyn, urządzeń, linii produkcyjnych) oraz wprowadzenie systemów zarządzania energią. Powstające w procesach przetwarzania energii w urządzeniach energetycznych i oddawane do otoczenia ciepło odpadowe może być wykorzystywane w celu ogrzewania i chłodzenia budynków produkcyjnych, magazynowych i biurowych oraz podgrzewania ciepłej wody użytkowej przez przedsiębiorcę lub odbiorców zewnętrznych (miejskie sieci ciepłownicze). Wykorzystywanie ciepła odpadowego do wytwarzania energii elektrycznej pozwala na obniżenie emisji CO₂ oraz na obniżenie temperatury spalin wyrzucanych do atmosfery, a tym samym na zmniejszenie negatywnego oddziaływania zakładów przemysłowych na środowisko naturalne.

Ponadto wsparciem może zostać objęta budowa instalacji OZE służąca do produkcji energii na potrzeby własne. Dotacje udzielane będą również na głęboką modernizację energetyczną zdekapitalizowanych budynków przemysłowych i obiektów, w których prowadzona jest działalność gospodarcza.

Projektując interwencję należy także wziąć pod uwagę nie tylko potrzebę ogrzewania, ale również wentylacji, klimatyzacji i chłodzenie budynków. Klimatyzacja pomieszczeń wymaga dużych nakładów energii dlatego też przedsięwzięcia wykorzystujące jeden nośnik energii pierwotnej do produkcji, ciepła i chłodu będą mogły uzyskać dofinansowanie w ramach PI 4b.

Spodziewanym rezultatem udzielonego wsparcia będzie uzyskanie oszczędności energii elektrycznej oraz ciepłej, jak również wzrost wykorzystania energii wytwarzanej z OZE. Pożądanym efektem udzielonej interwencji będzie ograniczenie zużycia wody w procesach wytwórczych. Powyższe przedsięwzięcia spowodują spadek kosztów związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą, a w dłuższej perspektywie przyczynią się do zmniejszenia energochłonności gospodarki oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Cel szczegółowy: Zwiększona efektywności energetyczna przedsiębiorstw prowadzących działalność w województwie świętokrzyskim

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB	GWh	Słabiej rozwinięty	0,14	2011	0,13	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.b przewiduje się dofinansowanie projektów, dotyczących poprawy efektywności energetycznej (w tym z uwzględnieniem OZE energii z OZE wykorzystywanej na potrzeby własne) w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach, skutkujących zmniejszeniem zużycia i strat wody, energii elektrycznej, energii cieplnej. W szczególności:

- Modernizacja i rozbudowa linii produkcyjnych na bardziej efektywne energetycznie,
- Głęboka, kompleksowa modernizacja energetyczna budynków w przedsiębiorstwach,
- Zastosowanie technologii efektywnych energetycznie w przedsiębiorstwach,
- Zastosowanie energooszczędnych (energia elektryczna, ciepło, chłód, woda) technologii produkcji i użytkowania energii,
- Wprowadzanie systemów zarządzania energią

Wśród ww. projektów wsparcie uzyskają również przedsięwzięcia polegające na wykorzystaniu surowców wtórnych w procesie produkcyjnym, w wyniku czego podniesiona zostanie efektywność energetyczna i kosztowa przemysłu i usług w regionie (zgodnie z postulatami zawartymi w Założeniach Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej, opracowanych przez Ministerstwo Gospodarki). Realizacja celu oszczędności energii w sektorze MSP realizowana będzie w oparciu o wyniki audytu energetycznego, audytu efektywności energetycznej, przeglądu energetycznego bądź innych wymaganych dokumentów (stanowiących element projektu realizowanego w ramach PI 4.b).

Beneficjenci:

Przedsiębiorstwa mikro, małe średnie, prowadzące działalność na terenie województwa świętokrzyskiego;

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

W związku z tym, iż niedopuszczalne jest wspieranie sektora energetyki w ramach regionalnej pomocy inwestycyjnej, wsparcie w ramach priorytetu udzielane będzie jako pomoc horyzontalna na zasadach określonych w wytycznych dotyczących pomocy na energetykę i ochronę środowiska na lata 2014-2020.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.b nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.b nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.b zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych w tym zakresie w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020. Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej wartości dodanej.

Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂, zmniejszenie zużycia energii końcowej). Wzmocnieniu efektów realizowanych projektów służyć będzie wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania energią w oparciu o technologie TIK. Identyfikacja optymalnego zestawu działań zwiększających efektywność energetyczną w danym przedsiębiorstwie dokonywana będzie na podstawie audytu energetycznego, audytu efektywności energetycznej, przeglądu energetycznego bądź innych wymaganych dokumentów (stanowiącego element projektu wspieranego w ramach CT4).

Warunkiem wsparcia projektów dotyczących kompleksowej, głębokiej modernizacji energetycznej budynków będzie również konieczność zastosowania indywidualnych liczników ciepła, ciepłej wody oraz chłodu. Dodatkowo istnieje obowiązek instalacji termostatów i zaworów podpionowych, jeżeli będzie to wynikać z przeprowadzonego audytu energetycznego. Powyższe wydatki będą stanowić koszt kwalifikowany. Preferowane będą projekty zwiększające efektywność energetyczną powyżej 60%, natomiast projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej zwiększające efektywność energetyczną poniżej 25% nie będą kwalifikowały się do dofinansowania

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego została poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013."

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.b nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba przedsiębiorstw, które w wyniku wsparcia poprawiły efektywność energetyczną	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	55	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	55	SL 2014	Raz na rok
3.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)(CI)	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	20 453 874	SL 2014	Raz na rok
4.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI)	Tony równoważnika CO ₂	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	5 75 9	SL 2014	Raz na rok

Ponadto efekty (wskaźniki) realizacji projektów: zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów [GJ/rok], ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym.

Priorytet inwestycyjny 4.c. wspieranie efektywności energetycznej inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym

Główną intencją przedsięwzięć planowanych do dofinansowania w ramach priorytetu 4.c jest poprawa efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym oraz budynkach użyteczności publicznej. Realizowane przedsięwzięcia mają znaczenie nie tylko dla zmniejszenia zapotrzebowania na energię pierwotną i końcową ale również w istotny sposób wpływają na poprawę środowiska naturalnego poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego. Potrzeby w zakresie głębokiej modernizacji energetycznej w regionie wciąż są ogromne. Większość budynków użyteczności publicznej jak również wielorodzinnych została oddana do użytku w czasach, kiedy rozwiązania budowlane nie uwzględniały izolacji cieplnej budynków, a właściwą temperaturę zapewniały systemy grzewcze pobierające duże ilości energii. Na przestrzeni ostatnich lat ceny energii wzrosły, co skłania jej użytkowników do szukania oszczędności. Istotne stały się również czynniki ekologiczne. Przestarzałe rozwiązania prowadzą nie tylko do dużych strat energii, narażając użytkowników na pokaźne straty finansowe ale wywołują również znaczną emisję szkodliwych czynników do powietrza atmosferycznego.

Ponadto niedostateczna izolacja budynków prowadzi do dużych strat ciepła, jest również efektem zużywania dużej ilości paliw i energii, przez co ponoszone są wysokie koszty nie przekładające się na wystarczające ogrzanie pomieszczeń. Wobec

powyższego należy wprowadzić rozwiązania ograniczające zużycie energii. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez obniżenie energochłonności budynków wskutek zmiany w systemach ogrzewania i wentylacji, działań modernizacyjnych budynków wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne. Do przedsięwzięć tego typu zalicza się przede wszystkim: obłożenie ścian zewnętrznych i dachu warstwą izolacji termicznej, wymianę okien i drzwi zewnętrznych, a także wymianę oświetlenia na energooszczędne. Jako element kompleksowy projektu wspierana będzie również budowa, wymiana lub modernizacja systemu grzewczego oraz małych, lokalnych źródeł ciepła przy uwzględnieniu wprowadzenia indywidualnego pomiaru ciepła w połączeniu z wprowadzeniem zaworów termostatycznych w tych budynkach, w których to nie zostało jeszcze wykonane. Niemniej jednak powinno to być technicznie wykonalne, uzasadnione finansowo i proporcjonalne do potencjalnej oszczędności energii. Z punktu widzenia poprawy efektywności energetycznej budynków w tym zakresie, przewiduje się również zastosowanie w modernizowanych energetycznie budynkach instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii, które zostaną wykorzystane zarówno do ogrzewania jak i chłodzenia budynków. Przyczyni się do racjonalizacji zużycia i ograniczenie strat energii, a tym samym nastąpi redukcja ilości emitowanych do atmosfery zanieczyszczeń oraz zmniejszenie kosztów eksploatacji obiektów przy jednoczesnej poprawie komfortu i bezpieczeństwa użytkownika.

Zakres prac dotyczący kompleksowej modernizacji musi wynikać z przeprowadzonej w ramach audytu energetycznego analizy planowanych do wprowadzenia rozwiązań. Poprawa efektywności energetycznej budynków pozytywnie wpłynie na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

Cel szczegółowy: Zwiększona efektywność energetyczna budynków publicznych oraz sektora mieszkaniowego

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Sprzedaż energii cieplnej w ciągu roku ogółem	GJ	Słabiej rozwinięty	4 371 481,00	2012	4 000 000	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.c interwencja zostanie skierowana na projekty dotyczące głębokiej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznych oraz części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne w oparciu o wyniki przeprowadzonego audytu energetycznego bądź innych dokumentów wymaganych przepisami prawa. Planuje się dofinansować inwestycje w zakresie związanym m.in. z:

1. ociepleniem obiektu,
2. wymianą okien, drzwi zewnętrznych, oraz oświetlenia na energooszczędne,

3. przebudową systemów grzewczych (wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła lub podłączeniem do sieci ciepłowniczej), systemów wentylacji i klimatyzacji oraz systemów wodno-kanalizacyjnych,
4. instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach,
5. instalacją systemów chłodzących, w tym również z OZE,
6. instalowaniem urządzeń energooszczędnych najnowszej generacji
7. wymiana pokrycia dachowego,
8. instalacją systemów inteligentnego zarządzania energią,
9. przeprowadzeniem audytu energetycznego jako elementu kompleksowego projektu.

Beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego lub podmioty działające w imieniu JST ,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- związki i stowarzyszenia JST,
- TBS,
- samorządowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną,
- uczelnie,
- inne podmioty prowadzące działalność w sferze usług publicznych w różnych formach organizacyjnych, posiadających osobowość prawną np. fundacje i stowarzyszenia,
- policja,
- podmioty lecznicze wykonujące na terenie województwa świętokrzyskiego działalność leczniczą finansowaną ze środków publicznych,
- samorządowe osoby prawne,
- jednostki ochotniczej i Państwowej Straży Pożarnej;

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.c nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 4.c w Osi priorytetowej 3. Efektywna i zielona energia przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następującego Obszaru Strategicznej Interwencji:

- obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.c zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych w tym zakresie w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020. Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką

grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej wartości dodanej.

Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂, ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej). Wzmocnieniu efektów realizowanych projektów służyć będzie wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania energią w oparciu o technologie TIK. Ponadto identyfikacja optymalnego zestawu działań zwiększających efektywność energetyczną w danym budynku dokonywana będzie na podstawie audytu energetycznego (stanowiącego element projektu wspieranego w ramach CT4). Ponadto priorytetowo traktowane będą budynki pełniące ważne funkcje społeczne budynki przeznaczone dla administracji, wymiaru sprawiedliwości, kultury, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, opieki zdrowotnej, itp.

Warunkiem wsparcia projektów dotyczących kompleksowej, głębokiej modernizacji energetycznej budynków będzie również konieczność zastosowania indywidualnych liczników ciepła, ciepłej wody oraz chłodu. Dodatkowo istnieje obowiązek instalacji termostatów i zaworów podpionowych, jeżeli będzie to wynikać z przeprowadzonego audytu energetycznego. Powyższe wydatki będą stanowić koszt kwalifikowany. Preferowane będą projekty zwiększające efektywność energetyczną powyżej 60%, natomiast projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej zwiększające efektywność energetyczną poniżej 25% nie będą kwalifikowały się do dofinansowania.

W obszarze ochrony zdrowia projekty z zakresu termomodernizacji mogą dotyczyć tylko obiektów, których funkcjonowanie będzie uzasadnione w kontekście map potrzeb opracowanych przez Ministerstwo Zdrowia.

W ramach PI 4c mogą być wspierane jedynie inwestycje w najlepiej działające urządzenia do ogrzewania (a szczególności ogrzewacze i kotły wykorzystujące paliwa stałe; ogrzewacze pomieszczeń i ogrzewacze wielofunkcyjne oraz inne kotły i urządzenia do ogrzewania pomieszczeń) dostępne na rynku w chwili ogłoszenia odpowiedniego konkursu. Kryteria referencyjne dla najlepiej działających urządzeń dostępnych na rynku określono w odpowiednich unijnych przepisach dotyczących wymogów dotyczących ekoprojektu tych urządzeń (a szczególności kryteria określone w rozporządzeniu nr 813/2013 w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla ogrzewaczy pomieszczeń i ogrzewaczy wielofunkcyjnych oraz kryteria określone w innych przepisach unijnych obowiązujących w chwili ogłoszenia konkursu projektu).

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.c nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego została poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013."

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.c nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	280	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii (CI)	Gospodarstw a domowe	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	5 100	SL 2014	Raz na rok
3.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI)	Tony równoważnik a CO2	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	52 775	SL 2014	Raz na rok
4.	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI)	kWh/rok	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	154 293 611	SL 2014	Raz na rok

Ponadto efekty (wskaźniki) realizacji projektów: zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów [GJ/rok], ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym.

Priorytet inwestycyjny 4.e. *promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu*

Interwencja w ramach priorytetu ukierunkowana zostanie na obszary dla których przygotowano zostały plany gospodarki niskoemisyjnej, co bezpośrednio wpłynie na redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz zanieczyszczeń pyłowych do atmosfery. Zgodnie z danymi GUS za 2013 r. rocznie z obszaru województwa świętokrzyskiego emitowane jest do atmosfery z zakładów szczególnie uciążliwych 2,7 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych i 77,8 tys. ton zanieczyszczeń gazowych. Oprócz emisji z działalności przemysłowej źródłem zanieczyszczenia powietrza jest również tzw. niska emisja (emisja komunikacyjna oraz emisja pyłów i szkodliwych gazów pochodząca z lokalnych kotłowni węglowych i domowych pieców grzewczych).

Mimo, iż na przestrzeni ostatnich kilku lat ilość substancji pyłowych wprowadzanych do atmosfery znacznie zmalała, należy zauważyć wzrost emisji szkodliwych gazów, w związku z tym konieczne jest podjęcie kroków zmierzających do poprawy jakości powietrza. Aby osiągnąć ten cel niezbędna jest koncentracja działań w obszarze ekologicznego transportu publicznego. Wspierane będą głównie projekty dotyczące zakupu i modernizacji publicznych środków transportu zbiorowego wraz z niezbędną infrastrukturą usprawniającą funkcjonowanie tego transportu, w tym m.in.: parkingi Park&Ride, infrastruktura dworcowa, zintegrowane centra przesiadkowe czy ścieżki rowerowe. Wskazana jest również poprawa stanu

infrastruktury np. modernizacja oświetlenia ulicznego (ulic, placów, terenów publicznych) na energooszczędne.

Ponadto dofinansowanie uzyskają inwestycje w zakresie modernizacji i budowy scentralizowanych systemów ciepłowniczych, co spowoduje ograniczenie strat ciepła podczas przesyłu oraz umożliwi podłączenie nowych użytkowników, którzy dotychczas korzystali z indywidualnych źródeł ciepła. Planuje się również wsparcie przedsięwzięć polegających na wymianie bądź modernizacji źródeł ciepła z uwzględnieniem standardów ekologicznych.

Dodatkowo, mając na uwadze zmniejszenie zużycia paliw oraz poprawę efektywności ekonomicznej sektora energetycznego, a także ograniczenie jego negatywnego oddziaływania na środowisko poprzez redukcję emisji substancji szkodliwych planowane jest dofinansowanie projektów w zakresie budowy lub modernizacji jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji, wraz z infrastrukturą do dystrybuowania wytworzonej energii.

Istotnym elementem przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną jest podniesienie świadomości społecznej w zakresie korzyści płynących z wykorzystywania ekologicznych źródeł energii oraz efektywnego nią gospodarowania, co w długookresowej perspektywie spowoduje ograniczenie emisji substancji szkodliwych do atmosfery. Wsparcie również zostanie przeznaczone na realizację projektów mających na celu upowszechnianie informacji promujących budownictwo zeroemisyjne oraz inwestycje w zakresie budownictwa pasywnego

Cel szczegółowy: Ograniczona emisja gazów cieplarnianych i substancji szkodliwych do atmosfery

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wartość średniej rocznej emisji dla pyłu PM10	µmg/m ³	Słabiej rozwinięty	38	2013	32	WIOŚ	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W priorytecie inwestycyjnym 4.e dofinansowanie znajdą projekty, realizujące założenia planów niskoemisyjnych dla poszczególnych obszarów.

Wsparcie dla projektów powinny wynikać z zapisów planów gospodarki niskoemisyjnej dla poszczególnych typów obszarów i niekwalifikujących się do dofinansowania w ramach innego PI np.

1. modernizacja oświetlenia ulicznego (ulic placów, terenów publicznych) na energooszczędne
2. budowa lub modernizacja sieci ciepłowniczej,
3. wymiana źródeł ciepła.
4. działania informacyjno-promocyjne dotyczące np. oszczędności energii,

5. kampanie promujące:

- budownictwo zeroemisyjne,
- inwestycje w zakresie budownictwa pasywnego

Inwestycje w rozbudowę i/lub modernizację sieci ciepłowniczych otrzymają dofinansowanie w ramach RPO pod warunkiem dopuszczenia takiego wsparcia poprzez stosowne zapisy w Umowie Partnerstwa.

Dodatkowo dofinansowanie uzyskają inwestycje dotyczące budowy lub modernizacji jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji, wraz z infrastrukturą do dystrybuowania wytworzonej energii.

Instalacje powyżej 20 MW:

EFRR nie wspiera inwestycji na rzecz redukcji emisji gazów cieplarnianych pochodzących z listy działań wymienionych w załączniku I do dyrektywy 2003/87/WE, w tym instalacji energetycznego spalania o nominalnej mocy cieplnej przekraczającej 20 MW. Jednakże wsparcie mogą otrzymać instalacje wykorzystujące wyłącznie biomasę, które nie są objęte dyrektywą 2003/87/WE.

Instalacje poniżej 20 MW:

Wsparcie otrzyma budowa, uzasadnionych pod względem ekonomicznym, nowych instalacji wysokosprawnej kogeneracji oraz innych małych obiektach i urządzeniach energetycznego spalania (tj. lokalne kotłownie) o jak najmniejszej z możliwych emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń powietrza (tj. PM₁₀). Dodatkowo wszelka przebudowa istniejących instalacji na wysokosprawną kogenerację oraz innych małych obiektach i urządzeniach energetycznego spalania musi skutkować redukcją CO₂ o co najmniej 30% w porównaniu do istniejących instalacji.

Ponadto, w ramach priorytetu przewidziano wsparcie dla projektów z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej w zakresie budowy, przebudowy uzupełniającej do poziomu krajowego infrastruktury transportu publicznego m.in.

1. parkingi *Park&Ride, Bike&Ride*
 2. zintegrowane centra przesiadkowe,
 3. infrastruktura dworcowa,
 4. wspólny bilet,
 5. inteligentne systemy transportowe,
 6. ścieżki rowerowe,
 7. publiczne wypożyczalnie rowerów
8. przebudowa infrastruktury miejskiej (np. budowa buspasów, przebudowa skrzyżowań),

Wszystkie ww. działania mają na celu ograniczenie ruchu drogowego w centrach miast.

Poza tym, wspierane będą inwestycje dotyczące ekologicznego transportu publicznego w regionie świętokrzyskim.

Beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- przedsiębiorstwa duże, średnie, małe, mikro świadczące usługi publiczne na terenie województwa Świętokrzyskiego,
- partnerzy społeczni i gospodarczy działający na terenie województwa świętokrzyskiego ,
- organizacje pozarządowe (NGO),
- samorządowe osoby prawne,

- instytucje otoczenia biznesu,
- uczelnie,
- państwowe jednostki budżetowe,
- instytucje kultury.

Instytucja Zarządzająca zobowiązuje się do uzyskania, w przypadku pomocy udzielonej z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych dużemu przedsiębiorcy, zapewnienia od tego przedsiębiorcy, że wkład finansowy z funduszy nie powoduje znacznej utraty miejsc pracy w istniejących lokalizacjach tego przedsiębiorcy na terytorium Unii Europejskiej w związku z realizacją dofinansowywanego projektu.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.e przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego.

Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach osi. IZ, na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 4.e w Osi priorytetowej 3. Efektywna i zielona energia przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następującego Obszaru Strategicznej Interwencji:

- obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.e zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych w tym zakresie w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020. Proces wyboru projektów uwzględnić będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej wartości dodanej.

Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty np. wielkość redukcji CO₂. Wzmocnieniu efektów realizowanych projektów służyć będzie wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania energią w oparciu o technologie TIK.

Inwestycje w transport miejski ramach PI4e będą przyczyniać się do osiągnięcia niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności w miastach. Muszą one wynikać z przygotowanych przez samorządy planów, zawierających odniesienia do kwestii przechodzenia na bardziej ekologiczne i zrównoważone systemy transportowe w miastach. Funkcją takich dokumentów mogą pełnić plany dotyczące gospodarki niskoemisyjnej lub plany mobilności miejskiej. Dokumenty te powinny określać lokalne uwarunkowania oraz kierunki planowanych interwencji na danym obszarze i w zależności od zidentyfikowanych potrzeb zawierać odniesienia lub wskazywać adekwatne obowiązujące dokumenty zawierające odniesienia do takich kwestii jak: zbiorowy transport pasażerski, transport niezmotoryzowany, intermodalność, transport drogowy, zarządzanie mobilnością, wykorzystanie inteligentnych systemów transportowych (ITS), logistyka miejska, bezpieczeństwo ruchu drogowego w miastach, wdrażanie nowych wzorców użytkowania czy promocja ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów (czyste paliwa i pojazdy).

Inwestycje dotyczące transportu miejskiego w ramach PI4e powinny ponadto spełniać poniższe warunki:

- Inwestycje z RPO będą komplementarne z inwestycjami realizowanymi w ramach właściwych krajowych programów operacyjnych.
- Inwestycje w drogi lokalne lub regionalne mogą być finansowane jedynie, jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej. Samodzielne projekty dotyczące wyłącznie infrastruktury drogowej nie będą akceptowane w ramach PI 4e.
- Jeżeli z planów lub dokumentów strategicznych albo z analizy kosztów i korzyści odnoszących się do zrównoważonej mobilności miejskiej wynika potrzeba zakupu autobusów, dozwolony jest zakup pojazdów spełniających normę emisji spalin EURO VI. Priorytetowo będzie jednak traktowany zakup pojazdów o alternatywnych systemach napędowych (elektrycznych, hybrydowych, biopaliwa, napędzanych wodorem, itp.).
- Zakupowi niskoemisyjnego taboru powinny towarzyszyć inwestycje w niezbędną dla właściwego funkcjonowania zrównoważonej mobilności infrastrukturę.

W ramach PI 4e mogą być wspierane jedynie inwestycje w najlepiej działające urządzenia do ogrzewania (a szczególności ogrzewacze i kotły wykorzystujące paliwa stałe; ogrzewacze pomieszczeń i ogrzewacze wielofunkcyjne oraz inne kotły i urządzenia do ogrzewania pomieszczeń) dostępne na rynku w chwili ogłoszenia odpowiedniego konkursu. Kryteria referencyjne dla najlepiej działających urządzeń dostępnych na rynku określono w odpowiednich unijnych przepisach dotyczących wymogów dotyczących ekoprojektu tych urządzeń (a szczególności kryteria określone w rozporządzeniu nr 813/2013 w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla ogrzewaczy pomieszczeń i ogrzewaczy wielofunkcyjnych oraz kryteria określone w innych przepisach unijnych obowiązujących w chwili ogłoszenia konkursu projektu).

W ramach Programu wsparte mogą zostać jedynie projekty zapewniające jak najniższy poziom emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń powietrza.

Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

Priorytetowo powinny być wspierane projekty wykorzystujące odnawialne źródła energii.

Projekty powinny być uwarunkowane wykonaniem zostały inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczających zapotrzebowanie na energię w budynkach, do których doprowadzona jest energia ze wspieranych instalacji zapewnieniu, że inwestycje są oparte na zapotrzebowaniu na ciepło użytkowe.

Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.e nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.e nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba zmodernizowanych źródeł oświetlenia ulicznego	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	5500	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	25	SL 2014	Raz na rok
3.	Długość ścieżek rowerowych	km	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	120	SL 2014	Raz na rok
4.	Długość sieci ciepłowniczej	km	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	18	SL 2014	Raz na rok
5.	Liczba zmodernizowanych dworców i centrów przesiadkowych	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	4	SL 2014	Raz na rok

Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy trans-granicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy osi priorytetowej 3.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	O	M	K	O			
							Oś 3. Efektywna i zielona energia								
Wskaźnik produktu	1.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	3	N/D	N/D	23	SL 2014	Wskaźnik dotyczy priorytetu 4.a. Definicja wskaźnika zgodna z definicją zawartą WLWK Wskaźnik w połączeniu ze wskaźnikiem 2 i 3. obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonej na oś priorytetową	8 468 211,00EUR	
Wskaźnik produktu	2.	Liczba przedsiębiorstw, które w wyniku wsparcia poprawiły efektywność energetyczną	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	12	N/D	N/D	55	SL 2014	Wskaźnik dotyczy priorytetu 4.b. Definicja wskaźnika zgodna z definicją zawartą WLWK Wskaźnik w połączeniu ze wskaźnikiem 1 i 3. obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonej na oś priorytetową.		
Wskaźnik produktu	3.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	60	N/D	N/D	280	SL 2014	Wskaźnik dotyczy priorytetu 4.c. Definicja wskaźnika zgodna z definicją zawartą WLWK Wskaźnik w połączeniu ze wskaźnikiem 1 i 2 . obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonej na oś priorytetową		
Wskaźnik finansowy	4.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	19 681 202,00	N/D	N/D	196 812 016,00	SL 2014	N/D		

Kategorie interwencji osi priorytetowej

Tabela 7-11: Zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, region słabiej rozwinięty														
Tabela 7: Wymiar 1			Tabela 8: Wymiar 2			Tabela 9: Wymiar 3			Tabela 10: Wymiar 6			Tabela 11: Wymiar 7		
Zakres interwencji			Forma finansowania			Typ terytorium			Terytorialne mechanizmy wdrażania			EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€
3. Efektywna i zielona energia	09	2 500 000,00	3. Efektywna i zielona energia	01	167 290 213,00	3. Efektywna i zielona energia	01	30 460 000,00	3. Efektywna i zielona energia	02	18 180 000,00	3. Efektywna i zielona energia	N/D	N/D
	010	17 586 206,00												
	011	9 000 000,00												
	012	2 000 000,00					07	149 110 213,00						
	013	57 470 280,00												
	014	10 279 853,00					02	86 640 213,00						
	016	6 000 000,00												
	043	30 000 000,00					03	50 190 000,00						
	044	2 000 000,00												
	068	4 090 000,00												
	069	13 913 874,00												
	071	2 450 000,00												
	090	10 000 000,00												

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2104

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

W ramach Osi priorytetowej 3. nie przewiduje się wykorzystania pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych instytucji/podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu.

2.4 Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

Opis osi priorytetowej:

Z uwagi na potencjał regionu przejawiający się zarówno w bogactwie naturalnym jak i w zasobach dziedzictwa kulturowego wspierane będą inwestycje mające na celu ochronę terenów cennych przyrodniczo, różnorodności biologicznej, promocję i rozwój zasobów przyrodniczo-kulturowych, dając tym samym możliwość rozwoju społeczno- gospodarczego województwa.

Mając na uwadze ryzyko występowania zjawisk katastrofalnych w województwie, w ramach niniejszej osi wspierane będą także działania ukierunkowane na przeciwdziałanie klęskom żywiołowym oraz zabezpieczanie przeciwpowodziowe.

W ramach interwencji zostały zaprogramowane priorytety inwestycyjne, wspierające inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, które znacząco wpłyną na ochronę i poprawę środowiska naturalnego.

Wzmocnienie efektywnego systemu gospodarki odpadami oraz kompleksowe wsparcie gospodarki wodno – ściekowej, stanowiąc będą kolejne elementy wsparcia osi. W ramach osi priorytetowej przewiduje się wsparcie w ramach celów tematycznych 5 i 6, które będą realizowały wspólne cele klimatyczne w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Zgodnie z zapisami dokumentu pn. Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 obszarami problemowymi w kontekście zmian klimatu oraz niezbędnych do przeprowadzenia działań adaptacyjnych są m.in.: gospodarka wodna (powodzie, niewystarczające zasoby wodne, możliwości retencjonowania wody); różnorodność biologiczna i obszary Natura 2000.

Mając na uwadze możliwość synergii działań, efekty interwencji w ramach CT5 będą bezpośrednio wzmacniane przez realizację CT6 w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi.

Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jeden cel tematyczny.

Oś priorytetowa 4 Dziedzictwo naturalne i kulturowe przewiduje realizację Priorytetów Inwestycyjnych w ramach celów tematycznych 5 i 6 dot. promowania dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz ochrony środowiska naturalnego i wspierania efektywności wykorzystania zasobów. Rozwiązanie polegające na skoncentrowaniu interwencji w ramach celów tematycznych które dotyczą projektów środowiskowych, infrastrukturalnych oraz w zakresie zmian klimatu oraz adaptacji do tych zmian w ramach przedmiotowej osi zapewni spójną realizację działań pro środowiskowych oraz z zakresu ochrony dóbr zarówno naturalnych jak i kulturowych.

Priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej:

Priorytet inwestycyjny 5b. *wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami*

Z uwagi na fakt, iż w skutek zmian klimatycznych Województwo Świętokrzyskie jest narażone na wystąpienie zagrożeń naturalnych tj. powodzie i susze, istnieje konieczność ukierunkowania działań na zwiększenie ochrony przed zagrożeniami naturalnymi oraz w zakresie wspierania systemu reagowania i ratownictwa. Przedsięwzięcia realizowane będą poprzez nakłady na infrastrukturę przeciwpowodziową i zbiorników małej retencji oraz wsparcie systemu ratowniczego w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych.

Interwencja w ramach priorytetu ukierunkowana będzie na budowę lub modernizację zbiorników małej retencji (realizacja obiektów małej retencji musi uwzględniać potrzeby ochrony przyrody, w tym umożliwiać migrację organizmom wodnym) oraz budowę polderów zalewowych na terenie województwa świętokrzyskiego. Uzupełnieniem tego priorytetu będzie wsparcie dot. doposażania i zakupu specjalistycznego sprzętu ratowniczego, niezbędnego do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof.

Projekty wdrażane w ramach CT 5b będą zgodne z ramową dyrektywą wodną oraz dyrektywą siedliskową.

Każda inwestycja mogąca wpłynąć na stan części wód powinna być szczegółowo oceniona pod kątem wpływu na cel środowiskowy wskazany w odpowiednim planie gospodarowania wodami na podstawie przepisów Prawo wodne i Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Dodatkowo, kładziony będzie nacisk na projekty, które odpowiadać będą na zidentyfikowane potrzeby w dokumencie pn. Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020.

Realizacja działań przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców województwa w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych, ulepszenia stanu zbiorników małej retencji i zwiększenia możliwości gromadzenia wody w przypadku wystąpienia zagrożeń oraz do podniesienia jakości organizacji systemów wczesnego reagowania

i ratownictwa.

Cel szczegółowy: Zwiększona skuteczność przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych oraz w usuwaniu skutków katastrof.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Pojemność obiektów małej retencji	m ³	Słabiej rozwinięty	7 148 100	2013	9 658 000	GUS	Raz na rok
2.	Średni czas reakcji służb ratowniczych od momentu przyjęcia zgłoszenia	min	Słabiej rozwinięty	10,25	2013	7	IZ - Beneficjenci	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W priorytecie inwestycyjnym 5b wsparcie znajdą przedsięwzięcia z zakresu: budowy i modernizacji wielofunkcyjnych zbiorników wodnych małej retencji (Pod pojęciem małej retencji rozumie się wszelkie działania techniczne i nietechniczne zmierzające do poprawy struktury bilansu wodnego zlewni poprzez zwiększenie ich zdolności retencyjnych. Realizowane będą działania wykorzystujące

kompleksowe zabiegi łączące przyjazne środowisku metody przyrodnicze i techniczne oraz inne najlepsze praktyki przedstawione do Wytycznych do realizacji obiektów małej retencji w Nadleśnictwach oraz Wytycznych do realizacji małej retencji w górach (jeśli dotyczy).

- budowa infrastruktury przeciwpowodziowej (poldery zalewowe);
- tworzenia i poprawy jakości systemów wczesnego reagowania i ratownictwa w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych (dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami), w tym z uwzględnieniem zakupu sprzętu i wyposażenia specjalistycznego przede wszystkim dla Ochotniczych Straży Pożarnych.

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego, jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5b nie przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5b nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5b zakłada się zastosowanie dwóch trybów wyboru projektów: konkursowego i pozakonkursowego, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględnienia zasad horyzontalnych poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej wartości dodanej.

Preferowane projekty:

- Współfinansowane będą tylko projekty niemające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód, które znajdują się na listach nr 1, będących załącznikami do Masterplanów dla dorzecza Odry i Wisły. Współfinansowanie projektów, które mają znaczący wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód i które mogą być zrealizowane tylko po spełnieniu warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej,

znajdującej się na listach nr 2 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły, nie będzie dozwolone do czasu przedstawienia wystarczających dowodów na spełnienie warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej w drugim cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach. Wypełnienie warunku będzie uzależnione od potwierdzenia zgodności z Dyrektywą Wodną drugiego cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach przez Komisję Europejską.

- Jednoznacznie odpowiadające na zidentyfikowane potrzeby w Strategicznym Planie Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5b nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	O		
1.	Pojemność obiektów małej retencji	m ³	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	2 510 tys.	SL2014	Raz na rok
2.	Liczba ludności korzystającej ze środków ochrony przeciwpowodziowej	osoby	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	3 100	SL2014	Raz na rok
3.	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	14	SL2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 6a. inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie

Inwestycje w sektorze gospodarki odpadami będą realizowane zgodnie z unijną hierarchią postępowania z odpadami wskazaną w dyrektywie 2008/98/WE, priorytetowo będą traktowane działania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów, przygotowaniu do ponownego użycia i recyklingu.

Realizowane będą projekty, które będą obejmować infrastrukturę niezbędną do zapewnienia kompleksowej gospodarki odpadami w regionie m. in. :

- Infrastrukturę do selektywnej zbiórki i przetwarzania odpadów: szkła, metalu, plastiku, papieru, odpadów biodegradowalnych oraz pozostałych odpadów;

- Infrastrukturę do recyklingu, sortowania i kompostowania;
- Infrastrukturę do zbiórki, przetwarzania i utylizacji odpadów niebezpiecznych

Wsparcie ukierunkowane będzie przede wszystkim na usprawnieniu systemu gospodarki odpadami komunalnymi w zakresie zmniejszenia ilości odpadów, ponownego wykorzystania oraz zwiększenia poziomu odzysku i recyklingu odpadów. Kompleksowe inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi realizowane będą w regionach gospodarki odpadami komunalnymi, w których nie przewidziano komponentu dotyczącego termicznego przekształcania odpadów wraz z odzyskiem energii*, przy zapewnieniu zintegrowanego podejścia zgodnego z hierarchią postępowania z odpadami na poziomie wynikającym ze zobowiązań akcesyjnych.

W ramach ww. działań przewiduje się wsparcie dotyczące rozbudowy regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów oraz utworzenie sieci Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, w których przewiduje się zbieranie przedmiotowych odpadów oraz utworzenie sieci punktów ponownego wykorzystania i napraw.

Realizacja celu tego priorytetu inwestycyjnego obejmować będzie także poprawę systemu gospodarowania odpadami innymi niż komunalne oraz niebezpiecznymi.

Przewidywany zakres wsparcia obejmować będzie budowę instalacji do termicznego przekształcania odpadów niebezpiecznych w tym medycznych i weterynaryjnych.

Realizacja priorytetu przyczyni się do poprawy stanu środowiska naturalnego poprzez ulepszenie systemu selektywnego zbierania odpadów, efektywny system przetwarzania odpadów w tym odpadów niebezpiecznych w regionie.

Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego przyczynią się do redukcji udziału odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie województwa świętokrzyskiego, ulegających biodegradacji kierowanych do składowania, gdzie zgodnie z zapisami Dyrektywy Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów, poziom redukcji został określony na poziomie 35% w skali kraju w 2020 roku w stosunku do całkowitej ilości tych odpadów wytworzonych w 1995 roku.

Interwencja w ramach priorytetu wpłynie także na działania w zakresie ponownego użycia i recyklingu odpadów przynajmniej takich jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych, gdzie zgodnie z wymogami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów, do roku 2020 przewidziany poziom wynosi minimum 50%.

W celu wypełnienia warunkowości ex ante Polska zobowiązała się do zaktualizowania Krajowego oraz wojewódzkich planów gospodarowania odpadami, których załącznikami będą plany inwestycyjne. Aktualizacja zakończy się do końca 2016 roku. Ze środków Programu w ramach PI 6a finansowane będą jedynie projekty uwzględnione w planach inwestycyjnych dot. gospodarki odpadami komunalnymi tworzonych przez zarząd województwa i zatwierdzanych przez ministra właściwego ds. środowiska. Projekty będą zaplanowane w oparciu o selektywną zbiórkę odpadów u źródła.

* Linia demarkacyjna pomiędzy POIS a RPO zostanie zweryfikowana po zakończeniu aktualizacji Krajowego Planu Gospodarki Odpadami do końca 2015 roku, w ramach wypełnienia warunkowości ex_ante.

Cel szczegółowy Zwiększony udział odpadów zebranych selektywnie

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych	%	Słabiej rozwinięty	7,8	2012	50	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W priorytecie inwestycyjnym 6a interwencja dotyczyć będzie:

- kompleksowych działań skierowanych na poprawę gospodarowania odpadami, zgodnie z postanowieniami WPGO oraz zapisami planów inwestycyjnych,
- budowy instalacji do termicznego przekształcania odpadów niebezpiecznych w tym medycznych i weterynaryjnych,

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego lub podmioty działające w imieniu JST.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6a nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6a zakłada się zastosowanie dwóch trybów wyboru projektów: konkursowego i pozakonkursowego, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględnienia zasad horyzontalnych poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację

w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej wartości dodanej.

Preferowane będą projekty:

- przyczyniające się do wypełniania zobowiązań akcesyjnych w zakresie gospodarki odpadami;
- ujęte w planach inwestycyjnych przygotowanych przez zarząd województwa i zatwierdzanych przez ministra właściwego ds. środowiska.
- które będą świadczyły usługi w zakresie przyjmowania szerszego zakresu opadów;

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

Nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych

Planowane duże projekty:

W ramach tego priorytetu inwestycyjnego nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	O		
1.	Liczba przebudowanych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	2	SL2014	Raz na rok
2.	Liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	50	SL2014	Raz na rok
3.	Masa unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych	Mg	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	800	SL2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 6b. *inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie*

Interwencja priorytetu obejmować będzie inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w celu ochrony środowiska wodnego i efektywnego gospodarowania zasobami wodnymi poprzez ograniczanie zrzutów nieoczyszczonych i niedostatecznie oczyszczonych ścieków.

Z uwagi na duże dysproporcje dot. dostępu do sieci wodno – ściekowej w województwie istnieje konieczność realizacji działań w tym zakresie. Zgodnie z danymi za rok 2012 roku jedynie 51,5% mieszkańców regionu korzystało z sieci kanalizacyjnej, a ponad 80 % z sieci wodociągowej. Województwo charakteryzuje się także niskim wskaźnikiem liczby ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków.

Dlatego też, priorytetowo traktowane będą projekty przyczyniające się bezpośrednio do zapewnienia zgodności z wymogami dyrektywy ściekowej uwzględnione w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych dotyczące budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej, a także inwestycje mające na celu wzrost liczby

ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków poprzez zwiększenie parametrów istniejącej infrastruktury oraz budowę nowych oczyszczalni ścieków. Uzupełnieniem działań w ramach niniejszego priorytetu będzie budowa i rozbudowa systemów zaopatrzenia w wodę jedynie w ramach kompleksowych projektów regulujących gospodarkę ściekową oraz budowa instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych.

Realizacja priorytetu przyczyni się do ochrony środowiska naturalnego poprzez zapobieganie możliwości odprowadzania zanieczyszczeń do wód i gleby, poprawy jakości wód oraz wpływać będzie na poprawę jakości życia mieszkańców regionu.

Cel szczegółowy: Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	Słabiej rozwinięty	53,6	2012	63,6	GUS	Raz na rok
2.	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	%	Słabiej rozwinięty	51,50	2012	62,00	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

Priorytet inwestycyjny 6b koncentrować się będzie na następujących typach przedsięwzięć:

- kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych, budowa oczyszczalni ścieków bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni, oraz budowa i rozbudowa systemów zaopatrzenia w wodę wyłącznie jako projekty kompleksowe dot. infrastruktury służącej oczyszczaniu ścieków;
- budowa instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych.

Zakłada się realizowanie inwestycji na obszarach aglomeracji o wielkości od 2 tys. do 10 tys. RLM, ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, w celu wypełnienia dyrektywy ściekowej.

Beneficjenci

Jednostki samorządu terytorialnego lub podmioty działające w imieniu JST, związki i porozumienia JST, przedsiębiorcy.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6b nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6b nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6b zakłada się zastosowanie dwóch trybów wyboru projektów: konkursowego i pozakonkursowego, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

Podstawowym mechanizmem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, w którym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej jakości.

Dokumentem stanowiącym podstawę do wyboru projektów będzie Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) wraz z opracowanym w toku aktualizacji KPOŚK Masterplanem dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG zawierającym listę potrzeb inwestycyjnych w poszczególnych aglomeracjach.

Dodatkowo, dopuszcza się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego w przypadku dokonania uzgodnień na szczeblu regionu dot. zapewnienia koordynacji i większej efektywności w wypełnianiu zobowiązań w zakresie KPOŚK.

Priorytetowo traktowane będą projekty przyczyniające się bezpośrednio do zapewnienia zgodności z wymogami dyrektywy ściekowej uwzględnionymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, którego celem jest ograniczenie ilości nieoczyszczonych ścieków, w celu ochrony środowiska wodnego przed zanieczyszczeniami, w tym eutrofizacją.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6b nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	14	SL2014	Raz na rok
2.	Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	465	SL2014	Raz na rok
3.	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków	RLM	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	100 000	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 6c *zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego*

Priorytet inwestycyjny zakłada realizację inwestycji dotyczących wzmocnienia potencjału województwa w kontekście ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Województwo Świętokrzyskie jest regionem w którym w dziedzictwie kultury upatruje się istotny czynnik wpływający na rozwój społeczno gospodarczy jak również w zakresie budowania tożsamości kulturowej. Realizacja inwestycji w ramach PI 6c przyczyni się do zachowania dziedzictwa kulturowego, pobudzenia aktywności gospodarczej województwa oraz zwiększenia dostępu mieszkańców regionu do dóbr kultury. Interwencja będzie skierowana na ochronę, promocję i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zabytków w celu poprawy stanu technicznego tych obiektów, dostosowania tych obiektów do funkcji turystycznych lub kulturowych oraz zwiększenia potencjału turystycznego regionu.

Mając na uwadze wzrost znaczenia kultury dla mieszkańców regionu, w ramach priorytetu realizować będzie można także działania dotyczące inwestycji w rozwój zasobów kultury oraz w infrastrukturę instytucji kultury, w celu poprawy świadczonych usług oraz zwiększenia znaczenia kultury dla mieszkańców regionu.

Realizowane będą także działania związane z wykorzystaniem aplikacji i usług teleinformatycznych w przypadku gdy stanowią one integralną część szerszego projektu.

Wsparciem objęte będą jedynie takie projekty, które znacząco wpływają na rozwój społeczno - gospodarczy danego obszaru.

Realizacja priorytetu przyczyni się do zwiększonego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego dla celów rozwoju społeczno - gospodarczego regionu. Działanie realizowane w ramach Priorytetu inwestycyjnego będą uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

Cel szczegółowy Zwiększona dostępność zasobów kulturowych regionu

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba odwiedzających instytucje kultury (w tym: zwiedzający muzea; widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych, uczestnicy imprez w domach, ośrodkach kultury, świetlicach oraz czytelnicy w bibliotekach	osoby	Słabiej rozwinięty	2 049 182	2012	2 392 855	IŻ na podstawie danych GUS	Raz na rok

Wysokość wsparcia dla projektów z zakresu kultury w ramach przedmiotowego priorytetu inwestycyjnego nie może przekraczać 5 mln EUR kosztów całkowitych danego projektu.

Typy przedsięwzięć:

Wsparcie uzyskają przedsięwzięcia dotyczące:

- zachowania i zabezpieczenia obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych dla celów rozwoju społeczno-gospodarczego, dostosowania obiektów dziedzictwa kulturowego do funkcji turystycznych lub kulturowych,
- promocji dziedzictwa kulturowego regionu wraz z tworzeniem i promocją produktów tradycyjnych i regionalnych oraz kompleksowych produktów turystycznych (w tym tworzenie szlaków kulturowych). Działania informacyjno-promocyjne będą wspierane jedynie jako element szerszego działania w ramach projektu;
- organizacji wydarzeń kulturalnych;
- rozwoju zasobów kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, kulturowego (w tym poprawy jakości funkcjonowania instytucji kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, kulturowego), przebudowy i renowacji instytucji kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, kulturowego oraz konserwacji i restauracji obiektów zabytkowych wraz z dostosowaniem do prowadzenia działalności kulturalnej, w tym działalności gospodarczej;
- zakupu wyposażenia oraz konserwacji muzealiów, materiałów archiwalnych starodruków itp.

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego, samorządowe wojewódzkie osoby prawne, instytucje kultury, instytucje ochrony dziedzictwa narodowego, kulturowego (w tym archiwum państwowe), ROT i lokalne organizacje turystyczne, organizacje pozarządowe posiadające osobowość prawną, związki i stowarzyszenia jst, kościelne osoby prawne, przedsiębiorcy działający na terenie województwa świętokrzyskiego, związki wyznaniowe oraz szkoły i uczelnie artystyczne.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6c nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 6c w Osi priorytetowej 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszar uzdrowiskowy,
- obszar Gór Świętokrzyskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6c zakłada się zastosowanie dwóch trybów wyboru projektów: konkursowego i pozakonkursowego, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

Podstawowym mechanizmem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, w którym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej jakości.

- W przypadku wsparcia organizacji wydarzeń kulturalnych warunkiem przyznania dofinansowania będzie spełnienie następujących kryteriów: szczególny wpływ na regionalną gospodarkę wykazany przez wymierne, długoterminowe korzyści;
- wkład w cele Strategii UE Regionu Morza Bałtyckiego w ramach priorytetu dot. obszaru kultury, a mianowicie: promocja kultury, dziedzictwa kulturowego oraz przemysłu kreatywnego;
- wkład EFRR nie może przekraczać wkładu sektora prywatnego w realizację projektu.

Przy wyborze projektów do dofinansowania w ramach PI 6c brane będą pod uwagę aspekty tj. analiza popytu; realizacja priorytetów rozwoju kultury; aspekty dotyczące zapewnienia trwałości efektów projektów społeczno-gospodarczych w tym m.in. tworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwoju e-kultury i kreatywnego przemysłu kulturowego.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6c nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6c nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	O		
1.	Liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	14	SL2014	Raz na rok
2.	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	23	SL2014	Raz na rok
3.	Liczba zrealizowanych imprez kulturalnych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	5	SL2014	Raz na rok
4.	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	Odwiedziny/na rok	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	204 000	SL2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 6d *ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę.*

Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, co znajduje odzwierciedlenie w znacznej powierzchni obszarów chronionych. 64,5% powierzchni objętej różnymi formami ochrony stawia region świętokrzyski pod tym względem na pierwszym miejscu w skali kraju. Dlatego, też istotne jest podejmowanie działań mających na celu poprawę i ochronę tych obszarów oraz wykorzystania tych zasobów dla rozwoju turystyki.

Priorytet inwestycyjny ukierunkowany jest na wsparcie obszarów cennych przyrodniczo, w tym objętych formami ochrony przyrody (parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów NATURA 2000, obszarów chronionego krajobrazu a także inwestycje dotyczące wyposażenia i bazy technicznej tych obiektów, oraz opracowywanie planów ochrony i planów zadań ochronnych.

Z uwagi na konieczność podejmowania działań w celu przeciwdziałania zjawiskom przyczyniającym się do zmniejszania obszarów różnorodności biologicznej, wspierane będą działania ukierunkowane na: ochronę i poprawę warunków cennych siedlisk przyrodniczych i gatunków na terenie województwa.

W celu promowania różnorodności biologicznej do wsparcia przewiduje się realizację inwestycji w zakresie tworzenia obiektów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich.

W ramach priorytetu wspierane będą także inwestycje w infrastrukturę ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej, a także projekty dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej w oparciu o zasoby przyrodnicze regionu.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d priorytetowo będą traktowane projekty ukierunkowane na różnorodność biologiczną i ochronę przyrody.

Działanie realizowane w ramach Priorytetu inwestycyjnego będą uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

Cel szczegółowy Utrzymane obszary cenne przyrodniczo oraz wykorzystanie lokalnych i regionalnych zasobów przyrodniczych

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem	%	Słabiej rozwinięty	64,53	2012	64,70	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d wsparcie otrzymają projekty, służące:

- podniesieniu standardu ochrony oraz poprawienie bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000 oraz obszarów chronionego krajobrazu wraz z opracowaniem planów ochrony lub planów zadań ochronnych tych obszarów oraz inwentaryzacji obszarów chronionego krajobrazu,
- ochronie różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki, służące rozwojowi zielonej infrastruktury (np. ogrody deszczowe w miastach, parki miejskie, korytarze ekologiczne, zielone bariery akustyczne),
- zarządzaniu i ochronie krajobrazu (np. inwentaryzacja przyrodnicza obszarów chronionych i inna dokumentacja polegająca na budowie i modernizacji niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków,
- budowie, rozbudowie, modernizacji i doposażeniu ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (m.in. w parkach krajobrazowych),
- inwestycje polegające na zagospodarowaniu obszaru do celów zrównoważonego i przyjaznego środowisku rozwoju turystyki (m.in. infrastruktura dla ruchu rowerowego, ścieżki edukacyjne),

Beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- samorządowe osoby prawne zajmujące się ochroną przyrody,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- parki krajobrazowe i ich zespoły,
- jednostki naukowe,
- organizacje pozarządowe posiadające osobowość prawną, zajmujące się ochroną przyrody,
- jednostki budżetowe (np. RDOŚ),
- uczelnie,
- administracja rządowa.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji tego priorytetu inwestycyjnego 6d w Osi priorytetowej 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następującego Obszaru Strategicznej Interwencji:

- obszar Gór Świętokrzyskich,
- obszar uzdrowiskowy (w zakresie dot. ochrony wód leczniczych oraz ochrony zasobów środowiska naturalnego, które stanowią potencjał tych terenów).

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d zakłada się zastosowanie dwóch trybów wyboru projektów: konkursowego i pozakonkursowego, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględnić będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględnienia zasad horyzontalnych poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na projektów o najwyższej wartości dodanej.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	8	SL2014	Raz na rok
2.	Liczba opracowanych dokumentów planistycznych z zakresu ochrony przyrody	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	23	SL2014	Raz na rok
3.	Liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	1	SL2014	Raz na rok
4.	Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony	ha	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	15	SL2014	Raz na rok

Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy trans-granicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy osi priorytetowej 4.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	O	M	K	O			
							Oś 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	Wskaźnik produktu	1.	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	szt.	EFRR			
Wskaźnik produktu	2.	Pojemność obiektów małej retencji	m ³	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D		N/d	500 tys.	N/d	N/d	2 510 tys.	SL2014	Wskaźniki w połączeniu obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonej na oś priorytetową 4.	

Wskaźnik produktu	3.	Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	70	N/D	N/D	465	SL 2014
Wskaźnik produktu	4.	Liczba zabytków nieruchomych i instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	6	N/D	N/D	37	SL 2014
Wskaźnik finansowy	5.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	16 470 588,00	N/D	N/D	207 718 083,00	SL 2014

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Tabela 7-11: Zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i kategoria regionu : Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Region słabiej rozwinięty																				
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji			Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania			Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium			Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)								
Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€						
	4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	087		20 453 874,00	4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe		01	176 560 369,00		4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe				4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe			4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	N/D	N/D	
	017	1 310 000		01		22 246 606						07								164 560 369,00
	018	16 901 000,00		02		63 914 853,58						05								12 000 000,00
	019	14 665 712		03		90 398 908,93														
	022	78 996 030																		
	094	29 929 768,00																		
	095	7 482 442,00																		
	085	5 376 337,00																		
	091	438 082,00																		
	090	350 000,00																		
	092	657 124,00																		

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2104

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

W ramach Osi priorytetowej 4. nie przewiduje się wykorzystania pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych instytucji/podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu.

2.5 Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja

Opis osi priorytetowej:

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja zakłada realizację inwestycji, które służyć będą poprawie funkcjonowania kluczowego systemu transportowego w regionie. Realizacja przedmiotowej osi za pomocą priorytetów inwestycyjnych, stanowić będzie jeden z głównych kroków do usuwania barier przestrzennych z jakimi nieustannie borykają się mieszkańcy regionu. Dostępność transportowa jest istotnym czynnikiem atrakcyjności inwestycyjnej regionu, ale i czynnikiem wpływającym na wielopłaszczyznowy rozwój samego regionu. Im większa dostępność transportowa, tym lepsze potencjalnie warunki rozwoju demograficznego i gospodarczego.

W ramach Osi wsparcie uzyskują inwestycje z zakresu budowy, rozbudowy, przebudowy najistotniejszych elementów infrastruktury drogowej regionu, poprawiających dostępność do dróg znajdujących się w sieci TEN-T.

Wsparcie skoncentrowane zostanie przede wszystkim na drogach wojewódzkich poza obszarem KOF, które łączą sieci lokalne z drogami krajowymi, ekspresowymi i autostradami.

Z punktu widzenia rozwoju regionu ważne jest również indywidualne podejście do transportu kolejowego. Inwestycje w transport kolejowy będą stanowić istotne ogniwo zarówno w kontekście rozwoju pod względem gospodarczym i społecznym jak również ekologicznym. Transport kolejowy odgrywa szczególną rolę w zahamowaniu negatywnego oddziaływania całego transportu na środowisko, a co za tym idzie, na zdrowie ludzi. Ze względu na fakt, iż kolej jest znacznie mniej uciążliwa dla środowiska, a niżeli transport samochodowy zachodzi konieczność głębszego spojrzenia na rozwój kolei, co przyniesie znaczące korzyści zarówno dla mieszkańców regionu jak i dla środowiska naturalnego.

Priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej:

Priorytet inwestycyjny 7b *zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.*

Priorytet inwestycyjny ukierunkowany jest na wsparcie inwestycji dotyczących dróg wojewódzkich poza obszarem KOF, które ze względu na swój przebieg odgrywają istotną rolę w rozwoju społeczno – gospodarczym regionu oraz będą stanowić połączenie z siecią TEN-T. Rezultatem podjętych działań będzie podniesienie poziomu skomunikowania układu transportowego regionu co wpłynie na podniesienie jakości podróżowania, zmniejszenie korków i niwelowanie wąskich gardeł. W ramach priorytetu uzupełnieniem będą działania wspierające poprawę bezpieczeństwa i przepustowości ruchu drogowego na tych drogach jako element większego projektu. W ramach priorytetu inwestycyjnego nie będą wspierane projekty dotyczące dróg lokalnych.

Cel szczegółowy: Zwiększona dostępność transportowa i poprawa bezpieczeństwa regionalnej sieci drogowej uzupełniającej sieć TEN-T

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	WDDT II (wskaźnik drogowej dostępności – liczony na bazie WMĐT)	n/d	Stabiej rozwinięty	27,39*	2013	34,38*	MIR	od 2013 roku/co 2-3 lata

*Dane pochodzą z ekspertyzy "Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej" wykonanej przez PAN na potrzeby Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku

Typy przedsięwzięć:

W priorytecie inwestycyjnym 7b dofinansowanie ukierunkowane będzie na budowę lub przebudowę dróg wojewódzkich poza obszarem KOF, stanowiących połączenie z siecią dróg krajowych, ekspresowych oraz autostrad, oraz z ośrodkami miejskimi w sąsiednich regionach, w tym inwestycje na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na tych drogach jako element większego projektu m. in. przebudowa skrzyżowań kolizyjnych na bezkolizyjne, budowa chodników, wysp, azyli dla pieszych, zatok autobusowych etc. Projekty z zakresu dróg powinny, tam gdzie to możliwe uwzględniać budowę dróg rowerowych.

Beneficjenci:

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014 – 2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b zakłada się zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 – 2020. Zastosowanie tego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom. Konkurencyjność wyboru projektów w trybie pozakonkursowym oznacza konieczność spełnienia kryteriów wyboru projektów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący, które są gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI.

Zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów wynika z dokumentów przygotowanych na potrzeby spełnienia wymogów warunkowości ex-ante na poziomie regionu w sektorze transportu.

W celu zapewnienia dostępności transportowej możliwe będzie wsparcie inwestycji w drogi wojewódzkie – wybrane odcinki pozwalające na włączenie do systemu dróg krajowych lub sieci TEN-T, wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami nie będącymi stolicami województw (regionalnymi i subregionalnymi), zgodnie z przeprowadzoną diagnozą, wskazującą na problem dostępności transportowej tych miast, pełniących wyraźne funkcje w lokalnych rynkach pracy.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	140	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 7d *rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowania działań służących zmniejszaniu hałasu*

Priorytet inwestycyjny zakłada wsparcie inwestycji dotyczących budowy, modernizacji oraz w uzasadnionych przypadkach rewitalizacji sieci kolejowej poza siecią TEN-T oraz wsparcie infrastruktury dworcowej tj. budowa, przebudowa zintegrowanych węzłów przesiadkowych kolejowych i kolejowo-drogowych poza siecią TEN-T.

Interwencja, ukierunkowana jest na inwestycje polegające na modernizacji, rehabilitacji a także budowie nowych odcinków sieci kolejowej poza siecią TEN-T stanowiąc uzupełnienie służące dołączeniu do sieci TEN-T pozostałych obszarów, nieznajdujących się w bezpośrednim zasięgu sieci kolejowej włączonej do transeuropejskiej sieci transportowej.

Realizacja interwencji przyczyni się do poprawy regionalnej łączności oraz pozytywnie wpłynie na poprawę bezpieczeństwa i efektywności sieci kolejowej.

Planowana kwota alokacji na sektor kolejowy wynosi 23 453 874,00 EUR.

Cel szczegółowy: Poprawa stanu połączeń kolejowych w regionie

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2020)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	WKDT II (wskaźnik kolejowej dostępności transportowej – liczony na bazie WMDT)	n/d	Słabiej rozwinięty	23,20	2013	36,50	MIR	od 2013 roku/ co 2-3 lata

*Dane pochodzą z ekspertyzy wykonanej przez PAN na potrzeby Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku.

Ostateczne zapisy odnośnie wskaźników i ich wartości zostaną dokonane po zakończeniu ustaleń na poziomie horyzontalnym

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7d planuje się realizację minimum jednego projektu pozakonkursowego, dotyczącego budowy i przebudowy infrastruktury kolejowej oraz zakup taboru.

W ramach priorytetu uzupełniająco przewiduje się realizację projektów dotyczących infrastruktury dworcowej o znaczeniu regionalnym skutkujących długotrwałą poprawą stanu technicznego m.in.: przebudowa węzłów kolejowych, kolejowo-drogowych, dostosowanie infrastruktury do potrzeb pasażerów, w tym osób niepełnosprawnych z zapewnieniem efektywności energetycznej oraz wpływających łągodząco na zmiany klimatu.

Inwestycje nie będą obejmowały prac remontowych, jak również nie będą dotyczyły bieżącego utrzymania infrastruktury.

Beneficjenci:

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego, zarządca infrastruktury kolejowej, zarządca infrastruktury dworcowej.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami RPOWŚ 2014 – 2020 dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7d nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7d nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7d zakłada się zastosowanie dwóch trybów wyboru projektów: konkursowy i pozakonkursowy z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych

w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom. Zarówno dla trybu konkursowego jak i pozakonkursowego obowiązywać będą kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, co będzie gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI.

Podstawowym mechanizmem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, w którym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru pozostające w zgodności z celami Programu.

W ramach PI 7d dopuszcza się również możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego, z uwzględnieniem zapisów wytycznych horyzontalnych w tym zakresie, w przypadku dokonania przesądzeń odnośnie realizacji projektu dotyczącego linii kolejowej, z uwagi na fakt, iż występuje prawny obowiązek realizacji określonych działań przez zarządcę infrastruktury kolejowej.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7d nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7d nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Całkowita długość nowych linii kolejowych	km	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	3,9	PKP PLK	Raz na rok

Ostateczne zapisy odnośnie wskaźników i ich wartości zostaną dokonane po zakończeniu ustaleń na poziomie horyzontalnym

Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy trans-granicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy osi priorytetowej 5.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej

Os priorytetowa	Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	O	M	K	O			
Os 5. Nowoczesna	Wskaźnik produktu	1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	21	N/D	N/D	140	SL 2014	Wskaźnik produktu dotyczy odpowiednio priorytetu 7.2 Definicja wskaźnika	7 773 637,00 EUR

	Wskaźnik finansowy	2.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Mln EUR	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	15 294 118,00	N/D	N/D	152 374 003,00	SL 2014	zgodna z definicją zawartą w WLWK Wskaźnik obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonych na oś priorytetową 5.

Ostateczne zapisy odnośnie wskaźników i ich wartości zostaną dokonane po zakończeniu ustaleń na poziomie horyzontalnym

Kategorie interwencji osi priorytetowej

Tabela 7-11: Zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, region słabiej rozwinięty														
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji			Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania			Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium			Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€
5. Nowoczesna komunikacja	034	106 064 028,00	5. Nowoczesna komunikacja	01	129 517 902,00	5. Nowoczesna komunikacja	01	12 951 790,2	5. Nowoczesna komunikacja	07	129 517 902,00	5. Nowoczesna komunikacja	N/D	N/D
	026	23 453 874,00					02	38 855 370,6						
							03	77 710 741,2						

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2104

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

W ramach Osia priorytetowej 5. przewiduje się wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych instytucji/podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu.

2.6 Oś priorytetowa 6. Rozwój miast

Opis osi priorytetowej:

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy strategicznej Kieleckiego Obszaru Funkcyjnego będącej podstawą sformułowania Strategii ZIT KOF głównym celem Osi Priorytetowej 6 Rozwój Miast jest stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju miasta Kielce i jego obszaru funkcjonalnego oraz poprawa jakości życia mieszkańców z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska.

Kierunki przyjęte w Strategii ZIT KOF wpisują się w priorytety Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE. Zmierzają do ograniczania presji na środowisko, poprzez poprawę efektywności wykorzystania energii w budownictwie, inwestycje w odnawialne źródła energii oraz zrównoważony rozwój w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze.

Biorąc pod uwagę delimitację obszaru funkcjonalnego, jego diagnozę strategiczną i wynikające z niej potrzeby podjęcia działań służących zrównoważonemu rozwojowi Kieleckiego Obszaru Funkcyjnego, wyrażonych w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych KOF na lata 2014 – 2020, stworzono oś priorytetową obejmującą następujące cele tematyczne:

- Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach;
- Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami
- Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej;
- Cel tematyczny 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie.

Przedmiotowa oś priorytetowa ukierunkowana jest na działania związane ze wsparciem w ramach ZIT projektów mających na celu:

-zwiększenie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej; zwiększenie efektywności energetycznej i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez poprawę stanu infrastruktury oświetlenia miejskiego i inwestycje w zrównoważoną mobilność miejską;

- ochronę i przywrócenie różnorodności biologicznej zbiorników wodnych. Wsparcie nastąpi poprzez dofinansowanie inwestycji przyczyniających się do ochrony, poprawy oraz udostępnienia do celów turystycznych cennych przyrodniczo obszarów znajdujących się na terenie Kielc i jego obszaru funkcjonalnego;

-realizację inwestycji, służących podniesieniu standardów połączeń drogowych na drogach o różnej kategorii w Kieleckim Obszarze Funkcyjnym, przy czym inwestycje te będą zgodne z wymogami zawartymi w Umowie Partnerstwa;

- wsparcie infrastruktury edukacyjnej, służącej kształceniu zawodowemu i uczeniu się przez całe życie z uwzględnieniem infrastruktury ośrodków i centrów egzaminacyjnych;

Koncentracja działań w wymiarze przestrzennym KOF zapewni większą efektywność i wartość dodaną w odniesieniu do realizacji Strategii ZIT jak również lepszego wykorzystania potencjału Kieleckiego Obszaru Funkcyjnego. Doświadczenia i dobre praktyki z realizacji zaplanowanych zintegrowanych działań terytorialnych

w latach 2014 – 2020 będą w przyszłości podstawą do rozszerzania i promowania tego podejścia.

Obok interwencji skierowanej do ZIT, w ramach osi priorytetowej 6. przewidziano działania dotyczące kompleksowych inwestycji mających na celu ożywienie zdegradowanych obszarów miast, które utraciły swoją pierwotną funkcję poprzez nadawanie i przywracanie im funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych.

Miasta posiadające obszary, na których zdiagnozowane są zjawiska negatywne są poważnym problemem na skalę, która rzutuje na konkurencyjność całego regionu. Mając na uwadze, że rewitalizacja ma wpływ na lokalny rozwój gospodarczy jak również odnosi się do kluczowych kwestii społecznych i środowiskowych, zwłaszcza w rejonach dużego bezrobocia, bezsprzecznie konieczne są działania, których efektem będzie wzmocnienie rozwoju tych obszarów.

Działania rewitalizacyjne powinny być skierowane na obszary zdegradowane charakteryzujące się negatywnymi zjawiskami społecznymi i gospodarczymi, zanikiem funkcji danego obszaru czy brakiem dostosowania tych funkcji do potrzeb mieszkańców lub znajdujących się tam jednostek gospodarczych. Lokalne Plany/Programy Rewitalizacji, z których będą wynikać projekty, powinny wskazywać obszar, który będzie przedmiotem działań rewitalizacyjnych co poparte powinno być odpowiednim uzasadnieniem.

Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jeden cel tematyczny.

Zastosowanie kilku celów tematycznych w ramach jednej osi pozwoli na koncentrację interwencji jednej osi na rzecz zwiększenia funkcjonalności KOF oraz wzmocnienia zdolności rozwoju obszarów miejskich, tych które zostaną poddane działaniom rewitalizacyjnym. Oś priorytetowa realizowana przez 1 cel tematyczny ograniczałaby możliwości kompleksowego oraz zintegrowanego rozwiązywania problemów zdiagnozowanych na obszarach miejskich oraz obszarze KOF. Skoncentrowanie celów tematycznych ma na celu wypuklenie miejskiej polityki spójności.

Priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej:

Priorytet inwestycyjny 4c *wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym*

Aspekty efektywnego gospodarowania energią reguluje Ustawa o efektywności energetycznej. Wyznacza ona krajowy cel w zakresie oszczędnego gospodarowania energią oraz zadania jednostek sektora publicznego w tym zakresie. Celem ustalonym w ustawie jest oszczędność energii finalnej. Ustawa wymienia ponadto rodzaje przedsięwzięć poprawiające efektywność energetyczną, a są to m.in.: przebudowa lub remont budynków, modernizacja oświetlenia, modernizacja lokalnych sieci ciepłowniczych i lokalnych źródeł ciepła, stosowanie do ogrzewania lub chłodzenia obiektów energii wytwarzanej we własnych lub przyłączonych do sieci odnawialnych źródeł energii.

Ocieplenie ścian zewnętrznych budynku ma bardzo duże znaczenie dla jego bilansu energetycznego. Bardzo wyraźnie wpływa także na wysokość kosztów ponoszonych rocznie na ogrzewanie budynku. Szacuje się, że ok. 30 - 40% ciepła ucieka przez ściany zewnętrzne (nie uwzględniając dachu). Przy stratach cieplnych na takim poziomie, prawidłowo ocieplając budynek z zewnątrz, można zaoszczędzić ok. 15 %

wydatków na ogrzewanie. Jeszcze więcej można zyskać wymieniając dodatkowo stare nieszczelne okna na nowe. Zwiększeniu efektywności energetycznej KOF będą służyć działania koncentrujące się na realizacji Planów gospodarki niskoemisyjnej w każdej gminie, „Programu ograniczenia niskiej emisji dla miasta Kielce”, jak również zaktualizowanej „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020,” Cel strategiczny 6. „Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu”.

Biorąc pod uwagę duże zapotrzebowanie na wsparcie inwestycji w zakresie modernizacji energetycznej obiektów użyteczności publicznej wskazanych przez jednostki samorządu terytorialnego tworzące ZIT, jak również uwarunkowania wynikające ze Strategii ZIT KOF, Priorytet Inwestycyjny ukierunkowany jest na wsparcie kompleksowych projektów z zakresu głębokiej modernizacji energetycznej wyłącznie w budynkach użyteczności publicznej.

Rezultatem realizacji przedmiotowego priorytetu będzie uzyskanie niższego zużycia energii, m.in. w zakresie ogrzewania, oświetlenia pomieszczeń, ewentualnego chłodzenia, wentylacji czy ogrzewania ciepłej wody. Realizacja celu ukierunkowana jest na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez znaczne zmniejszenie zapotrzebowania na energię powszechnie dostępną oraz dywersyfikację źródeł energii w kierunku energii odnawialnej. Jak wskazuje Umowa Partnerstwa, realizacja projektów służących zwiększeniu efektywności energetycznej dokonywana będzie na podstawie audytu energetycznego. Interwencja w ramach priorytetu obejmować będzie również wsparcie termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej, w tym wymiany wyposażenia tych obiektów na energooszczędne.

Optymalizacja energetyczna stworzy również warunki do efektywnego zarządzania środkami publicznymi dzięki zmniejszeniu nakładów finansowych samorządów KOF z tytułu bieżącej eksploatacji będących w ich gestii nieruchomości publicznych.

Cel szczegółowy: Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze użyteczności publicznej na obszarze KOF

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Sprzedaż energii ciepłej w ciągu roku w budynkach użyteczności w obszarze wchodzącym w skład KOF	[GJ]	Stabiej rozwinięty	137 332,0	2013	135,932,0	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

Interwencja zostanie skierowana na projekty, dotyczące kompleksowej modernizacji energetycznej budynków publicznych (z wyłączeniem jednostek podległych administracji centralnej) wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne zgodnie z wynikami audytów energetycznych, w zakresie związanym m.in. z:

1. ociepleniem obiektu,

2. wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne,
3. przebudową systemów grzewczych (wraz z wymianą źródła ciepła – likwidacja pieców grzewczych na opał stały), systemów wentylacji i klimatyzacji, systemów wodno-kanalizacyjnych,
4. instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach,
5. instalacją systemów chłodzących, w tym również z OZE,
6. instalowaniem urządzeń energooszczędnych najnowszej generacji (np. kolektory słoneczne).

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego na obszarze objętym ZIT, Związek ZIT KOF

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWS 2014 – 2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4c nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 4c w ramach Osi priorytetowej 6. Rozwój miast, odbywać się będzie w formie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4c zakłada się zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 – 2020. Zastosowanie ww. trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom. Wybór projektów w trybie pozakonkursowym oznacza konieczność spełnienia Kryteriów wyboru projektów, zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący, które gwarantują, że wybrane projekty w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów PI.

Zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów wynika bezpośrednio z uprzednio zidentyfikowanych projektów zawartych w Strategii ZIT KOF.

Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂, ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej). Wzmocnieniu efektów realizowanych projektów służyć będzie wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania energią w oparciu o technologie TIK. Ponadto identyfikacja optymalnego zestawu działań zwiększających efektywność energetyczną w danym budynku dokonywana będzie na podstawie audytu energetycznego (stanowiącego element projektu wspieranego w ramach CT4). Ponadto priorytetowo traktowane będą budynki pełniące ważne funkcje społeczne budynki przeznaczone dla administracji, wymiaru sprawiedliwości, kultury, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, opieki zdrowotnej, itp.

W obszarze ochrony zdrowia projekty z zakresu termomodernizacji mogą dotyczyć tylko obiektów, których funkcjonowanie będzie uzasadnione w kontekście map potrzeb opracowanych przez Ministerstwo Zdrowia.”

Warunkiem wsparcia projektów dotyczących kompleksowej, głębokiej modernizacji energetycznej budynków będzie również konieczność zastosowania indywidualnych liczników ciepła, ciepłej wody oraz chłodu. Dodatkowo istnieje obowiązek instalacji termostatów i zaworów podpionowych, jeżeli będzie to wynikać z przeprowadzonego audytu energetycznego. Powyższe wydatki będą stanowić koszt kwalifikowany. Preferowane będą projekty zwiększające efektywność energetyczną powyżej 60%, natomiast projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej zwiększające efektywność energetyczną poniżej 25% nie będą kwalifikowały się do dofinansowania.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4c nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4c nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	15	protokoły odbioru	Raz na rok
2.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI)	Tony równoważnika CO ₂	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	2 827	SL2014	Raz na rok	Raz na rok
3.	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI)	kWh/rok	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	51 173 056	SL2014	Raz na rok	Raz na rok

Ponadto efekty (wskaźniki) realizacji projektów: zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów [GJ/rok], ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym.

Priorytet inwestycyjny 4e. *promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.*

Realizacja działań w ramach PI 4e dla ZIT KOF wynika bezpośrednio ze strategii ZIT KOF jak również z przygotowywanych przez samorzady planów gospodarki niskoemisyjnej, obejmujących m.in. zagadnienia takie jak: przeciwdziałanie zmianom klimatu, zaopatrzenie w energię i jej zużycie oraz zapewnienie bezpieczeństwa zasilania, promowania „czystego” transportu w miastach, uwzględniającego rosnące potrzeby mobilności mieszkańców Kielc i jego obszaru funkcjonalnego.

Głównym typem interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego jest modernizacja oświetlenia miejskiego, zatem priorytet koncentruje się na zwiększeniu efektywności energetycznej oraz redukcji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza atmosferycznego oraz poprawy stanu środowiska na obszarze KOF poprzez wzmocnienie stanu infrastruktury. W ramach priorytetu realizowane będą również działania z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej (w tym np. ścieżki rowerowe, centra przesiadkowe).

Cel szczegółowy: Obniżona emisja substancji szkodliwych do powietrza na obszarze KOF

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba dni w ciągu roku, w których odnotowano dobowe przekroczenia emisji pyłu PM ₁₀ na obszarze KOF	Dzień	Słabiej rozwinięty	80	2013	72	Obliczenia własne na podstawie WIOŚ	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W priorytecie inwestycyjnym 4e dofinansowanie znajdą projekty, realizujące założenia planów niskoemisyjnych dla poszczególnych obszarów miejskich m.in. w zakresie dotyczącym modernizacji oświetlenia ulicznego

Ponadto, w ramach priorytetu przewidziano wsparcie dla projektów z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej w zakresie budowy, przebudowy uzupełniającej do poziomu krajowego infrastruktury transportu publicznego m.in.. ścieżki rowerowe, centra przesiadkowe.

Inwestycje w rozbudowę i/lub modernizację sieci ciepłowniczych otrzymują dofinansowanie w ramach RPO pod warunkiem dopuszczenia takiego wsparcia poprzez stosowne zapisy w Umowie Partnerstwa.

Beneficjenci:

jednostki samorządu terytorialnego na obszarze objętym ZIT, Związek ZIT KOF

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami RPOWŚ 2014-2020 dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4e nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 4e w ramach Osi priorytetowej 6. Rozwój miast, odbywać się będzie w formie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4e zakłada się zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 - 2020. Zastosowanie ww. trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom. Wybór projektów w trybie pozakonkursowym oznacza konieczność spełnienia Kryteriów wyboru projektów, zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący, które gwarantują, że wybrane projekty w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów PI.

Zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów wynika bezpośrednio z uprzednio zidentyfikowanych projektów zawartych w Strategii ZIT KOF.

Inwestycje w transport miejski ramach PI 4e będą przyczyniać się do osiągnięcia niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności w miastach. Muszą one wynikać z przygotowanych przez samorządy planów, zawierających odniesienia do kwestii przechodzenia na bardziej ekologiczne i zrównoważone systemy transportowe w miastach. Funkcję takich dokumentów mogą pełnić plany dotyczące gospodarki niskoemisyjnej lub Strategie ZIT lub plany mobilności miejskiej. Dokumenty te powinny określać lokalne uwarunkowania oraz kierunki planowanych interwencji na danym obszarze i w zależności od zidentyfikowanych potrzeb zawierać odniesienia lub wskazywać adekwatne obowiązujące dokumenty zawierające odniesienia do takich kwestii jak: zbiorowy transport pasażerski, transport niezmotoryzowany, intermodalność, transport drogowy, zarządzanie mobilnością, wykorzystanie inteligentnych systemów transportowych (ITS), logistyka miejska, bezpieczeństwo ruchu drogowego w miastach, wdrażanie nowych wzorców użytkowania czy promocja ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów (czyste paliwa i pojazdy).

Inwestycje dotyczące transportu miejskiego w ramach PI4e powinny ponadto spełniać poniższe warunki:

- Inwestycje z RPO będą komplementarne z inwestycjami realizowanymi w ramach właściwych krajowych programów operacyjnych. W przypadku miast wojewódzkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarów instrumentem koordynacji jest Strategia ZIT.
- Inwestycje w drogi lokalne lub regionalne mogą być finansowane jedynie, jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej. Samodzielne projekty dotyczące wyłącznie infrastruktury drogowej nie będą akceptowane w ramach PI 4e.
- Jeżeli z planów lub dokumentów strategicznych albo z analizy kosztów i korzyści odnoszących się do zrównoważonej mobilności miejskiej wynika potrzeba zakupu autobusów, dozwolony jest zakup pojazdów spełniających normę emisji spalin EURO VI. Priorytetowo będzie jednak traktowany zakup pojazdów o alternatywnych systemach napędowych (elektrycznych, hybrydowych, biopaliwa, napędzanych wodorem, itp.).

- Zakupowi niskoemisyjnego taboru powinny towarzyszyć inwestycje w niezbędną dla właściwego funkcjonowania zrównoważonej mobilności infrastrukturę.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4e nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4e nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba zmodernizowanych źródeł oświetlenia gminnego	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	6100	protokoły odbioru	Raz na rok
3.	Długość ścieżek rowerowych	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	34	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 6d *ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zielonej infrastruktury*

Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym znajdują odzwierciedlenie w dokumentach strategicznych Unii Europejskiej. Podstawowe dokumenty, w oparciu o które realizowana jest polityka ekologiczna Europy to: *Strategia powstrzymania utraty stanu różnorodności biologicznej, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej oraz Strategia „Europa 2020” na rzecz inteligentnego, zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.*

Strategia powstrzymania utraty i poprawy stanu różnorodności biologicznej w Europie do roku 2020, wyznacza cele, których realizacja ma ograniczyć presję na środowisko przyrodnicze w UE i zniwelować przyczyny utraty różnorodności biologicznej.

Strategia ZIT KOF uwzględnia cele wynikające z wyżej wymienionego dokumentu. Zaplanowane działania w ramach 4 celu szczegółowego Strategii ZIT KOF: *Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów przyrodniczych KOF dla zrównoważonego rozwoju regionu*, przyczynią się do poprawy i ochrony obszarów cennych przyrodniczo oraz ich wykorzystania dla rozwoju turystyki.

Do kierunków działań jakie zostaną podjęte dla realizacji przyjętego celu należeć będzie racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi (m.in. zasobami wodnymi i geologicznymi).

Występowanie na terenie województwa wielu siedlisk przyrodniczych, gatunków fauny i flory, nakłada na cały region szczególną odpowiedzialność za ochronę dziedzictwa przyrodniczego. Wsparcie udzielone na rzecz przeciwdziałania czynnikom i zjawiskom powodującym ubożenie różnorodności biologicznej z jednej strony służyć będą powstrzymaniu procesu jej utraty, z drugiej zaś wzmocnią potencjał rozwojowy województwa w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych na poziomie regionalnym i lokalnym.

Projekty dot. udostępniania zasobów przyrodniczych przyczynią się poprzez kanalizację ruchu turystycznego, do ochrony cennych terenów. Zapobiegnie to niszczeniu wartościowych miejsc, siedlisk, okazów.

Realizacja priorytetu przyczyni się także do zachowania gatunków rodzimych, poprzez wsparcie rozwoju ogrodów botanicznych, co pozwoli przyszłym pokoleniom na poznawanie dziedzictwa przyrodniczego swego regionu.

Wspieranie ośrodków edukacji ekologicznej, jak również działania informacyjno-edukacyjne związane z ochroną środowiska, wpłyną na podniesienie świadomości ekologicznej oraz zmiany postaw i zachowań ludzi na bardziej ekologiczne.

Realizacja priorytetu przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności województwa zarówno dla jego mieszkańców jak i turystów, przy jednoczesnej ochronie istniejących zasobów dziedzictwa naturalnego

Cel szczegółowy: Zwiększona efektywność wykorzystania zasobów przyrodniczych KOF

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych na obszarze KOF	%	Słabiej rozwinięty	18,2	2013	18,3	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się realizację przedsięwzięć mających na celu m. in.:

1. podniesienie standardu bazy technicznej i wyposażenie parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody,
2. opracowanie planów lub programów ochrony dla obszarów cennych przyrodniczo,
3. ochrona różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. , parki miejskie, ogrody botaniczne, geoparki i ekoparki,
4. zabezpieczenie miejsc przyrodniczo cennych na terenach parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody,
5. działania inwestycyjne umożliwiające wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych wraz z promocją np. zbiorniki wodne, stawy widokowe, tereny wypoczynkowe, ścieżki dydaktyczne,
6. tworzenie warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej w oparciu o zasoby przyrodnicze regionu, poprzez ich promocję i zagospodarowanie do celów zrównoważonego i przyjaznego środowiska rozwoju turystyki,
7. budowa i modernizacja niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych),
8. rozbudowa, modernizacja i doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (m. in. parki krajobrazowe, rezerваты

przyrody, Geopark, ogrody botaniczne) oraz prowadzenie działań/kampanii informacyjno-edukacyjnych.

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego na obszarze objętym ZIT, Związek ZIT KOF

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014 – 2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 6d w ramach Osi priorytetowej 6. Rozwój miast, odbywać się będzie w formie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d zakłada się zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 – 2020. Zastosowanie ww. trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom. Wybór projektów w trybie pozakonkursowym oznacza konieczność spełnienia Kryteriów wyboru projektów, zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący, które gwarantują, że wybrane projekty w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów PI.

Zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów wynika bezpośrednio z uprzednio zidentyfikowanych projektów zawartych w Strategii ZIT KOF.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba przebudowanych lub zmodernizowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	10	protokoły odbioru	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 7b *zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi*

Jak wskazuje strategia ZIT KOF, zewnętrzna dostępność komunikacyjna, w tym powiązanie z innymi dużymi ośrodkami miejskimi w kraju i za granicą transportem drogowym, kolejowym i lotniczym jest istotnym warunkiem podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej obszaru KOF, ale także poprawy jakości życia mieszkańców poprzez ułatwienie dostępu do usług wyższego rzędu. Obecnie, obszar KOF wykazuje się średnią dostępnością komunikacyjną, w tym m.in. drogową i kolejową, nie posiada dostępu do lotniska. Najbliższe lotnisko w Balicach jest oddalone o około 120 km i czas dojazdu do niego wynosi minimum 2 godziny drogi samochodem, co nie mieści się w standardach obowiązujących w Unii Europejskiej.

Rozwój przestrzenny miasta oraz jego funkcjonalne powiązanie z gminami sąsiadującymi wymagają wprowadzenia rozwiązań w obszarze infrastruktury transportowej, w tym drogowej. Z punktu widzenia rozwoju KOF równie ważna jest wewnętrzna dostępność komunikacyjna, która jest czynnikiem integrującym terytorium i zwiększającym jego spójność. Poprawia także dostęp mieszkańców do usług publicznych – wg. danych zawartych w diagnozie jest on dziś nierównomierny w poszczególnych gminach KOF, niewystarczająco rozwinięte są także połączenia drogowe, między poszczególnymi gminami, a także pomiędzy niektórymi gminami a Kielcami, których pozycja jako obszaru rdzeniowego jest bardzo mocna (koncentrują większość podróży mieszkańców związanych z pracą, zakupami czy funkcjami społecznymi i kulturalnymi). Wynika stąd konieczność takiej poprawy połączeń drogowych, aby dostęp czasowy wszystkich mieszkańców do stolicy obszaru był w miarę możliwości podobny.

Rezultatem realizacji priorytetu będzie spójny, spełniający normy regionalny system drogowy, umożliwiający skomunikowanie wewnętrzne i zewnętrzne Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Inwestycje w ramach priorytetu polegać będą na podniesieniu stanu technicznego i wymagań wobec dróg i oznakowania, przebudowie dróg różnych kategorii należących do sieci połączeń gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego z jego rdzeniem. Realizacja celu przedmiotowego priorytetu wpływać będzie na zwiększenie mobilności mieszkańców oraz służyć będzie poprawie dostępności do ośrodków rozwoju gospodarczego, do rynku pracy, edukacji czy też opieki zdrowotnej. Interwencja w ramach priorytetu ukierunkowana będzie również na inwestycje dotyczące poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu drogowego na tych drogach.

Rezultat ten zostanie osiągnięty poprzez budowę oraz przebudowę dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz poprawę bezpieczeństwa i przepustowości ruchu drogowego na tych drogach.

Ponadto, działania przewidziane do realizacji w priorytecie poprawią przepustowość istniejącej sieci drogowej wobec rosnących potrzeb, oraz wpłyną pozytywnie na stan bezpieczeństwa drogowego, eliminując wąskie gardła systemu transportowego KOF, zwiększając jednocześnie jego atrakcyjność inwestycyjną, poprawiając standardy dostępu do usług dla mieszkańców i gości regionu oraz umożliwią lepsze wykorzystanie posiadanych zasobów i potencjału.

W obszarze priorytetu inwestycyjnego 7b możliwe jest wsparcie inwestycji w drogi lokalne, przy czym inwestycje te nie mogą stanowić więcej niż 15% alokacji

programu przeznaczonej na transport drogowy. Projekty realizowane w ramach priorytetu będą miały możliwie jak najbardziej kompleksowy charakter tj. uwzględniały będą zarówno potrzeby inwestowania w infrastrukturę drogową jak i poprawę bezpieczeństwa drogowego.

Cel szczegółowy: Zwiększone bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego na obszarze KOF

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2020)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych odnotowanych na obszarze KOF	Os.	Słabiej rozwinięty	35	2013	33	Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu 7b zaplanowano budowę, przebudowę dróg wojewódzkich, powiatowych, gminnych na terenie miasta Kielce, obszarze funkcjonalnym Kielc usprawniających połączenia komunikacyjne z jego rdzeniem.

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego z obszaru funkcjonalnego objętego ZIT, Związek ZIT KOF

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014 – 2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Wdrażanie tego priorytetu inwestycyjnego w ramach Osi priorytetowej 6. Rozwój miast, odbywać się będzie w formie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b zakłada się zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju Regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 - 2020. Zastosowanie ww. trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu

odpowiadających oczekiwanym rezultatom. Wybór projektów w trybie pozakonkursowym oznacza konieczność spełnienia Kryteriów wyboru projektów, zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący, które gwarantują, że wybrane projekty w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów PI.

Zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów wynika bezpośrednio z uprzednio zidentyfikowanych projektów zawartych w Strategii ZIT KOF.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	2	protokoły odbioru raporty końcowe	Raz na rok
2.	Całkowita długość nowych dróg	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	5	Protokoły odbioru Raporty końcowe	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 9b *wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich*

Realizacja celów priorytetu inwestycyjnego nastąpi poprzez kompleksowe rozwiązywanie istotnych problemów społecznych na terenach zdegradowanych poprzez nadawanie i przywracanie funkcji gospodarczych, edukacyjnych, rekreacyjnych, społecznych, w tym projekty z zakresu rekultywacji terenów zdegradowanych.

Inwestycje infrastrukturalne w ramach interwencji nakierowane będą na działania, których wynikiem będzie rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych. Rezultatem przedmiotowej interwencji będzie poprawa estetyki funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz znaczne podniesienie atrakcyjności miast. Rewitalizacja powinna prezentować podejście polegające na zastosowaniu zespołu działań prowadzonych kompleksowo, wielowymiarowo, skoordynowanych i skoncentrowanych tematycznie i terytorialnie w celu osiągnięcia założonych przemian na obszarach kryzysowych, zmiany zachodzące powinny mieć bezpośredni wpływ na społeczność lokalną zamieszkałą na obszarach poddanych rewitalizacji.

W ramach priorytetu wsparcie będzie udzielane projektom wynikającym z Lokalnych Planów/Programów Rewitalizacji, zatem działania rewitalizacyjne obszarów zdegradowanych powinny być elementem całościowej wizji rozwoju miasta. Interwencje zaplanowane w ramach priorytetu inwestycyjnego powinny mieć, jak zostało podkreślone w UP, charakter kompleksowy i zintegrowany. Dlatego współfinansowane działania powinny wskazywać wyraźną komplementarność z inwestycjami w ramach EFS i powinny być powiązane z integracją społeczną,

zmniejszeniem ubóstwa oraz prowadzi do zwiększenia szans zatrudnienia (zgodnie z procesem integracji w społeczeństwie i de-instytucjonalizacji).

Cel szczegółowy: Wzmocniony rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny obszarów miejskich, w tym poprzemysłowych.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zagrożenie ubóstwem relatywnym w województwie świętokrzyskim	os.	Słabiej rozwinięty	19,7	2013	15,5	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9b wsparcie kierowane będzie na projekty wynikające z Lokalnych Planów/Programów Rewitalizacji, mające na celu rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych.

Planowane do realizacji projekty będą polegać na przebudowie, adaptacji zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub rekreacyjnych. Wszystkie wspierane przedsięwzięcia muszą uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób z niepełno sprawnościami. Elementem rewitalizacji mogą być również działania z zakresu kultury, które przyczynią się do poprawy spójności społecznej dzięki umożliwieniu mieszkańcom zdegradowanych obszarów lepszego dostępu do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych. Projekty te muszą przyczyniać się do osiągnięcia wymiernych i trwałych korzyści społeczno-gospodarczych, w tym poprzez zwiększenie potencjału turystycznego. Wysokość wsparcia dla projektów z zakresu kultury w ramach przedmiotowego priorytetu inwestycyjnego nie może przekraczać 2 mln euro kosztów kwalifikowanych.

Finansowanie dróg lokalnych w ramach przedmiotowej interwencji jest możliwe pod warunkiem, że droga bezpośrednio przyczyni się do fizycznej, społecznej i gospodarczej rewitalizacji oraz rewitalizacji obszarów miejskich i obszarów funkcjonalnych miast. Takie inwestycje muszą być częścią Lokalnych Planów/Programów rewitalizacji oraz stanowić mniejszość wydatków w danym projekcie.

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego, podmioty działające w imieniu JST, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i gospodarczy, spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe, jednostki administracji rządowej i instytucje kultury w ramach kompleksowych projektów koordynowanych przez JST.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014 – 2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi

pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9b nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Alokacja priorytetu inwestycyjnego 9b przeznaczona zostanie na działania rewitalizacyjne, poświęcone obszarom funkcjonalnym miast tracących funkcje społeczno – gospodarcze oraz na wsparcie rewitalizacji innych ośrodków wymagających takich działań.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9b zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 – 2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględnić będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetu, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej wartości dodanej.

Obszary przeznaczone do rewitalizacji zostaną określone na podstawie kryteriów społecznych, przestrzennych i ekonomicznych, ze szczególnym odniesieniem do nasilenia problemów społecznych na danym obszarze, głównie dotyczących zubożenia materialnego i społecznej deprywacji mieszkańców będących konsekwencją znacznej odległości od rynku pracy lub niewystarczającego dostępu do dobrej jakości, przystępnych cenowo usług publicznych.

Interwencja powinna być powiązana z konkretnymi problemami terytorialnymi, które są wykazane poprzez odpowiednie wskaźniki społeczno-gospodarcze.

Obszary przeznaczone do rewitalizacji zostaną określone na podstawie kryteriów społecznych, przestrzennych i ekonomicznych, ze szczególnym odniesieniem do nasilenia problemów społecznych na danym obszarze, głównie dotyczących zubożenia materialnego i społecznej deprywacji mieszkańców będących konsekwencją znacznej odległości od rynku pracy lub niewystarczającego dostępu do dobrej jakości, przystępnych cenowo usług publicznych

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9b nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9b nie będą wspierane duże projekty.

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	96	SL 2014	Raz na rok
2.	Ludność mieszkająca na obszarach objętych zintegrowanymi strategiami rozwoju obszarów miejskich	Os.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	590 390	GUS	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 10a *inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej*

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego skierowane będzie na inwestycje, służące kształceniu zawodowemu i uczeniu się przez całe życie z uwzględnieniem infrastruktury ośrodków i centrów egzaminacyjnych.

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego dotyczyć będzie budowy, rozbudowy i modernizacji jednostek dydaktycznych, zakupu niezbędnego wyposażenia na potrzeby działalności placówki oraz wsparcia infrastruktury szkolnictwa zawodowego i nauczania pozaformalnego, z uwzględnieniem potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Cel szczegółowy. Zwiększona dostępność infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu i szkoleniu	%	Słabiej rozwinięty	3,1	2013	3,2	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a dofinansowanie dotyczyć będzie wsparcia infrastruktury edukacyjnej, służącej kształceniu zawodowemu i uczeniu się przez całe życie z uwzględnieniem infrastruktury ośrodków i centrów egzaminacyjnych.

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego z obszaru funkcjonalnego objętego ZIT, Związek ZIT KOF.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWS 2014 – 2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 10a w ramach Osi priorytetowej 6. Rozwój miast, odbywać się będzie w formie Zintegrowanych Inwestycji terytorialnych na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a zakłada się zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju Regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 – 2020. Zastosowanie ww. trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom. Wybór projektów w trybie pozakonkursowym oznacza konieczność spełnienia Kryteriów wyboru projektów, zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący, które gwarantują, że wybrane projekty w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów PI.

Zastosowanie pozakonkursowego trybu wyboru projektów wynika bezpośrednio z uprzednio zidentyfikowanych projektów zawartych w Strategii ZIT KOF.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	1	protokoły odbioru	Raz na rok

Ostateczne zapisy odnośnie wskaźników i ich wartości zostaną dokonane po zakończeniu ustaleń na poziomie horyzontalnym

Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy trans-granicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy osi priorytetowej 6.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	O	M	K	O			
Oś 6. Rozwój miast	Wskaźnik produktu	1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	14	N/D	N/D	96	SL 2014	Wskaźniki produktu dotyczą odpowiednio priorytetu 9.2; 7.2 Definicja wskaźnika zgodna z definicją zawartą WLWK Wskaźniki w połączeniu obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonych na oś priorytetową 6.	7 123 211,00 EUR
	Wskaźnik produktu	2.	Całkowita długość nowych dróg	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	0	N/D	N/D	5	SL 2014		
	KEW	3.	Całkowita długość nowych dróg w podpisanych umowach	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	1	N/D	N/D	n/d	SL 2014		
	Wskaźnik finansowy	3.d.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	mln EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	16 470 588,00	N/D	N/D	139 570 830,00	SL 2014		

Kategorie interwencji osi priorytetowej

Tabela 7-11: Zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1			Tabela 8: Wymiar 2			Tabela 9: Wymiar 3			Tabela 10: Wymiar 6			Tabela 11: Wymiar 7		
Zakres interwencji			Forma finansowania			Typ terytorium			Terytorialne mechanizmy wdrażania			EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€
6. Rozwój miast	013	20 139 312,00	6. Rozwój miast	01	118635205,00	6. Rozwój miast	01	108 635205,00	6. Rozwój miast	01	68 597 513,00	6. Rozwój miast	N/D	N/D
	043	290 072,00					02	10 000000,00		02	15 000 000,00			
	090	4 801 184,00					07	35037691,00						
	092	8 229 626,00												
	085	2 000 000,00												
	034	19 218 114,3												
	089	35 026 383,7												
	050	7 230 513,00												
031	21 700 000,00													

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2104

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

W ramach Osi priorytetowej 6. nie przewiduje się wykorzystania pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych instytucji/podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu za wyjątkiem ZIT dla których wsparcie, zgodnie z UP, przewidziane zostało w ramach PO PT.

2.7 Oś priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne

Opis osi priorytetowej:

Oś priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne przewiduje realizację działań mających na celu wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia; rozwój potencjałów endogenicznych terenów ze specyficznymi potrzebami z nadaniem im nowych funkcji społeczno - gospodarczych a także rozwój infrastruktury zdrowotnej oraz rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Na terenie województwa świętokrzyskiego wciąż niewystarczająca jest ilość i jakość e-usług w sektorze publicznym. Ma na to wpływ wiele czynników począwszy od niskiej świadomości w zakresie wciąż rozwijającej się dziedziny technologii teleinformatycznej, nieodpowiednio przeszkolonego personelu oraz niewystarczającego dofinansowania TIK w regionie. Wsparcie projektów z zakresu TIK spowoduje zwiększenie ich dostępności oraz znacząco wpłynie na możliwość swobodnego poruszania się w realiach cyfrowej rzeczywistości m.in. przez osoby starsze, emerytów, rencistów i osoby niepełnosprawne. Rozwój elektronicznej administracji wzmocni potencjał administracyjny oraz zwiększy dostęp elektronicznych usług dla obywateli.

Działania z zakresu zwiększenia dostępności TIK w ramach niniejszej osi priorytetowej obejmą:

- wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych,
- wsparcie digitalizacji zasobów kulturowych, naukowych oraz geodezyjnych i kartograficznych
- rozwój infrastruktury informatycznej;

Projekty polegające na dostosowaniu systemów informatycznych świadczeniodawców do wymiany z Systemem Informacji Medycznej będą weryfikowane pod kątem komplementarności oraz nie dublowania funkcjonalności przewidzianych w krajowych platformach (P1 i P2).

IZ deklaruje wolę podjęcia analiz i ewentualnego zastosowania rekomendacji wypracowanych przez zespół ds. koordynacji powołany i przez Ministra Administracji i Cyfryzacji.

W ramach interwencji zostały zaprogramowane działania wspierające inwestycje dotyczące terenów ze specyficznymi potrzebami, z nadaniem im nowych funkcji społeczno-gospodarczych, polegających w szczególności na wzmocnieniu wewnętrznych, mocnych stron tych obszarów bazujących na zasobach turystyki i dziedzictwa kulturowego.

W celu zapewnienia powszechnego i równomiernego dostępu do usług publicznych społecznych i zdrowotnych, wsparciem objęte będą inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia.

Organem odpowiedzialnym za koordynację interwencji w sektorze zdrowia jest Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia. Rolą Komitetu będzie zapewnienie m.in. skutecznej i efektywnej interwencji środków UE w sektorze zdrowia. Niezbędnym warunkiem do podjęcia interwencji związanych z ochroną zdrowia jest ich zgodność z Planem działań w sektorze zdrowia, który uzgadniany jest przez ww. Komitet Sterujący.

W zakresie inwestycji infrastrukturalnych sektora zdrowia wspierane będą również projekty komplementarne w odniesieniu do interwencji podejmowanych z innych krajowych programów operacyjnych (takich jak m.in. PO IiS, PO PC oraz PO WER).

Mając na uwadze zwiększającą się rolę POZ w systemie opieki zdrowotnej w Polsce, potrzeby lekarzy POZ będą w szczególności brane pod uwagę np. w zakresie wyposażenia w sprzęt, w zakresie szkoleń, etc.

W ramach osi priorytetowej przewidziano także działania skierowane na rozwój edukacji, umiejętności i uczenia się przez całe życie, poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową.

Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jeden cel tematyczny.

Oś priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne przewiduje realizację działań w ramach następujących celów tematycznych: 2, 8, 9, 10. Działania te mają na celu wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia; rozwój potencjałów endogenicznych terenów ze specyficznymi potrzebami z nadaniem im nowych funkcji społeczno - gospodarczych a także rozwój infrastruktury zdrowotnej oraz rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej. Rozwiązanie polegające na skoncentrowaniu interwencji szeroko rozumianej infrastruktury usług publicznych w ramach osi zapewni spójne, bardziej kompleksowe podejście do wdrażania planowanej interwencji, mającej na celu podniesienie poziomu życia mieszkańców województwa poprzez inwestycje w infrastrukturę publiczną.

Priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej:

Priorytet inwestycyjny 2c wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia

W ramach niniejszego priorytetu przewidziano wsparcie działań mających na celu wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia, również w zakresie dostosowania narzędzi informatycznych do potrzeb osób niepełnosprawnych z problemami w komunikowaniu się (w tym teksów łatwych w czytaniu i rozumieniu). Zgodnie z zapisami dokumentu pn. *Umowa Partnerstwa* działania związane ze zwiększeniem zastosowania TIK w usługach publicznych mają istotne znaczenie dla poprawy jakości zarządzania administracją w Polsce natomiast digitalizacja zasobów publicznych przyczyni się do zwiększenia dostępności i otwartości zasobów publicznych. Obecnie realizowane są projekty dofinansowane z funduszy unijnych wpływające na rozwój e-usług na terenie województwa świętokrzyskiego, natomiast zapotrzebowanie na tego rodzaju inwestycje jest wciąż znaczne. Niewystarczający poziom świadomości społecznej dotyczącej możliwości np. uczenia się w domu poprzez Internet czy korzystania z usług, które świadczone mogą być poprzez sieć powodują, iż zasadne staje się wzmocnienie wykorzystania TIK w sektorze usług publicznych oraz zwiększenie świadomości społeczeństwa regionu w tym zakresie. Cel ten może zostać osiągnięty poprzez dofinansowanie inwestycji polegających na zastosowaniu TIK w sektorze usług publicznych. Wsparcie inwestycji polegających na digitalizacji zasobów publicznych przyczyni się natomiast do zwiększenia możliwości szybszego dotarcia do nich przez szerszą grupę odbiorców bez konieczności wychodzenia z domu.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 realizowano projekty z zakresu e-usług i aplikacji dla obywateli

(w tym w szczególności dotyczy to obszaru e-zdrowia oraz e-administracji). Były to znaczące inwestycje, których realizacja umożliwi poprawę m.in. jakości leczenia pacjentów dzięki projektom z zakresu e-zdrowia (dofinansowane na blisko 30 mln zł), czy też możliwości załatwienia sprawy przez Internet dzięki projektom dot. informatyzacji Urzędów. Umowy o dofinansowanie dotyczące rozwoju TIK w naszym regionie wyczerpały przewidzianą na ten typ interwencji alokację. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 wsparcie unijne otrzymał również znaczący projekt związany z rozbudową Infrastruktury informatycznej w m.in. Urzędach Gmin i Powiatu (projekt pn. „e-świętokrzyskie Rozbudowa Infrastruktury Informatycznej JST” realizowany ze 108 partnerami, dofinansowany na kwotę ponad 30 mln zł). Dzięki takim działaniom w województwie świętokrzyskim zwiększa się liczba nowoczesnych urzędów, co pozwoli na świadczenie w przyszłości wysokiej jakości e-usług dla obywateli. Wzmacnia to również popyt na realizację tego typu przedsięwzięć, ukierunkowanych na zwiększanie możliwości załatwienia sprawy bez wychodzenia z domu przez obywateli, w najbliższych latach. Powyższy fakt obrazuje, iż największy oczekiwany zwrot gospodarczy w ramach PI 2c dla obywateli oraz przedsiębiorstw będzie możliwy właśnie dzięki wsparciu w szczególności wskazanych obszarów interwencji (e-zdrowia oraz e-administracji). Należy uwzględnić również duże zapotrzebowanie na realizację tego rodzaju inwestycji w okresie programowania 2014-2020.

Wsparcie projektów polegających na wykorzystaniu TIK w usługach publicznych spowoduje wzrost ich zastosowania i wykorzystania przez przedsiębiorców oraz mieszkańców województwa świętokrzyskiego. Zmniejszą się również koszty obsługi interesantów w administracji publicznej.

Cel szczegółowy: Upowszechnienie wykorzystania technik informacyjnych i komunikacyjnych w usługach publicznych dotyczących w szczególności sektora zdrowia oraz administracji publicznej.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji	%	Słabiej rozwinięty	brak	2014	brak	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c dofinansowanie skierowane zostanie na projekty zarządzane przez jednostkę administracji samorządowej (projekty zarządzane przez jednostkę administracji rządowej będą wspierane na poziomie kraju). Projekty administracji rządowej zespolonej i niezespolonej będą mogły uzyskać wsparcie w ramach RPO wyłącznie w sytuacji, w której projekt nie będzie miał zasięgu krajowego. Zakres niniejszego priorytetu inwestycyjnego obejmuje:

1. wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych szczególnie regionalnego/lokalnego w tym aplikacji, repozytoriów cyfrowych i systemów bazodanowych, interoperacyjnych z funkcjonującymi systemami projektów z

- zakresu e-administracji, e-zdrowia, e-kultury, systemów informacji przestrzennej,
2. wsparcie aktualizacji i rozwoju zasobów danych przestrzennych dla potrzeb lepszego wykorzystania usług systemów informacji przestrzennej (w tym wsparcie geodezji w zakresie baz danych stanowiących podstawę informacji przestrzennych),
 3. wsparcie digitalizacji zasobów m.in. kulturowych, archiwalnych, naukowych będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego/lokalnego, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów (w tym wsparcie cyfryzacji i digitalizacji państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego – w zakresie projektów o zasięgu regionalnym/lokalnym celem zapewnienia łatwiejszego dostępu do postaci cyfrowej do tych zasobów),
 4. rozwój infrastruktury informatycznej, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów, elektroniczne zarządzanie dokumentacją itp.).

Z zakresu e-usług priorytetowo traktowane będą projekty, w wyniku których powstanie usługa on-line o stopniu dojrzałości 4 - transakcja.

Do dofinansowania zostaną wybrane wyłącznie projekty, w których beneficjent zapewni, iż nie będą one obciążone ryzykiem braku realizacji lub opóźnień związanych np. z niedostosowanymi regulacjami prawnymi w kraju.

W ramach e-administracji wspierane będą projekty o największym oczekiwanym zwrocie gospodarczym dla przedsiębiorców i obywateli. W szczególności powinny dotyczyć one wykorzystania nowych TIK (lub modernizację dotychczasowych TIK) w administracji publicznej uwzględniając procesy organizacyjne wraz z podniesieniem kompetencji pracowników.

W zakresie dostępu do informacji sektora publicznego, wsparciem zostaną objęte projekty dot. zasobów cyfrowych, otwartych danych instytucji publicznych działających w sferze np. e-kultury.

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego oraz jednostki działające w ich imieniu, jednostki administracji rządowej w województwie, instytucje kultury, organizacje pozarządowe działające w sferze audiowizualnej, Policja, podmioty publiczne szczebla regionalnego lub lokalnego z terenu województwa świętokrzyskiego działające na rzecz edukacji (w tym uczelnie wyższe, szkoły i uczelnie artystyczne), kultury, podmioty lecznicze wykonujące na terenie województwa świętokrzyskiego działalność leczniczą finansowaną ze środków publicznych, samorządowe wojewódzkie osoby prawne z terenu województwa świętokrzyskiego.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10%

określonej na poziomie osi priorytetowej. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFRR wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFS. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Szczegółowe zasady stosowania crossfinansingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020*. Beneficjent musi wykazać, że koszty (wynikające z zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego) są niezbędne dla właściwego wdrożenia projektu i są z nim bezpośrednio powiązane. Zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego musi również być zgodne z wszystkimi kryteriami ustanowionymi w art. 98 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/1013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (...).

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

W zakresie systemów teleinformatycznych do dofinansowania wybrane zostaną projekty zapewniające interoperacyjność z funkcjonującymi systemami (zgodnie z zapisami aktów prawnych regulujących kwestie interoperacyjności w szczególności w odniesieniu do *Krajowych Ram Interoperacyjności*).

Do dofinansowania zostaną wybrane projekty, których zakres interwencji nie pokrywa się z działaniami przewidzianymi do wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa oraz Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja i Rozwój.

Do dofinansowania zostaną wybrane wyłącznie projekty, w których beneficjent zapewni, iż nie będą one obciążone ryzykiem braku realizacji lub skutkującymi opóźnieniami w ich realizacji związanymi np. z niedostosowanymi regulacjami prawnymi w kraju.

W zakresie CT 6 – PI 6c jako uzupełnienie inwestycji, których zakres obejmuje przede wszystkim realizację działań przypisanych do ww. priorytetu inwestycyjnego, możliwym jest wsparcie obejmujące zakres działań PI 2c.

W ramach PI 2c wspierane będą projekty o największym oczekiwanym zwrocie gospodarczym dla przedsiębiorców i obywateli, skutkujące np. uproszczeniami administracyjnymi.

Wsparcie uzyskają m.in. projekty komplementarne w odniesieniu do inwestycji realizowanych w ramach poprzedniego okresu programowania 2007-2013 (przy spełnieniu kryteriów wyboru projektów do realizacji w ramach PI 2c).

Kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący zostaną oparte w miarę możliwości o rekomendacje Zespołu ds. koordynacji, powołanego przez Ministra administracji i cyfryzacji w ramach programu operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej wartości.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	107	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 dwustronna interakcja	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	100	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	13	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 8b. *wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój*

Na terenie województwa świętokrzyskiego zlokalizowanych jest wiele obszarów, których dotychczasowe funkcje społeczne i charakter gospodarczy nie odpowiada współczesnym wyzwaniom i wymaga przekształcenia w celu poprawy warunków dla wzmocnienia procesów rozwojowych. Zgodnie z nowym paradygmatem polityki spójności Unii Europejskiej na lata 2014-2020 fundusze strukturalne powinny przede wszystkim koncentrować się na aktywizacji gospodarczej poszczególnych terytoriów, opartej na wzmocnieniu ich potencjału wewnętrznego. Charakter priorytetu

inwestycyjnego 8b. odzwierciedla w pełni ww. podejście, koncentrując się na rozwoju potencjałów endogenicznych terenów ze specyficznymi potrzebami w celu nadania im nowych lub wzmocnienia dotychczasowych funkcji społeczno - gospodarczych. Wsparcie, ukierunkowane terytorialnie, powinno bazować na gospodarczym wykorzystaniu mocnych stron tych obszarów, w szczególności wyróżniających je zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Szczególna uwaga zostanie położona na spójne, kompleksowe i interdyscyplinarne podejście do planowanego wsparcia, wynikające z opracowanego dokumentu strategicznego, którego cele zorientowane są na aktywizację ekonomiczną, tworzenie nowych miejsc pracy, oraz wzmocnienie spójności społecznej danego terytorium.

Cel szczegółowy:

Poprawione warunki sprzyjające wzrostowi gospodarczemu poprzez wspieranie nowych i wzmocnienie dotychczasowych funkcji społeczno-gospodarczych terenów ze specyficznymi potrzebami.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Dynamika PKB na 1 mieszkańca (w cenach bieżących) rok poprzedni =100	%	Słabiej rozwinięty	106,4	2011	112,78	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8b przewidziane jest wsparcie dla terenów, które tracą swój dotychczasowy charakter społeczno-gospodarczy czy też nie był on wystarczająco wykorzystany i dlatego konieczne jest nadanie im nowych funkcji, gwarantujących pobudzenie gospodarcze tych obszarów oraz tworzących sprzyjające warunki do wykreowania nowych miejsc pracy. Projekty realizowane w ramach tego priorytetu powinny wypełniać ww. cele poprzez rozwój i gospodarcze wykorzystanie wewnętrznego potencjału przynależnego danemu terytorium, ze szczególnym uwzględnieniem zasobów dziedzictwa kulturowego, przemysłowego i naturalnego, rozwój zasobów kultury, jak również wspieranie rozwoju turystyki kulturowej (city & culture) oraz tworzenia nowych produktów turystycznych w oparciu o te zasoby w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej i pobudzenia rozwoju gospodarczego. Wsparcie dotyczyć będzie działań inwestycyjnych oraz promocyjno-informacyjnych. Projekty podlegające wsparciu powinny wynikać ze strategii opracowanych dla danego terytorium, określających jego cele rozwojowe bazujące na potencjałach endogenicznych. Cała infrastruktura powstała w ramach Priorytetu inwestycyjnego będzie dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Projekty realizowane w ramach priorytetu 8b powinny przynosić wymierne i trwałe korzyści społeczno-gospodarze. Wsparcie w ramach PI 8b będzie skoncentrowane na zdiagnozowanych potencjałach. Warunkiem przyjęcia projektu do realizacji będzie spełnienie kryteriów mówiących o wpływie inwestycji na wzrost zatrudnienia i przedsiębiorczość. W ramach PI 8b wspierane będą powiązane ze sobą projekty lub

typy projektów (dofinansowania nie uzyskają jednostkowe projekty) wskazanych w planie działań jednostki samorządu terytorialnego niezbędnego do realizacji inwestycji. Powyższy plan powinien zawierać strategię obszaru, na którym realizowany będzie projekt, zawierającą (zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa) spójną oraz zintegrowaną koncepcję rozwoju obszaru objętego interwencją w ramach PI 8b.

W ramach PI 8b wspierane będą wyłącznie inwestycje do 2 mln euro kosztów kwalifikowanych projektu. Dla projektów w zakresie turystyki limit wynosi 5 mln euro kosztów całkowitych.

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego, przedsiębiorcy..

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8b nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8b nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8b zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

Dofinansowanie otrzymają projekty, które wykażą wyraźny wpływ na tworzenie miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości.

Projekty dofinansowane w ramach PI 8b powinny stanowić część strategii terytorialnej w odniesieniu do specyficznych obszarów określonych w ramach programu operacyjnego.

Plany działań opracowane przez jst powinny wykazać komplementarność pomiędzy projektami/typami zaproponowanych projektów.

Wszystkie projekty muszą być zrównoważone finansowo (uwzględniając szacowany popyt, późniejszy dochód jak również informację dotyczącą środków własnych beneficjenta w tym jego możliwego wkładu w projekt).

Wspierane projekty w dziedzinie kultury powinny być ściśle powiązane z potrzebami rynku i obejmować sektor prywatny.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na projektów o najwyższej wartości dodanej.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8b nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	O		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	3	SL2014	Raz na rok
2.	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (CI)	Os.	EFRR	Słabiej rozwinięty	13	7	20	SL2014	Raz na rok
3.	Liczba wspartych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	6	SL2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 9a *inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych*

W związku z obserwowanym w regionie wzrostem odsetka osób w wieku poprodukcyjnym oraz wydłużającą się przeciętną długością życia mieszkańców regionu, występuje stale rosnące zapotrzebowanie na podstawową i specjalistyczną opiekę medyczną oraz pomoc społeczną. Mając na uwadze dostępność do tych usług, braki w infrastrukturze tych ośrodków, w zakresie aparatury i sprzętu medycznego, istotne jest wspieranie infrastruktury tych usług. W odpowiedzi na wskazane problemy, interwencja Priorytetu obejmie inwestycje związane z infrastrukturą zdrowotną i społeczną.

W celu zapewnienia powszechnego i równomiernego dostępu do wysokiej jakości usług wraz ze skróceniem czasu oczekiwania na świadczenia, zakres interwencji obejmować będzie inwestycje w infrastrukturę podmiotów leczniczych, wykonujących na terenie województwa świętokrzyskiego działalność leczniczą finansowaną ze środków publicznych (z uwzględnieniem wyposażenia w niezbędny sprzęt medyczny).

Wspierane będą także działania ukierunkowane na infrastrukturę służącą profilaktyce zdrowia osób w wieku produkcyjnym, mające na celu wydłużenie aktywności zawodowej tych osób. Interwencja skierowana zostanie również na zapewnienie infrastruktury związanej z profilaktyką chorób cywilizacyjnych oraz jednostek chorobowych o istotnym znaczeniu w skali regionu.

Mając na uwadze niekorzystne tendencje demograficzne w województwie, wspierane będą także inicjatywy dotyczące infrastruktury ochrony zdrowia matki i dziecka.

Poprawie jakości oraz szerszego udostępnienia obiektów pomocy i integracji społecznej służyć będą działania ukierunkowane na infrastrukturę usług społecznych dla rodzin, pieczy zastępczej, dzieci do 3 roku życia, osób zależnych, w tym m.in. osób z niepełnosprawnościami i starszych (w zakresie opieki stałej oraz dziennej) oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wspierane będą działania dotyczące rozwoju mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego i socjalnego. oraz infrastruktury dot. opieki paliatywnej (np. hospicja).

Działanie realizowane w ramach Priorytetu inwestycyjnego będą uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

Wsparte projekty z zakresu infrastruktury pomocy społecznej oraz zdrowia przyczynią się do poprawy zawartych w diagnozie problematycznych aspektów w dziedzinie usług publicznych województwa świętokrzyskiego m.in. zwiększenia standardu infrastruktury społecznej (szczególnie na terenach zmarginalizowanych), zmniejszenia czas oczekiwania na świadczenia w lecznictwie szpitalnym oraz zwiększenia zasobów specjalistycznej aparatury medycznej. Zwiększy się również dostępność do wolnych miejsc w szpitalach, poradniach geriatrycznych, zmniejszy się okres oczekiwania na miejsce w zakładach opieki terminowej jak również ulegnie poprawie jakość specjalistycznych usług zdrowotnych.

Cel szczegółowy 1 Poprawiona jakość oraz szersze udostępnienie podmiotów ochrony zdrowia. *Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele*

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Średni pobyt chorego w szpitalach ogólnych	dni	Słabiej rozwinięty	5,4	2012	5,3	GUS	Raz na rok

Cel szczegółowy 2 Poprawiona jakość oraz szersze udostępnienie obiektów pomocy i integracji społecznej.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Szt.	Słabiej rozwinięty	53159	2013	54069	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

Interwencja, zaplanowana w priorytecie inwestycyjnym 9a dotyczy następujących typów przedsięwzięć:

- infrastruktura ochrony zdrowia
 - inwestycje których celem jest poprawa dostępu do usług z zakresu ochrony zdrowia w tym profilaktyki zdrowotnej, medycy pracy, opieki nad matką i dzieckiem; oraz opieki paliatywnej,
 - inwestycje w infrastrukturę sanatoriów i szpitali uzdrowiskowych, których celem jest profilaktyka i poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców regionu. Są to szpitale specjalistyczne (w szczególności wykorzystujące warunki naturalne przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych), które zajmują się leczeniem w zakresie m.in. ortopedii czy rehabilitacji.
- Dokument pn. „Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020” stanowi krajowe ramy strategiczne dla wszystkich przedsięwzięć realizowanych w obszarze zdrowia w perspektywie 2014-2020.
- Głównym narzędziem koordynacji interwencji podejmowanych w sektorze zdrowia ze środków UE jest Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia działający pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia. W celu zapewnienia właściwego mechanizmu koordynacji, Komitet na bieżąco analizuje kwestie związane z ochroną zdrowia, w szczególności pod kątem zapewnienia skuteczności i efektywności podejmowanych interwencji ze środków UE, osiągnięcia oczekiwanych rezultatów oraz wpływu realizacji Planu działań na cele Policy Paper w zakresie ochrony zdrowia oraz cele Umowy Partnerstwa i Programów Operacyjnych.
- Warunkiem koniecznym dla podejmowania interwencji w sektorze zdrowia ze środków EFSI jest ich zgodność z uzgodnionym przez Komitet Sterujący Planem działań w sektorze zdrowia (Plan działań).
- Plan działań – bezpośrednio powiązany z Umową Partnerstwa oraz uwzględniający inwestycje podejmowane ze środków krajowych (w tym w ramach konkursów na zadania finansowane ze środków publicznych oraz kontraktów na świadczone usługi) - zawiera m.in. listę potencjalnych projektów realizowanych na poziomie krajowym i regionalnym utworzoną po analizie pod kątem komplementarności i efektywności kosztowej propozycji przedstawionych przez IZ, , zasady dotyczące trybów i kryteriów wyboru

projektów w ramach naborów ogłaszanych w ramach programów centralnych i regionalnych. Inwestycje będą realizowane wyłącznie przez podmioty wykonujące działalność leczniczą (publiczne i prywatne) udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W przypadku poszerzenia działalności podmiotu wykonującego działalność leczniczą, wymagane będzie zobowiązanie do posiadania umowy na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych najpóźniej w kolejnym okresie kontraktowania świadczeń po zakończeniu realizacji projektu.

- Podejmowane będą wyłącznie inwestycje zweryfikowane zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną (odpowiednio identyfikowaną na poziomie województwa – w zależności od specyfiki podmiotu leczniczego i oferowanych przez niego usług) oraz faktycznym zapotrzebowaniem i dostępnością infrastruktury ochrony zdrowia na danym obszarze z wykorzystaniem map zdrowotnych w opracowaniu przez Ministerstwo Zdrowia z zastrzeżeniem zasad opisanych w Kierunkowych zasadach wyboru projektów.
- Na zasadach i w zakresie zgodnym z Policy Paper wspierane będą między innymi projekty polegające na przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prac remontowo-budowlanych, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także wyposażeniu w sprzęt medyczny oraz – jako element projektu – rozwiązaniach w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt). Z uwagi na charakter świadczeń realizowanych w POZ, inwestycje prowadzone w ramach tego typu projektu mogą być ukierunkowane na wszystkie problemy zdrowotne dorosłych i dzieci rozwiązywane w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, przy czym powinny one przyczyniać się do rozwoju opieki koordynowanej, z uwzględnieniem środowiskowych form opieki (community based care). Komplementarnie w PO WER realizowane będą działania związane z doskonaleniem kompetencji lekarzy, w tym POZ. Zakres interwencji powinien wynikać z diagnozy lub danych ujętych w dostępnych rejestrach, wskazujących na potrzeby.
- Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, jest zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz z kierunkami wskazanymi w Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.

Priorytetowo wspierane będą projekty przyczyniające się do przejścia od opieki instytucjonalnej na rzecz opieki opartej na pomocy dla społeczności lokalnej (dotyczące podstawowej opieki zdrowotnej, które angażują do swych zadań np. lekarzy rodzinnych). Wsparcie skierowane będzie na inwestycje zweryfikowane pod względem potrzeb i deficytów zawierających również sytuację demograficzną.

Ważną rolę w ramach realizacji działań priorytetu odgrywać będą inwestycje zapewniające długoterminową opiekę chorego (np. opiekę paliatywną). W ramach powyższego wspierane będą m.in. zakłady opieki długoterminowej oraz hospicja.

Inwestycje EFRR nie powinny być nakierowane na wsparcie dużych domów opieki zapewniających długoterminowe usługi opieki dla osób z niepełnosprawnościami, dzieci, osób starszych i osób z zaburzeniami psychicznymi.

- infrastruktura usług społecznych w tym: usług o charakterze profilaktycznym, opiekuńczym (w tym opieki nad dziećmi do lat 3), opieki nad rodziną i pieczy zastępczej, usług towarzyszących procesowi usamodzielniania się, mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego, treningowego i socjalnego. Inwestycje dotyczące placówek/ośrodków interwencji kryzysowej, a także diagnozowania i monitoringu problemów społecznych.

W związku z zdiagnozowaniem niedoborów w zakresie infrastruktury społecznej związanej ze świadczeniem usług socjalnych, w ramach priorytetu inwestycyjnego finansowane będą inwestycje dotyczące mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego, w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej, mające na celu usamodzielnienie ekonomiczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Uzasadnieniem podjętego działania są olbrzymie potrzeby w zakresie mieszkań wspomaganych, chronionych i socjalnych. Wsparcie uzyskają inwestycje polegające na przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione. Możliwa będzie interwencja wykraczająca poza części wspólne budynków mieszkalnych. Kluczowym efektem wsparcia będzie usamodzielnienie się ekonomiczne i społeczne osób objętych komplementarnym wsparciem z EFS.

Wsparcie powiązane będzie z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług włączając formy stacjonarne), jednak tam gdzie bardziej zasadne jest zastosowanie form instytucjonalnych ich wsparcie również będzie możliwe. Tworzenie efektywnej opieki środowiskowej będzie elementem równoległym do dostosowania usług społecznych do potrzeb społeczeństwa. Ze względu na zróżnicowanie potrzeb poszczególnych grup docelowych dla zapewnienia efektywności wsparcia, podejmowane interwencje muszą mieć charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy. Oznacza to iż, projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w ścisłym połączeniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, który pełni funkcję wiodącą w tym obszarze.

Beneficjenci:

Projekty z zakresu wsparcia podmiotów ochrony zdrowia:

W przypadku projektów dotyczących wsparcia podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatry, opieki długoterminowej oraz opieki paliatywnej i hospicyjnej - podmioty wykonujące działalność leczniczą, udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne).

W przypadku pozostałych projektów - podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych: samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, przedsiębiorcy, jednostki budżetowe oraz lekarze i pielęgniarki, którzy wykonują swój zawód w ramach działalności leczniczej i udzielają świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko - wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne).

Projekty z zakresu wsparcia infrastruktury pomocy i integracji społecznej:

Jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego, stowarzyszenia i fundacje, instytucje działające na rzecz świadczenia usług społecznych.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9a nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 9a w Osi priorytetowej 7. Sprawne usługi publiczne przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych,
- obszar uzdrowiskowy.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9a zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

- a. Projekty są kwalifikowalne jeśli są zgodne z Planem działań w sektorze zdrowia (Plan działań), uzgodnionym przez Komitet Sterujący, i jeśli zasadność ich realizacji wynika z map potrzeb. Projekty będą wybierane zgodnie z kryteriami wyboru opartymi na rekomendacjach określonych w Planie Działania.
- b. Wydatki ponoszone w ramach projektów dotyczących infrastruktury w zakresie opieki szpitalnej z uwzględnieniem szpitali uzdrowiskowych i sanatoriów (w tym przygotowanie i ponoszenie w ich ramach wydatków) mogą być certyfikowane po wprowadzeniu map potrzeb w dziedzinie medycyny oraz rodzaju świadczeń zbieżnym tematycznie z zakresem danego projektu.
- c. W drodze wyjątku od warunku określonego w punkcie b, inwestycje dotyczące infrastruktury w kontekście opieki koordynowanej mające na celu wzmocnienie podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz środowiskowych form opieki (zarówno w kontekście deinstytucjonalizacji oraz tworzenia środowiskowych form opieki) mogą być współfinansowane od razu po przyjęciu przez Komitet Sterujący Planu działań, pod warunkiem, że

diagnoza lub dane w dostępnych rejestrach umożliwiają weryfikację zasadności ich realizacji. Preferencyjnie traktowane będą projekty wspierające przeniesienie akcentów z usług wymagających hospitalizacji na rzecz POZ i AOS, jak również wspierające rozwój opieki koordynowanej, z uwzględnieniem środowiskowych form opieki.

- d. Inwestycje polegające na dostosowaniu istniejącej infrastruktury do obowiązujących przepisów są niekwalifikowalne chyba że ich realizacja jest uzasadniona z punktu widzenia poprawy efektywności (w tym kosztowej) i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej.
- e. Promowane będą projekty:
 - efektywne kosztowo i realizowane przez podmioty, które wykazują największą efektywność finansową,
 - przewidujące działania konsolidacyjne i inne formy współpracy podmiotów leczniczych,
 - a także działania w zakresie reorganizacji i restrukturyzacji wewnątrz podmiotów leczniczych, w celu maksymalizacji wykorzystania infrastruktury, w tym sąsiadującej, oraz stopnia jej dostosowania do istniejących deficytów,

Na zasadach i w zakresie zgodnym z Policy Paper wspierane będą między innymi projekty polegające na przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prac remontowo-budowlanych, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także wyposażeniu w sprzęt medyczny oraz – jako element projektu – rozwiązaniach w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt). Z uwagi na charakter świadczeń realizowanych w POZ, inwestycje prowadzone w ramach tego typu projektu mogą być ukierunkowane na wszystkie problemy zdrowotne dorosłych i dzieci rozwiązywane w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, przy czym powinny one przyczyniać się do rozwoju opieki koordynowanej, z uwzględnieniem zintegrowanych form opieki środowiskowej. Komplementarnie w PO WER realizowane będą działania związane z doskonaleniem kompetencji lekarzy, w tym POZ. Zakres interwencji powinien wynikać z diagnozy lub danych ujętych w dostępnych rejestrach, wskazujących na potrzeby.

Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, jest zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz z kierunkami wskazanymi w Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację

w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na projektów o najwyższej wartości dodanej.

W ramach priorytetu inwestycyjnego zastosowanie będzie mieć zasada komplementarności podejmowanych działań EFRR z przedsięwzięciami finansowanymi z EFS. Przy czym działania finansowane ze środków EFRR będą miały również charakter wspierający działania finansowane z EFS.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9a nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	21	SL2014	Raz na rok
2.	Liczba wybudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	7	SL2014	Raz na rok
3.	Liczba przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	Szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	6	SL2014	Raz na rok
4.	Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej (CI)	Os.	EFRR	Słabiej rozwinięty	21 32	18 16	39 48	SL2014	Raz na rok
5.	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie (CI)	Os.	EFRR	Słabiej rozwinięty	69	52	12 1	SL2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 10a. inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Z uwagi na niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej, różnice w dostępie i jakości edukacji, istotne jest inwestowanie w infrastrukturę placówek edukacyjnych, tym samym wpływając na poziom edukacji w województwie.

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego dotyczyć będzie infrastruktury szkół poprzez inwestycje dotyczące rozbudowy modernizacji tych jednostek, zakupu niezbędnego wyposażenia na potrzeby działalności placówki.

W ramach działań przewiduje się także interwencję w obszarze infrastruktury szkolnictwa zawodowego, w infrastrukturę służącą do prowadzenia szkoleń zawodowych oraz uczenia się przez całe życie, a także w zakresie edukacji pozaformalnej.

Interwencja obejmuje także działania dotyczące infrastruktury szkolnictwa wyższego zawodowego i wyższego, na kierunkach zdefiniowanych jako kluczowe dla rozwoju

województwa. Planowane działania będą realizowane w zakresie wzmocnienia istniejącej infrastruktury szkół wyższych, która ma za zadanie wsparcie kluczowych branż gospodarczych regionu (zgodnie z inteligentnymi specjalizacjami dla województwa świętokrzyskiego wymienionymi w *Strategii Badań i Innowacji (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego*), w celu zapewnienia wysokiej jakości kadr dla kluczowych branż województwa świętokrzyskiego.

Zgodnie ze *Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020* realizacja celu dotyczącego sprzyjaniu kumulowaniu kapitału ludzkiego powinna obejmować m.in. umiejętne profilowanie wykształcenia, z naciskiem na kierunki ściśle, poprawę jakości kształcenia na wszystkich poziomach edukacji i wzrost prestiżu regionalnych uczelni, wspieranie, poprawę dostępności i wzrost efektywności kształcenia ustawicznego, w systemie szkolnictwa wyższego wzrost roli dyscypliny nauk o życiu (Life Science), będącej odpowiedzią na potrzeby generowane przez negatywne trendy demograficzne, rozwój wydziału lekarskiego (RIS 3 wskazuje również, iż jednym z kluczowych argumentów za dokonaniem wyboru inteligentnych specjalizacji w zakresie turystyki zdrowotnej i prozdrowotnej był fakt powstawania kierunku lekarskiego kształcącego obecnie kadrę medyczną na Wydziale Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach), działającego w ścisłej kooperacji z wyspecjalizowanymi ośrodkami służby zdrowia w województwie świętokrzyskim. Realizacji celu dot. rozwoju nowoczesnego rolnictwa sprzyjałoby otwarcie na studiach wyższych kierunków o profilu rolniczym. Ww. dokument zwraca również uwagę na potrzebę m.in. aktywnego kształtowania profilu szkolnictwa zawodowego i wyższego zgodnie z oczekiwaniami regionalnej gospodarki, rozwój odpowiednio sprofilowanego szkolnictwa zawodowego, rozwój wyższego szkolnictwa zawodowego, wsparcia szkolnictwa średniego o profilu technicznym oraz rozwoju instytucji zajmujących się kształceniem ustawicznym.

Zgodnie ze *Strategią Badań i Innowacyjności RIS3* potencjał naukowo-badawczy województwa świętokrzyskiego powinien zostać wzmocniony. Kierunkiem zmian w tym zakresie byłoby skupienie się przede wszystkim na kilku kierunkach badań i edukacji akademickiej szczególnie istotnych dla regionu oraz konieczność zwiększenia dostępu do uczelnianej infrastruktury laboratoryjnej szczególnie dla firm. Kolejnym kierunkiem działań zgodnie ze *Strategią RIS3* powinien być proces dostosowania profilu edukacyjnego uczelni do potrzeb rynku pracy.

Uzupełnieniem interwencji w ramach osi będą inwestycje w infrastrukturę przedszkolną. Zapewni to równy dostęp do edukacji wczesnoszkolnej dla dzieci, równe możliwości uczenia się oraz będzie wkładem w zwiększenie w udział kobiet w rynku pracy. Wsparcie infrastruktury edukacji pozaformalnej zapewni zwiększenie kompetencji dostosowanych do wymogów rynku pracy osób objętych kształceniem.

Działanie realizowane w ramach Priorytetu inwestycyjnego będą uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

W ramach priorytetu inwestycyjnego zastosowanie będzie mieć zasada komplementarności podejmowanych działań EFRR z przedsięwzięciami finansowanymi z EFS. Przy czym działania finansowane ze środków EFRR będą miały również charakter wspierający działania finansowane z EFS.

Cel szczegółowy 1. Poprawiona dostępność infrastruktury szkolnictwa zawodowego oraz szkół.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (zasadniczych szkół zawodowych, techników i liceów ogólnokształcących)	%	Słabiej rozwinięty	50,2	2012	51,9	GUS	Raz na rok

Cel szczegółowy 2. Poprawiona dostępność infrastruktury przedszkolnej.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym	%	Słabiej rozwinięty	60,1	2013	64,1	GUS	Raz na rok

Cel szczegółowy 3. Poprawiona dostępność infrastruktury szkolnictwa wyższego i wyższego zawodowego.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział absolwentów grup kierunków związanych z inteligentnymi specjalizacjami w ogólnej liczbie absolwentów szkół wyższych (publicznych i prywatnych)	%	Słabiej rozwinięty	11,2	2013	12,3	GUS	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a dofinansowanie dotyczyć będzie następujących typów przedsięwzięć:

- infrastruktura dydaktyczna szkół (wyposażenie lub doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne pracowni, zwłaszcza matematycznych i przyrodniczych w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, infrastruktura sportowa i rekreacyjna mająca wpływ na sprawność fizyczną uczniów), przede wszystkim na podstawie kompleksowych planów rozwoju szkół,

- infrastruktura szkolnictwa zawodowego (poza szkolnictwem wyższym) na podstawie kompleksowych planów rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie,
- komplementarne i zintegrowane inwestycje w infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych i uczenia się przez całe życie, z uwzględnieniem infrastruktury ośrodków i centrów egzaminacyjnych,
- inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa wyższego zawodowego oraz wyższego (w kierunkach kluczowych dla rozwoju województwa, uwzględnionych w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 lub stanowiących inteligentne specjalizacje województwa),
- infrastruktura przedszkolna - uzasadnionych przypadkach, dla wyrównania dostępu do ww. usług (w tym uwzględniając komplementarność wsparcia EFS).

Beneficjenci:

Jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego, szkoły, centra kształcenia ustawicznego, uczelnie, podmioty działające na rzecz edukacji, centra kształcenia praktycznego, ośrodki i centra egzaminacyjne, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, centra kształcenia zawodowego i ustawicznego, organizacje pozarządowe, organizacje pracodawców.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie przewiduje się zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 10a w Osi priorytetowej 7. Sprawne usługi publiczne przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych,
- obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

Wsparcie inwestycyjne z EFRR w dziedzinie edukacji będzie możliwe wyłącznie w powiązaniu (komplementarnie) z działaniami realizowanymi z EFS (w szczególności dotyczy to do działań realizowanych w ramach Osi priorytetowej 8 oraz 10) skierowanymi na rozwój kluczowych umiejętności i odpowiednich kompetencji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy.

W ramach PI 10a wspierane będą projekty odzwierciedlające specyfikę regionu (powinny być skierowane na potrzeby zidentyfikowane w diagnozie).

Projekty realizowane w ramach Priorytetu inwestycyjnego muszą uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

Działania dotyczące budowy nowej infrastruktury muszą uwzględniać uwarunkowania demograficzne danego obszaru.

W zakresie infrastruktury priorytetowo wsparciem zostaną objęte projekty z zakresu szkolnictwa zawodowego oraz przedszkoli.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie stosowania przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Metodyka oraz kryteria wyboru operacji zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

W trybie konkursowym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru projektów pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dotację w ramach priorytetów, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na projektów o najwyższej wartości dodanej.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	O		
1.	Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	17	SL2014	Raz na rok
2.	Liczba wspartych przedszkoli i innych placówek wychowania przedszkolnego	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	21	SL2014	Raz na rok
3.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury szkół wyższych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	n/d	n/d	4	SL2014	Raz na rok
3.	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie (CI)	os.	EFRR	Słabiej rozwinięty	777	586	1363	SL2014	Raz na rok

Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy trans-granicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy osi priorytetowej 7.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej

Os priorytetowa	Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	O	M	K	O			
Os 7. Sprawne usługi publiczne	Wskaźnik produktu	1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	4	N/D	N/D	21	SL 2014 Wskaźniki produktu dotyczą odpowiednio priorytetu 9a; 10a Definicja wskaźnika zgodna z definicją zawartą WLWK Wskaźniki w połączeniu obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonej na os priorytetową 7.	7 881 875,00EUR	
	Wskaźnik produktu	2.	Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	3	N/D	N/D	17			
	Wskaźnik produktu	3.	Liczba wybudowanych oraz przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	2	N/D	N/D	13			
	Wskaźnik finansowy	4.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	23 529 412,00	N/D	N/D	154 447 969,00			

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Tabela 7-11: Zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, region słabiej rozwinięty														
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji			Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania			Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)			
Os priorytetowa	Kod	€	Os priorytetowa	Kod	€	Os priorytetowa	Kod	€	Os priorytetowa	Kod	€	Os priorytetowa	Kod	€
	7. Sprawne usługi publiczne	092		13 637 709,00	7. Sprawne usługi publiczne		01	133 618 356,00		7. Sprawne usługi publiczne	01		48 180 044,00	7. Sprawne usługi publiczne
053		31 494 449,00	02	18 000 000,00										
055		13 497 621,00				04			18 000 000,00					
049		7 042 254,00												

050	15 130 816,00											
051	6 304 507,00							05	5 000 000,00			
052	10 087 211,00					03	49 834 182,00	07	103 618 3 56,00			
078	12 398 858,00											
079	4 959 543,00											
081	15 705 219,00											
101	1 022 586,00											

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2104

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

W ramach Osi priorytetowej 7. nie przewiduje się wykorzystania pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych instytucji/podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu.

2.8 Oś priorytetowa 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo.

Opis osi priorytetowej:

Oś priorytetowa 8 jest osią jednofundusową (EFS), obejmującą dwa cele tematyczne - CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników oraz CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.

Interwencja osi przyczyni się do realizacji celu głównego UP - *Zwiększenie konkurencyjności gospodarki*, poprzez realizację dwóch celów szczegółowych: *Lepsze kompetencje kadr gospodarki* i *Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów rynku pracy*.

Realizacji celu szczegółowego *Lepsze kompetencje kadr gospodarki* służyć będzie interwencja zaplanowana w ramach PI 10i, 10iii oraz 10iv, która w pełni koresponduje z określonymi w UP kierunkami działań: *Poprawa jakości kształcenia, Zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy, Lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych na rzecz grup o specjalnych potrzebach*.

Realizacji celu szczegółowego *Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów rynku pracy* służyć będą działania zaplanowane w ramach PI 8vi, które odpowiadają określonym dla tego celu kierunkom działań, w szczególności: *poprawie zdrowia zasobów pracy*.

Jak wskazano w diagnozie, sytuacja demograficzna w regionie jest jedną z najbardziej niekorzystnych w kraju. Na zachodzące procesy depopulacji oraz starzenia się ludności istotny wpływ mają takie czynniki jak niski współczynnik dzietności oraz wysoki stopień migracji (szczególnie młodych i wykształconych ludzi), które jednocześnie są przyczyną kurczenia się zasobów siły roboczej na regionalnym rynku pracy. W *SRWiS* zostały one zidentyfikowane, jako istotne bariery w rozwoju społeczno – gospodarczym regionu.

Do istotnych problemów województwa należy również niska aktywność zawodowa ludności, na którą wpływ mają, m.in. zbyt wczesne opuszczanie rynku pracy przez osoby w wieku produkcyjnym, co jest powiązane z kolei z trudnościami w godzeniu życia zawodowego i osobistego (szczególnie z posiadania dzieci), złym stanem zdrowia czy też, niedostosowaniem kwalifikacji do potrzeb rynku pracy.

Dlatego też, koniecznym jest podejmowanie działań ukierunkowanych na wzmacnianie aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców regionu, którzy w chwili obecnej stanowią zasoby siły roboczej (jak również budowanie jej potencjału w przyszłości). Uzasadnieniem takiego kierunku działań są również zapisy *SRWiS 2020*, gdzie wskazano, że sprzyjanie kumulowaniu kapitału ludzkiego, czyli zdrowych, kreatywnych i wykształconych ludzi powinno stanowić podstawę do myślenia o korzystnej przyszłości.

Pomimo zauważalnych w ostatnich latach pozytywnych zmian w sektorze edukacji oraz znacznego wzrostu inwestycji w kapitał ludzki, system kształcenia i szkolenia w dalszym stopniu napotyka na szereg problemów.

Wśród podstawowych problemów w województwie wskazuje się niedopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, nierówności w dostępie do usług edukacyjnych, niedostatecznie wysoką jakość edukacji oraz niską świadomość mieszkańców w zakresie podnoszenia własnych kwalifikacji. Wobec tego, wyposażenie mieszkańców województwa świętokrzyskiego w wiedzę i umiejętności

uwzględniające potrzeby dynamicznego rynku pracy i zmiany zachodzące w gospodarce, stanowi uzasadnienie dla decyzji o skierowaniu środków na ten obszar.

Zgodnie z CSR oraz UP na poziomie regionalnym wsparcie w ramach CT 10 skierowane zostanie na zwiększanie dostępności do edukacji przedszkolnej, podnoszenia jakości edukacji oraz jej większego powiązania z rynkiem pracy. W związku z tym w ramach osi przewidziano działania związane z upowszechnianiem edukacji przedszkolnej, wyrównaniem szans edukacyjnych dzieci (na wszystkich poziomach nauczania), poprawą jakości szkolnictwa zawodowego oraz wsparciem osób dorosłych w procesie podnoszenia wiedzy.

Zgodnie z rekomendacjami SRK 2020, w ramach osi, oprócz realizacji działań związanych z podnoszeniem kompetencji zawodowych realizowane będą inicjatywy służące kształtowaniu i doskonaleniu tzw. „kompetencji miękkich”, czyli umiejętności psychospołecznych, związanych z cechami osobowymi, wśród których wyróżnia się: kreatywność, dynamikę działania, komunikatywność, elastyczność, inicjatywę, czy umiejętność współpracy w grupie.

Jak wskazano w UP, wsparcie realizowane w ramach osi, ze względu na zróżnicowanie potrzeb poszczególnych grup docelowych, dla zapewnienia efektywności będzie miało charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy, a projektowanie i realizacja wsparcia uwzględniać będzie rozwiązania i narzędzia wypracowane dotychczas, tak aby interwencja była spójna i efektywna.

Zgodnie z postanowieniami UP, w przypadku działań współfinansowanych z EFS, działania promocyjne i informacyjne nie będą mogły być realizowane jako odrębny projekt ani stanowić jego głównej części. EFS będzie finansował tego typu działania jeżeli będą niezbędne do realizacji konkretnego projektu, stanowiąc jego logiczne uzupełnienie.

Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jeden cel tematyczny.

Oś priorytetowa 8 jest osią jednofundusową (EFS), obejmującą dwa cele tematyczne - CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników oraz CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie. Połączenie interwencji wskazanych CT w ramach przedmiotowej osi priorytetowej wynika z szerokiego katalogu czynników mających bezpośredni wpływ na aktywność zawodową i społeczną mieszkańców, wśród których nie można pominąć odpowiedniego poziomu edukacji, możliwości godzenia pracy z życiem osobistym i dobrego stanu zdrowia. Połączenie w osi priorytetowej działań poświęconych aktywnemu starzeniu się z działaniami oświatowymi (m.in. LLL), zapewni spójność planowania i wdrażania projektów, co skutkuje lepszym osiągnięciem założonych celów. Decyzja o takiej konstrukcji osi wynika również z planowanego systemu instytucjonalnego dla realizacji RPOWŚ, w ramach którego wdrażanie osi 8. powierzone zostało Departamentowi Wdrażania EFS UMWŚ, powstającemu za bazy zasobów Świętokrzyskiego Biura Rozwoju Regionalnego - dotychczasowej IP PO KL. Natomiast wdrażanie osi 10. zostało (zgodnie z dotychczasowym doświadczeniem z realizacji PO KL) powierzone WUP w Kielcach.

Działania realizowane przez WUP w ramach *RPOWŚ 2014 – 2020* będą się skupiały bezpośrednio na rynku pracy natomiast Departamentu Wdrażania EFS na działaniach dotyczących szeroko pojętej aktywizacji i edukacji.

Priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej:

Priorytet inwestycyjny 8iv. *Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę.*

W regionie nadal istotnym problemem jest **problem równości płci**. Jak wynika z *Diagnozy wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych programem*, stanowiącej Załącznik nr 1 do *RPOWŚ 2014 – 2020*, na rynku pracy wciąż występują istotne różnice w sytuacji kobiet i mężczyzn, co w znacznej mierze wynika z trudności godzenia życia zawodowego z obowiązkami rodzinnymi (w tym przede wszystkim macierzyństwem), a także stereotypowym postrzeganiem ról społecznych. Generalnie kobiety mają większe problemy z wejściem na rynek pracy oraz ponownym podjęciem zatrudnienia, częściej niż mężczyźni dotyka je też problem bezrobocia długotrwałego.

Sytuację kobiet na rynku pracy pogarsza dodatkowo niewystarczająca dostępność do miejsc opieki nad dziećmi (w zakresie opieki żłobkowej i przedszkolnej).

Województwo świętokrzyskie jest jednym z regionów o najmniejszej dostępności miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz najmniejszej w kraju liczbie placówek opieki nad dziećmi. W 2012 r. odsetek dzieci objętych opieką instytucjonalną w regionie był jednym z niższych w Polsce i wyniósł 2,6.

W związku z powyższym, realizowane w ramach PI działania będą polegały na ułatwianiu godzenia życia zawodowego oraz prywatnego, poprzez zwiększanie dostępu do instytucjonalnego i pozainstytucjonalnego systemu opieki nad dziećmi do 3 roku życia i w rezultacie przyczynią się do ułatwienia dostępu do rynku pracy dla ich rodziców i opiekunów.

Dodatkowo interwencja priorytetu stanowi odpowiedź na negatywne tendencje demograficzne zachodzące w regionie, szczególnie niski wskaźnik dzietności. Zapewnienie dostępu do instytucjonalnej i/lub pozainstytucjonalnej opieki nad małym dzieckiem jest jednym z najbardziej efektywnych narzędzi pozwalających zapewnić wyższy poziom dzietności oraz utrzymanie wysokiej aktywności zawodowej rodziców/opiekunów (za: SRKL 2020).

W ramach interwencji priorytetowo traktowane będą kobiety oraz osoby samotnie wychowujące dzieci, jako te grupy, których problem z godzeniem życia zawodowego i prywatnego dotyka w największym stopniu, powodując często konieczność ograniczenia lub nawet całkowitej rezygnacji z życia zawodowego.

Projekty realizowane w ramach priorytetu będą uwzględniały odpowiednie kryteria efektywności zatrudnieniowej, której jednolita metodologia pomiaru, a także sposób wskazywania jej wartości minimalnych będzie określona w odpowiednich wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. W efekcie realizowanych działań odpowiedni odsetek osób biorących udział w projekcie podejmie pracę lub będzie kontynuował zatrudnienie. Priorytetowo traktowane będą projekty zakładające wyższą efektywność zatrudnieniową niż wymagany minimalny próg. Interwencja priorytetu polegająca na zwiększaniu aktywności zawodowej społeczeństwa, odpowiada na wyzwania zidentyfikowane w SRK 2020, a jednocześnie stanowi wkład w realizację celu Strategii Europa 2020 w zakresie podnoszenia wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20 - 64 lata.

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie poziomu aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3.

Cel szczegółowy 2: Zwiększenie liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
Cel szczegółowy 1.														
1.	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowywaniem dziecka, po opuszczeniu programu	Stabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	45	%	2013	-	-	90	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	Stabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	45	%	2013	-	-	90	SL 2014	Raz na rok
Cel szczegółowy 2.														
1.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Stabiej rozwinięty	Szt.	N/D	-	-	90	%	2013	-	-	90	Ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania

Typy przedsięwzięć:

1. Zwiększanie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3 (zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi lat 3).

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- tworzenie i wsparcie funkcjonowania żłobków oraz klubów dziecięcych,
- wsparcie usług świadczonych przez dziennego opiekuna oraz nianie.

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- gminy (gminne jednostki budżetowe),
- osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej,
- żłobki oraz kluby dziecięce i ich organy prowadzące,
- Osoby fizyczne sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3 jako dzienni opiekunowie oraz nianie.

Grupy docelowe:

- Osoby fizyczne w wieku aktywności zawodowej powracające lub wchodzące na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i/lub wychowaniem dzieci,
- dzieci do 3 roku życia,
- dzienni opiekunowie oraz nianie.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* i będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków. Na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinancingu w ramach projektu.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 8iv w Osi priorytetowej 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych,
- obszar funkcjonalny Kielc - realizacja w ramach ZIT,
- Obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno – gospodarcze.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 –2020.

Przy wyborze projektów obowiązywać będą kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, co będzie gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI. Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym

także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in. promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów.

Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej jakości i w największym stopniu odpowiadających na indywidualne problemy uczestników. Priorytetowo traktowane będą projekty zakładające wyższą efektywność zatrudnieniową niż wymagany minimalny próg.

Wymaganym będzie, aby działania związane z tworzeniem nowych miejsc opieki zachowywały zasadę trwałości. Wymagania dotyczące zasady trwałości (w zakresie wsparcia zinstytucjonalizowanego i niezinstytucjonalizowanego) będą zgodne z odpowiednimi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

W ramach interwencji priorytetowo traktowane będą kobiety oraz osoby samotnie wychowujące dzieci, jako te grupy, których problem z godzeniem życia zawodowego i prywatnego dotyka w największym stopniu.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5. Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)		Źródło danych		Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	1 166	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	sztuka	EFS	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	1 296	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 8vi. aktywne i zdrowe starzenie się

Wobec identyfikowanych w regionie problemów demograficznych związanych ze starzeniem się społeczeństwa oraz zmniejszaniem odsetka osób w wieku aktywności zawodowej, interwencja skoncentrowana będzie na działaniach wydłużających wiek aktywności zawodowej i lepszym wykorzystaniu zasobów rynku pracy. Interwencja w obszarze zdrowia realizowana będzie zgodnie z kierunkami krajowej polityki zdrowotnej, określonymi w *Policy Paper dla ochrony zdrowia*, wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego i będzie uzgadniana z Komitetem Sterującym ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia (Komitet Sterujący), co zapewni uniknięcie powielania wsparcia

z poziomem krajowym. Działania ukierunkowane będą na główne jednostki chorobowe zidentyfikowane na poziomie kraju i jednostki chorobowe najistotniejsze w regionie (w tym specyficzne dla regionu). Możliwość realizacji i zakres programów zdrowotnych w zakresie specyficznych jednostek chorobowych będzie uzależniona od opinii Komitetu Sterującego, oraz uzgodnionego przez niego Planu działań w sektorze zdrowia, a także opinii Agencji Oceny Technologii Medycznych. Każdorazowo decyzja o dofinansowaniu realizacji programu zdrowotnego będzie poprzedzana analizą epidemiologiczną terytorium i grup docelowych z uwzględnieniem odpowiednich dla danego programu elementów: skali zapadalności, czynników wykluczających z rynku pracy, wieku płci oraz profilu zawodowego osób planowanych do objęcia programem zdrowotnych. W szczególności programy zdrowotne powinny być ukierunkowane na grupy docelowe najbardziej narażone na opuszczenie rynku pracy z powodu czynników zdrowotnych lub najbardziej bliskich powrotowi na rynek pracy w wyniku świadczeń rehabilitacyjnych.

Działania dotyczyć będą eliminacji czynników wpływających na zbyt wczesne opuszczanie rynku pracy przez osoby w wieku aktywności zawodowej, jak również przeciwdziałania bierności zawodowej wynikającej z wieku i stanu zdrowia. Interwencja obejmie programy zdrowotne w tym profilaktyczne i diagnostyczne, umożliwiające identyfikację chorób we wczesnym stadium rozwoju, a także programy przeciwdziałające przerwaniu aktywności zawodowej lub umożliwiające powrót na rynek pracy np. w zakresie rehabilitacji medycznej oraz przekwalifikowania pracowników. Uzupełniająco realizowane będą działania z zakresu edukacji zdrowotnej i propagowania zdrowego stylu życia, a także podnoszące zgłaszalność na badania profilaktyczne.

Realizowane projekty będą uwzględniały odpowiednie kryteria efektywności zatrudnieniowej, której jednolita metodologia pomiaru, a także sposób wskazywania jej wartości minimalnych będzie określona w odpowiednich wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. W rezultacie odpowiedni odsetek osób biorących udział w projekcie podejmie pracę lub będzie kontynuował zatrudnienie. Promowane będą projekty, zakładające osiągnięcie wyższej efektywności, niż określone progi minimalne. Ze względu na charakter działań profilaktycznych koncentracja w zakresie grup docelowych nie będzie opierać się wyłącznie na wieku, a na grupie narażonej na występowanie czynnika chorobowego. Jednakże w ramach przewidzianych działań priorytetowo traktowane będą osoby starsze po 50 roku życia.

Interwencja PI polegająca na zwiększaniu aktywności zawodowej społeczeństwa, w tym osób starszych odpowiada na wyzwania zidentyfikowane w SRK 2020 i stanowi wkład w realizację celu *Europy 2020* w zakresie podnoszenia wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20 - 64 lata.

Cel szczegółowy: Wydłużenie aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym poprzez udział w programach zdrowotnych.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Słabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	46	%	2011	-	-	46	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne	Słabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	63 335	osoba	2013	-	-	109 678	SL 2014	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

1. Przeciwdziałanie przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy przez osoby w wieku aktywności zawodowej, szczególnie ze względów zdrowotnych.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- wdrożenie programów zdrowotnych ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, w tym z zakresu ergonomii pracy,
- wdrożenie programów przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia,
- wdrożenie programów zdrowotnych dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych (w zakresie wykraczającym poza finansowanie w ramach systemu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego),
- wdrożenie programów zdrowotnych dotyczących rehabilitacji medycznej w zakresie grup schorzeń będących najczęstszą przyczyną dezaktywacji zawodowej, tj. m.in. rehabilitacji kardiologicznej, neurologicznej, psychiatrycznej, onkologicznej, pulmonologicznej oraz rehabilitacji narządów ruchu, rehabilitacji chorób zawodowych, ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej.

2. Wsparcie profilaktyki zdrowotnej w regionie.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania:

- wspierające realizację programów zdrowotnych (zgodnie z głównymi jednostkami chorobowymi zidentyfikowanymi na poziomie kraju określonymi w *Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 - 2020*), w tym działania w tym działania koncentrujące się na eliminowaniu barier w dostępie do badań diagnostycznych oraz zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne,
- wspierające realizację krajowych programów zdrowotnych w zakresie poprawy wykrywalności nowotworów raka szyjki macicy, jelita grubego i piersi, w tym

- koncentrujące się na eliminowaniu barier w dostępie do badań diagnostycznych oraz zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne,
- w zakresie profilaktyki pierwotnej i wtórnej dotyczącej specyficznych jednostek chorobowych identyfikowanych w regionie w ramach Regionalnych Profilaktycznych Programów Zdrowotnych (RPPZ), w szczególności przeciwdziałania pylicy w miejscu pracy. Przy realizacji RPPZ obligatoryjnie zastosowanie mają zapisy *Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 - 2020*.

W przypadku realizacji programu zdrowotnego we współpracy z pracodawcą koszty opracowania takiego programu mogą stanowić koszty kwalifikowalne.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 85% alokacji zostanie skierowane na programy zdrowotne definiowane na poziomie krajowym a 15% na specyficzne zdrowotne programy regionalne.

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- podmioty lecznicze, wykonujące na terenie województwa działalność leczniczą finansowaną ze środków publicznych (posiadające kontrakt z NFZ lub umowę z ministrem właściwym ds. zdrowia),
- jednostki organizacyjne służby medycyny pracy,
- podmioty ekonomii społecznej w tym organizacje pozarządowe,
- związki zawodowe,
- pracodawcy i organizacje pracodawców

Grupy docelowe:

Osoby w wieku aktywności zawodowej, w tym:

- osoby pracujące oraz bierne zawodowo z powodu stanu zdrowia, w tym w szczególności powyżej 50 roku życia.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8vi przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* i będą zgodne z

krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków. Na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinansingu w ramach projektu.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 8vi w Osi priorytetowej 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych,
- obszar funkcjonalny Kielc - realizacja w ramach ZIT.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8vi zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 –2020.

Przy wyborze projektów obowiązywać będą kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, co będzie gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI. Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in. promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów.

Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej jakości i w największym stopniu odpowiadających na indywidualne problemy uczestników. Priorytetowo traktowane będą projekty zakładające wyższą efektywność zatrudnieniową niż wymagany minimalny próg.

W celu osiągnięcia rezultatów określonych dla PI 8vi preferowane będą projekty zakładające osiągnięcie wyższej efektywności, niż określone progi minimalne, koncentrujące się na grupie narażonej na występowanie czynnika chorobowego i osobach starszych po 50 roku życia. Zostanie zachowany podział 85% alokacji priorytetu inwestycyjnego na programy zdrowotne definiowane na poziomie krajowym i 15% na specyficzne zdrowotne programy regionalne wskazane w ramach typów przedsięwzięć 1) *Przeciwdziałanie przedwczesnemu opuszczeniu rynku pracy przez osoby w wieku aktywności zawodowej, szczególnie ze względów zdrowotnych* oraz typ 2) *myślnik trzeci projekty w zakresie profilaktyki pierwotnej i wtórnej dotyczącej specyficznych jednostek chorobowych identyfikowanych w regionie, w szczególności przeciwdziałania pylicy w miejscu pracy.*

Programy zdrowotne realizowane będą zgodnie z prawodawstwem krajowym oraz pełnym respektowaniem praw pacjenta.

W ramach przeglądu śródkresowego RPOWŚ 2014 – 2020 IZ dokona zmian o charakterze korygującym zakresu wsparcia udzielanego w ramach PI 8vi pod kątem jego dostosowania do realnych potrzeb, uwzględniając wyniki badań ewaluacyjnych

oraz analizy obszarów interwencji pod kątem adekwatności alokowanych kwot finansowych i ustalonych wartości wskaźników.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8vi nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8vi nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	64 205	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców.	Szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	2	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 10i. *ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.*

Interwencja PI odpowiada CSR dotyczącym zwiększenia dostępu do edukacji przedszkolnej, podniesienia jakości edukacji i powiązania z rynkiem pracy oraz na wskazane w SRKL wyzwania dla Polski w zakresie podniesienia wskaźnika udziału dzieci we wczesnej edukacji, jakości nauczania i zapewnienia równego dostępu do kształcenia dobrej jakości, umożliwiającego rozwój talentów oraz wyrównującego szanse edukacyjne dzieci i młodzieży (zwłaszcza pomiędzy miastem a obszarami wiejskimi). Stanowi wkład w realizację priorytetu *Europy 2020 - wzrost inteligentny* oraz celu dot. zmniejszenia odsetka młodzieży przedwcześnie kończącej naukę.

Nauczanie przedszkolne jest istotnym elementem edukacji. Ma duże znaczenie na kolejnych etapach kształcenia. Uczestnictwo dzieci we wczesnej edukacji jest ważne, nie tylko dla ich rozwoju, ale także dla ułatwienia aktywności zawodowej rodziców/opiekunów. W związku z tym, realizowane będą działania służące upowszechnieniu edukacji przedszkolnej, szczególnie na obszarach wiejskich i małych miastach oraz na obszarach o najniższym wskaźniku upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Interwencja obejmie działania związane z podnoszeniem jakości edukacji przedszkolnej, poprzez organizację zajęć dodatkowych stymulujących rozwój ruchowy i intelektualny dzieci wraz z indywidualizacją nauczania (z uwzględnieniem potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami).

Wsparcie skierowane zostanie na podnoszenie jakości i upowszechnianie edukacji na poziomie szkół podstawowych i ponadpodstawowych, również przez realizację edukacji włączającej⁶ (w tym w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych) oraz zmniejszaniem różnicowań w kształceniu.

Poprzez indywidualizację nauczania, realizowane będzie wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym z niepełnosprawnościami), zarówno wśród uczniów mających trudności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego, jak również do uczniów zdolnych i uczniów młodszych.

W edukacji ogólnej, wsparcie dla uczniów skoncentruje się na kompetencjach kluczowych, ukierunkowanych na przedmioty matematyczno - przyrodnicze, ICT, j. obce oraz kreatywność, innowacyjność i pracę zespołową, w kontekście przyszłej zatrudnialności. W celu zwiększenia powiązania edukacji z rynkiem pracy nawiązana zostanie współpraca z otoczeniem zewnętrznym m.in. poprzez realizację staży i praktyk. Interwencja obejmie również podnoszenie kompetencji zawodowych nauczycieli kształcenia ogólnego (w tym nauczycieli szkół zawodowych prowadzących kształcenie ogólne) w zakresie kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych, wykorzystania TIK, metod eksperymentu naukowego, a także zapewnienie narzędzi diagnostyki psychologiczno - pedagogicznej i metod zindywidualizowanego podejścia do uczniów, jako integralnej części procesu podnoszenia jakości edukacji w regionie. Działania te będą realizowane w celu rozwoju w/w kompetencji kluczowych u uczniów.

Rezultatem interwencji będzie zwiększenie dostępu do edukacji przedszkolnej oraz dostosowanie kompetencji uczniów na każdym etapie edukacji ogólnej do potrzeb rynku pracy (w kontekście przyszłej zatrudnialności).

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie liczby miejsc wychowania przedszkolnego.

Cel szczegółowy 2: Podniesienie kompetencji kluczowych uczniów (w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) na każdym etapie edukacji ogólnej, w tym podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej, w kontekście potrzeb rynku pracy.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

⁶ Zgodnie z zapisami art. 24 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych - „Prawo do edukacji na wszystkich poziomach, stworzenie włączającego systemu kształcenia, umożliwiającego integrację dzieci i młodzieży niepełnosprawnych na wszystkich poziomach edukacji(…)”

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
Cel szczegółowy 1.														
1.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Stabiej rozwinięty	szt.	N/D	N/D	N/D	82	%	2012	N/D	N/D	85	Ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania
Cel szczegółowy 2.														
2.	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu	Stabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	100	%	2013	-	-	90	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Stabiej rozwinięty	szt.	N/D	N/D	N/D	97	%	2013	N/D	N/D	97	Ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania
4.	Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Stabiej rozwinięty	szt.	N/D	N/D	N/D	97	%	2013	N/D	N/D	97	Ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania
5.	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	Stabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	74	%	2013	-	-	80	SL 2014	Raz na rok
6.	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS	Stabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	80	%	2013	-	-	80	Ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania

Typy przedsięwzięć:

1. Upowszechnianie i wzrost jakości edukacji przedszkolnej.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- tworzenie nowych miejsc przedszkolnych oraz wsparcie istniejących form opieki w zakresie wygenerowania dodatkowych miejsc (zgodnie z podstawą programową wychowania przedszkolnego), w gminach z terenu województwa o najwyższym zapotrzebowaniu na usługi edukacji przedszkolnej,
- wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci, w tym szczególnie dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (m.in. dzieci z niepełnosprawnościami), poprzez realizację zajęć wspierających, wydłużanie czasu świadczenia usług wychowania przedszkolnego,
- doposażenie placówek wychowania przedszkolnego w sprzęt i materiały dydaktyczne oraz modernizacja istniejącej infrastruktury do potrzeb i możliwości dzieci w wieku przedszkolnym, co musi stanowić odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby placówki oraz wyłącznie jako element kompleksowego projektu.

2. Wsparcie kształcenia podstawowego (w zakresie przedmiotów matematyczno - przyrodniczych, ICT, j. obcych oraz kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej) ze szczególnym uwzględnieniem wyrównywania dysproporcji pomiędzy obszarami miast i wsi.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- budowanie kompetencji kluczowych uczniów poprzez zwiększanie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, edukacyjno – wychowawczych, doradczych, psychologiczno – pedagogicznych oraz rozwój bazy dydaktyczno – naukowej (która musi stanowić odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby placówki, a także być elementem kompleksowego projektu), tworzenie warunków do nauczania eksperymentalnego, przykładowo: tworzenie klas o autorskim profilu nauczania, organizacja kółek zainteresowań, laboratoriów dla uczniów, wykorzystanie innowacyjnych scenariuszy zajęć,
- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów (w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, między innymi dzieci z niepełnosprawnościami), poprzez realizację działań służących indywidualizacji nauczania, realizację zajęć rozwijających uzdolnienia, a także dodatkowych zajęć służących wyrównaniu dysproporcji edukacyjnych dla uczniów mających trudności w nauce,
- budowanie kompetencji zawodowych nauczycieli oraz pracowników pedagogicznych w zakresie kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych, metod eksperymentu naukowego, a także zapewnienie narzędzi diagnostyki psychologiczno - pedagogicznej i metod zindywidualizowanego podejścia do uczniów.

3. Rozwój nowoczesnego nauczania na wszystkich progach edukacji kształcenia ogólnego (w tym specjalnego) poprzez rozwijanie kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych, poprzez kontynuację rządowego programu „Cyfrowa szkoła” w obszarach e-nauczyciel i e-szkoła,

4. Rozwój wysokiej jakości szkolnictwa ponadpodstawowego (w tym szkół/placówek specjalnych, z wyłączeniem szkół dla dorosłych i szkół policealnych) na rzecz budowania kompetencji kluczowych uczniów (w zakresie przedmiotów matematyczno - przyrodniczych, ICT, j. obcych oraz kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej), w tym postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- budowanie kompetencji kluczowych uczniów poprzez zwiększanie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, edukacyjno - wychowawczych, doradczych, psychologiczno – pedagogicznych oraz rozwój bazy dydaktyczno – naukowej (która musi stanowić odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby placówki, a także być elementem kompleksowego projektu), tworzenie warunków do nauczania eksperymentalnego, przykładowo: tworzenie klas o autorskim profilu nauczania, organizacja kółek zainteresowań, laboratoriów dla uczniów, wykorzystanie innowacyjnych scenariuszy zajęć itp.)
- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów (w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, między innymi dzieci z niepełnosprawnościami), poprzez realizację działań służących indywidualizacji nauczania, rozwijających uzdolnienia, a także dodatkowych zajęć służących wyrównaniu dysproporcji edukacyjnych dla uczniów mających trudności w nauce,
- budowanie kompetencji zawodowych nauczycieli oraz pracowników pedagogicznych w zakresie kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych, metod eksperymentu naukowego, a także zapewnienie narzędzi diagnostyki psychologiczno - pedagogicznej i metod zindywidualizowanego podejścia do uczniów,
- rozwój współpracy szkół i placówek kształcenia ponadpodstawowego z ich otoczeniem społeczno – gospodarczym w celu realizacji programów edukacyjnych (m.in. poprzez realizację staży u pracodawców),
- realizacja programu stypendialnego skierowanego do uczniów zdolnych, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej lub trudnej sytuacji życiowej/rodzinnej, szkół ponadpodstawowych w zakresie przedmiotów matematyczno – przyrodniczych, ICT, oraz języków obcych.

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym m.in.:

- szkoły publiczne i niepubliczne,
- organy prowadzące publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe, w tym z oddziałami przedszkolnymi,
- organy prowadzące publiczne i niepubliczne szkoły ponadpodstawowe,
- organizacje pozarządowe,
- przedszkola a także ich organy prowadzące,
- osoby prawne,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- komórka organizacyjna/departament Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w zakresie projektu stypendialnego.

Grupy docelowe:

- dzieci w wieku przedszkolnym, w tym dzieci z niepełnosprawnościami określone w ustawie o systemie oświaty,
- uczniowie i wychowankowie szkół/placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz specjalne, w tym z niepełnosprawnościami (z wyłączeniem słuchaczy szkół dla dorosłych),

- nauczyciele kształcenia ogólnego oraz specjalnego, w tym nauczyciele szkół zawodowych prowadzących kształcenie ogólne oraz pracownicy pedagogiczni,
- szkoły i przedszkola (w tym placówki kształcenia specjalnego) oraz inne formy wychowania przedszkolnego, a także ich organy prowadzące,
- pracodawcy,
- partnerzy społeczno – gospodarczy.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10i przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* i będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków. Na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinancingu w ramach projektu.

Projekty związane z wyposażeniem pracowni w TIK („Cyfrowa szkoła”) oraz pracowni przedmiotowych będą komplementarne z zajęciami dodatkowymi dla uczniów oraz doskonaleniem nauczycieli finansowanymi ze środków publicznych (w tym EFS), a łączny limit wydatków związanych z zakupem sprzętu nie przekroczy 30% alokacji na cały priorytet inwestycyjny 10i (włączając crossfinancing).

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 10i w Osi priorytetowej 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych,
- obszar funkcjonalny Kielc - realizacja w ramach ZIT.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10i zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa

i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 – 2020.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in. promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów. Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

W ramach priorytetu przewiduje się realizację projektu stypendialnego przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, jako kontynuację Poddziałania 9.1.3 PO KL, z uwagi na znajomość specyfiki rejonu i skali problemu, a także doświadczenie merytoryczne i praktyczne z perspektywy 2007-2013, co stanowi wartość dodaną tych działań. UMWS zapewni systemowy i przewidywalny charakter programu oraz zakres jednolitych kryteriów i reguł wyboru w skali całego Województwa.

W zakresie edukacji przedszkolnej, realizowane działania będą musiały obligatoryjnie zachować zasadę trwałości projektu. Beneficjenci będą zobowiązani do zachowania trwałości utworzonych w ramach *RPOWS* miejsc edukacji przedszkolnej. Interwencja *RPOWS* w realizację działań ukierunkowanych na upowszechnienie edukacji przedszkolnej w regionie nie będzie zastępować publicznych lub równoważnych wydatków na ten cel. Liczba tworzonych nowych miejsc edukacji przedszkolnej będzie odpowiadała faktycznemu i prognozowanemu zapotrzebowaniu na usługi edukacji przedszkolnej w regionie, z uwzględnieniem prognoz demograficznych.

Wymaganym będzie, aby działania związane z tworzeniem nowych miejsc wychowania przedszkolnego i opieki nad dziećmi połączone były z podnoszeniem jakości świadczonych usług edukacyjnych. Na realizację działań związanych z upowszechnianiem edukacji przedszkolnej przeznaczone zostanie co najmniej 15 000 000 EUR z alokacji PI.

W zakresie edukacji ogólnej, wsparcie dla uczniów skoncentruje się na kompetencjach kluczowych, ukierunkowanych na przedmioty matematyczno - przyrodnicze, ICT, języki obce oraz właściwe postawy kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej, w kontekście przyszłej zatrudnialności. Jako kompetencje kluczowe należy rozumieć następujące kompetencje spośród katalogu określonego w Zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie: porozumiewania się w j. obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo – techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne, inicjatywność i przedsiębiorczość.

Projekty związane z wyposażeniem pracowni TIK („Cyfrowa szkoła”) oraz pracowni przedmiotowych będą komplementarne z zajęciami dodatkowymi dla uczniów oraz doskonaleniem nauczycieli finansowanymi ze środków publicznych (w tym EFS). W przypadku projektów związanych z wyposażeniem w TIK wymagane będzie zachowanie zasady trwałości tego wyposażenia.

Wyposażenie/doposażenie szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będzie uzależnione od zdiagnozowanej potrzeby odbiorców wsparcia na tego typu działania oraz będzie zgodne ze standardem wyposażenia określonym w *Wytycznych*

w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS na lata 2014 – 2020 w obszarze edukacji.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10i nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10i nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
Cel szczegółowy 1.									
1.	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	4 378	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	1 313	SL 2014	Raz na rok
Cel szczegółowy 2.									
3.	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	19 573	SL 2014	Raz na rok
4.	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	2 667	SL 2014	Raz na rok
5.	Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	453	SL 2014	Raz na rok
6.	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	114	SL 2014	Raz na rok
7.	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	102	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 10iii. wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej

oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji.

Podstawowym czynnikiem warunkującym efektywny rozwój gospodarczy jest wysoka jakość kapitału ludzkiego, posiadającego umiejętności i wykształcenie adekwatne do aktualnego zapotrzebowania rynku pracy, jak również zdolność efektywnego i ciągłego ich dostosowywania do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych.

Interwencja PI odpowiada na wyzwania stojące przed Polską (wskazane w SRKL) i stanowi wkład w tworzenie powszechnego i atrakcyjnego systemu uczenia się przez całe życie. Konieczność wdrożenia systemu wynika z zachodzących w Polsce procesów demograficznych i związanej z nimi potrzeby zwiększania liczby osób aktywnych zawodowo, a także odpowiedniego zagospodarowania kadr gospodarki. Działania PI stanowią odpowiedź na wyzwania określone w UP, w zakresie tworzenia i implementowania ram polityki uczenia się przez całe życie, jak również realizują cele Strategii Europa 2020: *wzrost inteligentny i wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu.*

Jak wskazano w diagnozie, w całym kraju, wskaźnik uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu jest jednym z najniższych w UE, przy czym szczególnie niski jest w przypadku osób starszych, o niskich kwalifikacjach oraz zamieszkałych na terenach wiejskich i bardziej peryferyjnych. Dlatego, interwencja PI została skierowana na podniesienie poziomu udziału osób dorosłych w procesie uczenia się przez całe życie (LLL - lifewide lifelong learning) z położeniem akcentu na włączenie w ten proces osób z grup najbardziej niedoreprezentowanych (szczególnie osób o największej luce kompetencyjnej i największych potrzebach w dostępie do edukacji tj. osobach pow. 50 roku życia, o niskich kwalifikacjach). W ramach PI min. 60% alokacji zostanie skierowane do osób po 50 r. życia i o niskich kwalifikacjach. Działania skierowane zostaną do osób dorosłych, podnoszących kwalifikacje i kompetencje z własnej inicjatywy, poprzez zapewnienie dostępności różnych form uczenia się z zakresu edukacji formalnej i pozaformalnej.

Interwencja zostanie ograniczona do j. obcych i ICT, jako kompetencji na które jest największe zapotrzebowanie na rynku pracy. Ograniczenie wynika z horyzontalnego znaczenia tych kompetencji dla możliwości podjęcia zatrudnienia. Demarkacja pomiędzy PI 10iii i PI 8v opiera się o cel działań. W ramach PI 10iii wsparcie mogą otrzymać osoby dorosłe, które są zainteresowane podniesieniem swoich kompetencji w obszarze ICT i języków obcych, podczas gdy w ramach PI 8v interwencja ukierunkowana jest na rozwój MŚP. Ponadto wsparcie w ramach PI 10iii uzależnione jest od diagnozy edukacyjnej konkretnej osoby, podczas gdy w ramach działań związanych z adaptacyjnością MŚP, kształcenie pracowników skorelowane jest z zapotrzebowaniem przedsiębiorstwa na konkretne kwalifikacje. Rezultatem interwencji będzie upowszechnienie kształcenia się osób dorosłych z własnej inicjatywy.

Wsparcie udzielane w ramach *RPOWŚ* obejmie działania, które kończą się przeprowadzeniem formalnej oceny i certyfikacji umiejętności/kompetencji osiągniętych przez uczestników wsparcia. Interwencja realizowana będzie z zastosowaniem popytowego systemu realizacji usług, z wykorzystaniem refundacji kosztów usługi połączonej z promesą lub systemie bonów szkoleniowych a także oddolnych inicjatyw edukacyjnych osób dorosłych.

Cel szczegółowy: Podniesienie kompetencji osób dorosłych w zakresie języków obcych i ICT.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Ślabej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	74	%	2013	-	-	80	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Ślabej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	70	%	2013	-	-	80	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Ślabej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	74	%	2013	-	-	80	SL 2014	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

Podnoszenie umiejętności lub kwalifikacji osób dorosłych (z przyczyn osobistych, społecznych lub zawodowych), w obszarze ICT i języków obcych, zakończonych formalną oceną i/lub certyfikacją.

Beneficjenci:

1. W ramach projektu opartego na systemie popytowym:
 - Operator.

Operatorem mogą być wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Wybór operatora nastąpi w trybie konkursowym.

2. W ramach projektów realizowanych w oparciu o oddolne inicjatywy edukacyjne:
 - wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:
 - organizacje pozarządowe,
 - partnerzy społeczno-gospodarczy,
 - jednostki samorządu terytorialnego
 - osoby prawne.

Grupy docelowe:

- osoby dorosłe zainteresowane podniesieniem swoich kompetencji z obszaru ICT i języków obcych, w szczególności osoby pow. 50 roku życia, o niskich kwalifikacjach.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iii przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* i będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków. Na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinancingu w ramach projektu.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 10iii w Osi priorytetowej 8. Rozwój edukacji, aktywne społeczeństwo przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych,
- obszar funkcjonalny Kielc - realizacja w ramach ZIT.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iii zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 –2020.

Przy wyborze projektów obowiązywać będą kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, co będzie gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI. Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Proces wyboru projektów uwzględnić będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in.

promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów.

Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej jakości i w największym stopniu odpowiadających na indywidualne problemy uczestników.

W ramach popytowego systemu realizacji działań przewiduje się stosowanie refundacji/prefinansowania poniesionych kosztów na zrealizowaną usługę edukacyjną.

W przypadku projektów realizowanych w oparciu o oddolne inicjatywy, warunkiem aplikacji przez beneficjenta o środki będzie wykazanie, że uczestnicy sami zainicjowali powstanie projektu poprzez zgłoszenie popytu na daną usługę edukacyjną.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iii nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iii nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, objętych wsparciem w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	3 661	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	3 661	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	Osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	12 204	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 10iv. *lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.*

Interwencja odpowiada CSR dot. zwiększenia i podniesienia jakości edukacji oraz jej większego powiązania z rynkiem pracy, wyzwaniom dla kraju (wskazanym w SRKL) w zakresie lepszego dopasowania kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach do potrzeb gospodarczych i społecznych oraz wymagań rynku pracy. Stanowi wkład w realizację celów Europy 2020: osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% i podniesienie poziomu kształcenia.

Obserwowany od kilku lat systematyczny spadek zainteresowania młodzieży szkolnictwem zawodowym, wynika m.in. z chęci posiadania wyższego wykształcenia. Aby zachęcić do nauki zawodu należy wdrażać nowe technologie, innowacyjne

rozwiązania, które kształtują dzisiejszy rynek gospodarczy, jak również zwiększać potencjał zawodowy oraz motywować pracodawców i uczniów do większego zaangażowania w organizację staży i praktyk. Realizowane w ramach PI działania będą miały na celu wsparcie kształcenia zawodowego, w tym również w szkołach dla dorosłych i policealnych, a także w formach pozaszkolnych, umożliwiających podniesienie kwalifikacji zawodowych.

Interwencja realizowana będzie w kierunkach zgodnych z identyfikowanym zapotrzebowaniem na zawody (w oparciu o diagnozę potrzeb regionalnego rynku pracy), z uwzględnieniem sektorów szybkiego wzrostu i inteligentnych specjalizacji województwa, wskazanych w regionalnej strategii innowacji. W ramach PI nastąpi koncentracja na działaniach łączących naukę z praktyką.

Interwencja obejmie wzmocnienie praktycznej nauki zawodu we współpracy z instytucjami z otoczenia społeczno-gospodarczego szkół, w tym pracodawcami/przedsiębiorcami. Wsparcie zostanie przeznaczone również na wyposażenie/doposażenie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia. IZ planując wsparcie dokonywać będzie analizy potrzeb szkół zawodowych pod kątem wyzwań regionalnego rynku pracy. Wsparcie w zakresie zakupu wyposażenia realizowane będzie w oparciu o powyższą analizę.

Dofinansowanie otrzymają również projekty z elementami poradnictwa zawodowego i edukacyjnego. Podejmowane przedsięwzięcia będą także wspierały rozwój całonocnego doradztwa zawodowego.

Przewidziana została możliwość przygotowania szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe do pełnienia funkcji wyspecjalizowanych ośrodków kształcenia i szkolenia, funkcjonujących w określonych branżach, ściśle współpracujących z pracodawcami oraz elastycznie reagujących na zmiany zachodzące na rynku pracy a także wsparcie na upowszechnianie uczenia się osób dorosłych w zakresie kursów zawodowych, potwierdzonych certyfikatem lub innym dokumentem równoważnym.

Interwencja uwzględni również możliwość kształcenia i rozwijania kompetencji w tzw. „białym sektorze” oraz „srebrnej i zielonej gospodarce” (realizacja tych działań i ich zakres będzie uzależniony od przeprowadzonej analizy zapotrzebowania, wyniki analizy będą brane pod uwagę podczas formułowania kryteriów wyboru projektów).

Wsparcie obejmie działania ukierunkowane na przeprowadzenie formalnej oceny i certyfikacji umiejętności i kompetencji osiągniętych przez uczestników wsparcia w zakresie kształcenia ustawicznego.

W efekcie nastąpi wzrost jakości kształcenia zawodowego i ustawicznego, odpowiadającego na potrzeby rynku pracy oraz wzrost zainteresowania tą formą kształcenia.

Cel szczegółowy 1: Podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego w kontekście przyszłego zatrudnienia uczniów szkół zawodowych.

Cel szczegółowy 2. Upowszechnienie kształcenia się osób dorosłych z własnej inicjatywy ukierunkowane na podnoszenie kompetencji i kwalifikacji istotnych na rynku pracy.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
Cel szczegółowy 1.														
1.	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	74	%	2013	-	-	80	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki	Słabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	50	%	2011	-	-	55	Ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania
3.	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS	Słabiej rozwinięty	szt.	N/D	N/D	N/D	97	%	2013	N/D	N/D	97	SL 2014	Raz na rok
Cel szczegółowy 2.														

4.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	Stabilniej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	74	%	2013	-	-	80	SL 2014	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

1. Rozwój wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania polegające na:

- dostosowywaniu kształcenia zawodowego do wymagań rynku pracy, obejmujące:
 - realizację staży i praktyk zawodowych uczniów u pracodawców,
 - rozwój współpracy szkół zawodowych z otoczeniem społeczno – gospodarczym, szczególnie z pracodawcami przedsiębiorcami, ukierunkowanej na wspólny przegląd oferty edukacyjnej i szkoleniowej szkół i placówek oraz wypracowanie aktualnej oferty odpowiadającej na zapotrzebowanie na rynku,
 - dualny system kształcenia i szkolenia - teoria plus praktyka,
 - działania ukierunkowane na podnoszenie kompetencji uczniów poprzez realizację kompleksowych programów doradztwa zawodowego oraz opracowanie narzędzi diagnostycznych i materiałów metodycznych wspomagających proces rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów (oparte na współpracy różnych instytucji),
 - wyposażenie szkół i placówek kształcenia zawodowego w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne, umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia w określonych zawodach (w tym narzędzi TIK),
 - upowszechnianie nowoczesnego nauczania poprzez rozwijanie metod aktywnego i praktycznego uczenia się (m.in. wykorzystanie TIK),
- zwiększaniu kompetencji kluczowych uczniów i słuchaczy szkół/placówek kształcenia zawodowego,
- doskonaleniu umiejętności nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu we współpracy z uczelniami i z pracodawcami /przedsiębiorcami, jako część projektów wspierających edukację kształcenia zawodowego (np. staże nauczycieli, instruktorów w przedsiębiorstwach).

2. Realizacja programu stypendialnego skierowanego do uczniów zdolnych szkół kształcenia zawodowego, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej lub trudnej sytuacji życiowej/rodzinnej w zakresie przedmiotów zawodowych, ICT oraz języków obcych,

3. Wsparcie i tworzenie centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz wsparcie usług edukacyjnych realizowanych przez te podmioty na rzecz kształcenia zawodowego uczniów, a także podejmujących działania w zakresie poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej.

4. Wspieranie podnoszenia, zmiany lub nabywania nowych umiejętności, kwalifikacji oraz kompetencji osób dorosłych poprzez udział w edukacji formalnej i pozaformalnej, w zakresie:

- kwalifikacyjnych kursów zawodowych (zakończonych egzaminem potwierdzającym uzyskane kwalifikacje w zawodzie),

- kursów umiejętności zawodowych (zakończonych zaliczeniem zgodnie z prawodawstwem krajowym, dotyczącym kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych),
- kursów/szkoleń które prowadzą do nabycia konkretnych umiejętności (możliwych do realizacji we współpracy z pracodawcami).

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym m.in.:

- szkoły/placówki prowadzące kształcenie zawodowe i ich organy prowadzące,
- placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego,
- szkoły policealne różnego typu,
- pracodawcy/przedsiębiorcy/uczelnie,
- partnerzy społeczno – gospodarczy,
- komórka organizacyjna/departament Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w zakresie projektu stypendialnego.

Grupy docelowe:

- uczniowie szkół/placówek kształcenia zawodowego,
- nauczyciele kształcenia zawodowego,
- szkoły/placówki prowadzące kształcenie zawodowe,
- pracodawcy/przedsiębiorcy/uczelnie,
- partnerzy społeczno – gospodarczy.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* i będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków. Na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinancingu w ramach projektu.

Limit wydatków związanych z wyposażeniem szkół i placówek kształcenia zawodowego w sprzęt niezbędny do realizacji kształcenia zawodowego nie

przekroczy 20% całkowitej alokacji PI 10iv (włączając crossfinancing). Wysokość limitu zostanie zweryfikowana w trakcie przeglądu śródkresowego RPOWŚ.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 10iv w Osi priorytetowej 8. Rozwój edukacji, aktywne społeczeństwo przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze,
- obszar funkcjonalny Kielc - realizacja w ramach ZIT.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 – 2020.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in. promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

W ramach priorytetu przewiduje się realizację projektu stypendialnego przez UMWŚ, z uwagi na znajomość specyfiki rejonu i skali problemu, a także doświadczenie merytoryczne i praktyczne z perspektywy 2007-2013, co stanowi wartość dodaną tych działań. Podejście takie zapewni systemowy i przewidywalny charakter programu oraz zakres jednolitych kryteriów i reguł wyboru w skali całego Województwa.

Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będą uzależnione od zdiagnozowanej potrzeby odbiorców wsparcia oraz zgodne ze standardem wyposażenia określonym w *Wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem EFS na lata 2014-2020 w obszarze edukacji*. Dodatkowo projekty związane z zakupem sprzętu lub infrastruktury (w ramach crossfinancingu) w szkołach i placówkach edukacyjnych będą finansowane wyłącznie, jeżeli zostanie zagwarantowana trwałość inwestycji z EFS. Kryteria wyboru projektów będą uwzględniać wyniki edukacyjne szkół, premiować szkoły położone na terenach wiejskich oraz zapewnią współpracę pomiędzy szkołami (np. w zakresie wzajemnego udostępniania sprzętu). Preferowane będą projekty z częścią praktyczną.

Limit wydatków związanych z doposażeniem szkół i placówek kształcenia zawodowego w sprzęt niezbędny do realizacji kształcenia zawodowego nie przekroczy 20% całkowitej alokacji PI 10iv (włączając crossfinancing). Wysokość limitu zostanie zweryfikowana w trakcie przeglądu śródkresowego RPOWŚ.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia (bez udziału pracodawców) w programie *	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	9 269	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	9 269	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	729	SL 2014	Raz na rok
4.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	3 487	SL 2014	Raz na rok
5.	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	156	SL 2014	Raz na rok
6.	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	3	SL 2014	Raz na rok

* Wskaźnik specyficzny

Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy trans-granicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

W ramach Osi nie zaplanowano realizacji przedsięwzięć z zakresu innowacji społecznych i współpracy transgranicznej. Działania te wdrażane będą w ramach IV Osi priorytetowej *Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój (PO WER)*.

Zaplanowana w ramach Osi priorytetowej interwencja przyczyni się do realizacji celów tematycznych 1-7, finansowanych z EFRR, w zakresie:

Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych – w ramach Osi

przewidziano działania na rzecz wzmocnienia kompetencji kluczowych, w tym kompetencji cyfrowych (PI 10i, PI 10iii, PI 10iv), które wpłyną na realizację celu tematycznego 2. w zakresie zwiększenia stopnia wykorzystania rozwiązań cyfrowych wspartych w ramach PI 2c, głównie w zakresie e-zdrowia, e-integracji. Osoby posiadające kompetencje w zakresie poruszania się w cyfrowej rzeczywistości (w szczególności osoby starsze, uczniowie i nauczyciele), będą stanowić odbiorców dla usług i zasobów elektronicznych, dodatkowo generując popyt na tego typu usługi.

Cel tematyczny 3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolniczego oraz rybołówstwa i akwakultury – działania na rzecz dostosowania edukacji do potrzeb nowoczesnej gospodarki w ramach PI 10i oraz 10iii oraz 10iv będą miały bezpośredni wpływ na zwiększanie konkurencyjności przedsiębiorstw a także rozwój całej gospodarki, poprzez dostępność wysokiej jakości zasobów pracy.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej

Os priorytetowa	Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	O	M	K	O			
Os 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	Wskaźnik produktu	1.	Liczba uczniów objętych wsparciem w programie	osoba	osoba	Stabiej rozwinięty	-	-	9 224	-	-	23 060	Sl. 2014	Wskaźnik dotyczy priorytetów 10i oraz 10iv. Definicje wskaźników dot. uczniów we wskazanych PI są zgodne z definicjami zawartymi w WLWK Wskaźnik w połączeniu ze wskaźnikiem 2 i 3 obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonej na os priorytetową	7 424 568,00 EUR
	Wskaźnik produktu	2.	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoba	EFS	Stabiej rozwinięty	-	-	1 751	-	-	4 378	Sl. 2014	Wskaźnik dotyczy priorytetu 10i Definicja wskaźnika jest zgodna z definicją zawartą w WLWK Wskaźnik w połączeniu ze wskaźnikiem 1 i 3 obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonej na os priorytetową	

	Wskaźnik produktu	3.	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	Slabiej rozwinięty	-	-	466	-	-	1 166	Wskaźnik dotyczy priorytetu 8 Definicja wskaźnika jest zgodna z definicją zawartą w WLWK Wskaźnik w połączeniu ze wskaźnikiem 1 i 2 obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonych na oś priorytetową
	Wskaźnik finansowy	4.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Slabiej rozwinięty	-	-	26 835 945,00	-	-	128 453 308,00	SL 2014 N/D

Kategorie interwencji osi priorytetowej

Tabela 7-11: Zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu: Europejski Fundusz Społeczny, region słabiej rozwinięty														
Tabela 7: Wymiar 1			Tabela 8: Wymiar 2			Tabela 9: Wymiar 3			Tabela 10: Wymiar 6			Tabela 11: Wymiar 7		
Zakres interwencji			Forma finansowania			Typ terytorium			Terytorialne mechanizmy wdrażania			EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€
8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	105	12 000 000,00	8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	01	109 185 311,00	8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	07	109 185 311,00	8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	01	7 800 000,00	8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	08	109 185 311,00
	107	13 620 341,00												
	115	31 000 000,00												
	117	5 440 942,00												
	118	47 124 028,00												

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2014.

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

W ramach Osii priorytetowej 8. nie przewiduje się wykorzystania pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych instytucji/podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu za wyjątkiem ZIT dla których wsparcie, zgodnie z UP, przewidziane zostało w ramach PO PT.

2.9 Oś priorytetowa 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem

Opis osi priorytetowej:

Oś priorytetowa 9 jest osią jednofundusową (EFS), obejmującą jeden cel tematyczny tj. *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*, jako optymalny model zapewnienia skuteczności interwencji oraz integrację wsparcia.

Interwencja osi jest spójna ze strategią *Europa 2020* w zakresie priorytetu określonego jako *wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu*. Wyzwaniem określonym w ww. dokumencie jest zmniejszenie wskaźnika liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o 20 mln, przy czym dla Polski jako cel krajowy wskazano zmniejszenie o 1,5 mln liczby osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa. Zgodnie z informacjami zawartymi w KPPUIWS w województwie świętokrzyskim w 2011 roku wskaźnik ten osiągnął wartość 34,3% i był jednym z najwyższych w Polsce, przy średniej wartości dla kraju 27,2%.

Interwencja osi odpowiada na Zalecenie Rady nr 1 na 2014 r. (CSR) i przyczynia się do realizacji celów szczegółowych UP: *Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym* oraz *Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług*. Interwencja zaplanowana w ramach priorytetów inwestycyjnych 9i., 9iv oraz 9v koresponduje z określonymi w UP kierunkami działań: *Aktywna integracja społeczna, Integracja usług różnych służb publicznych, Wsparcie ekonomii społecznej i miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, Poprawa dostępu do niedrogich usług publicznych, Wzrost udziału wsparcia w formie usług niestacjonarnych*. W celu poprawy skuteczności działań na rzecz walki z ubóstwem zapewniona zostanie komplementarność wsparcia EFS i FEAD w ramach PO PŻ).

Wsparcie w ramach osi kierowane będzie do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym⁷. Wynikająca z diagnozy (Załącznik nr 1 do *RPOWŚ*) charakterystyka obszaru społecznego w województwie świętokrzyskim wskazuje, że spośród osób narażonych na wykluczenie wsparciem należy objąć przede wszystkim osoby ubogie, bezrobotne, z niepełnosprawnościami, starsze oraz kobiety. Należy zaznaczyć, że nierówność w dostępie do dobrej jakości, niedrogich usług publicznych, zgodnie z zapisami UP, także rozumiane jest jako wykluczenie społeczne, ponieważ przyczynia się do pogłębiającego się wykluczenia jednostki ze wszystkimi konsekwencjami. Występujące w regionie ograniczenia w dostępie do usług społecznych lub brak możliwości nabycia niezbędnych kwalifikacji i umiejętności społecznych pogłębiają niedostateczny udział tych grup w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Obserwowane jest zjawisko nakładania się niekorzystnych czynników, co zwiększa zakres wykluczenia i niską jakość życia. Działania w ramach osi będą przyczyniać się do zwiększania aktywności społecznej i zawodowej osób narażonych na wykluczenie, poprzez kompleksowe wsparcie edukacyjne, społeczne i zawodowe. Ograniczeniu ryzyka wykluczenia społecznego służyć będą także działania na rzecz zwiększania dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, w tym profilaktyki społecznej, usług opiekuńczych i zdrowotnych, a także wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. Występujące w regionie niekorzystne trendy demograficzne wymagają szczególnego podejścia do problemów

⁷ Katalog osób, które można zaliczyć do grupy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem zawarty będzie w horyzontalnych, krajowych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczących realizacji CT9, stworzony na podstawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.

osób starszych i w podeszłym wieku, które narażone są na większe ryzyko wykluczenia. Priorytetowo traktowane będą zatem działania na rzecz deinstytucjonalizacji usług oraz rozwój rodzinnych i środowiskowych form wsparcia zgodnie z rzeczywistymi potrzebami mieszkańców regionu.

Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej i ich otoczenia, które swoimi działaniami łączącymi cele społeczne z ekonomicznymi, wpłynie na pobudzanie aktywności zawodowej i społecznej osób doświadczających trudności w sferze społeczno-zawodowej. W aspekcie tym kluczowe znaczenie mają działania na rzecz zwiększania kompetencji i kondycji podmiotów ekonomii społecznej, a także instytucji wzmacniających ich potencjał na różnych poziomach, poprzez rozwój ośrodków wsparcia ekonomii społecznej.

Jak wskazano w UP, ze względu na zróżnicowanie potrzeb poszczególnych grup docelowych, wsparcie realizowane w ramach CT 9 dla zapewnienia efektywności musi mieć charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy, z naciskiem na współpracę i integrację usług oferowanych przez służby publiczne i niepubliczne, oraz z uwzględnieniem trwałości realizowanych przedsięwzięć dot. dostępu do usług. Dodatkowo przedsięwzięcia w ramach osi będą realizowane z uwzględnieniem trendów demograficznych na danym obszarze. Preferowane będą projekty partnerskie instytucji integracji i pomocy społecznej z instytucjami rynku pracy oraz organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej.

Zgodnie z zapisami UP wsparcie osób bezrobotnych realizowane w ramach osi, skierowane będzie wyłącznie do osób, dla których ustalono trzeci profil pomocy (oddaleni od rynku pracy), zgodnie z *ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*.

Zgodnie z postanowieniami UP, w przypadku działań współfinansowanych z EFS, działania promocyjne i informacyjne nie będą mogły być realizowane jako odrębny projekt ani stanowić jego głównej części. EFS będzie finansował tego typu działania jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu, stanowiąc jego logiczne uzupełnienie.

W ramach osi priorytetowej zastosowanie będzie mieć zasada komplementarności podejmowanych działań EFS z przedsięwzięciami finansowanymi z EFRR. Przy czym działania finansowane ze środków EFRR będą miały charakter wspierający działania finansowane z EFS.

Priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej

Priorytet inwestycyjny 9i *aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie*

Interwencja priorytetu jest zgodna z celem UP *Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym* oraz odpowiada na określone dla niego kierunki działań, w szczególności: *Aktywna integracja społeczna*.

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą zindywidualizowane i kompleksowe działania prowadzące do poprawy poziomu aktywności zawodowej osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. W tym celu niezbędne jest wsparcie instrumentów i narzędzi aktywnej integracji na rzecz osób doświadczających wykluczenia w wymiarze zawodowym, społecznym, zdrowotnym czy edukacyjnym, zmierzających do eliminacji barier w procesie aktywizacji społeczno-zawodowej i prowadzących do zmniejszenia ryzyka zjawiska wykluczenia. Preferowane będą inicjatywy integrujące usługi różnych służb publicznych, w szczególności instytucji pomocy społecznej i rynku pracy, a także organizacji

obywatelskich na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa. Działania w ramach priorytetu ukierunkowane będą na potrzeby osób w trudnej sytuacji na rynku pracy tj. osób z niepełnosprawnościami, starszych a także kobiet.

Działania te przyczynią się do realizacji celu szczegółowego priorytetu poprzez zwiększenie aktywności w poszukiwaniu pracy, podnoszeniu kwalifikacji i zatrudnieniu wśród grup docelowych. Rezultatem tego będzie ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego oraz zwiększanie szans na zatrudnienie osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cel szczegółowy: Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez wzmocnienie ich szans na zatrudnienie.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Slabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	34	%	2013	-	-	34	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu	Slabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	25	%	2012	-	-	35	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Slabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	25	%	2013	-	-	30	SL 2014	Raz na rok

4.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Słabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	24	%	2012	-	-	24	Ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania

Typy przedsięwzięć:

1. Kompleksowa i zindywidualizowana aktywizacja społeczno – zawodowa wykorzystująca w zależności od potrzeb elementy aktywizacji edukacyjnej, społecznej i zawodowej.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- narzędzia oraz formy aktywnej integracji i pracy socjalnej w szczególności kontrakty socjalne, programy aktywności lokalnej, programy integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami;
- kursy, szkolenia i inne zajęcia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych;
- aktywizację zawodową poprzez staże, subsydiowane zatrudnienie, zatrudnienie wspomaganie dla osób z niepełnosprawnościami oraz działania wspierające w tym poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, trener pracy;
- reintegrację społeczną i zawodową realizowaną przez Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej, Kluby Integracji Społecznej i Centra Integracji Społecznej,
- terapię oraz poradnictwo indywidualne i grupowe (w tym psychologiczne i psychospołeczne) wspierające umiejętności społeczne i zawodowe umożliwiające powrót do życia społecznego, w tym aktywizację zawodową i powrót na rynek pracy,
- wsparcie środowiskowe na rzecz integracji zawodowej i społecznej (m.in. działania związane z animacją lokalną, streetworkingiem, coachingiem, treningiem pracy) z uwzględnieniem wolontariatu.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI będą uwzględniały efektywność społeczno-zatrudnieniową, zgodnie z zapisami wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dot. realizacji CT9 w tym zakresie.

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych) w szczególności:

- instytucje pomocy i integracji społecznej,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia JST,
- podmioty reintegracyjne, realizujące usługi reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe.

Grupy docelowe:

- osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby bezrobotne, dla których ustalono trzeci profil pomocy (oddaleni od rynku pracy), zgodnie z *ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*.
- otoczenie osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w zakresie niezbędnym do wsparcia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w ramach programu.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9i przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania Programu, będzie podejmowała decyzje o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* i będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków. Na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinancingu w ramach projektu.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 9i w Osi priorytetowej 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych,
- obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9i zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych w tym zakresie.

Przy wyborze projektów obowiązywać będą kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, co będzie gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI.

Zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej jakości i w największym stopniu odpowiadających na indywidualne problemy uczestników.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Proces wyboru projektów uwzględnić będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in. promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów.

W celu osiągnięcia rezultatów określonych dla PI 9i preferowane będą projekty nakierowane na zapewnienie indywidualnego i kompleksowego wsparcia w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej, a także projekty partnerskie podmiotów systemu pomocy społecznej, rynku pracy oraz organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy społecznej.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9i nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9i nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	8 898	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (C)	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	1 335	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 9iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

Interwencja priorytetu służy do realizacji celu szczegółowego UP: *Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług.*

W ramach PI wsparcie kierowane będzie na poprawę dostępu obywateli do podstawowych usług społecznych o charakterze profilaktycznym, opiekuńczym oraz wsparcia rodziny, a także w dziedzinie usług zdrowotnych, jako istotny warunek rozwoju kapitału ludzkiego i spójności społecznej. Wspieranie rozwoju spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych, z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami, ma kluczowe znaczenie w aspekcie zapobiegania czy

pogłębiania zjawiska wykluczenia w regionie. Istotnym elementem interwencji jest podnoszenie jakości oraz zwiększanie dostępu do instytucjonalnego i pozainstytucjonalnego systemu opieki nad osobami zależnymi (w szczególności, osobami starszymi i z niepełnosprawnościami). Nacisk zostanie położony na deinstytucjonalizację usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, niemniej jednak, zachodzące procesy starzenia się społeczeństwa w perspektywie kolejnych lat wymagają zwiększania dostępu również do stacjonarnych usług opieki dziennej i całodobowej.

Istotnym obszarem interwencji jest wsparcie na rzecz dziecka i rodziny, nie tylko interwencyjne, ale także profilaktyczne o charakterze społecznym, wychowawczym czy zdrowotnym, co pozwoli eliminować przyczyny możliwego późniejszego wykluczenia lub niedostosowania społecznego. W kierunku profilaktyki społecznej istotne są działania dotyczące np. pomocy w nauce, organizacji czasu wolnego oraz wsparcia psychologicznego, podejmowane w ramach świetlic, klubów (w tym sportowych), streetworking oraz wsparcie w wymiarze np. kulturalnym czy sportowym, z uwzględnieniem wolontariatu.

W szczególności pomoc skierowana zostanie do rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze i rodzin w kryzysie lub zagrożonych kryzysem, z uwagi na konieczność zapobiegania odrywania dziecka od rodziny, która stanowi podstawowe środowisko do jego funkcjonowania i rozwoju. Chodzi tu m.in. o wsparcie psychologiczne, poradnictwo rodzinne w tym specjalistyczne, a także grupy wsparcia. Z drugiej strony niezbędne jest zapewnienie opieki zastępczej dziecku pozostawionemu bez opieki rodzicielskiej. Możliwa jest także realizacja poradnictwa prawnego oraz usług interwencji kryzysowej, jako element niezbędny w procesie rozwiązywania problemów społecznych.

Działania ukierunkowane na zwiększanie dostępności do usług opieki zdrowotnej niosą ze sobą korzyści dla rozwoju kapitału ludzkiego, sprzyjając wzrostowi aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców. Zaplanowano działania w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych. Dostępność do usług zdrowotnych ma bezpośrednie przełożenie na ograniczanie ryzyka wystąpienia wykluczenia społecznego i zagrożenia ubóstwem.

Podnoszeniu jakości usług służyć będą także działania ukierunkowane na wspieranie kwalifikacji i kompetencji osób związanych z ich świadczeniem, w tym także opiekunów osób zależnych oraz sprawujących pieczę zastępczą, jako działania uzupełniające wsparcie realizowane w ramach POWER.

Interwencja priorytetu przyczyni się do realizacji jego celu szczegółowego poprzez zwiększenie aktywności w poszukiwaniu pracy, podniesienie kwalifikacji i zatrudnienie wśród grup docelowych. Rezultatem tego będzie ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego wynikającego z nierówności w dostępie usług społecznych i zdrowotnych.

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Cel szczegółowy 2: Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
Cel szczegółowy 1.														
1.	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu.	Stabiej rozwinięty	szt.	N/D	-	-	90	%	2013	-	-	90	SL 2014	Raz na rok
Cel szczegółowy 2.														
2.	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu.	Stabiej rozwinięty	szt.	N/D	-	-	90	%	2013	-	-	90	SL 2014	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

1. Ułatwianie dostępu i podnoszenie jakości usług społecznych.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- profilaktykę społeczną skierowaną do dzieci i rodzin w ramach działalności placówek wsparcia dziennego, świetlic środowiskowych itp.
- wsparcie na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny tj. działania asystenta rodziny, grupy wsparcia, interwencja kryzysowa, warsztaty i poradnictwo dla rodzin, w tym m.in. specjalistyczne, terapeutyczne i prawne (poradnictwo prawne i obywatelskie świadczone w oparciu o zdiagnozowane, indywidualne potrzeby uczestników może być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu),
- wsparcie procesu usamodzielniania się i integracji ze środowiskiem, w tym poprzez specjalistyczne poradnictwo, usługi w mieszkaniach treningowych (np. pobyt czasowy z uwzględnieniem usług w formie treningów, nauki samodzielności, poradnictwa, pracy socjalnej, zmierzające do całkowitego usamodzielnienia) oraz mieszkaniach wspomaganych (pobyt stały dla osób starszych i niepełnosprawnych, częściowo lub całkowicie niesamodzielnym i wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych),
- rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej oraz wsparcie dla procesu deinstytucjonalizacji form instytucjonalnych pieczy zastępczej,

- wsparcie rodzin i wychowanków pieczy zastępczej w ramach m.in. poradnictwa, terapii i specjalistycznego wsparcia,
 - podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób związanych ze świadczeniem usług społecznych, w tym osób sprawujących pieczę zastępczą (działania te mogą być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu).
2. Deinstytucjonalizacja opieki nad osobami zależnymi, poprzez rozwój alternatywnych form opieki nad osobami niesamodzielnymi (w tym osobami starszymi), zgodnie z zapisami *Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 – 2020*.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- rozwijanie działalności placówek zapewniających opiekę dzienną i całodobową dla osób zależnych (w tym osób starszych, niepełnosprawnych, chorych),
 - usługi opiekuńcze i specjalistyczne w ramach opieki rodzinnej i środowiskowej m.in. w formie rodzinnych domów pomocy, usług asystenta osoby zależnej,
 - szkolenia dla opiekunów (w szczególności członków rodzin) w zakresie opieki nad osobami zależnymi w tym osobami starszymi (działania te mogą być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu),
 - szkolenia oraz doradztwo w zakresie dostosowania podmiotów leczniczych do potrzeb osób zależnych w tym osób starszych (działania te mogą być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu).
3. Programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych, zgodnie z zapisami *Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 - 2020*.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- wczesne wykrywanie wad rozwojowych w szczególności dotyczących układu krążenia u noworodków, niemowląt i małych dzieci, oraz zaburzeń słuchu, wzroku i mowy u dzieci w wieku szkolnym (z uwzględnieniem szkoleń pielęgniarek szkolnych),
- programy rehabilitacji leczniczej dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych,
- podnoszenie świadomości społecznej w zakresie wiedzy na temat zaburzeń słuchu, wzroku i mowy u dzieci, następstw niezdiagnozowanych i nieleczonych dysfunkcji, możliwości terapii oraz kształtowanie właściwych zachowań prozdrowotnych w tym obszarze (działania te stanowiąc będą uzupełnienie dla pozostałych działań w ramach typu przedsięwzięć 2. i nie będą mogły być realizowane samodzielnie),
- podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób związanych ze świadczeniem usług zdrowotnych (działania te mogą być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu).

Wsparcie w ramach priorytetu realizowane będzie zgodnie z horyzontalnymi wytycznymi ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi celu tematycznego 9, opracowanymi w oparciu o Komunikat KE *Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie* KOM(2007)725 oraz inne dokumenty europejskie.

Dokumentem stanowiącym krajowe ramy strategiczne dla przedsięwzięć realizowanych w obszarze zdrowia w perspektywie 2014-2020 *jest Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020*. Interwencja z zakresie usług zdrowotnych w ramach PI będzie podlegać mechanizmom koordynacji określonym w UP, i będzie

uzgadniana z Komitetem Sterującym ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia, opiniowana przez Agencję Oceny Technologii Medycznych oraz będzie pozostawała w zgodności z Planem działań w sektorze zdrowia. Zapewni to brak powielania się wsparcia z systemem krajowym. Interwencja w zakresie usług zdrowotnych koncentrować się będzie na wsparciu osób z grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Wsparcie projektów mających na celu zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług będzie uzależnione od przeprowadzonej analizy dot. potencjału i stopnia jego wykorzystania.

Co do zasady, wsparcie w Programie ograniczone będzie do form zdeinstytucjonalizowanych. Wsparcie dla usług w formach instytucjonalnych może być oferowane wyłącznie w sytuacji, gdy objęcie danej grupy osób nie jest możliwe w innej formie ze względu na stan zdrowia lub inne istotne przesłanki. Możliwe jest również wsparcie dla form instytucjonalnych w celu przekształcenia ich w formy zdeinstytucjonalizowane. Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI będą kładły nacisk na podmioty ekonomii społecznej jako usługodawców w ramach form zdeinstytucjonalizowanych, a także będą prowadzone z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych grup docelowych oraz trendów demograficznych.

Wsparcie dla usług w formie mieszkań wspomaganych będzie odbywało się zgodnie z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi dot. realizacji CT 9.

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w szczególności:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia JST,
- instytucje pomocy i integracji społecznej,
- podmioty organizujące pieczę zastępczą,
- podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe,
- podmioty lecznicze wykonujące na terenie województwa świętokrzyskiego działalność leczniczą finansowaną ze środków publicznych,
- podmioty uprawnione do udzielania świadczeń zdrowotnych oraz realizujące zadania z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia.

Grupy docelowe:

- osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenie, w tym rodziny i dzieci,
- pensjonariusze placówek opiekuńczych,
- osoby funkcjonujące w ramach rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- dzieci w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych,
- osoby zależne, osoby sprawujące opiekę nad osobą zależną lub po zakończonym okresie sprawowania opieki.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9iv przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWS 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania Programu, będzie podejmowała decyzje o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWS 2014 – 2020* i będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków. Na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinancingu w ramach projektu.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 9iv w Osi priorytetowej 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych,
- obszar funkcjonalny Kielc - realizacja w ramach ZIT,
- obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9iv zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych w tym zakresie.

Przy wyborze projektów obowiązywać będą kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, co będzie gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI. Zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej jakości i w największym stopniu odpowiadających na indywidualne problemy uczestników.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Proces wyboru projektów uwzględnić będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in. promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów.

Przedsięwzięcia finansowane ze środków EFS będą realizowane po uprzednim dokonaniu analizy trendów demograficznych na danym obszarze. Dla przedsięwzięć w ramach priorytetu zastosowanie będą miały mechanizmy gwarantujące trwałość realizowanych działań, w tym odpowiednie kryteria wyboru projektów, oraz

w uzasadnionych przypadkach w formie wymaganego częściowego wkładu własnego beneficjentów. Dodatkowo projekty realizowane w ramach PI będą uwzględniać wytyczne horyzontalne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczące realizacji CT 9, w tym również w zakresie stosowania klauzul społecznych.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9iv nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9iv nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	22 061	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	3 035	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 9v *wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia*

Realizacji celu szczegółowego UP *Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym* służyć będą działania zaplanowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 9v, które odpowiadają określonym dla tego celu kierunkom działań, w szczególności: *Wsparcie ekonomii społecznej i miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych.*

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie zostanie ukierunkowane na rozwój ekonomii społecznej oraz podmiotów ekonomii społecznej w kontekście tworzenia warunków do integracji oraz usamodzielniania osób ze środowisk marginalizowanych. Na poziomie regionu zdiagnozowano brak trwałych i stabilnych instytucji oferujących wsparcie dla sektora ekonomii społecznej, które miałyby wpływ na budowanie silnej kondycji świętokrzyskich PES. Usługi wsparcia ekonomii społecznej w ramach PI będą świadczone przez ośrodki, które pozytywnie przeszły procedurę akredytacji usług, obejmujących m.in. usługi o charakterze animacyjnym, inkubacyjnym i biznesowym dla podmiotów ekonomii społecznej.

Tworzenie nowych podmiotów w sektorze ekonomii społecznej oraz wspieranie podmiotów już istniejących przyczyni się do generowania nowych miejsc pracy

w obszarach szczególnie istotnych dla zaspokajania potrzeb osób zagrożonych i wykluczonych społecznie. Szeroko rozwinięty sektor ekonomii społecznej wpłynie na rozwiązywanie problemów w województwie i jego rozwój społeczno-gospodarczy, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, przedłużanie aktywności zawodowej i aktywizację społeczną mieszkańców, przeciwdziałanie niezaradności życiowej i uzależnieniu od pomocy społecznej.

Miejsca pracy w sektorze ekonomii społecznej są szczególnie istotne, ponieważ pozwalają zatrudnić osoby mające wyjątkowe trudności w wejściu na rynek pracy i utrzymaniu się na nim. W województwie świętokrzyskim należą do nich przede wszystkim osoby z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne, z niskimi kwalifikacjami, osoby młode bez odpowiadającego wymogom rynku pracy wykształcenia oraz doświadczenia zawodowego, które nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie na otwartym rynku pracy.

Priorytet uwzględni także działania o charakterze koordynacyjnym w zakresie rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie, dotyczące w szczególności identyfikowania kierunków rozwoju, stałego monitoringu kondycji PES oraz wzmacniania mechanizmów współpracy na rzecz ekonomii społecznej w regionie.

Interwencja priorytetu przyczyni się do realizacji jego celu szczegółowego, poprzez zwiększenie możliwości sektora ekonomii społecznej do tworzenia miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach priorytetu będą uwzględniać kryteria efektywności zatrudnieniowej, zgodnie z zapisami wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dot. realizacji CT9.

Cel szczegółowy: Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w kreowaniu nowych miejsc pracy.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Slabiej rozwinięty	szt.	N/D	-	-	25	%	2013	-	-	25	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Slabiej rozwinięty	szt.	N/D	-	-	25	%	2012	-	-	25	SL 2014	Raz na rok

3.	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Słabiej rozwinięty	szt.	N/D	-	-	26	%	2012	-	-	26	Ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania

Typy przedsięwzięć:

1. Wsparcie sektora ekonomii społecznej.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- kompleksowe usługi wsparcia sektora ekonomii społecznej, w tym usługi animacyjne, inkubacyjne, biznesowe realizowane w ramach OWES,
- wsparcie dotacyjne związane z tworzeniem miejsc pracy w nowych lub istniejących podmiotach ekonomii społecznej,
- tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej, w tym klastrów ekonomii społecznej,
- podnoszenie kwalifikacji, umiejętności i doświadczenia zawodowego kadry podmiotów ekonomii społecznej (w tym pracowników i wolontariuszy).

2. Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej w regionie.

W ramach tego typu przedsięwzięcia realizowane będą działania obejmujące:

- inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej, podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym oraz OWES,
- budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym (spotkania, warsztaty, doradztwo, wymiana informacji) w celu nawiązania stałej współpracy,
- organizacja przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej jako dostawców produktów i usług,
- współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej (spotkania, wymiana informacji, dobre praktyki, doradztwo), stosowania klauzul społecznych/społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej.

Interwencja dot. funkcjonowania sieci i usług OWES realizowana będzie w oparciu o kryteria wyboru projektów wskazujące na wymagane ilościowe efekty działalności OWES w odniesieniu do wybranych kryteriów akredytacji OWES (wdrożonych w ramach POKL 2007-2013) dla poszczególnych typów świadczonych usług (animacyjnych, inkubacyjnych, biznesowych). IZ RPOWS 2014-2020 zapewni również monitorowanie efektywności działalności usługowej OWES w powyższym zakresie. Dodatkowym wymogiem będzie także zapewnienie trwałości systemu OWES po zakończeniu programowania 2014-2020.

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w szczególności:

- Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- podmioty ekonomii społecznej i organizacje pozarządowe,
- podmioty działające na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem,
- Lokalne Grupy Działania,

- komórka organizacyjna/departament Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w zakresie działań związanych z koordynacją rozwoju sektora ekonomii społecznej.

Grupy docelowe:

- podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacja pozarządowe,
- osoby i podmioty planujące rozpocząć działalność gospodarczą w obszarze ekonomii społecznej,
- podmioty wspierające sektor ekonomii społecznej,
- osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9v przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania Programu, będzie podejmowała decyzje o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* i będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków. Na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinancingu w ramach projektu.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9v nie przewiduje się zastosowania koncentracji terytorialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9v zakłada się zastosowanie dwóch trybów wyboru projektów: konkursowy (z uwzględnieniem modeli: otwartego, zamkniętego itp.) i pozakonkursowy, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych w tym zakresie.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom. Zarówno dla trybu konkursowego jak i pozakonkursowego obowiązywać będą kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, co będzie gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in.

promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów.

Podstawowym mechanizmem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, w którym projekty wybierane będą w oparciu o określone kryteria wyboru pozostające w zgodności z celami Programu. Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej jakości i w największym stopniu odpowiadających na indywidualne problemy uczestników.

Dodatkowo w ramach priorytetu przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów, których beneficjentem jest podmiot prawnie wskazany jako odpowiedzialny za koordynację polityki w obszarze ekonomii społecznej w regionie. W ramach PI 9iv w trybie pozakonkursowym dopuszcza się realizację działań związanych z koordynacją i monitoringiem rozwoju ekonomii społecznej w regionie przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego - Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej, który na mocy *ustawy o pomocy społecznej* zobowiązany jest do prowadzenia ww. działań.

Dla przedsięwzięć w ramach priorytetu zastosowanie będą miały mechanizmy gwarantujące trwałość realizowanych działań, w tym odpowiednie kryteria wyboru projektów, oraz w uzasadnionych przypadkach w formie wymaganego częściowego wkładu własnego beneficjentów. Dodatkowo projekty realizowane w ramach PI będą uwzględniać wytyczne horyzontalne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczące realizacji CT 9, w tym również zakresie stosowania klauzul społecznych.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach tego priorytetu inwestycyjnego nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	393	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	1 179	SL 2014	Raz na rok

Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy trans-granicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

W ramach Osi nie zaplanowano realizacji przedsięwzięć z zakresu innowacji społecznych i współpracy transgranicznej. Działania te wdrażane będą w ramach IV Osi priorytetowej *Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa* PO WER.

Zaplanowana w ramach Osi priorytetowej interwencja przyczyni się do realizacji celów tematycznych 1-7, finansowanych z EFRR, w zakresie:

Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych – w ramach Osi przewidziano aktywizacją zawodową i społeczną mieszkańców (PI 9i), rozwój usług społecznych oraz opieki zdrowotnej o wysokiej jakości i dostępności służące osobom z grup wykluczonych (PI 9iv). Działania te przyczynią się do realizacji celu tematycznego 2. w zakresie zwiększenia stopnia wykorzystania rozwiązań cyfrowych wspartych w ramach PI 2c, głównie w zakresie e-zdrowia, e-integracji.

Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności MSP – w ramach PI 9v wsparcie na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej poprzez działania ukierunkowane na rozwój usług wsparcia ekonomii społecznej, tworzenie nowych oraz wspieranie istniejących przedsiębiorstw społecznych przyczyni się do wzrostu ich konkurencyjności w nowoczesnej gospodarce i maksymalnego wykorzystania ich potencjału. Inicjatywy na rzecz aktywizacji zawodowej i społecznej osób z grup zagrożonych wykluczeniem (PI 9i) przyczynią się do zwiększania podaży pracy w nowych i rozwijających się przedsiębiorstwach wspieranych w ramach *priorytetów inwestycyjnych Osi 2. Konkurencyjna gospodarka.*

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie
							M	K	O	M	K	O			
Oś 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	Wskaźnik produktu	1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	Stabiej rozwinięty	-	-	12 384	-	-	31 959	SL 2014	Wskaźnik obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczony na oś priorytetową. Definicja wskaźnika zgodna z definicją zawartą WLWK. Wskaźnik odnosi się do osób objętych wsparciem w ramach Pi 9i oraz PI 9iv w zakresie usług społecznych.	6 952 379,00 EUR
	Wskaźnik finansowy	2.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Stabiej rozwinięty	N/D	N/D	24 463 529,00	N/D	N/D	117 146 096,00	SL 2014	N/D	

Kategorie interwencji osi priorytetowej

Tabela 7-11: Zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu: Europejski Fundusz Społeczny, region słabiej rozwinięty														
Tabela 7: Wymiar 1			Tabela 8: Wymiar 2			Tabela 9: Wymiar 3			Tabela 10: Wymiar 6			Tabela 11: Wymiar 7		
Zakres interwencji			Forma finansowania			Typ terytorium			Terytorialne mechanizmy wdrażania			EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€
9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	109	33 252 672,00	9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	01	99 574 181,00	9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	07	99 574 181,00	9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	01	800 000,00	9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	08	99 574 181,00
	112	56 790 868,00								02	7 700 000,00			
	113	9 530 641,00								04	14 400 000,00			
									07	76 674 181,00				

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2014.

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

W ramach Osi priorytetowej 9. nie przewiduje się wykorzystania pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych instytucji/podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu.

2.10 Oś priorytetowa 10. Otwarty rynek pracy

Opis osi priorytetowej:

Oś priorytetowa 10 jest osią jednofundusową (EFS) obejmującą CT 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.

Interwencja osi jest spójna ze Strategią Europa 2020 w zakresie priorytetu *wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu*, którego realizacja będzie monitorowana za pomocą wskaźnika zatrudnienia. Docelowy poziom wskaźnika do 2020 r. dla całej UE wynosi 75%, dla Polski 71,59%.

Poziom wskaźnika zatrudnienia jest zróżnicowany regionalnie. W 2012 r. jego średnia wartość w kraju wyniosła 64,7%. W świętokrzyskim osiągnął wartość 64,1%. Oznacza to, że świętokrzyskie do 2020 r. ma zmniejszyć dystans do celu krajowego o 7,49 p.p. Odzwierciedleniem powyższego założenia jest zaproponowana w ramach osi logika podziału środków na realizowane priorytety inwestycyjne. 88% alokacji osi przeznaczono na PI 8i i 8iii, które bezpośrednio przyczyniają się do realizacji wskaźnika zatrudnienia określonego w EU 2020.

Interwencja osi odpowiada na Zalecenie Rady nr 1 na 2014 r. (CSR) i przyczynia się do realizacji celu szczegółowego UP - *Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów rynku pracy*. Działania w ramach osi są zgodne z określonymi w UP kierunkami działań dla tego celu szczegółowego. Kierunkowi działania *Poprawa szans na zatrudnienie osób poszukujących pracy nieaktywnych zawodowo* odpowiada interwencja PI 8i, kierunkowi działania *Poprawa adaptacyjności osób aktywnych zawodowo i pracodawców, w szczególności przedsiębiorstw sektora MŚP* interwencja PI 8v. Realizacja ostatniego kierunku działań, określonego dla tego celu szczegółowego, polegającego na poprawie zdrowia zasobów pracy, została zaplanowana w ramach osi priorytetowej 8. PI 8vi.

Kluczowym elementem interwencji osi będzie wspieranie przejścia od bezrobocia do zatrudnienia. Realizowane będą działania mające na celu przeciwdziałanie bierności zawodowej, ułatwianie godzenia życia zawodowego z życiem osobistym, ułatwianie powrotu na rynek pracy, a także wspieranie adaptacyjności przedsiębiorstw sektora MŚP i ich pracowników. Uzupełniająco w ramach osi realizowane będą działania skierowane do osób odchodzących z rolnictwa. Stanowi to odpowiedź na negatywne tendencje obserwowane na regionalnym rynku pracy, w szczególności wysoki poziom bezrobocia (w tym bezrobocia długotrwałego i bezrobocia ukrytego na wsiach) oraz niski wskaźnik aktywności zawodowej społeczeństwa. Na obszarach wiejskich nadal problemem pozostaje niski udział działalności pozarolniczej w strukturze zatrudnienia, niższy niż w miastach poziom dochodów mieszkańców wsi oraz wyższy niż w miastach odsetek osób zagrożonych ubóstwem.

Wsparciem zostaną objęte działania z zakresu pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszenia kwalifikacji i kompetencji osób poszukujących pracy, przedsięwzięcia służące rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia, tworzeniu nowych miejsc pracy, oraz dostosowywaniu przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce. Realizowane będą również działania wspomagające godzenie życia zawodowego i osobistego, a także związane z reorientacją zawodową rolników i podejmowaniem zatrudnienia poza rolnictwem. Istotnym elementem wsparcia będą dotacje i pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, które będą również wspierały dłuższą aktywność zawodową, co w przypadku świętokrzyskiego jest szczególnie istotne w kontekście zachodzących zmian demograficznych.

Zgodnie z UP, w zakresie realizacji CT 8. wsparcie dla osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo koncentrować się będzie na grupach, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy i będzie odpowiadało na zidentyfikowane u tych osób trudności i bariery oraz będzie się charakteryzowało zindywidualizowanym i kompleksowym podejściem do ich rozwiązania. Wsparcie osób bezrobotnych, realizowane w ramach osi, skierowane będzie wyłącznie do osób dla których ustalono pierwszy (bezrobotni aktywni) i drugi profil pomocy (bezrobotni wymagający wsparcia), zgodnie z *ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*.

Zgodnie z postanowieniami UP, w przypadku działań współfinansowanych z EFS, działania promocyjne i informacyjne nie będą mogły być realizowane jako odrębny projekt, ani stanowić jego głównej części. EFS będzie finansował tego typu działania jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu, stanowiąc jego logiczne uzupełnienie.

Priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej:

Priorytet inwestycyjny 8i. *dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników.*

Świętokrzyskie cechują niskie wskaźniki aktywności ekonomicznej i zatrudnienia. Charakterystyczną cechą struktury bezrobocia w regionie jest jego zróżnicowanie terytorialne, wysoki poziom bezrobocia na obszarach wiejskich, niski poziom wykształcenia bezrobotnych oraz długi okres pozostawania bez pracy.

Najważniejszym elementem interwencji będzie wspieranie przejścia od bezrobocia do zatrudnienia. Działania obejmą pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego, zdolności do zmiany zawodu (mobilności zawodowej), aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, a także zwiększaniu wewnątrzregionalnej mobilności przestrzennej i realizowane będą zgodnie z identyfikowanym na rynku pracy zapotrzebowaniem na zawody, z uwzględnieniem inteligentnych specjalizacji województwa, wskazanych w regionalnej strategii innowacji.

Uczestnicy projektów wyposażani będą w wiedzę praktyczną, ściśle powiązaną ze zdobytą wiedzą teoretyczną. Realizowane będą również działania służące godzeniu życia zawodowego i osobistego, w tym polegające na zapobieganiu dezaktualizacji kwalifikacji zawodowych rodziców/opiekunów w okresie pełnienia opieki nad osobą zależną (w tym głównie dziećmi), jak również aktywizacji rodziców/opiekunów, którzy chcą powrócić na rynek pracy po okresie sprawowania opieki nad osobą zależną. W ramach tych działań priorytetowo traktowane będą kobiety, które znacznie częściej niż mężczyźni, dotyka problem godzenia pracy z życiem osobistym. W ramach PI realizowane będą również działania EURES.

Interwencja dotyczyć będzie osób bezrobotnych, poszukujących pracy (pozostających bez zatrudnienia) lub nieaktywnych zawodowo, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na regionalnym rynku pracy. Konieczność wsparcia tych grup wynika z *Diagnozy wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych programem*, stanowiącej Załącznik nr 1 do *RPOWŚ 2014 – 2020*. Zgodnie z UP do grupy tej zaliczają się kobiety, osoby młode, starsze po 50 r. życia, z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne, niskowyzkwalifikowane. Dodatkowo w regionie konieczne jest włączenie do grupy docelowej osób sprawujących opiekę nad osobą zależną oraz wracających na rynek pracy po zakończonym okresie sprawowania opieki. Interwencja PI uwzględnić będzie

możliwość rozwijania miejsc pracy w „białym sektorze” oraz „srebrnej i zielonej gospodarce”. Przy czym realizacja działań i ich zakres będzie uzależniony od przeprowadzonej w tym obszarze analizy zapotrzebowania. Wyniki tego badania będą brane pod uwagę podczas formułowania kryteriów wyboru projektów.

Grupę docelową PI stanowić mogą jedynie osoby powyżej 29 r. życia, ponieważ wsparcie dla osób do 29 r. życia realizowane będzie w PO WER.

Realizowane działania będą uwzględniały kryteria efektywności zatrudnieniowej (której jednolita metodologia pomiaru, a także sposób wskazywania jej wartości minimalnych będzie określona w odpowiednich wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego), określone w odniesieniu do poszczególnych grup docelowych lub obszarów. W efekcie realizowanych działań odpowiedni odsetek osób kończących udział w projektach podejmie zatrudnienie. Preferowane będą projekty, zakładające osiągnięcie wyższej efektywności, niż określone progi minimalne. Realizowane działania będą zapewniały kompleksowe i indywidualne podejście do zdiagnozowanych potrzeb uczestników projektów.

Cel szczegółowy: Wzrost aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, które poszukują zatrudnienia.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	Stabilniej rozwinięty	osoba	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	-	-	55	%	2013	-	-	55	SL 2014	Raz na rok
				Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C)	-	-	54	%	2013	-	-	54		
				Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (C)	-	-	41	%	2013	-	-	41		
				Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (C)	-	-	53	%	2013	-	-	53		
2.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po	Srebrnej rozwinięty	osoba	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale	-	-	39	%	2013	-	-	39	SL 2014	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

1. Realizacja instrumentów i usług rynku pracy, w tym przede wszystkim wskazanych w *ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r.*

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, pośrednictwo pracy i doradztwo zawodowe, wsparcie psychologiczno - doradcze dostosowane do indywidualnych potrzeb poszukującego pracy,
 - podnoszenie i dostosowywanie kwalifikacji i kompetencji zawodowych do potrzeb rynku pracy poprzez m.in. szkolenia i kursy,
 - przyznanie przez PUP/MUP jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej,
 - pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego oraz powiązanie zdobytej wiedzy teoretycznej z wiedzą praktyczną m.in. poprzez staże, praktyki, subsydiowanie zatrudnienia, wsparcie adaptacyjne w miejscu pracy, doposażenie i wyposażenie stanowiska pracy, wolontariat, zatrudnienie wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami,
 - zwiększanie mobilności geograficznej w obrębie województwa świętokrzyskiego poprzez dodatki relokacyjne,
 - upowszechnianie elastycznych form zatrudnienia oraz metod organizacji pracy (w tym telepracy, pracy rotacyjnej, pracy w niepełnym wymiarze czasu).
2. Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej (USMT) EURES zdiagnozowanych na podstawie analiz – społeczno – gospodarczych regionu. Tego typu operacje mają charakter warunkowy, uzależniony od zdiagnozowania branż, zawodów lub kompetencji, w których sytuacja na rynku pracy wymaga realizacji USMT. Decyzja o uruchomieniu danego USMT będzie podejmowana rokrocznie w oparciu o analizę społeczno – gospodarczą (zawierającą określone wskaźniki) regionu dostarczaną KE. Dopuszcza się sytuację, w której USMT przewidziane w RPOWŚ 2014 – 2020 nie zostaną zrealizowane, jeśli na rynku pracy nie zaistnieje taka potrzeba.

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym m.in.

- LGD,
- podmioty uprawnione do realizacji zadań EURES,
- powiatowe Urzędy Pracy, Miejski Urząd Pracy,
- podmioty świadczące usługi z zakresu aktywizacji zawodowej.

Grupy docelowe:

1. Osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, które są bezrobotne, poszukujące pracy (pozostające bez zatrudnienia) lub nieaktywne zawodowo⁸ w tym zarejestrowane w powiatowym/miejskim urzędzie pracy jako bezrobotne:
 - osoby po 50 roku życia,
 - kobiety,

⁸ Terminy osoby nieaktywne zawodowo i bierne zawodowo oznaczają tą samą grupę docelową.

- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby długotrwale bezrobotne,
- osoby z niskimi kwalifikacjami,
- osoby sprawujące opiekę nad osobą zależną oraz powracające na rynek pracy po zakończonym okresie sprawowania opieki.

2. Osoby poszukujące pracy (nie posiadające zatrudnienia) oraz pracodawcy w zakresie działań EURES.

Wsparcie w/w grup docelowych w ramach *RPOWŚ 2014 – 2020* dotyczyć może jedynie osób powyżej 29 roku życia.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014-2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8i przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* i będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków. Na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinancingu w ramach projektu.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 8i w Osi priorytetowej 10. Otwarty rynek pracy przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszar funkcjonalny Kielc - realizacja w ramach ZIT.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8i zakłada się zastosowanie dwóch trybów wyboru projektów: konkursowego i pozakonkursowego, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 – 2020.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Zastosowanie określonego trybu wyboru projektów służyć będzie zapewnieniu maksymalnego stopnia osiągnięcia celów w ramach priorytetu, poprzez wybór tych w największym stopniu odpowiadających oczekiwanym rezultatom. Zarówno dla trybu konkursowego jak i pozakonkursowego obowiązywać będą kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, co będzie gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI.

Proces wyboru projektów uwzględnić będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in. promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów.

W ramach priorytetu przewiduje się zastosowanie trybu pozakonkursowego dla projektów, których beneficjentem jest podmiot prawnie wskazany jako odpowiedzialny za realizację i/lub koordynację polityki w obszarze rynku pracy. W zakresie działań aktywizacyjnych dla osób pozostających bez zatrudnienia przewiduje się realizację projektów pozakonkursowych PUP/MUP finansowanych ze środków Funduszu Pracy. Realizacja działań ze środków FP będzie się odbywała zgodnie z wytycznymi w zakresie realizacji projektów finansowanych ze środków Funduszu Pracy w ramach programów operacyjnych współfinansowanych z EFS w perspektywie finansowej 2014 – 2020. Dla realizacji zadań EURES przewiduje się tryb pozakonkursowy dla podmiotów wskazanych w art. 36 a pkt. 4, 1) ustawy *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*.

W celu osiągnięcia rezultatów określonych dla PI 8i preferowane będą projekty zakładające osiągnięcie wyższej efektywności, niż określone progi minimalne, koncentrujące się na osobach znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, zapewniające kompleksowe i indywidualne podejście do zdiagnozowanych potrzeb uczestników projektów.

W ramach działań polegających na przeciwdziałaniu dezaktualizacji kwalifikacji zawodowych rodziców/opiekunów w okresie pełnienia opieki nad osobą zależną (w tym głównie dziećmi), jak również aktywizacji rodziców/opiekunów, którzy chcą powrócić na rynek pracy po okresie sprawowania opieki nad osobą zależną, priorytetowo traktowane będą kobiety.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8i nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8i nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	12 154	17 636	29 790	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób	osoba	EFS	Słabiej	3 827	7 076	10 903	SL 2014	Raz na

	długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C)			rozwinęty					rok
3.	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (C)	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	291	570	861	SL 2014	Raz na rok
4.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (C)	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	439	693	1 132	SL 2014	Raz na rok
5.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	1 584	1 723	3 307	SL 2014	Raz na rok
6.	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	3 646	5 291	8 937	SL 2014	Raz na rok
7.	Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	1 386	682	2 068	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny 8iii. *praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.*

Poza utrzymującym się w regionie wysokim poziomem bezrobocia (w tym bezr. ukrytego na wsiach), oraz niską aktywnością zawodową społeczeństwa istotnym problemem jest niedostatecznie rozwinięta przedsiębiorczość oraz mała liczba powstających podmiotów gospodarczych.

W związku z tym w PI przewidziano realizację działań służących wzrostowi poziomu przedsiębiorczości społeczności regionalnej, z uwzględnieniem osób odchodzących z rolnictwa. Udzielane będzie wsparcie finansowe (dotacje i instrumenty finansowe) na tworzenie nowych podmiotów gospodarczych (w połączeniu ze wsparciem doradczo – szkoleniowym), a także wspomagającym we wstępnej fazie prowadzenia działalności. Realizowane działania będą zapewniały kompleksowe i indywidualne podejście do zdiagnozowanych potrzeb uczestników projektów. Interwencja uwzględni również możliwość tworzenia miejsc pracy w „białym sektorze” oraz „srebrnej i zielonej gospodarce” (realizacja tych działań i ich zakres będzie uzależniony od przeprowadzonej analizy zapotrzebowania, wyniki analizy będą brane pod uwagę podczas formułowania kryteriów wyboru projektów).

Interwencja kierowana będzie tylko do osób nieposiadających zatrudnienia. Skoncentrowana będzie na osobach znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, których konieczność wsparcia wynika z *Diagnozy wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych programem* - Załącznik nr 1 do RPOWŚ. Zgodnie z UP do grupy tej zaliczają się kobiety, osoby młode, starsze po 50 r. życia, z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne, niskokwalifikowane. Przy czym wsparcie dla osób młodych do 29 r. życia realizowane będzie jedynie w PO WER. W ramach PI realizowane będzie również wsparcie dla osób odchodzących z rolnictwa (warunkiem kwalifikowalności wydatków jest, aby w efekcie realizowanych działań

nastąpiło przejście osoby otrzymującej wsparcie z systemu ubezpieczeń społecznych rolników (KRUS) do ogólnego systemu zabezpieczeń (ZUS)).

Minimum 80% alokacji PI zostanie skierowane do osób nie posiadających zatrudnienia, znajdujących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, a maksymalnie 20% do osób nieposiadających zatrudnienia, które nie znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

Zgodnie z UP, dla osób w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy oraz osób odchodzących z rolnictwa (o ile podejmą działalność w sektorze pozarolniczym i są w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy) skierowane zostaną dotacje.

Instrumenty finansowe skierowane będą również do osób nieposiadających zatrudnienia, przy czym osoby te nie muszą znajdować się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

Rezultatem interwencji będzie wzrost liczby nowo powstałych przedsiębiorstw i nowych miejsc pracy, wydłużenie wieku aktywności zawodowej osób po 50 r. życia, a także przedsiębiorczości kobiet, co przełoży się na zmniejszenie poziomu bezrobocia. Realizowane działania będą uwzględniały efektywność zatrudnieniową, której jednolita metodologia pomiaru i sposób wskazywania wartości minimalnych, będzie określona w odpowiednich wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Priorytetowo traktowane będą projekty zakładające wyższą efektywność zatrudnieniową niż wymagany minimalny próg.

Interwencja PI stanowi wkład w realizację celu *Europy 2020* w zakresie podnoszenia wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20 - 64 lata. Jak również w realizację celu szczegółowego SRKL - wzrost zatrudnienia.

Cel szczegółowy 1. Zwiększenie liczby mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo.

Cel szczegółowy 2: Zwiększenie liczby mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez osoby odchodzące z rolnictwa.

Cel szczegółowy 3. Wzrost liczby nowopowstałych miejsc pracy w mikroprzedsiębiorstwach dzięki interwencji priorytetu.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
Cel szczegółowy 1.														
1.	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Stabilniej rozwinięty	szt.	N/D	N/D	N/D	48	%	2012	N/D	N/D	48	Ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania

Cel szczegółowy 2.														
2.	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw przez osoby odchodzące z rolnictwa, działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego*	Słabiej rozwinięty	szt.	N/D	N/D	N/D	48	%	2012	N/D	N/D	48	Ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania
Cel szczegółowy 3.														
3.	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Słabiej rozwinięty	szt.	N/D	N/D	N/D	1 697	szt.	2013	N/D	N/D	2 601	SL 2014	Raz na rok

*wskaznik specyficzny

Typy przedsięwzięć:

1. Wsparcie doradczo-szkoleniowe dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej, przez wyspecjalizowane instytucje oraz zgodnie z wypracowanymi i obowiązującymi standardami świadczenia usług (wsparcie doradczo – szkoleniowe stanowić będzie uzupełnienie dla typu operacji 2. i nie będzie mogło być realizowane samodzielnie).
2. Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej w formie:
 - bezzwrotnej (tj. dotacje) wraz ze wsparciem pomostowym, dla osób bezrobotnych, poszukujących pracy (pozostających bez zatrudnienia) i nieaktywnych zawodowo, znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,
 - instrumentów finansowych (w formie mikropożyczek) dla osób pozostających bez zatrudnienia. Osoby te mogą być spoza grupy osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

Decyzja o wykorzystaniu instrumentów finansowych w priorytecie inwestycyjnym 8iii została dokonana na podstawie wyników badania *Ocena ex-ante instrumentów finansowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020.*

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym m.in.:

- LGD,
- podmioty świadczące usługi dla przedsiębiorców, w tym Instytucje Otoczenia Biznesu,
- podmioty wdrażające instrumenty finansowe.

Wybór podmiotów wdrażających instrumenty finansowe zostanie dokonany w oparciu o przepisy krajowe oraz wspólnotowe.

Grupy docelowe:

Osoby fizyczne nieposiadające zatrudnienia w wieku powyżej 29 roku życia zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, z wyłączeniem zarejestrowanych w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, Krajowym Rejestrze Sądowym, lub prowadzących działalność na podstawie odrębnych przepisów (w tym m.in. działalność adwokacką, komorniczą lub oświatową) w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień przystąpienia do projektu, w tym w szczególności:

a) w zakresie dotacji:

- osoby bezrobotne, poszukujące pracy (pozostające bez zatrudnienia) i nieaktywne zawodowo, znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. kobiety, osoby po 50 r. życia, z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne, niskowyzkwalifikowane.
- osoby odchodzące z rolnictwa zarejestrowane jako bezrobotne oraz członkowie ich rodzin zarejestrowani jako bezrobotni, pod warunkiem, że należą do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, a ich gospodarstwa rolne nie przekraczają 2 ha przeliczeniowych.

b) w zakresie instrumentów finansowych:

- osoby bezrobotne, poszukujące pracy (pozostające bez zatrudnienia) i nieaktywne zawodowo, również te które nie znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014 – 2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* i będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków.

Na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinancingu w ramach projektu.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 8iii w Osi priorytetowej 10. Otwarty rynek pracy przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych,
- obszar funkcjonalny Kielc - realizacja w ramach ZIT.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów (również w przypadku wyboru podmiotów wdrażających instrument finansowy) z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 – 2020.

Przy wyborze projektów obowiązywać będą kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, co będzie gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in. promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów.

Z uwagi na szeroką grupę potencjalnych beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie, zastosowanie trybu konkursowego pozwoli na wybór projektów o najwyższej jakości i w największym stopniu odpowiadających na indywidualne problemy uczestników. Preferowane będą projekty zakładające wyższą efektywność zatrudnieniową niż wymagany minimalny próg oraz zapewniające kompleksowe i indywidualne podejście do zdiagnozowanych potrzeb uczestników projektów.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii przewiduje się wykorzystanie instrumentów finansowych w formie pożyczek, przeznaczonych na rozpoczęcie działalności gospodarczej dla osób nieposiadających zatrudnienia, w tym tych które nie znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Zasadność zastosowania instrumentów finansowych dla wskazanej grupy docelowej została potwierdzona w badaniu *Ocena ex-ante instrumentów finansowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020*. Badanie to wykazało istnienie luki finansowej dla grupy docelowej instrumentów finansowych PI 8iii w latach 2014 – 2020 w województwie świętokrzyskim na poziomie 31,8 mln zł (rocznie 4,54 mln zł).

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	1 964	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób pozostających bez pracy odchodzących z rolnictwa, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie *	osoby	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	363	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	449	SL 2014	Raz na rok

* wskaźnik specyficzny

Priorytet inwestycyjny 8v. przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.

Zmiany zachodzące w otoczeniu społeczno – gospodarczym wymuszają na przedsiębiorstwach prowadzenie ciągłych działań dostosowawczych do aktualnych wymogów panujących na rynku. Procesy restrukturyzacyjne, modernizacyjne oraz zmiany profilu działalności wymagają podejmowania działań dostosowawczych również wśród kadry zarządzającej i pracowników. Tylko przedsiębiorstwa „uczące się” i zdolne do sprawnego dostosowania do potrzeb gospodarki są w stanie rozwijać się i tworzyć wysokiej jakości miejsca pracy. Wsparcie PI skierowane będzie wyłącznie do przedsiębiorstw sektora MŚP, ponieważ to one napotykają na największe bariery w dostępie do usług rozwojowych. Rezultatem działań będzie wzrost adaptacyjności i poprawa funkcjonowania MŚP.

Wsparcie procesów adaptacyjnych przedsiębiorstw, ukierunkowane będzie na dostosowanie do zmian gospodarczych i zapotrzebowania rynku, a także na działania z zakresu podnoszenia kompetencji i kwalifikacji pracowników, stanowiące element strategii rozwoju przedsiębiorstwa. Działania te realizowane będą w oparciu o system popytowy w ramach regionalnego Podmiotowego Systemu Finansowania usług rozwojowych (PSF). Założeniem PSF jest umożliwienie przedsiębiorcom świadomego i swobodnego dokonywania wyboru usług rozwojowych, które służyć mają rozwojowi przedsiębiorstwa i odpowiadać na jego potrzeby. W PSF realizowane będą zarówno pojedyncze jak i kompleksowe usługi, połączone z diagnozą potrzeb rozwojowych przedsiębiorstw. PSF będzie zintegrowany z Rejestrem Usług Rozwojowych (RUR) prowadzonym przez PARP. Wybór usług rozwojowych zostanie ograniczony jedynie od usług wpisanych do RUR. W PSF zostanie wybrany podmiot pełniący rolę operatora w systemie, którego zadaniem będzie w szczególności zapewnienie dostępności do usług na terenie całego regionu, rekrutacja przedsiębiorstw, pomoc w wyborze odpowiedniej usługi, zawieranie i rozliczanie umów z przedsiębiorstwami. PSF będzie wymagał zaangażowania przedsiębiorców w realizowane usługi

rozwojowe i podnoszenie kwalifikacji pracowników, poprzez konieczność poniesienia części kosztów realizowanych usług. Wsparcie w PSF zostanie skoncentrowane na obszarach i branżach najbardziej istotnych z punktu widzenia rozwoju regionu, o najwyższym potencjale do tworzenia nowych miejsc pracy (z uwzględnieniem jednolitej metodologii wskazywania tych branż, określonej przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego). Będą one wskazywane w oparciu o regionalne badania i analizy z uwzględnieniem inteligentnych specjalizacji regionu. Wsparcie skoncentrowane będzie na usługach najbardziej skutecznych z punktu widzenia potrzeb MŚP (w szczególności szkoleniowych i doradczych). Zgodnie z UP, w ramach PSF nie będzie możliwości finansowania seminariów i konferencji.

Za pomocą dodatkowych kryteriów promowana będzie aktualizacja i podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych wśród pracowników wymagających szczególnego wsparcia, w tym osób powyżej 50 r. życia i z niskimi kwalifikacjami.

Interwencja uwzględniać będzie również możliwość rozwijania miejsc pracy w „białym sektorze” oraz „srebrnej i „zielonej gospodarce” (realizacja tych działań i ich zakres będzie uzależniony od przeprowadzonej analizy zapotrzebowania, wyniki analizy będą brane pod uwagę podczas formułowania kryteriów wyboru projektów).

Interwencja PI stanowi wkład w realizację celu *Europy 2020* - podnoszenie wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20 - 64 lata. Jak również w realizację celu szczegółowego SRKL - wzrost zatrudnienia.

Cel szczegółowy: Wzrost adaptacyjności MŚP w regionie, będący wynikiem zrealizowanych usług rozwojowych

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	Słabiej rozwinięty	szt.	N/D	N/D	N/D	30	%	2013	N/D	N/D	40	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	osoba	N/D	-	-	80	%	2013	-	-	80	SL 2014	Raz na rok

3.	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu (C)	Stabiej rozwinięty	osoba	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	-	-	30	%	2013	-	-	50	ewaluacja	Dwukrotnie w okresie programowania

Typy przedsięwzięć:

1. Wspieranie procesów adaptacyjnych w przedsiębiorstwach, w ramach PSF.

W ramach tego typu przedsięwzięć przedsiębiorstwa sektora MŚP oraz ich pracownicy będą mogły realizować usługi dostępne w Rejestrze Usług Rozwojowych (RUR), w tym:

- usługi rozwojowe dla przedsiębiorstw obejmujące np. doradztwo biznesowe, mentoring, asystę w prowadzeniu działalności gospodarczej,
- usługi rozwojowe dla pracowników wspierające rozwój i dostosowywanie kwalifikacji i kompetencji, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstwa (np. ogólne i specjalistyczne szkolenia).

Beneficjenci:

- Operator PSF.

Operatorem PSF mogą być wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Wybór operatora nastąpi w trybie konkursowym.

Grupy docelowe:

- Przedsiębiorstwa sektora MŚP oraz ich pracownicy.

Poziom dofinansowania:

Podstawowy poziom dofinansowania środkami *RPOWŚ 2014 – 2020* dla projektu wynosi 85% kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy wsparcie projektu stanowi pomoc publiczną, maksymalny poziom dofinansowania projektu wynika z odpowiednich przepisów, regulujących zasady udzielania pomocy publicznej.

Crossfinancing:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8v przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego z zastrzeżeniem pułapu maksymalnej wartości 10% określonej na poziomie priorytetu inwestycyjnego. Oznacza to, że w ramach działań, dla których dopuszczone zostało zastosowanie tego mechanizmu możliwe będzie współfinansowanie z EFS wydatków, które spełniają kryteria kwalifikowalności EFRR. W ramach *RPOWŚ 2014 – 2020*, finansowanie krzyżowe może dotyczyć jedynie takich wydatków, których poniesienie jest ściśle związane z realizacją projektu i wynika z potrzeb jego realizacji. Nie oznacza to automatycznego zastosowania tego instrumentu dla wszystkich operacji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego. IZ na etapie wdrażania programu, będzie podejmowała decyzję o zasadności zastosowania crossfinancingu w odniesieniu do poszczególnych typów operacji na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu ogólnym. Szczegółowe zasady stosowania crossfinancingu zostaną określone w odpowiednim dokumencie uszczegóławiającym zasady realizacji *RPOWŚ 2014 – 2020* i będą zgodne z krajowymi wytycznymi określającymi zasady kwalifikowalności wydatków. Na etapie

składania wniosku o dofinansowanie projektu beneficjenci będą zobowiązani do uzasadnienia potrzeby wykorzystania crossfinancingu w ramach projektu.

Terytorialny rozkład interwencji priorytetu inwestycyjnego:

Z alokacji priorytetu inwestycyjnego 8v w Osi priorytetowej 10. Otwarty rynek pracy przewiduje się wydzielenie kopert finansowych dla następujących Obszarów Strategicznej Interwencji:

- obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8v zakłada się zastosowanie konkursowego trybu wyboru projektów, z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa i wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014 – 2020.

Przy wyborze projektów obowiązywać będą kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, co będzie gwarancją realizacji projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów i rezultatów PI.

Kryteria i zasady wyboru projektów będą wspólne dla wszystkich przedsięwzięć w ramach PI, w tym także w odniesieniu do projektów realizowanych na Obszarach Strategicznej Interwencji.

Proces wyboru projektów uwzględniać będzie wymogi wynikające z Rozporządzenia ogólnego, w szczególności w zakresie uwzględniania zasad horyzontalnych m.in. promowania równouprawnienia płci oraz niedyskryminacji poprzez stosowanie przejrzystych i niedyskryminacyjnych procedur wyboru i kryteriów.

W celu osiągnięcia rezultatów określonych dla PI 8v promowane będzie wsparcie pracowników w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, w tym szczególnie osób powyżej 50 r. życia i z niskimi kwalifikacjami.

Wsparcie zostanie skoncentrowane na obszarach i branżach najbardziej istotnych z punktu widzenia rozwoju regionu, o najwyższym potencjale do tworzenia nowych miejsc pracy, z uwzględnieniem inteligentnych specjalizacji regionu.

Wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8v nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8v nie będą wspierane duże projekty.

Układ wskaźników produktu:

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	1 408	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	11 261	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	1 415	SL 2014	Raz na rok
4.	Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	-	-	2 002	SL 2014	Raz na rok

Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy trans-granicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

W ramach Osi nie zaplanowano realizacji przedsięwzięć z zakresu innowacji społecznych, które wdrażane będą w ramach IV Osi priorytetowej *Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa* PO WER. Współpraca międzynarodowa prowadzona będzie w zakresie realizacji działań sieci EURES, wspierającej mobilność zatrudnienia na poziomie międzynarodowym.

Zaplanowana w ramach Osi priorytetowej interwencja przyczyni się do realizacji celów tematycznych 1-7, finansowanych z EFRR, w zakresie:

Cel tematyczny 1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji – w ramach Osi przewidziano m.in. działania na rzecz wspierania mobilności pracowników (PI 8i), co przyczyni się do rozwoju współpracy sfery nauki i biznesu wspieranych w ramach Osi priorytetowej 1. (PI 1a oraz PI 1b).

Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych – zaplanowane w Osi działania na rzecz wzrostu aktywności zawodowej w ramach PI 8i i podnoszenie

adaptacyjności przedsiębiorstw oraz kwalifikacji pracowników w ramach PI 8v wykorzystywać będą technologie cyfrowe w gospodarce oraz elektroniczne rozwiązania innowacyjne, tworząc tym samym zapotrzebowanie na tego rodzaju usługi.

Cel tematyczny 3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolniczego oraz rybołówstwa i akwakultury – przewidziane do realizacji w Osi działania na rzecz budowy adaptacyjności przedsiębiorstw i ich kadr (PI 8v) oraz rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia poprzez wsparcie na rzecz rozpoczynania działalności gospodarczej (PI 8iii) będą mieć bezpośredni wpływ na realizację Celu tematycznego 3. tj. podnoszenie konkurencyjności sektora gospodarki. Nowe podmioty wykorzystywać będą możliwości wsparcia w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej oraz wzmocnienia ich potencjału m.in. poprzez dostęp do instrumentów finansowych, wykorzystywania TIK, inkubatorów technologicznych czy usług oferowane przez IOB (w ramach Osi priorytetowej 1 i 2).

Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach – działania realizowane w ramach PI 8v będą miały bezpośredni wpływ na wzrost zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce, w tym z wdrażaniem OZE i EWE w gospodarce.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	O	M	K	O			
Oś 10. Otwarty rynek pracy	Wskaźnik produktu	1.	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	osoba	EFS	Słabiej rozwinięty	4 862	7 054	11 916	12 154	17 636	29 790	SL 2014	Wskaźnik dotyczy priorytetu 8i Definicja wskaźnika zgodne z WLWK Wskaźnik obrazuje ponad 50% alokacji przeznaczonej na oś priorytetową	8 653 425,00 EUR
	Wskaźnik finansowy	2.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Słabiej rozwinięty	N/D	N/D	30 656 772,00	N/D	N/D	147 152 983,00	SL 2014	N/D	

Kategorie interwencji osi priorytetowej:

Tabela 7-11: Zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu: Europejski Fundusz Społeczny, region słabiej rozwinięty														
Tabela 7: Wymiar 1			Tabela 8: Wymiar 2			Tabela 9: Wymiar 3			Tabela 10: Wymiar 6			Tabela 11: Wymiar 7		
Zakres interwencji			Forma finansowania			Typ terytorium			Terytorialne mechanizmy wdrażania			EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€
10. Otwarty rynek pracy	102	69 460 131,00	10. Otwarty rynek pracy	01	32 495 923,20	10. Otwarty rynek pracy	07	125 080 035,00	10. Otwarty rynek pracy	01	5 200 000,00	10. Otwarty rynek pracy	08	125 080 035,00
	104	40 619 904,00		04	8 123 980,80					02	6 000 000,00			
	106	15 000 000,00	04							15 000 000,00	07			

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2014.

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

W ramach Osi priorytetowej 10. nie przewiduje się wykorzystania pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych instytucji/podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu za wyjątkiem ZIT dla których wsparcie, zgodnie z UP, przewidziane zostało w ramach PO PT.

2.11 Oś priorytetowa 11. Pomoc Techniczna

Cele osi priorytetowej:

Celem głównym priorytetu jest skuteczna i efektywna realizacja *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*. Instytucja Zarządzająca RPOWŚ 2014-2020 ponosi pełną odpowiedzialność za skuteczne zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrolowanie Programu. Mijający okres programowania 2007-2013 wykazał, iż najważniejszym czynnikiem warunkującym sprawne zarządzanie i wdrażanie Programu jest właściwy potencjał administracyjny instytucji uczestniczących w procesie realizacji RPOWŚ 2014-2020. Właściwe przygotowanie systemu zarządzania, wdrażania, monitorowania, informowania i promocji, a także kontroli jest możliwy przy odpowiednio wykwalifikowanej kadrze.

Wsparcie w ramach osi 11 posłuży zatem m.in. wzmocnieniu potencjału instytucji realizujących Program oraz zwiększenie świadomości i kompetencji beneficjentów RPOWŚ 2014-2020. Oś Pomocy Technicznej przyczyni się do wprowadzenia skutecznych środków zwalczania ewentualnych nadużyć finansowych i przeciwdziałania korupcji.

Jak wynika ze Sprawozdań z realizacji RPOWŚ 2007-2013 oraz komponentu regionalnego POKL 2007-2013 w województwie świętokrzyskim, w analizowanym okresie nie zidentyfikowano istotnych problemów dotyczących realizacji osi Pomoc Techniczna i nie podejmowano żadnych środków zaradczych. Dlatego też, IZ zadba o to, by działania realizowane przy wsparciu środków PT w okresie programowania 2014-2020 były kontynuacją założeń perspektywy 2007-2013.

W ramach Osi priorytetowej 11 Pomoc Techniczna planuje się realizację działań związanych z przygotowaniem, zarządzaniem, wdrażaniem, monitorowaniem, ewaluacją, kontrolą oraz działalnością informacyjno-promocyjną upowszechniającą rezultaty wdrażania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*.

Wsparcie ze środków pomocy technicznej ukierunkowane będzie na obszary realizacji *RPOWŚ 2014-2020* takie jak: zasoby ludzkie, system wdrażania, wzmocnienie kompetencji beneficjentów oraz informacja i promocja. W ramach osi wyszczególniono trzy cele szczegółowe, które obrazują rodzaj wsparcia przewidziany do realizacji.

Oczekiwane rezultaty interwencji:

W ramach priorytetu planuje się zwiększenie świadomości mieszkańców województwa świętokrzyskiego o procedurach i korzyściach płynących z wydatkowania funduszy europejskich w ramach RPOWŚ 2014-2020, poprzez zapewnienie właściwej informacji i promocji Programu. Nacisk położony zostanie także, na wzmocnieniu potencjału kadry pracowniczej wdrażającej Program, w celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań związanych z wdrażaniem funduszy unijnych w regionie. W tym celu zostanie opracowany przez IZ plan rozwoju kadr, który zawierał będzie szkolenia przewidziane dla pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu.

Cel szczegółowy 1: Skuteczny i efektywny system wdrażania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* poprzez efektywny system monitorowania i oceny oraz doskonalenie systemu informacyjnego.

W ramach celu szczegółowego 1 wsparcie poświęcone zostanie w szczególności na system monitorowania oraz sprawny system informacyjny w celu efektywnego wdrażania *RPOWS*, kwota przeznaczona na wsparcie w ramach celu szczegółowego 1 wynosi 3 500 000 euro.

Tabela 12: Wskaźniki rezultatu dla EFRR/FS/EFS

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa			Rok bazowy	Wartość docelowa (na rok 2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
			M	K	O		M	K	O		
1	Odsetek wdrożonych rekomendacji operacyjnych ⁹	%	0			2013	N/D	N/D	10	SL 2014	Raz na rok
2	Średnia ocena użyteczności systemu informatycznego	Skala 0-5	3,45			2013	N/D	N/D	3,85	SL 2014	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

Przedsięwzięcia służące realizacji celu szczegółowego będą polegać m.in. na:

- finansowaniu kosztów związanych z procesem ewaluacji Programu,
- finansowanie działań związanych z procesem monitorowania i sprawozdawczości Programu w tym koszty badań, analiz, ekspertyz, sprawozdań oraz zakupu innych niezbędnych usług zewnętrznych,
- wsparcie procesu zarządzania finansowego, kontroli i certyfikacji w ramach Programu,
- stworzeniu, utrzymaniu i rozwoju systemu informatycznego służącemu wdrażaniu Programu oraz niezbędnych narzędzi informatycznych,

Ponadto w ramach Osi zostanie zapewniony monitoring, ewaluacja i aktualizacja regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji¹¹, wsparcie obejmie:

- proces przedsiębiorczego odkrywania, angażujący regionalne instytucje zarządzające i pośredniczące, oraz zainteresowane podmioty takie, jak uniwersytety, inne instytucje szkolnictwa wyższego, przedsiębiorców oraz partnerów społecznych oraz
- stopę zwrotu na inwestycje w zakresie strategii inteligentnych specjalizacji, obliczaną dla EFRR i EFS¹².

W ramach priorytetu finansowane będą także, działania związane z przeprowadzaniem badań ewaluacyjnych, jak również prace związane z prowadzeniem analiz, ekspertyz i ocen których celem będzie usprawnienie systemu wdrażania i zarządzania funduszami unijnymi.

Ponadto, IZ zapewnia, iż systemy informacyjne oraz wszystkie inwestycje poczynione w sprzęt komputerowy, biurowy itp. w okresie programowania 2007-2013 zostaną odpowiednio wykorzystane w perspektywie finansowej 2014-2020.

Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie potencjału administracyjnego jednostek uczestniczących we wdrażaniu *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*.

⁹ Według danych MIiR - wskaźnik jest nowy. Z obecnie prowadzonego systemu monitoringu nie można pozyskać danych stąd sugerowana jest wartość bazowa na poziomie "0".

¹⁰ Wartość docelowa zostanie podana przez Krajową Jednostkę Ewaluacji w MIiR. Wskaźnik będzie mierzony przez KJE, która będzie corocznie podawać jego wartość do RPO.

¹¹ W zakresie wsparcia EFRR i EFS dla Regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji

¹² Stopa zwrotu powinna być obliczana począwszy od 2016 r. z zastosowaniem jednolitej metodologii.

Wsparcie służyć będzie zapewnieniu sprawnego i efektywnego wdrażania Programu, m.in. poprzez wsparcie kadr zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie RPOWŚ oraz w zakresie obsługi administracyjno-technicznej procesu zarządzania i wdrażania RPOWŚ. Alokacja jaką przeznaczono na realizację celu szczegółowego 2 wynosi 39 000 000 euro.

Tabela 12: Wskaźniki rezultatu dla EFRR/FS/EFS

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa			Rok bazowy	Wartość docelowa (na rok 2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
			M	K	O		M	K	O		
1	Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności	szt.	2,7			2013	N/D	N/D	2,5	SL 2014	Raz na rok
2	Średnioroczna liczba szkoleń na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE	szt.	1,3			2013	N/D	N/D	2,3	SL 2014	Raz na rok
3	Średni czas zatwierdzenia projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy) ¹³	liczba dni	433			2013	N/D	N/D	390	SL 2014	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

Przedsięwzięcia służące realizacji celu szczegółowego będą polegać m.in. na:

- zapewnieniu odpowiedniego potencjału administracyjnego wdrażającego Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020,
- zagwarantowaniu należytych warunków pracy tj. m. in. koszty wynajmu i dostosowania pomieszczeń biurowych, konferencyjnych, archiwalnych, magazynowych, koszty instalacji wewnętrznych np. systemów alarmowych, klimatyzacyjnych, wentylacyjnych, ochrony ppoż.,
- zapewnieniu niezbędnych urządzeń oraz elementów wyposażenia stanowiska pracy tj. sprzętu biurowego, komputerowego itp. oraz koszty związane z ich instalacją i eksploatacją,
- stałym podnoszeniu kwalifikacji personelu zaangażowanego w zarządzanie i wdrażanie osi priorytetowych RPOWŚ 2014-2020, m. in studia podyplomowe, staże, szkolenia, seminaria, warsztaty, konferencje, kursy językowe oraz inne formy przygotowania zawodowego,
- wdrażaniu systemu motywacji pracowników poprzez stosowanie bodźców płacowych i pozapłacowych, a także wprowadzenie nowoczesnych metod zarządzania zasobami ludzkimi,
- finansowaniu działalności Obserwatorium Rozwoju Regionalnego,

¹³ Należy zaznaczyć, iż konkursy realizowane w ramach RPOWŚ 2007-2013, rozstrzygane były w sposób właściwy i zgodny z obowiązującymi przepisami. Wysoka wartość bazowa wskaźnika związana jest przede wszystkim z dwuetapowością konkursów, gdzie rozstrzygnięcie konkursu kończyło się podpisaniem umowy wstępnej (pre-umowy) z beneficjentem. W pre-umowie określano terminy dostarczenia przez beneficjenta pozwoleń, decyzji, uzgodnień i dokumentacji niezbędnych do podpisania właściwej umowy o dofinansowanie. Terminy określone w pre-umowach były bardzo zróżnicowane i uzależnione przede wszystkim od typu projektu i stopnia zaawansowania jego przygotowania.

- wsparciu procesów zarządzania i administracji związanych m.in. z pracą ekspertów zewnętrznych i inne dotyczące kluczowych zagadnień związanych z wdrażaniem *RPOWS*,
- zapewnieniu odpowiedniej bieżącej obsługi wdrażania, tj. m.in. organizacja prac Komitetu Monitorującego; Grup Roboczych, konsultacji społecznych oraz innych spotkań ciał doradczych,
- prowadzeniu działań antykorupcyjnych w celu zwalczania ewentualnych nadużyć finansowych w trakcie realizacji *RPOWS*
- wsparciu procesu wyboru projektów w ramach Programu,
- pomocy w przygotowaniu do realizacji projektów o strategicznym znaczeniu dla osiągnięcia celów rozwojowych województwa.

Budowanie odpowiedniego potencjału administracyjnego odbywać się będzie również poprzez usprawnienie funkcjonowania instytucji polegające na zapewnieniu odpowiedniej powierzchni biurowej i magazynowej, przygotowaniu stanowisk i narzędzi pracy. Jednocześnie zaznacza się, iż w ramach Osi nie będzie możliwości finansowania budowli oraz remontów budynków administracji publicznej.

Cel szczegółowy 3: Skuteczne i efektywne działania informacyjne i promocyjne.

W ramach priorytetu realizowane są wszystkie działania informacyjne i promocyjne, które przyczyniają się do upowszechniania rezultatów realizacji *RPOWS 2014-2020*. Na realizację działań informacyjno - promocyjnych *RPOWS*, IZ RPO przewidziała kwotę 7 500 000 euro.

Tabela 12: Wskaźniki rezultatu dla EFRR/FS/EFIS

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa			Rok bazowy	Wartość docelowa (na rok 2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
			M	K	O		M	K	O		
1	Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów	Skala 0-5	4,1			2013	N/D	N/D	4,2	SL 2014	Raz na rok

Typy przedsięwzięć:

Przedsięwzięcia służące realizacji celu szczegółowego będą polegać m.in. na:

- organizacji specjalistycznych seminariów, szkoleń zgodnie z zapotrzebowaniem beneficjentów w zakresie wdrażania poszczególnych projektów w ramach *RPOWS 2014-2020* (np. rozliczanie projektów, zarządzanie projektami),
- działaniach wspierających realizację indywidualnych projektów w ramach *RPOWS 2014-2020* o kluczowym znaczeniu dla rozwoju województwa, w tym wsparcie eksperckie i doradztwo w zakresie dokumentacji projektowej,
- zapewnieniu funkcjonowania portalu internetowego poświęconego wdrażaniu projektów w ramach *RPOWS 2014-2020* (tj. informacja o naborach wniosków, ocenie projektów, procesie realizacji, dobrych praktykach),
- tworzeniu i administracji stron internetowych, celem pełnego uczestnictwa w jednolitym komputerowym systemie monitoringu,
- prowadzeniu działań z zakresu informacji i promocji dot. Programu w tym przygotowanie, publikacja i upowszechnianie materiałów informacyjno-promocyjnych, prasowych,
- przygotowaniu i upowszechnianiu materiałów informacyjno-promocyjnych w formie papierowej i elektronicznej,

- przygotowaniu i publikacji dokumentów związanych z wdrażaniem *RPOWŚ*,
- wydatków związanych z programowaniem przyszłych interwencji strukturalnych.

Właściwy system informacji i promocji Programu odgrywa bardzo istotną rolę w podnoszeniu świadomości społecznej mieszkańców województwa świętokrzyskiego na temat obszarów wsparcia i efektów realizacji Programu. Dlatego też, środki pomocy technicznej przeznaczone zostaną m.in. na wzmocnienie kompetencji potencjalnych beneficjentów Programu o charakterze edukacyjnym, tj. konferencje, szkolenia oraz publikacje na tematy związane z *RPOWŚ*. Niezbędne jest zapewnienie także, stosownego wsparcia organizacyjnego, takiego jak np. obsługa Komitetów Monitorujących oraz innych ciał pomocniczych, poprzez organizację różnych form szkoleniowych (szkolenia, warsztaty, seminaria itp.), gdzie zapewniony zostanie odpowiedni poziom przygotowania członków tych ciał do efektywnego i eksperckiego wypełniania zadań. Kampanie informacyjno-promocyjne o szerokim zasięgu będą racjonalnie ograniczone, przy czym ich organizacja, będzie poparta analizą efektywności zastosowanej formy przekazu. Dodatkowo, wszystkie akcje informacyjno-promocyjne w szczególności będą miały zasięg regionalny, ze względu na konieczność koncentracji działań na obszarze województwa świętokrzyskiego. Nacisk zostanie położony na działania informacyjne służące podnoszeniu świadomości na temat potencjalnego finansowania działań związanych np. z klimatem lub odnawialnymi źródłami energii w zakresie efektywności energetycznej, itp.). Ponadto, działania informacyjne i promocyjne będą koordynowane na poziomie krajowym z działaniami finansowanymi ze środków *Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020* oraz będą zgodne z systemem informacji i promocji Funduszy Europejskich na lata 2014-2020.

Wsparcie w ramach Programu można będzie przeznaczyć na programowanie funduszy europejskich na perspektywę finansową 2021-2027. Forma wsparcia w ramach priorytetu Pomoc Techniczna to pomoc bezzwrotna (dotacja). W ramach osi 11 podejmowane działania nie będą wykraczały swoim zasięgiem poza obszar oddziaływania *RPOWŚ 2014-2020*, z uwzględnieniem podziału kompetencji wynikającym z przyjętej linii demarkacyjnej pomiędzy programami. Przedsięwzięcia realizowane w ramach Osi priorytetowej 11 Pomoc Techniczna są komplementarne ze wsparciem *Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020* pod względem potencjału instytucji wdrażających politykę spójności oraz informacji i promocji funduszy europejskich.

Poniżej przedstawiono Tabelę ze wskaźnikami produktu, która zgodnie z Rozporządzeniem ogólnym nie nakłada obowiązku ustalania wartości docelowej dla wskaźników produktu w ramach osi priorytetowej pomoc techniczna.

Tabela 13: Wskaźniki produktu dla EFRR/FS/EFIS

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (na rok 2023) (opcjonalnie)			Źródło danych
			M	K	O	
1	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	szt.	N/D			SL 2014
2	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	os.	N/D			SL 2014
3	Liczba zakupionych urządzeń oraz	szt.	N/D			SL 2014

	elementów wyposażenia stanowiska pracy			
4	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	N/D	SL 2014
5	Liczba utworzonych lub dostosowanych systemów informatycznych	szt.	N/D	SL 2014
6	Liczba użytkowników systemów informatycznych	os.	N/D	SL 2014
7	Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów	szt.	N/D	SL 2014
8	Liczba opracowanych ekspertyz	szt.	N/D	SL 2014
9	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	os.	N/D	SL 2014
10	Liczba projektów objętych wsparciem	szt.	N/D	SL 2014
11	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	szt.	N/D	SL 2014
12	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	N/D	SL 2014

Beneficjenci:

- Instytucja Zarządzająca oraz instytucje uczestniczące w systemie realizacji *RPOWS 2014-2020*;
- Partnerzy społeczni i gospodarczy;
- Beneficjenci projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju regionu.

Grupy docelowe:

Celem działań podejmowanych w obszarze pomocy technicznej jest objęcie beneficjentów tej osi wsparciem, pozwalającym na efektywne wypełnienie nałożonych na nich obowiązków. Przyczyni się to do stworzenia i wzmocnienia potencjału instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie i realizację tego Programu w zakresie dotyczącym interwencji EFRR i EFS. Tym samym projekty w ramach Osi priorytetowej 11. obejmą swym oddziaływaniem beneficjentów oraz potencjalnych beneficjentów Programu, jak również ogół społeczeństwa w województwie świętokrzyskim.

Poziom dofinansowania:

W ramach Osi priorytetowej 11. założono, iż ze względu na charakter i cele projektów realizowanych w ramach pomocy technicznej, udzielone w ramach przedmiotowej osi wsparcie będzie miało formę dotacji bezpośrednich, nie przewiduje się natomiast komplementarnego wsparcia w ramach instrumentów inżynierii finansowej. Współfinansowanie projektów ze środków EFS wyniesie do 85% wydatków kwalifikowanych, przy zachowaniu zasad pomocy technicznej. Koszty, ponoszone w ramach projektu, będą rozliczane w zależności od potrzeb – na zasadzie refundacji poniesionych wydatków, bądź też w ramach pozyskanych zaliczek.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Ze względu na ograniczony zbiór beneficjentów, będących podmiotami publicznymi, wskazane jest, by projekty w ramach tej osi priorytetowej wybierane były w trybie pozakonkursowym. Za tym trybem wyboru przemawia dodatkowo fakt, iż projekty te

będą mieć niezmiernie duże znaczenie dla efektywności wdrażania środków w ramach całego Programu.

Kategorie interwencji osi priorytetowej:

Tabela 14-16: Kategorie interwencji

Tabela 14: Wymiar 1 Zakres interwencji			Tabela 15: Wymiar 2 Forma finansowania			Tabela 16: Wymiar 3 Typ terytorium		
Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€	Oś priorytetowa	Kod	€
1.1. Pomoc techniczna	121	39 000 000,00	1.1. Pomoc techniczna	01	50 000 000,00	1.1. Pomoc techniczna	07	50 000 000,00
	122	3 500 000,00						
	123	7 500 000,00						

Klasyfikacja kategorii interwencji, o której mowa w art. 96 ust. 2 akapit drugi Rozporządzenia ogólnego, określona jest w tabelach 1-8 załącznika I do Rozporządzenia KE 215/2014.

SEKCJA 3 PLAN FINANSOWY

SEKCJA 3.1. ŚRODKI FINANSOWE Z POSZCZEGÓLNYCH FUNDUSZY ORAZ KWOTY NA REZERWĘ WYKONANIA

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym zarówno ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), jak i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa. Województwo jest zaliczone do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 364 543 593,00EUR, w tym 980 704 066,00EUR EFRR i 383 839 527,00EUR EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 120 Rozporządzenia ogólnego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 240 801 811 EUR. W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu¹⁴.

Podstawa certyfikacji

¹⁴ Przepisy rozporządzenia ramowego, w szczególności art. 119 gwarantuje, że niezależnie od poziomu stopy dofinansowania przyjętej dla osi priorytetowej w tabeli 18a, wartość środków ostatecznie wypłaconych przez Komisję Europejską na moment zamknięcia programu nigdy nie będzie wyższa niż wkład publiczny przekazany beneficjentom. Art. 121b dodatkowo zapewnia, że w ramach płatności pośrednich KE zawsze będzie wypłacać kwotę niższą z dwóch kwot: kwoty wynikającej z przemnożenia podstawy certyfikacji z wniosku o płatność przez stopę dofinansowania na osi priorytetowej z tabeli 18a lub kwoty wykazanych we wniosku wydatków publicznych. Wielkość płatności pośrednich będzie uwzględniała także zasady związane z systemem rocznego badania i akceptacji kont, polegającym m.in. na udzielaniu zaliczek rocznych, wypłacaniu w trakcie roku jedynie 90% należnych płatności i rocznym rozliczaniu kont poprzez bilansowanie zaliczki rocznej wypłaconych środków i 10% zatrzymanych płatności pośrednich.

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów

Program jest realizowany na obszarze jednego województwa zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania

W Programie została wyodrębniona rezerwa wykonania w wysokości 6% jego całkowitej alokacji. Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS (tabela 17).

Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej osi priorytetowej Programu. Wielkość rezerwy na poziomie poszczególnych osi mieści się przedziale 5%-7% jej wartości z wyjątkiem osi Pomoc techniczna (finansowane wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie osi pomocy technicznej wymaga dla zachowania wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiedniego zwiększenia rezerwy na inną/inne osie EFS). (tabela 18a)

Koncentracja tematyczna

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z UP i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

Tabela 17: Tabela przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów ze wskazaniem wysokości rezerwy wykonania (EUR)

-	Fundusz	Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Podsta alokac	
			Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania		
1	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	112 205 541,00	7 162 056,00	118 788 912,00	7 582 272,00	125 653 355,00	8 020 427,00	131 916 242,00	8 420 185,00	138 189 654,00	8 820 616,00	144 447 156,00	9 220 031,00	150 660 962,00	9 616 657,00	921 822	
2		regiony przejściowe															-	
3		regiony bardziej rozwinięte																-
4		łącznie																92 822
5	EFS	regiony słabiej rozwinięte	43 916 329,00	2 803 170,00	46 493 006,00	2 967 639,00	49 179 692,00	3 139 130,00	51 630 934,00	3 295 592,00	54 086 297,00	3 452 317,00	56 535 432,00	3 608 644,00	58 967 465,00	3 763 880,00	36 155	
6		regiony przejściowe															-	
7		regiony bardziej rozwinięte															-	
8		łącznie																36 155
9	VEI - dodatkowa alokacja	nie dotyczy															-	
10	FS	nie dotyczy															-	
11	EFRR	specjalna alokacja dla obszarów peryferyjnych lub słabo zaludnionych															-	
12		łącznie	156 121 870,00	9 965 226,00	165 281 918,00	10 549 911,00	174 833 047,00	11 159 557,00	183 547 176,00	11 715 777,00	192 275 951,00	12 272 933,00	200 982 588,00	12 828 675,00	209 628 427,00	13 380 537,00	1 28 977	

SEKCJA 3.2. ŁĄCZNE ŚRODKI FINANSOWE W PODZIALE NA FUNDUSZ ORAZ WSPÓLFINANSOWANIE KRAJOWE (EUR)

Tabela 18a: Plan finansowy programu (EUR) oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa kalkulacji wsparcia UE (Całkowite koszty kwalifikowalne lub koszty kwalifikowalne publiczne)	Wkład UE (a)	Wkład Krajowy (b) = (c) + (d)	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e) = (a) + (b)	Stopa współfinansowania (f) = (a)/(e)	Dla celów informacyjnych	Główna alokacja (całkowite finansowanie pomniejszone o rezerwę wykonania)		Rezerwa wykonania	
						Krajowe środki pub. (c)	Krajowe środki pryw. (d)				Wkład EBI	Wkład UE (h)=(a)-(j)	Wkład krajowy (i)=(b)-(k)	Wkład UE (j)
1. Innowacje i nauka	EFRR	stabilniej rozwinięte	113 144 013,00	96 172 411,00	16 971 602,00	8 485 801,00	8 485 801,00	113 144 013,00	85,00%	Nd.	90 209 661,00	15 919 352,00	5 962 750,00	1 052 200,00
2. Konkurencyjna gospodarka	EFRR	stabilniej rozwinięte	189 702 580,00	161 247 193,00	28 455 387,00	14 227 694,00	14 227 693,00	189 702 580,00	85,00%	Nd.	150 210 233,00	26 507 688,00	11 036 960,00	1 947 600,00
3. Efektywna i zielona energia	EFRR	stabilniej rozwinięte	196 812 016,00	167 290 213,00	29 521 803,00	19 189 172,00	10 332 631,00	196 812 016,00	85,00%	Nd.	158 822 002,00	28 027 413,00	8 468 211,00	1 494 300,00
4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	EFRR	stabilniej rozwinięte	207 718 082,00	176 560 369,00	31 157 713,00	23 368 285,00	7 789 428,00	207 718 082,00	85,00%	Nd.	165 964 769,00	29 287 901,00	10 595 600,00	1 869 800,00
5. Nowoczesna komunikacja	EFRR	stabilniej rozwinięte	152 374 003,00	129 517 902,00	22 856 101,00	22 856 101,00	0,00	152 374 003,00	85,00%	Nd.	121 744 265,00	21 484 283,00	7 773 637,00	1 371 800,00
6. Rozwój miast	EFRR	stabilniej rozwinięte	139 570 830,00	118 635 205,00	20 935 625,00	20 935 625,00	0,00	139 570 830,00	85,00%	Nd.	111 511 994,00	19 678 588,00	7 123 211,00	1 257 000,00
7. Sprawne usługi publiczne	EFRR	stabilniej rozwinięte	154 447 969,00	131 280 773,00	23 167 196,00	17 375 397,00	5 791 799,00	154 447 969,00	85,00%	Nd.	123 398 898,00	21 776 277,00	7 881 875,00	1 390 900,00
8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	EFS	stabilniej rozwinięte	128 453 308,00	109 185 311,00	19 267 997,00	16 377 797,00	2 890 200,00	128 453 308,00	85,00%	Nd.	101 760 743,00	17 957 779,00	7 424 568,00	1 310 200,00
9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	EFS	stabilniej rozwinięte	117 146 096,00	99 574 181,00	17 571 915,00	16 693 319,00	878 596,00	117 146 096,00	85,00%	Nd.	92 621 802,00	16 345 025,00	6 952 379,00	1 226 800,00
10. Otwarty rynek pracy	EFS	stabilniej rozwinięte	147 152 983,00	125 080 035,00	22 072 948,00	15 451 064,00	6 621 884,00	147 152 983,00	85,00%	Nd.	116 426 610,00	20 545 873,00	8 653 425,00	1 527 000,00
11. Pomoc techniczna	EFS	stabilniej rozwinięte	58 823 530,00	50 000 000,00	8 823 530,00	8 823 530,00	0,00	58 823 530,00	85,00%	Nd.	50 000 000,00	8 823 530,00	0,00	0,00
Razem	EFRR	stabilniej rozwinięte	1 153 769 493,00	980 704 066,00	173 065 427,00	126 438 075,00	46 627 352,00	1 153 769 493,00	85,00%	Nd.	921 861 822,00	162 681 502,00	58 842 244,00	10 383 000,00
Razem	EFS	stabilniej rozwinięte	451 575 917,00	383 839 527,00	67 736 390,00	57 345 710,00	10 390 680,00	451 575 917,00	85,00%	Nd.	360 809 155,00	63 672 207,00	23 030 372,00	4 064 100,00
Łącznie		stabilniej rozwinięte	1 605 345 410,00	1 364 543 593,00	240 801 817,00	183 783 785,00	57 018 032,00	1 605 345 410,00	85,00%	Nd.	1 282 670 977,00	226 353 709,00	81 872 616,00	14 447 100,00

*Tabela 18b: Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych – szczególna alokacja na EFS i Inicjatywę na rzecz zatrudnienia ludzi młodych 56
Nie dotyczy RPOWS 2014 - 2020*

Tabela 18c: Plan finansowy w podziale na osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionu i cele tematyczne (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
Oś 1	EFRR	Słabiej rozwinięty	Cel tematyczny 1	96 172 411,00	16 971 602,00	113 144 013,00
Oś 2	EFRR	Słabiej rozwinięty	Cel tematyczny 3	161 247 193,00	28 455 387,00	189 702 580,00
Oś 3	EFRR	Słabiej rozwinięty	Cel tematyczny 4	167 290 213,00	29 521 803,00	196 812 016,00
Oś 4	EFRR	Słabiej rozwinięty	Cel tematyczny 5	20 453 874,00	3 609 508,00	24 063 382,00
	EFRR		Cel tematyczny 6	156 106 495,00	27 548 205,00	183 654 700,00
Oś 5	EFRR	Słabiej rozwinięty	Cel tematyczny 7	129 517 902,00	22 856 101,00	152 374 003,00
Oś 6	EFRR	Słabiej rozwinięty	Cel tematyczny 4	25 230 568,00	4 452 453,00	29 683 021,00
	EFRR		Cel tematyczny 6	10 229 626,00	1 805 228,00	12 034 854,00
	EFRR		Cel tematyczny 7	25 906 807,00	4 571 790,00	30 478 597,00
	EFRR		Cel tematyczny 9	50 037 691,00	8 830 181,00	58 867 872,00
	EFRR		Cel tematyczny 10	7 230 513,00	1 275 973,00	8 506 486,00
Oś 7	EFRR	Słabiej rozwinięty	Cel tematyczny 2	34 086 206,00	6 015 213,00	40 101 419,00
	EFRR		Cel tematyczny 8	13 637 709,00	2 406 655,00	16 044 364,00
	EFRR		Cel tematyczny 9	44 992 070,00	7 939 777,00	52 931 847,00
	EFRR		Cel tematyczny 10	38 564 788,00	6 805 551,00	45 370 339,00
Oś 8	EFS	Słabiej rozwinięty	Cel tematyczny 8	25 620 341,00	4 521 237,00	30 141 578,00
	EFS		Cel tematyczny 10	83 564 970,00	14 746 760,00	98 311 730,00
Oś 9	EFS	Słabiej rozwinięty	Cel tematyczny 9	99 574 181,00	17 571 915,00	117 146 096,00
Oś 10	EFS	Słabiej rozwinięty	Cel tematyczny 8	125 080 035,00	22 072 948,00	147 152 983,00
Oś 11	EFS	Słabiej rozwinięty	N/D	50 000 000,00	8 823 530,00	58 823 530,00
RAZEM				1 364 543 593,00	240 801 817,00	1 605 345 410,00

Tabela 19: Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)

Oś priorytetowa	Szacunkowa wysokość środków na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)	Udział w całości alokacji na program (%)
1. Innowacje i nauka	0,00	0,00
2. Konkurencyjna gospodarka	0,00	0,00
3. Efektywna i zielona energia	139 741 888,60	10,24
4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	22 954 408,80	1,68
5. Nowoczesna komunikacja	8 181 549,60	0,60
6. Rozwój miast	25 856 524,00	1,89
7. Sprawne usługi publiczne	0,00	0,00

8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	0,00	0,00
9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	0,00	0,00
10. Otwarty rynek pracy	0,00	0,00
11. Pomoc Techniczna	0,00	0,00
Razem	196 734 371,00	14,42

SEKCJA 4 ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO

Jednym z narzędzi służących poprawie efektywności wydatkowania środków finansowych w RPOWŚ 2014-2020 jest koncentracja terytorialna oparta na zidentyfikowanych **Obszarach Strategicznej Interwencji** w regionie, tj. obszarów o szczególnych potencjałach i barierach rozwojowych. Zaproponowany w RPOWŚ układ OSI obejmuje nie tylko tradycyjnie obejmowane wsparciem obszary problemowe, ale także obszary o wysokich lub specyficznych potencjałach wzrostu.

1. Obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych, do których zaliczono:

- usługi edukacyjne i szkoleniowe,
- usługi medyczne,
- usługi komunikacyjne,
- usługi komunalne i związane z ochroną środowiska,
- usługi kulturalne.

Ten typ OSI będzie wspierany w zakresie infrastruktury usług publicznych (EFRR) oraz w obszarze edukacji, włączenia społecznego i rynku pracy (EFS).

2. Obszar funkcjonalny Kielc

Kolejnym OSI zidentyfikowanym w KSRR 2010-2020, jest Miasto Kielce, które, wymaga wsparcia przede wszystkim w celu podniesienia jego konkurencyjności, poprzez zwiększenie stopnia integracji z otaczającym go obszarem funkcjonalnym.

Wsparcie dla Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, który obejmuje miasto Kielce i 11 otaczających gmin, prowadzone będzie m.in. z wykorzystaniem nowego instrumentu – Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). Ten typ OSI zostanie wsparty głównie w ramach osi priorytetowej 6 Rozwój miast oraz poprzez wydzielenie kopert finansowych w zakresie edukacji, włączenia społecznego i rynku pracy.

3. Obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze (Starachowice, Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko – Kamienna)

W KSRR 2010-2020 wyodrębniono także OSI dot. miast tracących funkcje społeczno – gospodarcze i ich obszarów funkcjonalnych, które wymagają restrukturyzacji i rewitalizacji. W województwie świętokrzyskim są to, oprócz Kielc, następujące ośrodki subregionalne:

- Starachowice,
- Ostrowiec Świętokrzyski,
- Skarżysko-Kamienna.

W RPOWŚ 2014-2020 wsparcie realizowane będzie poprzez dedykowane koperty finansowe, w obszarach związanych z efektywnością energetyczną, rewitalizacją, infrastrukturą usług publicznych a także edukacji, rynku pracy, włączenia społecznego.

4. Obszar uzdrowiskowy

W obszarze uzdrowiskowym zlokalizowane są cenne źródła wód mineralnych. Obszar ten dysponuje znacznym potencjałem lecznictwa uzdrowiskowego i turystyki prozdrowotnej, którego zachowaniu i rozwojowi służą wyodrębnione koperty finansowe w obszarach związanych z dziedzictwem naturalnym i kulturowym oraz infrastrukturą usług publicznych.

5. Obszar Gór Świętokrzyskich

Obszar Gór Świętokrzyskich to także obszar o dużym potencjale turystycznym, charakteryzujący się wysokimi walorami środowiska naturalnego oraz znacznym nagromadzeniem obiektów dziedzictwa kulturowego. W ramach *RPOWŚ 2014-2020*, poświęconych zachowaniu dziedzictwa kulturowego, ochronie środowiska, jak również ochrony bioróżnorodności, wyodrębnione zostaną koperty finansowe, zarezerwowane dla obszaru Gór Świętokrzyskich.

Demarkacja zakresu terytorialnego poszczególnych OSI (z wyłączeniem obszaru funkcjonalnego Kielc) dokonana będzie w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego*.

Wszystkie interwencje realizowane na obszarach OSI bez względu na tryb wyboru projektów muszą być zgodne z kryteriami wyboru zatwierdzonymi przez Komitet Monitorujący.

Kolejnym wyrazem terytorialnego podejścia do programowania funduszy UE jest alokowanie środków na wsparcie obszarów wiejskich w RPOWŚ 2014-2020 w wysokości ok. 23,12 % alokacji Programu.

SEKCJA 4.1. ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 rozwój terytorialny wspierany będzie poprzez realizację instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność. Realizacja RLKS odbywać się będzie w formule pośredniej, w ramach której Lokalne Grupy Działania aplikować będą o środki na realizację projektów w ramach poszczególnych Osi priorytetowych, na zasadach wspólnych dla wszystkich potencjalnych wnioskodawców. W ramach programu planuje się wsparcie Lokalnych Grup Działania (LGD) jako potencjalnych beneficjentów. Koszty przygotowawcze, bieżące oraz koszty animacji LGD nie będą wspierane środkami EFS w ramach RPOWŚ 2014-2020. LGD mogą być wspierane w ramach RPOWŚ 2014-2020 tylko dla projektów komplementarnych do Lokalnych Strategii Rozwoju zatwierdzonych w ramach PROW lub PO Ryby.

SEKCJA 4.2. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ OBSZARÓW MIEJSKICH

W perspektywie 2014-2020 podejście do rozwoju regionalnego charakteryzuje odchodzenie od postrzegania problemów i wyzwań wyłącznie przez pryzmat granic administracyjnych (np. granic administracyjnych miast). Za pomocą instrumentu **Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT)**, w ramach RPOWŚ wsparcie realizowane będzie na terenie Miasta Kielce i gmin: Chęciny, Daleszyce, Górnio, Masłów, Miedziana Góra, Morawica, Piekoszków, Sitkówka Nowiny, Zagnańsk, Strawczyn i Chmielnik.

Przy pomocy instrumentu ZIT, możliwe będzie realizowanie zintegrowanych przedsięwzięć, łączących działania finansowane z EFRR i EFS, odpowiadające w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy tych miast i obszaru powiązanego.

Podstawowym warunkiem realizacji ZIT jest opracowanie *Strategii ZIT*, dokumentu określającego m.in. cele, kierunki rozwoju, zasady współpracy oraz najważniejsze działania i przedsięwzięcia przewidziane do realizacji. Zgodnie z art. 123 ust. 6 rozporządzenia 1303/2013 władze miejskie realizują zadania związane przynajmniej z wyborem projektów do dofinansowania, których kwalifikowalność sprawdza IZ RPO, zgodnie z art. 7 ust 5 rozporządzenia ramowego, chyba że porozumienie przewiduje inaczej. Uruchomienie środków na realizację ZIT uwarunkowane jest powołaniem Związku ZIT oraz podpisaniem porozumienia pomiędzy Związkiem ZIT a IZ RPO, o którym mowa w art. 123 ust. 6 Rozporządzenia 1303/2013, Porozumienie to reguluje także zakres zadań do powierzenia władzom miejskim.

Z uwagi na ograniczoną skalę środków dedykowanych dla ZIT, zarówno Miasto Kielce, jak i gminy wchodzące w skład KOF, będą mogły ubiegać się o wsparcie także w pozostałych osiach priorytetowych *RPOWŚ 2014-2020*.

Wsparcie obszaru funkcjonalnego Kielc w formule ZIT (EFRR) prowadzone będzie w ramach **Osi 6. Rozwój miast**, w zakresie EFS wydzielone zostaną koperty finansowe w obszarach dot. edukacji, rynku pracy i włączenia społecznego.

Tabela 20: Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich

Fundusz	Wsparcie z EFRR i EFS	Udział całkowitej alokacji z funduszu w programie
Łącznie EFRR	68 597 514,00	6,99%
Łącznie EFS	13 800 000,00	3,60%
Razem EFRR + EFS	82 397 514,00	6,04%

Mechanizmy wspólnego zarządzania i realizacji ZIT:

ZIT będą realizowane zgodnie z Art. 7 ust. 4 Rozporządzenia 1301/2013 EFRR. Związek ZIT w szczególności odpowiedzialny będą za:

- przygotowanie Strategii ZIT i przedłożenie jej do pozytywnego zaopiniowania IZ RPO oraz Ministrowi właściwemu ds. rozwoju regionalnego,
- udział w programowaniu RPO w zakresie ZIT,
- przygotowanie propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów (realizowanych w formule ZIT) i uzgodnienie ich z IZ RPO,
- wybór projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów, uzgadnianie jej z IZRPO,
- przygotowanie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii ZIT, i przedstawienie go do oceny i zatwierdzenia KM RPO,
- udział w pracach/posiedzeniach KM RPO.

Tryby wyboru projektów w formule ZIT:

Niezależnie od trybu wyboru projektów, proponowane projekty będą musiały spełnić kryteria wyboru projektów ustanawiane przez KM RPO.

Tryb konkursowy – wybór projektów przeprowadza Związek ZIT na zasadach uzgodnionych z IZ RPO i opisanych w Strategii ZIT.

Tryb pozakonkursowy – projekty muszą być wpisane wprost w Strategii ZIT (lista projektów strategicznych), przy czym będą one wyłączone z możliwości ubiegania się o dofinansowanie w formule poza ZIT w ramach RPO oraz w ramach programów krajowych.

SEKCJA 4.3. RAMY REALIZACJI ZIT POZA ZINTEGROWANYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA Z POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

Nie dotyczy.

SEKCJA 4.4. ROZWIĄZANIA DOTYCZĄCE PRZEDSIĘWZIĘĆ MIĘDZYREGIONALNYCH I TRANSNARODOWYCH W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO, Z UDZIAŁEM BENEFICJENTÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W CO NAJMNIEJ JEDNYM INNYM PAŃSTWIE CZŁONKOWSKIM

Nie dotyczy.

SEKCJA 4.5. WKŁAD PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ W RAMACH PROGRAMU W ODNIESIENIU DO STRATEGII MAKROREGIONALNYCH I STRATEGII MORSKICH, Z ZASTRZEŻENIEM POTRZEB OBSZARU OBJĘTEGO PROGRAMEM ZIDENTYFIKOWANYCH PRZEZ PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)

Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB) ma wspomóc wykorzystanie potencjału dziewięciu państw Regionu Morza Bałtyckiego, spośród których aż osiem należy do UE. Wdrażanie Strategii oparto na Planie Działania, zaktualizowanym w lutym 2013 r., który opiera się na 3 celach głównych, 17 Obszarach Priorytetowych (Priority Areas) i 5 Działaniach Horyzontalnych (Horizontal Actions), w ramach których realizowane są działania (Actions) i projekty flagowe (Flagship Projects).

Stopień powiązań RPOWŚ 2014-2020 z obszarami strategicznymi SUE RMB przedstawia poniższa tabela:

- x – spójność z Obszarem Priorytetowym Strategii,
- xx - spójność z danym działaniem lub projektem flagowym.

Osie priorytetowe RPOWŚ 2014-2020		Obszary priorytetowe SUE RMB															
		Cel 1: Ocalenie morza							Cel 2: Rozwój połączeń w regionie			Cel 3: Zwiększenie dobrobytu					
		Agri	Bio	Hazards	Nutri	Safe	Ship	Secure	Crime	Energy	Transport	Culture	Education	Health	Innovation	Internal Market	SME
I	Innowacje i nauka													x	x	x	

kontekście osiągnięcia celów SUE RMB zapewni możliwość wykorzystywania odpowiedniego potencjału, który wynika z art. 70 rozporządzenia 1303/2013. Dodatkowo istnieje możliwość przyjmowania przez KM preferencji podczas wyboru projektów dot. SUE RMB.

SEKCJA 5 SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROZONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM

SEKCJA 5.1. OBSZARY GEOGRAFICZNE NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTE UBÓSTWEM/GRUPY DOCELOWE NAJBARDZIEJ ZAGROŻONE DYSKRYMINACJĄ

Województwo świętokrzyskie, jako część regionu wschodniego, charakteryzuje się jednym z najwyższych wskaźników zagrożenia ubóstwem w skali kraju, zarówno w odniesieniu do ubóstwa skrajnego oraz ustawowej i relatywnej granicy ubóstwa. Region cechuje duże zróżnicowanie ze względu na poziom rozwoju gospodarczego, szczególnie na obszarach o rolniczo-przemysłowym charakterze. Na obszarach tych zjawisko ubóstwa i wykluczenia uwarunkowane jest wysoką stopą bezrobocia, w tym długoterminowego, niskim przeciętnym dochodem na osobę, co przekłada się na liczbę osób korzystających z pomocy społecznej. Istotny jest również proces starzenia się mieszkańców województwa przy jednoczesnych niekorzystnych prognozach demograficznych dla regionu.

Województwo znajduje się wśród pięciu województw najbardziej zagrożonych ubóstwem, przy czym podregion sandomiersko-jędrzejowski jest jednym z czterech podregionów, dla których wskaźnik zagrożenia ubóstwem jest najwyższy w kraju i wynosi powyżej 29%¹⁵. W oparciu o dane dotyczące stopnia spauperyzowania gmin, wskazano, iż wysoki poziom zagrożenia ubóstwem występuje w 15 gminach województwa świętokrzyskiego z 8 powiatów. Dodatkowo, w regionie odnotowano aż cztery gminy będące enklawą biedy, w których ludność, w co najmniej 30% składa się z członków rodzin/gospodarstw domowych wspieranych przez pomoc społeczną.¹⁶ Jednym z czynników korelujących z ubóstwem jest zamieszkanie na terenach wiejskich. W województwie świętokrzyskim tereny wiejskie zajmują prawie 95% powierzchni, a zamieszkuje je ok. 55% ludności. Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim zamieszkuje tereny wiejskie, przy czym dla całego kraju tendencja jest odwrotna, dlatego niezbędne jest wsparcie tych obszarów.

Działania w ramach Programu skierowane do osób zagrożonych/wykluczonych społecznie realizowane będą na obszarze całego województwa, głównie w ramach OP 9. Na szczególną uwagę zasługują obszary miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, do których zalicza się Skarżysko-Kamienna, Starachowice oraz Ostrowiec Świętokrzyski¹⁷. Miasta te, położone w północnej części województwa charakteryzują się większym nasileniem problemów społeczno-gospodarczych, wśród których wskazać należy przede wszystkim:

¹⁵ *Mapy ubóstwa na poziomie podregionów w Polsce z wykorzystaniem estymacji pośredniej*, Główny Urząd Statystyczny, 2013 r.

¹⁶ *Strategia polityki społecznej województwa świętokrzyskiego na lata 2012-2020*, ROPS Kielce.

¹⁷ Tamże.

- niedostateczny rozwój sektora usług społecznych,
- wysoki poziom bezrobocia strukturalnego oraz patologie społeczne,
- niska aktywność gospodarcza lokalnych podmiotów,
- deformacja struktury wieku — starzenie się społeczeństwa,
- wysoki ubytek mieszkańców na skutek migracji.

Kumulacja wyżej wskazanych zjawisk na obszarze miast północy powoduje istotne ograniczenia w ich rozwoju oraz zagrożenie marginalizacją.

W związku z powyższym, w odniesieniu do obszarów wiejskich o najgorszym dostępie do usług publicznych¹⁸, obszarów funkcjonalnych miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze (Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna), w ramach *RPOWŚ 2014-2020* zapewnione zostaną odpowiednie preferencje, w postaci wydzielonych kopert finansowych.

Do grup narażonych na wykluczenie społeczne zaliczyć należy: osoby długotrwale bezrobotne, z niepełnosprawnościami, osoby starsze, kobiety (zjawisko feminizacji ubóstwa), osoby z niestabilnym źródłem dochodów (zwłaszcza niezarobkowym), rodziny wieloletnie lub niepełne. Kluczowym wyzwaniem jest efektywne wykorzystanie potencjału tych osób i grup w kontekście rynku pracy, gdzie dążyć należy do wspierania wysokiego poziomu i jakości zatrudnienia.

Interwencje w ramach pozostałych osi priorytetowych także wpływają bezpośrednio lub pośrednio na zjawisko ubóstwa i wykluczenia. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych i eliminowanie czynników zdrowotnych, powodujących zbyt wczesne opuszczanie rynku pracy, jest istotne z uwagi na zdiagnozowane potrzeby starzejącego się społeczeństwa i koniecznością wydłużania wieku aktywności zawodowej. Efektywny i dostępny system ochrony zdrowia ma wpływ osoby w wieku produkcyjnym, które z uwagi na problemy zdrowotne zagrożone są przerwaniem aktywności zawodowej. Nadal dużym problemem województwa jest niewystarczająca dostępność do miejsc opieki nad dziećmi, szczególnie na obszarach wiejskich, co jest istotne dla tworzenia warunków do zatrudnienia osób sprawujących opiekę nad dziećmi. Inwestycje w infrastrukturę placówek opieki nad małym dzieckiem pozwolą utrzymać wysoką aktywność zawodową rodziców/opiekunów. Wsparcie infrastruktury placówek oświaty i ich dostosowanie do potrzeb nowoczesnego nauczania sprzyja rozwojowi wysoko wykwalifikowanych zasobów ludzkich, zgodnie z potrzebami rynku pracy, co nie byłoby możliwe bez inwestycji w obiekty dydaktyczne oraz społeczno-edukacyjne (*Oś priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne*).

W aspekcie przeciwdziałania ubóstwu i dyskryminacji istotne znaczenie ma potencjał ekonomii społecznej, która łączy elementy o charakterze prozatrudnieniowym, integracyjnym, stymuluje rozwój lokalny i uczestniczy w dostarczaniu usług użyteczności publicznej. Z tego względu, przy realizacji projektów w ramach *RPOWŚ 2014-2020*, preferowane będą podmioty ekonomii społecznej, w obszarach szczegółowo określonych przez IZ na poziomie wdrażania. Obszary te będą zgodne ze wskazanymi w KPRES oraz wynikającymi z Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020. Dodatkowo, dla działań podejmowanych w ramach celów

¹⁸ zgodnie z zapisami Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego z uwzględnieniem dalszych aktualizacji o okresie objętych Programem

tematycznych 8, 9 i 10, zastosowanie będą miały klauzule społeczne dla zamówień dokonywanych w ramach EFS, zgodnie z wytycznymi horyzontalnymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Proces budowania wysokiej jakości kapitału społecznego jest złożony i wielowymiarowy, a inwestowanie w edukację i zdrowie jest w nim niezbędne. Poziom i jakość wykształcenia wpływa na szanse na rynku pracy, a dobry stan zdrowia na utrzymanie się na nim, zmniejszając zagrożenie bezrobociem, co jest główną przyczyną ubóstwa w województwie świętokrzyskim.

SEKCJA 5.2. STRATEGIA SŁUŻĄCA ZASPOKOJENIU SZCZEGÓLNYCH POTRZEB OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH/GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM

Wzajemne oddziaływanie na siebie przyczyn i skutków ubóstwa sprawia, że w wielu przypadkach problemy nie występują pojedynczo, ale nawarstwiają się, pogłębiając niekorzystną sytuację. Aby skutecznie walczyć z wykluczeniem społecznym i ubóstwem niezbędne jest zarówno usuwanie skutków, ale także usuwanie przyczyn takiego stanu rzeczy.

W aspekcie interwencji *RPOWŚ 2014-2020* koncentrujących się na obszarach/grupach najbardziej dotkniętych ubóstwem zaplanowano:

- kompleksowe wsparcie skupione na walce z ubóstwem i przeciwdziałaniem wykluczeniu, z uwzględnieniem charakteru przyczynowo-skutkowego tego zjawiska,
- wydzielenie kopert finansowych dla obszarów geograficznych wymagających szczególnego wsparcia tj. Obszarów Strategicznej Interwencji,
- horyzontalne uwzględnienie polityki na rzecz równości szans osób niepełnosprawnych, zarówno w odniesieniu do interwencji EFS oraz EFRR,
- działania na rzecz wsparcia konkretnych grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem.

Tabela 22: Przedsięwzięcia mające na celu zaspokojenie szczególnych potrzeb obszarów geograficznych/grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem

Grupa docelowa/ Obszar geograficzny	Główne typy planowanych przedsięwzięć stanowiących część zintegrowanego podejścia	Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Priorytet inwestycyjny
Osoby wykluczone/zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym osoby niepełnosprawne, starsze.	- aktywizacja społeczno – zawodowa, wykorzystująca w zależności od potrzeb elementy aktywizacji edukacyjnej, społecznej i zawodowej.	Oś 9	EFS	Region słabiej rozwinięty	PI 9i.
Osoby zagrożone/wykluczone społecznie ze względu na dostęp do usług społecznych i zdrowotnych.	- zwiększanie dostępności i jakości usług społecznych i zdrowotnych.	Oś 9	EFS	Region słabiej rozwinięty	PI 9iv.
	- inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia i usług społecznych.	Oś 7	EFRR		PI 9a
Osoby wykluczone/zagrożone wykluczeniem z rynku pracy ze względów zdrowotnych.	- przeciwdziałanie przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy przez osoby w wieku produkcyjnym. - działania na rzecz ułatwiania powrotu do pracy oraz umożliwiania wydłużenia aktywności zawodowej.	Oś 8	EFS	Region słabiej rozwinięty	PI 8vi

Osoby biernie zawodowo, bezrobotne w tym długotrwale.	- aktywizacja zawodowa osób poszukujących pracy i pozostających bez zatrudnienia.	Oś 10	EFS	Region słabiej rozwinięty	PI 8i
	- wspieranie samozatrudnienia i przedsiębiorczości.	Oś 10	EFS		PI 8iii
Osoby w zakresie godzenia życia zawodowego i prywatnego (w szczególności kobiety).	- zwiększanie dostępności do miejsc opieki nad osobami zależnymi (w tym osobami starszymi i z niepełnosprawnościami).	Oś 9	EFS	Region słabiej rozwinięty	PI 9iv.
	- zwiększanie dostępności do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.	Oś 8			PI 8iv.
	- zapobieganie dezaktualizacji kwalifikacji zawodowych rodziców/opiekunów.	Oś 10			PI 8i
Obszary wiejskie o najgorszym dostępie do usług publicznych	Wszystkie typy przedsięwzięć przewidziane do realizacji we wskazanych PI, w ramach wydzielonego minimalnego poziomu alokacji dedykowanego tym obszarom (koperty finansowe).	Oś 8	EFS	Region słabiej rozwinięty	PI 8iv. PI 8vi PI 10i PI 10iii
		Oś 9			PI 9i. PI 9iv.
		Oś 10			PI 8i PI 8iii PI 8v
		Oś 7	EFRR		PI 9a PI 10a
Obszary funkcjonalne miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze	Wszystkie typy przedsięwzięć przewidziane do realizacji we wskazanych PI, w ramach wydzielonego minimalnego poziomu alokacji dedykowanego tym obszarom (koperty finansowe).	Oś 8	EFS	Region słabiej rozwinięty	PI 8iv. PI 10iv
		Oś 9			PI 9i. PI 9iv.
		Oś 10			PI 8v
		Oś 7	EFRR		PI 10a

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 będzie realizował działania ukierunkowane na zmniejszanie ubóstwa poprzez interwencje podejmowane w ramach wszystkich celów tematycznych EFS, tj.:

- CT 8 – bezpośrednie wsparcie osób wymagających wsparcia na rynku pracy, m.in. poprzez umożliwianie zdobycia kwalifikacji, umiejętności i doświadczenia zawodowego, ułatwianie zakładania działalności gospodarczej i tworzenia nowych miejsc pracy. Działania te wpłyną na zwiększenie możliwości na zatrudnienie, a tym samym przyczynią się do zmniejszenia ryzyka wystąpienia ubóstwa dochodowego wśród osób bez pracy.
- CT 9 – aktywna integracja społeczna osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób oddalonych od rynku pracy, wymagających kompleksowego wsparcia w zakresie społeczno-zawodowym. Podejmowane będą działania prewencyjne ograniczające ryzyko wykluczenia, szeroka aktywizacja społeczno-zawodowa, a także zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych. Działania te wpłyną będą społecznemu włączeniu, wpłyną na większe możliwości zatrudnieniowe i ograniczenie ubóstwa.
- CT 10 – dostosowane do potrzeb rynku pracy oraz wysokiej jakości kształcenie pozwoli na zwiększenie możliwości zatrudnieniowych zarówno absolwentów

szkół, jak i osób dorosłych uczestniczących w różnych formach kształcenia i szkolenia, co przełoży się na możliwości zatrudnieniowe mieszkańców regionu.

Zaplanowana interwencja pozostaje w zgodności z kierunkami rozwojowymi nowego wymiaru aktywnej integracji, określonymi w *Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020*.

Uzupełnieniem dla powyższych działań będą inwestycje w infrastrukturę społeczną, zdrowotną i edukacyjną współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

SEKCJA 6 SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH

SEKCJA 7 INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTENRÓW

SEKCJA 7.1. ODPOWIEDZIALNE INSTYTUCJE I PODMIOTY

Tabela 23: Odpowiednie instytucje i podmioty

Instytucja/podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departament lub jednostki	Kierownictwo instytucji/podmiotu (funkcja lub zajmowane stanowisko)
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa obsługiwany przez Urząd Marszałkowski, Departament Polityki Regionalnej	Marszałek Województwa
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Zarząd Województwa obsługiwany przez Urząd Marszałkowski, Biuro Certyfikacji	Marszałek Województwa
Instytucja Audytowa	Ministerstwo Finansów, Departament Ochrony Interesów Finansowych Unii Europejskiej	Minister właściwy ds. finansów publicznych
Podmiot, do którego Komisja będzie kierowała płatności	Ministerstwo Finansów Departament Instytucji Płatniczej	Minister właściwy ds. finansów publicznych

System instytucjonalny w ramach programu jest zgodny z system instytucjonalnym dla PS opisanym w Umowie Partnerstwa. Funkcje Instytucji Koordynującej realizację UP pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego.

Za przygotowanie programów operacyjnych oraz sprawne i efektywne funkcjonowanie systemów zarządzania i kontroli programów odpowiedzialne są instytucje zarządzające (IZ). Funkcję IZ Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 (*RPOWŚ 2014-2020*) pełni Zarząd Województwa Świętokrzyskiego. Instytucji Zarządzającej została również powierzona funkcja instytucji certyfikującej.

W ramach projektowanego systemu przewiduje się koncentrację zadań dotyczących zarządzania oraz wdrażania *RPOWŚ 2014-2020* w strukturze Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, w której zostaną wyodrębnione komórki o funkcjach zarządzania programem oraz o funkcjach wdrażających. Zadania dotyczące rynku pracy, współfinansowane ze środków *RPOWŚ 2014-2020* będą realizowane przez jednostkę organizacyjną samorządu województwa świętokrzyskiego, Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach (WUP) – instytucję pośredniczącą. W zakresie kompetencji Instytucji Pośredniczącej (WUP) znajdują się działania w ramach osi priorytetowej 10. Otwarty rynek pracy.

Szczegółowe zasady funkcjonowania systemu zarządzania, kontroli, monitoringu, ewaluacji, informacji i promocji, systemu IT przyjęte w programie wynikają z UP i właściwych przepisów rozporządzeń.

Instytucja Audytowa

Organem pełniącym funkcję Instytucji Audytowej (IA) jest Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej.

Funkcję Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej pełni sekretarz albo podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów.

Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej wykonuje swoje zadania za pośrednictwem Departamentu Ochrony Interesów Finansowych UE Ministerstwa Finansów oraz 16 urzędów kontroli skarbowej.

W urzędach kontroli skarbowej zostały utworzone wyodrębnione komórki organizacyjne odpowiedzialne za audyt środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Instytucja Audytowa dba o to, aby czynności audytowe uwzględniały uznane w skali międzynarodowej standardy audytu.

Instytucja Audytowa jest niezależna od Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Certyfikującej.

Instytucja Audytowa posiada wyłączną odpowiedzialność w zakresie planowania i wyboru operacji będących przedmiotem audytu, jak również sposobu wykonywania audytu i raportowania o podjętych ustaleniach i rekomendacjach.

System informatyczny

Zgodnie z UP, minister właściwy ds. rozwoju regionalnego zapewnia budowę i funkcjonowanie centralnego systemu informatycznego SL 2014, który będzie wspierał realizację programów operacyjnych. System ten tworzony jest w celu spełnienia wymogów Rozporządzenia ogólnego w zakresie:

1. obowiązku rejestrowania i przechowywania danych dotyczących każdego projektu, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, kontroli i audytu, w tym danych osobowych uczestników projektów na potrzeby monitorowania i ewaluacji projektów współfinansowanych z EFS (art. 114 ust. 2 Rozporządzenia ogólnego);
2. zapewnienia systemu komputerowego służącego prowadzeniu księgowości, przechowywaniu i przekazywaniu danych finansowych i danych na temat wskaźników, dla celów monitorowania i sprawozdawczości (art. 72 d. Rozporządzenia ogólnego);
3. zapewnienia funkcjonowania systemu informatycznego, za pomocą którego pełna komunikacja pomiędzy beneficjentem a właściwymi instytucjami odbywać się będzie wyłącznie drogą elektroniczną (art. 122 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego).

System informatyczny SL 2014 służy w szczególności do wspierania procesów związanych z:

- 1) obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu;
- 2) ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych;
- 3) obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Instytucje oraz beneficjenci korzystają z funkcjonalności udostępnionych za pośrednictwem centralnego systemu informatycznego SL 2014, w zakresie obsługi projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu.

Dostęp do danych gromadzonych w SL 2014 mają:

- wszystkie instytucje uczestniczące w realizacji programów operacyjnych, tj. między innymi instytucja zarządzająca, instytucje pośredniczące, instytucje wdrażające, instytucja audytowa, w zakresie niezbędnym dla prawidłowego realizowania swoich zadań;
- beneficjenci, w zakresie danych dotyczących realizowanych przez nich projektów.

System informatyczny SL 2014 umożliwi tworzenie określonych raportów, między innymi:

- informacji o poziomie wydatkowania środków UE;
- prognoz wydatków;
- informacji o stanie wdrażania funduszy strukturalnych;
- informacji na temat przeprowadzonych kontroli.

Wymiana informacji pomiędzy Komisją Europejską a instytucją zarządzającą odbywać się będzie poprzez system SFC 2014.

Informacja i promocja

IZ *RPOWŚ 2014-2020* jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji programu operacyjnego. W celu zapewnienia skutecznej koordynacji działań komunikacyjnych – zgodnie z założeniami UP - prowadzonych przez poszczególne instytucje Polska, opracowuje horyzontalny dokument - wspólną strategię komunikacji polityki spójności. W oparciu o wspólną strategię komunikacji IZ, zgodnie z art. 116 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., opracowuje dla *RPOWŚ 2014-2020* strategię komunikacji, będącą podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla tego programu. IZ przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym. Działania informacyjne i promocyjne wspierają realizację regionalnego programu.

Wsparcie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,
- upowszechnianie wśród mieszkańców województwa roli oraz osiągnięć polityki spójności i funduszy przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów i wpływu programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie UP.

Istotne jest, aby realizując działania informacyjno-promocyjne w perspektywie programowej 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań, celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów oraz narzędzi.

Wyzwaniem leżącym u podstaw skutecznej komunikacji, będzie opracowanie dokumentów skierowanych do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, a także materiałów przeznaczonych do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka. W okresie 2014-2020 należy położyć większy nacisk na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego samych beneficjentów. Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, m. in. równość szans. W ramach Programu zapewniony zostanie równy dostęp do informacji i promocji dla kobiet i mężczyzn oraz osób z niepełnosprawnościami. W związku z tym, wszystkie

działania podejmowane będą zgodnie z zasadami niedyskryminacji, a także z warunkami określonymi w rozporządzeniu ogólnym, gdzie zawarte są informacje na temat równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. Wdrażanie polegać będzie również na dbałości o środowisko naturalne oraz na uwzględnieniu współpracy z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.

Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność. Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji.

W oparciu o zweryfikowane wnioski o płatność dana instytucja wdrażająca sporządza zestawienia wydatków zawierające zagregowane wartości i dane z poszczególnych projektów, które następnie przekazuje bezpośrednio do instytucji zarządzającej. Instytucja zarządzająca, w oparciu o otrzymane dokumenty, sporządza, a następnie przesyła do KE, deklaracje i zestawienia wydatków wraz z wnioskiem o płatność okresową.

SEKCJA 7.2. ZAANGAŻOWANIE WŁAŚCIWYCH PARTNERÓW

7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego.

Stosowanie zasady partnerstwa wynika z zapisów art. 152 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz z art. 5 projektu Rozporządzenia ogólnego.

Zasada partnerstwa polega na stałej, zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy administracją rządową, samorządem terytorialnym, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz organizacjami pozarządowymi w celu zapewnienia aktywnego udziału wymienionych partnerów w całym procesie funkcjonowania programu operacyjnego od jego programowania poprzez wdrożenie wraz z monitorowaniem, aż po jego ocenę. Partnerstwo musi przebiegać z uwzględnieniem zasad wielopoziomowego sprawowania rządów, pomocniczości i proporcjonalności. Wielopoziomowe sprawowanie rządów oznacza skoordynowane działania Unii Europejskiej, państw członkowskich oraz władz regionalnych i lokalnych, oparte na partnerstwie i służące tworzeniu i realizowaniu polityki Unii.

Uwzględniając powyższe zapisy *Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* organizuje partnerstwo z właściwymi organami regionalnymi, lokalnymi, miejskimi i innymi władzami publicznymi; z partnerami gospodarczymi i społecznymi oraz z podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerami działającymi na

rzecz ochrony środowiska, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości i niedyskryminacji.

Realizacja zasady partnerstwa na etapie programowania. *Prace nad Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* rozpoczęły się od momentu ogłoszenia przez Komisję Europejską projektu pakietu rozporządzeń na okres programowania 2014-2020, tj. od października 2011 roku. W początkowej fazie projektowania Programu prace prowadzone były wewnątrz Instytucji Zarządzającej. Niemniej jednak mając na uwadze fakt, iż zasada partnerstwa jest jednym z najistotniejszych elementów programowania funduszy Unii Europejskiej, Instytucja Zarządzająca *RPOWŚ 2014-2020* włącza do współpracy przedstawicieli samorządów, strony rządowej oraz partnerów społecznych i gospodarczych, w tym przedstawicieli Rady Działalności Pożytku Publicznego, zwłaszcza tych aktywnie działających w obszarach promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz przeciwdziałania dyskryminacji, a także ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Uchwałą nr 1838/13 z dnia 24 kwietnia 2013 roku powołana została *Grupa Robocza ds. Rekomendacji do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* oraz *Zespół Redakcyjno – Programowy ds. Opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*. Zadaniem ww. grup jest pomocnicze wsparcie procesu przygotowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*.

W 2013 r. odbyły się dwa posiedzenia *Grupy Roboczej ds. Rekomendacji do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*. Pierwsze posiedzenie zostało zwołane 19 czerwca 2013 r. Przewodnim tematem posiedzenia Grupy była prezentacja nt.: *Realizacja polityki rozwoju na poziomie regionalnym dzięki funduszom europejskim 2014 – 2020* oraz prezentacja nt.: *Stan prac nad Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020*. Po ww. wystąpieniach odbyła się dyskusja, podczas której poruszono, m.in. tematy związane z finansowaniem w ramach *RPOWŚ 2014-2020*: polityki miejskiej, w tym Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, działania na rzecz osób wykluczonych społecznie oraz rozwoju ekonomii społecznej.

Drugie posiedzenie *Grupy Roboczej ds. Rekomendacji do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* odbyło się 8 listopada 2013r. Na posiedzeniu omówiono, m.in. II wersję projektu *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020*, przyjętą Uchwałą Zarządu Województwa Świętokrzyskiego nr 2298/13, w tym podział alokacji na poszczególne priorytety inwestycyjne. Dyskusja dotyczyła także zaproponowanych w projekcie Programu działań mających na celu: poprawę infrastruktury dróg lokalnych, w tym dróg powiatowych, infrastruktury szkolnictwa zawodowego oraz infrastruktury wodnościekowej.

Od 15 listopada do 20 grudnia 2013 roku trwały konsultacje społeczne projektu *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*. Zamierzeniem konsultacji było dotarcie do jak największej liczby potencjalnych beneficjentów oraz wysłuchanie głosów z regionu. W trakcie spotkań zaprezentowano główne założenia Programu oraz wysłuchano cennych uwag i opinii na temat obecnych zapisów od uczestników spotkań. Ponadto projekt Programu został opublikowany na stronie internetowej www.rpo-swietokrzyskie.pl. Uwagi

i opinie na temat konsultowanego projektu dokumentu składane były poprzez wypełnienie formularza i przesłanie na adres specjalnie w tym celu stworzony adres email: konsultacje.rpo@sejmik.kielce.pl. Jednocześnie szeroko prowadzone były spotkania bilateralne przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego z podmiotami i instytucjami, które żywo zainteresowane są kształtem przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego. Cieszy fakt, że w proces ten włączyły się zarówno samorządy, przedsiębiorcy, jednostki otoczenia biznesu i partnerzy społeczno-gospodarczy, ale także bardzo aktywnie organizacje pozarządowe. Łącznie odbyło się osiem konferencji odpowiednio na obszarze całego regionu. Docelowo zostało zaproszonych około 1 958 reprezentantów różnego rodzaju podmiotów tj. JST, IOB, NGO, uczelnie wyższe, przedsiębiorcy, partnerzy społeczno-gospodarczy, a także parlamentarzyści oraz osoby fizyczne. Łącznie do Instytucji Zarządzającej podczas konsultacji wpłynęło 759 uwag, które miały wpływ na kształt zapisów Programu.

Realizacja zasady partnerstwa podczas wdrażania i monitorowania programu. Podstawowym narzędziem stosowania zasady partnerstwa na etapie wdrażania i monitorowania Programu jest Komitet Monitorujący. Uwzględniając zasadę partnerstwa w składzie Komitetu należy zapewnić uczestnictwo stronie rządowej, samorządowej oraz partnerom społecznym i gospodarczym, w tym partnerom zajmującym się zagadnieniami środowiska naturalnego oraz wspierania równości szans kobiet i mężczyzn. Przy powoływaniu członków Komitetu należy mieć na uwadze dążenie do zrównoważonego udziału strony rządowej, samorządowej oraz partnerów społecznych i gospodarczych oraz jak najwyższej efektywności i jakości ich pracy.

Komitet Monitorujący zapewnia jakość realizacji programu oraz upewnia się co do skuteczności jego realizacji. Do zadań Komitetu Monitorującego należy m. in.:

- rozpatrywanie i zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów w ramach programu operacyjnego oraz zatwierdzanie ewentualnych zmian tych kryteriów,
- okresowe badanie postępu w zakresie osiągnięcia szczegółowych celów, określonych w programie, na podstawie dokumentów przedkładanych przez instytucję zarządzającą,
- analizowanie rezultatów realizacji programu, w szczególności osiągnięcia celów wyznaczonych dla każdego priorytetu oraz wyników ocen (ewaluacji) związanych z monitorowaniem realizacji programu, w szczególności w przypadku gdy monitoring wykazuje znaczące odstępstwa od początkowo określonych celów lub gdy zgłoszone są propozycje zmian w programie,
- analizowanie i zatwierdzanie raportów z wdrażania,
- dodatkowe zadania wynikające ze specyfiki danego Programu.

Na etapie ewaluacji realizacja zasady partnerstwa polegała na umieszczaniu na stronie internetowej www.rpo-swietokrzyskie.pl raportów ze wszystkich realizowanych w ramach *RPOWS 2014-2020* badań ewaluacyjnych i umożliwianiu przez to udziału partnerów społeczno-gospodarczych, władz samorządowych i organizacji pozarządowych w analizie ewaluacji dotyczących realizacji programu.

Zadania z zakresu ewaluacji w ramach IZ *RPOWS 2014-2020* wykonuje Jednostka Ewaluacyjna IZ *RPOWS*. Jednostka ta w celu wsparcia jej działań (m.in. w ocenie wstępnych wersji raportów) może powołać Grupę sterującą procesem ewaluacji ustalając jej szczegółowy zakres obowiązków związany z realizacją procesu ewaluacji. Jednostka ewaluacyjna może także powołać tematyczne grupy sterujące ewaluacją.

W grupach tych będą mogli brać udział partnerzy społeczni i gospodarczy.

7.2.2 Granty globalne

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 nie przewiduje się zastosowania grantów globalnych dla partnerów społecznych i interesariuszy Programu.

7.2.3 Środki przeznaczone na budowanie potencjału

Partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe w ramach *RPOWS* będą występować jako beneficjenci realizujący projekty w ramach działań finansowanych z EFS, tj. w ramach osi priorytetowych 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo, 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem i 10. Otwarty rynek pracy, co w sposób pośredni przyczyni się do zwiększania ich potencjału.

Ich rola będzie szczególnie istotna w osi 9., w ramach której realizowane będą działania związane z aktywną integracją społeczną i zawodową osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, zwiększaniem dostępu do usług społecznych i zdrowotnych, świadczonych w interesie ogólnym oraz rozwojem sektora ekonomii społecznej w regionie. W ramach tych działań (w PI 9i.) przewidziano wspieranie inicjatyw integrujących usługi różnych służb publicznych (np. ośrodków pomocy społecznej, instytucji rynku pracy) a także organizacji obywatelskich na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem.

Potencjał trzeciego sektora wzmacniany będzie także poprzez działania zaplanowane do realizacji w ramach *PI 9v. wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych*, które dotyczyć będą kompleksowego wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej czy też wzmacniania lokalnych i regionalnych partnerstw na rzecz rozwoju ES w regionie. Dodatkowo w ramach *PI 3a (EFRR)* zaprogramowano wsparcie inwestycyjne dla funkcjonujących przedsiębiorstw społecznych, w celu wzmacniania ich potencjału.

Dodatkowo potencjalni beneficjenci (w tym partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe) uzyskają wsparcie w zakresie działań informacyjno – promocyjnych i szkoleniowych realizowanych w ramach osi priorytetowej 11. Pomoc Techniczna *RPOWS 2014 – 2020*.

W ramach osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 finansowanych z EFS nie przewiduje się wyodrębnienia środków dedykowanych partnerom społeczny i/lub organizacjom pozarządowym, które będą bezpośrednio przeznaczone na budowanie ich potencjału instytucjonalnego.

SEKCJA 8 KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI

Jednym z kluczowych obszarów opracowania oraz wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 jest zapewnienie właściwego systemu koordynacji wsparcia na wszystkich poziomach interwencji z wykorzystaniem wszystkich dostępnych źródeł finansowania. Zapewnienie skutecznych mechanizmów koordynacyjnych ma na celu zmaksymalizowanie efektów realizacji zarówno *RPOWS 2014-2020* oraz komplementarnych względem niego programów operacyjnych w ramach Wspólnych Ram Strategicznych.

Na poziomie ogólnokrajowym system koordynacji określa Umowa Partnerstwa. Dokument ten zawiera cele i priorytety interwencji wraz z podstawowymi

wskaźnikami, koncentrację tematyczną, wymiar terytorialny planowanej interwencji, układ programów operacyjnych, podział interwencji pomiędzy kraj i region, zarys finansowania, systemu wdrażania oraz opis stopnia uzupełniania się interwencji finansowanych z polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Rybackiej oraz relacje z innymi instrumentami krajowymi i unijnymi.

Zaprojektowane na poziomie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 rozwiązania koordynacyjne identyfikują zależności pomiędzy celami tematycznymi, priorytetami inwestycyjnymi, osiami priorytetowymi oraz instrumentami rozwoju terytorialnego, przy uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z zakresu interwencji dwóch funduszy współfinansujących realizację Programu: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.

Do wspólnych mechanizmów koordynacji należy zaliczyć:

1. Linia demarkacyjną określającą podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny. Linia demarkacyjna jako narzędzie koordynacji stanowi podstawę do zapewnienia komplementarności wsparcia. Służy ona zapewnieniu, by interwencje finansowane w ramach funduszy WRS były spójne, komplementarne i aby nie istniała możliwość wielokrotnego finansowania tego samego typu operacji z różnych funduszy i programów.

2. Kontrakt terytorialny, który jest umową zawartą między rządem a samorządem terytorialnym, określającą cele i przedsięwzięcia priorytetowe mające znaczenie dla rozwoju danego regionu/terytorium. Kontrakt określa sposób ich finansowania, koordynacji i realizacji, a także dofinansowanie, opracowywanych przez zarząd województwa, programów służących realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności.

3. Komitet ds. Umowy Partnerstwa, który ma pełnić wiodącą rolę w zakresie wypełnienia koordynacji realizacji i uzyskania celów wsparcia, określonych w UP. W jego skład wejdą przedstawiciele instytucji zarządzających programami operacyjnymi, ministra właściwego ds. gospodarki, odpowiedzialnego za koordynację *Strategii Europa 2020*, ministra właściwego ds. rolnictwa, ministra właściwego ds. finansów publicznych, przedstawiciele zarządów województw, właściwi ministrowie ze względu na zakres interwencji objęty Umową Partnerstwa, przedstawiciel prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, przedstawiciele samorządu terytorialnego oraz partnerów społecznych i gospodarczych. Komitet ten będzie podejmował zasadnicze decyzje odnoszące się do poziomu UP w kwestiach wynikających z odpowiednich regulacji (koordynacja celów UP oraz CT; interwencji PS, WPR, WPRyb; z innymi instrumentami UE oraz politykami krajowymi). Prace Komitetu będą wspierane pracami podkomitetów/grup ds. horyzontalnych zajmujących się funkcjonowaniem wyodrębnionego procesu służącego realizacji UP lub kwestii przekrojowych. System podkomitetów/grup będzie oparty na istniejącym systemie grup roboczych m.in.: ds. koordynacji i komplementarności, ds. polityki regionalnej i wymiaru terytorialnego (ZIT, CLLD, OSI) itp.

4. Grupa Sterująca ds. koordynacji interwencji w Polsce Wschodniej funkcjonująca w ramach Zespołu Międzyresortowego ds. programowania i wdrażania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE. Zadaniem Grupy jest zapewnienie koordynacji i komplementarności wsparcia działań realizowanych w ramach programów operacyjnych na obszarze makroregionu. Zakres prac Grupy obejmuje planowanie, wdrażanie i monitorowanie efektów interwencji. Za organizację

i przewodnictwo pracom Grupy odpowiada przedstawiciel ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. W pracach Grupy uczestniczą przedstawiciele IZ POPW, IZ RPO województw Polski Wschodniej, oraz właściwych krajowych programów operacyjnych. Rekomendacje i instrumenty uzgodnione przez Grupę są wykorzystywane odpowiednio w zakresie właściwym dla poszczególnych programów. Kwestie związane z rozwojem makroregionu Polski Wschodniej, z uwzględnieniem efektów prac Grupy są przedstawiane Komitetowi Koordynacyjnemu UP. W zależności od identyfikowanych potrzeb Grupa w szczególności koncentrować się będzie na wypracowaniu rekomendacji odnośnie do najważniejszych propozycji kryteriów wyboru projektów, zasad finansowania w podobnych typach interwencji poszczególnych programów, koordynacji zagadnień dotyczących monitoringu i ewaluacji efektów realizacji programów, etc.

Ponadto, spotkania Grupy będą stanowić forum wymiany opinii, informacji oraz doświadczeń partnerów zaangażowanych w realizację poszczególnych PO na obszarze Polski Wschodniej. Dla wzmocnienia koordynacji oraz zapewnienia odpowiedniego przepływu informacji zapewniony zostanie wzajemny udział w **Komitetach Monitorujących** przedstawicieli IZ RPO PW oraz IZ POPW.

5. Zarząd Województwa i Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Za zapewnienie koordynacji na poziomie regionalnym odpowiedzialny będzie Zarząd Województwa Świętokrzyskiego przy wsparciu Komitetu Monitorującego RPO WŚ. Zgodnie z przepisami Rozporządzenia ogólnego dla każdego programu operacyjnego powołany jest komitet monitorujący, w celu przeglądu wdrażania programu i postępów w osiąganiu jego celów. Zarząd Województwa w drodze uchwały będzie przyjmował harmonogramy konkursów w ramach *RPOWS 2014-2020*, które będą uwzględniać realizację naborów jako komplementarnych do siebie konkursów, głównie z uwzględnieniem synergii pomiędzy EFRR i EFS.

6. Obserwatorium Rozwoju Regionalnego jako komórka organizacyjna Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego będzie prowadzić badania i analizy dotyczące procesów społeczno-gospodarczych w województwie i realizacji celów strategii rozwoju, a w szczególności: wpływu pozyskanych środków unijnych na rozwój wybranych sektorów działalności, regionalnej koniunktury, kondycji przedsiębiorstw, integracji społecznej w regionie, równości szans, rynku pracy oraz edukacji.

7. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, które będą pełnić istotną rolę w procesie koordynacji wsparcia w ramach *RPOWS*. ZIT-y są narzędziem służącym realizacji strategii terytorialnych, w tym m.in. zintegrowanych strategii rozwoju miejskiego, poprzez powiązanie celów tematycznych określonych w umowach o współpracy i programach operacyjnych z wymiarem terytorialnym. Celem realizacji ZIT, jako narzędzi wspierających rozwój terytorialny, jest m.in. wzmocnienie zintegrowanego podejścia terytorialnego, lepsze dostosowanie interwencji wspieranej środkami WRS do potrzeb i potencjałów określonych typów terytoriów oraz wsparcie rozwoju lokalnego. Realizacja ZIT wymaga więc wykorzystania wsparcia z polityki spójności pochodzącego z więcej niż jednej osi priorytetowej, jednego lub więcej programów operacyjnych.

Wsparcie udzielane w ramach *RPOWS 2014-2020* będzie komplementarne z działaniami w ramach krajowych programów operacyjnych, instrumentów i inicjatyw UE oraz instrumentów krajowych, w ramach których będzie wspierana

realizacja ważnych przedsięwzięć, przyczyniających się do osiągnięcia celów Umowy Partnerstwa. Przedstawiona poniżej tabela zawiera ujęcie kwestii komplementarności poprzez wyróżnienie możliwych obszarów komplementarności i synergii na poziomie osi priorytetowych.

Oś priorytetowa 1: Innowacje i nauka

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny	Komplementarny program/ inicjatywa/ polityka/instrument krajowy/EBI	CT	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom koordynowania	Poziom wdrażania	
CT 1 PI 1a Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	PO IR	CT 1	- Finansowanie projektów polegających na prowadzeniu badań naukowych i badań przemysłowych, realizowane przez konsorcja naukowe i naukowo-przemysłowe. Wsparcie kierowane jest przede wszystkim na przedsięwzięcia realizowane w obszarach określonych jako inteligentne specjalizacje krajowej regionalne. - Zakup infrastruktury badawczej w postaci wyposażenia/doposażenia specjalistycznych laboratoriów i pomieszczeń badawczych, - Finansowanie badań prowadzonych we współpracy z jednostkami naukowymi z innych państw oraz kosztów badań wykonywanych poza granicami Polski, w przypadku, gdy stanowią one element projektu prowadzonego w Polsce, - Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki w celu podniesienia jakości nauki bez której nie jest możliwe zastosowanie nowych metod badawczych oraz pełne wykorzystanie potencjału kadr naukowych. - Wsparcie powstawania międzynarodowych agend badawczych we współpracy z zagranicznymi ośrodkami naukowymi lub przedsiębiorstwami, - Rozwój wykwalifikowanej kadry sektora B+R dla rozwijania innowacyjnego przemysłu oraz prowadzenia przełomowych badań naukowych o dużym znaczeniu dla gospodarki.	- Realizacja agend badawczych o znaczeniu regionalnym lub ponadregionalnym wspartych w ramach PO IR na infrastrukturze zrealizowanej w ramach RPO	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region; - Kontrakt Terytorialny; - Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja - Działania informacyjne i promocyjne,
	PO WER	CT 10	- Wsparcie wysokiej jakości programów stażowych dla studentów i doktorantów, - Zamawianie i realizacja wysokiej jakości, interdyscyplinarnych programów studiów doktoranckich o zasięgu krajowym i międzynarodowym,	- Dofinansowanie studiów podyplomowych, doktoranckich z PO WER dla	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO;	

			- Wsparcie dla tworzenia wspólnych studiów doktoranckich z jednostkami naukowymi i instytucjami badawczymi, - Rozwój programów studiów doktoranckich, kluczowych dla gospodarki i społeczeństwa, wspierających innowacyjność i zapewniających możliwość transferu/komercjalizacji rezultatów studiów doktoranckich.	pracowników jednostek badawczo-rozwojowych, którzy będą prowadzić badania B+R na infrastrukturze zrealizowanej w ramach RPO		- Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	PROW	1 A	- Przedsięwzięcia mające na celu upowszechnienie innowacji i dobrych praktyk w zakresie produkcji rolnej, leśnictwa, przetwórstwa.	- Współpraca zagląająca wymianę doświadczeń (benchmarking) na linii sektor badawczo-rozwojowy, a sektor rolnictwa i leśnictwa	- Demarkacja pomiędzy Polityką Spójności, a Wspólną Polityką Rolną	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
CT 1 PI 1b. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji	PO IR	1b.	- Projekty obejmujące realizację badań naukowych (w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki), w tym badań podstawowych, stosowanych lub przemysłowych, oraz prac konstrukcyjnych technologiczno-projektowych i doświadczalnych, - Projekty obejmujące prace badawczo-rozwojowe związane z wytworzeniem instalacji pilotażowej/demonstracyjnej, - Projekty aplikacyjne polegają na finansowaniu badań przemysłowych lub prac rozwojowych, realizowanych przez publiczne organizacje badawcze we współpracy z konkretnym przedsiębiorcą, - Programy sektorowe służą realizacji dużych przedsięwzięć badawczych, istotnych dla rozwoju konkretnych branż/sektorów gospodarki. W ramach realizacji projektu przedsiębiorstwa mogą współpracować z sektorem nauki (nie jest jednak konieczna współpraca w ramach konsorcjum), - Promocja współpracy nauki i biznesu (networking), - Programy wspierające regionalne inteligentne specjalizacje-wspierane projekty obejmują programy badawcze, umożliwiające realizację przedsięwzięć ważnych dla rozwoju regionalnych inteligentnych specjalizacji.	-Współpraca sektora przedsiębiorstw (dużych podmiotów) realizujących agendy badawcze o zasięgu regionalnym lub ponadregionalnym z PO IR z podmiotami MŚP realizującymi prace B+R przy wsparciu funduszy z RPO	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	PO PW	N/D	- Projekty służące wzmocnieniu zdolności innowacyjnej	-Współpraca	- Demarkacja	- Koordynacja ogłaszania	

produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu			przedsiębiorstw i transferu technologii, głównie w ramach inteligentnych specjalizacji. - Projekty wdrażania innowacji, wymagające przeprowadzenia prac B+R (wykonanych przez własne zaplecze rozwojowe lub nabyte od innych jednostek z makroregionu bądź pozostałych części kraju, jak również i zagranicy), - Projekty mające na celu wdrażanie innowacji w przedsiębiorstwach obejmujące swoim zakresem także stworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego, służącego działalności innowacyjnej, - Projekty polegające na wdrażaniu innowacji realizowane przez pojedyncze przedsiębiorstwa, jak i ich konsorcja oraz ponadregionalne inicjatywy, - Projekty badawczo-rozwojowe, realizowane przez inicjatywy o ponadregionalnym charakterze, w szczególności projekty badawczo-rozwojowe w klastrach ponadregionalnych, - Projekty obejmujące działalność kompleksową w obszarze B+R, tj. działalność badawczo-rozwojową, mającą na celu przygotowanie prototypu (komponent badawczy) i wdrożenie wyników prac B+R do systemu produkcji (komponent wdrożeniowy), w tym projekty angażujące uczelnie i jednostki B+R, wykazujące się realną gotowością do współpracy z przedsiębiorstwami, - Projekty zakładające wyposażone w odpowiednie zaplecze kadrowe i infrastrukturalne pozwalające na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych, - Projekty charakteryzujące się możliwością wdrożenia ich wyników w celu podniesienia innowacyjności podmiotów, na rzecz których tego rodzaju projekty będą realizowane, - Projekty zakładające poszerzenie wachlarza i profesjonalizację usług ośrodków innowacji, - Projekty, obejmujące swoim zakresem zakup niezbędnego wyposażenia i rozbudowę infrastruktury ośrodków innowacji, - Projekty B+R, realizowane przez przedsiębiorców, wynikające z ich indywidualnego zapotrzebowania, których animatorem będą ośrodki innowacji,	sektora przedsiębiorstw (dużych podmiotów) realizujących agendy badawcze o zasięgu regionalnym lub ponadregionalnym z PO PW z podmiotami MŚP realizującymi prace B+R przy wsparciu funduszy z RPO	między poziomem kraj/region;	konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	PO WER	CT 10	- Zamawianie kształcenia w obszarach kluczowych dla gospodarki i rozwoju kraju, w tym na wniosek pracodawców/organizacji pracodawców, dokonywane w oparciu o analizy i prognozy potwierdzające potrzebę kształcenia w określonych obszarach, - Poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług	-Staże, studia podyplomowe oraz doktoranckie sektora pracowników zatrudnionych w	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów;	

			edukacyjnych (rozwojowych) świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i ich pracowników.	sektorze przedsiębiorstw w ramach PO WER w firmach, które wdrażają prace B+R przy wsparciu z RPO		- Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	PROW	1 B	- Współpraca sektora naukowego z partnerami gospodarczymi sektora rolnego lub leśnego i doradztwem, - Tworzenie klastrów i grup operacyjnych na rzecz innowacji, - Doradztwo w zakresie nowych technologii, technik lub organizacji produkcji rolnej lub leśnej, - Doskonalenie zawodowe doradców, - Przedsięwzięcia mające na celu upowszechnienie innowacji i dobrych praktyk w zakresie produkcji rolnej, leśnictwa, przetwórstwa.	- Współpraca zaglądnąca wymianę doświadczeń (benchmarking) na linii sektor przedsiębiorczości realizujący prace B+R w ramach RPO, a sektor rolnictwa i leśnictwa	- Demarkacja pomiędzy Polityką Spójności, a Wspólną Polityką Rolną	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
CT 1	Horyzont 2020	N/D	- Projekty zakładające, że podniesie się poziom doskonałości europejskiej bazy naukowej i zapewniony zostanie stały dopływ światowej klasy badań w celu zagwarantowania długoterminowej konkurencyjności Europy, - Projekty nastawione na rozwój zasobów intelektualnych w Europie, - Finansowanie współpracy badawczej, aby otworzyć nowe i obiecujące dziedziny badań naukowych i innowacji poprzez wspieranie przyszłych i powstających technologii (FET), - Inwestycje w kluczowe technologie przemysłowe jako zmaksymalizowanie potencjału wzrostu europejskich przedsiębiorstw poprzez zapewnienie im odpowiedniego poziomu finansowania-innowacyjne MŚP otrzymają wsparcie, które umożliwi im przekształcenie się w wiodące przedsiębiorstwa światowe, - Wsparcie działań prowadzących od badań nad wprowadzenia na rynek z rozwiązań innowacyjnych, np.: pilotaż, demonstracja, poligony doświadczalne.	- Finansowanie wspólnych badań w celu znalezienia nowych i obiecujących obszarów badań naukowych i innowacji poprzez wsparcie dla przyszłych i powstających technologii (Future and Emerging Technologies) jako dopełnienie infrastruktury B+R powstałej w ramach RPO	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	COSME	N/D	- Projekty zakładające dofinansowanie przedsiębiorców oraz MŚP w zakresie innowacyjności oraz transferu technologii do/z zewnątrz, - Inwestycje zapewniające lepszy dostęp do środków finansowych oraz świadczenie usług wsparcia dla biznesu na poziomie regionalnym we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych,	- Poprawa dostępu MŚP do finansowania w formie instrumentów kapitałowych i dłużnych na prace	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	

			- Projekty obejmujące rozwój instrumentów kapitałowych i dłużnych, - Wsparcie dla IOB w celu kreowania odpowiedniego środowiska sprzyjającego tworzeniu nowych przedsiębiorstw.	B+R jako dopełnienie bezzwrotnej formy z RPO			
	Connecting Europe Facility	N/D	- Projekty zakładające poprawę konkurencyjności europejskiej gospodarki, - Promocja wewnętrznych powiązań oraz interoperacyjności krajowych, regionalnych oraz lokalnych sieci współpracy, - Podłączenie do sieni powiązań, a zwłaszcza wspieranie rozwoju Wspólnego Cyfrowego Rynku.	- Wdrożenie rozwiązań ICT w projektach B+R w sektorze publicznym oraz prywatnym	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	European Research Area	N/D	- Projekty zakładające podniesienie efektywności systemu B+R na krajowym poziomie, - Otwarty rynek pracy dla zasobów ludzkich zajmujących się B+R, - Równość płci oraz integracja w B+R, - Optymalna cyrkulacja wiedzy naukowej,	- Wdrożenie rozwiązań podnoszących jakość prowadzonych badań B+R, - Wsparcie HR w zakresie prowadzenia prac B+R, - Wyrównanie szans kobiet i mężczyzn w dostępie do prowadzenia prac B+R.	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	Marie Skłodowska-Curie actions (MSCA)	N/D	- Projekty zakładające budowanie sieci powiązań w sektorze B+R, - Projekty zakładające współfinansowanie regionalnej, krajowej oraz międzynarodowej,	- Wspieranie międzynarodowej i sektorowej kooperacji, - Wspieranie rozwoju nowych badań, - Wspieranie naukowców o największym doświadczeniu w celu ułatwienia mobilności między krajami.	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	Public Private Partnerships in research	N/D	- Projekty zakładające rozwój nowych technologii, produktów i usług	- Wsparcie mające na celu stymulację europejskiego przemysłu na	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący;	

				lidera na świecie		- Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	NCBiR/inicjatywy krajowe	N/D	- Projekty zakładające wzrost liczby wdrożeń innowacyjnych rozwiązań technicznych oraz innowacyjnych produktów, usług i procedur pozwalających na rozwiązanie złożonych problemów społecznych, - Inwestycje we wzrost współpracy międzysektorowej na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, - Projekty zakładające wzmocnienie współpracy przedsiębiorstw z uczelniami i jednostkami badawczymi sektora publicznego, - Rozwój kadr sektora badawczo-rozwojowego jako wsparcie kształcenia w formie studiów magisterskich oraz doktoranckich na kierunkach związanych z B+R.	- Współpraca sektora przedsiębiorstw (dużych podmiotów) realizujących agendy badawcze o zasięgu regionalnym lub ponadregionalnym z PO IR oraz PO PW z podmiotami MŚP realizującymi prace B+R przy wsparciu funduszy z RPO - Staże, studia podyplomowe oraz doktoranckie pracowników zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw w ramach PO WER w firmach, które wdrażają prace B+R przy wsparciu z RPO	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	

Oś priorytetowa 2: Konkurencyjna gospodarka

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny	Komplementarny program/ inicjatywa/ polityka/ instrument krajowy/ EBI	CT	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom koordynowania	Poziom wdrażania	
CT 3 PI 3a Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	PO IR	CT 3	- Projekty, polegające na rozwoju technologii (opracowanej przez przedsiębiorcę lub nabytej), która nie została jeszcze skomercjalizowana i wykorzystana w praktyce. - Finansowanie kosztów przeprowadzenia kolejnych etapów prac badawczo-rozwojowych, - Finansowanie technologii posiadającej postać wyników prac B+R oraz uruchomienie na jej podstawie produkcji towarów lub świadczenie usług, - Kredyt Technologiczny w formie częściowej spłaty kredytu udzielanego przez banki komercyjne przeznaczony na zakup nowej technologii oraz na koszty wdrożenia nowej technologii, - Wsparcie funduszy typu venture capital, sieci aniołów biznesu oraz inkubatorów technologicznych, - Rozwój platform i sieci współpracy kojarzących inwestorów prywatnych z przedsiębiorcami poszukującymi finansowania, - Kształtowanie gotowości inwestycyjnej przedsiębiorców poszukujących źródeł finansowania innowacyjnych przedsięwzięć, np. poprzez finansowanie usług doradczych z zakresu opracowania modelu biznesowego i biznesplanu, - Prowadzenie działań informacyjnych, szkoleniowych, warsztatowych dla przedsiębiorców i inwestorów o korzyściach płynących z pozyskania kapitałów o charakterze udziałowym, - Fundusz gwarancyjny dla zapewnienia gwarancji dla banków, funduszy private equity oraz aniołów biznesu, udostępniających kapitał (w formie kredytów lub wejść	- Finansowanie inwestycji w sektorze przedsiębiorczości w ramach instrumentów kapitałowych i udziałowych z PO IR jako dopełnienie projektów wspartych w ramach dotacji z RPO.	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO;

			kapitałowych) firmom z sektora MSP, które prowadzą działalność innowacyjną.				
	PO PW	CT 3	- Utworzenie platform startowych (programy), których celem będzie stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi nowych, innowacyjnych pomysłów biznesowych w Polsce Wschodniej, - W ramach platform startowych udzielane będą granty przeznaczone m. in. na pokrycie kosztów specjalistycznych konsultacji i usług, pozyskanie niezbędnych umiejętności i wiedzy, udział w stażach krajowych i zagranicznych, a także konferencjach oraz spotkaniach networkingowych, związanych z rozwojem pomysłu biznesowego, - Pomysły biznesowe rozwinięte w platformach startowych będą mogły uzyskać wsparcie inwestycyjne związane z utworzeniem nowego przedsiębiorstwa (typu start-up) w makroregionie (etap działalności biznesowej).	- Projekty zakładające powstawanie platform startowych uwzględniających specjalistyczne doradztwo w rozwoju nowego produktu jako dopełnienie projektów wspartych w ramach dotacji z RPO.	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	PO WER	CT 8	- Projekty zakładające opracowanie, przetestowanie (pilotaże) i upowszechnienie efektywnych modeli rozwoju działalności gospodarczej (od samozatrudnienia do przedsiębiorcy-pracodawcy), - Wsparcie na rzecz zwiększenia udziału MMŚP w rynku zamówień publicznych, - Projekty mające na celu wzrost liczby przedsięwzięć realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prywatnego, w tym działania edukacyjne, badawcze i informacyjne adresowane do przedsiębiorców i przedstawicieli administracji publicznej.	- Wsparcie miękkie przedsiębiorstw społecznych jako uzupełnienie infrastrukturalnej interwencji w ramach RPO.	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	PROW	6 A	- Pomoc w postaci premii przyznawana w związku z rozpoczynaniem samodzielnego prowadzenia działalności gospodarczej.	- Wsparcie na zakładanie nowych przedsiębiorstw sektora MŚP poza obszarami miejskimi zostanie uzupełnione formą dotacyjną z RPO na rozwój tego sektora w postaci	- Demarkacja pomiędzy Polityką Spójności, a Wspólną Polityką Rolną	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	

				dywersyfikacji produkcji lub usług.			
CT 3 PI 3b Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	PO IR	CT 3	- Wsparcie internacjonalizacji innowacyjnych przedsiębiorstw, - Programy promocji, służące zwiększeniu dostępu przedsiębiorców do tradycyjnych oraz perspektywicznych rynków, ukierunkowane na sektory gospodarki o najwyższym potencjale eksportowym, - Wsparcie IOB w zakresie internacjonalizacji ich działalności, np. poprzez tworzenie partnerstw pomiędzy polskimi i zagranicznymi IOB, - Tworzenie narzędzi informatycznych promujących ofertę lokatorów IOB na rynkach międzynarodowych, - Udział IOB w imprezach o charakterze wystawienniczym i kooperacyjnym za granicą, - Świadczenie na rzecz innowacyjnych przedsiębiorstw specjalistycznych usług doradczych z zakresu internacjonalizacji, - Prowadzenie kampanii informacyjnej, promującej podejmowanie działalności międzynarodowej przez MŚP, - Prowadzenie badań wśród eksporterów i potencjalnych eksporterów oraz systematycznego monitoringu specjalizacji i trendów w działalności międzynarodowej przedsiębiorstw.	- Usługi doradcze dla sektora przedsiębiorczości w procesie internacjonalizacji jako dopełnienie wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorstw w zakresie internacjonalizacji z RPO. - Promocja polskiej gospodarki w postaci branżowych programów promocji zostanie dopełniona promocją gospodarczo-turystyczną realizowaną przez ROT w ramach RPO.	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	PO PW	CT 3	- Wsparcie skierowane na rzecz wzrostu internacjonalizacji MŚP z makroregionu Polski Wschodniej, w szczególności w ramach kluczowych ponadregionalnych specjalizacji gospodarczych wskazanych w SRSGPW, - Działania doradcze na rzecz zwiększenia zagranicznej (poza UE) wymiany handlowej sektora MŚP z Polski Wschodniej, - Wsparcie MŚP chcących rozpocząć lub rozszerzyć działalność eksportową poprzez doprowadzenie zainteresowanego podmiotu do etapu negocjacji handlowych, - Działania związane z internacjonalizacją klastrów w zakresie B+R+I,	- Wsparcie umiędzynarodowienia sektora MŚP (także w formie klastrów) w wyniku kompleksowego doradztwa oraz udziału w misjach gospodarczych zostanie dopełnione przez wsparcie inwestycyjne	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	

			- Tworzenie sieci międzynarodowych powiązań kooperacyjnych.	przedsiębiorstw w zakresie internacjonalizacji z RPO.			
	PROW	3 A	- Wsparcie inwestycyjne projektów w aspekcie tworzenia powiązań pomiędzy sektorem przetwórstwa a producentami rolnymi mającymi, - Pomoc na rzecz nowopowstających grup producentów działających we wszystkich sektorach produkcji rolnej.	- Promocja produktów rolno-spożywczych na rynku UE zostanie dopełniona przez inwestycyjne przedsiębiorstw w zakresie internacjonalizacji z RPO.	- Demarkacja pomiędzy Polityką Spójności, a Wspólną Polityką Rolną	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
CT 3 PI 3c Wsparcie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	PO PW	CT 3	- Wsparcie skierowane zostanie na wzmocnienie ponadregionalnych powiązań kooperacyjnych przedsiębiorstw (inicjatyw klastrowych) z 5 województw Polski Wschodniej, - Wspierane będą projekty, których celem będzie podniesienie poziomu konkurencyjności członków struktur klastrowych, obejmujące swoim zakresem m.in.: przedsięwzięcia inwestycyjne, wzmacniające konkurencyjność klastra, jak i poszczególnych jego członków, - Działania na rzecz podniesienia konkurencyjności MŚP z makroregionu Polski Wschodniej poprzez tworzenie i rozwój sieciowych produktów turystycznych o znaczeniu co najmniej ponadregionalnym., - Aktywizacja społeczności lokalnych oraz tworzenie nowych miejsc pracy, w szczególności stanowiących atrakcyjną alternatywę dla pracy w rolnictwie, - Stymulowanie powiązań kooperacyjnych pomiędzy przedsiębiorcami na rzecz tworzenia oraz rozwoju atrakcyjnych, bazujących na istniejącym potencjale komercyjnych produktów turystycznych, - Projekty inwestycyjne polegające na tworzeniu nowych i rozwoju już istniejących produktów turystycznych o znaczeniu co najmniej ponadregionalnym.	- Wsparcie projektów zakładających wprowadzenie na rynek nowych produktów/usług w tym turystycznych w ramach RPO zostanie dopełnione o wsparcie powiązań kooperacyjnych poprzez realizację przedsięwzięć związanych z tworzeniem i rozwojem kompleksowych komercyjnych produktów turystycznych o znaczeniu co najmniej ponadregionalnym	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	

	PO PC	CT 2	- budowa i rozbudowa szerokopasmowych sieci dostępowych o wysokiej przepustowości, - uzupełnienie istniejących sieci szkieletowych i dystrybucyjnych zapewniających szerokopasmowy dostęp do internetu, - promowanie zaawansowanych kompetencji cyfrowych w społeczeństwie, - podniesienie dostępności (obywateli i przedsiębiorców) i jakości e-usług publicznych, - poprawa cyfrowej efektywności urzędów poprzez wdrażanie standardów i dobrych praktyk organizacyjnych w dziedzinie IT, - zwiększenie dostępności i wykorzystania informacji sektora publicznego, w tym tworzenie usług i aplikacji wykorzystujących e-usługi publiczne i informacje sektora publicznego.	- Kampanie promujące zastosowanie TIK z PO PC jako dopełnienie wdrożenia TIK w sektorze przedsiębiorczości	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,
CT 3 PI 3.dd Wsparcie zdolności MSP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji	PO IR	CT 4	- Projekty zakładające promocję innowacyjnych rozwiązań o charakterze nietechnologicznym (innowacje w usługach, innowacje organizacyjne i w zakresie zarządzania, innowacje marketingowe, itp.), - Rozwój systemu brokerów innowacji, zwiększanie ich kompetencji i zdolności do świadczenia proinnowacyjnych usług, - Promocja innowacyjności jako źródła konkurencyjności gospodarki oraz kształtowanie postaw innowacyjnych.	- Projekty związane z monitorowaniem popytu na usługi IOB jako dopełnienie projektów zakładających sieciowanie IOB w ramach RIS.	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,
	PROW	6 B	- Realizacja lokalnych strategii rozwoju wdrażanych przez lokalne grupy działania (LGD). W ramach strategii dofinansowanie projektów z zakresu transferu wiedzy i innowacji oraz przetwórstwa i marketingu produktów rolnych, w tym inkubatorów kuchennych.	- Sieciowanie IOB w ramach RIS ze źródeł RPO dopełni wsparcie tworzenia i funkcjonowania Krajowej Sieci na rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich.	- Demarkacja pomiędzy Polityką Spójności, a Wspólną Polityką Rolną	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,
	PO WER	CT 8	- Inwestycje zakładające podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw, - Wypracowanie i wdrożenie efektywnych rozwiązań systemowych wspierających rozwój przedsiębiorstw w branżach i sektorach istotnych z punktu widzenia rozwoju gospodarczego kraju.	- Pracownicy IOB wspartych w ramach RPO uzyskują wsparcie w ramach PO WER na podjęcie kursów specjalistycznych podnoszących ich	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i

				wiedze merytoryczną i kompetencje.		promocyjne,	
CT 3	Horyzont 2020		- zapewnienie wsparcia w całej UE dla rozwoju innowacji w MŚP	- Dostęp do finansowania ryzyka (access to risk finance) dla innowacyjnych start-upów jako dopełnienie bezzwrotnej formy dotacyjnej z RPO	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	COSME		- Poprawy dostępu do rynków Unii Europejskiej i poza nią za pośrednictwem Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości (Enterprise Europe Network) - Zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw Unii Europejskiej - Tworzenia środowiska sprzyjającego powstawaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej - Wspierania MŚP poza obszarem Unii Europejskiej zwłaszcza w zakresie ograniczania różnic regulacyjnych i biznesowych między UE a jej głównymi partnerami handlowymi.	- Poprawy dostępu do finansowania małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) poprzez instrumenty kapitałowe i dłużne, tj. zwrotne instrumenty kapitałowe przeznaczone na inwestycje, gwarancje pożyczkowe jako dopełnienie bezzwrotnej formy dotacyjnej z RPO	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	
	Connecting Europe Facility	N/D	- Projekty zakładające poprawę konkurencyjności europejskiej gospodarki, - Promocja wewnętrznych powiązań oraz interoperacyjności krajowych, regionalnych oraz lokalnych sieci współpracy, - Podłączenie do sieci powiązań, a zwłaszcza wspieranie rozwoju Wspólnego Cyfrowego Rynku.	- Wdrożenie rozwiązań ICT w projektach B+R w sektorze publicznym oraz prywatnym	- Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region;	- Koordynacja ogłaszania konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłaszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów; - Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja; - Działania informacyjne i promocyjne,	

Oś priorytetowa 3: Efektywna i zielona energia

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny	Komplementarny program/ inicjatywa/ polityka/instrument krajowy/EBI	CT	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
CT4 PI: 4.a wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	PO IIŚ	CT 4	- wsparcie produkcji i dystrybucji energii odnawialnej.	Wytwarzanie energii elektrycznej i ciepłej ze wszystkich źródeł odnawialnych	-Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	-Kryteria wyboru projektów -Komitet Monitorujący, -monitoring i ewaluacja, -działania informacyjne i promocyjne,	Koordynacja ogłoszenia konkursów w ramach RPO; - Koordynacja ogłoszanych konkursów pomiędzy RPO, a PO; - Kryteria wyboru projektów;
	PO IIŚ	CT 7	- budowa i modernizacja sieci przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej, w tym również sieci z wykorzystaniem technologii <i>smart</i> .	Podłączenie instalacji wytwarzających energię elektryczną i ciepłą z OZE do sieci dystrybucyjnej	-Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	-Kryteria wyboru projektów -Komitet Monitorujący, -monitoring i ewaluacja, -działania informacyjne i promocyjne,	- Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja - Działania informacyjne i promocyjne,
CT4 PI 4.b promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	PO IIŚ	CT 4	- wsparcie przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE. - <i>Efektywne gospodarowanie zasobami</i> , -	Inwestycje w podnoszenie konkurencyjności i przedsiębiorstw Poprawa efektywności	-Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region - identyfikacja możliwości	-Kryteria wyboru projektów -Komitet Monitorujący, -monitoring i ewaluacja, -działania informacyjne i promocyjne,	

				energetycznej przedsiębiorstw	realizacji komplementarnych projektów		
	COSME - program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw	N/D	- poprawa warunków dla konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw.	Inwestycje w podnoszenie konkurencyjności i przedsiębiorstw, skutkujące zmniejszeniem strat energii i wody	- identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	-Kryteria wyboru projektów -Komitet Monitorujący, -monitoring i ewaluacja, -działania informacyjne i promocyjne,	
CT 4 PI: 4.c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	PO IIŚ	CT 4	- wsparcie kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkaniowych.	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej i części wspólnych budynków mieszkaniowych, w efekcie czego nastąpi ograniczenie strat energii elektrycznej i ciepłej	-Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	-Kryteria wyboru projektów -Komitet Monitorujący, -monitoring i ewaluacja, -działania informacyjne i promocyjne,	
CT4 PI 4.e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące dla zmiany klimatu	PO IIŚ	CT 4	- wsparcie zrównoważonego, niskoemisyjnego transportu miejskiego.	Poprawa jakości powietrza m.in. poprzez: -Inwestycje dotyczące ekologicznego transportu publicznego -Przedsięwzięcia dotyczące zrównoważonej mobilności miejskiej	-Demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	-Kryteria wyboru projektów -Komitet Monitorujący, -monitoring i ewaluacja, -działania informacyjne i promocyjne,	

				-Projekty dotyczące budowy i modernizacji sieci ciepłowniczej oraz wymiany źródeł ciepła			
	PO PW		- kompleksowa polityka miejska w zakresie gospodarki niskoemisyjnej, m. in. wsparcie zrównoważonego, niskoemisyjnego transportu miejskiego.	Wsparcie dla niskoemisyjnego transportu miejskiego	-Demarkacja pomiędzy polityka spójności/ws pólna polityka rolna - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów		
CT 4	LIFE +	N/D	- przejście w kierunku gospodarki zasobooszczędnej, niskoemisyjnej, odpornej na zmiany klimatu.	Inwestycje w zakresie: -poprawy efektywności energetycznej, -poprawy konkurencyjności i gospodarki -poprawy jakości powietrza	- identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	-Kryteria wyboru projektów -Komitet Monitorujący, -monitoring i ewaluacja, -działania informacyjne i promocyjne,	
	CEF (Connecting Europe Facility)	N/D	- rozwój infrastruktury energetycznej.	Wytwarzanie energii elektrycznej i ciepłej ze wszystkich źródeł odnawialnych wraz z podłączeniem do sieci dystrybucyjnej	- identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	-Kryteria wyboru projektów -Komitet Monitorujący, -monitoring i ewaluacja, -działania informacyjne i promocyjne,	

Oś priorytetowa 4: Dziedzictwo naturalne i kulturowe

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny	Komplementarny program/ inicjatywa/ polityka/instrument krajowy/EBI	CT	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
CT 5 PI 5b2 wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	PO IIŚ	CT 5	– rozwój systemów wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń oraz wsparcie systemu ratownictwa chemiczno-ekologicznego i służb ratowniczych na wypadek wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii, – wsparcie działań nakierowanych na zapobieganie i minimalizację skutków występowaniu ryzyk tj. powodzi, suszy, ruchów masowych oraz rozwoju małej retencji.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
	PROW	4 B, 3 B	– poprawa efektywności korzystania z zasobów wodnych, – wsparcie inwestycji przyczyniających się do zapobiegania lub minimalizowania skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych i katastrof, – wsparcie inwestycji przyczyniających się do rekultywacji gruntów lub przywracania potencjału produkcji zniszczonych w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych lub katastrof.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	

	LIFE	n/d	- ochrona i zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych, w tym gospodarki wodnej, - adaptacja do zmian klimatu, w tym wzmocnienie odporności na zagrożenia naturalne.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
CT 6 PI 6a1. inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	PO IIŚ	CT 6	- rozwój systemu gospodarki odpadami.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
	LIFE	n/d	- rozwój efektywnego systemu gospodarki odpadami.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
CT 6 PI 6b. inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych	PO IIŚ	CT 6	- wsparcie kompleksowej gospodarki wodno-ściekowej, - wsparcie zagospodarowania odpadów ściekowych.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplement	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	

przez państwa członkowskie					arnych projektów.		
CT 6 PI 6c zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	PO IIŚ	CT 6	– ochrona, zachowanie i zabezpieczenia obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
CT 6 PI 6d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę	PROW	4A, 4B, 4C,	– wsparcie w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, – poprawa gospodarowania wodą.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
Fundusze norweskie i EOG 2009-2014 <i>Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów</i>		n/d	– zwiększenie potencjału lokalnych ekosystemów przeciwko obcym gatunkom inwazyjnym, – wsparcie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	

	Szwajcarsko-Polski Program Współpracy <i>Priorytet 2.</i> <i>Środowisko i infrastruktura</i>	n/d	- poprawa spójności obszarów należących do sieci Natura 2000 oraz innych obszarów chronionych, - wsparcie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
	LIFE	n/d	- ochrona przyrody i różnorodności biologicznej.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
	PO IiŚ	CT 6	- wsparcie w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, - wsparcie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	

Oś priorytetowa 5: Nowoczesna komunikacja

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny	Komplementarny program/ inicjatywa/ polityka/instrument krajowy/EBI	CT	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
CT 7 PI 7b zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	PO IiŚ	CT 7	- rozwój infrastruktury transportowej, - zwiększenie dostępności do europejskiej sieci transportowej.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
	PO PW	CT 7	- inwestycje związane z układami transportowymi miast wojewódzkich Polski Wschodniej i ich obszarów funkcjonalnych m.in. przez: przebudowę istniejącej sieci drogowo-ulicznej, budowę obwodnic wewnętrznych, budowę / przebudowę odcinków dróg wyprowadzających ruch z miasta, inwestycje służące poprawie powiązań miast wojewódzkich jako węzłów drugorzędnych z infrastrukturą TEN-T.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d

CT 7 PI7d rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	POIiŚ	CT 7	- poprawa stanu krajowych połączeń kolejowych i systemu kolejowego w miejskich obszarach funkcjonalnych, - rozwój niskoemisyjnego transportu miejskiego w obsłudze mieszkańców obszarów funkcjonalnych miast.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
	POPW	CT 7	- rozwijanie kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów kolejowych w szczególności poprzez inwestowanie w kolejową sieć TEN-T oraz łączenie drugorzędnych i trzeciorzędnych węzłów z infrastrukturą TEN-T, - realizacja działań dot. wzmacniania spójności wewnętrznej i przełamania barier związanych z peryferyjnym położeniem Polski Wschodniej.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
	CEF(Connecting Europe Facility)	n/d	- usuwanie „wąskich gardeł”, uzupełnienie brakujących połączeń, - zrównoważony i efektywny transport.				

Oś priorytetowa 6: Rozwój miast

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny	Komplementarny program/ inicjatywa/ polityka/instrument krajowy/EBI	CT	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
CT 4 PI 4c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	POiŚ	CT 4	– promowanie (zwiększenie) efektywności energetycznej poprzez wdrożenie najbardziej efektywnych energetycznie technologii, – promocja odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej, – wsparcie kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkaniowych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
	LIFE	n/d	– przejście w kierunku gospodarki zasobooszczędnej, niskoemisyjnej, odpornej na zmiany klimatu.		-		
CT 4 PI 4e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące dla	PO iŚ		– wsparcie zrównoważonego, niskoemisyjnego transportu miejskiego, – promowanie (zwiększenie) efektywności energetycznej poprzez wdrożenie najbardziej efektywnych energetycznie technologii.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d

zmiany klimatu	PO PW		– kompleksowa polityka miejska w zakresie gospodarki niskoemisyjnej, m. in. wsparcie zrównoważonego, niskoemisyjnego transportu miejskiego.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
CT 6 PI 6d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę	PROW	4A, 4B, 4C,	– wsparcie w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, – poprawa gospodarowania wodą.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
	Fundusze norweskie i EOG 2009-2014 <i>Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów</i>	n/d	– zwiększenie potencjału lokalnych ekosystemów przeciwko obcym gatunkom inwazyjnym, – wsparcie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów.				
	Szwajcarsko-Polski Program Współpracy <i>Priorytet 2.</i> <i>Środowisko i infrastruktura</i>	n/d	– poprawa spójności obszarów należących do sieci Natura 2000 oraz innych obszarów chronionych, – wsparcie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów.				

	LIFE	n/d	– ochrona przyrody i różnorodności biologicznej.				
	PO IiŚ	CT 6	– wsparcie w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, – wsparcie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony, – środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
CT 7 PI 7b zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	PO PW	CT 7	– budowa i przebudowa odcinków głównych dróg w obrębie miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
	POIiŚ	CT 7	– rozwój infrastruktury drogowej związanej z połączeniem z siecią TEN-T, – inwestycje z zakresu montażu infrastruktury monitoringu i zarządzania ruchem (ITS) oraz systemów poprawiających bezpieczeństwo ruchu drogowego.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d

	Narodowy program przebudowy dróg lokalnych	n/d	– budowa, przebudowa i remonty dróg lokalnych (powiatowych i gminnych).				
CT 9 PI 9b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	PO WER	CT 9	– rozwój aktywnej integracji zawodowo-społecznej osób rodzin i lokalnych społeczności.		- identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
	Erasmus dla wszystkich	n/d	– poprawa jakości instytucji edukacyjnych, – międzynarodowe projekty dot. opracowywania nowych programów nauczania, w tym nauczania na odległość, modernizowania uczelni, współpracy z przemysłem.				
	PROW	6A, 6B	– zwiększenie włączenia społecznego, – ograniczanie ubóstwa, – promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
	Program na rzecz przemian i innowacji społecznych	n/d	– wspieranie działań w zakresie opracowywania, wdrażania, monitorowania i oceny unijnej polityki zatrudnienia, polityki społecznej oraz unijnych przepisów dotyczących warunków pracy, – promowanie procesów kształtowania polityki i innowacji opartych na odpowiednich danych, we współpracy z partnerami społecznymi, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i innymi zainteresowanymi stronami.				

CT 10 PI 10a inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Erasmus dla wszystkich	n/d	- modernizacja systemów szkolenia, - poprawa jakości kształcenia, - lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych, - powiązanie systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy.		- identyfikacja możliwości realizacji komplemmentarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
	PO WER	CT 10	- rozwój narzędzi polityki edukacyjnej, - poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych, - tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się, dostosowanego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy, - tworzenie warunków dla wyrównywania szans płci na rynku pracy.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplemmentarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d
	PROW	1C	- promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorze rolnym i leśnym.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplemmentarnych projektów	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	n/d

Oś priorytetowa 7: Sprawne usługi publiczne

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny	Komplementarny program/ inicjatywa/ polityka/instrument krajowy/EBI	CT	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
CT 2 PI 2c. wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	PO PC	CT 2	- podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych, - wsparcie podmiotów publicznych w tworzeniu i rozwoju nowoczesnych usług świadczonych drogą elektroniczną, - poprawa cyfrowej efektywności urzędów , - usprawnienie funkcjonowania administracji rządowej poprzez upowszechnienie standardów i dobrych praktyk, - Zwiększenie dostępności i wykorzystania informacji sektora publicznego (dane publiczne, zasoby kultury), - budowa i rozwój kompetencji cyfrowych społeczeństwa.	Finansowanie krzyżowe	- podział obszarów wsparcia Funduszy Europejskich (linia demarkacyjna), - podział obszarów wsparcia, typów interwencji oraz typów beneficjentów na podstawie porównania z programami krajowymi	- stworzenie właściwych kryteriów wyboru projektów, - Komitet Monitorujący	N/D
CT 8 PI 8b. wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do	PO IIŚ	CT 6	- kompleksowe wsparcie związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	

określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój					projektów.		
	Erasmus dla wszystkich	n/d	- zwiększanie szans na zatrudnienie, - podniesienie kluczowych kompetencji i umiejętności, w szczególności w zakresie przydatności dla rynku pracy i społeczeństwa.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
	Program na rzecz przemian i innowacji społecznych	n/d	- promowanie zatrudnienia poprzez zwiększenie dostępności do instrumentów finansowych.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
CT 9 PI 9a. inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszanie nierówności w zakresie stanu Zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia na usługi na poziomie społeczności lokalnych	PO PC	CT 2	- zwiększenie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w obszarze usług publicznych, - rozwój e-usług publicznych w zakresie ochrony zdrowia i świadczeń społecznych.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów – Policy Paper w ochronie zdrowia na lata 2014-2020	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	

	PO IiŚ	CT 9	- wsparcie istniejących oraz utworzenie nowych szpitalnych oddziałów ratunkowych oraz centrów urazowych, - wsparcie oddziałów szpitalnych w podmiotach leczniczych o znaczeniu ponadregionalnym, głównie w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno – stawowo – mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów - Policy Paper w ochronie zdrowia na lata 2014-2020	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
	POWER	CT 9	- zwiększenie bezpieczeństwa efektywności systemu ochrony zdrowia, - wsparcie na rzecz łączenia życia zawodowego i rodzinnego, - tworzenie warunków dla wyrównywania szans płci na rynku pracy.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów — - Policy Paper w ochronie zdrowia na lata 2014-2020	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
CT 10 PI 10a. inwestycje w edukację , umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Erasmus dla wszystkich	n/d	- modernizacja systemów szkolenia, - poprawa jakości kształcenia, - lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych, - powiązanie systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	

					projektów.		
	PO WER	CT 10	- rozwój narzędzi polityki edukacyjnej, - poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych, - tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się, dostosowanego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy, - tworzenie warunków dla wyrównywania szans płci na rynku pracy.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	
	PROW	1C	- promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorze rolnym i leśnym.		- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - kryteria wyboru projektów.	

Oś priorytetowa 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny	Komplementarny program/ inicjatywa/ polityka/instrument krajowy/EBI	CT	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
CT 8 PI 8iv. Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę.	PO WER	CT 8	- wyrównywanie szans płci na rynku pracy.	- rozwiązania na rzecz godzenia życia zawodowego z opieką nad dziećmi, - wsparcie tworzenia i funkcjonowania żłobków, klubów dziecięcych, oraz usług świadczonych przez opiekuna dziennego.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 8, - kryteria wyboru projektów.	- Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja - Działania informacyjne i promocyjne.
CT 8 PI 8vi. Aktywne i zdrowe starzenie się	PO WER	CT 8	- poprawa świadomości zdrowotnej społeczeństwa - wydłużanie wieku aktywności zawodowej - Przeciwdziałanie chorobom.	- poprawa świadomości zdrowotnej społeczeństwa - wydłużanie wieku aktywności zawodowej - Przeciwdziałanie chorobom.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 8, - kryteria wyboru projektów, - mechanizmy koordynacyjne w obszarze zdrowia (Komitet Sterujący, Plany działań).	

	Program na rzecz przemian i innowacji społecznych	n/d	- zwiększanie możliwości zatrudnienia.	- budowanie otwartych i dostępnych dla wszystkich unijnych rynków pracy.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.
	Horyzont 2020	n/d	- wydłużanie wieku aktywności zawodowej.	- wydłużanie wieku aktywności zawodowej.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.
CT 10 PI 10i. Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.	PO WER	CT 10	- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, - wzrost jakości edukacji, - rozwój nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem narzędzi TIK.	- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, - wzrost jakości edukacji, - rozwój nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem narzędzi TIK.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 10, - kryteria wyboru projektów.
	Horyzont 2020	n/d	- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów poprzez indywidualizację nauczania, - rozwój nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem narzędzi TIK.	- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów poprzez indywidualizację nauczania, - rozwój	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.

				nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem narzędzi TIK.	możliwości realizacji komplementarnych projektów.		
	Program na rzecz przemian i innowacji społecznych	n/d	- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, - wzrost jakości edukacji, - rozwój nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem narzędzi TIK.	- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, - wzrost jakości edukacji, - rozwój nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem narzędzi TIK.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	
	Erasmus dla wszystkich	n/d	- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, - wzrost jakości edukacji, - rozwój nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem narzędzi TIK, - budowanie kompetencji kluczowych uczniów, - rozwój współpracy szkół i placówek kształcenia ponadpodstawowego z ich otoczeniem społeczno, - gospodarczym	- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, - wzrost jakości edukacji, - rozwój nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem narzędzi TIK, - budowanie kompetencji kluczowych uczniów, - rozwój współpracy szkół i placówek kształcenia ponadpodstawowego z ich otoczeniem społeczno, - gospodarczym	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	

CT 10 PI 10iii wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	PO WER	CT 10	- upowszechnianie polityki LLL, - zwiększanie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej i pozaformalnej, - rozwój usług realizowanych przez centra kształcenia ustawicznego.	- upowszechnianie polityki LLL, - zwiększanie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej i pozaformalnej, - rozwój usług realizowanych przez centra kształcenia ustawicznego.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 10, - kryteria wyboru projektów.
	Erasmus dla wszystkich	n/d	- upowszechnianie polityki LLL, - zwiększanie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej i pozaformalnej, - rozwój usług realizowanych przez centra kształcenia ustawicznego.	- upowszechnianie polityki LLL, - zwiększanie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej i pozaformalnej, - rozwój usług realizowanych przez centra kształcenia ustawicznego.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.
	PROW	1C	- upowszechnianie polityki LLL, - zwiększanie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej i pozaformalnej, - rozwój usług realizowanych przez centra kształcenia ustawicznego.	- upowszechnianie polityki LLL, - zwiększanie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej i pozaformalnej, - rozwój usług realizowanych przez centra kształcenia ustawicznego.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.

	PO PC	CT 2	- poprawa świadomości zdrowotnej społeczeństwa - wydłużanie wieku aktywności zawodowej - Przeciwdziałanie chorobom.	- poprawa świadomości zdrowotnej społeczeństwa - wydłużanie wieku aktywności zawodowej - Przeciwdziałanie chorobom.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj i region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.
CT 10 PI 10iv lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	PO WER	CT 10	- stworzenie warunków dla współpracy przedsiębiorców ze szkołami i placówkami edukacyjnymi różnego typu i szczebla w procesie kształcenia i egzaminowania, ukierunkowanych na zapewnienie wykwalifikowanych kadr gospodarki, - wspieranie modernizacji systemów kształcenia i szkolenia, w tym pozaformalnego.	- rozwój wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego, - rozwój współpracy szkół i placówek z otoczeniem społeczno gospodarczym, - dualny system kształcenia, - upowszechnianie nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem TIK, - wsparcie usług centrów kształcenia zawodowego.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	- wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 10, - kryteria wyboru projektów.
	Erasmus dla wszystkich	n/d	- inicjatywy na rzecz wspierania wymiany doświadczeń i wiedzy, - współpraca instytucjonalna między placówkami edukacyjnymi, organizacjami działającymi na rzecz młodzieży, przedsiębiorstwami, władzami lokalnymi i regionalnymi oraz organizacjami pozarządowymi, - modernizacja systemów kształcenia i szkolenia.	- rozwój wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego, - rozwój współpracy szkół i placówek z otoczeniem społeczno gospodarczym, - dualny system	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.

				kształcenia, - upowszechnianie nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem TIK, - wsparcie usług centrów kształcenia zawodowego.	projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.		
	PROW	1C	– promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorze rolnym i leśnym.	- rozwój wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego, - rozwój współpracy szkół i placówek z otoczeniem społeczno-gospodarczym, - dualny system kształcenia, - wsparcie usług centrów kształcenia zawodowego.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	
	PO PC	CT 2	– podnoszenie kompetencji cyfrowych z nastawieniem na praktyczne ich wykorzystanie.	- rozwój wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego, - upowszechnianie nowoczesnego nauczania z wykorzystaniem TIK.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	

Oś priorytetowa 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny	Komplementarny program/ inicjatywa/ polityka/instrument krajowy/EBI	CT	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
CT 9 PI 9i. aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	PO WER	CT 9	– integracja, indywidualizacja i standaryzacja usług na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rozwój aktywnej integracji społeczno-zawodowej osób, rodzin i lokalnych społeczności.	- aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych/wykluczonych społecznie, - koordynacja działań z zakresu aktywnej integracji w regionie, usług społecznych, - wsparcie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- wzajemny udział w Komitecie Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 9, - kryteria wyboru projektów	- Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja - Działania informacyjne i promocyjne.
	Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym	n/d	– wspieranie działań zwiększających zdolność do zatrudnienia, włączenia społecznego.	- aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych/wykluczonych społecznie, - wsparcie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - możliwość korzystania przez grupy docelowe PO PŻ z usług aktywnej integracji, - współpraca beneficjentów z EFS z organizacjami partnerskimi i ich regionalnymi i lokalnymi jednostkami zajmującymi się dystrybucją żywności, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	

	Erasmus dla wszystkich	n/d	- wspieranie innowacyjności, przedsiębiorczości i zwiększanie szans na zatrudnienie, - zdobywanie doświadczenia zawodowego poprzez staże/wolontariat w przedsiębiorstwach za granicą.	- aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych/wykluczonych społecznie.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	
	Europejski Fundusz Migracji i Azylu	n/d	- wsparcie integracji oraz aktywizacji obywateli państw trzecich.	- integracja i aktywizacja społeczno-zawodowa osób z grup marginalizowanych/defaworyzowanych.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	
	PROW	6A, 6B	- zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich, - Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich poprzez wzrost aktywności lokalnych społeczności oraz stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy.	- aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych/wykluczonych społecznie.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	
	PO PC	CT 2	- E-integracja i e-aktywizacja na rzecz zwiększania aktywności oraz jakości korzystania z internetu w grupach zagrożonych wykluczeniem cyfrowym (zwłaszcza osoby starsze, niepełnosprawne, z obszarów wiejskich i in.).	- aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych/wykluczonych społecznie.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	

					arnych projektów.	
CT 9 PI 9iv. ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	PO WER	CT 9	- poprawa jakości usług społecznych (w tym deinstytucjonalizacja pomocy oraz usługi opiekuńcze dla osób starszych i niesamodzielnych) i zdrowotnych na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.	- wsparcie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych, - deinstytucjonalizacja usług społecznych, - rozwój środowiskowych i rodzinnych form pomocy.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	- wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 9, - kryteria wyboru projektów, - mechanizmy koordynacyjne w obszarze zdrowia (Komitet Sterujący, Plany działań).
	Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym	n/d	- wspieranie działań zwiększających zdolność do zatrudnienia, włączenia społecznego.	- aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych/wykluczonych społecznie, - wsparcie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - możliwość korzystania przez grupy docelowe PO PŻ z usług społecznych, - współpracabeneficjentów2 EFS z organizacjami partnerskimi i ich regionalnymi i lokalnymi jednostkami zajmującymi się dystrybucją żywności, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.
	Program na rzecz przemian i innowacji społecznych	n/d	- Promowanie zatrudnienia i włączenia społecznego, - Wspieranie systemów zabezpieczenia społecznego i rynku pracy.	- zwiększanie dostępu do mikrofinansów dla grup w trudnej sytuacji, - zwiększanie dostępu do środków finansowych dla przedsiębiorstw	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplement	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów

				społecznych.	arnych projektów.	
	POIiŚ	CT 9	- zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności systemu opieki zdrowotnej, - wsparcie działań w zakresie infrastruktury ratownictwa medycznego oraz infrastruktury podmiotów leczniczych.	- wsparcie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.
CT 9 PI 9v. wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia.	PO WER	CT 9	- wzmocnienie koordynacji na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, w tym w zakresie sektorowych polityk publicznych i polityk regionalnych, - tworzenie warunków do rozwoju sektora ekonomii społecznej, - ułatwianie różnicowania działalności, zakładanie małych przedsiębiorstw i tworzenie miejsc pracy.	- rozwój sektora ES i wsparcie przedsiębiorczości społecznej, - koordynacja rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 9. - kryteria wyboru projektów.
	Program na rzecz przemian i innowacji społecznych	n/d	- wpieranie rozwoju przedsiębiorstw społecznych, w szczególności poprzez ułatwianie dostępu do źródeł finansowania.	- rozwój sektora ES i wsparcie przedsiębiorczości społecznej, - koordynacja rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.

					projektów.		
	COSME - program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw	n/d	- wspieranie tworzenia i rozwoju MŚP, - poprawa dostępu MŚP do finansowania w formie kapitału własnego i pożyczek.	- wsparcie podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	

Oś priorytetowa 10. Otwarty rynek pracy

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny	Komplementarny program/ inicjatywa/ polityka/instrument krajowy/EBI	CT	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
CT 8 PI 8i. dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Erasmus dla wszystkich	n/d	- mobilność osób w związku z uczeniem się, - zdobywanie doświadczenia zawodowego poprzez staże/wolontariat w przedsiębiorstwach za granicą.	- zwiększanie dostępu do zatrudnienia dla osób pozostających bez pracy, - pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego - Wspieranie mobilności przestrzennej w ramach EURES.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	-wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 8, - kryteria wyboru projektów.	- Komitet Monitorujący; - Monitoring i ewaluacja - Działania informacyjne i promocyjne.
	PO WER	CT 8	- wsparcie dla osób młodych do 29 roku życia	- aktywizacja zawodowa osób młodych do 29 roku życia - wsparcie bezwrotne i zwrotne na rozpoczęcie działalności gospodarczej dla osób do 29 roku życia	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region,	- wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 8, - kryteria wyboru projektów.	

	Program na rzecz przemian i innowacji społecznych	n/d	– promowanie mobilności geograficznej pracowników.	- Wspieranie mobilności przestrzennej w ramach EURES.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	
CT 8 PI 8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.	Erasmus dla wszystkich	n/d	– wspieranie innowacyjności i przedsiębiorczości, zwiększanie szans na zatrudnienie.	- dotacje i pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej również w sektorze przedsiębiorczości akademickiej.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	
	PO WER	CT 8	– wsparcie dla osób młodych do 29 roku życia	- aktywizacja zawodowa osób młodych do 29 roku życia - wsparcie bezzwrotne i zwrotne na rozpoczęcie działalności gospodarczej dla osób do 29 roku życia	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 8, - kryteria wyboru projektów.	

	COSME - program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw	n/d	- ułatwienie dostępu do finansowania dla MŚP za pośrednictwem instrumentów kapitałowych i dłużnych, - kreowanie środowiska sprzyjającego tworzeniu nowych przedsiębiorstw, - promowanie przedsiębiorczości poprzez rozwój umiejętności biznesowych oraz przedsiębiorczych postaw, szczególnie wśród młodych przedsiębiorców i kobiet.	- dotacje i pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	
	PROW	6A	- ułatwanie różnicowania działalności, zakładania nowych, małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy.	- dotacje i pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	
	POPW	CT 3	- promocja postaw przedsiębiorczych oraz podejmowania samodzielnej działalności gospodarczej i tworzenia nowych miejsc pracy, - tworzenie sprzyjających warunków do powstawania nowych MSP (na terenie Polski Wschodniej), - ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm, z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości.	- dotacje i pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej również w sektorze przedsiębiorczości akademickiej.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów, - Zintegrowane	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	

					e Inwestycje Terytorialne.		
CT 8 PI 8v. przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	PO WER	CT 8	– poprawa efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze.	- popytowe systemy dystrybucji środków.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- wzajemny udział w pracach Komitetu Monitorującego, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - wspólne wytyczne dot. realizacji CT 8, - kryteria wyboru projektów.	
	Horyzont 2020	n/d	– wzrost i tworzenie miejsc pracy poprzez inwestycje w finansowanie ryzyka, MŚP oraz projekty pilotażowe na dużą skalę.	- popytowe systemy dystrybucji środków.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	
	Program na rzecz przemian i innowacji społecznych	n/d	– Promowanie zatrudnienia i mobilności geograficznej pracowników.	- zwiększanie dostępu do funduszy dla mikroprzedsiębiorstw, - wsparcie dla podejmowania pracy w innym kraju UE	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	

	Europejski Fundusz Dostosowań do Globalizacji	n/d	– wsparcie dla pracowników zwalnianych w wyniku poważnych zmian strukturalnych.	- programy outplacementowe.	- demarkacja pomiędzy poziomem kraj/region, - identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych projektów.	- Komitet Monitorujący, - monitoring i ewaluacja, - wspólna informacja i promocja, - crossfinancing, - kryteria wyboru projektów.	

SEKCJA 9 Warunki wstępne

Zgodnie z art. 19 Rozporządzenia ogólnego, uruchomienie funduszy europejskich w okresie programowania 2014-2020 uzależnione jest od spełnienia wymogów warunkowości *ex ante*, tj. zapewnienia określonych warunków wyjściowych umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich. Warunki *ex ante* podzielono na ogólne (dotyczące kwestii horyzontalnych takich jak zamówienia publiczne czy ocena oddziaływania na środowisko - OOS) odnoszące się do całokształtu interwencji w ramach funduszy Wspólnych Ram strategicznych, tematyczne (przypisane do poszczególnych celów tematycznych) oraz specyficzne dla EFRROW i EFMR. Warunki te wiążą się zwykle z koniecznością zapewnienia odpowiednich ram strategicznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych bądź też transpozycją i realizacją wybranych elementów legislacji UE.

W rezultacie przeprowadzenia na poziomie krajowym przeglądu sytuacji wyjściowej zidentyfikowane zostały trzy obszary, za których spełnienie współodpowiedzialne są samorzady regionalne, tj.:

1a. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.

6b. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią odpadów.

7a. Transport: Istnienie kompleksowego planu/planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T.

7b. Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), który wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.

Za spełnienie pozostałych warunków *ex ante* odpowiedzialność spoczywa na poziomie centralnym. Szczegółowe informacje na temat ich spełnienia zawiera Umowa Partnerstwa.

SEKCJA 9.1. WARUNKI WSTĘPNE, SEKCJA 9.2 OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ ZMIERZAJĄCYCH DO SPEŁNIENIA WARUNKÓW WSTĘPNYCH, WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ORAZ HARMONOGRAM PRZEDSIĘWZIĘĆ

Załącznik nr 2 do Programu zawiera:

1. Identyfikację warunków *ex ante* dla programu oraz ocena ich spełnienia,
2. Opis działań zmierzających do spełnienia warunków *ex ante*, wykaz instytucji odpowiedzialnych oraz harmonogram

SEKCJA 10 ZMNIEJSZANIE ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW

OBCIĄŻENÍ

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE, zgodnie z sekcją 2.6 UP. Uproszczenia te polegają nie tylko na wprowadzeniu uproszczeń wynikających z rozporządzeń unijnych lub będących ich konsekwencją, ale także w obszarach podlegających uregulowaniom na poziomie krajowym.

Doświadczenia wdrażania z perspektywy finansowej 2007-2013 pokazały konieczność ograniczenia głównych obciążeń administracyjnych dla beneficjentów. Uproszczenie przepisów przyspieszy procesy, obniży koszty, ograniczy liczbę pomyłek oraz zwiększy poziom zaufania do instytucji. Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem,
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia z wykorzystaniem instrumentów finansowych,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej - informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy
- możliwość łatwej korekty oczywistych omyłek (pisarskich, rachunkowych),
- prowadzenie szkoleń i spotkań informacyjnych dla beneficjentów dotyczących aplikowania, realizacji, rozliczania, sprawozdawczości i kontroli projektów realizowanych w ramach RPO
- w celu umożliwienia właściwego przygotowania się i zaplanowania własnych działań przez wnioskodawców IZ będzie zobowiązana do publikowania do 30 listopada każdego roku harmonogramów konkursów planowanych w kolejnym roku oraz na bieżąco ewentualnych zmian w harmonogramach
- IZ do czasu zawarcia z wnioskodawcami wszystkich umów o dofinansowanie projektu, będzie związana treścią opublikowanej dokumentacji konkursowej w taki sposób, że jej ewentualne zmiany nie będą mogły pogarszać sytuacji wnioskodawców, nakładać na nich nowych obowiązków ani zmieniać warunków realizacji projektu,
- szerokie stosowania oświadczeń w miejsce zaświadczeń w ramach dokumentacji aplikacyjnej, celem potwierdzenia spełnienia stawianych wnioskodawcom wymagań, co odciąży przedsiębiorców i ograniczy ponoszone przez nich koszty związane z opłatami w tym zakresie,
- implementacja centralnego systemu elektronicznej wymiany danych w celu umożliwi jednokrotne przekazywanie wszystkich informacji pomiędzy beneficjentem, instytucją zarządzającą, instytucją pośredniczącą, instytucją certyfikującą i instytucją audytowi
- precyzyjne określenie w przepisach krajowych zasad procedury odwoławczej od wyników oceny wniosków o dofinansowanie.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez Rozporządzenie ogólne, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,
- możliwie szerokie zastosowanie uproszczonych metod rozliczania wydatków (stawek jednostkowych i kwot ryczałtowych)

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem minionych perspektyw finansowych).

SEKCJA 11 ZASADY HORYZONTALNE

SEKCJA 11.1. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Zasada zrównoważonego rozwoju jest jedną z podstawowych zasad uwzględnianych przez województwo świętokrzyskie w pracach nad dokumentami strategicznymi i operacyjnymi. Zasada zrównoważonego rozwoju ma znaczenie horyzontalne ze względu na fakt, iż łączy w sobie korzyści dla środowiska, gospodarki oraz społeczeństwa.

Ustawa *Prawo ochrony środowiska* definiuje zrównoważony rozwój jako ideę rozwoju społeczno-gospodarczego, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych dla zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

Na poziomie *RPOWS 2014 – 2020* ideę rozwoju zrównoważonego należy łączyć z jednym z priorytetów *Strategii Europa 2020*, gdzie dążenie do rozwoju zrównoważonego polega głównie na wspieraniu gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

Planowane do realizacji działania w ramach *RPOWS* zostały zaprojektowane w sposób dążący do zapewnienia jak najwyższego zabezpieczenia:

- wymogów ochrony środowiska;
- efektywności wykorzystania zasobów;
- łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu;
- odporności na klęski żywiołowe.

Ponadto, zgodnie z UP, realizacja w *RPOWS* zasady zrównoważonego rozwoju sprowadzać się będzie przede wszystkim do:

- pogodzenia poprawy wyniku ekonomicznego z jednoczesnym ograniczeniem wykorzystania zasobów oraz zmniejszeniem negatywnych oddziaływań na środowisko;
- postrzegania odpadów jako źródła zasobów;
- dążenia do zamykania obiegów surowcowych, a w tym maksymalizacji oszczędności wody energii;
- ograniczania zanieczyszczeń emitowanych do środowiska, w tym zwłaszcza powietrza oraz wody już na etapie projektowania rozwiązań technologicznych;

- wspierania zwiększenia efektywności energetycznej i pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł przy wykorzystaniu lokalnego potencjału
- niskoemisyjnego i zrównoważonego transportu, promowania transportu zbiorowego i publicznego
- energooszczędnego budownictwa
- inwestycji infrastrukturalnych z uwzględnieniem konieczności adaptacji do zmian klimatu;
- planowania przestrzennego według zasad:
 - ✓ powstrzymywania żywiołowego rozlewania się miast, zapobiegania rozpraszaniu zabudowy i pogłębianiu chaosu przestrzennego;
 - ✓ kształtowania w maksymalnym możliwym zakresie przestrzeni publicznych przyjaznych dla mieszkańców i sprzyjających zachowaniom niskoemisyjnym;
 - ✓ uwzględnienia w polityce przestrzennej kwestii adaptacji do zmian klimatu;
 - ✓ preferowania ponownego wykorzystania terenu i wypełniania zabudowy zamiast ekspansji na tereny niezabudowane (priorytet Brown -field ponad green - field);
 - ✓ troski o estetykę poszczególnych przedsięwzięć i ich dopasowanie do otoczenia z poszanowaniem kontekstu przyrodniczego, kulturowego i społecznego;
 - ✓ zapewnienia szerokiej partycypacji społecznej w procesach planowania przestrzennego i przygotowania inwestycji

IZ zapewni, że zasada zrównoważonego rozwoju będzie przestrzegana na każdym etapie realizacji Programu. Na etapie programowania uwzględnienie jej horyzontalnego charakteru nastąpiło w ujęciu jej w odpowiednich priorytetach inwestycyjnych. Na etapie wdrażania jej egzekwowanie stanowić będzie wymóg formalny - stosowane będą kryteria wyboru projektów, zapewniające jej przestrzeganie poprzez odniesienie się do niej przy okazji rozpatrywania poszczególnych projektów.

Zasada zrównoważonego rozwoju została uwzględniona w następujących osiach priorytetowych *RPOWS*:

Osi priorytetowej 1. *Innowacje i nauka*, w zakresie racjonalnego korzystania z posiadanych zasobów oraz innowacji, stanowiących podstawę dla budowy przewagi konkurencyjnej gospodarki;

Osi priorytetowej 3. *Efektywna i zielona energia*, w ramach priorytetów inwestycyjnych:

- 4a. promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii,
- 4b. promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w przedsiębiorstwach,
- 4c. wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym,
- 4e. promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych,

(w zakresie działań opartych na zasadach racjonalnego wykorzystania energii, efektywnej dystrybucji ciepła z OZE oraz redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza);

Osi priorytetowej 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe, w ramach priorytetów inwestycyjnych:

- 5b. wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami,
- 6a. inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie,
- 6b. inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie,
- 6c. zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego,
- 6d. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym *Programu Natura 2000* oraz zielonej infrastruktury, (w zakresie odporności na klęski żywiołowe, efektywności wykorzystania zasobów w szczególności ponownego wykorzystania odpadów, budowy infrastruktury odbioru i oczyszczania ścieków oraz ochrony różnorodności biologicznej, jak również w obszarze dziedzictwa kulturowego, gdzie preferowane będą projekty przyczyniające się do poprawy efektywnego wykorzystanie jego zasobów o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym).

Instytucja Zarządzająca zobowiązuje się do uzyskania, w przypadku pomocy udzielonej z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych dużemu przedsiębiorcy, zapewnienia od tego przedsiębiorcy, że wkład finansowy z funduszy nie powoduje znacznej utraty miejsc pracy w istniejących lokalizacjach tego przedsiębiorcy na terytorium Unii Europejskiej w związku z realizacją dofinansowywanego projektu.

Ponadto Polska dopilnuje aby wszelkie wsparcie publiczne w ramach tego programu było udzielane w zgodzie z procedurami i zasadami pomocy państwa właściwymi w momencie, gdy pomoc publiczna jest przyznawana.

SEKCJA 11.2. RÓWNOŚĆ SZANS I NIEDYSKRIMINACJA

Podczas przygotowania i realizacji programów operacyjnych państwa członkowskie zobowiązane są do przeciwdziałania wszelkim rodzajom dyskryminacji w tym ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Uwzględniając przy tym zindywidualizowane potrzeby grup społecznych zagrożonych dyskryminacją, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami.

Polityka niedyskryminacji UE skierowana na wspieranie osób z niepełnosprawnościami jest realizowana m.in. poprzez *Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych* oraz *Europejską strategię w sprawie niepełnosprawności 2010 - 2020*. Dąży tym samym do zapewnienia respektowania odmienności i poszanowania

godności osób z niepełnosprawnościami oraz ich autonomii, w tym swobodnego dokonywania wyborów, uwzględniania i zapewnienia dostępności, stosowania racjonalnych usprawnień oraz zapewnienia pełnego udziału w życiu społecznym i zawodowym. Budowanie społeczeństwa włączającego wszystkich obywateli jest przedmiotem koncepcji uniwersalnego projektowania (projektowania dla wszystkich), która mówi, że planowanie i projektowanie zarówno produktów, usług jak i otoczenia powinno odbywać się w taki sposób, aby były użyteczne dla wszystkich.

Zapewnienie równego traktowania i dostępu osobom należącym do grup narażonych na zjawisko dyskryminacji zostało uwzględnione na etapie konstruowania zapisów *RPOWS 2014-2020* oraz będzie realizowane na etapie wdrażania Programu. W odpowiedzi na występujące w regionie problemy grup defaworyzowanych, związane z utrudnioną integracją z otoczeniem, ograniczonym uczestnictwem w życiu społecznym oraz trudnościami w dostępie do rynku pracy, szczególnie istotne jest podejmowanie działań służących zapewnieniu tym grupom równego dostępu do usług społecznych, edukacji, informacji i zatrudnienia poprzez eliminację czynników, materialnych, socjalnych, psychologicznych czy fizycznych, które stanowią barierę dla ich pełnego udziału w życiu społecznym. W przypadku województwa świętokrzyskiego grupami, które w największym stopniu są narażone na dyskryminację są kobiety, osoby starsze, z niepełnosprawnościami.

W proces przygotowania Programu, w tym w ramach konsultacji społecznych włączono przedstawicieli instytucji i podmiotów, w których kompetencji leży problematyka niedyskryminacji, niepełnosprawności i równości płci, w celu dostosowania do wymagań regionalnych w analizowanym obszarze. Ich udział zaplanowano także w zakresie prac nad szczegółowymi dokumentami wdrożeniowymi, w celu wypracowania rozwiązań zapewniających równość szans, niedyskryminację i otwarty dostęp do uczestnictwa w Programie dla wszystkich osób bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Na etapie wdrażania RPO respektowanie zasady niedyskryminacji przejawiać się będzie poprzez dobór odpowiednich kryteriów wyboru projektów, które będą uwzględniać potrzeby grup docelowych narażonych na dyskryminację ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami. Szczególny nacisk położony będzie na konieczność zapewnienia dostępności infrastruktury czy usług wspartych w *RPOWS 2014 – 2020* dla osób z niepełnosprawnościami. Na etapie monitorowania i sprawozdawczości zapewniony zostanie stały monitoring i gromadzenie danych w zakresie realizowanych projektów ukierunkowanych na integrację społeczną i zawodową ww. grup. W ramach systemu informatycznego gromadzone dane osobowe uczestników z niepełnosprawnościami w projektach będą zawierać dodatkowe informacje dotyczące np. wieku, wykształcenia czy statusu na rynku pracy. W szczególności w odniesieniu do projektów realizowanych w ramach CT 8-10 monitorowany będzie udział osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w Programie oraz wsparcie w postaci dostosowania obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Będzie to możliwe poprzez przyjęcie na poziomie projektów obowiązkowych wskaźników np.: liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem oraz liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wyniki tych działań będą służyły do określania dalszych kierunków działań w tym obszarze.

W celu promowania zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji, zgodnie z zaleceniami określonymi w UP, w ramach *RPOWS 2014 – 2020* zostanie

zapewniona realizacja działań edukacyjnych adresowanych do pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie *RPOWS 2014 – 2020*, jak również projektodawców i beneficjentów. Ponadto w celu monitorowania zasady niedyskryminacji w skład Komitetu Monitorującego *RPOWS 2014 – 2020* zostaną powołane podmioty reprezentujące środowisko obywatelskie z uwzględnieniem partnerów działających na rzecz promowania równości i niedyskryminacji. Wiodącym dokumentem w aspekcie niedyskryminacji będzie dokument *Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014 – 2020*.

Działania na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji w sposób bezpośredni będą prowadzone w RPO w ramach:

Osi 2. w ramach *PI 3a*.

Osi 6. w ramach *PI 9b*.

Osi 7. w ramach *PI 8b, PI 9a, PI 10a*.

Osi 8. w ramach *PI 8iv, 8vi, PI 10iii, PI 10iii, PI 10iv*.

Osi 9. w ramach *PI 9i, PI 9iv, PI 9v*.

Osi 10. w ramach *PI 8i, 8iii, 8 v*.

Realizacja zasady będzie się odbywała zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia ogólnego i Rozporządzenia EFS.

SEKCJA 11.3. RÓWONUPRAWNIENIE PŁCI

Zasada równości szans płci jest jedną z podstawowych polityk horyzontalnych UE. Jej celem jest zapewnienie kobietom i mężczyznom równych praw w obszarze rynku pracy, takiej samej wartości społecznej, równych praw oraz równego dostępu do zasobów (środki finansowe, szanse rozwoju) jak również umożliwienia wyboru drogi życiowej bez ograniczeń stereotypów płci. Polityka równości szans płci wskazuje jednocześnie na różnice między życiem kobiet i mężczyzn, uznając przy tym odmienność płci (np. zróżnicowane potrzeby, doświadczenia i priorytety). Znaczenie działań na rzecz równouprawnienia płci podkreślone zostało w Strategii *Europa 2020*, w której wskazuje się, że pełne wykorzystanie potencjału siły roboczej i wzrost aktywności zawodowej jest czynnikiem niezbędnym do osiągnięcia spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej. Problematyka równości płci została szczegółowo podjęta w *Strategii na rzecz równości kobiet i mężczyzn 2010-2015*, która w ślad za *Kartą kobiet* określa działania w ramach obszarów priorytetowych skupionych na umacnianiu równości płci, tj. równej niezależności ekonomicznej, równego wynagrodzenia, równości w procesach decyzyjnych i polityce zewnętrznej oraz eliminacji przemocy związanej z płcią.

Działania na rzecz równości płci stosowane w *RPOWS 2014-2020* są zgodne z zasadami „promowania kobiet i mężczyzn”, określonymi w UP, rozumianymi jako działania przyczyniające się do zwiększania trwałego udziału kobiet i mężczyzn w zatrudnieniu i rozwoju kariery, ograniczenia segregacji na rynku pracy, zwalczania stereotypów związanych z płcią w dziedzinie kształcenia i szkolenia oraz propagowania godzenia pracy z życiem osobistym.

Zarówno w kraju jak i w województwie świętokrzyskim aktywność zawodowa kobiet jest niższa niż mężczyzn, największa różnica dotyczy wieku 25-34 lata, a więc momentu, w którym z reguły przypada okres opieki nad małymi dziećmi. Z kolei w późniejszym okresie życia kobiety często zajmują się starszymi osobami zależnymi,

co – przy niedostatecznej dostępności do instytucji opieki nad osobami starszymi – znacząco ogranicza ich aktywność zawodową.

Uwzględniając uwarunkowania województwa świętokrzyskiego w obszarze równości szans płci za kluczowe określono działania mające na celu:

- podnoszenie aktywności zawodowej zwłaszcza wśród kobiet, powracających/wchodzących na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem dziecka,
- poprawę dostępu do usług opieki nad dzieckiem oraz osobami zależnymi w aspekcie godzenia życia zawodowego z prywatnym,
- powrót na rynek pracy opiekunów osób zależnych,
- edukację równościową na każdym etapie.

Polityka równości kobiet i mężczyzn będzie traktowana horyzontalnie we wszystkich priorytetach inwestycyjnych realizowanych w ramach *RPOWŚ 2014 - 2020*. Promowanie zasady równości płci w odniesieniu do powyższych wyzwań zostało uwzględnione w ramach wszystkich trzech Osi priorytetowych *RPOWŚ 2014-2020* współfinansowanych z EFS tj. Osi 8, 9 i 10. Działania te będą także wspierane przez pozostałe priorytety inwestycyjne realizowane w ramach Programu, finansowane w ramach EFRR. W aspekcie zwiększania aktywności zawodowej kobiet wsparcie ukierunkowane będzie na rozwój w województwie świętokrzyskim systemu opieki nad dziećmi oraz osobami zależnymi (*PI 8iv, PI 9iv*), wspieranie samozatrudnienia i przedsiębiorczości (*PI 8iii*) oraz dostępu do równościowego kształcenia i szkolenia (*PI 10iii, PI 10iii, PI 10iv*).

Podejście równościowe zostało uwzględnione przy opracowywaniu *RPOWŚ 2014 - 2020* m.in. poprzez konsultowanie zapisów programu z instytucjami zajmującymi się grupami narażonymi na zjawisko dyskryminacji oraz poprzez zapewnienie zgodności ze *SRWŚ do roku 2020* w zakresie przeciwdziałania wszelkim formom dyskryminacji. Polityka równości będzie stosowana także przy opracowywaniu dokumentów wdrożeniowych. Na każdym etapie wdrażania programu przyjęto uwzględnianie zasady równości szans płci (*gender mainstreaming*). Zarówno procedury wyboru projektów jak i proces ich realizacji uwzględniać będą sytuację kobiet i mężczyzn w danym obszarze. W oparciu o specjalne kryteria w formie listy pytań sprawdzających ocena merytoryczna projektów weryfikować będzie spełnienie tzw. standardu minimum w odniesieniu do zasady równości płci tj. specyfikę sytuacji kobiet i mężczyzn w procesie planowania założeń projektu oraz jej przełożenie na równościowe cele i działania projektu.

Zasada równości będzie monitorowana na bieżąco za pomocą wskaźników wspólnych. W sprawozdaniach do KE przekazywane będą dane zgodnie z art. 111 pkt 4 Rozporządzenia ogólnego. Ponadto IZ co najmniej dwukrotnie w okresie programowania przeprowadzi ewaluacje w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, która pozwoli ocenić skuteczność podejmowanych działań. Wnioski i rekomendacje posłużą do wprowadzenia stosownych zmian w ramach *RPOWŚ*.

Wiodącymi dokumentami dla systemu wdrażania będą dwa dokumenty: *Wytyczne dotyczące horyzontalnej zasady równości szans kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji* oraz *Agenda działań na rzecz równości szans płci w funduszach unijnych na lata 2014-2020*, w zakresie wyboru projektów, monitorowania i sprawozdawczości, kontroli, ewaluacji a także informacji i promocji oraz podnoszenia świadomości na temat równości szans płci.

Realizacja zasady będzie się odbywała zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia ogólnego i Rozporządzenia EFS.

SEKCJA 12 ODRĘBNE ELEMENTY

SEKCJA 12.1. DUŻE PROJEKTY, KTÓRYCH REALIZACJĘ ZAPLANOWANO W OKRESIE PROGRAMOWANIA

W ramach *RPOWŚ 2014-2020* nie są przewidziane do wsparcia duże projekty.

SEKCJA 12.2. RAMY WYKONANIA PROGRAMU OPERACYJNEGO

(Tabela generowana jest automatycznie przez SFC2014 w oparciu dane zamieszczone we wcześniejszych sekcjach programu w odniesieniu do poszczególnych osi priorytetowych.)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka miary, w stosownych przypadkach	Cel pośredni na 2018 r.	Cel końcowy (2023)		
						M	K	O

SEKCJA 12.3. WŁAŚCIWI PARTNERZY ZANNGAŻOWANI W PRZYGOTOWANIE PROGRAMU

W uzupełnieniu do informacji zawartych w Sekcji 7.2 Działania angażujące stosownych partnerów w proces przygotowania programu oraz rola partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji *RPOWŚ 2014- 2020*, poniżej przedstawiono listę uczestników konsultacji społecznych projektu *RPOWŚ 2014-2020*:

1. Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. w Ostrowcu Świętokrzyskim,
2. Caritas Diecezji Kieleckiej,
3. Caritas Diecezji Sandomierskiej,
4. Centrum Integracji Społecznej Kielce,
5. Centrum Integracji Społecznej w Chmielniku przy Fundacji Nadzieja Rodzinie,
6. Fundacja Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach
7. Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii,
8. Fundacja na rzecz Osób Niewidomych i Słabowidzących „VEGA”,
9. Fundacja Rozwoju Regionu Pierzchnica,
10. Fundusz Pożyczkowy Województwa Świętokrzyskiego Sp. z o.o.,
11. Grono Targowe Kielce,
12. Izba Gospodarcza "Grono Targowe"
13. Jednostki Samorządu Terytorialnego,
14. Kielecki Park Technologiczny,
15. Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Kielcach,
16. Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości,
17. Łoża Świętokrzyska Business Centre Club,
18. Muzeum Narodowe w Kielcach,
19. Muzeum Wsi Kieleckiej,
20. Oddział Terenowy Agencji Rynku Rolnego w Kielcach,
21. Ośrodek Pomocy Społecznej w Sandomierzu,
22. Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej,

23. PKS w Ostrowcu Św. S.A. Świętokrzyski Oddział Regionalny Polskiej Izby Gospodarczej Transportu Samochodowego i Spedycji,
24. Politechnika Świętokrzyska,
25. Polski Związek Producentów Kruszyw,
26. Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze Kielce,
27. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kielcach,
28. Powiatowy Zarząd Dróg,
29. Rada Działalności Pożytku Publicznego,
30. Rada Pożytku Publicznego,
31. Regionalna Izba Gospodarcza w Starachowicach,
32. Regionalna Organizacja Turystyczna,
33. Regionalne Centrum Naukowo – Technologiczne,
34. Regionalne Centrum Wolontariatu,
35. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej,
36. Resorty:
 - a. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju,
 - b. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji
 - c. Ministerstwo Edukacji Narodowej
 - d. Ministerstwo Gospodarki
 - e. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
 - f. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
 - g. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
 - h. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
 - i. Ministerstwo Sportu i Turystyki
 - j. Ministerstwo Środowiska
 - k. Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej
 - l. Ministerstwo Zdrowia,
37. Sandomierskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego LGD,
38. Skarżyska Strefa Gospodarcza,
39. Specjalna Strefa Ekonomiczna "Starachowice"
40. Spółdzielnia Socjalna AGAWA,
41. Spółdzielnia Socjalna GRANT,
42. Starachowicki Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o.,
43. Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa,
44. Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania – Wokół Łysej Góry”,
45. Stowarzyszenie Forum Pracodawców,
46. Stowarzyszenie Kieleckie Inwestycje,
47. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej (LGD),
48. Świętokrzyska Inicjatywa na Rzecz Młodzieży,
49. Świętokrzyska Izba Gospodarcza,
50. Świętokrzyska Wojewódzka Komenda OHP,
51. Świętokrzyski Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o.,
52. Świętokrzyski Komendant Wojewódzki Policji,
53. Świętokrzyski Kurator Oświaty,
54. Świętokrzyski NSZZ SOLIDARNOŚĆ,
55. Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach Oddział w Sandomierzu "Centrum Ogrodnicze",
56. Świętokrzyski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska,

57. Świętokrzyski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych,
58. Świętokrzyski Związek Pracodawców Prywatnych Lewiatan,
59. Świętokrzyskie Biuro Geodezji,
60. Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego,
61. Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnych,
62. Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii,
63. Świętokrzyskie Centrum Ratownictwa Medycznego i Transportu Sanitarnego,
64. Targi Kielce,
65. Teatr im. Stefana Żeromskiego,
66. Telewizja Polska S.A,
67. Uniwersytet Jagielloński,
68. Uniwersytet Jana Kochanowskiego,
69. Urząd Statystyczny w Kielcach,
70. Warsztaty Terapii Zajęciowej,
71. Wojewódzka Biblioteka Publiczna,
72. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
73. Wojewódzki Szpital Zespolony,
74. Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach,
75. Wszechnica Świętokrzyska,
76. Zakład Doskonalenia Zawodowego,
77. Zakład Linii Kolejowej w Kielcach,
78. Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

Ponadto projekt *RPOWS* był konsultowany na forum licznych gremiów o charakterze regionalnym:

1. Grupa Robocza ds. Rekomendacji do RPO WŚ 2014-2020
2. Komitet Monitorujący Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013,
3. Przedstawiciele instytucji rynku pracy
4. Wojewódzka Komisja Dialogu Społecznego,
5. Zespół Redakcyjno-Programowy ds. opracowania RPO WŚ na lata 2014-2020.

ZAŁĄCZNIKI

1. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych programem.
2. Stan spełnienia przez Województwo Świętokrzyskie warunkowości ex-ante dla funduszy europejskich 2014-2020.
3. Raport końcowy z wykonania badania pt. *Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020* wraz z uwagami Instytucji Zarządzającej *RPOWS 2014 – 2020*, w trakcie uzgodnień.
4. Raport *Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020*
5. Ramy wykonania *RPOWS 2014-2020*.

Załącznik nr 1.

Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych programem.

1. Zasoby infrastrukturalne

1.1 Transport

Województwo świętokrzyskie zlokalizowane jest w południowo-środkowej części Polski. Sąsiaduje z sześcioma województwami (mazowieckie, lubelskie, podkarpackie, małopolskie, śląskie, łódzkie). Odległości pomiędzy Kielcami a stolicami sąsiednich regionów nie przekraczają 200 km. Pozycja konkurencyjna regionu, wiążąca się z relatywnie bliskim dystansem do innych miast wojewódzkich nie jest w pełni wykorzystywana, w znacznej mierze z uwagi na niewystarczający stan połączeń komunikacyjnych z tymi ośrodkami.

Ponieważ to prawidłowo rozwinięta sieć transportowa w głównej mierze stanowi o konkurencyjności danego obszaru a jakość systemu transportowego jest ważnym czynnikiem, który w sposób decydujący wpływa na warunki życia i rozwój gospodarczy regionu, nie bez znaczenia jest fakt, iż województwo świętokrzyskie znajduje się poza obowiązującą siecią europejskich korytarzy transportowych tworzonych przez autostrady i linie kolejowe AGC/AGTC. Najbliższe elementy tej sieci stanowią na zachodzie autostrada A1 (Gorzyczki – Katowice – Toruń – Gdańsk) i linia kolejowa E/CE 65 (linia stanowi połączenie Gdyni i Gdańska przez centralną Polskę i Górny Śląsk z południową granicą państwa w Zwardoniu i Zebrzydowicach), na północy autostrada A2 (Poznań – Łódź – Warszawa) i linia kolejowa E/CE 20 (Kunowice – Poznań – Warszawa – Terespol), na południu autostrada A4 (najdłuższa z autostrad znajdujących się w Polsce łączy Jędrzychowice – Wrocław – Opole – Katowice – Kraków – Rzeszów) i linia kolejowa E/CE 30 (Zgorzelec – Wrocław – Katowice – Kraków – Przemyśl).

Analiza procesów zachodzących w latach poprzednich prowadzi do wniosku, iż istnieje silna potrzeba stworzenia spójnego i sprawnie funkcjonującego systemu transportowego. **Bez efektywnego i sprawnego transportu nie jest możliwe przyspieszenie wzrostu gospodarczego regionu.**

Obecny stan dróg krajowych i ekspresowych, przebiegających przez województwo świętokrzyskie, pomimo realizacji projektów inwestycyjnych z udziałem środków unijnych na lata 2007-2013, nie pozwala na sprawne połączenie z siecią autostrad oraz największymi polskimi aglomeracjami.

Aktualnie, układ transportowy regionu, łączący go z paneuropejskimi korytarzami transportowymi, tworzy 10 dróg krajowych, w tym 2 drogi międzynarodowe. Drogi te uzupełniane są 10 liniami kolejowymi oraz siecią 36 dróg wojewódzkich. Głównym węzłem komunikacyjnym regionu są Kielce. Do węzłów regionalnych (zgodnie z Programem Rozwoju Infrastruktury Transportowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013) należy zaliczyć ośrodki powiatowe: Jędrzejów, Sandomierz, Skarżysko-Kamienna, Opatów, Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Końskie, Busko-Zdrój, Staszów, Włoszczowa, Kazimierza Wielka, Pińczów oraz gminne: Chmielnik, Ożarów i Łoniów. Pozostałe drogi krajowe oraz drogi wojewódzkie tworzą sieć powiązań regionalnych.

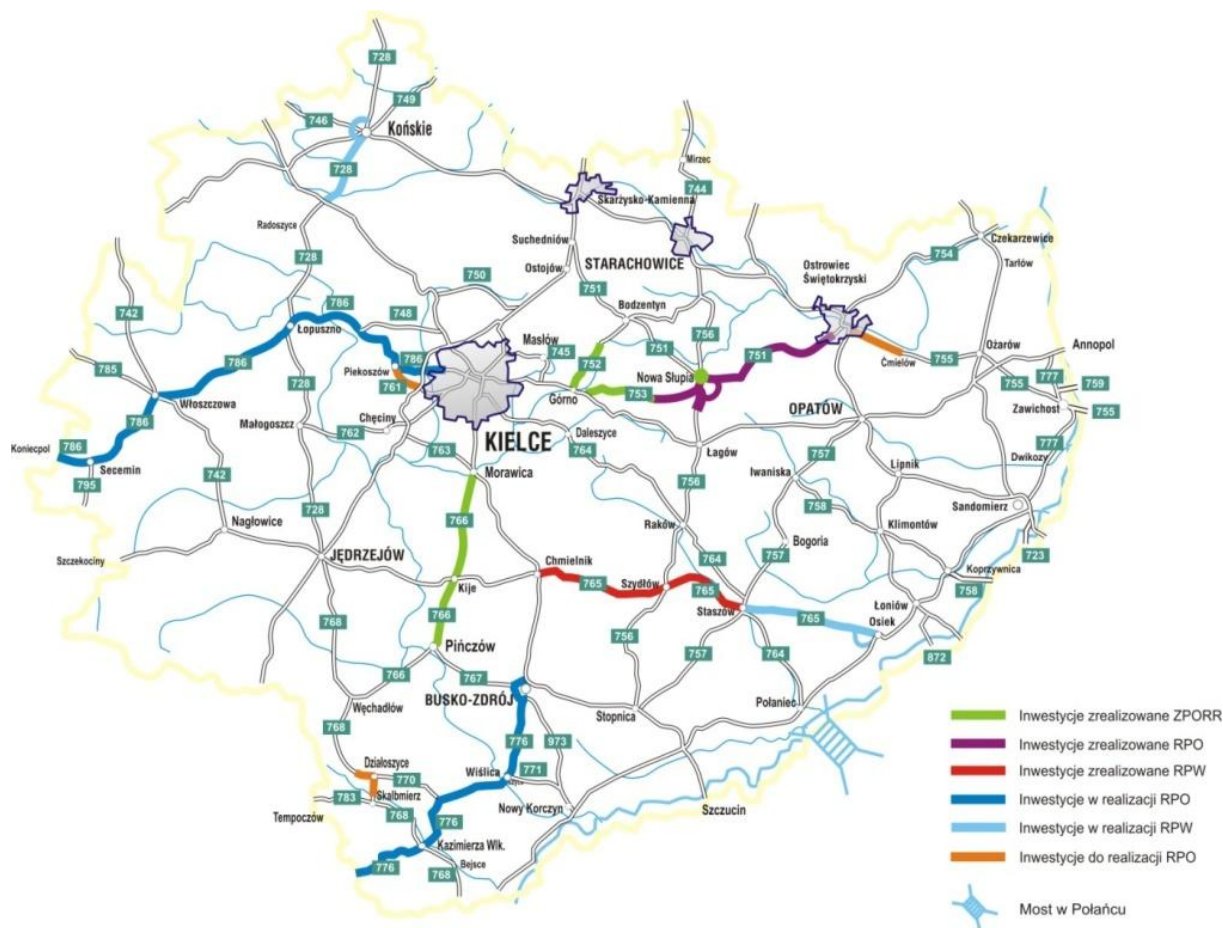
Sprawność układu transportowego województwa jest obniżana przez przyrost liczby samochodów osobowych, który ma miejsce w sytuacji znacznego spadku przewozów publicznym transportem zbiorowym samochodowym i kolejowym. Zjawisko to stymuluje postępująca dezintegracja systemów transportowych zarówno drogowego jak i kolejowego, w związku z tym dominacja prywatnych form transportu nad transportem publicznym jest dość widoczna. Sieć kolejowa wskutek wieloletniego niedoinwestowania nie stanowi liczącej się alternatywy dla transportu drogowego. Istniejący system połączeń kolejowych w województwie świętokrzyskim, zarówno pod kątem jakości infrastruktury i taboru, czasu podróży oraz potrzeb komunikacyjnych mieszkańców w zdecydowany sposób odbiega od potrzeb regionu świętokrzyskiego i podmiotów gospodarczych w nim zlokalizowanych.

Kwestią o najwyższym znaczeniu dla zwiększenia potencjału konkurencyjnego gospodarki województwa świętokrzyskiego jest kontynuacja szeroko zakrojonych inwestycji, mających na celu poprawę jakości infrastruktury transportowej w województwie, zarówno o charakterze regionalnym, jak i krajowym.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 w swej diagnozie wskazuje, że „mimo dogodnej lokalizacji pośród największych polskich centrów aktywności gospodarczej oraz w bliskości głównych korytarzy transportowych, **region świętokrzyski cechuje stosunkowo małą zewnętrzną dostępność transportową i słaby stopień skomunikowania z najważniejszymi pasmami transportowymi w jego otoczeniu**”.

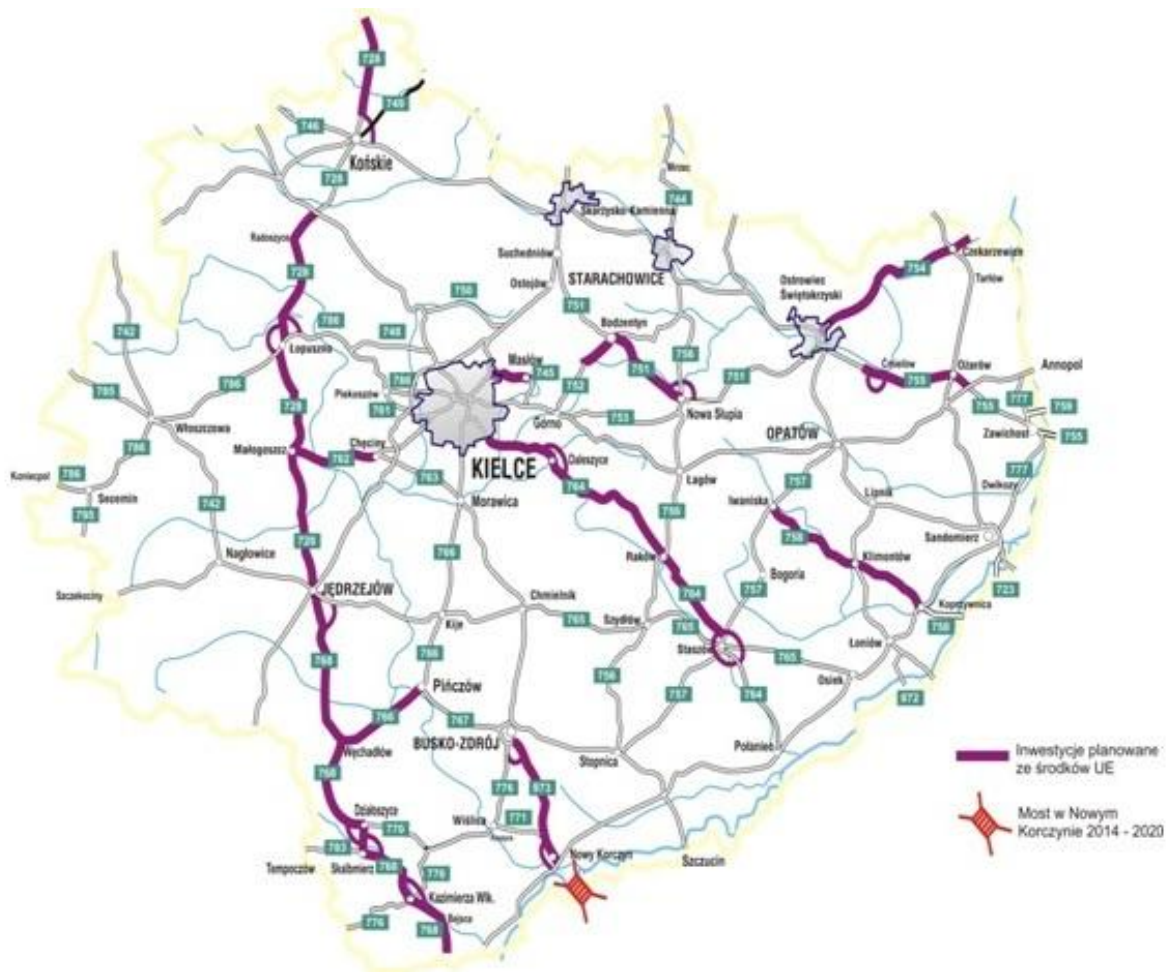
Pierwszy cel strategiczny *Strategii* zakłada koncentrację na poprawie infrastruktury regionalnej, w tym m.in. infrastruktury transportowej, gdyż „rozbudowa, modyfikacja, usprawnienie elementów szeroko pojętej infrastruktury (m.in. transportowej, telekomunikacyjnej, społecznej, administracyjnej) stanowią warunek *sine qua non* powodzenia realizacji innych celów strategii województwa świętokrzyskiego”. Według zapisów tego dokumentu „efekty inteligentnych specjalizacji, rozwoju innowacyjności, poprawy jakości kapitału ludzkiego pozostaną jedynie w sferze intencyjnej **dopóki jakościowej poprawie nie ulegnie dostępność zewnętrzna i wewnętrzna regionu**”. Dotychczasowe wykorzystanie środków zarówno *Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego* jak i *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013*, wskazuje na znaczące oddziaływanie na rozwój regionu dużych i kompleksowych projektów drogowych oraz rosnącą rolę kooperacji różnych podmiotów w realizacji wspólnych projektów, szczególnie na drogach wojewódzkich. Ponadto analiza doświadczeń płynących, m.in. z realizacji projektów transportowych w *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013* skłania do opinii, iż najbardziej efektywnym kierunkiem wydatkowania środków w sektorze transportu drogowego są przedsięwzięcia kompleksowe, w przeważającym stopniu dotyczące dróg wojewódzkich.

Tego typu projekty, w których wyborze uwzględnione będą takie kryteria jak natężenie ruchu, wpływ na poprawę jakości połączeń z krajowymi i europejskimi korytarzami transportowymi oraz ośrodkami wojewódzkimi, regionalnymi i subregionalnymi, w największym zakresie przyczyniają się do osiągnięcia założonego celu, którym jest poprawa wewnętrznego i zewnętrznego skomunikowania regionu.

Mapa 1 Projekty dotyczące rozwoju infrastruktury transportowej na terenie województwa świętokrzyskiego w trakcie realizacji oraz zrealizowane przy współfinansowaniu funduszy europejskich
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Świętokrzyskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich

Wnioski płynące z diagnozy stanu infrastruktury transportowej w woj. świętokrzyskim oraz z doświadczeń realizacji projektów w tym obszarze przy wsparciu funduszu UE w minionych latach mają swoje odzwierciedlenie w *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*, w której w zdecydowany sposób podkreślono konieczność dążenia władz samorządowych regionu do wykorzystania przyszłej transzy wsparcia unijnego w perspektywie finansowej 2014-2020 w możliwie największym stopniu na poprawę jakości infrastruktury.

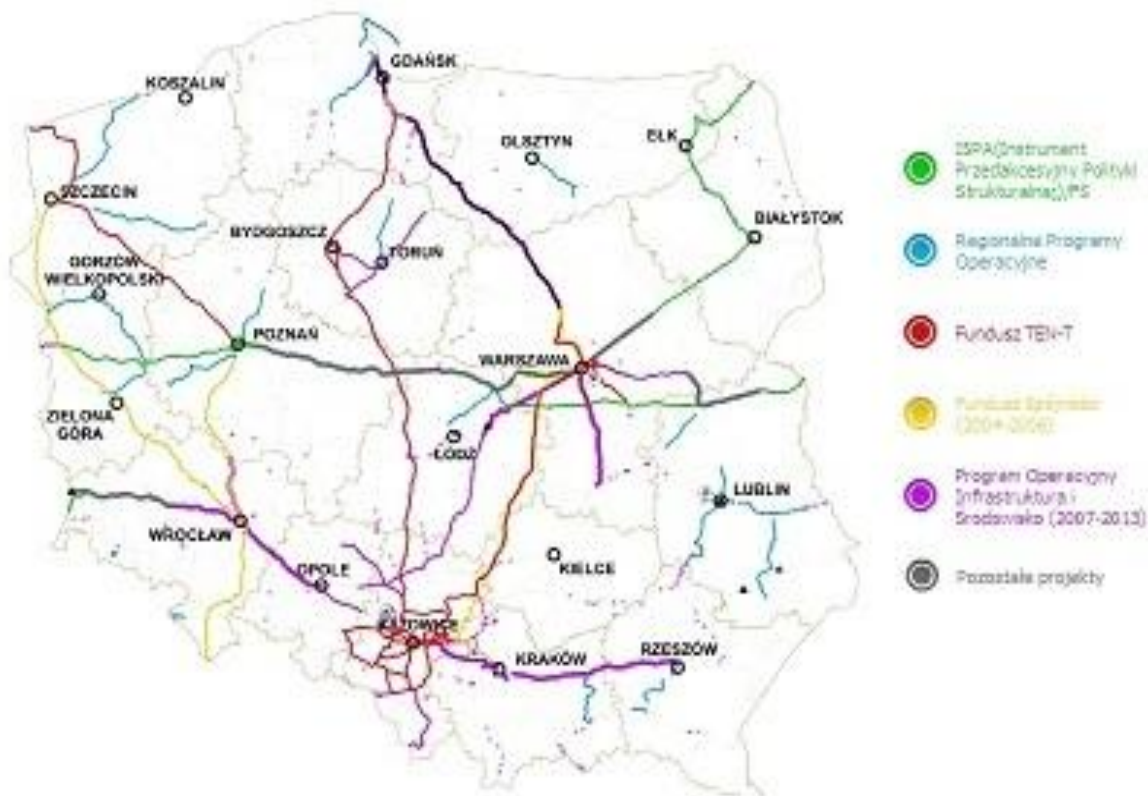

Mapa 2 Plany dotyczące rozwoju infrastruktury dróg wojewódzkich województwa świętokrzyskiego w perspektywie 2014 – 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Świętokrzyskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich

Dla rozwoju i otwarcia komunikacyjnego regionu świętokrzyskiego niezmiernie ważne jest wsparcie transportu kolejowego. Poprawa infrastruktury kolejowej pozwoli na bardziej efektywne wykorzystanie istniejących połączeń w transporcie pasażerskim, towarowym, odciążenie połączeń drogowych i usprawnienie komunikacji zbiorowej w regionie. Rozwój województwa świętokrzyskiego w sektorze transportu kolejowego pozwoli nie tylko na zwiększenie wymiany towarowej regionu ale także na tworzenie nowych miejsc pracy i na pobudzenie rozwoju gospodarczego w innych sektorach.

Pomimo iż, co do zasady, projekty z sektora transportu kolejowego będą przedmiotem interwencji w programie krajowym, w *RPOWŚ 2014-2020* zakłada się dofinansowanie minimum dla jednego projektu, którego realizacja ułatwi połączenie Kielc z Centralną Magistralą Kolejową, co w znaczący sposób skróci czas podróży ze stolicy województwa do Warszawy oraz w kierunku południowym.

Mapa 3 Modernizacja linii kolejowych w województwie świętokrzyskim
 Źródło: www.plk-inwestycje.pl

W kontekście rozwoju transportu kolejowego w województwie świętokrzyskim coraz większego znaczenia nabiera również wsparcie funkcjonującej w regionie Linii Hutniczej Szerokotorowej relacji Hrubieszów – Huta „Katowice”, m.in. dotyczące rozwoju Stacji przeładunkowej LHS w Woli Żydowskiej. Została ona wybudowana w latach 80-tych i przeznaczona jest do przewozów towarowych, tranzytowych. Od kilku lat obserwowany jest systematyczny wzrost ilości przewożonych na tej linii ładunków, co jest wynikiem ożywienia w wymianie handlowej z Rosją i Ukrainą. Następstwem tego procesu jest rosnące zapotrzebowanie na rozwój infrastruktury kolejowej i logistycznej LHS ze strony przedsiębiorców, rozwijających swą działalność w najbliższym otoczeniu stacji przeładunkowych, pełniących rolę centrów logistycznych. Interwencja *RPOWŚ 2014-2020* w tym kontekście dotyczyć będzie budowy i modernizacji infrastruktury, sprzyjającej tworzeniu stref aktywności gospodarczej oraz powinna być komplementarna w stosunku do inwestycji prowadzonych przez PKP LHS ze środków PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. Ograniczona ilość środków, w relacji do wciąż istniejących potrzeb, możliwa do skierowania na projekty transportowe w ramach *RPOWŚ 2014-2020*, wymusza koncentrację tych zasobów na projektach drogowych, realizowanych w dużej skali i wymagających znacznego wkładu finansowego. Tym niemniej, nie można całkowicie pominąć interwencji w zakresie transportu niskoemisyjnego, przyjaznego dla środowiska, na potrzeby którego również zarezerwowano pewną część alokacji. Typy przedsięwzięć przewidziane do realizacji w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* w sektorze transportu w bezpośredni sposób wpisują się w cel *Zrównoważony rozwój, Strategii*

na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu EUROPA 2020. W szczególności odnoszą się do Projektu przewodniego UE Europa efektywnie korzystająca z zasobów, który ma na celu, m.in. modernizację transportu.

W *Strategii Europa 2020* podkreślono konieczność działania w celu zapewnienia, by sieci transportowe i logistyczne umożliwiały sektorowi przemysłu w Unii skuteczny dostęp do jednolitego rynku i rynków międzynarodowych.

W *Krajowym Programie Reform* (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 25 kwietnia 2012 r.), stanowiącym podstawowy instrument realizacji zobowiązań wynikających ze *Strategii Europa 2020* na poziomie państwa członkowskiego, jako jedno z zadań, służących wypełnianiu założeń tej Strategii zaplanowano zadanie pn. *Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego*, z którym koresponduje zakres tematyczny wsparcia dla sektora transportu, przewidziany w *RPOWŚ 2014-2020*.

Na istniejące znaczące niedobory w infrastrukturze transportowej, będące poważną barierą wzrostu gospodarczego, zwraca także uwagę Komisja Europejska w dokumencie *Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020*.

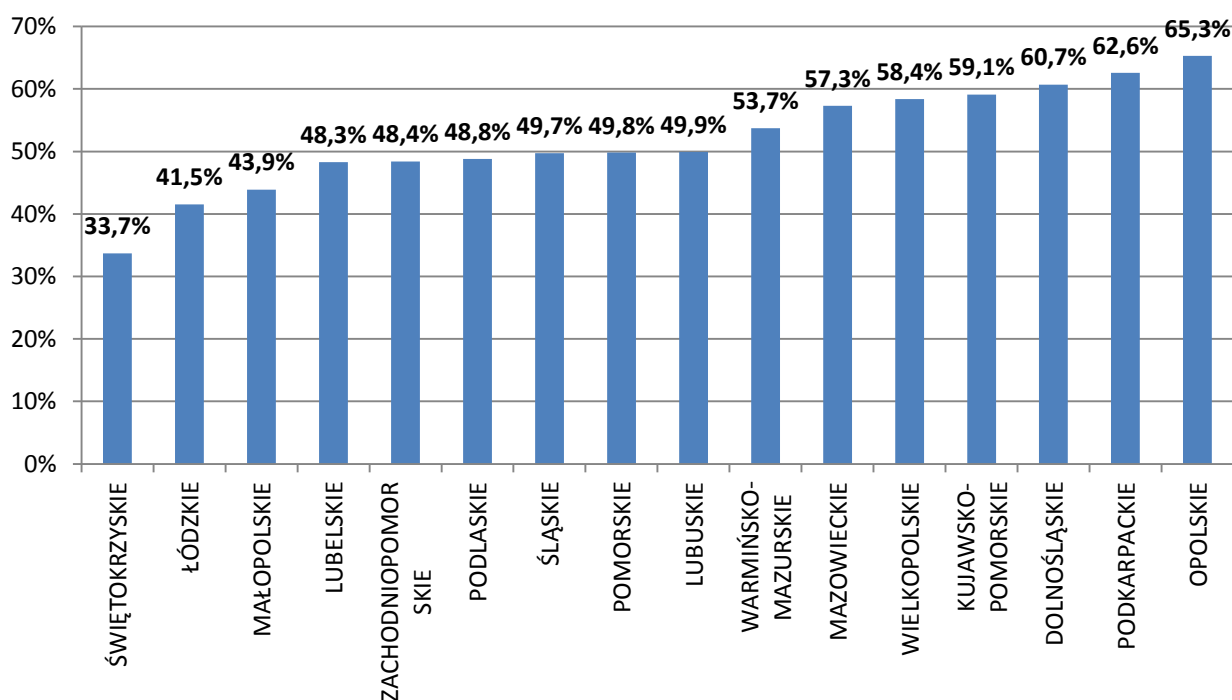
Analiza sytuacji województwa świętokrzyskiego w kontekście stanu jego infrastruktury transportowej, stanowiącej jeden z najistotniejszych czynników, decydujących o jego pozycji konkurencyjnej, stoi u podstaw decyzji o skoncentrowaniu wsparcia w tej dziedzinie w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* na następujących priorytetach inwestycyjnych, wpisujących się w Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych:

- zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T,
- rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego.

1.2 Infrastruktura teleinformatyczna

Techniki informacyjne i telekomunikacyjne wykorzystywane są niemal w każdej sferze działalności człowieka, zaś dostęp do szerokopasmowego Internetu i umiejętność wykorzystywania technik komputerowych jest już właściwie warunkiem koniecznym do aktywnego funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie.

Województwo świętokrzyskie, jako region Polski Wschodniej najszybciej nadrabiający zaległości rozwojowe, pozostaje jednak nadal znacznie poniżej średniej unijnej pod względem wykorzystania technologii informatycznych przez mieszkańców, przedsiębiorców oraz instytucje publiczne. Również stan infrastruktury umożliwiającej uzyskanie dostępu do szerokopasmowego Internetu nie jest wystarczający. W 2012 roku jedynie 33,7% gospodarstw domowych wyposażonych było w komputer osobisty z szerokopasmowym dostępem do Internetu, przy czym wartość ta dla całego kraju wyniosła 52,4%.

Wykres 1 Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z szerokopasmowym dostępem do Internetu w Polsce

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Ponadto pełna infrastruktura teleinformatyczna istnieje jedynie w części największych ośrodków miejskich, lecz już na terenach obrzeżnych i do nich przylegających sytuacja jest diametralnie różna (od miejsc z dobrymi jakościowo łączami do ich kompletnego braku). Brak tego typu infrastruktury w największym zakresie dotyczy obszarów wiejskich. Dlatego też pod względem powszechności wykorzystywania technologii informatycznych województwo świętokrzyskie ma jeszcze wiele do nadrobienia.

Jak podaje Bank Danych Lokalnych GUS w 2012 roku 91,4% przedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego wykorzystywało do swojej pracy komputer, a wartość dla całej Polski wyniosła 94,7%. Z kolei wskaźnik dotyczący przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu w 2012 roku wyniósł 90,3% dla województwa świętokrzyskiego natomiast w skali kraju ukształtował się na poziomie 93,2%. W obydwu przypadkach województwo świętokrzyskie zajęło ostatnie miejsce w skali całego kraju. W 2011 roku 84,1% przedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego wykorzystywało Internet w kontaktach z administracją publiczną, podczas gdy na poziomie kraju wskaźnik ten wyniósł 90,2%.

Problem niewystarczającego wykorzystania Internetu przez indywidualnych użytkowników oraz przedsiębiorców dotyczy również uczniów świętokrzyskich szkół. Udział procentowy szkół podstawowych wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu 2012 roku wynosił 94,67% co dawało nam 10 miejsce w skali kraju (wartość wskaźnika dla całego kraju wyniosła 94,92%). W przypadku gimnazjów ten sam rodzaj wskaźnika wyniósł 83,94% co daje 5 wynik w skali kraju (wartość dla Polski wyniosła 81,79%). W 2012 roku z komputera mającego dostęp do Internetu korzystało około 8 uczniów szkół podstawowych i jest

to 13 wynik w skali kraju, a w przypadku uczniów szkół gimnazjalnych wskaźnik kształtował się na poziomie 11 osób, co daje nam szósty wynik w skali kraju.

Działanie na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego wymaga przyspieszenia budowy niezbędnej infrastruktury oraz propagowania wiedzy nt. efektywnego korzystania z możliwości, jakie dają rozwiązania informatyczne.

W pierwszej dziedzinie szanse na znaczącą poprawę istniejącej sytuacji w województwie świętokrzyskim wiążą się z zakończeniem realizacji kompleksowego projektu tworzenia sieci szerokopasmowej w Polsce Wschodniej. Pozwoli to w efekcie na dokonanie dużego postępu w zapewnieniu dostępu do Internetu szczególnie na terenach wiejskich, na których dotychczas operatorzy komercyjni nie inwestowali w wystarczającym zakresie, z uwagi na gorszą rentowność takich przedsięwzięć. Podjęte w ramach *Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013* działania przeciwdziałają będą niebezpiecznemu zjawisku wykluczenia cyfrowego mieszkańców peryferyjnych części naszego regionu i stworzą szansę na funkcjonowanie wielu podmiotom gospodarczym, które opierają swą działalność na świadczeniu usług elektronicznych, bądź sprzedają swoje produkty za pośrednictwem sieci Internet.

Komplementarne działania prowadzone są w ramach projektów finansowanych w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013*, w tym m.in. kompleksowych projektów, których uczestnikami są niemal wszystkie samorządy lokalne z terenu województwa. Realizacja tych projektów w regionie umożliwi dokonanie przełomu przede wszystkim w sferze usług publicznych świadczonych elektronicznie, elektronicznego obiegu dokumentów, szerokiego wykorzystania geograficznych systemów informacyjnych czy telemedycyny.

Innym kierunkiem działania na rzecz budowy społeczeństwa informacyjnego jest poprawa znajomości technik informatycznych we wszystkich częściach społeczeństwa, w tym wśród osób starszych, propagowanie wiedzy nt. możliwości wykorzystania tych umiejętności w różnych sferach życia.

Kwestie dostępności i umiejętnego wykorzystania technologii teleinformatycznych znalazły swoje miejsce w zapisach *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*, stanowiąc swego rodzaju zagadnienie horyzontalne, uwzględniane w kontekście wielu celów szczegółowych. W opisie celu 1. Strategii, dotyczącego poprawy jakości infrastruktury regionalnej, stwierdzono, że „w dzisiejszych czasach zdominowanych przez rozwój technologii informatycznych nie wymaga głębszego uzasadnienia konieczność rozwoju sieci szerokopasmowego Internetu w każdym zakątku regionu. Ma to niebagatelny związek nie tylko z rozwojem przedsiębiorczości, e-biznesu, ułatwieniami administracyjnymi, ale też z wydatną poprawą pozyskiwania informacji dotyczących rynku pracy. To z kolei sprzyja włączeniu społecznemu osób biernych zawodowo”.

W części poświęconej budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki podkreślono znaczenie tworzenia platform informatycznych dla firm, jako części działań mających na celu kreowanie korzystnych warunków dla przedsiębiorstw, w tym przede wszystkim sektora MŚP – czyli dla podmiotów, które finalnie decydują o innowacyjności.

Docenieniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu, towarzyszy postulat, dotyczący poprawy infrastruktury komunikacyjnej

i telekomunikacyjnej – przede wszystkim wzrostu dostępu do szybkiego transferu internetowego. Podobnie, cel poświęcony rozwojowi obszarów wiejskich, zawiera zapis nt. konieczności poprawy dostępności szerokopasmowego Internetu.

Problematyka budowy społeczeństwa informacyjnego zajmuje poczesne miejsce w *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020*. W dokumencie tym, jako jedną ze słabości gospodarki europejskiej zidentyfikowano niewystarczające wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Wspieranie pełnego wykorzystania tych technologii stanowi jeden z filarów priorytetu Strategii – *Inteligentny rozwój – gospodarka oparta na wiedzy i innowacji*, oraz wpisuje się w Projekt przewodni: Europejska agenda cyfrowa. Zachęca się, by „propagować powszechny dostęp do Internetu i korzystanie z niego przez wszystkich obywateli europejskich, szczególnie poprzez działania na rzecz podnoszenia umiejętności informatycznych i dostępu do sieci”.

Krajowy Program Reform, wśród zadań planowanych do wdrożenia jako wypełnienie założeń *Strategii Europa2020*, wymienia m.in. rozwój i modernizację infrastruktury teleinformatycznej i telekomunikacyjnej, w tym w szczególności na obszarach wiejskich, rozwijanie kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych, wdrażanie informatycznych systemów zarządzania i świadczenia usług oraz szereg działań, dotyczących zwiększenia skali świadczenia usług drogą elektroniczną.

Z kolei w dokumencie *Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020*, dobitnie stwierdzono, że nie jest możliwy rozwój innowacyjnej gospodarki m.in. bez infrastruktury technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Podkreślono, że Polska nadal potrzebuje dużych inwestycji, aby ukończyć tworzenie podstawowej infrastruktury dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego, zaś poprawa dostępu do sieci stworzy warunki dla wzrostu gospodarczego bardziej sprzyjającego włączeniu społecznemu. W województwie świętokrzyskim wykluczeniem cyfrowym narażone są w szczególnym stopniu osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Są to m. in. osoby z niepełnosprawnościami sensorycznymi, ograniczeniami w obszarze poznawczym, ograniczoną motoryką górnych kończyn lub osoby wrażliwe na niektóre sygnały wizualne lub akustyczne, chore na epilepsję, które powinny mieć zapewniony dostęp do technologii teleinformatycznych. Z raportu pn. *Diagnoza Społeczna 2009* odczytać można, iż 6,4% ogółu osób z niepełnosprawnościami to osoby z niepełnośnościami wzroku, 3,9% słuchu oraz 35,6% narządu ruchu. Są to niepełnosprawności, które w znacznym stopniu wpływają na utrudnienia w dostępie do informacji. Niezmiernie ważnym stają się zatem działania wpływające na ułatwienie dostępu do technologii informatycznych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Dlatego też dla rozwoju województwa świętokrzyskiego inwestycje w rozbudowę szeroko rozumianej infrastruktury teleinformatycznej oraz rozwój usług informatycznych dla klientów końcowych (tj. np. e-administracja, e-gospodarka, e-zdrowie), a także kompetencji odbiorców tych działań, są naturalną konsekwencją realizacji nakreślonych celów rozwojowych na nadchodzące lata. Tym bardziej, że w województwie świętokrzyskim podjęto już wysiłek realizacji wielu przedsięwzięć inwestycyjnych, których efekty powinny być wzmocnione poprzez dalsze inwestowanie w rozwój społeczeństwa informacyjnego na terenie województwa.

Przykładem realizowanych już w województwie projektów są m.in. inwestycje Samorządu Województwa Świętokrzyskiego pn. „e-świętokrzyskie Budowa Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Świętokrzyskiego” oraz „e-świętokrzyskie Rozbudowa Infrastruktury Informatycznej JST”, dofinansowane w ramach Działania 2.2 *Budowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013.

Planowana kontynuacja budowy sieci szerokopasmowych w latach 2014-2020 w ramach programu krajowego pozwoli na poświęcenie interwencji *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* następującym komplementarnym zagadnieniom, finansowanym zarówno z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jak i Europejskiego Funduszu Społecznego:

- rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK,
- wzmacnianie zastosowania rozwiązań cyfrowych w ramach e-gov, e-edukacji, włączenia cyfrowego, e-kultury i e-zdrowia,
- rozwój kultury informatycznej i e-learning, inwestycje w e-integrację, e-umiejętności i umiejętności związane z przedsiębiorczością.

1.3 Dziedzictwo naturalne i kulturowe

Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, co znajduje odzwierciedlenie w znacznej powierzchni obszarów chronionych. 64,5% powierzchni objętej różnymi formami ochrony stawia region świętokrzyski pod tym względem na pierwszym miejscu w skali kraju. Zgodnie z danymi RDOŚ w Kielcach (stan na wrzesień 2013 roku) oraz wg danych będących w posiadaniu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, województwo posiada następujące **prawnie chronione obiekty oraz obszary ochrony przyrody**:

- 1 Park Narodowy o łącznej powierzchni 7 626,4 ha;
- 72 rezerваты przyrodnicze o łącznej powierzchni 3 819,7 ha;
- 9 parków krajobrazowych o łącznej powierzchni 128 876,1 ha;
- 21 obszarów chronionego krajobrazu o łącznej powierzchni 619 040,4 ha;
- 14 stanowisk dokumentacyjnych o łącznej powierzchni 25,3 ha;
- 100 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 540,12 ha;
- 11 zespołów przyrodniczo – krajobrazowych o łącznej powierzchni 86,49 ha;
- 672 pomniki przyrody.

Ponadto na terenie regionu świętokrzyskiego znajdują się obszary objęte Europejską Siecią Ekologiczną **NATURA 2000** tj. ok. 182 182,9 ha powierzchni województwa. Teren ten zasięgiem swym obejmuje 2 obszary specjalnej ochrony ptaków tj. 1,9% powierzchni ogólnej województwa i 38 obszarów ochrony siedlisk tj. 13,7% powierzchni regionu. Bogactwo oraz różnorodność zasobów dziedzictwa naturalnego stanowi niewątpliwą potencjał regionu, zarówno w kontekście rozwoju turystyki, jak i szeroko pojętej jakości życia mieszkańców województwa. Dlatego też ważne jest

wspieranie różnych form ochrony obszarów i obiektów, poszczególnych gatunków roślin oraz zwierząt występujących na terenie województwa.

Na szczególną uwagę zasługuje wykorzystanie cennych **zasobów wód mineralnych uznanych za lecznicze i termalnych na południu województwa** (m.in. Busko-Zdrój, Solec-Zdrój, powiat kazimierski). Na terenie powiatu buskiego istnieje 6 udokumentowanych i obecnie eksploatowanych geologicznie złóż wód leczniczych zmineralizowanych – Busko II; Busko Północ; Dobrowoda; Las Winiarski; Solec-Zdrój; Wełnin. Są to wody siarczkowe i siarczanowe z dodatkiem jodu lub bromu oraz wody chlorkowe z dodatkiem wapnia, sodu, jodu lub bromu. Na zasobach tych złóż bazują uzdrowiska Busko-Zdrój i Solec-Zdrój. Na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego zasoby eksploatacyjne ww. złóż w województwie na koniec 2012 roku wyniosły 37,82 m³/h. Pobór wód leczniczych w 2012 roku wyniósł 96 388,14 m³/rok co stanowi jedynie ok. 1,1 % w skali kraju. Niezwykły potencjał świętokrzyskich gmin uzdrowiskowych w postaci niezanieczyszczonego środowiska naturalnego, przy stałej dbałości o jego stan i spełnienie standardów europejskich, co podkreślone zostało w zapisach Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, stanowi niezwykle cenny potencjał dla świadczenia wysokiej jakości usług z zakresu działalności leczniczej i uzdrowiskowej.

Działanie mające na celu zachowanie istniejącego potencjału regionu, płynącego z posiadanych cennych przyrodniczo obszarów wymaga, by przewidzieć w zakresie *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* dofinansowania przedsięwzięć, służących ochronie różnorodności biologicznej, ochronie gleby oraz promocji usług ekosystemowych i zielonej infrastruktury.

Województwo świętokrzyskie wskutek nasilających się zmian klimatycznych, jest regionem narażonym na niebezpieczeństwo powodzi. Największe powodzie miały miejsce w lipcu 1997 i 2001 roku oraz w 2010 roku. Istotne zagrożenie stanowią w większości wylewy Wisły spowodowane gwałtownymi opadami lub roztopami na terenach górskich. W związku z niekorzystnymi zjawiskami naturalnymi występującymi w ostatnich latach można było zaobserwować, iż istniejąca w regionie infrastruktura przeciwpowodziowa nie zapewnia pełnej ochrony przed negatywnymi skutkami tych zjawisk.

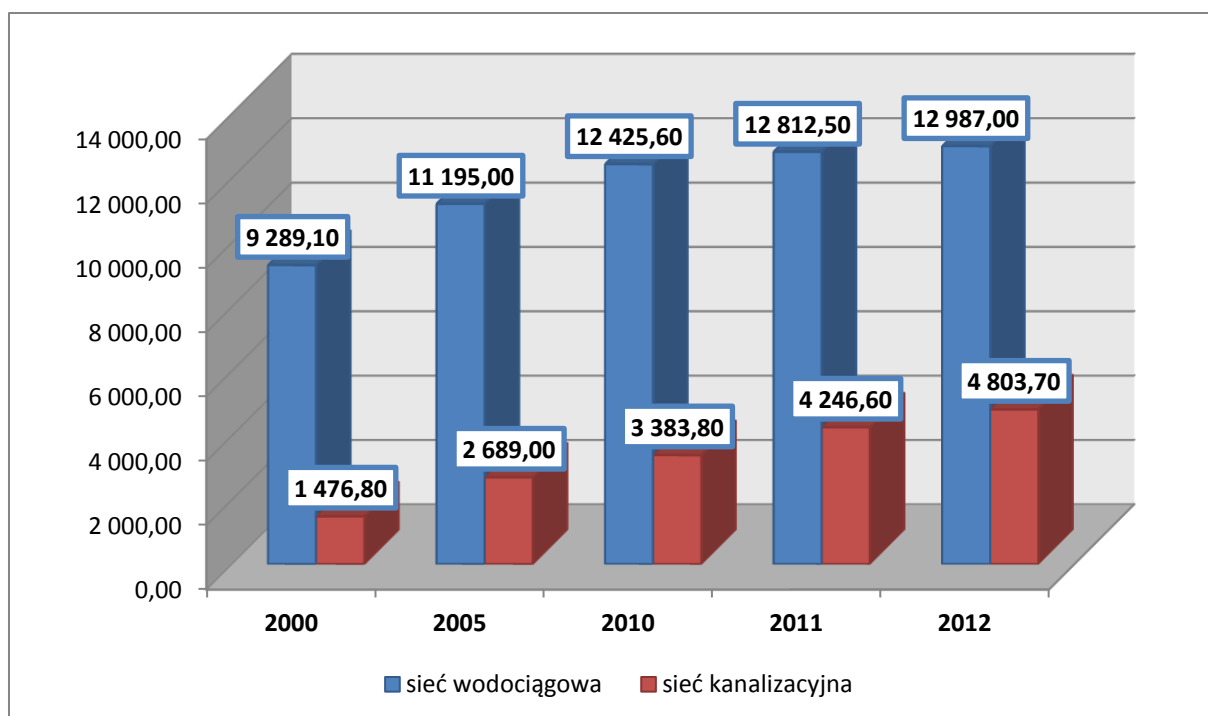
Stan infrastruktury związanej z regulacją cieków wodnych i ochroną przeciwpowodziową w województwie, jak podaje *Program Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego*, wygląda następująco:

- 2 551 km długości cieków naturalnych (w tym 1 309 km cieków uregulowanych) z czego 127 km wymaga odnowy lub modernizacji;
- 345 km wałów przeciwpowodziowych z czego 219 km wymaga odbudowy lub modernizacji;
- 2 876 szt. budowli hydrotechnicznych, w tym 37 śluz wałowych;
- 12 sztucznych zbiorników wodnych;
- 8 stacji pomp odwadniających, z czego 5 wymaga odbudowy lub modernizacji;
- 2 magazyny przeciwpowodziowe wojewódzkie;
- oraz 14 magazynów przeciwpowodziowych przywałowych.

Ponadto na terenie województwa znajdują się obiekty małej retencji wodnej: 45 sztucznych zbiorników wodnych, 29 gospodarstw rybackich oraz 13 budowli piętrzących, a powierzchnia nawodnień wynosi 335 ha. Mała ilość tego typu obiektów stawia województwo na jednej z ostatnich pozycji w kraju (średnia krajowa wynosi 1 916 obiektów). Biorąc pod uwagę zakres stosowania zbiorników małej retencji wodnej, który jest ograniczony, należy jednak mieć na uwadze pozytywny wpływ tego typu inwestycji w zwiększaniu zasobów wodnych oraz przeciwdziałaniu powodziom.

W związku z częstym występowaniem w województwie klęsk żywiołowych, niosącym straty zarówno dla mieszkańców regionu jak i służb ratowniczych, niezwykle istotne jest stworzenie systemów zarządzania kryzysowego w czasie klęsk żywiołowych oraz wyposażenie tych jednostek w sprzęt niezbędny do przeprowadzania akcji ratowniczych. W takich sytuacjach istotną rolę odgrywają jednostki służb ratowniczych w tym Ochotniczej Straży Pożarnej. W ramach Ochotniczej Straży Pożarnej w Województwie Świętokrzyskim działa 871 jednostek, w tym 201 jednostek włączonych jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Liczba członków wszystkich OSP wynosi 28,7 tys. (5,65% stanowią kobiety) w tym ok. 25.5 tys. stanowią członkowie czynni oraz 1 280 osób to członkowie wspierający (na podstawie danych Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej ooddziału wojewódzkiego woj. Świętokrzyskiego). Sprzęt, jakim dysponują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, jest niejednokrotnie przestarzały i wyeksploatowany. Dodatkowo, jednostki poniosły straty w wyniku powodzi, sprzęt został utracony lub zniszczony w trakcie działań ratowniczych. Największe potrzeby dotyczą taboru transportowego, sprzętu oraz specjalistycznego umundurowania.

Konieczność ochrony środowiska, w tym cennych przyrodniczo terenów wymaga także dalszych inwestycji w infrastrukturę ochrony środowiska. Ich znaczenie podkreślone zostało w *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*, gdzie w opisie celu dotyczącego koncentracji na ekologicznych aspektach rozwoju regionu, wskazano konieczność racjonalnego gospodarowania odpadami (przede wszystkim na drodze recyklingu oraz unieszkodliwiania) oraz poprawy gospodarki wodno-kanalizacyjnej. Wg danych GUS za 2012 rok 84,6% mieszkańców regionu miało dostęp do sieci wodociągowej. Długość sieci rozdzielczej w województwie wzrosła w ciągu 7 lat o 1 1792 km i wynosi 12 987 km (dane GUS 2012). Wskaźnik ludności korzystającej z sieci wodociągowej na obszarach miejskich wzrósł do poziomu 95%, natomiast na obszarach wiejskich wskaźnik ten wynosi 76%. Najslabiej pod względem zwodociągowania wypadają gminy wiejskie oddalone od ośrodków miejskich. Ponadto niski, w porównaniu do innych województw, jest wskaźnik stosunku długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej. W 2012 r. na 100 km czynnej rozdzielczej sieci wodociągów przypadało w województwie zaledwie 36,9 km czynnej sieci kanalizacyjnej, co jest wynikiem wyraźnie niższym od średniej dla Polski. **W 2012 roku 84,6% ludności korzystało z sieci wodociągowej a jedynie 51,5% z sieci kanalizacyjnej.**

Wykres nr 2 Przyrost sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (w km) w latach 2000-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mimo obserwowanego w ostatnich latach przyrostu sieci kanalizacyjnej (o ponad 1400 km w stosunku do 2010 roku, na koniec 2012 roku długość sieci kanalizacyjnej wyniosła 4 803,70 km) województwo świętokrzyskie nadal pozostaje na jednym z ostatnich miejsc w kraju w zakresie dostępności sieci kanalizacyjnej. Dodatkowo, wskaźnik skanalizowania gmin ukazuje znaczne różnice pomiędzy ośrodkami miejskimi a terenami wiejskimi. W 2012 roku wskaźnik ludności na terenach miejskich korzystającej z sieci kanalizacyjnej wyniósł 84,6% dla porównania wartość dla terenów wiejskich wynosi 24,6%. Najwyższe wartości udziału ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej występują w największych miastach (*Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*).

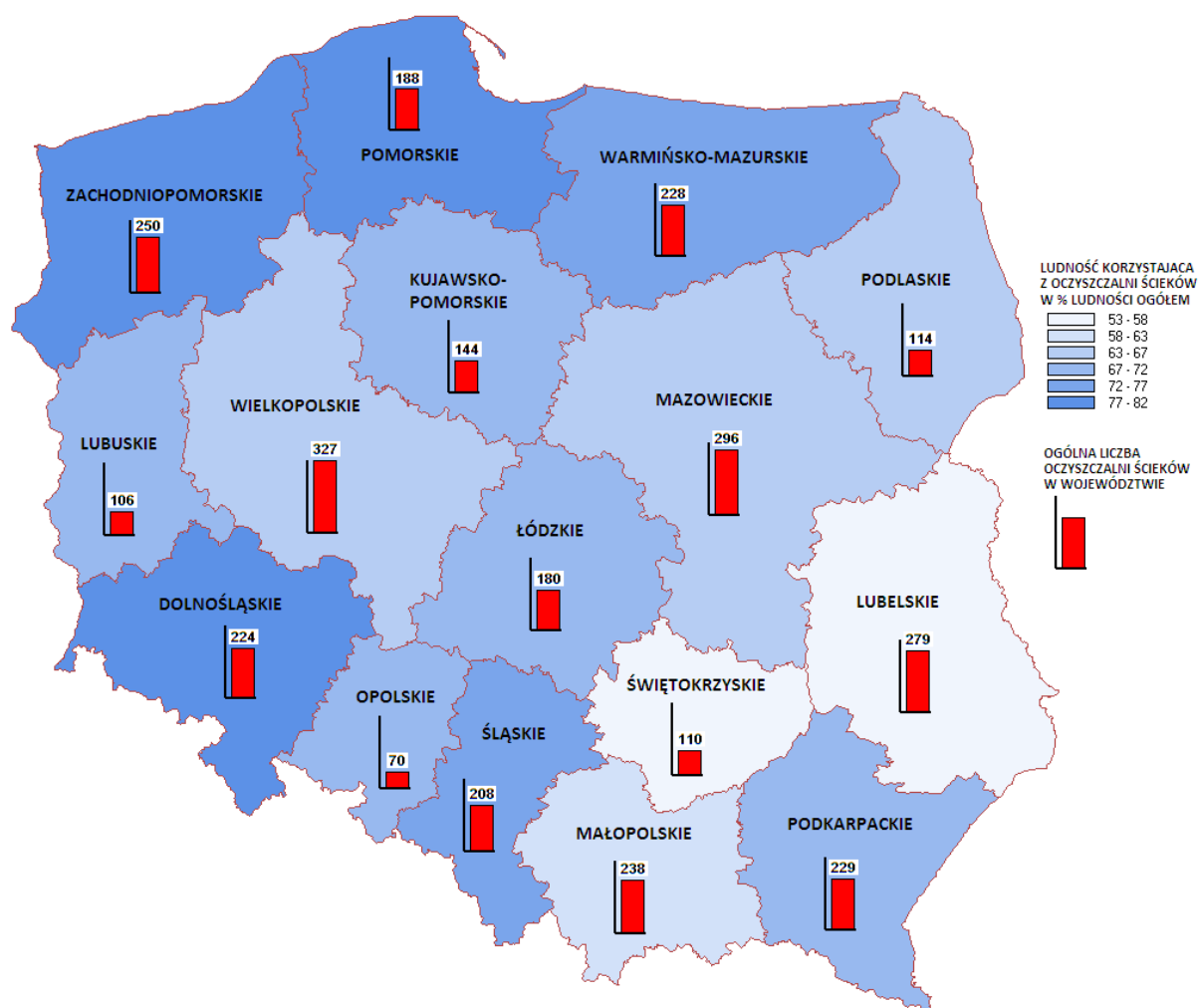
Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę dla mieszkańców województwa są wody podziemne natomiast woda na cele przemysłowe pozyskiwana jest przede wszystkim z zasobów wód powierzchniowych. W województwie świętokrzyskim całkowity pobór wody w 2012 roku wyniósł 1 301,1 hm³, z czego 90% stanowił przemysł, kolejno nawodnienie w rolnictwie i leśnictwie, najmniejszy pobór dotyczył eksploatacji sieci wodociągowej. Województwo świętokrzyskie jest jednym z województw, w którym pobór wody w porównaniu do dostępnych zasobów jest stosunkowo duży.

Ponadto, niedostatki lokalnych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych wpływają na spadek jakości wód powierzchniowych. Przyczynia się do tego również odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków komunalnych, a także zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa oraz w mniejszym stopniu ścieków pochodzących z zakładów przemysłowych.

Według stanu na koniec 2012 roku województwo charakteryzuje się niskim poziomem wód podziemnych. Dlatego też niezwykle istotne jest podejmowanie działań mających na celu ochronę tych zasobów poprzez zmniejszanie odprowadzanych ścieków przemysłowych i komunalnych do ziemi i do wód.

Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się jednym z najwyższych wskaźników w zakresie odprowadzania ścieków przemysłowych i komunalnych do wód lub do ziemi tj. 1 233,4hm³, w tym ok. 97,4% stanowią ścieki przemysłowe, a ponad 2,6% to ścieki komunalne.

W województwie świętokrzyskim funkcjonują 156 oczyszczalni ścieków w tym 46 przemysłowych oraz 110 komunalnych. Widoczny jest trend zwiększania się wskaźnika ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. W 2000 roku wskaźnik ten wynosił 41,2%, na koniec 2012 roku ponad 53,6%. Jednak jest to niski wskaźnik na tle pozostałych województw. Na terenie województwa największa ilość osób korzystających z oczyszczalni ścieków zamieszkuje obszary miejskie. Inaczej przedstawia się na terenach wiejskich gdzie jedynie ponad 20% mieszkańców korzysta z oczyszczalni ścieków. Mając na uwadze przedstawione uwarunkowania, ważne jest podejmowanie dalszych działań w zakresie inwestycji dotyczących budowy, rozbudowy oczyszczalni ścieków, kanalizacji, w przypadku istniejącej zabudowy rozproszonej indywidualnych systemów oczyszczania, a także w zakresie gospodarki wodnej poprzez ujęcia wody czy też stacje uzdatniania wody.

Mapa 4 Oczyszczalnie ścieków komunalnych według województw w 2012 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2012 rok

Niezwykle istotne z punktu widzenia ochrony środowiska naturalnego jest wspieranie działań mających na celu poprawę gospodarowania odpadami. W 2012 roku w Województwie Świętokrzyskim zebranych zostało 181,4 tys. ton odpadów komunalnych (jedynie 7% to odpady zebrane selektywnie). W skali kraju stawia to jednak region, na pozycji jednego z najmniejszych wskaźników odbioru odpadów komunalnych. W 2012 roku na 1 mieszkańca województwa przypadało 180 kg odpadów wytworzonych, natomiast ilość zebranych odpadów wynosiła 142 kg. Ilość odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) na koniec 2012 roku wyniosła 2 296,9 tys. ton. (ponad 420 tys. ton więcej niż w roku poprzednim).

W 2012 roku w województwie świętokrzyskim poziom ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania wyniósł 39,95% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych, w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 roku.

W przypadku poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w województwie wskaźnik ten wyniósł 16,97%. Zgodnie z wymogami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów, do 2020 roku wskaźnik ten ma wynieść minimum 50%.

W latach 2010-2012 na terenie województwa funkcjonowało 15 składowisk odpadów komunalnych, od 2013 roku funkcjonuje 14 składowisk odpadów komunalnych oraz 17 regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych tj.: 5 regionalnych instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych; 5 regionalnych instalacji do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów; 7 regionalnych instalacji do składowania odpadów.

W przypadku składowisk odpadów przemysłowych w 2010 roku funkcjonowało 5 takich składowisk. Od 2011 roku funkcjonują 4 składowiska odpadów przemysłowych (składowisko „Mikołajów” zgodnie z obowiązującym prawem, zostało przeklasyfikowane na obiekt unieszkodliwiania odpadów wydobywczych. Zgodnie ze stanem na lata 2010-2013 na terenie województwa funkcjonuje 1 składowisko odpadów niebezpiecznych (składowisko zawierające azbest).

Z uwagi na specyfikę odpadów niebezpiecznych, ich negatywny wpływ na środowisko naturalne i życie mieszkańców regionu, w ramach *RPOWS 2014-2020* ważne jest zaprogramowanie wsparcia z zakresu kompleksowej poprawy gospodarki tymi odpadami. W ostatnich latach obserwowany jest ciągły wzrost ilości odpadów niebezpiecznych, w tym także w odpadach komunalnych. W przypadku odpadów komunalnych odpady niebezpieczne stanowią głównie: zużyty sprzęt elektroniczny i elektryczny, zużyte baterie i akumulatory, chemikalia domowe i ogrodowe, oraz kleje i rozpuszczalniki. Powstawanie odpadów niebezpiecznych w województwie (z wyłączeniem komunalnych) dotyczy w przeważającej większości działalności gospodarczej oraz służb medycznych i weterynaryjnych (*Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Świętokrzyskiego 2012-2018*). W całej Polsce prowadzone są także działania dotyczące usuwania odpadów azbestowych ze środowiska. Planowany termin zakończenia tych działań to 2032 rok.

Kontynuacja inwestycji w infrastrukturę ochrony środowiska znajduje uzasadnienie w konieczności sprostania przez samorządy lokalne zobowiązaniom wynikającym

z prawodawstwa wspólnotowego, zarówno pod względem oczyszczania ścieków, jak i gospodarowania odpadami. Infrastruktura ta jest także istotna jako niezbędny element terenów gotowych do lokowania nowych inwestycji, wpływająca bezpośrednio na podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej świętokrzyskich miast i gmin.

Atutem regionu świętokrzyskiego są zasoby dziedzictwa kulturowego, w których upatruje się czynnik wpływający na możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego. Dziedzictwo kulturowe odgrywa istotną rolę w budowaniu tożsamości kulturowej i kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego, a także rozwoju ekonomicznym województwa, w tym w szczególności pobudzaniu aktywności gospodarczej w sektorze usług turystycznych i okołoturystycznych. Istotnym jest rozwój dziedzictwa kulturowego z uwzględnieniem spójnej promocji kultury i sztuki na poziomie regionalnym. Jak zapisano w *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*, **świętokrzyskie jest regionem z wielowiekowym dziedzictwem kultury materialnej i niematerialnej, posiadającym znaczne bogactwo sakralnych i świeckich obiektów zabytkowych, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na wyjątkową wartość artystyczną, naukową oraz historyczną.**

W regionie istnieje wiele miejscowości z zachowanymi zabytkowymi układami urbanistycznymi, liczne są zamki, pałace, dwory oraz zabytki architektury sakralnej. Na uwagę zasługują również ciekawe obiekty przemysłowe i gospodarcze oraz zabytki budownictwa ludowego (*Diagnoza stanu województwa świętokrzyskiego, aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*). Województwo świętokrzyskie jest także bardzo bogate pod względem archeologicznym. W rejestrze zabytków prowadzonym na terenie województwa świętokrzyskiego wpisanych jest 1 707 zabytków nieruchomości oraz 214 zabytków archeologicznych. Największą grupę zabytków nieruchomości stanowią obiekty sakralne, mieszkalne oraz cmentarze, a także obiekty obronne, zamki, pałace, dwory oraz zabytki techniki. Do zabytków archeologicznych należą m.in. osady, kopce, kurhany oraz grodziska. Ponadto województwo dysponuje 11,5 tys. zabytków ruchomych wpisanych do rejestru B zabytków sztuki i rzemiosła artystycznego (*Program Opieki nad zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2013-2016 (wg. stanu na 2012 rok)*). W przypadku ruchomych zabytków w głównej mierze stanowią one wyposażenie świątyń oraz kolekcje prywatne.

Zasoby dziedzictwa kulturowego znajdujące się na terenie województwa stanowią własność różnych podmiotów: kościołów i związków wyznaniowych, Skarbu Państwa, samorządów, osób fizycznych. Najlepiej zachowane są zabytki należące do Kościoła Katolickiego oraz do sektora publicznego. W najgorszym stanie są zabytki będące w rękach prywatnych.

W województwie funkcjonują 24 muzea w tym, m.in. muzea techniczne, archeologiczne i historyczne. Obiekty te posiadają w swych zasobach 142,3 tys. muzealiów. Obserwowana jest zróżnicowana tendencja liczby odwiedzających.

W 2011 roku liczba ta wyniosła 618 tys., tj. o 56% więcej w porównaniu do 2000 roku, natomiast w 2012 rok można zaobserwować spadek o 38,8 tys. osób w stosunku do 2011 roku.

Mając na uwadze zasoby dziedzictwa naturalnego i kultury województwa świętokrzyskiego obserwowane jest wzrastające zainteresowanie turystów regionem. Widoczny jest wzrost ruchu turystycznego, mierzony liczbą turystów korzystających z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz udzielonymi noclegami. W 2012 roku liczba korzystających z noclegów wyniosła 435 800 osób co stanowi wzrost o 6,7% w stosunku do 2010 roku. W 2012 roku udzielono 1 330 887 noclegów gdzie dla porównania dla roku 2010 wartość ta wyniosła 1 206 889. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych mierzony relacją liczby udzielonych noclegów do nominalnej liczby miejsc noclegowych w 2011 roku ukształtował się na poziomie 32,6%, w 2012 roku zanotowano wzrost tego wskaźnika o 0,1 p. proc w stosunku do roku poprzedniego tj. 32,7%. Odnotowuje się także wzrost turystów z zagranicy, w 2012 roku województwo świętokrzyskie odwiedziło 29,1 tys. cudzoziemców co stanowi wzrost o 3,8 % w stosunku do roku 2011. Obok muzeów w regionie działają następujące instytucje kultury: placówki biblioteczne (102) oraz filie (173), kina (12), teatry (4), filharmonia oraz ośrodki kultury (122). Instytucje te, prowadząc określoną działalność merytoryczną, wzmacniają kapitał ludzki regionu świętokrzyskiego, pełnią funkcję kulturotwórczą, społeczną (wzmacnianie poczucia tożsamości narodowej, regionalnej) i edukacyjną. Upowszechniają uczestnictwo w kulturze wysokiej, a przez to wpisują się w założenia sformułowane w zasadach polityki kulturalnej państwa i regionu. Ze względu na charakter pełnionej misji społecznej i znaczenie w życiu mieszkańców województwa - instytucje kultury wymagają wsparcia na poziomie regionalnym. Ponadto, w województwie funkcjonują instytucje ochrony dziedzictwa narodowego, kulturowego tj. archiwum państwowe.

Ze względu na potrzeby regionu niezbędne jest wsparcie inicjatyw mających za zadanie poprawę jakości środowiska miejskiego w tym rekultywacja terenów przemysłowych (zdegradowanych).

Ilość gruntów wymagających rekultywacji w województwie wynosi 3,42 tys. ha, co stanowi 5% w skali kraju. Większość terenów (3,40 tys. ha) to grunty zdewastowane, 22 ha to obszary zdegradowane. Przeważającą część gruntów stanowią obszary powstałe w wyniku działalności w zakresie górnictwa i kopalnictwa surowców – 88%, pozostałe to tereny po działalności zaopatrywania w energię, gaz, wodę i inne. W 2011 roku zrehabilitowano jedynie 1 ha terenów, dla porównania w 2010 roku wartość ta wyniosła 29 ha. Wzrost nastąpił w 2012 roku gdzie podano rekultywacji 25 ha terenu.

Planowane do realizacji w *RPOWS 2014 - 2020* typy przedsięwzięć znajdują się bezpośrednio w jednym z priorytetów *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020 – Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej*. Także działania na rzecz wdrożenia celów *Strategii Europa 2020*, wskazane w *Krajowym Programie Reform*, obejmują rozwój i modernizację infrastruktury ochrony środowiska.

Komisja Europejska w przygotowanym przez siebie stanowisku w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020 stwierdza, że „usprawniona gospodarka odpadami oraz gospodarka wodna stanowią jeden z najważniejszych priorytetów w sektorze środowiska. Inwestycje należy skoncentrować na działalności o najwyższej wartości dodanej w zakresie spełniania

wymogów UE, zwłaszcza w sektorze ścieków i odpadów stałych. Kompleksowy system zaopatrzenia w wodę i oczyszczania ścieków poprawia obszary inwestycji i przyczynia się do tworzenia miejsc pracy”.

Analiza potrzeb i wyzwań, przed którymi stoi region świętokrzyski, oraz kierunki polityk wspólnotowych na lata 2014 –2020 stanęły u podstaw decyzji, by *RPOWŚ 2014 – 2020* w dziedzinie promocji i zachowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego koncentrował się wokół następujących priorytetów inwestycyjnych:

- wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami,
- inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie,
- inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie,
- zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego,
- ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym *Programu Natura 2000* oraz zielonej infrastruktury.

1.4 Infrastruktura usług publicznych

Realizacja w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013* znacznej liczby projektów z zakresu edukacji oraz ochrony zdrowia wpłynęła na poprawę jakości usług publicznych w naszym regionie. Wciąż jednak dostępność do placówek edukacyjnych czy ośrodków zdrowia na wielu obszarach województwa pozostaje na niezadowalającym poziomie, co znajduje odzwierciedlenie w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego*, gdzie zidentyfikowano te obszary, jako obszary strategicznej interwencji państwa w kwestii niewystarczającego dostępu do usług publicznych. Ujęcie w zakresie interwencji *RPOWŚ 2014-2020* infrastruktury usług publicznych uzasadnione jest koniecznością wyrównywania szans rozwojowych, jak również możliwości pełnego uczestnictwa wszystkich grup społecznych w rynku pracy.

W *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020* podkreślono, że sytuacja demograficzna w Świętokrzyskiem jest jedną z najbardziej niekorzystnych w kraju, co stanowi istotną i narastającą barierę w rozwoju społeczno-gospodarczym. Prognozy demograficzne przewidują, że problem depopulacji, przed którym stoi wiele polskich regionów, w przypadku województwa świętokrzyskiego będzie szczególnie dotkliwy. Przeciwdziałanie temu procesowi jest zagadnieniem wieloaspektowym, wymagającym niwelowania wszystkich zidentyfikowanych jego przyczyn, do których zaliczyć należy m.in.:

- migrację młodych osób poza województwo, mającą miejsce na etapie edukacji na poziomie wyższym, bądź dotyczącą absolwentów szkół wyższych,

- ujemny przyrost naturalny, na który wpływ ma kilka czynników, tj. relatywnie zła sytuacja młodych osób na rynku pracy, niedostatek żłobków i przedszkoli, ułatwiających rodzicom, w szczególności matkom, podjęcie pracy i godzenie kariery zawodowej z obowiązkami rodzicielskimi.

W *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020* jako słabą stronę wskazano wciąż niski standard infrastruktury społecznej, a rozbudowę, modernizację i usprawnienie jej elementów uznano za jeden z warunków powodzenia realizacji innych celów Strategii.

Udział dzieci w wychowaniu przedszkolnym jest korzystny zarówno ze względu na rozwój dzieci, jak i na możliwości pracy zawodowej rodziców. W 2012 r. w województwie świętokrzyskim do przedszkoli uczęszczało 64,3 % dzieci w wieku 3-5 lat (w Polsce średnio 69,7%), co stanowiło jedną z najniższych wartości w stosunku do pozostałych województw – 13 miejsce. Ponadto widoczne są znaczące dysproporcje w uczestnictwie w wychowaniu przedszkolnym dzieci na wsi (50,7%) i w mieście (83%) oraz pomiędzy powiatami (GUS).

W regionie występuje bardzo niska dostępność do opieki nad dziećmi do lat 3 zarówno pod względem ilości samych placówek jak i oferowanych miejsc. W 2012r. na 1 tys. dzieci do lat 3 przypadało zaledwie 25,7 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych – 15 miejsce w kraju (w Polsce 37,9 miejsc). Region zajmował również odległe, 14 miejsce, pod względem liczby funkcjonujących żłobków. W 2012r. liczba miejsc opieki nad dziećmi w Świętokrzyskiem była najniższa w Polsce (835 miejsc, przy prawie 47 tys. w Polsce).

W ramach środków UE dostępnych dla regionu w kolejnych latach przewiduje się konieczność kontynuacji działań w celu podniesienia jakości i dostępności usług świadczonych przez zakłady ochrony zdrowia, w tym ośrodki zdrowia, co służyć ma ochronie zdrowia oraz odpowiadać na identyfikowane w regionie problemy ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz wyzwania związane z potrzebami starzejącego się społeczeństwa.

Wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym oraz wydłużająca się przeciętna długość życia mieszkańców (przy jednoczesnym pogorszeniu ich stanu zdrowia) pociągną za sobą zwiększenie zapotrzebowania na usługi podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej oraz usługi opieki społecznej. W przypadku świadczeń zdrowotnych skierowanych do seniorów zauważa się wyraźne braki w dostępności do wolnych miejsc w szpitalach, poradniach geriatrycznych, jak również długi okres oczekiwania na miejsce w zakładach opieki terminowej.

Znaczącym problemem w regionie jest zapewnienie powszechnego i równomiernego dostępu do wysokiej jakości specjalistycznych usług zdrowotnych, zmniejszenie deficytów infrastruktury, aparatury i sprzętu medycznego oraz skrócenia czasu oczekiwania na świadczenia.

W Position Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 – 2020 (załącznik nr 1) wskazano, wprowadzić, że w Świętokrzyskiem wskaźniki dotyczące łóżek szpitalnych i personelu medycznego kształtują się na poziomie ogólnopolskim, a dostęp do leczenia szpitalnego jest na poziomie krajowym lub w niektórych obszarach lepszym, to z analizy czasów oczekiwania na dostęp do leczenia szpitalnego należy stwierdzić, iż jest on zdecydowanie za długi.

Szczególnie niekorzystnie przedstawia się dostęp do poradni kardiologicznych, gdzie na wizytę czeka się średnio 105 dni, podczas gdy w Polsce 82 dni. Istotnym problemem w regionie jest niskie wyposażenie w wysokospecjalistyczną aparaturę diagnostyczną.

Z raportu Departamentu Ochrony Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego na temat dostępności mieszkańców województwa świętokrzyskiego do wybranych świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych w 2012 r. wynika, że w 2012 roku czas oczekiwania na świadczenia w **lecznictwie szpitalnym** był najdłuższy na oddziałach: chirurgicznym dla dzieci (180 dni), neurochirurgicznym (109 dni), chorób zakaźnych (78 dni), chirurgii szczękowo-twarzowej (62 dni), w zakresie **ambulatoryjnej opieki specjalistycznej** najwięcej osób oczekiwało w poradniach: okulistycznej (38 osób), dermatologicznej (30 osób) oraz kardiologicznej (14 osób). Największa liczba osób oczekujących na **specjalistyczne świadczenia zdrowotne** w 2012 r. wystąpiła w poradniach: okulistycznej (7 263 osób), chirurgii urazowo-ortopedycznej (2 893 osób), kardiologicznej (2 106 osób) oraz neurologicznej (1 709 osób), a **najdłuższy czas oczekiwania na usługi w poradniach specjalistycznych** dotyczył: proktologii (115 dni), neurochirurgii (108 dni), endokrynologii (107 dni) oraz urologii (106 dni).

W zakresie **opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień** największa liczba osób oczekiwała na leczenie w poradni zdrowia psychicznego (218 osób) a najdłuższy czas oczekiwania pacjentów wystąpił na oddziale psychiatrycznym dla chorych somatycznie (47 dni) i w poradni dla dzieci z autyzmem (27 dni).

W regionie ograniczona jest również dostępność do zakładów lecznictwa uzdrowiskowego (szpitale i sanatoria). Na leczenie w szpitalu uzdrowiskowym w 2012 r. oczekiwały łącznie 452 osoby, (22,7% leczonych w 2012 r.). Najwięcej pacjentów oczekiwało na leczenie związane ze schorzeniami narządu ruchu (205 osób – 45,4%) oraz układu oddechowego (116 osób – 25,7%). Czas oczekiwania na leczenie wyniósł około 12 miesięcy. Na leczenie w sanatorium uzdrowiskowym oczekiwało 13 159 osób (114,6% świadczeń w 2012 roku). Największą grupę stanowili pacjenci ze schorzeniami narządu ruchu (10 148 osób – 77,1%) oraz schorzeniami układu krążenia (1 541 osób – 11,7%). Czas oczekiwania na leczenie wyniósł około 12 miesięcy.

Analiza danych dotyczących głównych przyczyn zgonów i zachorowań w regionie wskazuje na konieczność skierowania środków szczególnie w kierunku przeciwdziałania chorobom, ułatwienia dostępu do wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej, wydłużenia wieku aktywności zawodowej i zdrowego starzenia. Realizacja działań ukierunkowanych na ochronę zdrowia umożliwi poprawę jakości życia mieszkańców regionu świętokrzyskiego, jakości udzielonych przez podmioty lecznicze świadczeń zdrowotnych, poprawę ich dostępności oraz dostosowanie zakresu usług do zmieniających się potrzeb zdrowotnych mieszkańców.

W 2011 r. do głównych przyczyn zgonów mieszkańców województwa należały choroby układu krążenia (46,82%), nowotwory (22,76%), choroby układu oddechowego (4,75%), układu trawiennego (3,82%) wg danych GUS. Jednocześnie prognozuje się, że zachorowalność na nowotwory będzie wzrastać i stawać się coraz poważniejszym problemem dla zdrowia publicznego. Szczegółowa analiza dotycząca oceny zdrowia mieszkańców województwa została zawarta w części 3. Kapitał ludzki, otwarty rynek pracy i wykluczenie społeczne niniejszego załącznika.

Ze względu na wzrastającą zachorowalność na choroby onkologiczne i inne nieuleczalne w województwie wzrasta zapotrzebowanie na opiekę paliatywną i hospicyjną. Obserwuje się jednak, że liczba placówek oferujących pomoc osobom przewlekle chorym w Województwie Świętokrzyskim jest niewystarczająca i odbiega od średniej krajowej.

Pomimo największych zasobów aparatury medycznej związanej z wykrywalnością raka będących w posiadaniu Świętokrzyskiego Centrum Onkologii, zauważa się duże niedoinwestowanie, mimo iż choroby nowotworowe są jedną z najczęstszych przyczyn zgonów w regionie.

Województwo Świętokrzyskie znajduje się na jednym z ostatnich miejsc (13 pozycja) pod względem zasobu województw w wysoko specjalistyczną aparaturę medyczną na 100 tys. mieszkańców. Przedmiotowy wskaźnik dla regionu odbiega od średniej dla kraju.

Z zakresu wsparcia *RPOWŚ 2014-2020* w sektorze edukacji, pomimo położenia wyraźnych akcentów na infrastrukturę podstawową, planuje się wsparcie dla przedsięwzięć, dotyczących edukacji na poziomie wyższym, wpisujących się w kierunki rozwoju województwa, dysponujące największym potencjałem.

W tym celu planuje się utworzenie w Kielcach kierunku medycznego. Uzasadnienie podjęcia działań w tym zakresie podkreślono w *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*, gdzie wskazuje się, że wspieranie zróżnicowanych kierunków kształcenia, poprawa jakości i rozwój systemu edukacji na wszystkich poziomach, decydują o wzmocnieniu pozycji konkurencyjnej i rozwoju regionu.

Popyt na lekarzy i opiekę medyczną wzrasta z powodu wcześniej wspomnianego starzenia się mieszkańców regionu świętokrzyskiego. Tym bardziej samorząd województwa musi dołożyć wszelkich starań by wzmocnić struktury uczelniane regionu w tym zakresie.

Powstanie przedmiotowego wydziału jest ważne, zarówno z punktu widzenia rozwoju wysokospecjalistycznego zaplecza intelektualnego regionu, jak również rozwoju sektora usług medycznych województwa świętokrzyskiego. Uniwersytet, dający możliwości kształcenia lekarzy różnych specjalności i szeroko pojętego personelu medycznego daje duże możliwości dla wzmocnienia potencjału społecznego oraz zatrzymania młodych ludzi w regionie. Konsekwencją migracji jest utrata sporej grupy zdolnych, młodych ludzi chcących kształcić się na Wydziale Nauk Medycznych czy wydziałów pokrewnych, która zmuszona jest do wyjazdu w celu kontynuacji nauki w innych województwach.

Ideą utworzenia kierunków lekarskich na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach jest zwiększenie dostępności do innowacyjnych technologii medycznych, które stworzy nowoczesna aparatura badawcza, co w konsekwencji wpłynie na promocję regionu świętokrzyskiego w zakresie świadczenia wysokospecjalistycznych usług medycznych.

Województwo świętokrzyskie dysponuje odpowiednim zapleczem, zarówno Wojewódzki Szpital Zespolony jak i Świętokrzyskie Centrum Onkologii posiada prężnie działające oddziały, które spełniają kryteria jednostek klinicznych.

Poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych przyczynić się ma do wzrostu kapitału społecznego, wsparcia zatrudnienia, a tym samym wyższej jakości życia w regionie. W Strategii zawarto zachętę dla władz samorządowych regionu do jak

najpełniejszego wykorzystania środków unijnych w celu usprawnienia materialnego i organizacyjnego m.in. takich instytucji jak szpitale, sanatoria, domy pomocy społecznej, szkoły, przedszkola oraz organizacje pozarządowe. Zwrócono uwagę, że „jest to szczególnie sfera oddziaływania na rozwój regionalny, wiążąca się ze stosunkowo szybko odczuwalnymi efektami przez społeczność regionu. Odpowiednio zaprogramowane wsparcie rozwoju instytucji społecznych (nie o charakterze punktowym, ale kompleksowym) **pozwoli na progres w zakresie kapitału społecznego regionu**, m.in. poprzez wzrost identyfikacji mieszkańców z województwem, wynikający z poprawy jakości świadczonych usług przez instytucje społeczne oraz animacji życia społecznego i budowania poczucia odpowiedzialności za region. Wsparcie na rzecz rozwoju NGO (organizacji pozarządowych) w ramach *RPOWŚ 2014-2020* wpłynie niewątpliwie na wzmocnienie postaw obywatelskich, wzmocnienie poczucia współdecydowania i odpowiedzialności wśród mieszkańców regionu. Region przyjazny mieszkańcom da większą szansę na to, aby sami ludzie poczuli się w większym stopniu gospodarzami swojego województwa. Będzie to istotny krok w kierunku społeczeństwa obywatelskiego, będącego wyraźnym wsparciem dla procesów rozwojowych”.

Zaplanowane w *RPOWŚ 2014-2020* działania, mające na celu poprawę dostępu do infrastruktury społecznej, wpisują się w jeden z priorytetów *Strategii Europa 2020 - Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną*.

W dokumencie tym zauważono, że wysiłku wymagać będzie walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz **zmniejszenie nierówności w obszarze zdrowia, tak aby rozwój przyniósł korzyści wszystkim**. Poprawa dostępu do publicznego systemu ochrony zdrowia stanowi istotne wyzwanie, w kontekście coraz szybszego starzenia się społeczeństwa w Europie i związanego z tym zwiększonego zapotrzebowania na tego rodzaju usługi. Konieczne stają się też działania, zmierzające do zwiększenia w ogóle społeczeństwa państw europejskich odsetka osób aktywnych zawodowo, w tym wśród osób starszych. Realizacja tego priorytetu *Strategii Europa 2020* wymagać będzie zapewnienia odpowiedniego poziomu inwestycji w systemy kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach, począwszy od przedszkoli.

Istotnym wyzwaniem w regionie jest przeciwdziałanie problemowi ubóstwa oraz marginalizacji grup defaworyzowanych. Konieczne jest podejmowanie działań na rzecz dostosowania infrastruktury instytucji sprawujących opiekę nad osobami zależnymi (w tym niepełnosprawnymi) jak również realizacja działań na rzecz zapewnienia godziwych warunków życia, m.in. poprzez zwiększenie dostępności do mieszkań chronionych. Istotne jest również wzmocnienie systemu pieczy zastępczej zarówno instytucjonalnej jak i rodzinnej, w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb podopiecznych. Będą realizowane inwestycje służące wsparciu rodziny (miejsca do prowadzenia placówek wsparcia dziennego) oraz pieczy zastępczej (opis infrastruktury został zawarty w sekcji Włączenie społeczne i walka z ubóstwem).

Niezbędne jest też dostosowanie placówek penitencjarnych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wyposażenie w infrastrukturę bezpośrednio związaną z podnoszeniem aktywności zawodowej więźniów i zapobieganiem dezaktualizacji posiadanych kwalifikacji zawodowych.

W ramach *RPOWŚ 2014-2020* przewiduje się również możliwość rewitalizacji obszarów zdegradowanych lub zagrożonych degradacją w celu przywrócenia ich funkcji społecznych i gospodarczych zgodnych ze zdiagnozowanymi potrzebami, ukierunkowane na poprawę jakości życia społeczności lokalnej oraz zwiększenia dostępu do miejsc pracy.

W kontekście przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu szczególnie ważne jest podejmowanie kompleksowych działań mających na celu rozwój ekonomii społecznej oraz wzmocnienie potencjału podmiotów świadczących usługi społeczne, także jako integralnej części rynku pracy, szczególnie dla osób, których funkcjonowanie i konkutowanie na otwartym rynku pracy jest utrudnione bądź niemożliwe. Mowa tu szczególnie o osobach niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo, opuszczających zakłady karne, bezdomnych, należących do marginalizowanych mniejszości narodowych oraz innych grup, które w większości stają przed problemem wyłączenia z rynku pracy.

Jak wskazano w *Wieloletnim regionalnym planie działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020* (ROPS, 2013), w regionie występuje znaczący deficyt kapitału społecznego. Na 10 tys. mieszkańców przypada jedynie 13, 5 organizacji pozarządowych i jest to najmniejsza liczba w kraju. Przekłada się to na rozwój sektora ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w regionie. Wśród głównych barier rozwoju ekonomii społecznej w regionie wskazuje się m.in. słabą infrastrukturę komunikacyjną i telekomunikacyjną, zaliczenie do tzw. ściany wschodniej, wysoki wskaźnik bezrobocia, niską świadomość społeczną w zakresie ekonomii społecznej, małą liczbę podmiotów ekonomii społecznej oraz brak jednostki koordynującej pracę podmiotów. W dokumencie tym wskazano, że w regionie mamy do czynienia z brakiem rozwoju sektora ekonomii społecznej (niewielka liczba działających PES, brak tego typu podmiotów w kilku powiatach) i jego słabej kondycji, co oddziałuje na ograniczony wpływ sektora na wywołanie pożądaných zmian społecznych, szczególnie w zakresie aktywizacji i reintegracji społeczno-zawodowej. Podobnie jest w przypadku instytucji wsparcia, z których większość zlokalizowana jest w Kielcach, co obniża ich zdolność do inkubowania i wspierania rozwoju PES, szczególnie na obszarach ich pozbawionych.

W *Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020* stwierdzono, że zatrudnienie i spójność społeczna powinny pozostać dla Polski przedmiotem głównego zainteresowania. Stąd w *RPOWŚ 2014-2020* znajdują dofinansowanie również przedsięwzięcia, których celem będzie pomoc dla struktur świadczących **usługi lokalne w tworzeniu nowych miejsc pracy**, a także przedsięwzięcia umożliwiające nabywanie kompetencji miękkich istotnych na rynku pracy, np. poprzez wolontariat, system praktyk, szczególnie dla ludzi młodych.

Podkreślono fakt, iż nasz kraj jest „państwem z drugim najniższym w Europie wskaźnikiem zatrudnienia starszych pracowników i z jedną z najniższych średnich wieku dezaktywizacji zawodowej”. Sprawia to, że Polska „powinna przeznaczyć odpowiednie fundusze na **wsparcie działań na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia się (...)**”.

W dokumencie tym zwraca się uwagę na **zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji wczesnoszkolnej, jako wkład w zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy**, oraz zwiększenie szans dzieci ze środowisk znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na nadrobienie zaległości w umiejętnościach społecznych i uczenia się, tak aby miały one równy start z innymi uczniami w szkole. Komisja Europejska postuluje, by „wspierać inwestycje w infrastrukturę przedszkolną na słabiej rozwiniętych obszarach oraz na obszarach miejskich, w których liczba placówek przedszkolnych jest niewystarczająca”.

W Województwie funkcjonuje 571 placówek szkół podstawowych, dysponujących 6 383 pomieszczeniami szkolnymi. Działa także 249 szkół gimnazjalnych, które dysponują 2 536 pomieszczeniami szkolnymi, gdzie średnio na 1 placówkę przypada ok. 10 pomieszczeń. Placówki szkół podstawowych i gimnazjów odbiegają od średniej krajowej w zakresie dostępu do pracowni dydaktycznych w tym komputerowych i językowych. Widoczne są także braki w infrastrukturze dotyczącej świetlic i sal gimnastycznych. Ponadto, na 67 działających zasadniczych szkół zawodowych posiadających 305 pomieszczeń szkolnych przypada 63 warsztatów szkolnych. W tym przypadku obserwowany jest także słaby dostęp do pracowni komputerowych i języków obcych, a także sal gimnastycznych. Kolejnymi placówkami edukacyjnymi funkcjonującymi w województwie są licea ogólnokształcące (78) oraz licea profilowane (5), dysponujące 1 343 pomieszczeniami szkolnymi. Szkoły te odpowiednio dysponują 105 i 2 pracowniami komputerowymi. W przypadku wskaźnika dot. posiadanych komputerów, 77,8% (3 192 szt. z tego 2 297 z dostępem do Internetu) liceów ogólnokształcących i 20% (30 szt. z dostępem do Internetu) liceów profilowanych, posiada komputery. Dodatkowo, w województwie funkcjonuje 85 szkół typu technika oraz 88 szkół policealnych.

Stan infrastruktury placówek edukacyjnych w regionie nie jest zadowalający, co powoduje stopniowe powiększanie się dystansu w dostępie do edukacji oraz jej jakości w stosunku do najlepszych województw. Zwraca się uwagę m.in. na brak odpowiedniej infrastruktury sportowej oraz informatycznej oraz na konieczność dostosowania kształcenia do zmieniających się warunków otoczenia i potrzeb rynku pracy. Zdawalność egzaminów gimnazjalnych i maturalnych jest niższa niż średnia w kraju. Uczniowie z obszarów wiejskich i małych miast nadal osiągają gorsze wyniki, niż ich rówieśnicy uczęszczający do szkół w większych miastach. Ponadto region charakteryzuje wyjątkowo niski udział osób dorosłych, tj. w wieku 25-64 lat, uczestniczących w kształceniu i szkoleniu.

Pomimo obserwowanego wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców regionu, liczba absolwentów szkół wyższych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jest niższa niż średnia w kraju (odpowiednio 110, 126). Przy czym znacznie mniej studentów niż średnio w kraju kończy kierunki inżynieryjno – techniczne (w regionie 4, w kraju 7). Najlepsze województwa osiągają wartości 11 – 13 osób na 10 tys. mieszkańców. Bardzo niska jest również liczba uczestników studiów doktoranckich w regionie (15 miejsce w kraju).

W przypadku placówek kształcenia zawodowego, istnieją duże braki w zakresie wyposażenia bazy techniczno-dydaktycznej, w tym dotyczącej wdrażania kształcenia modułowego. Istotne jest to dostosowanie bazy dydaktycznej do standardów nowoczesnego kształcenia zawodowego oraz do kształcenia ustawicznego,

co podniesie zdecydowanie jakość kształcenia. Istnieje także konieczność rozbudowy bądź remontu bazy jednostek kształcenia zawodowego.

Priorytety inwestycyjne, na których przede wszystkim zostanie skoncentrowane wsparcie w obszarze infrastruktury, służącej świadczeniu usług publicznych są następujące:

- Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych,
- Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

1.5 Energetyka, efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii

Jednym z celów *Strategii Europa 2020*, które założono do osiągnięcia w 2020 roku, jest zapewnienie 20% udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w bilansie energii finalnej, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu emisji z 1990 roku oraz zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20%.

Zgodnie z danymi Ministerstwa Gospodarki, Polska dokonała dużego postępu w tej dziedzinie. Energochłonność PKB w ciągu ostatnich 10 lat spadła o 30%, co jednak nie zmieniło faktu, że nadal efektywność polskiej gospodarki, liczona jako PKB (wg kursu euro) na jednostkę energii, jest dwa razy niższa od średniej europejskiej.

Na realizację celów polityki energetycznej znaczący wpływ ma istotna poprawa efektywności energetycznej oraz **rozwój energetyki odnawialnej**. Zwiększenie stopnia wykorzystania tych zasobów daje szansę na uniezależnienie się od dostaw energii z importu.

Niezmiernie istotna rola przypada efektywności energetycznej. Większa efektywność energetyczna oznacza zużywanie mniejszej ilości energii w celu uzyskania równoważnego poziomu działalności gospodarczej lub usługi. Działania na rzecz efektywności energetycznej oferują wciąż niewykorzystane możliwości ograniczenia zużycia energii, złagodzenia negatywnych skutków działalności człowieka oraz zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego. Poprawa efektywności energetycznej ma charakter horyzontalny.

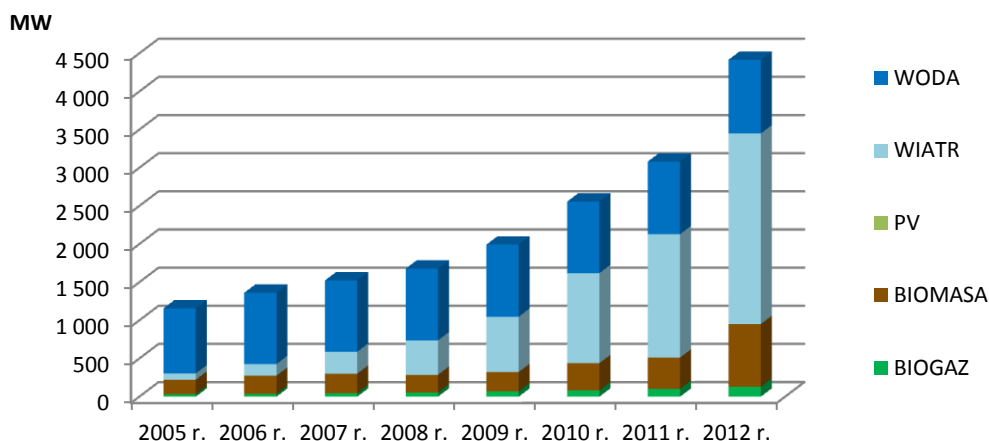
System energetyki odnawialnej oparty jest o niewielkie jednostki wytwórcze zlokalizowane blisko odbiorcy, co znacznie wpływa na poprawę bezpieczeństwa energetycznego oraz ograniczenie strat przesyłowych.

Niewątpliwą zaletą wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych jest niewielka, a niekiedy zerowa emisja zanieczyszczeń powietrza. Rozwój energetyki odnawialnej skutkuje szybszym rozwojem regionów słabo rozwiniętych, które są bogate w zasoby energii odnawialnej.

Zwiększenie wykorzystania OZE jako jednego z ważniejszych komponentów polityki spójności Unii Europejskiej na lata 2014-2020 jest czynnikiem sprzyjającym realizacji jednego z głównych celów *Strategii Europa 2020* - zrównoważonego wzrostu, który zakłada m.in. wspieranie gospodarki przyjaznej środowisku.

Obecnie w branży energetyki odnawialnej w Polsce pracuje prawie 34,6 tys. ludzi. W ciągu 2011 roku w sektorze OZE zatrudnienie znalazło 6,1 tys. osób, co dało wzrost zatrudnienia branży, liczony rok do roku na poziomie niemal 18%. W latach 2010-2011 obroty branży OZE w Polsce osiągnęły ponad 12 mld PLN, co uplasowało nasz kraj na dziesiątym miejscu w Europie (*raport EurObserv'ER 2012*).

Priorytetowość kwestii związanych z energetyką, w tym z energetyką odnawialną spowodowała, iż w Polsce na przestrzeni ostatnich dwóch lat nastąpiło niemal podwojenie mocy zainstalowanej w OZE.

Wykres 2 Dynamika przyrostu mocy zainstalowanej [MW] w podziale na poszczególne źródła energii w latach 2005 – 2012

Źródło: URE.

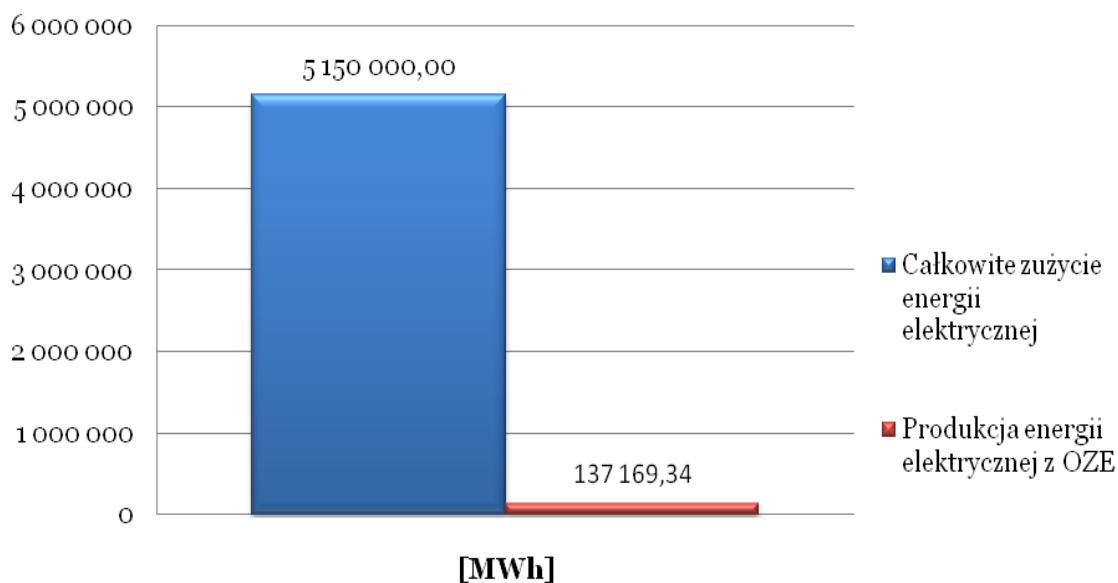
Województwo świętokrzyskie jest jednym z regionów najslabiej wykorzystujących lokalne zasoby energii odnawialnej. Pomimo relatywnie dobrych uwarunkowań dla rozwoju OZE w świętokrzyskim, rozwój technologii związanych z branżą jest tu dość powolny. W związku z powyższym udział OZE województwa świętokrzyskiego w stosunku do całego kraju jest niewielki. Łącznie moc wytworzona przez instalacje odnawialnych źródeł energii w województwie świętokrzyskim (36 elektrowni wodnych, 12 elektrowni wiatrowych, 3 elektrownie biogazowe, 2 elektrownie biomasowe, 2 instalacje wytwarzające biogaz z oczyszczalni ścieków) stanowi około 6% mocy wytworzonej przez instalacje OZE w Polsce. Według danych GUS w 2012 roku produkcja energii elektrycznej w województwie wynosiła 8 268,3 GWh, w tym z OZE ok. 1 265,7 GWh czyli 15 %. Najwięcej energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych pochodzi z elektrowni biomasowych.

Typ instalacji		Woj. Świętokrzyskie			Cały kraj	
		Ilość instalacji	Moc[MW]	% udziału	Ilość	Moc[MW]
BGO	wytwarzające z biogazu z oczyszczalni ścieków	2	0,980	2,4%	76	41,167
BGR	wytwarzające z biogazu rolniczego	1	0,800	2,5%	29	31,782
BGS	wytwarzające z biogazu składowiskowego	1	0,360	0,6%	94	58,298
BMG	wytwarzające z biomasy z odpadów leśnych, rolniczych, ogrodowych	1	1,900	12,7%	9	14,950
BMP	z biomasy z odpadów przemysłowych drewnopochodnych i celulozowo-papiern.	0	0	0,0%	5	145,600

BMM	wytwarzające z biomasy mieszanej	2	215,840	32,7%	13	660,150
WIL	elektrownia wiatrowa na lądzie	12	4,406	0,2%	696	2496,748
WDA	elektrownia wodna przepływowa do 0,3 MW	35	1,730	3,9%	604	44,725
WDB	elektrownia wodna przepływowa do 1 MW	1	0,450	0,8%	90	54,923
WDC	elektrownia wodna przepływowa do 5 MW	0	0	0,0%	61	138,695
WDD	elektrownia wodna przepływowa do 10 MW	0	0	0,0%	6	49,280

Tabela 1 Udział OZE województwa świętokrzyskiego na tle kraju

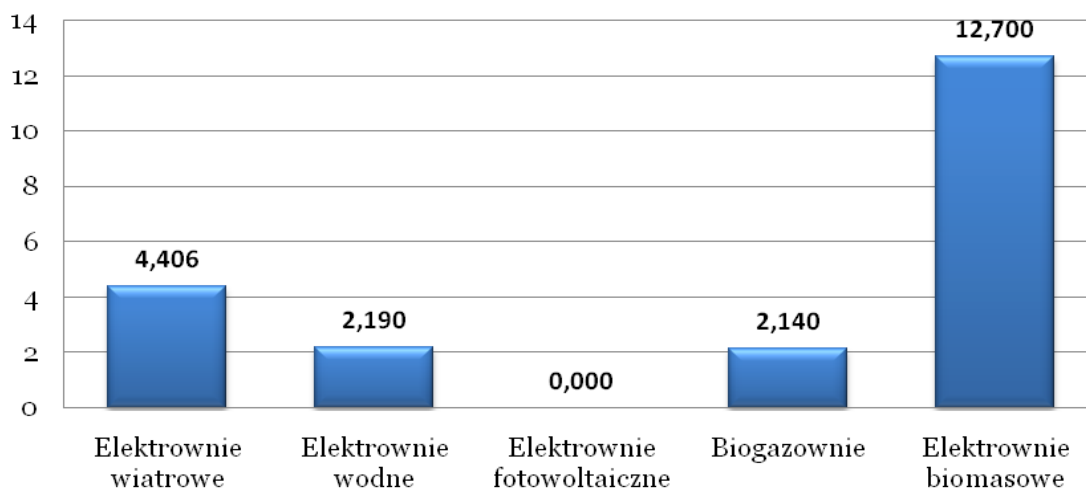
Źródło: Urząd Regulacji Energetyki, data aktualizacji danych: 31.12.2012

Wykres 3 Zużycie całkowite energii elektrycznej i produkcja OZE w oparciu o lokalne zasoby w województwie świętokrzyskim w roku 2011 [MWh]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych URE

Wartość rynkowa wyprodukowanej energii z OZE w 2011 roku wyniosła ponad 60 mln zł netto.

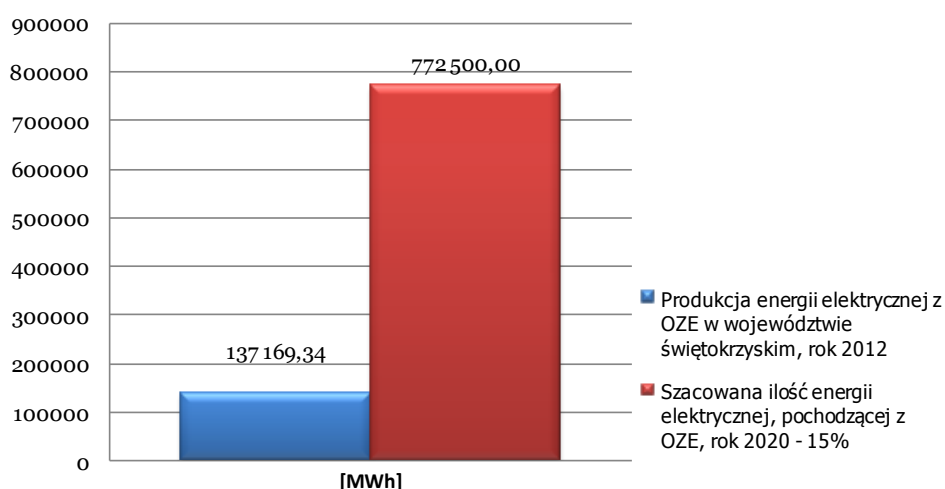

Wykres 4 Moc elektryczna [MW] zainstalowana w OZE w województwie świętokrzyskim

Źródło: Opracowanie własne (dane z dnia 30.09.2012r.)

Należy również zaznaczyć, iż w regionie działa 7 farm fotowoltaicznych o łącznej mocy 376 kW ponadto zgodnie z danymi na koniec I kw. 2014 r. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Kielcach pracuje nad oceną środowiskową około 120 wniosków dotyczących budowy farm fotowoltaicznych. Ich łączna planowana moc to ponad 283 MW.

Polska zgodnie z polityką UE posiada zobowiązania do zwiększania produkcji energii z czystych źródeł odnawialnych. Zgodnie z pakietem klimatyczno-energetycznym, udział energii ze źródeł odnawialnych w finalnym zużyciu energii brutto ma osiągnąć 15% w 2020 r. Osiągnięcie celów unijnych w zakresie energii odnawialnej w 2020 r. wymagać będzie produkcji energii elektrycznej brutto z OZE na poziomie około 31 TWh, co będzie stanowić 18,4% końcowego zużycia energii elektrycznej.

Wykres 5 Produkcja energii elektrycznej z OZE w województwie świętokrzyskim w stosunku do celu dla roku 2020

Źródło: Opracowanie własne

Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się dużą różnorodnością środowiska naturalnego, co stwarza **warunki dla rozwoju w regionie większości dostępnych technologii wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych**. Daje to przewagę nad innymi regionami oraz może ograniczać rozwój pojedynczej technologii, która w przypadku ekspansji na dużą skalę mogłaby nieść ze sobą oddziaływania skumulowane.

Według zapisów *Programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego*, region uważany jest za średnio zasobny w wiatr. Ocenia się, że średnioroczna prędkość wiatru w północno-wschodniej części województwa wynosi ok. 10 m/s (strefa korzystna), a na pozostałym obszarze ok. 5 m/s (strefa mało korzystna). **Energia wiatrowa** może zostać wykorzystana głównie w północnej i północno-wschodniej części województwa w powiatach: koneckim, skarżyskim, starachowickim, ostrowieckim, opatowskim, sandomierskim oraz w północno - wschodnich częściach powiatów kieleckiego i staszowskiego.

W województwie świętokrzyskim generalnie istnieją dobre warunki do wykorzystania **energii promieniowania słonecznego**. Roczna gęstość promieniowania słonecznego na terenie całego województwa na płaszczyznę poziomą wynosi ok. 985

kWh/m², natomiast średnie usłonecznienie wynosi 1600 godzin na rok. Uwzględniając trendy europejskie oraz uwarunkowania regionu (na obszarze całego województwa możliwe na takim samym poziomie) duże szanse rozwoju ma energetyka oparta o źródła wykorzystujące energię słoneczną, głównie do celów grzewczych (niska efektywności kosztowa w odniesieniu do produkcji energii elektrycznej), ale również i do celów produkcji energii elektrycznej. Energia słoneczna wykorzystywana jest w głównej mierze przez indywidualnych inwestorów. Natomiast coraz częściej w tego rodzaju źródła inwestują samorządy lokalne, czego przykładem może być np. budowa kolektorów słonecznych w celach grzewczych oraz przygotowania ciepłej wody przez powiat buski, powiat pińczowski, gminy: Sobków, Czarnocin, Pińczów, Koprzywnica, Bliżyn i Połaniec czy oświetlenie uliczne z wykorzystaniem ogniw fotowoltaicznych w gminie Kije (*Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego*).

Ponadto ze względu na stosunkowo niskie temperatury wód termalnych występujących na terenie województwa świętokrzyskiego wykorzystanie ich do celów grzewczych wymaga zastosowania pomp ciepła (wysoko nakładowych urządzeń), a także współpracy z kotłowniami konwencjonalnymi dla dogrzewania wody sieciowej przy niskich temperaturach zewnętrznych. Natomiast wody te mogą być wykorzystane bezpośrednio w ogrodnictwie, rekreacji, lecznictwie i hodowli. Rozwój **energetyki geotermalnej**, np. próby wykorzystania wód termalnych w celach publicznych, tj. ogrzewanie basenów będą realizowane w Kazimierzy Wielkiej i Busku-Zdroju.

W regionie świętokrzyskim istnieją tradycje związane z **energetyką wodną** (tj. wytwarzaniem energii elektrycznej pochodzącej z przetwarzania energii zawartej w przepływającej rzece czy zbiorniku wodnym). Również w ramach środków finansowych alokowanych dla województwa w *Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2014-2020* przewiduje się podejmowanie działań mających na celu zwiększenie mocy zainstalowanej w małych elektrowniach wodnych, także poprzez modernizację i rozbudowę już istniejących w regionie małych elektrowni wodnych.

Kolejnym źródłem wykorzystywanym do produkcji energii jest **biomasa**. Z 1 ha użytków rolnych zbiera się rocznie ok. 10 ton biomasy, co stanowi równowartość ok. 5 ton węgla kamiennego. Potencjał energetyczny biomasy można podzielić na dwie grupy: plantacje roślin uprawnych z przeznaczeniem na cele energetyczne (np. kukurydza, rzepak, ziemniaki, wierzba krzewiasta) oraz organiczne pozostałości i odpady, w tym pozostałości roślin uprawnych. Potencjalne tereny, do uprawy roślin wykorzystywanych jako biomasa to ugory i odłogi, których w naszym województwie jest ok. 82 tys. ha. Ponadto szacuje się, że ok 50 tys. ha trwałych użytków zielonych (łąki oraz pastwiska) zostało porzuconych. Na tych gruntach w sposób łatwy i bez większych nakładów można przywrócić produkcję rolniczą ukierunkowaną na cele energetyczne. Ponadto trzeba podkreślić, iż województwo świętokrzyskie dysponuje bardzo dużym potencjałem do produkcji polowej biomasy na cele energetyczne. Istnieją przesłanki do stworzenia warunków dla rozwoju branży agroenergetycznej poprzez wsparcie inwestycji w tej gałęzi gospodarki, co w rezultacie zaowocuje dynamicznym wzrostem produkcji energii w OZE, jak również będzie miało wpływ na rozwój obszarów wiejskich i poprawę stanu środowiska.

Realizacja projektów z zakresu energii odnawialnej oraz efektywności energetycznej na terenie województwa świętokrzyskiego odbywała się również przy wsparciu

funduszy Unii Europejskiej alokowanych, m.in. w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013*. Projekty dotyczące energii odnawialnej (energia wiatrowa, słoneczna, wodna, biomasa) mogły uzyskać dofinansowanie ze środków Działania 1.1 *Bezpośrednie wsparcie sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw*. Natomiast inwestycje w budowę i modernizację komunalnych systemów ciepłowniczych, wraz z modernizacją lub budową nowych źródeł energetycznych, jak również termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej były przedmiotem interwencji Osi priorytetowej 4. *Rozwój infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej*. Dotychczasowa interwencja funduszy strukturalnych zaspokoila tylko część potrzeb z zakresu rozwoju OZE oraz EWE w regionie, które wciąż są ogromne.

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii m. in. energii solarnej, wiatrowej, geotermalnej, wodnej i biomasy oraz poprawa efektywności energetycznej w gospodarce to jedno z ważniejszych kwestii poruszonych w zapisach *Strategii rozwoju województwa świętokrzyskiego do roku 2020*. W *Strategii* energetyka odnawialna określona została jako jeden z kierunków działań mających na celu kształtowanie specjalizacji regionalnej w gospodarce. Kolejna grupa celów operacyjnych obejmuje działania na rzecz zapewnienia powszechnego bezpieczeństwa w zakresie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania na energię oraz zapewnienia zamienności (dywersyfikacji) nośników energii wszystkim jej odbiorcom. Szczególne wsparcie powinny uzyskać inwestycje pozwalające na bardziej efektywne wykorzystanie paliw i energii poprzez zwiększenie udziału odnawialnych źródeł, tj. głównie energia słoneczna, wiatrowa, wodna, geotermia oraz energia wytwarzana z biomasy. Nie każdy jednak teren jest w równym stopniu predysponowany do rozwoju wszystkich form energetyki odnawialnej. Należy, np. mieć na uwadze, że energetyka wiatrowa należy do kolizyjnych pod względem krajobrazowym, przyrodniczym i sąsiedztwa z zabudową mieszkaniową ze względu na to jej lokalizacja powinna być poprzedzona dokładną analizą.

Uzupełnieniem strategicznego podejścia do kwestii energetyki w regionie jest *Program reelektryfikacji województwa świętokrzyskiego na lata 2007-2013*, sporządzony przez Samorząd Województwa, przy udziale gmin oraz zakładów energetycznych prowadzących działalność w regionie. Dokument stanowi przegląd stanu infrastruktury energetycznej w województwie oraz ocenę potencjałów poszczególnych technologii pozyskiwania energii, w tym OZE. W dokumencie zauważono, iż województwo świętokrzyskie charakteryzuje się z jednej strony dobrze rozwiniętą przestrzennie siecią elektroenergetyczną oraz istniejącymi rezerwami mocy, z drugiej jednak strony niedostatecznym poziomem planowania energetycznego w gminach, spowodowanym brakiem wystarczających środków finansowych, złym stanem technicznym sieci średnich i niskich napięć.

Wg zapisów *Programu reelektryfikacji...* na układ sieci przesyłowych w województwie składają się sieci najwyższych napięć (NN) i niektóre ciągi sieci wysokich napięć (WN). Sieci rozdzielcze stanowią pozostałe linie wysokich napięć oraz sieci średnich (SN) – 15 kV i niskich napięć (nN) – 0,4 kV. Długość poszczególnych sieci wynosi:

- linie najwyższych napięć – 447 km,
- linie wysokich napięć – 1 290,7 km,
- linie średnich napięć – 10 364,92 km,
- linie niskich napięć – 13 956,38 km.

Około 13% całej długości sieci stanowią linie kablowe, pozostałe ok. 87% to linie napowietrzne. Linie niskiego napięcia stanowią ponad połowę długości wszystkich linii elektroenergetycznych na terenie województwa. Budowane w znacznej większości w latach 60/70 ubiegłego wieku, w okresie znacznie mniejszego zapotrzebowania na energię elektryczną, nie spełniają obecnych potrzeb i wymogów. Ze względu na zły stan techniczny (wyeksploatowanie prawie w 50%) oraz ograniczoną przepustowość, wymagają znacznych nakładów na odtworzenie i modernizację. Szczególnej uwagi w tym zakresie wymagają sieci elektroenergetyczne na terenach wiejskich.

Ograniczenia infrastrukturalne, w szczególności w zakresie rozwoju sieci energetycznych, stanowią poważną barierę zarówno w zaspokojeniu potrzeb energetycznych mieszkańców regionu (bezpieczeństwo energetyczne), jak i w rozwoju OZE, ponieważ jednym z ważniejszych czynników warunkujących rozwój branży OZE jest możliwość przyłączenia infrastruktury wytwórczej do sieci elektroenergetycznej.

Oprócz wsparcia wykorzystania OZE, w ramach RPOWŚ 2014-2020 przewiduje się więc wsparcie dla przedsięwzięć z zakresu efektywności energetycznej, zarówno w sferze publicznej, jak i w przedsiębiorstwach. Ponadto planowane jest dofinansowanie projektów, których celem będzie promocja strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów w regionie, w szczególności na obszarach miejskich, jak również wspieranie zrównoważonego publicznego transportu zbiorowego, budowy oraz modernizacji dróg dla rowerów, a także wymian oświetlenia ulicznego na energooszczędne. Konieczne są również inwestycje w rozbudowę oraz modernizację sieci ciepłowniczych. W Polsce głównym paliwem pierwotnym do wytwarzania ciepła jest węgiel kamienny. Ze względu na lokalny charakter ciepłownictwa istnieje tyle systemów ciepłowniczych, ile miejscowości, w których jest sieć ciepłownicza. Operatorami sieci są miejscowe przedsiębiorstwa ciepłownicze. Według prognozy przygotowanej przez Agencję Rynku Energii („Aktualizacja prognozy zapotrzebowania na paliwa i energię do roku 2030” opublikowana we wrześniu 2011 r.) łączne zapotrzebowanie na ciepło sieciowe w Polsce wzrośnie o 15% pomiędzy rokiem 2010 a 2030. W związku z tym konieczna jest rozbudowa oraz modernizacja przestarzałej sieci ciepłowniczej, co spowoduje ograniczenie strat ciepła podczas przesyłu oraz umożliwi podłączenie nowych użytkowników, którzy dotychczas korzystali z indywidualnych źródeł ciepła.

W pierwszej połowie 2013 roku Instytucja Zarządzająca przeprowadziła analizę potrzeb wśród potencjalnych beneficjentów *RPOWŚ 2014-2020*. Z informacji jakie otrzymano jasno wynika, iż potrzeby w zakresie termomodernizacji w regionie wciąż są ogromne. Większość budynków użyteczności publicznej jak również wielorodzinnych została oddana do użytku w czasach, kiedy rozwiązania budowlane nie uwzględniały izolacji cieplnej budynków, a właściwą temperaturę zapewniały systemy grzewcze pobierające duże ilości energii. Ponadto wówczas ceny energii nie były wysokie. Na przestrzeni ostatnich lat ceny energii wzrosły, co skłania jej użytkowników do szukania oszczędności. Istotne stały się również czynniki ekologiczne. Przestarzałe rozwiązania prowadzą do dużych strat energii, narażając użytkowników na pokaźne straty finansowe. Wywołują również znaczną emisję szkodliwych czynników do powietrza atmosferycznego. Ponadto niedostateczna izolacja budynków prowadzi do dużych strat ciepła, jest również efektem zużywania dużej ilości paliw i energii, przez co ponoszone są wysokie koszty nieprzekładające

się na wystarczające ogrzanie pomieszczeń. Wobec powyższego należy wprowadzić rozwiązania ograniczające zużycie energii (w tym m.in. termomodernizacja budynków, modernizacja przestarzałych sieci i systemów grzewczych), co przełoży się na znaczne obniżenie kosztów eksploatacji budynków a w konsekwencji ograniczy również energochłonność gospodarki i zwiększy jej konkurencyjność. Poza korzyściami ekonomicznymi, oczywiste stają się w tym wypadku także korzyści ekologiczne oraz estetyczne zastosowanych rozwiązań.

Wsparcie *RPOWŚ 2014-2020* w dziedzinie odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej wpisuje się bezpośrednio w jeden z priorytetów *Strategii Europa 2020 - Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej*, jak również w priorytet tematyczny *Europa efektywnie korzystająca z zasobów*, przewidujący dążenie do uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowania efektywności energetycznej.

W regionie jest dość dobrze rozwinięty transport publiczny. Obsługa komunikacyjna podróżnych w regionie odbywa się w około 36,4 % taborom stanowiącym własność PKS, w około 20,4 % przez przewoźników miejskich, obsługujących również miejscowości poza granicami miast, oraz w około 43,2 % z wykorzystaniem taboru będącego własnością przewoźników prywatnych. Średni wiek ww. taboru wynosi około 16,6 lat. Liczba ta jest jednak zmienna, gdyż przewoźnicy zgodnie z zasadami gospodarki wolnorynkowej rezygnują z posiadanych zezwoleń bądź uzyskują zezwolenie na utworzenie nowych linii komunikacyjnych, odmładzają bądź uzupełniają posiadany tabor, podnoszą standard świadczonych usług. (Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego – projekt luty 2014).

Zdecydowana większość autobusów nie spełnia wyższych norm spalania (Euro 3,4 i wyższe) co przy rosnącej presji na ochronę środowiska może powodować coraz wyższe koszty ich eksploatacji

Wadą posiadanego taboru jest również niski poziom komfortu, w szczególności brak klimatyzacji (dotyczy to głównie pojazdów obsługujących linie o zasięgu lokalnym). Pojazdy te w większości nie są przystosowane również do przewożenia osób starszych i niepełnosprawnych.

Komisja Europejska w *Stanowisku w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020*, w zdecydowany sposób wskazuje na **bariery dla wzrostu konkurencyjności polskiej gospodarki, wynikające z nieefektywnego gospodarowania zasobami**. Podkreśla się, że polska gospodarka jest wciąż ponad dwukrotnie bardziej energochłonna niż średnia UE, zwracając jednocześnie uwagę na „gospodarczy i techniczny potencjał wprowadzenia ograniczeń zużycia energii, zwłaszcza w budynkach mieszkalnych i budynkach użytku publicznego, w MŚP, w lokalnej gospodarce energetycznej, w oświetleniu ulic oraz w produkcji energii elektrycznej”. W opinii Komisji, **polские regiony i miasta powinny inwestować w odnawialne źródła energii zgodnie z lokalnym potencjałem energetycznym, aby wspierać lokalny rozwój**.

2. Gospodarka

Gospodarka to całokształt działalności gospodarczej prowadzonej w danym regionie (gospodarka regionalna). Działalność ta polega na wytwarzaniu dóbr i świadczeniu usług zgodnie z potrzebami ludności. Miernikiem siły gospodarki danego województwa jest Produkt Krajowy Brutto. PKB województwa świętokrzyskiego w 2011 r. wynosiło 37,8 mld zł. Wynik ten dawał 13 pozycję w Polsce. W porównaniu z 2008 r. (34 mld zł) był to wzrost o ponad 10%. Porównując regiony należące do obszaru Polski Wschodniej, w tym samym okresie jedynie województwo podlaskie charakteryzowało się niższym poziomem tego wskaźnika i wynosi 34,2 mld zł. Pozostałe województwa wyprzedzają świętokrzyskie i tak: region warmińsko-mazurski – 41,6 mld zł, Podkarpacie – 57 mld zł oraz województwo lubelskie 58,5 mld zł. W skali całego kraju lideruje jeden region – Mazowsze (341,7 mld zł). Jest to wynik ponad 9-krotnie wyższy od województwa świętokrzyskiego.

Aby dobrze zdiagnozować siłę gospodarki regionu świętokrzyskiego, należy się przyjrzeć PKB per capita. I tak, w tym rankingu świętokrzyskie wypada najlepiej spośród województw makroregionu Polski Wschodniej i jest to wynik na poziomie 29,6 tys. zł. na jednego mieszkańca. W porównaniu z 2008 r. jest to wzrost także o 10%.

Powyzsze wskaźniki świadczą o ciągłym rozwoju regionu, nie mniej jednak wzrost wskaźnika PKB per capita jest pochodną ciągle zmniejszającej się liczbie mieszkańców świętokrzyskiego, dla których wyliczany jest ten wskaźnik. Liderem jest Mazowsze, z wynikiem 64,8 tys. zł. na jednego mieszkańca tego regionu. Jest to wartość ponad 2-krotnie większa.

W 2010 r. EUROSTAT zbadał PKB w 281 regionach klasy NUTS 2 w całej Europie. Spośród tych obszarów 118 regionów osiągnęło wskaźnik PKB na mieszkańca wyższy niż średnia unijna, która została zmierzona w układzie 27 krajów członkowskich UE. Region Świętokrzyski osiąga zaledwie 47% tej średniej. Dysproporcja pomiędzy najbogatszym regionem UE Inner London (328% średniej UE), a świętokrzyskim jest prawie 7 – krotna.

Innym ważnym czynnikiem kształtującym moc gospodarki regionalnej jest bezrobocie. Stopa bezrobocia rejestrowego w 2013 r. w świętokrzyskim wynosiła 16,5%. Jest to wynik o prawie 17% wyższy w porównaniu z 2008 r. Porównując regiony Polski Wschodniej, jedynie województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się wyższym poziomem bezrobocia rejestrowego (21,7%). Pozostałe regiony należące do tego obszaru interwencji mają niższy poziom bezrobocia. Najlepiej wypada województwo lubelskie – 14,4% i podlaskie 15,1%. Zbliżonym wynikiem do świętokrzyskiego charakteryzuje się Podkarpacie 16,4%.

Najniższy wskaźnik bezrobocia rejestrowego występuje w Wielkopolsce 9,6% oraz na Mazowszu 11%. Natomiast największy wzrost tego wskaźnika pojawia się na śląsku (38% więcej niż w 2008 r.) - restrukturyzacja sektora górnictwa.

Powyzsza analiza stała się wyjściem do przeprowadzenia dogłębnej analizy SWOT gospodarki województwa świętokrzyskiego. Należy zadać pytanie: co jest przyczynkiem tak niekorzystnego stanu rzeczy oraz jak wpłynąć na poprawę świętokrzyskiej gospodarki jako całości?

Należy mieć na uwadze, iż województwo świętokrzyskie charakteryzuje się wysokim współczynnikiem rolnictwa. W 2009 r. 50,3% powierzchni tego regionu stanowiły użytki rolne. Region kiedyś należący do COP-u utracił swój przemysłowy charakter.

Dlatego też, projektując osie priorytetowe Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 istotnym stało się skierowanie przewidzianej interwencji w sektory gospodarki w taki sposób, aby wytworzyć jak większą wartość dodaną. W głównej mierze interwencja została wykreowana na wsparcie:

- nauki;
- innowacji w przedsiębiorstwach;
- prac badawczo-rozwojowych;
- przedsiębiorczości.

Wsparcie tych gałęzi gospodarki zamieni te dziedziny gospodarki w mocne strony, które jednocześnie staną się szansami na długofalowy rozwój całego regionu.

Nawiązując do Strategii Europa 2020, należy mieć na uwadze trzy powiązane ze sobą priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Dlatego też, w nawiązaniu do ww. celów Strategii Europa 2020 dla podniesienia poziomu gospodarki województwa świętokrzyskiego zdefiniowano następujące cele RPOWS 2014-2020:

- podniesienie jakości prowadzonych badań przez jednostki badawczo-rozwojowe;
- wzrost konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw działających w województwie świętokrzyskim;
- wzrost liczby trwałych miejsc pracy w przedsiębiorstwach.
- wzrost wykorzystania technik informacyjnych i komunikacyjnych w działalności przedsiębiorstw w tym wsparcie dla wprowadzania na rynek produktów lub usług, opartych na TIK;
- wzrost liczby przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego oferujących swoje produkty lub usługi na rynkach międzynarodowych;
- wzrost zdolności przedsiębiorstw, działających w województwie świętokrzyskim do wprowadzania na rynek nowych produktów i usług;
- wzrost zdolności instytucji otoczenia biznesu do wspierania innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstw.

2.1 Nauka

W 2012 r. na obszarze województwa świętokrzyskiego funkcjonowało ogółem 15 szkół wyższych. Od 2009 r. wynik ten nie zmienił się. Dla porównania, na Mazowszu funkcjonuje 108 jednostek kształcących na poziomie szkolnictwa wyższego. Wartość ponad 7-krotnie wyższa.

Porównując województwa Polski Wschodniej, taka sama liczba szkół wyższych znajduje się na Podkarpaciu. Więcej posiadają regiony: lubelskie-19 oraz podlaskie-

18. Najbardziej w tym zestawieniu odstaje województwo warmińsko-mazurskie, gdzie działa 9 szkół wyższych. Szczególną uwagę należy zwrócić na liczbę szkół wyższych kształcących kadrę inżynierską, która w przyszłości będzie pracować w przemyśle. Jedynie województwo warmińsko-mazurskie nie posiada na swoim obszarze wyższej uczelni technicznej.

W stolicy regionu świętokrzyskiego – Kielcach działają największe ośrodki akademickie, jakimi są dwie uczelnie państwowe: Uniwersytet Jana Kochanowskiego oraz Politechnika Świętokrzyska. Na tych dwóch uczelniach w 2012 r. kształciło się łącznie 23,6 tys. (2011 r. 24,2 tys.) studentów spośród całkowitej liczby 38,5 tys. studentów (2011 r. 42,3 tys.). Te dwa ośrodki akademickie ukończyło w 2012 r. 7,4 tys. absolwentów (2011 r. 7,1 tys. absolwentów), z łącznej liczby niemalże 14 tys. (2011 r. 14,1 tys. absolwentów). Wskaźniki te plasują świętokrzyskie uczelnie na ostatnim miejscu wśród regionu Polski Wschodniej. Natomiast w skali Polski, jedynie województwa opolskie oraz lubuskie posiadają wartości niższe od świętokrzyskiego.

W 2011 r. EUROSTAT zebrał dane z wybranych regionów NUTS 2 w Europie. W województwie świętokrzyskim na 100 mieszkańców w przedziale wiekowym 20-24 lata przypada 60,1 studentów. Daje to dziewiątą pozycję w Polsce w ramach tego wskaźnika. Dla przykładu region czeskiej Pragi osiągnął poziom tego wskaźnika w wysokości 205,3. Jest to rezultat wyższy ponad 3-krotnie w porównaniu z regionem świętokrzyskim. Pośród innych regionów Polski, najslabiej wypadają trzy regiony: lubuskie (33,9), podkarpackie (44), warmińsko – mazurskie (47,8). Bezspornym liderem jest Mazowsze, gdzie wielkość ta wynosiła 118 studentów na 100 mieszkańców tego regionu. Kolejne miejsca zajmują województwa: małopolskie (91,3), dolnośląskie (90,1) oraz łódzkie (78,8). Jak widać z powyższego, są to największe polskie ośrodki akademickie.

Porównując świętokrzyskich słuchaczy studiów podyplomowych w 2012 r. było ich ogółem 4,4 tys. W porównaniu z 2011 r. (4,6 tys.) jest to spadek o 5,5%. I tak, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w 2011 r. kształcił 1,4 tys. słuchaczy, a w 2012 r. 0,6 tys. jednocześnie notując spadek o ponad 60%. Odwrotny trend miał miejsce w przypadku Politechniki Świętokrzyskiej w 2011 r.- 67 słuchaczy studiów podyplomowych, a w 2012 r. wartość ta uległa niemalże podwojeniu - 121. Świadczy to o zwiększeniu chęci do podnoszenia umiejętności przez kierunków technicznych nad humanistycznymi.

Przypatrując się regionom Polski Wschodniej, w 2012 r. na Podlasiu wartość ta była zdecydowanie mniejsza od województwa świętokrzyskiego. Pozostałe regiony należące do tego makroregionu charakteryzują się większymi wartościami słuchaczy studiów podyplomowych: podkarpackie: 4,8 tys., warmińsko-mazurskie: 5,3 tys., lubelskie: 8,2 tys.

Niekorzystny trend daje się także zauważyć wśród liczby doktorantów. Świętokrzyskie uczelnie wyższe w 2012 r. posiadały 279 doktorantów (Uniwersytet Jana Kochanowskiego: 156, Politechnika Świętokrzyska: 123). Wszystkie te wartości osiągnęły wzrost w porównaniu z 2011 r. Jednakże, występuje kolosalna różnica pomiędzy regionem świętokrzyskim, a liderem tego zestawienia - Mazowszem (11,5 tys. doktorantów). Podobny sytuacja ma miejsce porównując wynik świętokrzyskich uczelni z innymi, działającymi w Polsce Wschodniej. Przykładowo, lubelskie uczelnie

posiadały w 2012 r. 3 tys. doktorantów. Niski wynik województwa świętokrzyskiego jest rezultatem niewielkiej liczby uczelni publicznych działających na obszarze województwa. Pociąga to za sobą niski wachlarz kierunków do doktryzacji.

Dlatego też, istotnym dla rozwoju gospodarki regionu jest rozwój oraz podnoszenie wiedzy kadr naukowych kierunków technicznych na Politechnice Świętokrzyskiej, którzy znajdują zatrudnienie w przemyśle oraz rozwój kierunków medycznych wraz z uruchomieniem kierunku lekarskiego na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach jako odpowiedź na uzdrowiskową funkcję regionu.

2.2 Badania i rozwój

W województwie świętokrzyskim funkcjonowało w 2012 r. 50 jednostek z prowadzącą działalność badawczo-rozwojową. W porównaniu z 2008 r. (18) jest to 3-krotny wzrost. Obok województwa lubuskiego (2102 r. 37) jest to niestety najniższy wynik w Polsce. Przykładowo na Mazowszu funkcjonowało w tym samym czasie 693 jednostki sektora B+R, co jest wartością niemalże 14-krotnie większą. Te wartości jednoznacznie obrazują na jak niskim poziomie jest sektor B+R w województwie świętokrzyskim.

Porównując regiony Polski Wschodniej najwięcej podmiotów sektora badawczo-rozwojowego w 2012 r. występowało w województwie lubelskim (97) oraz na Podkarpaciu (111). Są to wartości 2-krotnie wyższe. Świętokrzyskie nie posiada takiego lidera, jakim dla Podkarpacia jest klaster pn. „Dolina Lotnicza”, skupiający wokół siebie państwowe i prywatne podmioty branży lotniczej. Jest to swego rodzaju motor napędowy prac badawczo-rozwojowych w tym regionie.

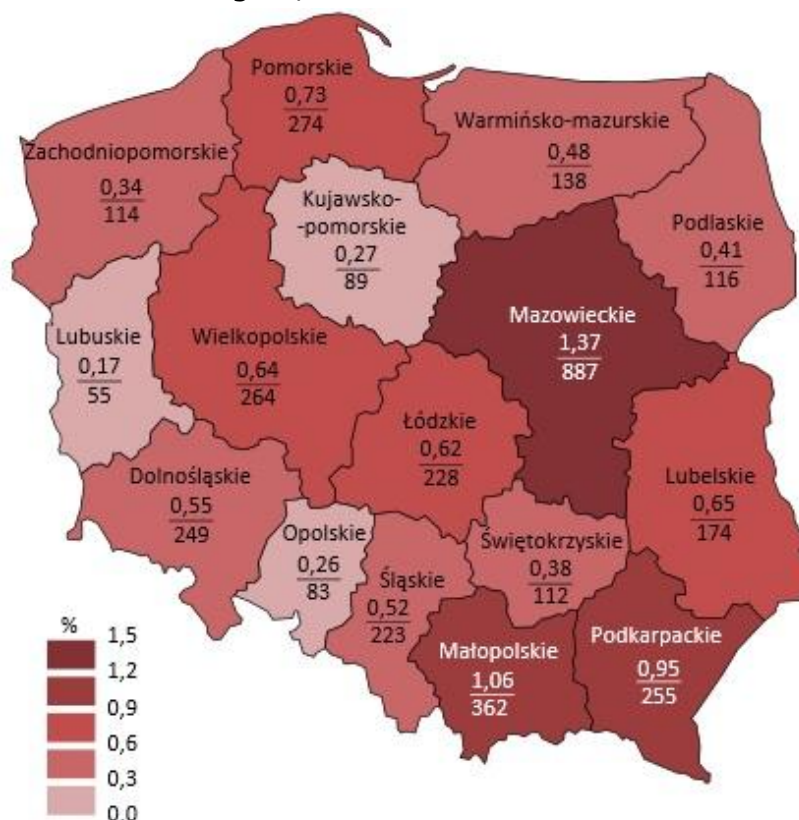
Innym wskaźnikiem obrazującym jednostki B+R w świętokrzyskim jest ich przewaga w występowaniu w sektorze przedsiębiorstw (42). To właśnie przedsiębiorstwa w głównej mierze odpowiadają za prowadzenie prac badawczo-rozwojowych. Należy zaliczyć do nich największe przedsiębiorstwa z sektora przemysłu, np. budownictwo. Innymi podmiotami spoza sektora przedsiębiorczości są wcześniej wspomniane największe ośrodki akademickie: Uniwersytet Jana Kochanowskiego oraz Politechnika Świętokrzyska.

Na podstawie Projektu zaktualizowanej *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020* udział w regionalnym PKB oraz w przeliczeniu per capita był niższy w województwach Polski Wschodniej niż średnio w Polsce. Głównym celem *Strategii Europa 2020* jest inwestowanie 3% PKB UE w badania i rozwój.

W 2010 r. EUROSTAT zbadał poziom zaangażowania PKB w 96 regionach klasy NUTS 2 w całej Europie w wydatki na badania i rozwój. Spośród tych obszarów jedynie 3 regiony osiągnęły poziom inwestowania powyżej 3% swojego PKB (Trøndelag – Norwegia, Länsi-Suomi – Finlandia, Oslo og Akershus – Norwegia).

Według danych z 2011 r. obecnie inwestycje takie stanowią jedynie 0,76% PKB Polski, a cel krajowej strategii 2020 w *Krajowym Programie Reform* został ustalony na poziomie 1,7% wydatków brutto na badania i rozwój, w tym 0,8% z sektora przedsiębiorstw. I tak wielkość nakładów wewnętrznych na działalność B+R (GERD) w województwie świętokrzyskim w 2011 r. wynosiła 0,38% PKB, najmniej spośród województw Polski Wschodniej. Liderem tego makroregionu jest Podkarpacie

(0,95%) oraz Lubelszczyzna (0,65%). Najwyższym współczynnikiem charakteryzuje się województwo mazowieckiego-1,37%.

GERD/PKB w %

GERD na 1 mieszkańca w zł

Mapa 5 GERD/PKB według województw w 2010 r.

Źródło: EUROSTAT

Wskaźnik GERD per capita wygląda bardzo podobnie jak w ujęci zagregowanym. W Polsce Wschodniej przoduje województwo: podkarpackie - 255 zł. na osobę oraz lubelskie - 174 zł. Świętokrzyskie zamyka zestawienie z rezultatem 112 zł. na jednego mieszkańca.

W województwie świętokrzyskim w 2012 r. nakłady na B+R wynosiły 121,5 mln zł. I był to wzrost o 32% w porównaniu z 2008 r. W makroregionie Polski Wschodniej najczęściej nakładów na B+R ponosiły województwa: lubelskie - 652,2 mln zł oraz podkarpackie-634,4. Są to wartości ponad 5-krotnie wyższe od świętokrzyskiego. Najwięcej w Polsce na B+R było przeznaczony na Mazowszu i jest to wartość 4,9 mld zł.

W związku z powyższym, bez wątpienia należy skoncentrować przyszłą interwencję w poprawę warunków dla działalności badawczo-rozwojowej w sektorze przedsiębiorczości.

Najwięcej poniesionych nakładów na prace badawczo-rozwojowe w 2012 r. w regionie świętokrzyskim zostało skumulowane w nauki techniczne i inżynieryjne. Bezspornym liderem w tym miejscu była Politechnika Świętokrzyska oraz duże

przedsiębiorstwa przemysłowe. Była to kwota w wysokości 113,3 mln zł., stanowiąca 94% poniesionych nakładów. Jest to ponad 3,5-krotny wzrost w porównaniu z 2008 r. (31,2 mln zł.).

W regionie świętokrzyskim najczęściej na B+R przeznaczają się w sektorze przedsiębiorstw – blisko 70% wszystkich nakładów (84,4 mln zł.). Jest to wielkość 3,5-krotnie większa w porównaniu z 2008 r. (23,8 mln zł.). Jest to pochodną przewagi jednostek badawczo-rozwojowych w tym sektorze. Natomiast w sektorze rządowym na B+R w 2012 r. zostało przeznaczonych 6,5 mln zł., co jest kolosalną zmianą w porównaniu z 2008 r. (0,1 mln zł.). Natomiast w sektorze szkolnictwa wyższego w tym samym okresie nastąpił spadek o prawie 45% (2008 r.- 68,3 mln zł., 2012-30,6 mln zł.).

W związku z powyższym, należy nieco bardziej dokładnie przyjrzeć się strukturze wydatków na działalność badawczo-rozwojową świętokrzyskich przedsiębiorstw, które są lokomotywą prowadzonych prac B+R w regionie świętokrzyskim. Jedynie 19,8 mln zł. pochodziło ze środków własnych tych przedsiębiorstw. Oznacza to, że zdecydowana większość środków finansowych (64,6 mln zł.) została pozyskana z zewnątrz. Dlatego też, należy skoncentrować interwencję w głównej mierze w sektor przedsiębiorczości i stworzyć dodatkowy strumień finansowy dla tego sektora.

W 2012 r. w województwie świętokrzyskim na 1000 pracujących w sektorze nauki przypadało jedynie 31 zatrudnionych w sektorze badań i rozwoju (B+R). W porównaniu z liderem w Europie – regionem Inner London (72,3 etatu w EPC w sektorze B+R) jest to wartość ponad 2,3 razy mniejsza. Wiodącym regionem w Polsce jest Mazowsze (45,4 etatu w EPC). Innymi wybijającymi się na tle całego kraju regionami są: województwo śląskie (38,4 EPC), województwo pomorskie (38,3 EPC) oraz województwo dolnośląskie (36,9 EPC). Dlatego też, należy bezwzględnie zwrócić uwagę na rozwój kapitału ludzkiego dla kreowania prac badawczo – rozwojowych, zwłaszcza w nawiązaniu do inteligentnych specjalizacji regionu, jakie zostały wypracowane w zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020. Szczególnie ważny jest rozwój kadr naukowych kierunków technicznych na Politechnice Świętokrzyskiej oraz utworzenie kierunku medycznego na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach jako odpowiedź na uzdrowiskową funkcję regionu.

W 2012 r. w województwie świętokrzyskim zatrudnionych przy pracach badawczo-rozwojowych było zatrudnionych 550 w pełnym wymiarze EPC. Natomiast w 2008 r. wartość ta wynosiła 886,6 EPC. Oznacza to spadek o 38%. Zdecydowanie więcej zatrudnionych było w sektorze przedsiębiorstw-325 EPC (3-krotny wzrost w porównaniu do 2008 r.). W sektorze szkolnictwa wyższego wartość tego wskaźnika wynosiła 216,3 EPC (prawie 3-krotny spadek w porównaniu z 2008 r.). W tym przypadku jest to wartość adekwatna do spadku nakładów na B+R w tym sektorze oraz ogółem.

Powyższe, daje bezsprzecznie do zrozumienia, iż nastąpiło przeniesienie ciężaru realizacji prac B+R na sektor przedsiębiorstw. Nie zmienia to faktu, iż prace B+R w regionie świętokrzyskim są nadal niedoinwestowane. Należy skierować interwencję z RPOWŚ 2014-2020 na wsparcie jednostek sektora B+R (wsparcie na infrastrukturę, badania) w celu podniesienia zwiększenia tych wartości w regionie świętokrzyskim. Co więcej, należy mieć na zdedykowana większość tych prac jest realizowana

przez sektor przedsiębiorczości, który skutecznie pozyskuje środki na ich prowadzenie.

W tym miejscu należy upatrywać potencjalnych liderów-klastrów, takich jak podkarpacka „Dolina lotnicza”. Ośrodek ten powinien stać się wzorem dla działalności klastrowej w regionie świętokrzyskim. Takim organizmem może stać się zawiązany niedawno klaster uzdrowski (uczelnie wyższe z kierunkami medycznymi oraz uzdrowiska zlokalizowane na terenie Buska i Solca-Zdroju) oraz klaster pn. „Grono targowe Kielce”, skupione wokół prężnie rozwijającego się ośrodka wystawienniczego -Targi Kielce.

Zgodnie z danymi Strategii Badań i Innowacyjności (RIS 3) *Od absorpcji do rezultatów-jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014-2020+*, ze stycznia 2014r., w województwie świętokrzyskim wybrane są cztery obszary gospodarki stanowiące inteligentne specjalizacje województwa świętokrzyskiego: sektor metalowo- odlewniczy, zasobooszczędne budownictwo, turystyka zdrowotna i prozdrowotna, nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze, które są wspierane przez trzy obszary horyzontalne: technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT), zrównoważony rozwój energetyczny oraz branżę targowo-kongresową.

2.3 Innowacje w przedsiębiorstwach

Strategia Europa 2020 stawia na inteligentny rozwój. Oznacza to zwiększenie roli wiedzy i innowacji jako sił napędowych przyszłego rozwoju województwa świętokrzyskiego. Wymaga to podniesienia jakości edukacji, poprawy wyników działalności badawczej, wspierania transferu innowacji i wiedzy w krajach Unii Europejskiej, pełnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych, a także zadbania o to, by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi (komercjalizowanie), które przyczyniałyby się do zwiększenia wzrostu, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwiązywania problemów społecznych w regionie. *Unia innowacji* ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii.

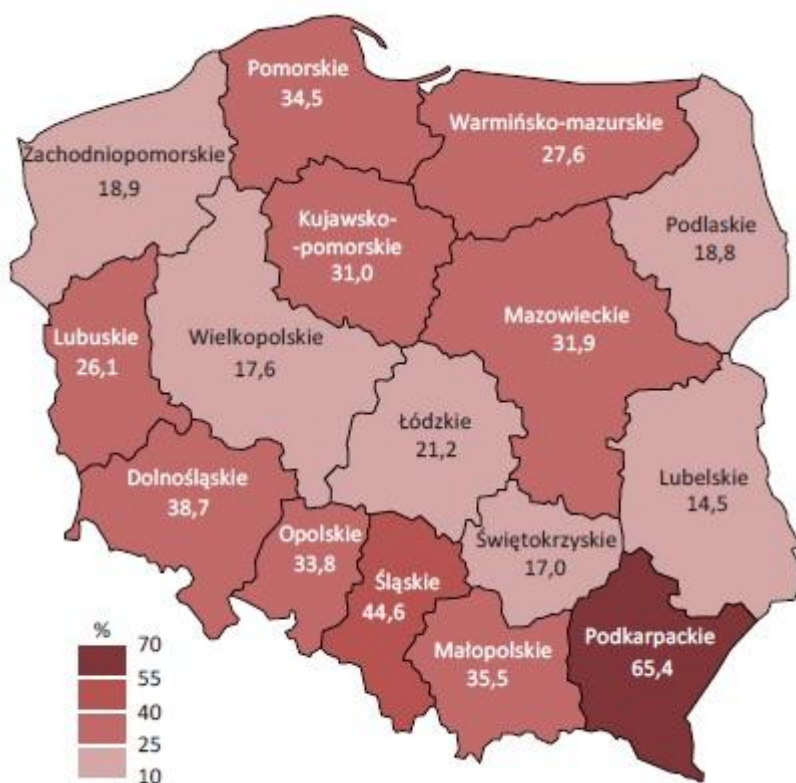
W 2012 r. przedsiębiorstwa sektora usług ponoszące nakłady na innowacje (BERD) stanowiły 6,2% ogółu przedsiębiorstw. W porównaniu z 2008 r. (8,2) był to spadek o 24%. Przeciętny wynik dla Polski w 2012 r. kształtował się na poziomie 9,8%, a w 2008 r. 13,1% - spadek o 25%. Pośród regionów Polski Wschodniej, jedynie w województwie lubelskim zanotowano wzrost tego wskaźnika.

Biorąc pod uwagę przedsiębiorstwa przemysłowe oraz porównując ten sam okres, regres również się pojawił, choć znacznie słabszy. W 2008 r. wskaźnik dla tego typu w województwie świętokrzyskim dla tego typu przedsiębiorstw wynosił 15,9% (Polska - 17,7%), gdzie w 2012 r. spadł o 18% (Polska spadek o 24%) do poziomu 13,1% w regionie (Polska 12,9%). Powyższe dane pokazują, że przedsiębiorstwa przemysłowe ponoszące nakłady na innowacje nie odstają od przeciętnej krajowej, natomiast przedsiębiorstwa sektora usług mają z tym problem. W tym miejscu należy mieć na uwadze, że w świętokrzyskim zdecydowaną przewagę mają przedsiębiorstwa sektora usług nad przedsiębiorstwami przemysłowymi. Co w efekcie pociąga za sobą ten niekorzystny trend.

W 2012 r. świętokrzyskie przedsiębiorstwa poniosły 879,2 mln zł. nakładów na innowacje. W porównaniu z 2008 r. jest to wartość prawie 2-krotnie większa (466,9 mln zł.). Co więcej, z łącznej kwoty nakładów na innowacje, w 2012 r. świętokrzyskie przedsiębiorstwa sektora usług poniosły 72,5 mln zł. (ponad 4-krotnie więcej w porównaniu z 2008 r.).

Jednakże, w porównaniu do innych województw w tym regionów Polski Wschodniej są to wartości daleko niezadawalające. Przykładowo: podkarpackie przedsiębiorstwa na innowacje przeznaczyły w 2012 r. 1,44 mld zł., a mazowieckie przedsiębiorstwa 16,2 mld zł.

Sektor świętokrzyskich przedsiębiorców w 2012 r. w głównej mierze finansował innowacje ze środków własnych-677,8 mln zł. Stanowiło to 77% poniesionych nakładów. Inne regiony w Polsce Wschodniej w tym samym czasie charakteryzowały się znacznie mniejszym udziałem środków własnych. Przykładowo, wyżej wspomniane podkarpackie przedsiębiorstwa 64,5% nakładów finansowych na innowacje przeznaczały ze środków własnych.

BERD

GERD

Mapa 6 BERD/PKB według województw w 2010 r.

Źródło: EUROSTAT

Mówiąc o innowacjach w przedsiębiorstwach, nie można zapomnieć o przedsiębiorstwach innowacyjnych, które w badanym okresie wprowadziły na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową. W świętokrzyskim przedsiębiorstwa innowacyjne sektora usług w 2012 r. stanowiły ogółem 8,4%

wszystkich przedsiębiorstw. W tym samym okresie w Polsce wskaźnik ten wynosił 12,4%. Niestety w regionie w porównaniu z 2008 r. nastąpił znaczący spadek (2008 r.-12,6% ogółu przedsiębiorstw) o 66%. Podobne wyhamowanie tego wskaźnika ma w przypadku przedsiębiorstw innowacyjnych przemysłowych. W 2008 r. przedsiębiorstwa te stanowiły 20,3% ogółu przedsiębiorstw, a w 2012 r. wskaźnik ten zmalał o ponad 10% (18,2%), jednocześnie w Polsce w tym samym czasie kształtując się na poziomie 16,5%. W tym miejscu należy raz jeszcze podkreślić, iż przedsiębiorstwa przemysłowe ponoszące nakłady na innowacje oraz przedsiębiorstwa innowacyjne przemysłowe w regionie świętokrzyskim znacznie lepiej radzą sobie niż przedsiębiorstwa z sektora usług. Wdrożone w 2012 r. innowacje przez przedsiębiorstwa innowacyjne w województwie świętokrzyskim pozwoliły w głównej mierze na wprowadzenie nowych lub istotnie ulepszone produktów oraz wdrożono nowe lub istotnie ulepszone procesy wśród świętokrzyskich przedsiębiorstw.

Powyższe daje do zrozumienia, iż świętokrzyscy przedsiębiorcy chętnie inwestują własny kapitał w innowacje. Jednakże, w porównaniu do innych regionów mają utrudniony dostęp do zewnętrznych form finansowania. Należy umożliwić dostęp do strumieni finansowych, co w znacznym stopniu przyczyni się do zwiększenia nakładów na innowacje.

Ważnym wskaźnikiem obrazującym poziom innowacyjności gospodarki regionu są także zgłoszone wynalazki i patenty. W 2009 r. przedsiębiorstwa z województwa świętokrzyskiego zgłosiły 47 wynalazków. Porównując tą wielkość z 2012 r. jest to znaczący wzrost do poziomu 68 zgłoszonych wynalazków. Jednakże, wartość ta plasuje region świętokrzyski na ostatnim miejscu pośród województw makroregionu Polski Wschodniej. Przykładowo w 2012 r.: lubelscy przedsiębiorcy dokonali zgłoszenia 205, a podkarpaccy 103 wynalazków. Aby uwydatnić skalę problemu, w Mazowszu wskaźnik ten osiągnął w tym samym czasie 975 wynalazków.

Jeśli chodzi o patenty, sytuacja wygląda podobnie. W 2009 r. udzielono 37 patentów dla świętokrzyskich przedsiębiorców. W 2012 r. wartość ta wzrosła niewiele, bo o 5% do poziomu 39 udzielonych patentów. Dla porównania, w województwie lubelskim udzielono 98 patentów, a w regionie mazowieckim 388.

Inną formą ochrony własności przemysłowej w Polsce są zgłoszone wzory użytkowe i udzielone prawa ochronne. W województwie świętokrzyskim w 2008 r. zgłoszono 19 wzorów użytkowych. W 2012 r. wartość ta urosła o prawie 10% do wysokości 21. Porównując regiony Polski Wschodniej, najlepiej wypada Lubelszczyzna (49) i Podkarpacie (37). W województwie mazowieckim zgłoszono 164 wzory użytkowe. Przytoczone wartości wskazują słabość regionu świętokrzyskiego pod tym względem.

Porównując udzielone prawa ochronne w 2009 r. i w 2012 r. jest taka sama-17. Wśród regionów Polski Wschodniej najwięcej praw ochronnych udzielono podkarpackim przedsiębiorcom - 39. W Polsce bezsprzecznym liderem jest Śląsk - 96 ze względu na swój industrialny charakter tego regionu oraz Mazowsze-83.

Przytoczone dane dotyczące ochrony własności intelektualnych przedsiębiorstw uwydatniają słabość regionu pod tym względem. Pomimo faktu, iż widać dodatnie trendy, wartości wskaźników za 2012 r. plasują województwo świętokrzyskie na jednym z ostatnich miejsc. Co po raz kolejny pokazują niskim poziom innowacyjności w sektorze przedsiębiorczości.

2.4 Przedsiębiorczość

Na wstępie należy podkreślić, iż rozmieszczenie przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim jest nierównomierne. Zdecydowana większość jest skoncentrowana w Mieście Kielce, jak i na obszarach największych miast regionu (Skarżysko-Kamienna, Starachowice, Ostrowiec Świętokrzyski).

W 2008 r. na 10 tys. mieszkańców w województwie świętokrzyskim prowadziło działalność gospodarczą 1 344 podmiotów gospodarczych. Wartość ta spadła w 2012 r. o 1,2% do poziomu 1 342. Województwo w ramach tego wskaźnika było liderem spośród wszystkich regionów Polski Wschodniej.

O sile gospodarki regionu świadczy liczba nowozakładanych firm, a zwłaszcza dodatnie saldo w porównaniu z nowymi i wyrejestrowanymi. W województwie świętokrzyskim w 2008 r. powstało (zarejestrowano w REGON) w sumie 8 084 (8 022 w sektorze prywatnym) nowych podmiotów gospodarki narodowej. W 2012 r. liczba ta urosła o 16% do 9 428 (9 271 w sektorze prywatnym). Niestety, lecz jest to najniższy wynik w województwach makroregionu Polski Wschodniej. Dla przykładu: w województwie lubelskim powstało w 2012 r. zarejestrowano 15 515 (15 245 sektor prywatny), a na Podkarpaciu 14 115 (13 935 sektor prywatny) podmiotów gospodarki narodowej.

W 2008 r. w regionie świętokrzyskim z rejestru REGON zostało wykreślonych 6 442 (6 336 w sektorze prywatnym) podmiotów gospodarki narodowej. W 2012 r. wartość to niestety urosła do poziomu 7 046 (6 979 w sektorze prywatnym) - wzrost o 9%. Dla porównania w Polsce Wschodniej w tym samym okresie, tj. w 2012 r. mniej wykreślono jedynie na Podlasiu-6 408 (6 356 w sektorze prywatnym). Z powyższego wynika, iż w świętokrzyskim występuje dodatnie saldo nowo zarejestrowanych w REGON podmiotów gospodarczych nad wykreślonymi z tego rejestru.

Aby utrzymać dodatni trend nowych podmiotów gospodarczych ważnym ogniwem są ośrodki innowacji i przedsiębiorczości. Zgodnie z raportem pn. *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce w 2012 r.* według województw największe nasycenie ośrodkami innowacji i przedsiębiorczości identyfikujemy obecnie na Śląsku (96) oraz na Mazowszu (92) i w Wielkopolsce (71), a najmniejsze w województwie opolskim (15), lubuskim (22) i świętokrzyskim (24). Liczba ośrodków jest zazwyczaj związana wielkością regionu i jego potencjałem społeczno-gospodarczym, dynamiką procesów transformacji oraz zaangażowaniem władz regionalnych i lokalnych. Na uwagę zasługuje także wskaźnik udziału ośrodków innowacji wśród wszystkich podmiotów. Pokazuje on tempo przestawiania się systemu wsparcia na usługi proinnowacyjne i potrzeby gospodarki wiedzy. Pod tym względem najlepiej prezentuje się województwo małopolskie (54,4%) oraz mazowieckie (50%), a najgorzej lubuskie (22,7%). W województwie jest to 25%, czyli funkcjonuje 6 ośrodków innowacji. Jest to jeden ze słabszych wyników w Polsce

W województwie świętokrzyskim na jeden ośrodek innowacji i przedsiębiorczości przypada 4 413 firm. Niestety, jest to najwyższy rezultat spośród województw Polski Wschodniej. Najlepiej wskaźnik ten kształtuje się w województwie Podlaskim, gdzie funkcjonują 33 ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, a Na jeden ośrodek przypada jedynie 2 780 przedsiębiorstw-najmniej w całej Polsce. W związku z zaistniałą

sytuacją zasadnym jest udzielenie wsparcia dla nowych jak i już istniejących IOB na rozszerzenie portfela oferowanych usług.

Nakłady brutto na środki trwałe w regionie świętokrzyskim w 2008 r. osiągnęły poziom 7,2 mld zł. W 2012 r. został zanotowany 16% wzrost tej wartości - 8,4 mld zł. Nie mniej jednak, jest to wartość, która plasuje województwo świętokrzyskie na ostatnim miejscu wśród regionów Polski Wschodniej oraz na przedostatnim miejscu w Polsce. Należy także przyjrzeć się nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (per capita). W 2008 r. wartość nakładów inwestycyjnych przez świętokrzyskich przedsiębiorców per capita wynosił 2 884 zł i był największy w Polsce Wschodniej. Niestety, ale w 2012 r. nastąpiła regresja - 2 246 zł, czyli spadek o ponad 22%. Najwyższy wskaźnik został wtedy osiągnięty na Podkarpaciu i ukształtował się na poziomie 2 722 zł.

Na tle całego kraju województwo świętokrzyskie nie odgrywa znaczącej roli w zakresie eksportu towarów. Od 2004 roku udział eksportu województwa świętokrzyskiego nie przekroczył 1,5% wartości eksportu całej Polski, co na tle pozostałych 15 województw jest bardzo słabym wynikiem. Co więcej, udział ten relatywnie zmalał. Na początku analizowanego okresu (2004 rok) wynosił on 1,15%, w 2007 roku osiągnął maksymalną wartość 1,34%, po czym, w wyniku osłabienia tempa wzrostu w 2008 roku oraz spadku wartości eksportu w 2009 roku, zmalał do 1,07% w 2010 roku. Wskaźnik ten był najniższym od roku wejścia Polski do Unii Europejskiej. Takie kształtowanie się udziału eksportu województwa świętokrzyskiego w eksporcie całego kraju oznacza, że eksport w tym województwie rozwija się relatywnie gorzej niż w innych regionach Polski, co może być wynikiem pogorszenia konkurencyjności produktów eksportowanych z regionu względem innych produktów z Polski, a nie dokładnym odzwierciedleniem światowych tendencji.

Dlatego też, bezsprzecznie należy ułatwić świętokrzyskim przedsiębiorcom zawierania umów oraz kontraktów na eksportowanie swoich towarów i usług zagranicę. Należy zwrócić baczną uwagę na ograniczanie kosztów tych operacji, przede wszystkim dzięki zharmonizowanym działaniom, mającym na celu zwiększenie poziomu eksportu.

Do końca grudnia 2011 roku w województwie świętokrzyskim odnotowano powstanie 8 inicjatyw klastrowych. Większość z nich posiada siedzibę w stolicy regionu – Kielcach (5). Pozostałe ulokowane są w dwóch miastach regionu: Skarżysku-Kamiennej (1) oraz Sandomierzu (1). W strukturze branżowej inicjatyw dominuje energetyka (2) oraz turystyka (2). Pojedyncze klastry związane są z przemysłem spożywczym, ceramicznym, budownictwem oraz designem. Wspieranie rozwoju klastrów w regionie jest jednym z celów Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego. Podstawą dla ich rozwoju mają być posiadane przez region zasoby naturalne. Również w zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 Zarząd Województwa Świętokrzyskiego deklaruje aktywne wspieranie podobnych działań.

Jak podaje Bank Danych Lokalnych GUS w 2012 roku 91,4% przedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego wykorzystywało do swojej pracy komputer, a wartość dla całej Polski wyniosła 94,7%. Z kolei wskaźnik dotyczący przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu w 2012 roku wyniósł 90,3% dla województwa świętokrzyskiego natomiast w skali kraju ukształtował się na poziomie 93,2%.

W obydwu przypadkach województwo świętokrzyskie zajęło ostatnie miejsce w skali całego kraju. W 2011 roku 84,1% przedsiębiorstw województwa świętokrzyskiego wykorzystywało Internet w kontaktach z administracją publiczną, podczas gdy na poziomie kraju wskaźnik ten wyniósł 90,2%.

Powyższe oznacza iż świętokrzyski sektor przedsiębiorczości jest mocno niedoinwestowany. Dlatego też, należy umożliwić finansowanie inwestycji realizowanych przez przedsiębiorców z zewnętrznych źródeł pieniędzy w formie bezzwrotnej, która jest najbardziej pożądana oraz zwrotnej (pożyczki, poręczenia), która z kolei jest najbardziej efektywna – wielokrotne użycie tego samego pieniądza. Często przedsiębiorcy z regionu świętokrzyskiego nie mają odpowiedniej historii kredytowej, co uniemożliwia otrzymanie pożyczki/kredytu w bankach komercyjnych. To powoduje stagnację oraz zacofanie w przedsiębiorstwach. Nie dochodzi do dywersyfikacji portfela świadczonych usług, czy też produkcji nowych towarów.

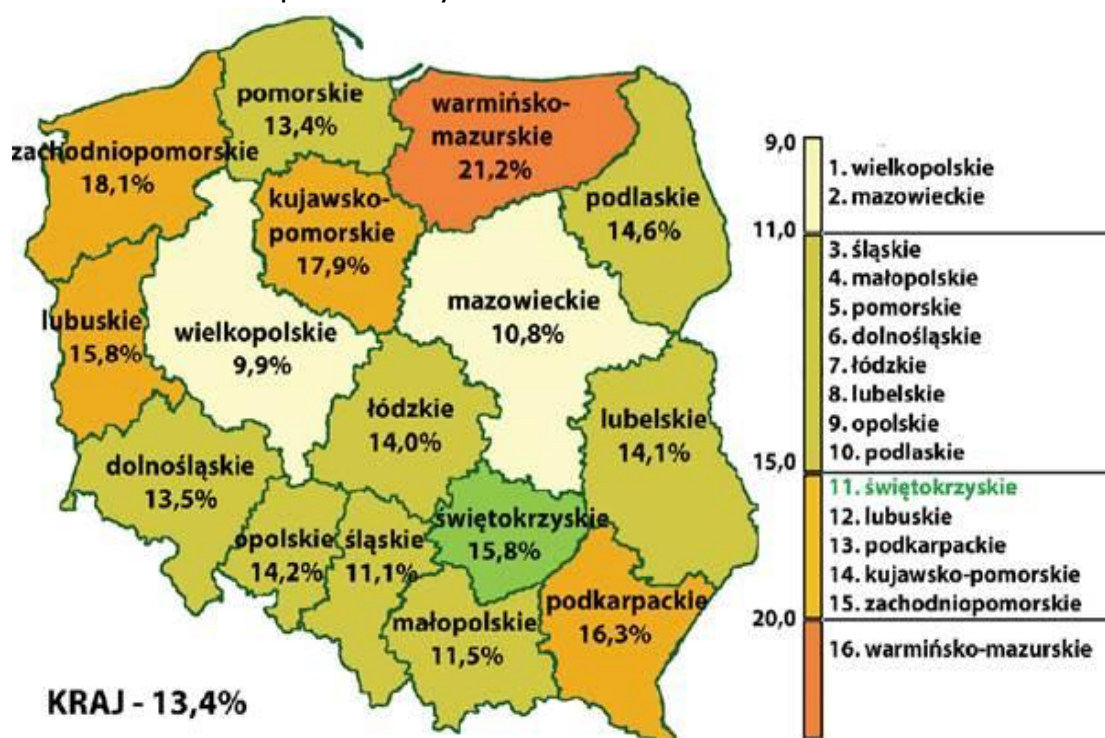
3. Kapitał ludzki, rynek pracy i wykluczenie społeczne

3.1 Rynek pracy

Sytuacja na regionalnym rynku pracy jest niekorzystna. **Bezrobocie** rejestrowane od lat utrzymuje się na poziomie wyższym od średniego w kraju, a bezrobocie długookresowe w 2012 r. było najwyższe w Polsce¹. Charakterystyczną cechą struktury bezrobocia w regionie jest jego zróżnicowanie terytorialne, wysoki udział bezrobocia wśród ludzi młodych, niski poziom wykształcenia bezrobotnych oraz długi okres pozostawania bez pracy. Liczba osób pozostających bez pracy w województwie świętokrzyskim na koniec 2012r. wynosiła 86 708 osób , w tym kobiety 42 568 (analogicznie na koniec 2013 roku 90 124 w tym kobiet 43 838)².

W 2012 r. stopa bezrobocia w województwie wynosiła 15,8% (16,6% - 2013 r.) i była wyższa niż w Polsce (13,4 %). Województwo świętokrzyskie, pod względem poziomu bezrobocia, zajmowało 11 miejsce wśród regionów Polski, na równi z lubuskim. Wyższe bezrobocie odnotowały jedynie województwa: podkarpackie, kujawsko – pomorskie, zachodniopomorskie i warmińsko – mazurskie.

Ponad 55% ogółu bezrobotnych stanowili mieszkańcy wsi (w kraju 43,9%), w tym 49,3% stanowiły kobiety. Znaczny odsetek wśród osób bezrobotnych na wsi stanowili ludzie młodzi o niskim poziomie wykształcenia.

Mapa 7 Stopa bezrobocia według województw na 31.12.2012 r.

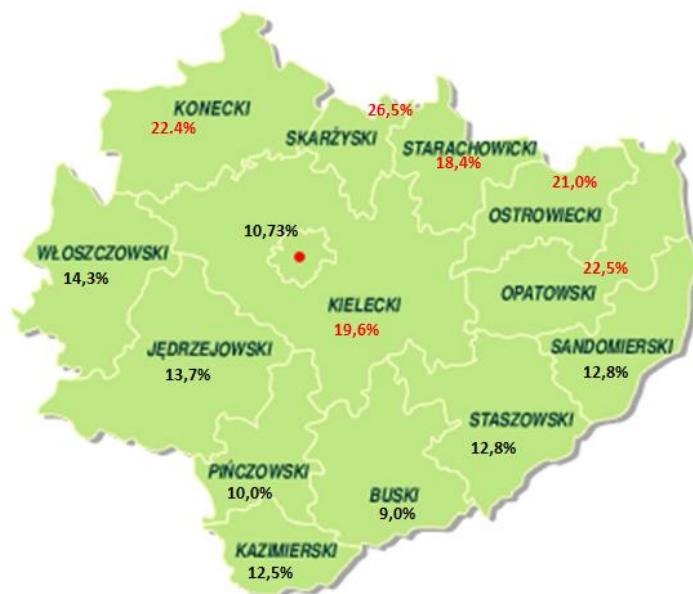
Źródło: Analiza i Ocena Sytuacji na rynku pracy w województwie świętokrzyskim w 2012 r., WUP Kielce

W poszczególnych powiatach województwa obserwujemy zróżnicowanie natężenia bezrobocia. Na koniec 2012 r. najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła

¹ Na podstawie danych GUS – BAEL, źródło: www.stat.gov.pl

² GUS-BDL

w powiatach: skarżyskim - 26,5%, opatowskim - 22,5%, koneckim - 22,4%, ostrowieckim -21,0%, kieleckim - 19,6% i starachowickim - 18,4%, natomiast najniższa w: buskim - 9,0%, pińczowskim - 10,0%, m. Kielce - 10,7%, kazimierskim 12,5%, staszowskim i sandomierskim - po 12,8%.

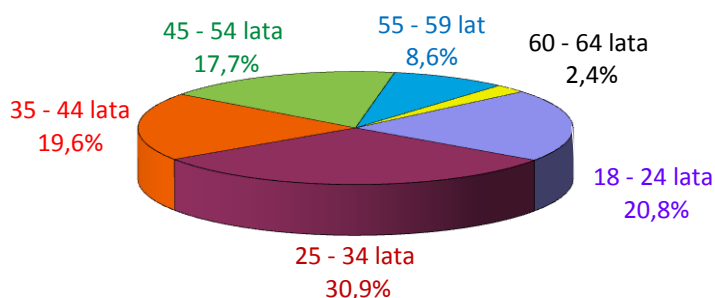

Mapa 8 Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim, stan na 31.12.2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2014 roku łączna liczba osób poszukujących pracy w województwie świętokrzyskim wynosiła 77 799 osób.³

Analizując rozkład bezrobocia wg wieku należy stwierdzić, że w 2012 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby wieku 25 – 34 lata.

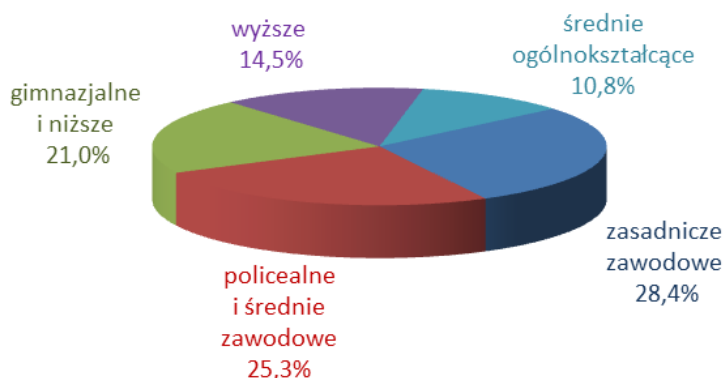

Wykres 6 Struktura bezrobotnych według wieku, stan na koniec 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Analiza i ocena sytuacji na rynku pracy w województwie świętokrzyskim w 2012 r., WUP Kielce.

³ Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach, sierpień 2014 r.

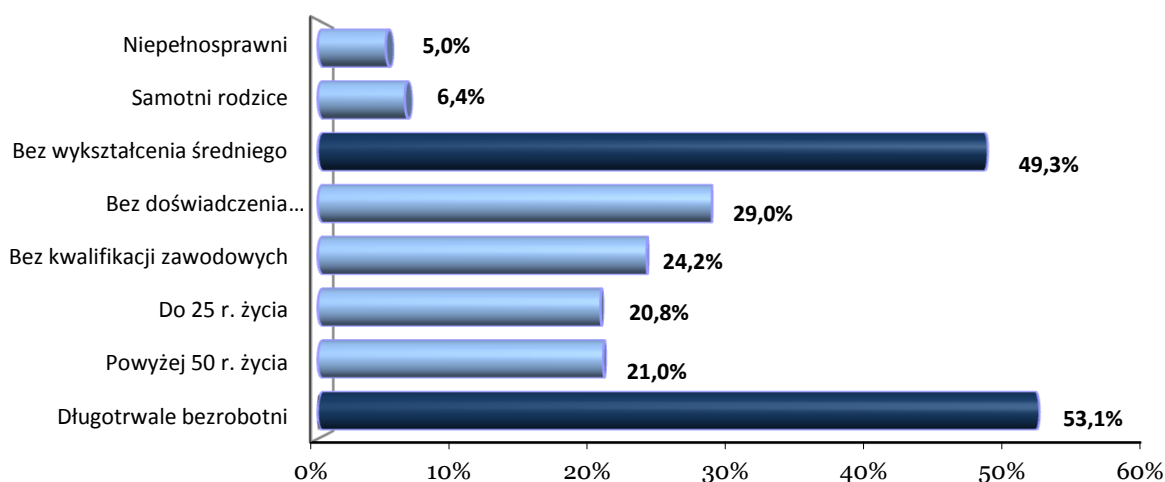
Nadal znaczącym problemem w regionie pozostaje **niski poziom wykształcenia bezrobotnych** (często bez kwalifikacji zawodowych i stażu pracy). W 2012 r. najwięcej osób bezrobotnych posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe – 28,4%.

Wykres 7 Struktura bezrobotnych według wykształcenia, stan na koniec 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Analiza i ocena sytuacji na rynku pracy w województwie świętokrzyskim w 2012 r., WUP Kielce

W dalszym ciągu wyjątkowo trudną sytuację na rynku pracy obserwuje się wśród osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, czyli bezrobotnych długotrwale, powyżej 50 roku życia, do 25 roku życia, bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub nieposiadających wykształcenia średniego, z niepełnosprawnościami oraz bezrobotnych, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia.

Wykres 8 Osoby bezrobotne w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w ogóle bezrobotnych, stan na 31.12.2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP Kielce

Na koniec 2012 r., **osoby bezrobotne długotrwale** stanowiły najliczniejszą grupę wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, przy czym bezrobocie długotrwale

silniej zaznaczało się wśród kobiet (54,2%). Wśród długotrwale bezrobotnych najczęściej było osób w wieku 25 – 34 lata (29,9%) oraz 35 – 44 lata (21,8%).

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok na 31.12.2012 r. wynosiła 31 899 osób, na koniec roku 2013 – 34 413 osób⁴.

Osoby bez wykształcenia średniego stanowiły ponad 49% ogółu bezrobotnych (w kraju 55,6%) w tym prawie 40% to kobiety.

Osoby bez kwalifikacji zawodowych stanowiły ponad 24% ogółu bezrobotnych (50,7% kobiety; 49,3% mężczyźni). Ponadto w województwie świętokrzyskim jest 655 000 osób o niskich kwalifikacjach zgodnie z (ISCED 0-3).⁵

W przypadku wszystkich trzech wskazanych grup nastąpił wzrost liczebności w stosunku do roku poprzedniego.

Zwiększyła się również liczba **bezrobotnych osób powyżej 50 roku życia** (21% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w tym 37,5% kobiety, 62,5% mężczyźni), **osób samotnie wychowujących dzieci** (7% ogółu bezrobotnych, w tym 80% to kobiety) oraz **osób z niepełnosprawnościami**.

Zgodnie ze Spisem Powszechnym Ludności z 2011 roku liczba osób z niepełnościami wynosiła 165,7 tys. osób, co stanowiło 12,9% ludności województwa świętokrzyskiego.

Osoby z niepełnosprawnościami wynosiły 5,0% ogółu bezrobotnych. Najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnościami było w wieku 45 – 54 lata (31,7% ogółu), w wieku 55 – 59 lat – 22,2%, 35 – 44 lat – 17,4%, 25 – 34 lata – 14,4%, a w wieku 18 – 24 lata – 8,9%. Wśród bezrobotnych z niepełnosprawnościami najczęściej osób posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz podstawowe i nieukończone podstawowe lub gimnazjalne, najmniej wykształcenie wyższe. Z kolei, zgodnie z danymi GUS wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w województwie wynosił w 2013 roku 25,3%.⁶

Zmalał nieco odsetek **bezrobotnych do 25 r. życia** (20,8% ogółu), **oraz bezrobotnych w wieku 25 – 34 lata** (30,9%). Łącznie osoby w wieku 18 – 34 lata stanowiły 51,7% ogółu bezrobotnych. W grupie osób bezrobotnych do 25 roku życia kobiety stanowiły 49,3%, a aż 68,3% mieszkańcy wsi.

W niewielkim stopniu zmniejszył się również odsetek **osób bez doświadczenia zawodowego**, jednak nadal stanowił prawie 30% ogółu bezrobotnych, przy czym szczególnie duży odsetek w tej grupie stanowiły kobiety (54,4%).

Niepokojącym zjawiskiem obserwowanym na regionalnym rynku pracy jest również utrzymujący się w 2012 r. wysoki udział bezrobotnych, którzy powracają po raz kolejny do rejestrów – ponad 81% wśród nowo zarejestrowanych.

W kontekście regionalnego rynku pracy istotne znaczenie ma **rolniczy charakter województwa**. Świętokrzyskie jest jednym z najsłabiej zurbanizowanych województw w kraju. Tereny wiejskie zajmują prawie 95% powierzchni województwa i zamieszkuje je ok. 55 % ogółu ludności. Najliczniejszą grupę gospodarstw rolnych (75%) stanowią gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha. Wskaźnik poziomu zatrudnienia w rolnictwie (liczba osób zatrudnionych/100 ha użytków rolnych) jest jednym z najwyższych w Polsce i wynosi 39,5 osób. Przy tak wysokim poziomie

⁴ GUS-BDL

⁵ Informacja sygnałna- aktywność ekonomiczna w województwie świętokrzyskim w IV kwartale 2013 r.

⁶ GUS-BDL

urobnienia i jednocześnie dużego rozdrobnienia występuje problem bezrobocia ukrytego, którego cechą jest m.in. długi okres pozostawiania bez pracy i powolny proces dopasowania się do nowych wymagań rynku. Ponadto rolniczy charakter terenu oraz wysoki poziom bezrobocia zazwyczaj koreluje z ubóstwem.⁷ W kontekście powyższego w *Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2010 – 2020* wskazano zasadność prowadzenia działań skierowanych do osób zatrudnionych w rolnictwie celem ich przebranżowienia oraz podniesienia kwalifikacji zawodowych. Również w UP problem ten został podjęty w kontekście podłoża wyzwaniom optymalnego wykorzystania zasobów ludzkich tkwiących w rolnictwie poprzez reorientację zawodową rolników i ich rodzin w kierunku podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej lub zatrudnienia poza rolnictwem.

Wyniki badań wykazują, że struktura zawodowa popytu na pracowników w województwie świętokrzyskim charakteryzuje się wysokim udziałem popytu na robotników wykwalifikowanych (50,2% wobec 31,9% w kraju). Różnice pomiędzy udziałami poszczególnych grup zawodów w strukturze podaży i popytu wskazują, że stan największej nierównowagi (a więc relatywnie największy niedobór rąk do pracy) występuje w grupie robotników wykwalifikowanych, a największa relatywna nadpodaż bezrobotnych występuje w kategorii pracowników usług i sprzedaży.⁸

Nadal istotnym obszarem wymagającym wsparcia pozostaje **problem równości płci**. Z raportu *Sytuacja kobiet na rynku pracy w Polsce* wynika, że na rynku pracy w Polsce nadal występują istotne różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn. Od lat utrzymują się niższe wskaźniki aktywności zawodowej i zatrudnienia kobiet, wyższy poziom bezrobocia, brak równości w wynagrodzeniach oraz niewielka obecność kobiet na wyższych stanowiskach i w zarządach firm. Pomimo tego, że kobiety w Polsce są lepiej wykształcone zarabiają mniej niż mężczyźni. W 2012 r. różnica w wysokości zarobków pomiędzy kobietami a mężczyznami wynosiła prawie 18%.⁹ W świętokrzyskim kobiety z wyższym wykształceniem posiadają stosunkowo niższe zarobki, niż mężczyźni na takich samych stanowiskach pracy. Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach, zasadnicza różnica między zarobkami kobiet i mężczyzn dotyczy osób z wyższym wykształceniem i wynosi ponad 1,3 tys. zł, a także osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 753 zł.

Nadal trudniejsza sytuacja **kobiet** na rynku pracy związana jest z barierami wynikającymi z godzenia życia zawodowego z obowiązkami rodzinnymi (w tym przede wszystkim macierzyństwem), a także stereotypowym postrzeganiem ról społecznych. Generalnie kobiety mają większe problemy z wejściem na rynek pracy oraz z ponownym podjęciem zatrudnienia, częściej niż mężczyzn dotyka je też problem bezrobocia długotrwałego.

Sytuację zawodową kobiet warunkuje wiele barier i stereotypów, które utrudniają równy dostęp do pracy i awansu zawodowego. Istotna jest tu bariera mentalna wynikająca z tradycyjnego podejścia do pełnienia ról kobiet i mężczyzn w rodzinie, gdzie kobieta odpowiedzialna jest za wychowywanie dzieci a mężczyzna za utrzymanie rodziny. Ponadto sami pracodawcy postrzegają mężczyzn, jako pracowników „uniwersalnych” a kobiety, jako pracowników „podwyższonego ryzyka”. Sytuację kobiet na rynku pracy pogarsza dodatkowo niewystarczająca dostępność do

⁷ Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2010 – 2020.

⁸ Dane na podstawie wyników badań w ramach projektu "Bilans Kapitału Ludzkiego" edycja 2013

⁹ Zeszyty demograficzne: rynek pracy wobec zmian demograficznych: Sytuacja kobiet na rynku pracy w Polsce, Marzena Haponiuk, Instytut Obywatelski, październik 2013 r.

opieki nad dziećmi (w zakresie opieki żłobkowej i przedszkolnej). Ponadto dla kobiet powracających do pracy po okresie związanym z macierzyństwem problematyczna jest również dezaktualizacja kwalifikacji zawodowych (szczególnie w przypadku kobiet o niższych kwalifikacjach).¹⁰

Jak wynika z danych przytoczonych w pozostałych częściach diagnozy, w przypadku województwa świętokrzyskiego nierówności w sytuacji kobiet i mężczyzn na rynku pracy mają odzwierciedlenie w konkretnych wielkościach statystycznych. Wskaźnik aktywności zawodowej pań jest zdecydowanie niższy niż mężczyzn oraz zdecydowanie więcej bezrobotnych kobiet nie posiada kwalifikacji zawodowych. Ponadto widoczna jest niekorzystna sytuacja kobiet w większości kategorii osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Zarówno w Polsce, jak i w województwie świętokrzyskim odnotowuje się relatywnie niski współczynnik aktywności zawodowej i zatrudnienia.

Podniesienie ich poziomu jest istotnym wyzwaniem dla województwa świętokrzyskiego i całego kraju. W kontekście następujących zmian demograficznych włączenie na rynek pracy jak największej liczby osób w wieku produkcyjnym oraz przeciwdziałanie przedwczesnej dezaktywacji zawodowej osób starszych stanowić będzie silny impuls rozwojowy dla gospodarki regionu. *Strategia Europa 2020* za cel stawia osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20 – 64 lata na poziomie 75%. Dla Polski ustalono wartość docelową na 71%. Aktywność ekonomiczna ludności w Polsce jest niższa niż w UE. W 2011 r. współczynniki aktywności ekonomicznej dla Polski wyniósł 56,1% (UE-27; 58,37%), zatrudnienia 50,7% (UE – 27; 52,63%).

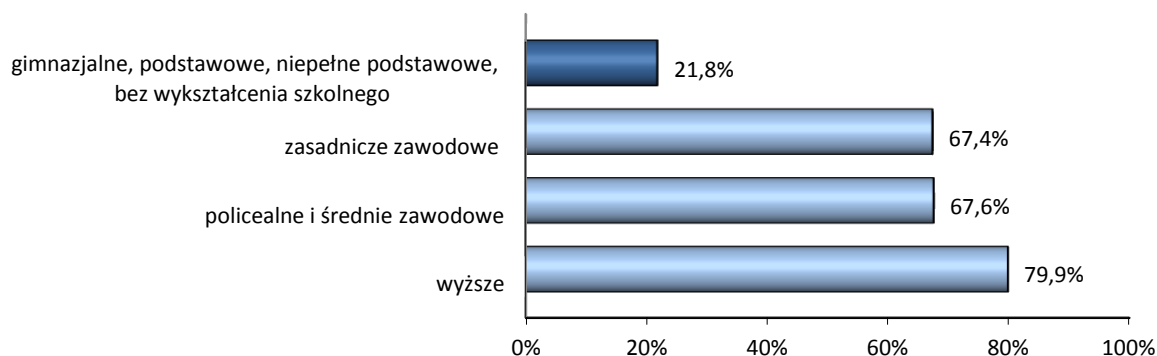
Przeciętnie w 2012 r., w województwie świętokrzyskim współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 57,1% (pozostał na poziomie z roku poprzedniego) i był nadal nieco wyższy niż w skali kraju (**55,9%**). Zdecydowanie wyższą aktywność zawodową w regionie obserwuje się wśród mężczyzn – 64,8% niż kobiet 48,2%, co jest analogiczne do tendencji obserwowanych na rynku krajowym, gdzie wskaźnik aktywności ekonomicznej wśród mężczyzn wynosił 64,3%, a kobiet 48,1%. Natomiast w roku 2013 wskaźnik aktywności w województwie zmniejszył się do 55,8% ogółem, z czego mężczyźni stanowili 64,1%, kobiety zaś 47,8%.¹¹

Wskaźnik aktywności zawodowej ludności zamieszkałej w miastach jest niższy niż ludności wiejskiej (miasto 54,4%, wieś 58,3%). Widoczna jest również zależność pomiędzy posiadanym wykształceniem a wykazywaną aktywnością zawodową. Najmniejsza aktywność zawodowa cechuje osoby posiadające najniższe wykształcenie (gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe lub bez wykształcenia szkolnego).¹²

¹⁰ Zeszyty demograficzne: rynek pracy wobec zmian demograficznych: Sytuacja kobiet na rynku pracy w Polsce, Marzena Haponiuk, Instytut Obywatelski, październik 2013 r.

¹¹ Informacja sygnałna-aktywność ekonomiczna w województwie świętokrzyskim w IV kwartale 2013 r, GUS

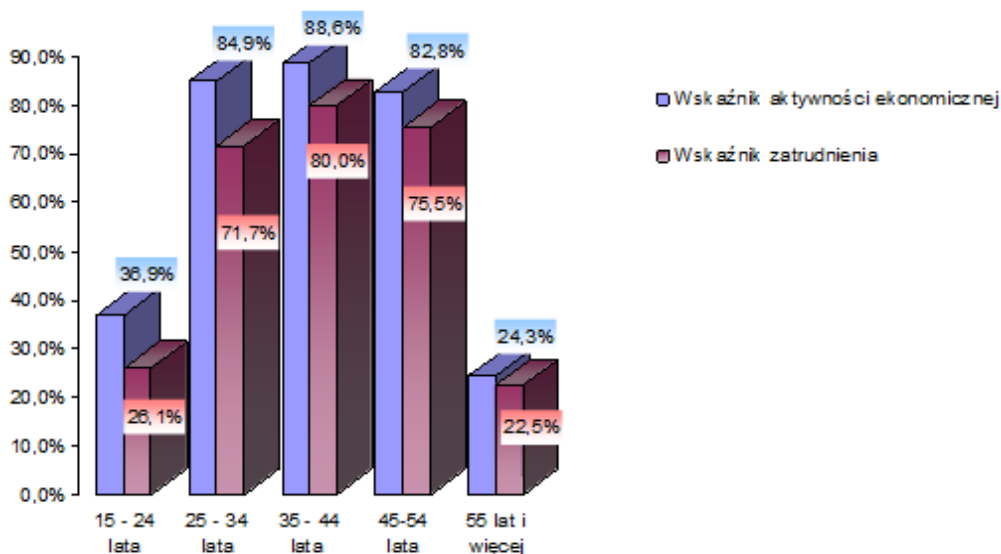
¹² Aktywność ekonomiczna ludności w województwie świętokrzyskim w IV kwartale 2012 r., GUS BAEL

Wykres 9 Aktywności ekonomiczna ludności województwa świętokrzyskiego w IV kwartale 2012 r. w zależności od wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Aktywność ekonomiczna ludności w województwie świętokrzyskim w IV kwartale 2012 r.

W regionie szczególnie niekorzystnie przedstawiają się wskaźniki dotyczące poziomu aktywności ekonomicznej i poziomu zatrudnienia wśród osób młodych (15 – 24 lata) oraz wśród osób powyżej 55 roku życia.

Wykres 10 Wskaźniki aktywności ekonomicznej oraz zatrudnienia w IV kwartale 2012 r.

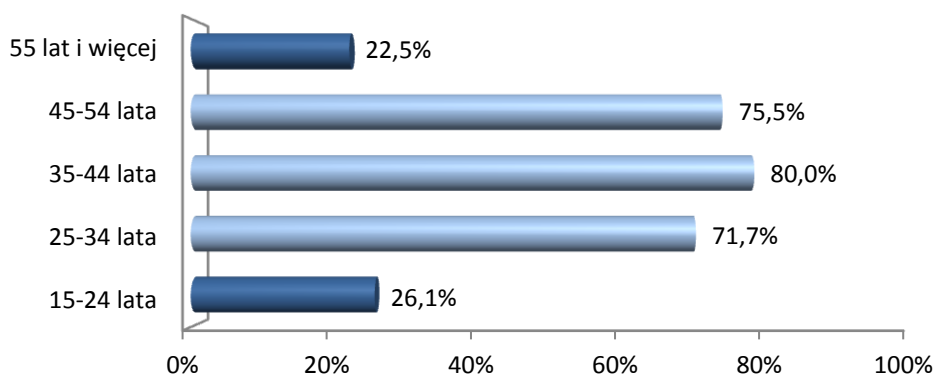
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Aktywność ekonomiczna ludności w województwie świętokrzyskim w IV kwartale 2012 r.

W IV kwartale 2012 r. liczba osób pracujących w województwie wyniosła 569 tys., (spadek o 2,6% w stosunku do roku ubiegłego). Zmniejszyła się liczba osób pracujących na wsi – o 10,2%, podczas gdy w miastach zwiększyła o 8,7%. (BAEL).

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20 – 64 w województwie w 2012 r. wyniósł 64,1% (w kraju 64,7%). Począwszy od roku 2009 r. (65,1%) obserwuje się sukcesywny spadek jego wartości.

Na koniec 2013 r. liczba wszystkich mieszkańców województwa wynosiła 1 268 239 osób (w tym kobiet 649 007)¹³, natomiast osób w wieku produkcyjnym było 839 661, (kobiety 15-59 lat oraz mężczyźni 15-64 lat)

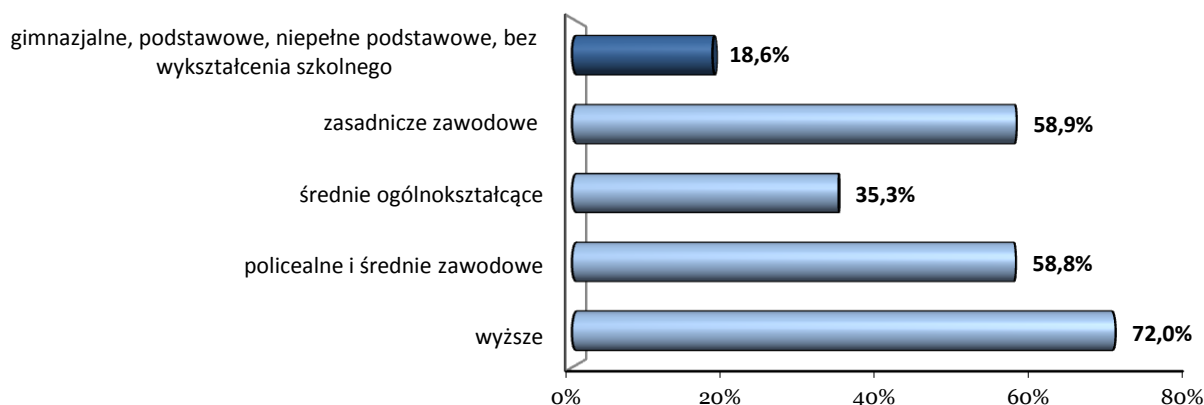
Przeciętny wskaźnik zatrudnienia w województwie w 2012 r. wyniósł 49,6% (w Polsce – 50,2%). Wynik ten sytuował region na 7 miejscu w kraju.¹⁴

Wykres 11 Wskaźnik zatrudnienia wg grup wiekowych w IV kwartale 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Aktywność ekonomiczna ludności w województwie świętokrzyskim w IV kwartale 2012 r.

Wskaźnik zatrudnienia podobnie jak wskaźnik aktywności ekonomicznej jest silnie uzależniony od poziomu wykształcenia oraz od wieku. Najwyższy poziom wskaźnika odnotowano wśród pracowników z wykształceniem wyższym, najniższy wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego.

Wykres 12 Wskaźnik zatrudnienia według wykształcenia w województwie w IV kwartale 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

¹³ GUS, <http://stat.gov.pl>

¹⁴ GUS, <http://stat.gov.pl/wskazniki-monitorujace/>

Problemem wymagającym interwencji jest także wysoki udział bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych. W rejestrach odnotowano na koniec 2013 roku 24.129 osób, tj. 25,5% ogółu i w porównaniu do roku ubiegłego populacja ta zwiększyła się o 1.751 osób, tj. o 7,8%. Bez doświadczenia zawodowego pozostają 26.844 osoby bezrobotne (28,4% ogółu), natomiast bez wykształcenia średniego – 46.465 osób (49,1% ogółu). Ponad 5% ogółu bezrobotnych to osoby niepełnosprawne.¹⁵

Tematyka zmian zachodzących na rynku pracy, w kontekście **zmian demograficznych** w Polsce została poddana dogłębnej analizie w raporcie OECD *Przemiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa: konsekwencje dla lokalnych rynków pracy w Polsce (2013 r.)*. W dokumencie tym wskazano na szereg negatywnych trendów, którym podlegają społeczeństwa państw europejskich, w tym Polska.

Prognozy demograficzne dla Polski wyraźnie wskazują, że w najbliższej przyszłości kluczowym czynnikiem determinującym ilościowe i jakościowe cechy kapitału ludzkiego będą zmiany demograficzne, związane ze starzeniem się społeczeństwa oraz zmniejszaniem się liczby osób w wieku aktywności zawodowej. Dlatego też konieczne jest podjęcie działań mających na celu dążenie do **maksymalnego wykorzystania dostępnych zasobów pracy**, co zostało silnie zaakcentowane w *Raporcie Polska 2030 – wyzwania rozwojowe*, gdzie **sytuację demograficzną, wysoką aktywność zawodową, adaptacyjność zasobów pracy** oraz **wzrost kapitału społecznego** postrzega się jako wyzwania, konieczne do podjęcia w perspektywie do roku 2030.

Na 31.12.2013 r. w województwie świętokrzyskim liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych wynosiła 90 124 (w tym kobiety 43 838, mężczyźni 46 286), z czego 73 000 to osoby bezrobotne aktywne, zaś osoby nieaktywne zawodowo - 490 000.¹⁶

Rekomendacje zawarte w *Raporcie* wskazują też na konieczność **wdrożenia działań wpływających na podwyższenie efektywnego wieku wychodzenia z rynku pracy** (wraz z wydłużaniem się oczekiwanej długości trwania życia). Ponadto w celu redukcji wzrastającego obciążenia demograficznego (głównie osobami w wieku poprodukcyjnym) działaniom ukierunkowanym na zwiększenie podaży pracy oraz zwiększanie aktywności zawodowej powinny towarzyszyć działania mające na celu wzrost dzietności.

Analiza wskaźnika opisującego popytową stronę lokalnych rynków pracy "Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym" wskazuje, że najbardziej ograniczone możliwości podjęcia pracy występują w powiatach: pińczowskim, opatowskim, kazimierskim.

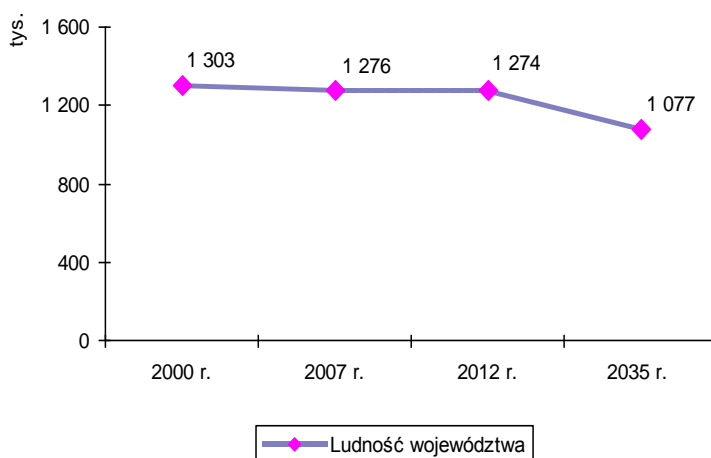
Sytuacja demograficzna w województwie jest jedną z najbardziej niekorzystnych w kraju. Zidentyfikowanymi głównymi problemami są: **ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji, a w konsekwencji ujemny przyrost rzeczywisty ludności, intensywnie postępujące zjawisko starzenia się społeczności** w wyniku znacznego wzrostu udziału osób w wieku poprodukcyjnymi malejącego udziału osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży) w ogólnym zatrudnieniu.

¹⁵ Świętokrzyski Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na rok 2014, zatwierdzony uchwałą nr 2590/14 z dnia 13 marca 2014 roku przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego

¹⁶ GUS-BDL

Świętokrzyskie należy do województw, w których liczba ludności maleje najszybciej. W stosunku do roku 2000 liczba ludności zmniejszyła się o blisko 29 tys. osób. Prognozuje się, że do 2035 r. ludność województwa zmniejszy się o 226 tys. osób w stosunku do roku wyjściowego (2000 r.) i o 197 tys. osób w stosunku do 2012 r.

Na zmniejszenie stanu ludności, o którym mowa, wpływ miał niewątpliwie naturalny ruch ludności (związany z umieralnością i rozrodnością), jednak w przeważającej części zmiana ta dokonała się w wyniku notowanego od kilkunastu lat ujemnego salda migracji wewnętrznych i zewnętrznych. Mieszkańcy województwa byli nadreprezentowani w odpływie z Polski zarówno przed akcesją Polski do UE jak i po niej, przy czym w drugim okresie nadreprezentacja stała się dużo wyraźniejsza. Ponadto świętokrzyskie w porównaniu do pozostałych województw ma charakter wypychający, o czym świadczą wyniki regresji logistycznej dla danych BAEL z lat 1999 – 2006.¹⁷

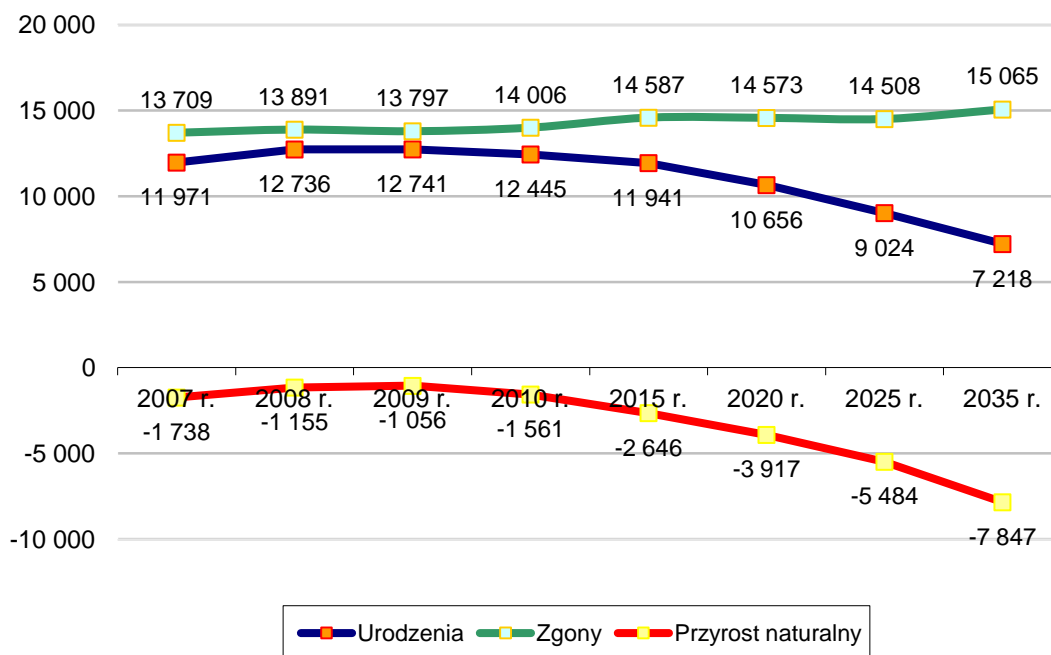

Wykres 13 Prognoza ludności województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Prognoza ludności na lata 2008 – 2035

Przyrost naturalny ludności województwa jest ujemny. Prognozuje się, że w 2035 r. może osiągnąć wartość (-) 7 847.

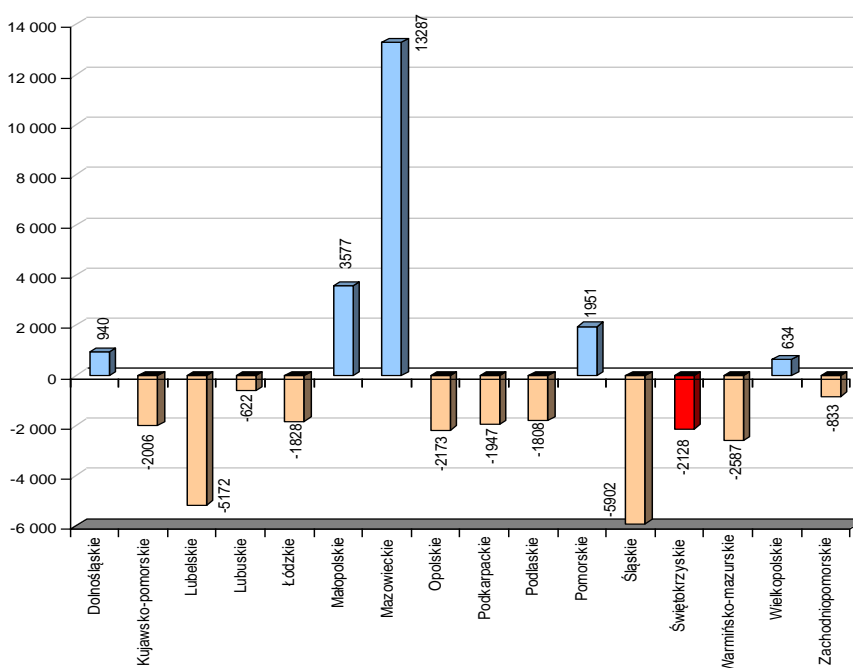
¹⁷ Raport cząstkowy z IV etapu: Badania rynku na potrzeby projektu „Od diagnozy do prognozy – potrzeby gospodarki a jakość kapitału ludzkiego w województwie świętokrzyskim, 2010 r.

Wykres 14 Ruch naturalny ludności województwa świętokrzyskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Prognoza ludności na lata 2008 – 2035

Saldo migracji utrzymuje się na ujemnym poziomie. Na koniec 2012 r. osiągnęło wartość (-) 2 128, bardziej niekorzystne saldo migracji odnotowano jedynie w czterech województwach.

Wykres 15 Saldo migracji ludności województwa świętokrzyskiego

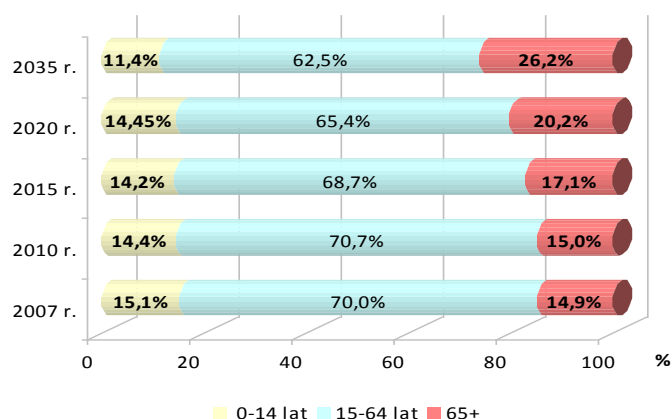
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2012 r.

W latach poprzednich tj. 2010 i 2011 r. saldo migracji wewnętrznych wyniosło odpowiednio (-) 2 567 oraz (-) 2 408, a saldo migracji zewnętrznych 22 i 103.¹⁸

W przypadku Świętokrzyskiego szczególnie niekorzystne jest zjawisko migracji poza województwo osób młodych, będących na etapie edukacji wyższej lub absolwentów uczelni. W *SRWŚ 2014 - 2020* jako przyczynę tego zjawiska wskazuje się m.in. na słabą identyfikację młodzieży z regionem. W przypadku emigrantów w województwa świętokrzyskiego, dużo silniej niż w innych regionach przyczyną emigracji są motywy ekonomiczne. Typowy dla województwa jest ponadto duży udział migracji między wojewódzkiej.¹⁹

SRWŚ 2014 - 2020 w zakresie celów dotyczących **wspierania zatrudnienia** podkreśla również konieczność **koncentracji na** poprawie dostępu do wsparcia dla ludzi młodych, w tym w zakresie zdobywania pracy i doświadczenia zawodowego oraz wspierania przedsiębiorczości młodego pokolenia w tworzeniu nowych miejsc pracy oraz nabywaniu kompetencji społecznych.

W regionie zachodzą silne procesy starzenia się społeczeństwa. Prognozuje się, że w 2035 r. ponad 26% społeczeństwa będą stanowiły osoby powyżej 65 roku życia.

Wykres 16 Prognoza ludności według biologicznych grup wieku (w procentach),

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Prognoza ludności na lata 2008 – 2035

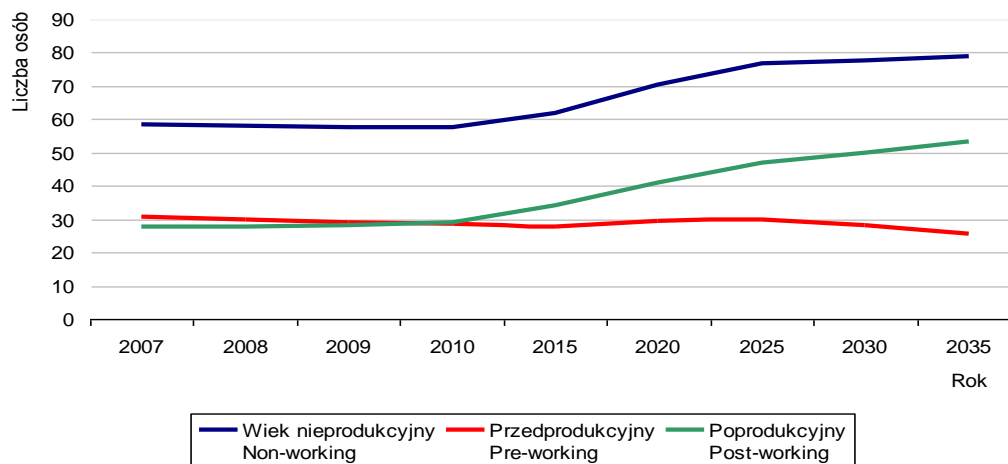
Wzrasta odsetek osób w wieku nieprodukcyjnym (w większości osób w wieku poprodukcyjnym). Na koniec 2012 r. w województwie świętokrzyskim na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 58 osób w wieku nieprodukcyjnym (średnia dla kraju 57). Według prognoz w 2020 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym będzie przypadało ponad 70 osób w wieku nieprodukcyjnym. W perspektywie do roku 2035 r. szacuje się, że osoby w wieku poprodukcyjnym będą stanowiły prawie 30% ludności.

Na 31.12.2013 r. w świętokrzyskim osób powyżej 50 roku życia było 480 728, w tym w wieku: 50-54 lata - 87 705; 55-59 lat - 99 635; 60-64 lata - 89 362; 65-69 lat - 62 909; 70 lat i więcej- 141 117.²⁰

¹⁸ Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie świętokrzyskim w 2011 r., grudzień 2012 r., GUS.

¹⁹ Raport cząstkowy z IV etapu: Badania rynku na potrzeby projektu „Od diagnozy do prognozy – potrzeby gospodarki a jakość kapitału ludzkiego w województwie świętokrzyskim, 2010 r.

²⁰ GUS-BAEL

Wykres 17 Współczynnik obciążenia demograficznego województwa świętokrzyskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Prognoza ludności na lata 2008 – 2035

Województwo charakteryzuje niski współczynnik dzietności, w 2012 r. wynosił 1,232 i był jednym z niższych w kraju - 12 miejsce. Problematyka niskiego poziomu dzietności została poddana analizie w Raporcie OECD *Przemiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa: konsekwencje dla lokalnych rynków pracy w Polsce*. Polskie kobiety później rodzą pierwsze dziecko oraz posiadają mniej dzieci. Wśród głównych czynników wpływających na odkładanie decyzji o urodzeniu dziecka wymienia się niestabilne warunki zatrudnienia, trudne warunki ekonomiczne, jak również zmiany w stylu życia współczesnych rodzin.

Jak wskazano w *SRWŚ 2020* odpływowi ludności z regionu świętokrzyskiego można przeciwdziałać między innymi poprzez tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy, natomiast niwelowanie czynników wpływających na niski poziom dzietności wymaga interwencji o bardziej wszechstronnym charakterze.

Poziom wydatków na usługi w Polsce w zakresie opieki nad dziećmi, w szczególności w odniesieniu do dzieci poniżej trzeciego roku życia, jest szczególnie niski (OECD, 2012 r.). Województwo świętokrzyskie obok lubelskiego i warmińsko – mazurskiego posiada najmniejszą dostępność miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz najmniejszą w kraju liczbę placówek opieki nad dziećmi. W 2012 r. odsetek dzieci objętych opieką instytucjonalną w 2012 r. w regionie był jednym z niższych w Polsce i wyniósł 2,6. Niższy wskaźnik wystąpił jedynie w województwie pomorskim.

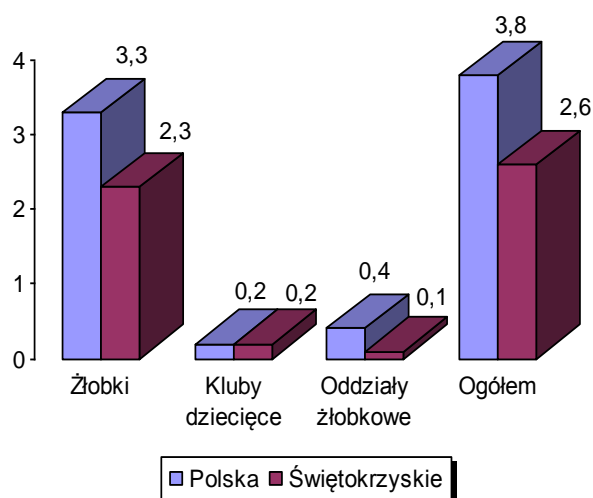
W 2012 r. liczba placówek dla dzieci do lat 3 wynosiła 21 i była najniższa w skali kraju (GUS "Żłobki i kluby dziecięce w 2013r.") Liczba miejsc w placówkach dla dzieci w wieku do lat 3 na 1000 dzieci w woj. świętokrzyskim w 2012r. wynosiła ok. 24 i była najniższa w skali kraju (GUS "Żłobki i kluby dziecięce w 2013r."). W 2013 r. nastąpił wzrost do 29 instytucji opieki nad dziećmi do lat 3.²¹ Dodatkowo, ogólna liczba dzieci w wieku do lat 3 wynosiła w 2013 roku 45 852, zaś liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 wynosiła 1 200 i wzrosła o 50% w stosunku do roku 2012²².

²¹ „Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3” (Dz.U. z 2013 r. poz. 1457).

²² „Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3” (Dz.U. z 2013 r. poz. 1457).

Według dostępnych danych w województwie świętokrzyskim funkcjonuje jeden przykładowy żłobek, utworzony przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Kielcach (dane: rejestr MPiPS).

Jak wynika ze "Sprawozdania Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3" (Dz. U. z 2013 r. poz. 1457) w województwie świętokrzyskim nie występują nieinstytucjonalne formy opieki nad dziećmi do lat 3. Brak jest statystyk na temat zatrudnienia nań z obszaru województwa świętokrzyskiego. Według danych za 2013 r. dziennych opiekunów zatrudnionych w 16 gminach na terenie Polski było 56, przy zerowym stanie w regionie świętokrzyskim.

Wykres 18 Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką instytucjonalną w 2012 r. w Polsce i województwie świętokrzyskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Żłobki i kluby dziecięce w 2012 r.

W celu przeciwdziałania niekorzystnym efektom wynikającym ze wzrostu odsetka osób w wieku poprodukcyjnym na rozwój ekonomiczny konieczne jest podejmowanie działań na rzecz wydłużenia aktywności zawodowej i przeciwdziałania dezaktywacji społeczeństwa.

W Polsce do głównych powodów dezaktywacji zawodowej osób w wieku 50 – 64 lata zalicza się korzystanie ze świadczeń emerytalnych oraz stan zdrowia. W Świętokrzyskiem w 2012 r. choroby i niepełnosprawność stanowiły trzecią z przyczyn bierności zawodowej. Pierwsze dwie to korzystanie z różnego rodzaju świadczeń emerytalnych oraz edukacja i uzupełnianie kwalifikacji.²³ Generalnie osoby starsze gorzej radzą sobie na rynku pracy i mają większe problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Im starsza grupa wiekowa, tym wyższy odsetek osób długotrwale bezrobotnych.²⁴

Poza wskazanymi, do istotnych czynników dezaktywacji zawodowej zalicza się również sytuację w miejscu pracy, która jest związana ze wzrostem konkurencyjności

²³GUS, BAEL

²⁴ Bezrobotni 50+ w województwie świętokrzyskim w latach 2005 – 2010, 2011 r.

ze strony osób młodych, szerszym zastosowaniem nowych technologii, nową kulturą pracy i nowymi wzorcami zachowania.

Pracodawcy chętniej zatrudniają osoby młode gdyż postrzegają je jako bardziej produktywne, często lepiej wykształcone i posiadające kwalifikacje lepiej dostosowane do aktualnych potrzeb. Dodatkowo wynagrodzenia młodszych pracowników są niższe (co jest szczególnie istotne w okresie trudności gospodarczych). Należy zaznaczyć, że podejście takie ma charakter stereotypowy, gdyż starsi pracownicy posiadają wieloletnie doświadczenie zawodowe, którego często brakuje pracownikom młodym oraz mają ustabilizowane życie rodzinne.²⁵ Dlatego też w celu wydłużenia wieku aktywności zawodowej i podnoszenia wydajności starszych pracowników kompleksowego podejścia wymagają kwestie związane z poprawą warunków pracy, promocją zatrudnienia starszych pracowników, organizacją pracy, zarządzaniem w miejscu pracy (w tym zarządzaniem wiekiem), trafnym rozpoznawaniem i poprawą kompetencji/kwalifikacji, a także zwiększaniem możliwości zatrudniania kobiet przez rozwój usług umożliwiających godzenie życia rodzinnego i zawodowego.²⁶

Dla osiągnięcia dłuższej aktywności zawodowej konieczne jest również realizowanie działań na rzecz zapewnienia dobrego stanu zdrowia, jako jednej z podstawowych przyczyn pozostawania bez pracy. Poprawa zdrowia społeczeństwa jest niezwykle ważną determinantą wzrostu gospodarczego. Zwiększa produktywność, podaź zasobów rynku pracy, osiągnięcia edukacyjne oraz zmniejsza koszty utraconej produktywności. W latach 2000-2009 zdrowie, jako bariera do podjęcia pracy było istotne dla 15,7 % społeczeństwa, w tym dla 57,2 % kobiet i 42,8% mężczyzn²⁷.

Według danych GUS na koniec 2013 roku utworzono 14,5 tyś nowych miejsc pracy. Pracujący według sekcji i wielkości jednostek w IV kwartale 2013r. - ogółem - 261 440 w tym rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo - 1628; przemysł - 70564; przetwórstwo przemysłowe - 59450; budownictwo-19289; handel- w tym naprawa pojazdów samochodowych - 47830; transport i gospodarka magazynowa - 10736; zakwaterowanie i gastronomia - 53 76; informacja i komunikacja - 1638; działalność finansowa i ubezpieczeniowa - 3508; obsługa rynku nieruchomości - 2935; działalność profesjonalna, naukowa i techniczna - 3753; administrowanie i działalność wspierająca - 3911; administracja publiczna i obrona narodowa -, obowiązkowe zabezpieczenie społeczne - 16711; edukacja - 38075; opieka zdrowotna i pomoc społeczna - 29977; działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją - 4221; pozostała działalność usługowa – 1288.²⁸

Pomimo znacznej interwencji funduszy strukturalnych alokowanych dla regionu w latach 2007 – 2013 w Świętokrzyskiem nadal istnieją ogromne potrzeby zarówno w zakresie wsparcia infrastruktury ochrony zdrowia, profilaktyki zdrowia jak również działań edukacyjno – szkoleniowych.

Jak wskazano w *Position Paper dla ochrony zdrowia*²⁹ województwo świętokrzyskie od lat charakteryzuje się najstarszą przeciętnie populacją w kraju. Generalnie stan zdrowia polskiego społeczeństwa jest gorszy od przeciętnego w UE. Niższa jest

²⁶ Przemiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa: konsekwencje dla lokalnych rynków pracy w Polsce, 2013 r.

²⁷ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, 2013 r.

²⁸ Dane: Informacja sygnałna- Kielce, październik 2014, Urząd Statystyczny w Kielcach.

²⁹ Position Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 – 2020, Krajowe Ramy Strategiczne, marzec 2014 r.

również przeciętna długość życia (mężczyzn o 5 lat a kobiet o 2 lata), a także zmniejszanie się liczby lat przeżytych w zdrowiu. Wyższa niż przeciętnie w UE jest również umieralność zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet. Spada współczynnik umieralności niemowląt, ale mimo wszystko jest wyższy niż średni w UE (2011 r. UE 3,9 na tysiąc żywych urodzeń, Polska 4,6). Istotnym problemem obszaru zdrowia są niska świadomość społeczna oraz wykrywalność chorób w zaawansowanych stadiach, co w znacznym stopniu utrudnia a nawet uniemożliwia wyleczenie. Notowany jest ponadto deficyt finansowania działań profilaktycznych a także niska zgłaszalność na profilaktyczne badania populacyjne. W regionie, podobnie jak w całym kraju, nadal silnie zaznacza się zjawisko tzw. nadumieralności mężczyzn. Największa różnica w zgonach zaczyna się już w przedziale wiekowym od 15–19 lat i z każdym przedziałem wiekowym rośnie. Utrzymuje się również tendencja wyższej umieralności wśród mieszkańców wsi, niż mieszkańców miast. Obserwowane jest natomiast zmniejszenie ogólnej liczby zgonów niemowląt, przy czym wyższe jest na obszarach wiejskich. Według danych za 2011 r. nadal do głównych przyczyn zgonów mieszkańców województwa należały **choroby układu krążenia** (46,81%), **nowotwory** (22,74%), zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu (6,41%) **choroby układu oddechowego** (4,79%) oraz choroby **układu trawiennego** (3,82%). Pozostałe przyczyny zgonów stanowiły 15,42%.

Przyczyny zgonów		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1	Choroby układu krążenia	6 394	6 668	6 590	6 703	7 724	7 436	6 425
2	Nowotwory	2 948	3 122	3 257	3 227	3 120	3 118	3 121
3	Zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu	896	903	869	883	576	894	881
4	Choroby układu oddechowego	762	714	640	718	711	593	657
5	Choroby układu trawiennego	483	488	514	531	454	527	524
6	Pozostałe przyczyny zgonów	1 786	1 908	1 832	1 829	1 202	1 438	2 117
OGÓŁEM		13 269	13 803	13 702	13 891	13 797	14 006	13 725

Tabela 2 Główne przyczyny zgonów w województwie świętokrzyskim w latach 2005 – 2011

Źródło: Ocena stanu zdrowia mieszkańców województwa świętokrzyskiego, Kielce, listopad 2013 r. Departament Ochrony Zdrowia na podstawie danych ŚCMOZ za 2005 r. oraz za lata 2006 – 2010 (dane opublikowane przez GUS na stronach internetowych Tabele – Dane dla jednostki podziału lokalnego – Ludność).

W 2012 r. w województwie odnotowano **wzrost liczby zachorowań na jednostki chorobowe** zidentyfikowane, jako główne przyczyny zgonów w województwie tj. związane z **chorobami układu krążenia, układu pokarmowego, układu moczowo-płciowego i oddechowego** oraz **choroby nowotworowe** i związanych z tym liczby hospitalizacji ogólnych. Liczba zachorowań na nowotwory w województwie świętokrzyskim jest wyższa niż średnia dla kraju i jest jedną z wyższych³⁰, a umieralność na nowotwory złośliwe w Polsce jest wyższa niż w średnia dla krajów Europy.³¹

³⁰ GUS, 2011 r., źródło: www.stat.gov.pl

³¹ Krajowy Rejestr Nowotworów, źródło: http://www.pto.med.pl/linki/krajowy_rejestr_nowotworow

Z Oceny stanu zdrowia mieszkańców województwa świętokrzyskiego, wynika, że w 2012 r. najczęstszymi chorobami układu krążenia były: niewydolność serca, przewlekła choroba niedokrwienna serca, choroby serca niedokładnie określone i powikłania chorób serca, dusznica bolesna, ostry zawał serca, migotanie i trzepotanie przedsionków oraz choroba nadciśnieniowa z zajęciem serca. Najczęstszymi chorobami przewodu pokarmowego były kamica żółciowa, zapalenie żołądka i dwunastnicy, wirusowe i inne określone zakażenia jelitowe, przewlekłe wirusowe zapalenie wątroby oraz inne niezakaźne zapalenie żołądkowo-jelitowe i jelita grubego. Najczęstszym schorzeniem układu moczowo-płciowego była kamica nerki i moczowodu. Wśród chorób układu oddechowego najczęściej wystąpiły: przewlekła zaporowa choroba płuc oraz zapalenie płuc. Wśród chorób nowotworowych najczęstszymi były nowotwory o niepewnym lub nieznanym charakterze jamy ustnej i narządów trawiennych, nowotwory o niepewnym lub nieznanym charakterze innych i nieokreślonych umiejscowień, nowotwór o niepewnym lub nieznanym charakterze ucha środkowego, narządów układu oddechowego i klatki piersiowej – oraz nowotwór złośliwy pęcherza moczowego.

Do 2011 r. w regionie sukcesywnie wzrastała liczba **schorzeń psychiatrycznych** (w 2012 r. nastąpił nieznaczny spadek). Główną przyczynę hospitalizacji pacjentów w szpitalach o profilu psychiatrycznym w roku 2012 nadal stanowiły **zaburzenia psychiczne** i **zaburzenia zachowania spowodowane użyciem alkoholu**. Drugą przyczyną hospitalizacji była **schizofrenia**. Na kolejnych miejscach znalazły się zaburzenia osobowości i zachowania spowodowane chorobą, uszkodzeniem lub dysfunkcją mózgu oraz epizod depresyjny i zaburzenia depresyjne nawracające. Powyższe dane mogą świadczyć o zmniejszonej odporności społeczeństwa naszego regionu na czynniki stresowe związane ze zwiększoną dynamiką życia codziennego.

Notowane jest również zwiększenie liczby osób leczonych w poradniach odwykowych z powodu używania alkoholu oraz substancji psychoaktywnych.

W województwie nadal obserwowana jest niekorzystna sytuacja epidemiologiczna gruźlicy, a współczynnik zapadalności wirusowego zapalenia wątroby typu C, utrzymuje się na poziomie wyższym niż średnia dla Polski.

Jednocześnie w województwie notuje się wyższe niż średnie dla polski wartości dotyczące szczepień ochronnych oraz widoczny jest systematyczny **wzrost zapotrzebowania ludności na realizację programów zdrowotnych**.

Według danych (ROPS) wynika, iż w województwie świętokrzyskim wdrożono 132 zdrowotne programy profilaktyczne (w tym programy: gminne, powiatowe i wojewódzkie). Samorząd Województwa Świętokrzyskiego realizował 1 zdrowotny program profilaktyczny.

Istotnym problemem w regionie jest również **wzrastająca zachorowalność na cukrzycę i pylicę płuc**. Cukrzyca jest obecnie jednym z największych nierozwiązanych problemów medycyny. Rośnie liczba chorych, w tym chorych z powikłaniami, które przyczyniają się do przedwczesnej umieralności, mogą powodować kalectwo i w zdecydowanym stopniu wpływać na pogorszenie komfortu życia. Cukrzyca jako pierwsza na świecie choroba niezakaźna została uznana przez Światową Organizację Zdrowia za epidemię. W początkowej fazie, chorzy nie dostrzegają jej i często bagatelizują pierwsze symptomy, co prowadzi do poważnych powikłań (np. utrata wzroku, źle gojące się rany, niedoczynność mięśnia sercowego). W Polsce na cukrzycę choruje ponad 3 mln rocznie z powodu cukrzycy i jej powikłań

umiera ponad 21 tys. osób. Ponad 1 mln osób jest niezdiagnozowany. Roczne koszty leczenia cukrzycy wynoszą ponad 7 mld PLN, z czego ponad połowa to koszty leczenia powikłań. Koszty utraconej produktywności z powodu przedwczesnych zgonów kształtują się na poziomie ponad 1 mld PLN.³²

W ostatnich latach, również w świętokrzyskim obserwuje się znaczny liczbę zachorowań na cukrzycę, o czym świadczą poniższe dane:

A. Liczby bezwzględne

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	34 307	37 472	39 701	42 992	44 981	43 511	47 689
Leczeni po raz pierwszy	3 657	5 474	4 505	4 217	4 271	4 395	5 532

Tabela 3 Liczba zachorowań na cukrzycę w liczbach bezwzględnych w woj. świętokrzyskim opracowanie własne Departament Ochrony Zdrowia UMWS, na podstawie danych WCZP ŚUW w Kielcach.

B. Współczynnik na 100 tys. ludności

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	2 689,6	3 701,1	3 906,7	4 220,1	4 415,3	4 208,1	4 612
Leczeni po raz pierwszy	286,7	540,6	443,3	413,9	419,2	425,1	535,0

Tabela 4 Liczba zachorowań na cukrzycę w woj. świętokrzyskim na 100 tys. ludności opracowanie własne Departament Ochrony Zdrowia UMWS, na podstawie danych WCZP ŚUW w Kielcach.

Pylice płuc dominują wśród stwierdzanych chorób zawodowych. Najwyższym poziomem zapadalności charakteryzują się: górnictwo i wydobywanie, przetwórstwo przemysłowe, oraz budownictwo. Narażenie na pyły o działaniu zwłókniającym jest jednym z najistotniejszych problemów na terenie województwa świętokrzyskiego. Ryzyko wystąpienia pylicy wzmagają ekspozycja na pył przemysłowy, na który narażeni są pracownicy zatrudnieni w licznych kopalniach znajdujących się na terenie województwa, a także wysiłek fizyczny towarzyszący ich pracy. Narażenie na pył krzemionki dotyczy ok. **15 000** pracowników na terenie województwa świętokrzyskiego mających kontakt z pyłem. Liczba zakładów, w których występuje narażenie na pył o działaniu zwłókniającym wynosi **ok. 1 400**. Liczba pylic krzemowych stwierdzanych w ostatnich latach na terenie województwa świętokrzyskiego **rośnie**. Pomimo tego, że w ostatnich latach na terenie kraju notuje się spadek pylicy jak i współczynnika zapadalności w przeliczeniu na 100 tys. zatrudnionych, to województwo świętokrzyskie charakteryzuje jeden z największych współczynników zapadalności w Polsce. Występowanie w naszym województwie **licznych zakładów pracy** tj.: kopalnie odkrywkowe, zakłady kamieniarskie, kamieniołomy, zakłady ceramiczne, zakłady przemysłu hutniczego i odlewniczego, w których obróbka materiałów skalnych zawierających krzemionkę bardzo często odbywa się w pomieszczeniach zamkniętych, jest powodem dużej ekspozycji pracowników tych zakładów na agresywny pył zwłókniający tkankę płucną. W ciągu

³² Cukrzyca – Ukryta pandemia, Sytuacja w Polsce- Edycja 2014 r., Novo Nordisk we współpracy z Gdańskim Uniwersytetem Medycznym

ostatnich **5 lat w województwie świętokrzyskim rozpoznano 117 przypadków pylicy. Są to obecnie najczęściej stwierdzane choroby na terenie naszego województwa, które doprowadzają do trwałego inwalidztwa oraz mogą stanowić zagrożenie dla życia.** W większości pylice krzemowe stwierdzane są u mężczyzn powyżej 40. roku życia, przy czym należy zaznaczyć, iż choroba nie zależy od wieku, a czasu i rodzaju ekspozycji na szkodliwe czynniki. Lekarze medycyny pracy spotykają coraz częstsze przypadki zaawansowanych klinicznie pylic stwierdzonych po krótkim okresie ekspozycji i w młodym wieku. Niezbędne są działania edukacyjne mające podnoszące poziom świadomości i wiedzy pracowników w celu ograniczenia ryzyka rozwoju patologii zawodowej.³³

Ponadto według dostępnych danych wynika, iż absencja chorobowa z tytułu choroby własnej osób ubezpieczonych w ZUS, w województwie świętokrzyskim wygląda następująco: - liczba dni absencji chorobowej 6 756,7; liczba zaświadczeń lekarskich-531; przeciętna długość zaświadczenia lekarskiego-12,73 dni. Główne powody absencji chorobowej w pracy to: choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego i tkanki łącznej; ciąża i połóg; urazy i zatrucia oraz choroby układu nerwowego³⁴.

W kontekście wskazanych powyżej uwarunkowań, w zakresie *RPOWŚ 2014-2020* uwzględniono typy interwencji skierowane na poprawę jakości regionalnego rynku pracy. Należą do nich m.in. działania mające na celu poprawę sytuacji osób pracujących oraz nieaktywnych zawodowo na rynku pracy, np. poprzez zapewnienie możliwości podniesienia kwalifikacji zawodowych oraz wszechstronnego doradztwa. Działania zaprogramowane w ramach *RPOWŚ 2014-2020* będą kładły nacisk na **jakość i efektywność oferty**, co zostanie odzwierciedlone w kryteriach oceny projektów. Znaczące wsparcie skoncentrowane będzie także na projektach dotyczących zakładania działalności gospodarczej, w tym przez ludzi młodych, oraz osoby należące do grup społecznych, znajdujących się w wyjątkowo niekorzystnej sytuacji.

Przeciwdziałanie niekorzystnym tendencjom demograficznym, stanowiącym w perspektywie kilku lat poważne wyzwanie dla regionu, również w kontekście rynku pracy, stoi u podstaw decyzji o zawarciu w *RPOWŚ 2014-2020* interwencji zorientowanej na aktywizację zawodową osób starszych. Ponadto istotną część alokacji *Programu* w obszarze rynku pracy przeznaczona zostanie na równouprawnienie płci oraz ułatwienia dla godzenia życia zawodowego i prywatnego, w szczególności przez kobiety.

³³ Na podstawie danych Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy w Kielcach.

³⁴ Dane z dokumentu pn. Absencja chorobowa w 2012 roku, ZUS-Departament Statystyki i Prognoz Aktuarialnych, Warszawa 2013 r.

3.2 Edukacja

Edukacja to ogół oddziaływań służących formułowaniu się zdolności życiowych człowieka począwszy od pierwszego etapu kształcenia.

Rozsądne wykorzystywanie zasobów ludzkich jest podstawą gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, która stanowi jeden z fundamentów *Strategii Europa 2020*. Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego stanowią kapitał warunkujący dalszy rozwój regionu. Podstawę decyzji o konieczności podejmowania trudu budowania potencjału kapitału ludzkiego poprzez działania w zakresie podnoszenia dostępu do wysokiej jakości edukacji stanowią obserwowane w regionie niekorzystne tendencje demograficzne. Jak wskazano w *SRWS 2020* sytuacja demograficzna w Świętokrzyskiem jest jedną z najbardziej niekorzystnych w kraju i wskazuje na istotną i narastającą barierę w rozwoju społeczno – gospodarczym. Przeciwdziałanie ich przyszłym skutkom wymaga podjęcia szeregu dynamicznych działań, które będą sprzyjały rozwojowi wysoko wykwalifikowanych zasobów ludzkich oraz ich aktywizacji społecznej i zawodowej. Nie uda się tego osiągnąć bez wysokiej jakości edukacji odpowiadającej na potrzeby zmieniającego się otoczenia. Stąd też, podniesienie jakości edukacji jest jednym z zasadniczych kierunków mających na celu zmianę dotychczasowych trendów demograficznych występujących w regionie.

Pomimo obserwowanego na przestrzeni ostatnich lat wzrostu inwestycji w kapitał ludzki, a co za tym idzie pozytywnych zmian w obszarze edukacji (zarówno w funkcjonowaniu samego sektora edukacji, jak i postawach edukacyjnych mieszkańców województwa świętokrzyskiego) nadal identyfikowany jest szereg problemów z którymi boryka się system kształcenia i szkolenia.

Jednym z podstawowych problemów edukacji zarówno w kraju jak i w województwie jest niedopasowanie oferty edukacyjnej do realiów rynku pracy i potrzeb zgłaszanych przez przedsiębiorców. Istotne zagrożenia wynikają również z **nierówności w dostępie do usług edukacyjnych, jakości nauczania oraz niskiej świadomości społeczeństwa dotyczącej konieczności uzupełniania kwalifikacji.** Jak wskazano w zaktualizowanej *Strategii Rozwoju Polski Wschodniej do roku 2020* mieszkańców województw Polski Wschodniej w tym świętokrzyskiego charakteryzuje **mniejszy niż średnio w kraju poziom umiejętności cyfrowych** oraz **szczególnie trudna sytuacja absolwentów na rynku pracy**, które mogą być przyczynami wykluczenia społecznego.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 wskazuje, że walka z wykluczeniem społecznym i zjawiskiem ubóstwa powinna się skupiać m.in. na poprawie dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym do wysokiej jakości edukacji.

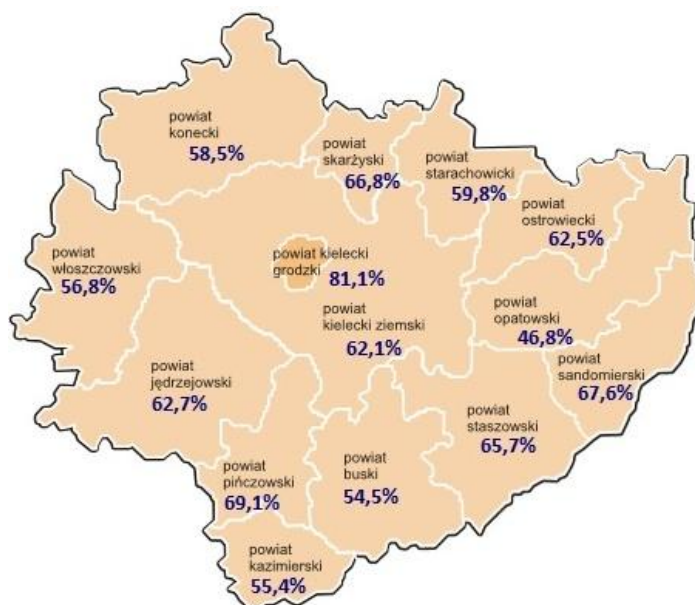
Budowanie kapitału intelektualnego rozpoczyna się już na etapie edukacji przedszkolnej. Porównując dane dla kraju i województwa, można stwierdzić, że w regionie występuje relatywnie niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej.

W Polsce na **1 216 467** dzieci w wieku przedszkolnym działa **20 464 placówek**, które zapewniają jedynie **969 897 miejsc**. Na jedno miejsce w przedszkolu w skali kraju przypada **1,25** dziecka, co oznacza że 1/5 dzieci nie ma możliwości uczęszczania do przedszkoli.

W województwie świętokrzyskim na **33 986** dzieci w wieku przedszkolnym funkcjonują **754** placówki wychowania przedszkolnego, z czego **262 to przedszkola**. Łącznie zapewniają **23 726** miejsc. Na jedno miejsce przypada **1,43 dziecka**, co oznacza, że ponad 40% dzieci nie ma możliwości uczęszczania do przedszkola (dane: *System Informacji Oświatowej z dnia 2012-04-24, Wychowanie przedszkolne wg płci wieku i województw*). Na dzień 31.12.2013 r. liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną wyniosła 27 150 na 38 231 dzieci ogółem w wieku 3-5 lat w regionie.³⁵

Wg danych GUS w roku 2012 w województwie świętokrzyskim do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 64,3% dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat), w tym zdecydowanie mniej na terenach wiejskich - 50,7 %. Największy odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do przedszkoli występował w m. Kielce (81,1%) oraz powiatach: sandomierskim, staszowskim, pińczowskim i skarżyskim (ponad 65%). Najniższy poziom wskaźnika odnotowano w powiecie opatowskim (46,8%). W województwie świętokrzyskim występują obszary, w których odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną (w wieku 3-5 lat) jest wciąż niewielki.

Potwierdzeniem są różnice w upowszechnieniu edukacji przedszkolnej które wystąpiły na obszarach wiejskich, gdzie odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną był najwyższy w powiecie sandomierskim (61,9%), natomiast najniższy w powiatach: kazimierskim (28,0%) i opatowskim (32,8%). Obszary te, wymagają wzmocnienia działań mających na celu uświadomienie korzyści płynących z wcześniejszego rozpoczynania edukacji, jak i pozwalających na stworzenie odpowiedniej bazy systemu przedszkolnego.

Mapa 9 Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych edukacją przedszkolną w województwie świętokrzyskim w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

³⁵ GUS - BDL

Według Raportu pn. *Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz systemu edukacji w województwie świętokrzyskim w kontekście przyszłej perspektywy finansowej 2014-2020*, z roku 2013, w województwie funkcjonują **placówki przedszkolne** przeznaczone dla dzieci, które mają **specjalne potrzeby edukacyjne**. Obecnie istnieje 7 przedszkoli specjalnych z czego 5 jest publicznych (prowadzonych przez starostwo powiatowe), a 2 są niepubliczne (prowadzone przez NGO). Łącznie specjalne placówki publicznej edukacją przedszkolną objęły 77 dzieci.

Pomimo znacznych środków finansowych przeznaczonych na rozwój opieki przedszkolnej w perspektywie 2007 – 2013 w ramach PO KL i niewątpliwie istotne zmiany in plus w tym obszarze, w perspektywie 2014 – 2020 obszar ten nadal wymagał będzie prowadzenia działań na rzecz zwiększania dostępu do wysokiej jakości i przystępnych cenowo miejsc opieki nad dziećmi. Ponadto w kontekście prognozowanych negatywnych zmian demograficznych należy również pamiętać, że zapewnienie łatwego dostępu do opieki nad dzieckiem jest jednym z elementów, które mogą pośrednio wpłynąć na zwiększenie dzietności przy jednoczesnym utrzymaniu wysokiej aktywności zawodowej rodziców (*Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*). Dodatkowo należy podjąć działania polegające na wydłużeniu czasu pracy przedszkola. Związane jest to przede wszystkim z tym, iż region świętokrzyski charakteryzuje się rolniczymi uwarunkowaniami, co przekłada się m.in. na niestandardowe godziny pracy rodziców. W związku z tym, często rodzice nie oddają dziecka do przedszkola pozostawiając pod opieką, najczęściej członka rodziny, bądź opiekuna.

Potwierdzeniem konieczności podejmowania działań w zakresie rozwoju edukacji przedszkolnej są wyniki badania *Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 POKL, 2012*, z których wynika, że do istotnych problemów edukacji przedszkolnej w regionie należą przede wszystkim: **zbyt mała liczba przedszkoli i miejsc w przedszkolach** oraz **zbyt wysokie opłaty za korzystanie z placówek**.

W kontekście wskazanych powyżej uwarunkowań: zbyt małego uczestnictwa dzieci w edukacji przedszkolnej oraz zbyt małej dostępności miejsc opieki nad dziećmi, należy prowadzić działania zwiększające możliwość dostępu do przedszkoli, poprawę ich infrastruktury oraz dobrej jakości usług (poprzez tworzenie nowych placówek wychowania przedszkolnego w powiatach/gminach o najniższym upowszechnieniu edukacji przedszkolnej oraz wspieranie istniejących w zakresie wygenerowania dodatkowych miejsc jak i modernizacji infrastruktury). W podejmowanych działaniach, należy również uwzględnić, dostępność infrastruktury dla dzieci z niepełnosprawnościami oraz działania zmierzające do poprawy jakości edukacji pod kątem potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami o różnych rodzajach niepełnosprawności.

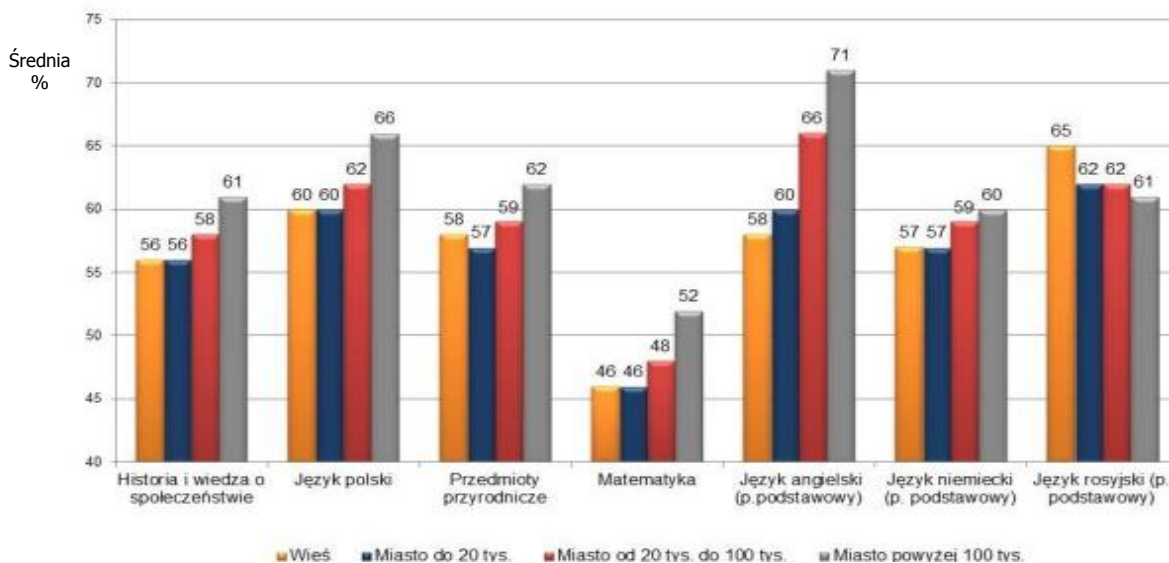
Dodatkowo, pomimo wielu działań realizowanych w województwie świętokrzyskim, nadal region wypada niekorzystnie w porównaniu z innymi w Polsce. Ogólny odsetek dzieci nieobjętych edukacją przedszkolną w wieku 3-5 lat w roku 2012 w województwie wynosił 35,7% (w kraju 30,3%) i jest to czwarty co do wielkości wynik spośród innych województw, tuż po regionach: warmińsko-mazurskim - 39,6%, kujawsko-pomorskim – 38,3% oraz podkarpackim – 36,2%.

W raporcie dotyczącym edukacji przedstawiono także, konieczność podejmowania działań skierowanych do dzieci o specjalnych wymaganiach edukacyjnych (zarówno dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością, jak i dzieci z zaburzeniami i opóźnieniami w rozwoju, takimi jak np. problemy z mową czy zakłócenia w funkcjonowaniu społecznym). W związku z rosnącą liczbą podopiecznych przebywających w placówkach należy, przede wszystkim podjąć działania związane z odpowiednim przygotowaniem kadry pedagogicznej do pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach. Co więcej, w ramach dodatkowych działań realizowanych przede wszystkim w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki 2007-2013, żaden projekt nie zakładał zakupu tablic multimedialnych dla przedszkoli i placówek przedszkolnych. Skutkuje to należyty, choć tradycyjnym przekazywaniem informacji przez pedagogów. Wykorzystując nowe rozwiązania można w sposób bardziej interesujący prowadzić zajęcia. Wiąże się to, ze szkoleniami/warsztatami skierowanymi do pedagogów prowadzących zajęcia. Rekomendowanym i ważnym elementem w którym bezpośrednio uczestniczy kadra nauczycieli wychowania przedszkolnego jest indywidualizacja nauczania w przedszkolach, która nie znajdowała dotychczas odzwierciedlenia w prowadzonych działaniach. Zdefiniowano istotne problemy w przypadku edukacji przedszkolnej wśród dzieci 5-letnich, które nie uczęszczały wcześniej do przedszkola, gdzie zdarza się że nie opanowały takich umiejętności jak: koordynacja ruchowa czy też prawidłowa wymowa. Dlatego, też należałoby odpowiednio przeszkolić nauczycieli pod kątem realizacji tego typu działań.

Kolejnym etapem edukacji według *Ustawy z dnia 7 września 1991 r. systemie oświaty* z póź. zmianami, jest edukacja podstawowa, gimnazjalna i ponadgimnazjalna.

Na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej uczniowie ze świętokrzyskiego w 2013 roku zdobyli średnio 23,72 pkt. Uczniowie ze szkół w miastach powyżej 100 tysięcy mieszkańców osiągnęli średni wynik wyższy od średnich wyników pozostałych uczniów. Różnica ta, podobnie jak w latach ubiegłych, jest największa w odniesieniu do wyników szkół wiejskich. Dodatkowo uczniowie szkół niepublicznych osiągnęli wyniki znacznie wyższe od uczniów szkół publicznych. Według danych GUS na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2012 działało **896** tego typu szkół. Ogólna liczba dzieci i młodzieży - uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz liceów ogólnokształcących wynosiła **128 196 osób**. W miastach mieszkało **71 789** osób w wieku szkolnym, co stanowiło 56% ogółu, zaś na obszarach wiejskich **56 407** osób, co stanowiło 44%.

Pomimo tego, iż w regionie kładzie się duży nacisk na edukację, w dalszym ciągu identyfikowane są obszary wymagające wsparcia, szczególnie w eliminowaniu dysproporcji w dostępie i jakości edukacji pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi. Na obszarach wiejskich i w małych miastach uczniowie gimnazjów osiągają gorsze wyniki, niż ich rówieśnicy w średnich i dużych miastach.

Wykres 19 Wyniki egzaminu gimnazjalnego 2013 w zależności od lokalizacji szkoły

Źródło: www.edulandia.pl, za CKE

Wyniki uczniów na egzaminach zewnętrznych w 2012 i 2013 r. różnią się w zależności od lokalizacji szkoły. Wyższe średnie wyniki uzyskiwali uczniowie ze szkół wielkomiejskich, zdecydowanie niższe - ze szkół wiejskich.

Wyniki uczniów szkół w miastach małych (do 20 tysięcy mieszkańców) i średnich (od 20 do 100 tysięcy mieszkańców) są porównywalne.

Na podstawie dokumentu opracowanego przez GUS pn. *Wybory ścieżki kształcenia a sytuacja zawodowa Polaków*, można wnioskować iż poziom wykształcenia rodziców ma istotny wpływ na poziom deklarowanego docelowego wykształcenia dzieci.

Wynika iż, osiągnięte przez ojca wykształcenie najczęściej skutkowało osiągnięciem podobnego lub o stopień wyższego poziomu wykształcenia przez potomstwo, zaobserwowano w szczególności na obszarach wiejskich. Dodatkowo jeżeli ojciec nie posiadał żadnego wykształcenia ponad 40% dzieci osiągnęło wykształcenie najwyżej zasadnicze zawodowe (w miastach 5,9%, na wsiach 44,5%), prawie 1/3 średnie lub policealne, z czego dwa razy więcej osób w miastach – 36,5%. Podobne tendencje wykazano w stosunku do wykształcenia matki. Wykształcenie matki miało bardzo podobne echo w wykształceniu potomstwa, jak wykształcenie ojca. Najczęściej dzieci powielają drogę edukacyjną rodziców lub kończą edukację o jeden szczebel wyżej.

Istotnym problemem w regionie jest utrzymująca się niższa niż w kraju zdawalność egzaminu maturalnego. W 2013 r. egzamin dojrzałości zdało **79,3%** uczniów z województwa świętokrzyskiego (w 2012 r. 78,3%), w kraju - **81%** (w 2012r. 80%). Najłabsze wyniki egzaminu maturalnego odnotowano w powiecie pińczowskim, (64,6%), najlepsze w buskim (85,6%).

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego do 2020 przytaczając wyniki badania OECD dotyczącego wybranych, kluczowych kompetencji młodzieży pod koniec obowiązkowego kształcenia w szkole wskazuje, że generalnie polscy „uczniowie dość dobrze radzą sobie ze standardowymi zadaniami wymagającymi schematycznego zastosowania posiadanej wiedzy i umiejętności. Gorzej natomiast wypadają uczniowie, jeśli chodzi o ich umiejętności twórcze. Operacje takie jak samodzielne

myślenie, formułowanie hipotez, rozumowanie naukowe, analizowanie i rozwiązywanie problemów, dostrzeganie alternatywnych rozwiązań sprawiają im trudności większe niż uczniom w wielu innych krajach UE i OECD. Świadczy to o tym, że w szkołach nadal większe znaczenie odgrywa nauczanie, które koncentruje się na zapamiętywaniu (faktów, algorytmów postępowania), a nie rozwijaniu umiejętności przydatnych na współczesnym rynku pracy oraz w procesie uczenia się i nabywaniu nowych umiejętności przez okres całego życia. Aby sprostać wymaganiom współczesnego świata, konieczne jest większe zwracanie uwagi na rozwój umiejętności twórczego i krytycznego myślenia, samoorganizacji, skutecznego komunikowania się, pracy zespołowej oraz przedsiębiorczości”.

Ponadto *SRKL* wskazuje na konieczność podejmowania działań w obszarze edukacji obejmujących: wzmacnianie wyposażenia szkół i nowoczesne technologie (TIK), podnoszenie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli oraz wzmacnianie dostępu do nowoczesnych materiałów edukacyjnych, rozwój indywidualizacji nauczania, podnoszenie umiejętności pracy własnej ucznia, kreatywności, myślenia twórczego i pracy w grupie, kształtowanie właściwych postaw zdrowotnych (np. żywieniowych), wzmacnianie modelu pomocy psychologiczno – pedagogicznej oraz podnoszenie jakości i wzmacnianie systemu potwierdzania kompetencji i egzaminów zewnętrznych.

Analizując szkoły w województwie świętokrzyskim, należy zwrócić uwagę, iż nie są odpowiednio wyposażone w sprzęt komputerowy oraz TIK, które z czasem będą stawały się nieodzownym elementem nauczania. Według danych GUS (BDL) z 2012 roku, w województwie jest **830** pracowni komputerowych z dostępem do Internetu (w Polsce 21 223), w tym na obszarach wiejskich **569** (w Polsce **11 612**). Przy czym pod względem liczby komputerów z dostępem do Internetu na obszarach wiejskich województwo zajęło dopiero 11 miejsce w kraju. Poza wskazanymi problemami samego procesu nauczania w regionie, według danych GUS, występują istotne problemy w zakresie infrastruktury placówek oświaty, w tym m.in. w zakresie infrastruktury sportowej. W roku 2011/2012 w województwie dwie na pięć szkół wiejskich nie posiadało sali gimnastycznej.

Według prognozy GUS w roku 2020 w porównaniu do roku 2013 w województwie świętokrzyskim w dwóch spośród trzech analizowanych grup wiekowych wystąpią spadki liczebności z czego największe będą dotyczyć grupy osób w wieku 16-18 lat (22,53%) oraz 13-15 lat (10,07%). Wyjątek stanowić będzie grupa osób 7-12 lat gdzie prognozuje się przyrost o 7,07%.

Szczególną wagę przykładają się do szkolnictwa zawodowego. W województwie świętokrzyskim w roku 2012 funkcjonowały łącznie **183 placówki kształcenia zawodowego**, z czego 87 to technika (18 035 uczniów), 79 zasadnicze szkoły zawodowe (5 381 uczniów), 17 szkół specjalnych przysposabiających do pracy (z liczbą uczniów 412). Ponadto zgodnie z danymi SIO na dzień 30 września 2013 roku w województwie świętokrzyskim było 2161 absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, co stanowi 14,53% ogółu absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w regionie (w tym szkół specjalnych/bez szkół dla dorosłych). Liczba bezrobotnych absolwentów według rodzaju kształtuje się na poziomie: zasadnicze zawodowe-449 osób zaś policealne i średnie zawodowe – 1567 osób (stan na III kw. 2014 roku - według danych WUP).

SRKL wskazuje na konieczność zwiększenia nacisku na kształcenie praktyczne, ukierunkowane na odpowiednie przygotowanie zawodowe oraz zmniejszenie

stosowania nauczania teoretycznego. Zgodnie z Wytycznymi Komisji Europejskiej oraz krajowymi dokumentami strategicznymi podkreślana jest konieczność wprowadzenia do programów szkolnych elementów nauczania służących podnoszeniu u uczniów kreatywności, innowacji i przedsiębiorczości (*Komunikat Komisji, Europa 2020*) jako warunku koniecznego do rozwijania zdolności twórczych.

Wiadomo, iż w ramach realizacji komponentu regionalnego POKL 2007-2013 - 137 pracodawców z regionu świętokrzyskiego wzięło udział we wdrożeniu koncepcji szkół, w tym z uwzględnieniem szkoleń bezpośrednio u pracodawcy (dane z realizacji).

Szkoły w województwie świętokrzyskim są również słabo wyposażone w pomoce dydaktyczne, a pracownie przedmiotowe zarówno w szkołach ogólnych jak i zawodowych, wymagają nakładów finansowych na dostosowanie do nowoczesnego nauczania. Potrzebę wsparcia infrastrukturalnego dla szkół uzasadnia m.in. raport pn. *Stan szkolnictwa zawodowego w Polsce* (wydany w 2013 roku). W województwie świętokrzyskim zanotowano odchylenia poniżej średniej ogólnopolskiej w odniesieniu do największej liczby typów wyposażenia techniczno-dydaktycznego. Kwestią problematyczną w szkołach w całej Polsce są pracownie lub warsztaty szkolne, w których jest prowadzona praktyczna nauka zawodu bądź mogą odbywać się praktyki zawodowe. Zgodnie ze ww. raportem pewien odsetek szkół w ogóle nie posiada sal tego typu, w innych natomiast bywają one niewykorzystywane lub wykorzystywane w niewielkim zakresie.

Wskaźnik skolaryzacji netto w regionie dla zasadniczych szkół zawodowych (wiek 16 – 18 lat) w 2012 r. był jednym z niższych w skali kraju (11,7% przy średniej w Polsce 13,21%, natomiast w przypadku liceów ogólnokształcących i szkół zawodowych oraz ogólnozawodowych osiągnął wartości wyższe niż średnia w kraju (odpowiednio licea 45,65% i 44,41%, szkoły zawodowe i ogólnozawodowe 34,15% i 31%).

Z punktu widzenia efektywności i jakości kształcenia kluczowe znaczenie ma **aktualizacja wiedzy i kompetencji nauczycieli, w tym w szczególności realizujących kształcenie zawodowe** po to, aby ich wiedza odpowiadała aktualnemu rozwojowi danej dziedziny i była zgodna z trendami na rynku pracy. Szybkie zmiany społeczno - gospodarcze wraz z postępującym rozwojem i rolą nowoczesnych technologii sprawiają, że nauczyciele ci muszą stale doskonalić swe umiejętności, aby móc przekazywać uczniom wiedzę najbardziej aktualną oraz niezbędne umiejętności³⁶.

W obszarze edukacji szczególny akcent należy położyć na wsparcie działań skierowanych do dzieci ze specjalnymi potrzebami, w tym do dzieci z niepełnosprawnościami, szczególnie w kontekście planowanego sukcesywnego zwiększania odsetka dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczających do szkół ogólnodostępnych.

Według *Raportu z realizacji Wojewódzkiego Programu Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2006-2013* w województwie świętokrzyskim w 2011 roku kształceniem specjalnym objętych było 4 433 uczniów, z czego najwięcej w mieście Kielce – 772 (co stanowi 17% uczniów z niepełnosprawnościami w stosunku do całego regionu).

Z powyższych danych wynika również, iż największa ilość dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszcza do szkół ogólnodostępnych w tym, 762

³⁶ Stan szkolnictwa zawodowego w Polsce – raport, wyd. KOWEŻIU, Warszawa 2013 r.

to uczniowie szkół podstawowych, 550 uczniowie gimnazjum. Natomiast do szkół integracyjnych uczęszcza 582 uczniów, w tym najwięcej do szkół podstawowych, natomiast najmniej do szkół ogólnokształcących. Ponadto w województwie świętokrzyskim w badanym roku, wydano ogółem **2757** orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego z czego najwięcej stanowiły orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania oraz o potrzebie kształcenia specjalnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim³⁷.

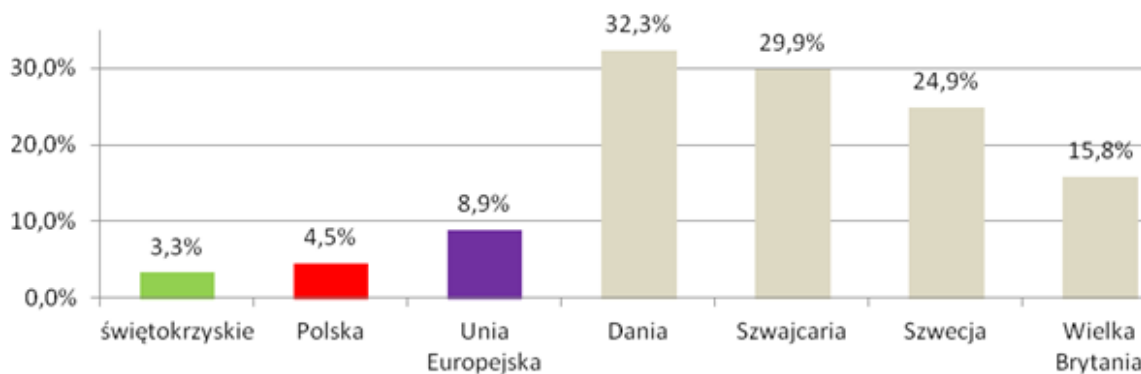
Wybór ścieżek edukacyjnych w znacznym stopniu jest uwarunkowany przez płeć. Mężczyźni wybierają kształcenie zawodowe, zaś kobiety kształcenie w szkołach wyższych, co potwierdzają dane zawarte w opracowaniu wydanym przez GUS pn. *Wybory ścieżki kształcenia a sytuacja zawodowa Polaków*. Większość kobiet zarówno z obszarów wiejskich (61,9%) jak i miejskich (58,4%) posiada stosunkowo wyższy poziom wykształcenia niż mężczyźni, przy jednoczesnym niższym procencie wykształcenia zawodowego, gdzie poziom przedstawia się następująco: obszary wiejskie (38,2%), miasto (40%).

Kobiety rezygnują z kształcenia na każdym etapie edukacji. Przy czym w około 70% przyczyną zaprzestania nauki są powody rodzinne. Najwięcej kobiet zakończyło naukę na poziomie szkoły średniej lub policealnej – 77%. Również brak wystarczających środków finansowych w ogromnym stopniu wpłynął na zaprzestanie edukacji u kobiet, najbardziej widoczne jest to przy wykształceniu wyższym – 73,7% kobiet, podstawowym i gimnazjalnym – 70,8%, a także średnim – 68,1%.

Istotnym problemem województwa świętokrzyskiego jest również **niski udział osób w wieku 25-64 lata w kształceniu ustawicznym**. Uczenie się przez całe życie (ang. LLL, tj. life long learning) stanowi podstawowy czynnik zwiększania jakości kapitału ludzkiego przekładający się bezpośrednio na poziom i jakość zatrudnienia. Stały rozwój gospodarczy, dynamiczny postęp techniczny i zmiany w technologiach informacyjno-komunikacyjnych, uzależniają szanse na rynku pracy od uczestnictwa w kształceniu ustawicznym, obejmującym zarówno podnoszenie jak i zdobywanie nowych kwalifikacji i wykształcenia.

Wg danych Eurostatu w roku 2011 zaledwie 4,5% mieszkańców Polski z grupy 25-64 lata uczestniczyło w kształceniu lub szkoleniu, czyli prawie dwukrotnie mniej niż wynosi średnia dla Unii Europejskiej. W świetle tych danych widać skalę problemu w regionie, gdzie wg danych GUS odsetek osób dorosłych w wieku 25-64 uczestniczących w kształceniu i szkoleniu w roku 2012 wyniósł 3,0%.

³⁷ Raport z realizacji Wojewódzkiego Programu wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu na 2006-2013, Raport za rok 2011.

Wykres 20 Odsetek osób w wieku 25-64 uczestniczących kształceniu lub szkoleniu w województwie świętokrzyskim na tle Polski, UE i wybranych krajów w roku 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu i GUS.

Duże dysproporcje w wielkości powyższego wskaźnika widoczne są w także w poszczególnych województwach. Różnica pomiędzy regionem o najwyższej i najniższej wartości wskaźnika wyniosła w 2011 r. 3,3 pkt.

Zagadnieniom aktywności edukacyjnej Polaków poświęcone zostało badanie Bilans Kapitału Ludzkiego *Kształcenie przez całe życie*³⁸. Z badania wynika, że najczęściej swoje kompetencje podnoszą osoby dobrze wykształcone, młode lub w średnim wieku oraz mieszkające w dużych miastach. Najliczniejszą grupą, która nigdy nie uczestniczyła w kursach lub szkoleniach stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym, co jeszcze pogłębia ich trudną sytuację na rynku pracy. W kontekście uczenia się przez całe życie nie bez znaczenia jest także edukacja seniorów po 65 roku życia, którzy w związku ze zmianami w systemie emerytalnym i wydłużaniem się średniej długości życia, wymagają wsparcia w utrzymaniu aktywności zawodowej i społecznej.

W świetle danych GUS województwo świętokrzyskie charakteryzuje wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców na przestrzeni ostatnich lat. Zwiększa się liczba mieszkańców z wykształceniem wyższym oraz spada z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym. Jednocześnie przeprowadzony w 2011 roku Narodowy Spis Powszechny Ludności pokazuje, że spośród ogółu ludności osoby z wykształceniem wyższym stanowią zaledwie 16,0% ogółu. Najliczniejsze grupy stanowili mieszkańcy z wykształceniem średnim i policealnym – 30,0%, zasadniczym zawodowym – 21,3%, ukończonym podstawowym – 21,2% oraz średnim zawodowym – 17,5%.

Poziom wykształcenia w dużej mierze warunkuje aktywność na rynku pracy, jednak w obecnych warunkach nawet wykształcenie wyższe nie jest gwarantem zatrudnienia. *Badanie zapotrzebowania na zawody i kwalifikacje w województwie świętokrzyskim*³⁹ wskazuje, iż wśród wymagań stawianych przyszłym pracownikom najistotniejsze jest doświadczenie zawodowe, w dalszej kolejności ukończone kursy i uprawnienia specjalistyczne, wykształcenie kierunkowe oraz umiejętności praktyczne. W procesie kształcenia jednym z istotniejszych aspektów jest połączenie dobrego przygotowania teoretycznego z praktyką, szczególnie odbywaną bezpośrednio w firmach. Niezbędne jest usunięcie luki pomiędzy wymaganiami

³⁸ PARP, 2012 r.

³⁹ Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach, 2012 r.

pracodawców a przygotowaniem i kwalifikacjami absolwentów. Współpraca pomiędzy sektorem edukacyjnym a pracodawcami, którzy mogą wskazać pożądane kierunki rozwoju i umiejętności, jakie przyszli pracownicy powinni posiadać, pozwoli kształcić w sposób bardziej dostosowany do wymagań przedsiębiorców.

Dokument strategiczny *Perspektywa uczenia się przez całe życie* wskazuje na konieczność zapewnienia możliwości stałego rozwijania kompetencji opartych na indywidualnym i elastycznym podejściu do osób uczących się, zarówno w ramach edukacji formalnej, jak i nieformalnego uczenia się. Systematyczność doksztalcania stanowi wyznacznik nowoczesnego podejścia do kształcenia dorosłych. *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego* określa wartość docelową wskaźnika dot. udziału osób w wieku 25-64 lata uczących się i doksztalcających w ogólnej liczbie ludności w tym wieku na poziomie co najmniej 10%.

W kontekście *Strategii Europa 2020* cele dotyczące sfery kształcenia w Polsce odnoszą się do ograniczenia odsetka osób przedwcześnie kończących naukę, który w ostatnich latach w przeciwieństwie do średniej w Unii Europejskiej, systematycznie rośnie.

Niezbędnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi kapitału ludzkiego i budowaniu gospodarki opartej na wiedzy jest szerokie **wykorzystanie technologii informacyjno – komunikacyjnych** i budowanie kompetencji w obszarze TIK. Znaczenie wykorzystania TIK podkreśla *Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego w Polsce do roku 2013*, która jako strategiczny kierunek wskazuje przyspieszenie rozwoju kapitału intelektualnego i społecznego Polaków. Wykorzystanie Internetu i zaawansowanych platform jest coraz powszechniejsze. Świadczy o tym na przykład ogromny wzrost liczby deklaracji złożonych drogą elektroniczną, których w roku 2010 było ok. 360 tysięcy, natomiast w roku 2011 ponad trzykrotnie więcej – ponad 1,2 mln (*Społeczeństwo informacyjne w liczbach*, MAiC 2012 r.). Systematycznie wzrasta liczba osób i przedsiębiorstw wykorzystujących Internet i technologie teleinformatyczne w obszarach związanych z usługami bankowymi, zdrowiem, zakupami przez Internet, czy też w celach szkoleniowych.

System edukacji, jako etap przygotowania na resztę życia, powinien kształtować dzieci i młodzież na świadomych odbiorców i użytkowników technologii, wykorzystujących możliwości jakie daje w życiu społeczno-zawodowym. Umiejętności uczniów kształtują się poprzez działania kompetentnych i odpowiednio przygotowanych nauczycieli, przy wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych.

Kierunki działań w ramach wspierania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie TIK określono w rządowym programie „Cyfrowa szkoła”. W dokumencie *Trzecia fala nowoczesności. Polska 2030 Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju* w ramach Celu szczegółowego 1. również wskazano na potrzebę wykorzystywania technologii cyfrowych w całym procesie nauczania, podnoszenia kompetencji kadr nauczających, oraz dostępu do nowoczesnej sieciowej infrastruktury edukacyjnej oraz sprzętu ICT.

Sytuacja społeczno gospodarcza regionu wymaga także zmian w kierunku budowania szeroko rozumianej „zielonej gospodarki”. Województwo Świętokrzyskie wraz z rozwojem ukierunkowuje się w stronę wykorzystania OZE i potencjału tkwiącego w ukształtowaniu terenu, klimacie oraz zasobach geotermalnych. Wymaga to

zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron by wypracować platformę współpracy na płaszczyźnie edukacji, rynku pracy oraz działań inwestorskich jak również dialogu z władzami Województwa. Doświadczenia krajów UE wskazują, że zielona gospodarka będzie absorbowała coraz większą liczbę pracowników co pociągnie za sobą potrzebę kształcenia kadr, edukację ekologiczną oraz zmianę świadomości społeczeństwa. Istnieje potrzeba inwestycji w szkolnictwo zawodowe i transferu wiedzy o technologiach proekologicznych, efektywności proekologicznej, racjonalizacji zużycia surowców oraz modernizacja pod tym kątem ofert placówek edukacyjnych. W perspektywie 7 kolejnych lat zapotrzebowanie na wykwalifikowaną kadrę w dziedzinie OZE może wzrosnąć nawet 6-krotnie. Dlatego też należy ukierunkować kształcenie w nowych zawodach takich jak m.in.: audytor ekologiczny, ekolog, elektroenergetyk, elektrowni wodnych, monter OZE. Sektor zielony poprzez wchłanianie osób reprezentujących dość zróżnicowane zawody (warto zaznaczyć, się na wielu stanowiskach w tym sektorze mogą pracować osoby reprezentujące zawody z poza zielonego sektora) stwarza bardzo szerokie możliwości wymiany różnorodnych doświadczeń, metodyk, wręcz wizji zielonego sektora. Stanowi to potencjalnie olbrzymi kapitał intelektualny i w sprzyjających warunkach może stanowić początek nowoczesnych rozwiązań i struktur.

W związku z regresem demograficznym w regionie i starzejącym się społeczeństwem istnieje również potrzeba kształcenia kadr w zakresie opieki paramedycznej i opiekuńczo-medycznej oraz geriatrycznej. Jednakże interwencja w tym obszarze będzie uzależniona od analizy przeprowadzonej przez IZ. Biały sektor jest sektorem silnie uzawodowionym, wymaga wiedzy specjalistycznej. Jest to sektor ściśle uzależniony od podaży fachowców na rynku pracy. Zarazem pozwala to na ściśle określenie potrzeb w zakresie kształcenia.

3.3 Włączenie społeczne i walka z ubóstwem

Działania na rzecz **przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu** i walki z ubóstwem są jednym z głównych priorytetów UE na lata 2014 – 2020. Państwa członkowskie mają za zadanie dążyć do ograniczania zjawiska wykluczenia społecznego poprzez realizację zadań z zakresu aktywizacji społecznej rodzin i osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, które mają doprowadzić do aktywizacji zawodowej tej grupy. Aby osiągnąć cel przedstawiony przez UE koniecznym jest skoordynowanie działań z zakresu zatrudnienia, edukacji, ochrony zdrowia oraz opieki instytucjonalnej.

Uzasadnienie dla wsparcia w ramach RPOWŚ 2014-2020 przedsięwzięć, dotyczących aktywizacji społecznej wynika wprost z zapisów Strategii Europa 2020, której jednym z filarów jest *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną*.

Z kolei jednym z priorytetów tematycznych Strategii ustanowiono *Europejski program walki z ubóstwem*, mający przyczyniać się do „zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa”. Na rzecz rozwoju

wpływać ma właśnie „zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje, zwalczanie ubóstwa oraz modernizowanie rynków pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej, aby pomóc ludziom przewidywać zmiany i radzić sobie z nimi oraz móc budować spójne społeczeństwo”.

Realizując założenia *Strategii Europa 2020*, Komisja Europejska w *Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014 – 2020* jako jeden z priorytetów dla naszego kraju określiła konieczność zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej, czemu ma służyć m.in. polityka włączenia społecznego. Zdaniem Komisji, przedsięwzięcia w tej dziedzinie powinny skoncentrować się na „integracji najsłabszych grup społecznych na rynku pracy”. Do grup tych zaliczono kobiety, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby starsze. Działaniom aktywizacyjnym, w szczególności w odniesieniu do osób starszych towarzyszyć winny wysiłki, skierowane na poprawę dostępności i jakości usług społecznych.

Jednocześnie, zwraca się uwagę na konieczność zaplanowania kompleksowego wsparcia, mającego na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami i innych osób zmarginalizowanych, bądź zagrożonych marginalizacją. Jednym z narzędzi takiego wsparcia może być dofinansowanie przedsięwzięć wspierających rozwój ekonomii społecznej w regionie.

Budowa efektywnego systemu pomocy i integracji społecznej stanowi cel strategiczny określony w *Świętokrzyskim Programie Pomocy Społecznej na lata 2012-2017*. Szczególną uwagę należy zwrócić na rozwój form i instytucji wsparcia dzieci i rodziny, osób starszych i innych pozostałych grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem.

Problem przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu został podkreślony w *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*, gdzie wskazano, iż do podniesienia poziomu jakości życia w regionie oraz niwelowania problemu wykluczenia społecznego i ekonomicznego przyczyniać się mają działania w ramach efektywnej,

nowoczesnej polityki społecznej integrującej działania w obszarze pracy, kultury, edukacji, bezpieczeństwa społecznego oraz komunikacji społecznej.

Priorytety polityk unijnych w zakresie rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu, w ramach *RPOWŚ 2014-2020* znajdują odzwierciedlenie m.in. w postaci następujących zaprogramowanych kierunków wsparcia:

- zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych,
- promocja i rozwój sektora ekonomii społecznej
- aktywna integracja osób i rodzin, w szczególności w celu włączenia na rynek pracy,
- aktywizacja i przeciwdziałanie marginalizacji społeczności zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wykluczenie społeczne dzieli się na kilka typów: **wykluczenie materialne** (posiadanie dochodów poniżej granicy ubóstwa), **wykluczenie fizyczne** (wiek, niepełnosprawność), **wykluczenie strukturalne** (miejsce zamieszkania, niskie wykształcenie), **wykluczenie normatywne** (alkoholizm, narkotyki, konflikty z prawem, samotność, dyskryminacja). W województwie świętokrzyskim najwięcej jest osób zagrożonych lub wykluczonych fizycznie, strukturalnie i materialnie.

Województwo	Typy wykluczenia									
	Fizyczne		Strukturalne		Normatywne		Materialne		Ogółem	
	zagrożeni	wykluczeni	zagrożeni	wykluczeni	zagrożeni	wykluczeni	zagrożeni	wykluczeni	zagrożeni	wykluczeni
Dolnośląskie	16,9	6,0	11,5	1,0	14,1	5,6	14,1	6,8	40,6	17,9
Kujawsko - Pomorskie	16,0	5,1	17,5	0,8	10,9	5,0	10,9	11,7	46,8	21,1
Lubelskie	17,1	6,2	27,9	3,5	12,6	4,1	12,6	13,8	52,7	23,5
Lubuskie	20,3	9,0	16,0	0,2	14,8	6,4	14,8	7,6	46,5	21,1
Łódzkie	18,6	6,7	16,9	1,8	10,1	3,4	10,1	8,5	43,8	18,6
Małopolskie	16,8	4,7	20,6	0,9	10,5	4,1	10,5	6,7	43,4	15,0
Mazowieckie	15,5	4,2	17,4	0,9	13,2	5,3	13,2	8,0	44,3	16,6
Opolskie	13,5	2,6	19,8	0,3	13,2	5,6	13,2	8,9	44,9	16,3
Podkarpackie	16,4	3,8	25,3	1,6	11,7	3,0	11,7	10,6	50,5	17,7
Podlaskie	15,5	4,1	18,9	0,9	13,7	4,9	13,7	5,4	43,8	14,1
Pomorskie	15,4	5,3	14,2	0,8	14,1	3,7	14,1	6,8	41,1	14,6
Śląskie	13,8	3,5	8,8	0,3	13,1	5,8	13,1	6,4	37,1	15,1
Świętokrzyskie	19,0	5,8	22,9	2,2	12,1	4,9	12,1	12,1	49,7	20,4
Warmińsko - Mazurskie	15,1	6,3	21,9	1,4	11,7	3,7	11,7	11,8	48,3	21,0
Wielkopolskie	16,9	5,9	17,6	1,0	13,6	5,3	13,6	7,2	43,7	17,8
Zachodniopomorskie	16,2	4,6	18,4	0,7	14,0	6,3	14,0	11,3	46,7	20,7

Tabela 5 Odsetek osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie ze względu na typ wykluczenia

Źródło: Wojewódzki program przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, 2012 r.

Główne obszary stanowiące zagrożenie wykluczeniem społecznym w województwie świętokrzyskim, identyfikowane na podstawie przyczyn przyznawania pomocy społecznej w regionie to: bezrobocie i ubóstwo oraz problemy natury zdrowotnej (długotrwała lub ciężka choroba i niepełnosprawność), problemy w wymiarze rodziny (bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, potrzeba ochrony macierzyństwa), uzależnienia, bezdomność, przemoc w rodzinie. Wśród pozostałych problemów społecznych występujących w regionie, które również należy mieć na uwadze w aspekcie włączenia społecznego, wskazać należy problem uzależnień, bezdomności, sieroctwa oraz usamodzielniania się osób po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej czy zakładu karnego

Zgodnie z danymi ROPS za 2013 r.⁴⁰ liczba osób, które uzyskały pomoc i wsparcie w formie świadczeń pomocy społecznej wyniosła 90 869 osób, w tym 47 335 osób korzystających długotrwale. W świetle danych z oceny zasobów pomocy społecznej odnotowuje się w okresie 2011-2013 wzrost liczby osób oraz rodzin, którym przyznano świadczenie o ponad 2%.

Ubóstwo jest problemem złożonym i stanowi poważny problem społeczny. W 2012 r. w Polsce poniżej granicy ubóstwa skrajnego tzn. poniżej poziomu egzystencji żyło

⁴⁰ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Świętokrzyskiego za 2013, ROPS Kielce.

6,7% ludności, poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa 13%, a 16% było zagrożonych ubóstwem relatywnym. Zasięg ubóstwa jest większy na wsi niż w miastach. W 2012 r. mieszkańcy wsi stanowili ponad 60% osób żyjących poniżej granicy ubóstwa skrajnego i ustawowego. **Województwo świętokrzyskie jest jednym z regionów najbardziej zagrożonych ubóstwem ekonomicznym, w tym ubóstwem skrajnym.** (GUS, *Ubóstwo w Polsce w 2012 r.*)

Województwo świętokrzyskie wykazuje znacznie wyższy wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (19,7%), w stosunku do średniej krajowej (16,2%)⁴¹.

Według danych ROPS zawartych w analizie pn.: "Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim" (2012r.) poziom zagrożenia ubóstwem w poszczególnych powiatach województwa świętokrzyskiego jest w bardzo wysoki. Aż 9 z 14 powiatów charakteryzuje bardzo wysoki stopień zagrożenia tym zjawiskiem, w przypadku 3 powiatów zagrożenie ma stopień wysoki, a tylko w przypadku 2 średni. Do powiatów o bardzo wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem należą: kazimierski, kielecki, konecki, opatowski, ostrowiecki, sandomierski, skarżyski, starachowicki i włoszczowski. Ze wszystkich powiatów w naszym województwie najwyższą wartość indeksu zagrożenia ubóstwem odnotowano w powiatach opatowskim oraz skarżyskim, natomiast na najniższym poziomie w m. Kielce oraz powiecie staszowskim.

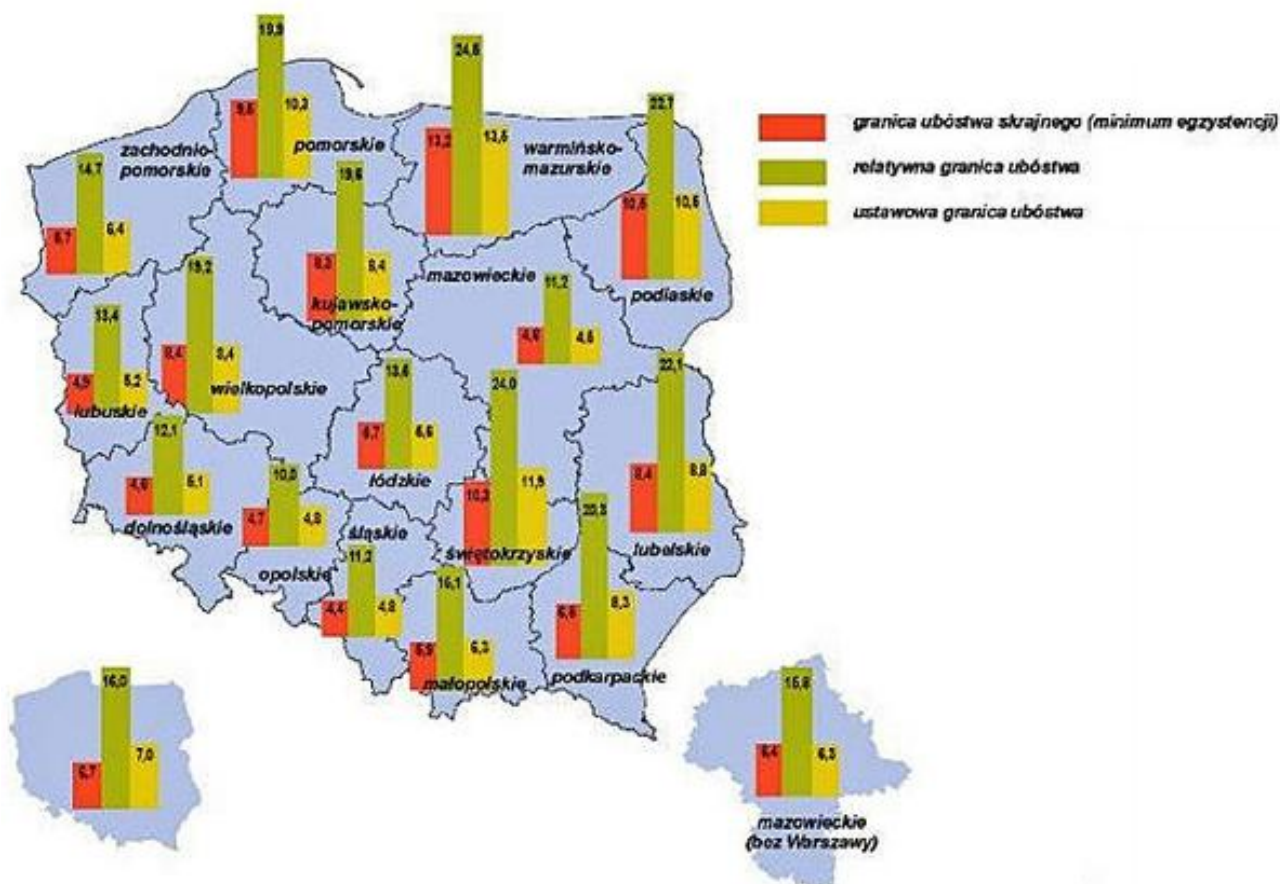
Według danych GUS na koniec 2013 r. w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 300 placówek opieki społecznej oraz 33 placówki opiekuńczo-wychowawcze, które posiadają 545 miejsc⁴².

W 2012 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym oraz przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w regionie były jednymi z niższych w Polsce⁴³.

⁴¹ GUS-BDL

⁴²GUS-BDL

⁴³ GUS-BDL

Mapa 10 Zróżnicowanie terytorialne ubóstwa w Polsce
 Źródło: Ubóstwo w Polsce w 2012 r., GUS

Jak wskazano w dokumencie *Problem ubóstwa w województwie świętokrzyskim*, (ROPS, grudzień 2012 r.) większość powiatów województwa jest zagrożonych ubóstwem w wysokim lub bardzo wysokim stopniu. Jedynie powiaty staszowski, sandomierski oraz miasto Kielce w stopniu średnim. Do głównych przyczyn ubóstwa w województwie zalicza się niski stopień urbanizacji, wysoką stopę bezrobocia, niższy niż przeciętny w kraju dochód na jednego mieszkańca, znaczący odsetek osób pracujących w rolnictwie oraz rozdrobnienie gospodarstw rolnych.

Problem bezrobocia w regionie został szczegółowo przedstawiony w części dot. rynku pracy. Jako grupy najbardziej zagrożone ubóstwem w regionie wskazać należy rodziny wielodzietne, rencistów, osoby niepełnosprawne, bezrobotne, oraz tzw. ubodzy pracujący czyli osoby uzyskujące wynagrodzenie na najniższym poziomie, a także mieszkańcy wsi i małych miasteczek⁴⁴.

Problemy osób z niepełnosprawnościami, chorych i starszych

Konieczność podejmowania działań na rzecz wspierania **osób z niepełnosprawnościami** została podkreślona w *Europejskiej Strategii w sprawie niepełnosprawności 2010-2020 – Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier*, która za podstawowy cel stawia włączanie osób niepełnosprawnych do pełnego uczestniczenia w życiu społecznym i gospodarczym.

⁴⁴ Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012-2017, ROPS Kielce.

Problem niepełnosprawności powodujący ograniczenia w życiu społecznym, zawodowym i zdrowotnym stanowi poważne zagrożenie wykluczeniem społecznym w województwie świętokrzyskim. Promowanie równości i zapewnienie pełnego uczestnictwa w życiu społecznymi zawodowym osobom z niepełnosprawnościami oraz ich rodzinom poprzez rozwój usług opiekuńczych, edukacyjnych, integracyjnych i związanych z aktywizacją zawodową zapisane zostały jako główne działania służące realizacji *Celu operacyjnego IV Przeciwdziałanie ekskluzji społecznej osób niepełnosprawnych Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012-2017.*

Wyniki z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności 2011 wykazały, że liczba osób, które zadeklarowały ograniczenie zdolności do wykonywania zwykłych czynności podstawowych dla swojego wieku i/lub posiadały ważne orzeczenie kwalifikujące je do zaliczenia do zbiorowości wynosiła 165,7 tys., co stanowiło 12,9% ludności województwa, wobec 14,4% w 2002 r. W kraju, osoby niepełnosprawne stanowiły 12,2% (w 2002 r. - 14,3%). Zjawiskiem szczególnie niekorzystnym w województwie jest spadek o 3,5 punktu procentowego w stosunku do roku 2010 poziomu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych do 25,6% w roku 2012. W analogicznym okresie w skali kraju odnotowano wzrost o 1 punkt procentowy. W 2012 roku osoby niepełnosprawne stanowiły 5,0% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Osoby dotknięte niepełnosprawnością napotykają na problemy w życiu codziennym utrudniające lub uniemożliwiające im samodzielne funkcjonowanie głównie ze względu na występowanie barier architektonicznych, psychicznych, materialnych i prawnych.⁴⁵ Niepełnosprawność jest problemem nie tylko jednostki, ale całej rodziny, i w znaczący sposób wpływa na jej funkcjonowanie, bardzo często powodując pogorszenie sytuacji społecznej i zawodowej. Konieczność zapewnienia opieki nad osobą niepełnosprawną często wymusza ograniczenie aktywności zawodowej opiekunów. W połączeniu ze zwiększonymi wydatkami np. na leczenie czy rehabilitację powoduje to znaczący spadek warunków życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Występowanie długotrwałej i ciężkiej choroby, powodującej ograniczenia czy zmniejszenie szans na zatrudnienie, jest równie istotnym problemem w regionie powodującym konieczność korzystania z pomocy społecznej. Niezwykle istotne jest zatem podjęcie działań skierowanych do całych rodzin oraz opiekunów nieformalnych sprawujących opiekę nad osobą zależną.

Do podstawowych problemów osób niepełnosprawnych na rynku pracy należą bariery edukacyjne oraz niski poziom wykształcenia. W świetle wyników badania przeprowadzonego na zlecenie Obserwatorium Integracji Społecznej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w 2011 roku osoby niepełnosprawne z województwa świętokrzyskiego posiadają w większości wykształcenie średnie (37,5%) oraz zawodowe (26,7%), zaś dyplom ukończenia szkoły wyższej posiada jedynie 16,6% badanych. Istotną barierą w procesie aktywizacji zawodowej stanowi również negatywne postrzeganie osób niepełnosprawnych przez pracodawców.

Skutki niepełnosprawności oprócz samych osób niepełnosprawnych dotyczą także członków ich rodzin (w tym szczególnie kobiet), którzy z uwagi na konieczność zapewnienia opieki nad osobą niepełnosprawną zmuszone są do ograniczenia własnej aktywności zawodowej. W połączeniu z często zwiększonymi wydatkami np.

⁴⁵ Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu, ROPS Kielce, 2012 r.

na leczenie czy rehabilitację powoduje to znaczący spadek warunków życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

W województwie świętokrzyskim funkcjonuje 557 podmiotów i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych i chorych (w tym 234z sektora pozarządowego), w skali kraju jest ich 17 165⁴⁶.

Polityka społeczna w kontekście wspierania osób niepełnosprawnych wymaga tworzenia korzystnych warunków do ich funkcjonowania we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego i społecznego, głównie w zakresie wspierania programów edukacji i wykształcenia, tworzenia warunków na rzecz wzrostu zatrudnienia oraz integracji ze społeczeństwem. Obszary te zostały wskazane jako kluczowe w badaniu przeprowadzonym w 2011 roku na zlecenie ROPS Kielce pn. *Sytuacja, potrzeby oraz możliwości osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim*. Promowanie równości i zapewnienie pełnego uczestnictwa w życiu społecznymi zawodowym osobom z niepełnosprawnościami oraz ich rodzinom poprzez rozwój usług opiekuńczych, edukacyjnych, integracyjnych i związanych z aktywizacją zawodową zapisane zostały jako główne działania służące realizacji *Celu operacyjnego IV Przeciwdziałanie ekskluzji społecznej osób niepełnosprawnych Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012-2017*.

W związku z postępującymi w regionie zmianami demograficznymi oraz wzrostem odsetka osób starszych w społeczeństwie, koniecznym staje się podejmowanie działań na rzecz poprawy jakości życia **osób starszych**, tak aby w możliwie największym stopniu zagospodarować ich potencjał w społeczeństwie. Jak wskazują dane zaprezentowane w części dot. rynku pracy sytuacja demograficzna w województwie jest jedną z najbardziej niekorzystnych w kraju. Zidentyfikowanymi głównymi problemami jest intensywnie postępujące zjawisko starzenia się społeczeństwa, niski współczynnik dzietności oraz systematyczny wzrost odsetka osób w wieku nieprodukcyjnym.

W połączeniu z wydłużaniem się przeciętnego trwania życia wymagane jest, aby działania skierowane do osób starszych uwzględniały ich specyficzne potrzeby, w celu przeciwdziałania ich dyskryminacji w życiu społecznym i zawodowym. Wśród powodów zagrożenia ubóstwem osób starszych wskazać należy m.in. pogarszanie się stanu zdrowia i sprawności wraz z upływem lat, przy jednoczesnym stopniowym podwyższaniu wieku emerytalnego w Polsce, a ciężka sytuacja materialna skutkuje zmniejszeniem oczekiwań i potrzeb co do jakości życia, poczucie osamotnienia i marginalizacji. Zmieniająca się sytuacja rodzinna osób starszych, duże zaangażowanie w życie rodzinne (m.in. opieka nad wnukami), słabo rozwinięty w Polsce wolontariat kompetencji, tzn. sytuacja, w której odchodząca z rynku pracy osoba ma możliwość podzielenia się swoją wiedzą i doświadczeniem z młodymi pracownikami swojej branży czy też niewystarczające kompetencje cyfrowe, powodują konieczność podejmowania szeregu działań na rzecz zagospodarowania potencjału osób starszych w społeczeństwie⁴⁷.

W regionie widoczna jest wzrostowa tendencja potrzeb seniorów, zarówno w zakresie domowych usług opiekuńczych jak również opieki świadczonej całodobowo, co jest odzwierciedleniem starzenia się społeczeństwa. Bardzo niepokojącym zjawiskiem jest

⁴⁷ Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012-2013, MPIPS 2012 r.

także słabe wykorzystanie potencjału ludzi starszych, często jeszcze będących w dobrej kondycji zdrowotnej⁴⁸.

Odpowiedzią na długookresowe trendy demograficzne w regionie jest aktywizacja osób starszych połączona z rozwojem zróżnicowanych **form opieki nad osobami starszymi** oraz poprawą dostępu do **usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych**.

Wsparcie dla osób wymagających opieki oraz pomocy z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności oferują **instytucje pomocy i integracji społecznej**.

Za działania dotyczące integracji społecznej z elementami aktywizacji zawodowej odpowiedzialne są **instytucje pomocy i integracji społecznej**. Instrumentami aktywnej integracji są usługi i instrumenty o charakterze zatrudnieniowym, edukacyjnym, zdrowotnym i społecznym realizowane w szczególności w ramach pracy socjalnej, mające na celu przywrócenie możliwości lub zdolności zatrudnienia oraz integracji społecznej osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na rzecz zwiększenia dostępu do usług społecznych użyteczności publicznej.

W 2012 r. w Polsce działały 833 **domy pomocy społecznej**, w tym 34 w województwie (12 miejsce w Polsce) (GUS). W 2013 roku ich liczba zwiększyła się do 36. Łącznie zapewniały 3 501 miejsc. Wśród nich:

- 7 DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych – 902 miejsca,
- 8 DPS dla osób w podeszłym wieku (w tym 1 niepubliczny) – 528 miejsc,
- 1 DPS dla osób niepełnosprawnych fizycznie – 45 miejsc,
- 12 DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych (w tym 1 niepubliczny) – 1 125 miejsc,
- 8 dla osób niepełnosprawnych intelektualnie – 901 miejsc.

Powiat	Dla osób niepełnosprawnych intelektualnie		Dla osób niepełnosprawnych fizycznie		Dla osób przewlekle psychicznie chorych		Dla osób w podeszłym wieku		Dla osób przewlekle somatycznie chorych	
	podmioty	ilość miejsc	podmioty	ilość miejsc	podmioty	ilość miejsc	podmioty	ilość miejsc	podmioty	ilość miejsc
buski	2	165	-	-	2	110 (20*)	1	35	-	-
jędrzejowski	1	124	-	-	-	-	-	-	-	-
kazimierski	1	75	-	-	-	-	-	-	-	-
kielecki	2	315	-	-	-	-	1	56	1	26
miasto Kielce	-	-	1	45	2	186	-	-	3	438
konecki	1	120	-	-	1	150	-	-	-	-
opatowski	1	102	-	-	2	208	-	-	-	-
ostrowiecki	-	-	-	-	1	151	-	-	1	188
pińczowski	-	-	-	-	1	102	-	-	-	-
sandomierski	-	-	-	-	-	-	2	156	-	-
skarżyski	-	-	-	-	1	60	-	-	-	-
starachowicki	-	-	-	-	-	-	2	172	1	120
staszowski	-	-	-	-	1	40	1	34	1	130
włoszczowski	-	-	-	-	1	118	1	75*	-	-
RAZEM	8	901	1	45	12	1125	8	528	7	902

* miejsca w DPS niepublicznym

Tabela 6 Domy pomocy społecznej w Województwie Świętokrzyskim wg lokalizacji i typu, stan na luty 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego

Poniższe informacje dotyczące zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia zlokalizowanych na terenie województwa zostały przedstawione w oparciu

⁴⁸ Sytuacja i potrzeby osób starszych w województwie świętokrzyskim - raport z badania przeprowadzonego w 2013 roku, ROPS Kielce

o opracowanie Obserwatorium Integracji Społecznej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pn. *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na 2012 rok*.

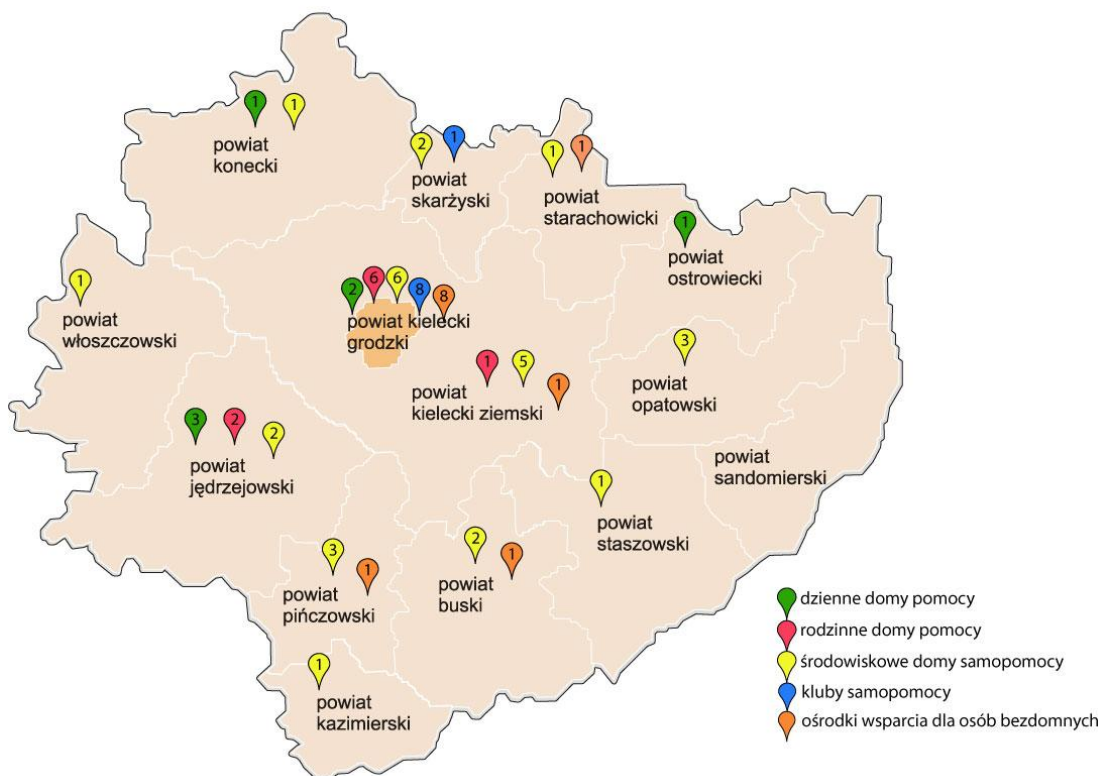
W 2012 r. w województwie działało 5 **dziennych domów pomocy społecznej**, w tym 3 dla osób starszych w Jędrzejowie, Końskich i Kunowie oraz 2 dla osób dotkniętych chorobą Alzheimera w Kielcach. Ośrodki te zapewniają dzienną pomoc w formie półstacjonarnej, która ma na celu wsparcie samodzielnego funkcjonowania oraz uczestnictwa w życiu społecznym podopiecznych. Oferują usługi bytowe (np. wyżywienie, utrzymanie czystości); opiekuńcze (np. pomoc w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnacja, pomoc w załatwianiu spraw osobistych) oraz wspomagające (np. terapia zajęciowa, podnoszenie sprawności i aktywizacja, umożliwienie zaspokajania potrzeb kulturalnych, stymulowanie nawiązania, utrzymania i rozwijania kontaktów z otoczeniem, działania prowadzące do usamodzielniania mieszkańców i pomoc w usamodzielnianiu).

Całodobową opiekę osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym w regionie świętokrzyskim zapewnia 10 **rodzinnych domów pomocy społecznej**, zlokalizowanych w mieście Kielce (6), powiecie kieleckim (1), jędrzejowskim (2) oraz sandomierskim (1). W roku 2012 objęły opieką 48 osób. Ich działania uzupełniają oraz częściowo zastępują opiekę wykonywaną przez tradycyjne domy pomocy społecznej.

Spośród **34 środowiskowych domów samopomocy** zdecydowanie najwięcej ośrodków było w Kielcach i powiecie kieleckim (11). Zróżnicowanie terytorialne jest duże, ale w każdym powiecie funkcjonował co najmniej jeden. Dzięki nim osoby niepełnosprawne intelektualnie oraz z zaburzeniami psychicznymi otrzymują wsparcie w formie pomocy półstacjonarnej, tj. trening umiejętności życia społecznego, trening umiejętności społecznych i interpersonalnych, terapia zajęciowa.

Na terenie województwa działają również **kluby samopomocy**. Kluby te zlokalizowane są jedynie w Kielcach (8), oraz w powiatach ostrowieckim (1) i skarżyskim (1). W roku 2012 z ich wsparcia skorzystało 1 101 osób. Prowadzą działalność w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wsparcia osób z różnymi problemami, minimalizowania skutków bezrobocia, promowania aktywności i przedsiębiorczości społecznej, pomocy w wychodzeniu z izolacji i osamotnienia, wzmocnienia poczucia wiary w siebie i akceptacji swojej osoby.

Wsparcie integracyjne dla osób starszych oferują m.in. kluby seniora. Z danych statystycznych GUS wynika, że w 2012 r. w regionie funkcjonowały 42 kluby seniora, 15 miejsce w kraju (w Polsce – 1 738). Liczba członków w klubach w województwie jest najniższa w kraju i wynosi 1 659 osób (2% ogółu członków w Polsce).

Mapa 11 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w województwie świętokrzyskim wg powiatów.
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ocena zasobów pomocy społecznej WŚ na 2012 rok, ROPS Kielce.

Według danych Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej⁴⁹ w województwie świętokrzyskim funkcjonuje **17** placówek wspierających osoby bezdomne, w których znajduje się **546** miejsc. Dodatkowo region posiada w swoich zasobach **18** mieszkań chronionych oraz **2** mieszkania treningowe.

Problemy w wymiarze rodziny

W zakresie wsparcia skierowanego do rodzin kluczowe jest odniesienie się do zagadnień bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, potrzeby ochrony macierzyństwa, a także problemu występowania przemocy w rodzinie.

Niewydolność i bezradność jest wynikiem m.in. niekorzystnej sytuacji materialnej, problemów zdrowotnych, obecnych w rodzinie uzależnień i przemocy, czy niekorzystnych wzorcach życia rodzinnego. Szczególnie narażone są rodziny **niepełne i wielodzietne**, które stanowią w województwie świętokrzyskich najliczniejsze grupy klientów pomocy społecznej. Najczęściej pojawiające się trudności dotyczą zaspokajania potrzeb członków rodzin, przede wszystkim dzieci, wynikających z gorszego stanu zdrowia czy słabszymi wynikami w nauce. Jak wskazano w Strategii polityki społecznej województwa świętokrzyskiego działania skierowane do dzieci powinny obejmować profilaktykę społeczną, zajęcia terapeutyczne, co wpłynie na dostarczanie pozytywnych i prospołecznych wzorców zachowań. Z kolei wsparcie kierowane do rodzin powinno ukierunkowane na eliminowanie problemu bezradności priorytetowo powinno obejmować specjalistyczne poradnictwo i kompleksową terapię całej rodziny.

⁴⁹ Dane własne ROPS w Kielcach, stan na listopad 2014 r.

Przewycięzanie zjawiska wykluczenia społecznego w świętokrzyskim utrudniają deficyty w dostępie do wysokiej jakości usług wsparcia **dzieci i młodzieży**, warunkujące ich możliwości rozwojowe. Pomoc w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych wobec dzieci oferują placówki wsparcia dziennego, odpowiadając na ich potrzeby bytowe, rozwojowe, emocjonalne i społeczne. Placówka wsparcia dziennego oferuje opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, ale także działania socjoterapeutyczne, psychologiczne, korekcyjne itp⁵⁰. W roku 2012 placówki te funkcjonowały w 23 gminach, co oznacza, że aż w 79 świętokrzyskich gminach nie funkcjonowała taka forma wsparcia prowadzona z poziomu samorządu.

Mając na uwadze problemy z jakimi zmagać muszą się rodziny z niepełnosprawnym dzieckiem, konieczne jest podjęcie interwencji w celu wyrównania deficytów w dostępie do usług wczesnej interwencji oraz wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w regionie. Istotne jest kompleksowe podejście do zagadnienia i rozpoczęcie pracy z dzieckiem już na wczesnym etapie, od diagnostyki wad rozwojowych poprzez rehabilitację, w celu zminimalizowania skutków zaburzeń w przyszłości. Odpowiednio dobrany system działań profilaktycznych, diagnostycznych, terapeutycznych czy leczniczo-rehabilitacyjnych jest niezbędny do wyrównania zaburzeń i zwiększenia prawdopodobieństwa samodzielnego funkcjonowania. Ma to znaczenie także w aspekcie utrzymania aktywności zawodowej rodziców/opiekunów, ze wszystkimi konsekwencjami w tym ryzykiem ubóstwa i wykluczenia społecznego. W województwie świętokrzyskim wsparcie w zakresie wspomaganie rozwoju oferują placówki wczesnego wspomaganie. Z danych Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego wynika, że w 2009 roku takich podmiotów funkcjonowało jedynie 18 w całym regionie.

Analizując problematykę rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym istotne jest także występowanie przemocy. Zjawisko to wpływa negatywnie na funkcjonowanie rodziny oraz przyczynia się do marginalizacji poszczególnych jej członków. Podkreślenia wymaga fakt, iż w województwie świętokrzyskim w stosunku do innych regionów kraju w największym nasileniu odnotowuje się przemoc wobec osób starszych i niepełnosprawnych **51**. Przeszkodą w podejmowaniu skutecznych działań na rzecz ofiar przemocy jest brak ich współpracy ze służbami społecznymi, a także niedostateczne zasoby infrastrukturalne podmiotów zajmujących się przemocą w rodzinie. W świętokrzyskim widoczny jest problem niewystarczającego dostępu do wysokiej jakości specjalistycznych usług pomocy rodzinie, w tym usług interwencji kryzysowej, która ma na celu pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych i pełni ważną funkcję w zapobieganiu i zwalczaniu wykluczenia. Sytuacje kryzysowe w rodzinie (związane np. z przemocą w rodzinie) często przekładają się na kolejne problemy społeczne, w tym status na rynku pracy, mobilność społeczną i zawodową. Wsparcie osób i rodzin będących w stanie kryzysu specjalistyczną pomocą psychologiczną, poradnictwem socjalnym lub prawnym, oraz pomocą w uzyskaniu schronienia, wpływa na przywrócenie ich równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a co za tym idzie zapobiega ich trwałej niewydolności psychospołecznej.

⁵⁰ Regionalny Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej 2013-2018, ROPS Kielce.

⁵¹ Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2016, ROPS Kielce.

W województwie świętokrzyskim funkcjonuje jedynie siedem ośrodków interwencji kryzysowej, w tym⁵²:

- cztery powiatowe ośrodki interwencji kryzysowej dysponujące miejscami całodobowymi prowadzone przez: powiat kielecki grodzki, powiat kazimierski, powiat jędrzejowski, powiat pińczowski;
- **dwa powiatowe ośrodki interwencji kryzysowej nie dysponujące bazą noclegową**, udzielające pomocy ambulatoryjnej, prowadzone przez powiaty: konecki i skarżyski;
- **jeden gminny ośrodek interwencji kryzysowej dysponujący miejscami całodobowymi** (prowadzony fakultatywnie przez Miasto Ostrowiec Świętokrzyski).

Jak widać wschodnie i południowo-wschodnie tereny regionu świętokrzyskiego pozbawione są swobodnego dostępu do ośrodków interwencji kryzysowej, gdyż powiaty buski, staszowski, opatowski i sandomierski nie dysponują tego typu infrastrukturą. Standard interwencji kryzysowej prowadzonej przez istniejące OIK-i jest zróżnicowany, większość z nich działa w strukturach Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, w dni robocze, w godzinach pracy PCPR i nie dysponuje bazą noclegową, co sprawia iż interwencja kryzysowa nie może być przez te jednostki prowadzona efektywnie. Co roku rzeczywiste potrzeby uzyskania schronienia przez osoby doświadczające przemocy w rodzinie są większe niż możliwości zapewnienia schronienia przez istniejącą infrastrukturę ośrodków interwencji kryzysowej oraz różnego rodzaju ośrodków wsparcia. Osoby doświadczające przemocy w rodzinie stanowią jedną z kategorii osób wymagających wsparcia ze strony ośrodków interwencji kryzysowej. Wzrost identyfikacji zjawiska przemocy w rodzinie, powoduje, iż liczba osób wymagających pomocy ze strony ośrodków interwencji kryzysowej, ośrodków wsparcia, punktów interwencji kryzysowej również wzrasta.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy wprowadziła działania nakierowane na wsparcie rodziny wychowującej dzieci, a przeżywającej problemy opiekuńczo – wychowawcze. W związku z obserwowanymi w regionie potrzebami w tym zakresie wspierane będą usługi nakierowane na pomoc rodzinom tj. asystent rodziny, placówki wsparcia dziennego oraz rodziny wspierające. W regionie występuje duże zapotrzebowanie na wsparcie koordynatorów oraz asystentów w rodzinnej pieczy zastępczej, niewystarczająca jest także liczba rodzin zastępczych zawodowych.

Od stycznia 2012 r. opieka zastępcza nad dzieckiem (ustawowo - **piecza zastępcza**) dzieli się na rodzinną i instytucjonalną. Rodzinną pieczę zastępczą świadczą rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka. Pieczę instytucjonalną stanowią placówki opiekuńczo-wychowawcze, ośrodki preadopcyjne oraz regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne.

Według danych za 2012⁵³ r. w województwie funkcjonowało 1 135 **rodzin zastępczych** (gdzie w 2013 r. nastąpił spadek do 1104 rodzin), w których

⁵² Dane własne Wydziału Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, na podstawie Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (za lata 2011-2013) , MPiPS Przemoc

⁵³ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na 2012 rok, ROPS Kielce

przebywało 1 669 dzieci (liczba dzieci w rodzinach zastępczych w 2013 r. wyniosła 1601) oraz 13 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 73 dzieci. Rozmieszczenie podmiotów sprawujących rodzinną pieczę zastępczą w regionie jest nierównomierne. Najbardziej rozpowszechnioną formą pieczy zastępczej w województwie jest **rodzina spokrewniona** – stanowiąca 63% ogółu, **rodzina zastępcza niezawodowa** – 23,2%, **rodzina zastępcza zawodowa** – 9,5%, oraz **rodzinne domy dziecka** – 4,3%.

Pieczą zastępczą	Liczba rodzin	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach
Rodziny spokrewnione z dzieckiem	784	1100
Rodziny zastępcze niezawodowe	313	404
Rodziny zastępcze zawodowe	38	165
Rodzinne domy dziecka	13	73

Tabela 7 Pieczę zastępczą w województwie świętokrzyskim w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na 2012 rok, ROPS Kielce.

W województwie świętokrzyskim instytucjonalną pieczę zastępczą sprawują placówki opiekuńczo – wychowawcze typu socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistycznie – terapeutycznego i rodzinnego. Ich ilość w odniesieniu do poziomu kraju jest stosunkowo niska. Według danych GUS za 2012 r. na terenie województwa działało tylko **7 placówek socjalizacyjnych** (w Polsce 414), które posiadały pod opieką 197 wychowanków oraz **19 placówek rodzinnych** (w Polsce 270), które posiadały pod opieką 125 wychowanków.

Istotny w tym zakresie jest fakt, iż w województwie świętokrzyskim nie funkcjonują regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne oraz interwencyjny ośrodek preadopcyjny, zapewniający opiekę do 1 roku życia dzieciom w oczekiwaniu na przysposobienie⁵⁴.

Ponadto, według danych Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej w regionie świętokrzyskim 592 dzieci pozostawało na koniec roku 2013 pod opieką instytucjonalną.

Jak wskazuje Regionalny Program Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej niezbędnej pomocy wymagają **wychowankowie opuszczający pieczę zastępczą**, zarówno w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej, wsparcia oferowanego w ramach placówek poradnictwa, ale także w obszarze mieszkalnictwa aktywizującego i chronionego.

Uwzględniając zdiagnozowane deficyty, a także wysokie ryzyko zagrożenia wykluczeniem dzieci i młodzieży, priorytetowo należy wzmocnić wsparcie kierowane

⁵⁴ Na podstawie opracowania *Pomoc społeczna i opieka nad rodziną w 2013 roku*, GUS, 2014

na rzecz dzieci i młodzieży oraz pomocy rodzinie, w szczególności borykających się z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Zauważalnym zjawiskiem w regionie jest „**feminizacja**” **biedy**, co potwierdzają statystyki dot. beneficjentów pomocy społecznej, wśród których 55% ogółu stanowią kobiety. Przewaga ich udziału szczególnie widoczna jest w grupie osób w wieku emerytalnym. Analiza struktury wysokości świadczeń w kraju rozpatrywanych według płci wskazuje, że większy odsetek kobiet pobiera niskie emerytury (do 1 800,00 zł), w kolejnych przedziałach zwiększa się odsetek mężczyzn⁵⁵. Na taki stan rzeczy mają wpływ nierówności na rynku pracy (niższy wskaźnik aktywności zawodowej kobiet w regionie – o ok 16% niż dla mężczyzn), przewaga kobiet wśród osób zajmujących się dziećmi i innymi osobami zależnymi.

Grupą narażoną na wykluczenie i marginalizację społeczną są **osoby opuszczające zakłady karne**. W ich przypadku najczęstszymi rodzajami marginalizacji jest marginalizacja zawodowa (bezrobocie, brak/niedostosowanie kwalifikacji zawodowych), konsumpcyjna (ubóstwo), społeczna (negatywne postrzeganie przez społeczeństwo) oraz socjalno-bytowa (związana dostępem do opieki zdrowotnej i mieszkalnictwa). Trudności w procesie adaptacji i readaptacji w społeczeństwie wynikają także z problemów sfery emocjonalnej, głównie z wycofania się i bierności. Istotnym aspektem zapobiegania wykluczeniu społecznemu i marginalizacji jest objęcie byłych więźniów kompleksowymi programami reintegracji społecznej i zawodowej obejmującymi m.in. zapobieganie negatywnym skutkom izolacji, resocjalizację, dostosowanie do nowych warunków życia i potrzeb rynku pracy po opuszczeniu zakładu karnego oraz pomoc w zdobyciu zatrudnienia⁵⁶.

Ekonomia społeczna w regionie

W zakresie wspierania włączenia społecznego i walki z ubóstwem ważne miejsce zajmuje ekonomia społeczna, odgrywając istotną rolę w budowie kapitału ludzkiego, integracji społecznej, jako element polityki zatrudnienia czy rozwoju społeczności lokalnej. Podmioty ekonomii społecznej, łącząc w swojej działalności cele społeczne i ekonomiczne, realizują zadania związane m.in. z zapewnieniem dostępu do podstawowych usług społecznych, przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, tworzeniem nowych miejsc pracy, rozwijaniem gospodarki lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego.

Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej podkreśla znaczenie działalności świętokrzyskich podmiotów ekonomii społecznej na rzecz pomocy w wychodzeniu ze stany wykluczenia społecznego. Instytucje te przyczyniają się zmian osobowościowych swoich podopiecznych, m.in. otwarcie na współpracę z innymi, podniesienie samooceny. Ważnym efektem jest także reintegracja społeczna i zawodowa, przejawiająca się podejmowaniem nauki i kształcenia, włączenie w proces poszukiwania pracy.

Zgodnie z projektem *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej* do podmiotów sektora ekonomii społecznej zaliczyć należy:

- **przedsiębiorstwa społeczne,**
- **podmioty reintegracyjne** (tj. ZAZ, WTZ, CIS, KIS),

⁵⁵ *Struktura wysokości emerytur i rent wypłacanych przez ZUS po waloryzacji w marcu 2013, ZUS.*

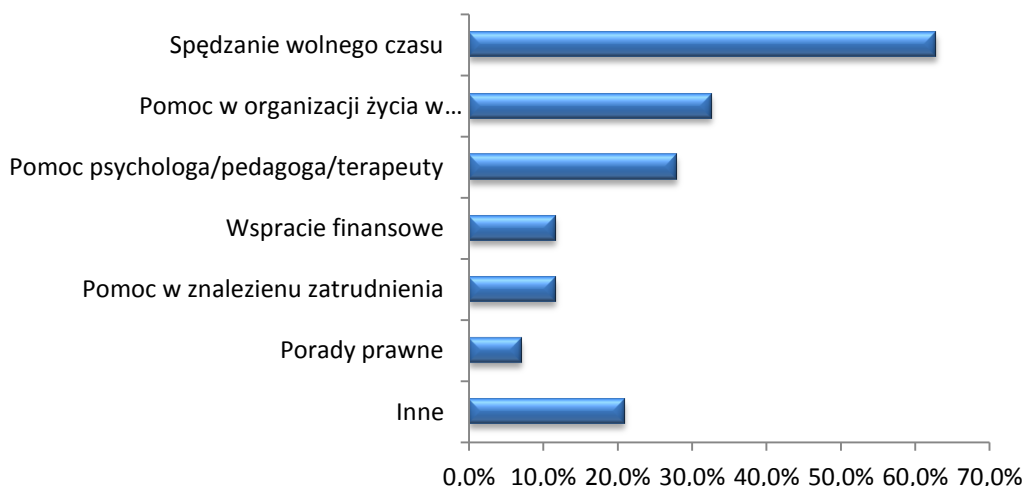
⁵⁶ *Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu, ROPS Kielce 2012 r.*

- **podmioty działające w sferze pożytku publicznego**, (tj. organizacje pozarządowe prowadzące działalność odpłatną i nieodpłatną pożytku publicznego),
- **podmioty sfery gospodarczej** (tj. organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą, spółdzielnie np. socjalne, pracy, inwalidów, niewidomych),
- **inicjatywy o charakterze nieformalnym.**

W regionie tylko jeden podmiot funkcjonuje jako typowe przedsiębiorstwo społeczne tj. działające na terenie gminy Bałtów Przedsiębiorstwo Społeczne „Allozaur” sp. z o.o. Firma prowadzi działania społeczne na rzecz integracji mieszkańców Bałtowa świadczy oraz świadczy usługi w zakresie m.in. obsługi ruchu turystycznego, prowadzenia gastronomii, organizacji imprez towarzyszących, pielęgnacji zieleni.

Na potrzebę rozwoju kapitału społecznego w regionie wskazuje przyjęta w 2012 r. *Strategia Polityki Społecznej na lata 2012-2020*. Deficyt kapitału społecznego widoczny jest w poziomie aktywności obywatelskiej określanej jako ilość organizacji przypadających 10 tys. mieszkańców, w województwie świętokrzyskim wartość ta jest najniższa w kraju i wynosi 13,5.

Na przestrzeni lat 2008-2012 w województwie odnotowano jeden z najniższych w skali kraju wskaźnik przyrostu liczby stowarzyszeń i fundacji w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców tj. 6,1 (12 miejsce). Z ogółu zarejestrowanych organizacji (ponad 80 tys. w kraju) w województwie świętokrzyskim swoją siedzibę ma ok. 2 tysiące, i jest to liczba najniższa ze wszystkich województw (na równi z woj. opolskim i podlaskim). Należy zaznaczyć, że powyższe dane dotyczą organizacji zarejestrowanych, a nie faktycznie działających. Liczba aktywnych organizacji w regionie jest trudna do oszacowania, ponieważ wiele z nich już nie istnieje lub nie prowadzi żadnych działań, jednak nie zostały oficjalnie zlikwidowane. Jak szacuje Stowarzyszenie Klon/Jawor odsetek działających organizacji w Polsce kształtuje się na poziomie ok 60-80% danych rejestrowych⁵⁷.

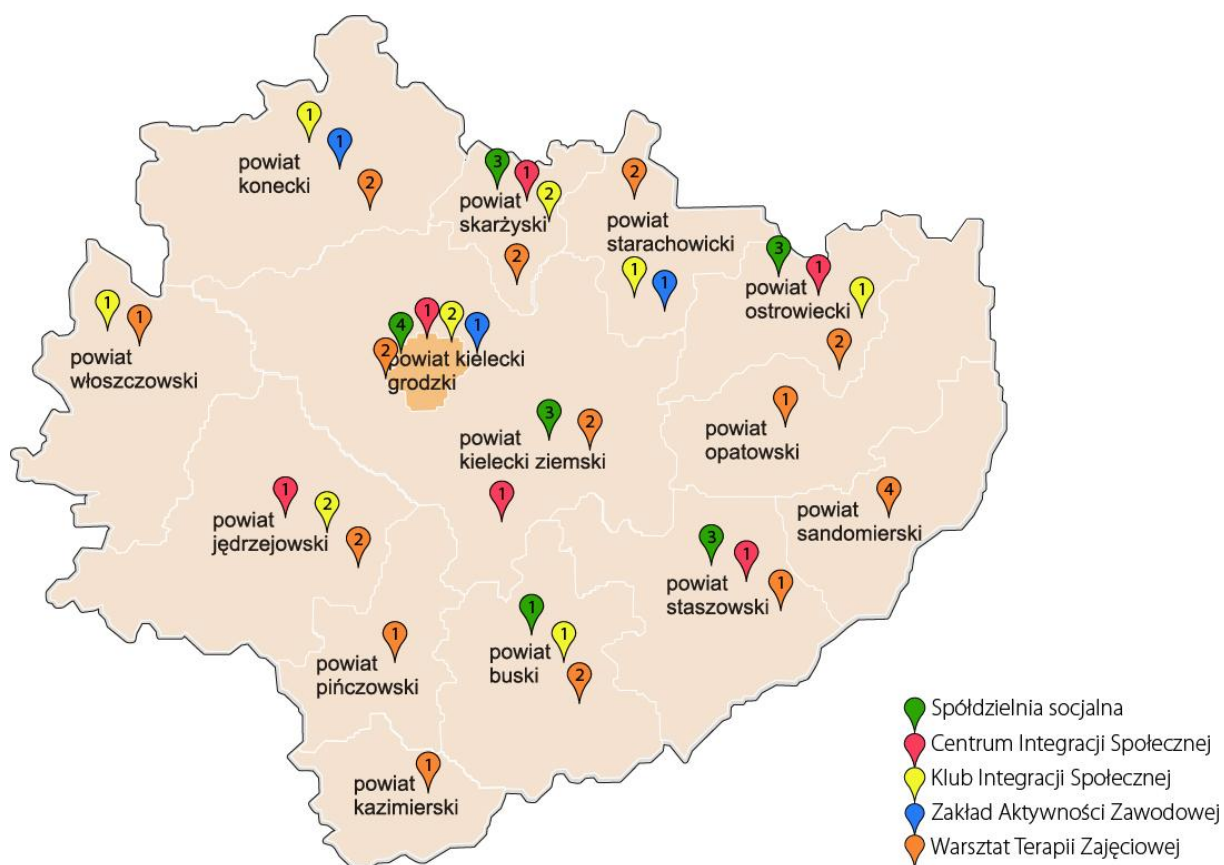

Wykres 21 Charakterystyka usług oferowanych przez organizacje pozarządowe w woj. świętokrzyskim
 Źródło: Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020 – ROPS)

⁵⁷Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych – raport z badania 2012, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2013

Na obszarze województwa funkcjonuje⁵⁸: 17 spółdzielni socjalnych (4 w Kielcach, 3 w Ostrowcu Świętokrzyskim, 2 w Chmielniku, 2 w Skarżysku-Kamiennej, pozostałe w Bliżynie, Staszowie, Busku-Zdrój, Pęcławicach Górnych, Oleśnicy, Piekoszowie), 6 centrów integracji społecznej (Kielce, Ostrowiec Św., Staszów, Skarżysko-Kamienna, Jędrzejów, Chmielnik), 11 klubów integracji społecznej (2 w Kielcach, Skarżysku-Kamiennej, Bliżynie, Busku-Zdrój, Jędrzejowie, Sędziszowie, Końskich, Ostrowcu Św., Starachowicach, Włoszczowie), 25 warsztatów terapii zajęciowej i 3 zakłady aktywności zawodowej (Końskie, Styków, Kielce).

Porównanie tych danych do statystyki dla kraju⁵⁹, gdzie funkcjonuje ponad 13 tysięcy spółdzielni w tym 428 spółdzielni socjalnych, 93 centra integracji społecznej, 68 zakładów aktywizacji zawodowej oraz 685 warsztatów terapii zajęciowej, pokazuje jak ważne jest podejmowanie dalszych działań wspierających sektor ekonomii społecznej w województwie.

Mapa 12 Umiejscowienie podmiotów sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwijania instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020, ROPS Kielce.

⁵⁸ Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwijania instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020, ROPS Kielce, 2013. Dodatkowo uaktualniono dane dot. Zakładu Aktywności Zawodowej w Kielcach, który rozpoczął działalność w listopadzie 2013 roku.

⁵⁹ Na podstawie bazy danych portalu ngo.pl, stan na grudzień 2013 r.

Wśród głównych przyczyn słabej kondycji ilościowej i jakościowej ekonomii społecznej wskazać należy przede wszystkim problemy w **dostępie do kapitału finansowego**, ale również niewystarczający **system usług wsparcia** ekonomii społecznej, głównie o charakterze usługowo-doradczym. Bardzo znaczącym powodem niestabilności działań podmiotów ekonomii społecznej, szczególnie organizacji pozarządowych, jest uzależnienie ich działalności od grantów. W Polsce jedynie 9% organizacji opiera swoją działalność na przychodach z działalności gospodarczej, ale dla ponad połowy z nich przychody te mają dominujące znaczenie dla ich budżetów, a także osiągają z reguły wysoką wartość nominalną⁶⁰. Odpowiedzią na ten problem w regionie może być wsparcie ekonomizacją działalności tj. przekształcanie stowarzyszeń i fundacji prowadzących działalność nieodpłatną w podmioty ekonomii społecznej.

Na poziomie regionalnym nie funkcjonują, obecne w innych regionach, centra organizacji pozarządowych, które zapewniają stałe wsparcie dla organizacji trzeciego sektora. System wsparcia ekonomii społecznej w województwie funkcjonuje w oparciu o finansowane z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki instytucje wspierające ekonomię społeczną, które zakończą działalność wraz z końcem okresu realizacji projektów konkursowych. Zapewniają one wsparcie na etapie tworzenia oraz działania organizacji w zakresie doradztwa prawnego, biznesowego i finansowego, szkoleń, budowania partnerstw lokalnych oraz rozwoju kompetencji związanych z pracą z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, jednak nie stanowią stabilnych i trwałych podmiotów systemu wsparcia ekonomii społecznej. Inna sytuacja dotyczy wyłonionych w ramach konkursu PO KL⁶¹ trzech Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), które zgodnie z wymogami konkursu zobowiązały się do kontynuacji świadczenia usług co najmniej przez dwa lata po zakończeniu realizacji projektu.

Świętokrzyskie podmioty ekonomii społecznej borykają się z problemami w pozyskiwaniu środków unijnych, nie zatrudniają płatnego personelu opierając się na pracy społecznej swoich członków. Rozwojowi sektora sprzyjają w regionie sprzyjają walory turystyczne (np. Bałtów, Bieliny). Niekorzystny wpływ mają bariery rozwojowe tj. opieranie prowadzonej działalności głównie na środkach z programów UE z niewielkim udziałem przychodów z działalności gospodarczej, słabo rozwinięta kooperacja ekonomiczna pomiędzy PES, a także mało sprzyjający klimat społeczny i instytucjonalny.⁶² Powoduje to, że wpływ trzeciego sektora na zmiany społeczne w regionie, w szczególności w zakresie aktywizacji i integracji społeczno-zawodowej, jest mocno ograniczony.

Projekt Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (MPIPS, wrzesień 2013) w ramach Priorytetu III wskazuje na konieczność bezpośredniego wsparcia sektora poprzez bezzwrotne i zwrotne instrumenty finansowe, rozwój usług wsparcia ES oraz sieci kooperacji i partnerstw. Wszystkie te działania wpływać mają na tworzenie i stabilne funkcjonowanie przedsiębiorstw społecznych, co przekładać się będzie bezpośrednio na tworzenie miejsc pracy w preferowanych w regionie obszarach.

⁶⁰ Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych – raport z badania 2012, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2013.

⁶¹ Województwo świętokrzyskie podzielone zostało na trzy subregiony (południowo-zachodni: powiat włoszczowski i jędrzejowski, południowy: powiat pińczowski, buski, kazimierski oraz południowo-wschodni: powiat staszowski, sandomierski i opatowski), zgodnie z dokumentacją konkursową Poddziałania 7.2.2 PO KL, konkurs nr: 10/1/7.2.2/POKL/2012.

⁶² Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020, ROPS Kielce.

Znaczenie działań na rzecz wspierania podmiotów ekonomii społecznej w województwie ma odzwierciedlenie w zapisach dokumentów strategicznych. W *Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020* bezpośrednie zapisy dotyczące ekonomii społecznej zapisane zostały w celu strategicznym 5. *Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców województwa świętokrzyskiego* i w celu operacyjnym 1. *Wzmocnienie potencjału instytucji pozarządowych i wsparcie partnerstw na poziomie lokalnym i regionalnym* oraz celu operacyjnym 3. *Rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie*, tj. w szczególności podejmowanie działań na rzecz tworzenia podmiotów ekonomii społecznej, podnoszenia jakości produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej. Z kolei w celu operacyjnym 2. wskazano konieczność tworzenia warunków sprzyjających powstawaniu oraz funkcjonowaniu partnerstw organizacji pozarządowych i instytucji publicznych na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Także zapisy *Programu Współpracy Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z Organizacjami Pozarządowymi na 2013 r.* zwracają uwagę na znaczenie sektora ekonomii społecznej w kontekście rozwiązywania problemów o charakterze społeczno-gospodarczym oraz zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców regionu.

SPIS MAP:

<i>Mapa 1 Projekty dotyczące rozwoju infrastruktury transportowej na terenie województwa świętokrzyskiego w trakcie realizacji oraz zrealizowane przy współfinansowaniu funduszy europejskich</i>	3
<i>Mapa 2 Plany dotyczące rozwoju infrastruktury dróg wojewódzkich województwa świętokrzyskiego w perspektywie 2014 – 2020</i>	4
<i>Mapa 3 Modernizacja linii kolejowych w województwie świętokrzyskim</i>	5
<i>Mapa 4 Oczyszczalnie ścieków komunalnych według województw w 2012 roku</i>	14
<i>Mapa 5 GERD/PKB według województw w 2010 r.</i>	37
<i>Mapa 6 BERD/PKB według województw w 2010 r.</i>	40
<i>Mapa 7 Stopa bezrobocia według województw na 31.12.2012 r.</i>	45
<i>Mapa 8 Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim, stan na 31.12.2012 r.</i>	46
<i>Mapa 9 Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych edukacją przedszkolną w województwie świętokrzyskim w 2012 roku</i>	65
<i>Mapa 10 Zróżnicowanie terytorialne ubóstwa w Polsce</i>	78
<i>Mapa 11 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w województwie świętokrzyskim wg powiatów.</i>	83
<i>Mapa 12 Umiejscowienie podmiotów sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.</i>	89

SPIS WYKRESÓW:

<i>Wykres 1 Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z szerokopasmowym dostępem do Internetu w Polsce</i>	7
<i>Wykres 2 Dynamika przyrostu mocy zainstalowanej [MW] w podziale na poszczególne źródła energii w latach 2005 – 2012.</i>	26
<i>Wykres 3 Zużycie całkowite energii elektrycznej i produkcja OZE w oparciu o lokalne zasoby w województwie świętokrzyskim w roku 2011 [MWh]</i>	27
<i>Wykres 4 Moc elektryczna [MW] zainstalowana w OZE w województwie świętokrzyskim.</i>	27
<i>Wykres 5 Produkcja energii elektrycznej z OZE w województwie świętokrzyskim w stosunku do celu dla roku 2020</i>	28
<i>Wykres 6 Struktura bezrobotnych według wieku, stan na koniec 2012 r.</i>	46
<i>Wykres 7 Struktura bezrobotnych według wykształcenia, stan na koniec 2012 r.</i>	47
<i>Wykres 8 Osoby bezrobotne w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w ogóle bezrobotnych, stan na 31.12.2012 r.</i>	47
<i>Wykres 9 Aktywności ekonomiczna ludności województwa świętokrzyskiego w IV kwartale 2012 r. w zależności od wykształcenia.</i>	51
<i>Wykres 10 Wskaźniki aktywności ekonomicznej oraz zatrudnienia w IV kwartale 2012 r.</i>	51
<i>Wykres 11 Wskaźnik zatrudnienia wg grup wiekowych w IV kwartale 2012 r.</i>	52
<i>Wykres 12 Wskaźnik zatrudnienia według wykształcenia w województwie w IV kwartale 2012 r.</i>	52
<i>Wykres 13 Prognoza ludności województwa</i>	54
<i>Wykres 14 Ruch naturalny ludności województwa świętokrzyskiego.</i>	55

Wykres 15 Saldo migracji ludności województwa świętokrzyskiego	55
Wykres 16 Prognoza ludności według biologicznych grup wieku (w procentach),	56
Wykres 17 Współczynnik obciążenia demograficznego województwa świętokrzyskiego	57
Wykres 18 Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką instytucjonalną w 2012 r. w Polsce i województwie świętokrzyskim	58
Wykres 19 Wyniki egzaminu gimnazjalnego 2013 w zależności od lokalizacji szkoły.....	68
Wykres 20 Odsetek osób w wieku 25-64 uczestniczących kształceniu lub szkoleniu w województwie świętokrzyskim na tle Polski, UE i wybranych krajów w roku 2011	72
Wykres 21 Charakterystyka usług oferowanych przez organizacje pozarządowe w woj. świętokrzyskim	88

SPIS TABEL:

Tabela 1 Udział OZE województwa świętokrzyskiego na tle kraju.....	27
Tabela 2 Główne przyczyny zgonów w województwie świętokrzyskim w latach 2005 – 2011	60
Tabela 3 Liczba zachorowań na cukrzycę w liczbach bezwzględnych w woj. świętokrzyskim opracowanie własne Departament Ochrony Zdrowia UMWS, na podstawie danych WCZP ŚUW w Kielcach.	62
Tabela 4 Liczba zachorowań na cukrzycę w woj. świętokrzyskim na 100 tys. ludności opracowanie własne Departament Ochrony Zdrowia UMWS, na podstawie danych WCZP ŚUW w Kielcach.	62
Tabela 5 Odsetek osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie ze względu na typ wykluczenia ...	76
Tabela 6 Domy pomocy społecznej w Województwie Świętokrzyskim wg lokalizacji i typu, stan na luty 2013 r. ..	81
Tabela 7 Piecza zastępcza w województwie świętokrzyskim w 2012 r.....	86

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Prognoza oddziaływania na środowisko
projektu Regionalnego Programu
Operacyjnego Województwa
Świętokrzyskiego
na lata 2014-2020 – wersja końcowa

Zamawiający:

Województwo Świętokrzyskie - Urząd
Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
w Kielcach

al. IX Wieków Kielc 3, 25-516 Kielce

Wykonawca:

„Pectore-Eco” Sp. z o.o.
Al. Przyjaźni 7/2 44-100 Gliwice

...dla rozwoju Województwa Świętokrzyskiego...

„Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2013”

Gliwice, 2014

Pracę wykonał zespół autorski w składzie:

inż. Katarzyna Banaszak

mgr inż. Magdalena Dołęga

mgr inż. Monika Gajda

mgr inż. Agnieszka Hobot

mgr inż. Joanna Mutryn

mgr inż. Magdalena Kinga Skuza

mgr inż. Agnieszka Stachura-Węgierek

Spis treści

Skróty.....	5
1. Wstęp	6
1.1. Podstawa sporządzenia prognozy.....	6
1.1.1. Podstawa prawna i zakres prognozy	6
1.1.2. Przedmiot i cel prognozy	8
1.2. Metoda opracowania prognozy.....	8
1.3. Konsultacje dokumentu	9
2. Zawartość projektu RPOWŚ 2014-2020 oraz ocena zgodności celów z celami wyznaczonymi w innych dokumentach.....	10
2.1. Zawartość projektu RPOWŚ 2014-2020.....	10
2.2. Ocena powiązań projektu RPOWŚ z innym dokumentami szczebla unijnego, międzynarodowego 13	
2.3. Ocena powiązań projektu RPOWŚ z innym dokumentami szczebla krajowego, regionalnego	19
3. Ocena zgodności projektu RPOWŚ 2014-2020 z zasadą zrównoważonego rozwoju	34
4. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym wpływem wraz z oceną oddziaływania skutków realizacji projektu RPOWŚ 2014-2020 na poszczególne komponenty, w tym na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru	41
4.1. Ludzie, w tym jakość życia, zdrowie	41
4.1.1. Charakterystyka aktualnego stanu	41
4.1.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań	44
4.2. Wody (powierzchniowe, podziemne)	55
4.2.1. Charakterystyka aktualnego stanu	55
4.2.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań	59
4.3. Zasoby naturalne.....	66
4.3.1. Charakterystyka aktualnego stanu	66
4.3.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań	69
4.4. Powietrze.....	72
4.4.1. Charakterystyka aktualnego stanu	72
4.4.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań	75
4.5. Powierzchnia ziemi, gleby.....	83
4.5.1. Charakterystyka aktualnego stanu	83
4.5.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań	87
4.6. Krajobraz.....	91
4.6.1. Charakterystyka aktualnego stanu	91
4.6.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań	92
4.7. Klimat	98
4.7.1. Charakterystyka aktualnego stanu	98
4.7.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań	99
4.8. Różnorodność biologiczna, flora, fauna	102
4.8.1. Charakterystyka aktualnego stanu	102

4.8.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań.....	103
4.9. Obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.....	108
4.9.1. Charakterystyka aktualnego stanu	108
4.9.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań.....	113
4.10. Zabytki, dobra materialne	125
4.10.1. Charakterystyka aktualnego stanu	125
4.10.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań.....	126
4.11. Gospodarka odpadami.....	132
4.11.1. Charakterystyka aktualnego stanu	132
4.11.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań.....	134
5. Charakterystyka gospodarcza analizowanego terenu wraz z identyfikacją problemów (innowacyjność gospodarki, usługi, przemysł, rolnictwo, infrastruktura techniczna)	136
5.1. Charakterystyka aktualnego stanu	136
6. Podsumowanie oddziaływań.....	143
7. Propozycja rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu RPOWŚ 2014-2020, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.....	145
8. Transgraniczne oddziaływania na środowisko.....	152
9. Ocena oddziaływań skumulowanych	153
10. Metody analizy skutków realizacji postanowień RPOWŚ 2014-2020.....	154
11. Ocena zmian stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu RPOWŚ 2014-2020 157	
12. Analiza wariantów alternatywnych w stosunku do rozwiązań zawartych w RPOWŚ 2014-2020	161
13. Podsumowanie i rekomendacje.....	164
14. Literatura.....	176
15. Streszczenie w języku niespecjalistycznym	178
16. Non-technical summary	182

Skróty

<i>B+I</i>	<i>badania, innowacje</i>
<i>B+R</i>	<i>badania, rozwój</i>
<i>EKK</i>	<i>Europejska Konwencja Krajobrazowa</i>
<i>JCWP</i>	<i>jednolita część wód powierzchniowych</i>
<i>JCWpd</i>	<i>jednolita część wód podziemnych</i>
<i>EKK</i>	<i>Europejska Konwencja Krajobrazowa</i>
<i>KPOŚK</i>	<i>Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych</i>
<i>KPZL</i>	<i>Krajowy Program Zwiększania Lesistości</i>
<i>KM</i>	<i>Komitet Monitorujący</i>
<i>KSRR</i>	<i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego: Regiony Miasta Obszary wiejskie</i>
<i>OOŚ</i>	<i>ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.)</i>
<i>OSO</i>	<i>obszary specjalnej ochrony ptaków</i>
<i>OSI</i>	<i>Obszary Strategicznej Interwencji</i>
<i>OSZR</i>	<i>Odnowiona Strategia Zrównoważonego Rozwoju</i>
<i>OZE</i>	<i>Odnawialne Źródła Energii</i>
<i>PGO</i>	<i>Program Gospodarki Odpadami dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2018</i>
<i>PGW</i>	<i>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza</i>
<i>POP</i>	<i>Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2011</i>
<i>POŚ</i>	<i>Prawo ochrony środowiska</i>
<i>PWŚK</i>	<i>Program wodno – środowiskowy kraju</i>
<i>PWIS</i>	<i>Państwowy Wojewódzki Inspektorat Sanitarny w Kielcach</i>
<i>RDW</i>	<i>Ramowa Dyrektywa Wodna</i>
<i>RDOŚ</i>	<i>Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska</i>
<i>RIS3</i>	<i>Projekt Strategii Badań i Innowacyjności Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku</i>
<i>RLM</i>	<i>równoważna liczba mieszkańców</i>
<i>RPOWŚ</i>	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego</i>
<i>SEA</i>	<i>Strategic Environmental Assessment</i>
<i>SOOŚ</i>	<i>strategiczna ocena oddziaływania na środowisko</i>
<i>SOO</i>	<i>specjalne obszary ochrony siedlisk</i>
<i>SCW</i>	<i>sztuczna część wód</i>
<i>SJCW</i>	<i>scalona jednolita część wód powierzchniowych</i>
<i>SRK2020</i>	<i>Strategia Rozwoju Kraju</i>
<i>WIOŚ</i>	<i>Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska</i>

1. Wstęp

1.1. Podstawa sporządzenia prognozy

1.1.1. Podstawa prawna i zakres prognozy

Obowiązek opracowania prognozy oddziaływania na środowisko wynika z zapisów (art. 46) Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.), w myśl której projekty polityk, strategii, planów lub programów różnych dziedzin, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Prognoza RPOWŚ 2014-2020 została opracowana zgodnie z art. 51, 52 w/w Ustawy, wskazaniem zawartymi w Szczegółowym Opisie Przedmiotu Zamówienia oraz uzgodnieniami z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Kielcach i Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Kielcach (załącznik nr 1).

Wedle zapisów art. 51 ust. 2, art. 52 ust. 1, art. 52 ust. 2 ustawy¹ z dnia 3 października 2008 r. prognoza powinna:

- zawierać informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami;
- zawierać informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy;
- zawierać propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektu programu oraz częstotliwości ich przeprowadzania;
- zawierać informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko;
- zawierać streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym;
- określać, analizować i oceniać istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu, w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;
- określać, analizować i oceniać stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;
- określać, analizować i oceniać istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektu programu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.);
- określać, analizować i oceniać cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektu

¹ Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.)

- programu oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;
- określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska;
 - przedstawiać rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru;
 - przedstawiać rozwiązania alternatywne² do rozwiązań zawartych w projekcie programu wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy (biorąc pod uwagę cele i zasięg geograficzny projektu programu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru).

Zgodnie z zapisami art. 55 ust. 2 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. projekt dokumentu nie może zostać przyjęty, jeżeli z oceny wynika, że może on znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000, a jednocześnie nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

W prognozie projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 uwzględniono informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych dokumentów powiązanych z projektem Programu (art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r.).

Treść prognozy dostosowana została do zawartości i stopnia szczegółowości dokumentu RPOWŚ 2014-2020 (art. 52 ustawy z dnia 3 października 2008 r.).

² W myśl art. 5 Dyrektywy SEA (Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko) prognoza powinna zawierać rozsądne rozwiązania alternatywne uwzględniające cele i geograficzny zasięg projektu.

5.1. W przypadku, gdy na mocy art. 3 ust. 1 wymagana jest ocena wpływu na środowisko, przygotowuje się sprawozdanie, w którym zostanie zidentyfikowany, opisany i oszacowany potencjalny znaczący wpływ na środowisko wynikający z realizacji planu lub programu oraz rozsądne rozwiązania alternatywne uwzględniające cele i geograficzny zasięg planu lub programu (...)

5.2. Sprawozdanie dotyczące środowiska, przygotowane zgodnie z ust. 1, zawiera informacje, które mogą być racjonalnie wymagane, z uwzględnieniem obecnego stanu wiedzy i metod oceny, zawartości i poziomu szczegółowości planu lub programu, jego stadium w procesie podejmowania decyzji oraz zakresu, w jakim niektóre sprawy mogą zostać właściwiej ocenione na różnych etapach tego procesu, w celu uniknięcia powielania oceny (...)

1.1.2. Przedmiot i cel prognozy

Celem prognozy jest ocena wpływu, przyjętych kierunków działań, które mogą zostać objęte wsparciem w ramach poszczególnych osi priorytetowych, na środowisko i zdrowie ludzi. Przenalizowano zapisy projektu RPOWŚ 2014-2020 w odniesieniu do zgodności z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Ocena oddziaływania na środowisko dla dokumentów strategicznych, takich jak RPOWŚ 2014-2020 nie jest dokumentacją o wysokim poziomie szczegółowości. Przeprowadzona ocena identyfikuje potencjalne negatywne i pozytywne skutki zapisów projektu Programu, proponując sposoby minimalizacji potencjalnego negatywnego wpływu. W prognozie nie ma możliwości szczegółowej analizy każdego rodzaju inwestycji, które mogą zostać objęte wsparciem RPOWŚ 2014-2020. Dokładna analiza oddziaływań poszczególnych przedsięwzięć przeprowadzana jest na etapie osobnych procedur ocen oddziaływania na środowisko, w trakcie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Jest to etap, na którym znane są rozwiązania technologiczne inwestycji oraz dokładna jej lokalizacja.

W prognozie oceniane są zapisy Programu w aspekcie zasad polityki ekologicznej, zrównoważonego rozwoju i wyznaczonych celów środowiskowych.

1.2. Metoda opracowania prognozy

Przeprowadzona ocena strategiczna projektu RPOWŚ 2014-2020 umożliwi będzie zdiagnozowanie, czy przyjęte w ocenianym dokumencie kierunki działań wspierać będą zasadę zrównoważonego rozwoju, oraz w jaki sposób przedstawione działania będą wpływać na poszczególne cechy środowiska naturalnego oraz społeczeństwo (zdrowie, jakość życia).

Opracowywany dokument prognozy oddziaływania na środowisko związany jest z kilkoma etapami realizacji, tj.:

Etap I – w ramach, którego nastąpiła analiza treści dokumentu RPOWŚ 2014-2020, oraz dokumentów opracowanych na poziomie unijnym, krajowym i wojewódzkim, w odniesieniu do wyznaczonych celów, kierunków działań wraz z oceną powiązania wyznaczonych działań w projekcie RPOWŚ 2014-2020, w kontekście celów przyjętych w innych, analizowanych dokumentach.

Etap II – etap diagnozy aktualnego stanu środowiska wraz z identyfikacją istotnych problemów w aspekcie środowiskowym i społeczno-gospodarczym województwa.

Etap III – identyfikacja negatywnych/pozytywnych oddziaływań oraz ocena uwzględnienia w dokumencie zasad zrównoważonego rozwoju. Diagnoza wpływu poszczególnych zapisów dokumentu RPOWŚ 2014-2020 przeprowadzona została

z uwzględnieniem poszczególnych komponentów środowiska oraz przyjętych kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego.

Etap IV - to etap uzgodnień i konsultacji z Zamawiającym, opiniowania z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Kielcach oraz Świętokrzyskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, konsultacji społecznych dokumentu oraz przygotowania ostatecznej wersji prognozy oddziaływania na środowisko.

Ocena Programu, przy uwzględnieniu zagadnień podejmowanych w pytaniach ewaluacyjnych przeprowadzona została w sposób pozwalający na zobrazowanie najważniejszych kierunków działań realizowanych w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem i dbałością o środowisko naturalne. Identyfikacja oddziaływań prowadzi do odpowiedzi, czy analizowany dokument, zwłaszcza zakładane priorytety RPOWŚ 2014-2020 sprzyjają ochronie środowiska i zachowaniu zrównoważonego rozwoju. Czy analizowany dokument wpływa na ograniczanie uciążliwości związanych z realizacją proponowanych przedsięwzięć oraz promuje racjonalne gospodarowanie zasobami nieodnawialnymi. Ocena strategiczna RPOWŚ 2014-2020 przeprowadzona została z uwzględnieniem zagadnień wskazanych w pismach określających zakres prognozy otrzymanych od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach i Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz zgodnie z wymogami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.).

1.3. Konsultacje dokumentu

Projekt prognozy wraz z projektem dokumentu RPOWŚ 2014-2020 został poddany konsultacjom społecznym (w myśl przepisów działu III rozdz. 1 i 3 Ustawy OOŚ) oraz opiniowaniu przez RDOŚ w Kielcach i PWIS w Kielcach.

Uwagi i wnioski do ocenianych projektów dokumentów mogły być zgłaszane w formie pisemnej, ustnej i za pomocą środków komunikacji elektronicznej (zgodnie z art. 40 Ustawy OOŚ). W trakcie konsultacji społecznych nie wniesiono uwag do projektu prognozy oddziaływania na środowisko. Projekt prognozy został pozytywnie zaopiniowany przez RDOŚ w Kielcach i PWIS w Kielcach (załącznik nr 2).

Zgodnie z art. 55 ust. 3 Ustawy OOŚ do dokumentu RPOWŚ 2014-2020 dołączone zostanie pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu, w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko,
- opinie właściwych organów: RDOŚ, PWIS,
- zgłoszone uwagi i wnioski,

- propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu,
- wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone.

2. Zawartość projektu RPOWŚ 2014-2020 oraz ocena zgodności celów z celami wyznaczonymi w innych dokumentach

2.1. Zawartość projektu RPOWŚ 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020, określa cele szczegółowe, które będą realizowane poprzez 11 Osi Priorytetowych:

- Oś Priorytetowa 1. **Innowacje i nauka**
- Oś Priorytetowa 2. **Konkurencyjna gospodarka**
- Oś Priorytetowa 3. **Efektywna i zielona energia**
- Oś Priorytetowa 4. **Dziedzictwo naturalne i kulturowe**
- Oś Priorytetowa 5. **Nowoczesna komunikacja**
- Oś Priorytetowa 6. **Rozwój miast**
- Oś Priorytetowa 7. **Sprawne usługi publiczne**
- Oś Priorytetowa 8. **Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo**
- Oś Priorytetowa 9. **Włączenie społeczne i walka z ubóstwem**
- Oś Priorytetowa 10. **Otwarty rynek pracy**
- Oś Priorytetowa 11. **Pomoc techniczna**

Projekt RPOWŚ 2014-2020 składa się z 12 sekcji oraz 5 załączników.

Zgodnie z Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2009.84.712 z późn. zm.) podmiotem sporządzającym projekt RPOWŚ jest Zarząd Województwa.

Sekcja 1 Projektu RPOWŚ 2014-2020 dotyczy wkładu Programu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz w osiągnięcie spójności gospodarczo – społecznej i terytorialnej. W tym zakresie przeanalizowano takie zagadnienia jak: zasoby infrastrukturalne, w tym: transport, infrastruktura teleinformatyczna, dziedzictwo naturalne i kulturowe, infrastruktura usług publicznych, energetyka, efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii, gospodarka, nauka i innowacje oraz wsparcie przedsiębiorczości; kapitał

ludzki, rynek pracy i wykluczenie społeczne, w tym: rynek pracy, edukacja oraz wyłączenie społeczne i walka z ubóstwem oraz odniesiono do nich konieczne do wprowadzenia działania interwencyjne, celowe dla osiągnięcia założeń strategii UE - Europa 2020.

W rozdziale tym zawarto również uzasadnienie wyboru celów tematycznych oraz przypisanych im priorytetów inwestycyjnych.

W drugiej części sekcji 1 opisano rozkład środków finansowych między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne, i tak podział środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) przyznanych na realizację RPOWŚ 2014-2020 zakłada następującą koncentrację środków: cele tematyczne 1,2,3,4 – 48% środków EFRR, w tym cel 4 – 19,6% oraz cel 9 – 25,9% środków EFS. Wskazuje się również matrycę logiczną strategii inwestycyjnej programu.

W sekcji 2 opisano poszczególne Osie Priorytetowe, z wyznaczonymi priorytetami i celami do osiągnięcia. Dla każdego z jedenastu priorytetów wskazano typy przedsięwzięć planowanych do realizacji oraz beneficjentów, jak również zasady finansowania wybranych projektów wraz z zasadami ich wyboru.

Plan finansowy Programu Operacyjnego stanowi sekcję 3 Programu.

Jednym z narzędzi służących poprawie efektywności wydatkowania środków finansowych jest wzmocnienie koncentracji terytorialnej, które omówiono w sekcji 4 RPOWŚ 2014-2020. Koncentracja ta oparta jest na identyfikacji i analizie potencjałów i barier rozwojowych, przynależnych danemu terytorium, rozumianemu jako Obszar Strategicznej Interwencji (OSI). Zagadnienie to zostało szczegółowo omówione w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*, która wskazuje jako obszar strategicznej interwencji, cały obszar polski wschodniej, w tym również województwo świętokrzyskie. W rozdziale omówiono również podejście do realizacji przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, w tym Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), jak również odniesienie założeń RPOWŚ 2014-2020 do Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB).

W sekcji 5 programu określone zostały plany wobec obszarów geograficznych, które dotknięte są ubóstwem lub grup docelowych o najwyższym ryzyku zagrożenia dyskryminacją. Zauważa się, iż jednym z czynników korelujących z ubóstwem jest zamieszkanie na terenach wiejskich. W województwie świętokrzyskim tereny wiejskie zajmują prawie 95% powierzchni, a zamieszkuje je ok. 55% ludności.

Sekcja 6 dotyczy potrzeb obszarów geograficznych, które charakteryzują się poważnymi i trwale niekorzystnymi warunkami naturalnymi lub demograficznymi, zostanie uzupełniony w toku dalszych prac nad Programem.

Instytucje zaangażowane w realizację RPOWŚ 2014-2020, zostały wskazane w sekcji 7 Programu. Funkcje Instytucji Koordynującej realizację Umowy Partnerstwa pełni

minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Funkcję instytucji zarządzającej (IZ) Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 (RPOWŚ 2014-2020), odpowiedzialnej za sprawne i efektywne funkcjonowanie systemów zarządzania i kontroli, jak również funkcję instytucji certyfikującej, pełni Zarząd Województwa Świętokrzyskiego.

W sekcji 8 omówiono koordynację pomiędzy funduszami Polityki Spójności, EFRROW, EFMR oraz innymi unijnymi i krajowymi instrumentami finansowania ora EBI. Na poziomie ogólnokrajowym system koordynacji określa Umowa Partnerstwa. Dokument ten zawiera cele i priorytety interwencji wraz z podstawowymi wskaźnikami, koncentrację tematyczną, wymiar terytorialny planowanej interwencji, układ programów operacyjnych, podział interwencji pomiędzy kraj i region, zarys finansowania, systemu wdrażania oraz opis stopnia uzupełniania się interwencji finansowanych z polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Rybackiej oraz relacje z innymi instrumentami krajowymi i unijnymi. System koordynacji RPOWŚ wykorzystywać będzie następujące mechanizmy:

- Linię demarkacyjną, określającą podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny,
- Kontrakt terytorialny, określający cele i przedsięwzięcia priorytetowe mające znaczenie dla rozwoju danego regionu/terytorium,
- Komitet ds. Umowy Partnerstwa, który ma pełnić wiodącą rolę w zakresie wypełnienia koordynacji realizacji i uzyskania celów wsparcia, określonych w UP,
- Zarząd Województwa i Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, odpowiedzialny za zapewnienie koordynacji na poziomie regionalnym,
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, które będą pełnić istotną rolę w procesie koordynacji wsparcia w ramach RPOWŚ.

Sekcja 9 dotyczy warunków wstępnych, tj. zapewnienia określonych warunków wyjściowych, umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich. Identyfikację warunków ex ante oraz ocenę ich spełnienia oraz opis działań zmierzających do spełnienia tych warunków wraz ze wskazaniem instytucji odpowiedzialnych oraz harmonogramu przedstawiono w załączniku nr 2 do Programu.

Sekcja 10 dotyczy redukcji obciążeń administracyjnych w systemie wdrażania RPOWŚ 2014-2020 z punktu widzenia beneficjentów środków UE. Wymieniono w nim zastosowane ułatwienia programowe we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, jak również te, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ogólne.

W sekcji 11 określono zasady horyzontalne Programu, którymi są: zrównoważony rozwój, równość szans i niedyskryminacja oraz równouprawnienie płci.

Sekcja 12 zawiera podsekcje dotyczące dużych projektów, ze wskazaniem, iż w ramach RPOWŚ 2014-2020 nie przewiduje się ich wsparcia, ramy wykonania RPOWŚ 2014-2020 do uzupełnienia w dalszym toku prac nad Programem oraz listę uczestników konsultacji społecznych projektu Programu, jako uzupełnienie zapisów sekcji 7.2.

Załącznikami do Programu są:

1. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych programem.
2. Warunkowość ex ante.
3. Projekt Raportu końcowego z wykonania badania pt. Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020 wraz z uwagami Instytucji Zarządzającej RPOWŚ 2014 – 2020, w trakcie uzgodnień.
4. Projekt Raportu Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020
5. Ramy wykonania RPOWŚ 2014-2020.

2.2. Ocena powiązań projektu RPOWŚ z innym dokumentami szczebla unijnego, międzynarodowego

Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia stanowi długookresowy program rozwoju społeczno – gospodarczego UE. W dokumencie zapisano trzy podstawowe wzmacniające się wzajemnie priorytety: wzrost inteligentny, wzrost zrównoważony, wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu. W ramach monitorowania postępu w realizacji wyznaczonych priorytetów zaproponowano następujące kryteria oceny: osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75%, poprawę warunków prowadzenia działalności badawczo - rozwojowej, zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20%, zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii, podniesienie poziomu wykształcenia oraz wspieranie włączenia społecznego. Strategia zawiera wytyczne dotyczące tematyki efektywnego wykorzystania zasobów.

Analizowany projekt RPOWŚ 2014-2020 wyznacza priorytety inwestycyjne, w ramach osi priorytetowej: 3. *Efektywna i zielona energia*, które odpowiadają zapisom Priorytetu Strategii – *wzrost zrównoważony, poprzez transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej*. Występuje, w tym zakresie spójność podejmowanych celów.

VI Program działań na rzecz środowiska. Cele, zadania i priorytety na lata 2007-2013 z perspektywą do roku 2020

W programie podejmowane były tematy dotyczące zmian klimatu, przyrody, różnorodności biologicznej, środowiska i zdrowia, gospodarki zasobami naturalnymi i odpadami. Program ten przestał obowiązywać w lipcu 2012 r. Z uwagi, iż Program stracił ważność, uznano że nie będzie przeprowadzona ocena zgodności Programu VI z zapisami projektu RPOWŚ 2014-2020.

VII Program działań na rzecz środowiska (7EAP) – priorytety polityki ochrony środowiska w UE do roku 2020 (projekt)

Dokument wyznacza m.in. takie cele priorytetowe: 1 - Ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego UE; 2 - Budowa zasobooszczędnej, zielonej i konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej, 3 - Ochrona obywateli przed związanymi ze środowiskiem naciskami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu; 8 - Wspieranie zrównoważonego charakteru miast.

Zapisy osi priorytetowych RPOWŚ 2014-2020 (3. *Efektywna i zielona energia*; 4. *Dziedzictwo naturalne i kulturowe*; 6. *Rozwój miast*, 9. *Wyłączenia społeczne i walka z ubóstwem*) są zgodne z przedstawianymi celami priorytetowymi projektu VII Programu.

Odnowiona Strategia Zrównoważonego Rozwoju UE z 2006 r.

Strategia wyznacza główne cele tj.: ochrona środowiska naturalnego, sprawiedliwość i spójność społeczna, dobrobyt gospodarczy, realizacja zobowiązań w skali międzynarodowej. W dokumencie zaprezentowano 7 głównych wyzwań, w ramach, których zostały sformułowane cele ostateczne, operacyjne i działania. Wyzwania te dotyczą takich zagadnień jak: zmiany klimatu, czysta energia, zrównoważony transport, zrównoważona konsumpcja i produkcja, ochrona zasobów naturalnych i gospodarowania nimi, zdrowie publiczne, integracja społeczna, demografia i migracja, wyzwania w zakresie globalnego ubóstwa i trwałego rozwoju. W Strategii omawiane są również zagadnienia dotyczące edukacji oraz szkoleń.

Projekt RPOWŚ 2014-2020 wyznacza cele i priorytety uwzględniające zagadnienia zrównoważonego rozwoju. Kierunki działań wpisują się w wyzwania prezentowane w Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju.

Dokładana ocena spójności analizowanych dokumentów przeprowadzona została w kolejnych rozdziałach Prognozy.

Biała Księga. Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania (2009)

W dokumencie Biała Księga wyznaczono unijne ramy dla działań adaptacyjnych do zmian klimatu. Celem dokumentu jest osiągnięcie takich zdolności adaptacyjnych, które pozwolą na radzenie sobie ze skutkami zmian klimatu.

W projekcie RPOWŚ 2014-2020 w ramach osi priorytetowej 3. *Efektywna i zielona energia* oraz 6. *Rozwój miast (priorytet inwestycyjny 4.3., 4.5.)* wsparciem zostaną objęte projekty dotyczące poprawy efektywności energetycznej, zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii, promowania strategii niskoemisyjnych, których skutkiem powinna być redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym gazów cieplarnianych mających wpływ na zmiany klimatyczne. Pośrednio wpływ na zmniejszanie emisji zanieczyszczeń będą miały działania z zakresu transferu wiedzy, wdrażania innowacji, objęte wsparciem w ramach osi priorytetowej 1. *Innowacje i nauka*. Działania te mogą prowadzić do rozwoju technologii, produktów mniej surowco-, energochłonnych, które w efekcie ograniczać będą emisję zanieczyszczeń do powietrza, w tym gazów cieplarnianych.

W ramach osi priorytetowej 4. *Dziedzictwo naturalne i kulturowe*, wspierane będą inwestycje ukierunkowane na konkretne rodzaje zagrożeń oraz zwiększające odporności na klęski i katastrofy. Interwencja RPOWŚ 2014-2020 dotyczyć będzie rozwoju małej retencji, co jest istotne z uwagi na identyfikowane zagrożenia zjawiskami naturalnymi (powodzie).

Przyjęty kierunek działań w ramach omawianych osi priorytetowych jest spójny z kierunkami działań przyjętymi w Białej Księdze.

Agenda Terytorialna Unii Europejskiej (Lipsk 2007)

Agenda Terytorialna UE wyznacza strategiczne ramy dla terytorialnego rozwoju Europy, również dla krajowych polityk rozwoju przestrzennego. Realizacja dokumentu ma prowadzić do trwałego wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy oraz zrównoważonego rozwoju w aspekcie społecznym i ekologicznym w wyniku wzmocnienia spójności terytorialnej Europy. Celem Agendy jest wzmocnienie globalnej konkurencyjności oraz zrównoważenie wszystkich regionów Europy.

W ramach projektu RPOWŚ 2014-2020 zrównoważony rozwój realizowany będzie poprzez działania w ramach osi priorytetowej 1, 3, 4, poprzez priorytety inwestycyjne 4.1. *wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych*, 4.2. *promowania efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach*, 4.3. *wspieranie efektywności energetycznej inteligentnego zarządzania energią (...)*, 4.5. *promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów (...)*, 5.2. *wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń (...)*. Dodatkowo zrównoważony rozwój obszarów miejskich

realizowany będzie poprzez działania (priorytet 4.5.) mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego i redukcję emisji zanieczyszczeń. Zrównoważony rozwój terytorialny wynikał będzie z działań środowiskowych przewidzianych w ramach priorytetów 6.4., 9.2.

Europejska Konwencja Krajobrazowa

Zadaniem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej jest promowanie ochrony i planowanie krajobrazu. Zgodnie z Konwencją, krajobraz *jest istotnym elementem życia ludzi zamieszkujących wszędzie: w miastach i na wsiach, na obszarach zdegradowanych, pospolitych, jak również odznaczających się wyjątkowym pięknem (...)*. Wypełnienie zapisów konwencji realizowane jest poprzez działania: zmierzające do identyfikacji własnych krajobrazów, podnoszenia świadomości społecznej, określenia celów jakości krajobrazu.

W projekcie RPOWŚ 2014-2020 zakłada się realizację priorytetu inwestycyjnego 6.4. *ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę*. Celem priorytetu jest *ochrona obszarów cennych przyrodniczo oraz wykorzystanie lokalnych i regionalnych zasobów przyrodniczych dla zrównoważonego i przyjaznego środowisku rozwoju turystyki*. W ramach priorytetu przewiduje się wsparcie projektów służących zarządzaniu i ochronie krajobrazu. Zakłada się również realizację priorytetu inwestycyjnego 6.4. w ramach osi priorytetowej 6. *Rozwój miast*, którego celem będzie poprawa i ochrona obszarów cennych przyrodniczo na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz wykorzystanie tych zasobów dla rozwoju turystyki. Realizacja przedstawianych kierunków działań wykazuje spójność z celami Konwencji. Istnieje możliwość niezgodności z celami Konwencji, w przypadku realizacji projektów typowo inwestycyjnych (głównie z zakresu OZE, rozwoju infrastruktury komunikacyjnej), w sytuacji braku uwzględniania przy realizacji/wyborze lokalizacji tych przedsięwzięć aktualnych cech krajobrazu i w konsekwencji istotnego zakłócenia krajobrazu obszaru zainwestowanego. Jednakże na etapie projektowania inwestycji poprzez analizę wariantów lokalizacyjnych, istnieje możliwość wyboru lokalizacji, która nie będzie powodowała kolizji np. z obszarami chronionymi, a tym samym nie będzie prowadziła do niezgodności z celami Konwencji.

Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny - unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.

Dokument ten jest strategią mającą na celu powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji ekosystemów w Unii Europejskiej do 2020 r. Przyjęta została przez Komisję Europejską w maju 2011r. i określa ramy dla działań, zmierzających do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej.

Określa ona sześć celów priorytetowych:

Cel 1: ochrona i przywrócenie stanu przyrody,

Cel 2: utrzymanie i wzmocnienie ekosystemów i ich funkcji,

Cel 3: zapewnienie zrównoważonego rozwoju rolnictwa i leśnictwa,

Cel 4: zapewnienie zrównoważonego wykorzystania zasobów rybnych,

Cel 5: zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych,

Cel 6: podjęcie kwestii światowego kryzysu różnorodności biologicznej.

W szczególności działania priorytetu inwestycyjnego 6.4. *Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę w 4 osi priorytetowej Dziedzictwo naturalne i kulturowe* ukierunkowane są na ochronę obszarów cennych przyrodniczo na terenie województwa. Celem szczegółowym tego priorytetu jest *ochrona obszarów cennych przyrodniczo oraz wykorzystanie lokalnych i regionalnych zasobów przyrodniczych dla zrównoważonego i przyjaznego środowisku rozwoju turystyki.*

Planowane do dofinansowania w ramach tego priorytetu zadania, w szczególności związane bezpośrednio z ochroną różnorodności biologicznej, w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki, służące rozwojowi zielonej infrastruktury, a także z przywracaniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, wpisują się wprost w cele przedmiotowej strategii. Z kolei działania związane z edukacją ekologiczną oraz sporządzaniem niezbędnej dokumentacji, w tym planów, inwentaryzacji obszarów chronionych, w sposób pośredni będą sprzyjały jej realizacji.

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Społecznego – Ekonomicznego i Komitetu Regionów „Plan działań w zakresie energii do roku 2050”, KOM(2011) 885 wersja ostateczna, Bruksela, dnia 15.12.2011

Celem Planu działań w zakresie energii do 2050 r. jest zapewnienie ram dla polityki dekarbonizacji sektora energetycznego w Europie do roku 2050. Oprócz osiągnięcia zrównoważonego, niskoemisyjnego koszyka energetycznego, istotne jest przekonanie społeczeństwa, że wyznaczony cel jest realny. W dokumencie wskazano różne sposoby osiągnięcia dekarbonizacji, m.in. poprzez: duży nacisk na efektywność energetyczną, rozwój odnawialnych źródeł energii. Istotne będą zmiany dotyczące: zredukowania emisji pochodzącej z produkcji energii elektrycznej; redukcji emisji w przemyśle; dostosowania budynków mieszkalnych i komercyjnych do redukcji, poprzez wprowadzenie bardziej rygorystycznych norm dotyczących nowych budynków i zużycia energii, jak też renowacja istniejących budynków.

W RPOWŚ 2014-2020 poświęcono całą jedną oś priorytetową dotyczącą zagadnień redukcji emisji zanieczyszczeń i wsparcia dla rozwoju OZE. W ramach osi priorytetowej

3. *Efektywna i zielona energia* zakłada się wsparcie dla działań prowadzących do osiągnięcia wyznaczonych celów tj.: zwiększenia produkcji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; wsparcia dla produkcji urządzeń służących uzyskiwaniu energii z OZE; promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE przez przedsiębiorstwa/MŚP/budynki publiczne/sektor mieszkaniowy; zwiększenie produkcji energii elektrycznej i ciepłej w skojarzeniu. Zakładane kierunki działań RPOWŚ 2014 -2020 są zbieżne z założeniami Planu.

GRDP Handbook on SEA for Cohesion Policy, luty 2006

Celem dokumentu jest umożliwienie wykorzystania Strategicznej oceny oddziaływania na środowisko na potrzeby integrowania kwestii środowiskowych z planami, programami w ramach Polityki Spójności 2007-2013. Wytyczne dokumentu zostały uwzględnione przy opracowywaniu Prognozy oddziaływania na środowisko.

Blueprint to Safeguard Europe's waters (water Blueprint)

Dokument powyższy, będący Komunikatem Komisji Europejskiej, ma na celu głównie usunięcie przeszkód, utrudniających działania na rzecz ochrony zasobów wodnych Europy. Przedstawia on podsumowanie dotychczasowych doświadczeń krajów członkowskich i Komisji Europejskiej we wdrażaniu prawodawstwa europejskiego w zakresie ochrony wód. Strategia zawarta w tym dokumencie obejmuje:

- poprawę wdrażania obecnej polityki wodnej UE dzięki pełnemu wykorzystaniu możliwości obecnych przepisów,
- zwiększenie integracji celów polityki wodnej z innymi powiązаныmi obszarami polityki,
- uzupełnienie luk w obecnych ramach, zwłaszcza w zakresie rozwiązań potrzebnych do zwiększenia efektywności wodnej.

W szczególności z powyższym dokumentem związane są cele priorytetu inwestycyjnego 6.2. *inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.*

Działania objęte tym priorytetem to przede wszystkim poprawa gospodarki wodno-ściekowej, co bezpośrednio jest elementem wypełnienia przez nasz kraj zobowiązań wynikających z dyrektywy 91/271/EWG (tzw. dyrektywa ściekowa).

Działania zmierzające do ograniczenia ilości ścieków odprowadzanych bez oczyszczenia, a także do poprawy stopnia oczyszczenia odprowadzanych ścieków, niewątpliwie przyczynią się do poprawy jakości wód, a co za tym idzie – sprzyjać będą poprawie stanu ekologicznego wód.

Horyzont 2020 – Program Ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji (2014-2020)

Program zbiera istniejące fundusze unijne na badania naukowe i innowację. Priorytetami programu są: osiągnięcie doskonałej bazy naukowej, utrzymanie wiodącej pozycji w przemyśle innowacji, odpowiadanie na najbardziej istotne wyzwania społeczne. Przyjęte kierunki działań RPOWŚ 2014-2020 wspierające innowacje i badania naukowe w ramach osi priorytetowej 1. *Innowacje i nauka* są spójne z założeniami priorytetu Programu *wyzwania społeczne oraz utrzymanie wiodącej pozycji w przemyśle*. Działania z zakresu rozwoju TIK (oś priorytetowa 2 RPOWŚ) zgodne są z założeniami osiągnięcia doskonałej bazy naukowej Programu. Zakładane kierunki interwencji RPOWŚ 2014-2020 są zgodne z założeniami Programu Horyzont 2020.

Wytyczne Komisji Europejskiej do strategicznych ocen oddziaływania na środowisko pod kątem uwzględniania zmian klimatu oraz różnorodności biologicznej

Wytyczne wskazują sposób podejścia do ceny strategicznej w odniesieniu do zmian klimatu i różnorodności biologicznej. Wytyczne te zostały wykorzystane w trakcie opracowywania niniejszej prognozy.

Guidance document on ex-ante evaluation, Implementation of Directive 2001/42 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment

Obydwa dokumenty zostały uwzględnione przy opracowywaniu niniejszej prognozy. Stanowią one wytyczne w zakresie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

2.3. Ocena powiązań projektu RPOWŚ z innym dokumentami szczebla krajowego, regionalnego

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)

KPZK stanowi strategiczny dokument dotyczący kształtowania ładu przestrzennego kraju. Głównym celem realizacji dokumentu jest wykorzystanie przestrzeni kraju i jego różnych potencjałów rozwojowych w celu uzyskania konkurencyjności, zwiększenia

zatrudnienia i sprawności państwa, ponadto spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim czasie.

Koncepcja zawiera sześć celów, m.in.: *poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych, poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej; kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski; zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa; przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.*

W projekcie RPOWŚ 2014-2020 zakłada się realizację priorytetów z zakresu: rozwoju transportu, poprawy dostępności komunikacyjnej, poprawy stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacji terenów. Osie priorytetowe dotyczące poprawy zagospodarowania przestrzeni są spójne z celami Koncepcji.

Przyjęte kierunki działań z zakresu ochrony i przywrócenia różnorodności biologicznej są zgodne z założeniami Koncepcji w zakresie kształtowania struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Poprawa bezpieczeństwa energetycznego i zwiększenie odporności na zagrożenia naturalne realizowane będzie poprzez działania wspierane w ramach osi priorytetowej 3. *Efektywna i zielona energia*, osi priorytetowej 4. *Dziedzictwo naturalne i kulturowe*.

Zakładana interwencja RPOWŚ 2014-2020 w zakresie gospodarki wodnej, gospodarki odpadami jest zbieżna z celami Koncepcji polegającymi na: zmniejszeniu obciążenia środowiskowego powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby oraz wdrażaniu działań mających na celu osiągnięcie, utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów.

Polityka ekologiczna Państwa, UE

Analizowane cele szczegółowe RPOWŚ 2014-2020 wpisują się zarówno w kierunki rozwoju ujęte w Polityce Ekologicznej Państwa, jaki i w założenia przyjęte w Unii Europejskiej w strategii „Europa 2020”³ w ramach inicjatywy przewodniej „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”. Biorąc pod uwagę najważniejsze Wspólnotowe cele i wyzwania w zakresie aktualnie prowadzonej polityki ochrony środowiska, czyli zrównoważony rozwój, przystosowanie do zmian klimatu oraz ochronę różnorodności biologicznej, należy zaznaczyć, iż analizowany dokument, przy formułowaniu celów dla poszczególnych Osi Priorytetowych, uwzględnia wszystkie powyższe aspekty. Działania wspierane przez RPOWŚ 2014-2020 odpowiadają na potrzeby społeczno-gospodarcze, przestrzenne i środowiskowe regionu, zaś ich wielopłaszczyznowy charakter adoptuje

³ „EUROPA 2020” – strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, jest nową długookresową strategią rozwoju Unii Europejskiej na lata 2010-2020. Została zatwierdzona przez Radę Europejską 17 czerwca 2010 r.

zasadę zrównoważonego rozwoju. Zgodności kierunków i działań wskazanych w programach operacyjnych z polityką ekologiczną UE zapewniają zasady wydatkowania funduszy unijnych, które będą warunkowane zgodnością z zapisami strategii „Europa 2020”.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014

Plan obejmuje zadania niezbędne do zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju z uwzględnieniem ochrony środowiska. KPGO obejmuje zarówno odpady powstające na terytorium kraju, zwłaszcza odpady komunalne, niebezpieczne, opakowaniowe oraz komunalne osady ściekowe, jak również odpady przywożone do kraju. Zapisy planu dotyczą zapobiegania powstawaniu odpadów, jak i redukcji składowania odpadów ulegających biodegradacji.

Zapisy priorytetu inwestycyjnego RPOWŚ 2014-2020 6.1. *inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie* są zgodne z założeniami KPGO. Zakładane wsparcie dla przedsięwzięć z zakresu poprawy gospodarki odpadami związane będzie z wypełnieniem postanowień Wojewódzkiego Programu Gospodarki Odpadami, który realizowany jest w zgodzie z zapisami KPGO⁴. Ponadto wsparcie działań z zakresu wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw poprzez transfer wiedzy B+R (oś priorytetowa 1. *Innowacje i nauka*) może prowadzić do rozwoju technologii bardziej przyjaznych środowisku przyrodniczemu, poprzez stosowanie rozwiązań/produktów mniej surowco-, energochłonnych i generujących ograniczoną ilość odpadów. Zatem przyjęty kierunek działań przyczyniać się będzie do wypełniania założeń KPGO poprzez zapobieganie powstawaniu odpadów.

Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015

Strategia przyjęta 29 listopada 2006 r. przez Radę Ministrów stanowi podstawowy dokument strategiczny wyznaczający cele i priorytety polityki rozwoju na lata 2007-2015. Dokument wyznacza priorytety strategiczne dotyczące m.in. *wzrostu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki; poprawy stanu infrastruktury technicznej i społecznej, wzrostu zatrudnienia i podniesienia jego jakości; budowy zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa; rozwoju regionalnego i podniesienia spójności terytorialnej.*

Zakładany kierunek działań RPOWŚ 2014-2020 w ramach osi priorytetowej 1. *Innowacje i nauka* i osi 2. *Konkurencyjna gospodarka*, w zakresie wzmocnienia infrastruktury badań i innowacji, rozwoju przedsiębiorczości jest zbieżny z założeniami

⁴ Krajowego planu gospodarki odpadami 2014 (KPGO 2014), uchwalony przez Radę Ministrów Uchwałą Nr 217 z dnia 24 grudnia 2010 r. (M.P. Nr 101, poz. 1183)

priorytetu Strategii dotyczącego wzrostu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki.

Przyjęte kierunki działań w ramach osi priorytetowych: 3. *Efektywna i zielona energia*, 4. *Dziedzictwo naturalne i kulturowe*, 5. *Nowoczesna komunikacja*, w zakresie rozwoju, poprawy infrastruktury technicznej, społecznej są zbieżne z założeniami Strategii (priorytet 2 poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej).

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Aktywne Społeczeństwo, Konkurencyjna Gospodarka, Sprawne Państwo (2020)

Strategia wyznacza niezbędne do realizacji zadania, w celu wzmocnienia procesów rozwojowych kraju. Dokument zawiera sformułowane cele strategiczne w perspektywie czasowej do 2020 r. W Strategii zapisano trzy obszary strategiczne (sprawne i efektywne państwo, konkurencyjna gospodarka, spójność społeczna i terytorialna), w ramach których wskazano działania i interwencje służące przyspieszeniu procesów rozwojowych.

W projekcie RPOWŚ 2014-2020 zakłada się realizację działań związanych z zagadnieniami efektywności energetycznej, gospodarki niskoemisyjnej w miastach, niskoemisyjnych systemów transportu, co stanowi element zbieżny z zapisami celu *Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska* (II.6) oraz *zwiększenie efektywności transportu* (II.8). Zapisy RPOWŚ 2014-2020 dotyczące ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania zasobów są zbieżne z zapisami celu *poprawa stanu środowiska* (II.6.4) oraz *racjonalne gospodarowanie zasobami* (II.6.1.).

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 Trzecia fala nowoczesności

Dokument Strategii wyznacza główne trendy, wyzwania i scenariusze dotyczące rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju. Strategia jest najbardziej ogólnym dokumentem ujmującym nowy system zarządzania rozwojem kraju.

Przyjęte kierunki działań w projekcie RPOWŚ 2014-2020 (oś priorytetowa 3, oś priorytetowa 4, oś priorytetowa 6) są zbieżne z kierunkiem działań Strategii w zakresie *Stworzenia zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki* oraz *Zwiększenia poziomu ochrony środowiska*. Występuje spójność zapisów RPOWŚ z kierunkiem Strategii: *Rewitalizacja obszarów problemowych w miastach* (cel 8) oraz z kierunkiem *Sprawna modernizacja, rozbudowa i budowa zintegrowanego systemu transportowego* (cel 9).

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

Strategia jest średniookresowym dokumentem dotyczącym polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w wymiarze wojewódzkim. W dokumencie zawarte są cele i priorytety rozwoju Polski w ujęciu terytorialnym. Strategia zawiera trzy cele szczegółowe dotyczące: wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów; budowania spójności terytorialnej, przeciwdziałania procesom marginalizacji na obszarach problemowych; tworzenia warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Zakładane kierunki działań zawarte w RPOWŚ 2014-2020 wpisują się w założenia Strategii. Cele Programu dotyczące zagadnień ochrony środowiska, efektywnego wykorzystania zasobów, są spójne z celami Strategii m.in. w zakresie zwiększania dostępności komunikacyjnej, dywersyfikacji źródeł i efektywnego wykorzystania energii oraz reagowania na zagrożenia (oś priorytetowa 5, oś priorytetowa 4, oś priorytetowa 3).

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020, aktualizacja 2013 r.

W dokumencie wyznaczono strategiczne obszary, tj.: innowacyjność, zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego oraz infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna. W ramach niniejszych obszarów sformułowano strategiczne kierunki działań. Wśród wyznaczonych kierunków działań znajdują się m.in.: *wzmocnienie spójności wewnętrznej Polski Wschodniej* oraz *wzmocnienie bezpieczeństwa elektroenergetycznego Polski Wschodniej*.

Zawarte w projekcie RPOWŚ 2014-2020 kierunki działań w ramach osi priorytetowych: 5. *Nowoczesna komunikacja*, 6. *Rozwój miast* w zakresie rozwoju transportu, zwłaszcza niskoemisyjnego oraz działania przewidziane w osi priorytetowej 7. *Sprawne usługi publiczne*, w zakresie rozwoju e-usług są zbieżne z założeniami kierunku działań Strategii *wzmocnienie spójności wewnętrznej Polski Wschodniej*.

Przewidziane do realizacji działania w ramach projektu RPOWŚ 2014-2020 dotyczące zwiększania wykorzystywania OZE (oś priorytetowa 3. *Efektywna i zielona energia*, oś priorytetowa 6. *Rozwój miast*) są spójne z założeniami kierunków działań Strategii: *wzmocnienie bezpieczeństwa elektroenergetycznego Polski Wschodniej* w zakresie zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w produkcji energii elektrycznej (pkt. I.3).

Ponadto działania z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu na rynku pracy, podniesienia jakości kształcenia (oś priorytetowa 7, 8, 9, 10) są spójne z założeniami Strategii w ramach obszaru strategicznego: *Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego*. Występuje

również zbieżność celów wyznaczonych zarówno w projekcie RPOWŚ 2014-2020 (oś priorytetowa 1 i 2) jak i w obszarze strategicznym Strategii - *Innowacyjność*.

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) jest głównym instrumentem wdrażania w Polsce dyrektywy 91/271/EWG. Ma on na celu ochronę środowiska wodnego przed negatywnym wpływem nieoczyszczonych, bądź niedostatecznie oczyszczonych ścieków. W dokumencie tym zostały oszacowane potrzeby oraz określone zostały działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich, o RLM większej od 2 000, w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych. KPOŚK obejmuje zestawienie potrzeb w zakresie budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków oraz budowy sieci kanalizacyjnej.

W obecnej chwili obowiązuje trzecia aktualizacja tego programu, zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011r., natomiast w trakcie opracowywania jest czwarta aktualizacja, której projekt aktualnie udostępniony jest przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, jako roboczy materiał pomocniczy.

Diagnoza istniejącego stanu gospodarki wodno-ściekowej w województwie wskazuje na znacznie niedostatki systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków. Wprawdzie wskaźnik ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków systematycznie wzrasta, jednak potrzeby, w tym zakresie są nadal znaczne, na co wyraźnie wskazują zapisy Programu.

Priorytet inwestycyjny 6.2 *inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie* obejmuje między innymi *kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych, budowa oczyszczalni ścieków bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni*, z naciskiem na realizację inwestycji w szczególności w aglomeracjach poniżej 10 tys. RLM, ujętych w KPOŚK, co bezpośrednio jest elementem wypełnienia przez nasz kraj zobowiązań wynikających z dyrektywy ściekowej.

Plan gospodarowania wodami, Program wodno-środowiskowy kraju

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo wodne (Dz. U. z 2012, poz. 145 ze zm.) - Program wodno-środowiskowy kraju oraz Plany gospodarowania wodami są podstawowymi dokumentami planistycznymi, które kierunkują i wspierają proces osiągania celów środowiskowych we wszystkich obszarach dorzeczy w Polsce. PGW stanowią więc fundament podejmowania decyzji mających wpływ na stan zasobów wodnych oraz zasady gospodarowania wodami w przyszłości. W ramach tych dokumentów wyznaczono działania mające umożliwić osiągnięcie zakładanych celów tj.:

niepogarszania stanu części wód oraz osiągnięcie dobrego stanu wód do 2015 r. Dla wód powierzchniowych celem środowiskowym jest dobry stan ekologiczny i chemiczny, natomiast dla wód podziemnych - dobry stan chemiczny i ilościowy. W niektórych elementach cele środowiskowe będą wspierane poprzez realizację zapisów RPOWŚ 2014-2020 np. uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na obszarach do tego czasu nieskanalizowanych.

Krajowy Program Zwiększania Lesistości

Celem KPZL na lata 2001-2020 jest *zapewnienie warunków do zwiększenia lesistości do 30 %, ustalenie priorytetów ekologicznych i gospodarczych oraz wykorzystanie ich do optymalnego rozmieszczenia zalesień (...).*

W Programie zwraca się uwagę, iż istotną funkcją zalesień będzie odpowiednie kształtowanie struktur przestrzennych zasobów przyrody, zwiększanie jej różnorodności oraz estetycznych walorów krajobrazu. W załączniku nr 2 do Programu przedstawiono powierzchnie gruntów rolnych przewidzianych do zalesienia w latach 2001-2020.

Projekt RPOWŚ 2014-2020 nie podejmuje bezpośrednio tematu zwiększania lesistości, jedynie w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 realizowane będą projekty w zakresie ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o np. parki miejskie, ogrody botaniczne itp. RPOWŚ zakłada wsparcie dla zadań typowo inwestycyjnych, jednakże na tym etapie (braku znajomości lokalizacji inwestycji) nie można stwierdzić jednoznacznie, czy przedsięwzięcia te mogą przyczynić się do niewypełnienia któregoś z działań KPZL. Na tym poziomie oceny ogólności dokumentów nie przewiduje się, by zakładane kierunki działań projektu mogły stanowić zagrożenie dla realizacji założeń Programu.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

Zgodnie z zapisami Zaktualizowanej Strategii ma ona stanowić strategiczną podstawę dla RPOWŚ 2014-2020.

W Strategii wyznaczono 5 celów strategicznych, wśród nich: 1. koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej; 6. Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

Działania z zakresu: wykorzystania OZE, racjonalnego gospodarowania odpadami, poprawy gospodarki wodno-ściekowej, przeciwdziałania klęskom żywiołowym (6 cel strategiczny Strategii) znajdują się w obrębie osi priorytetowej 3. *Efektywna i zielona energia*, 4. *Dziedzictwo naturalne i kulturowe*. Natomiast kwestie rozwoju komunikacji regionu (1 cel Strategii) podejmowane są w osi priorytetowej 5. *Nowoczesna komunikacja*.

Przyjęte kierunki działań RPOWŚ są zbieżne z celami wyznaczonymi w Strategii.

Plan zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego

Dokument Planu zagospodarowania przestrzennego wyznacza kierunki rozwoju przestrzennego województwa. Realizacji działań towarzyszy zrównoważony rozwój, prowadzący w polityce przestrzennej do uwzględniania zasady ładu zintegrowanego.

Ład przestrzenny ma być realizowany z uwzględnieniem standardów ekologicznych UE m.in. poprzez racjonalizację wykorzystania surowców i energii przy jednoczesnej poprawie konkurencyjności gospodarki oraz zmniejszaniu obciążenia środowiska.

Zakładane cele PZPWS i RPOWS 2014-2020 na ocenianym poziomie wykazują zgodność. W projekcie RPOWS realizacji wyznaczonych kierunków działań towarzyszyć ma zasada zrównoważonego rozwoju. Zakłada się wsparcie dla działań obejmujących zadania pozwalające na poprawę stanu środowiska, w tym ochronę wartości przyrodniczych.

Raport: Polska 2030. Wyzwania Rozwojowe, KPRM, maj 2009

Zgodnie z zapisami Raportu Polsce potrzebny jest jednocześnie *rozwój infrastruktury, budowa potencjału kapitału intelektualnego i podstaw innowacyjności, jak i poprawa warunków instytucjonalnych funkcjonowania gospodarki oraz wzrost zaufania i sprawności państwa*. Dokument prezentuje wyzwania jakie muszą zostać podjęte w perspektywie 2030 r. i są to: 1. Wzrost i konkurencyjność; 2. Sytuacja demograficzna; 3. Wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy; 4. Odpowiedni potencjał infrastruktury; 5. Bezpieczeństwo energetyczno- klimatyczne; 6. Gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego; 7. Solidarność i spójność regionalna; 8. Poprawa spójności społecznej; 9. Sprawne państwo; 10. Wzrost kapitału społecznego Polski.

W ramach każdego z wyzwań sformułowano rekomendacje. W przypadku wyzwania 4. Odpowiedni potencjał infrastruktury - zwrócono uwagę m.in. na takie elementy jak: (...) *dostępność transportowa i komunikacyjna powinna być zwiększana tak aby stała się mnożnikiem rozwojowym* (zakładane cele wymuszają wzmocnienia więzi społecznych między miastem, wsią, peryferiami itp.); (...) *warunki do rozłożonego w czasie i efektywnego ekonomicznie rozwoju polskiej infrastruktury transportowej (drogi, koleje, porty lotnicze)*. W ramach działań przewidzianych w projekcie RPOWS 2014-2020 (oś priorytetowa 5. *Nowoczesna komunikacja*) zakłada się wsparcie dla rozwoju mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T. Celem jest poprawa łączności transportowych województwa z siecią korytarzy krajowych i europejskich oraz największymi polskimi miastami. Przywołana oś priorytetowa zakłada wsparcie dla rozwoju niskoemisyjnych systemów transportu, włączając rozwój i rehabilitację kompleksowego, nowoczesnego, interoperacyjnego systemu transportu kolejowego. Zatem przyjęte w Programie kierunki działań stanowią potencjał do rozwoju elementów wpisujących się w wyzwania przed jakimi stoi Polska.

W odniesieniu do wyzwania 5. Bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne zapisano w ramach rekomendacji m.in. takie elementy jak: *w perspektywie długofalowej należy podjąć działania wspierające poprawę jakości powietrza i środowiska poprzez redukcję emisji, w tym szczególnie CO₂ co zarazem przeciwdziała efektowi cieplarnianemu i zmianom klimatycznym; dbałość o tereny objęte ochroną oraz unikanie nadmiernej fragmentacji środowiska w związku z procesami rozwoju.*

Zagadnieniom redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza poświęcona została cała oś priorytetowa 3. *Efektywna zielona energia*, w ramach której przewidziane priorytety inwestycyjne w sposób bezpośredni, bądź pośredni będą miały wpływ na redukcję emisji zanieczyszczeń, w tym CO₂. Dodatkowo w ramach osi priorytetowej 6. *Rozwój miast* wspierane będą projekty dotyczące rozwoju ekologicznego transportu publicznego i promowania strategii niskoemisyjnych. W ramach osi priorytetowej 4. *Dziedzictwo naturalne i kulturowe* zakłada się realizację projektów z zakresu ochrony i przywrócenia różnorodności biologicznej, wspierania usług ekosystemowych, także poprzez program Natura 2000. Zakładane kierunki działań w znacznej mierze wypełniają założenia Raportu.

Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do roku 2030.

Dokument ten przedstawia koncepcję rozwoju transportu kolejowego w Polsce do roku 2030. W Planie wyznaczono cele strategiczne, które powinny zostać osiągnięte do roku 2030 i są to:

- *Zapewnienie konkurencyjności kolei w relacji do innych gałęzi transportu w najbardziej rozwojowych segmentach rynku;*
- *Zrównoważenie gałęziowej struktury transportu i ograniczania szkód w środowisku wynikających ze wzrostu zapotrzebowania na transport, w tym gwałtownego rozwoju transportu drogowego;*
- *Zapewnienie warunków do podnoszenia jakości obsługi klientów przez przewoźników kolejowych;*
- *Zapewnienie stabilnego finansowania infrastruktury kolejowej;*
- *Efektywność operacyjna i alokacyjna zasobów transportu kolejowego;*
- *Efektywne wykorzystanie zasobów ludzkich i optymalizacja zatrudnienia.*

W projekcie RPOWŚ 2014-2020 w ramach osi priorytetowej 5. *Nowoczesna komunikacja*, przewiduje się wsparcie inwestycji polegających na budowie, modernizacji sieci kolejowej, infrastruktury dworcowej (poza siecią TEN-T). Budowa/modernizacja ma dotyczyć odcinków sieci kolejowej o znaczeniu regionalnym, pozwalających na poprawę połączeń między aglomeracjami miejskimi w Polsce. Celem priorytetu jest *poprawa jakości wewnętrznych połączeń komunikacyjnych w regionie, szczególnie w kontekście zwiększenia dostępu do transportu kolejowego, lokalnych rynków pracy oraz stref aktywności gospodarczej.*

Rozwój infrastruktury kolejowej może stać się konkurencją dla innych gałęzi transportu, poprzez stworzenie lepszych, dogodniejszych dla społeczeństwa połączeń, oraz unowocześnienie systemu kolejowego.

Program budowy dróg krajowych

Program jest średniookresowym dokumentem programowym dotyczącym infrastruktury dróg krajowych. Dokument zawiera zadania priorytetowe, których realizacja może zostać rozpoczęta do 2013 r. (załącznik nr 1), bądź zadania, których realizacja przewidywana jest po roku 2013 (załącznik nr 2).

Wśród zadań przewidzianych do realizacji po roku 2013 znajdują się autostrady, drogi ekspresowe, które nie będą realizowane w ramach RPOWŚ 2014-2020. Zgodnie z zapisami Osi priorytetowej 5. *Nowoczesna komunikacja* zakłada się wsparcie dla inwestycji z zakresu budowy, rozbudowy, przebudowy najistotniejszych elementów infrastruktury drogowej regionu, które pozwolą na poprawę dostępności do dróg z sieci TEN-T. Zakłada się wsparcie głównie dla dróg wojewódzkich, łączących sieci lokalne z drogami krajowymi, ekspresowymi i autostradami.

Zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych

Powyższy Program obejmuje swoim zasięgiem ekosystemy nizinne na terenie całego kraju i ma na celu *zatrzymywanie lub spowalnianie spływu wód w obrębie małych zlewni przy jednoczesnym zachowaniu i wspieraniu rozwoju krajobrazu naturalnego*. Jednym z jego elementów jest również planowana realizacja działań mających na celu *przywrócenie naturalnych meandrów rzek oraz renaturyzację obszarów wodno-błotnych*.

W cele niniejszego programu częściowo wpisują się cele i działania priorytetu inwestycyjnego 5.2. *wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami* w ramach osi priorytetowej 4. Priorytet ten zakłada między innymi wsparcie działań ukierunkowanych na zwiększenie ochrony przed zagrożeniami naturalnymi, w tym budowy lub modernizacji zbiorników małej retencji.

Program ochrony powietrza dla Województwa Świętokrzyskiego

Zgodnie z Programem ochrony powietrza (część A⁵; część B⁶) ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych może zostać osiągnięte w wyniku *zmiany sposobu ogrzewania*

⁵ strefa miasto Kielce ze względu na przekroczenia pyłu PM10, PM2,5, benzo(a)pirenu dla prognozy na rok 2020

(zmiana paliwa stałego na paliwa ciekłe lub gazowe); wykonania przyłączy sieci gazowej do poszczególnych budynków; modernizacji pieców węglowych w mieszkaniach i domkach jednorodzinnych, rozbudowy sieci gazowej, wykonania przyłączy sieci ciepłej do poszczególnych budynków, rozbudowy sieci ciepłej, wymiany kotłów węglowych o niskiej sprawności na nowoczesne, niskoemisyjne. Działania te w wyniku zmniejszenia emisji powierzchniowej, umożliwią będą redukcję pyłów PM10, PM 2,5, benzo(a)pirenu.

Wśród listy działań mających wpływ na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, wskazano działania z zakresu ograniczania emisji liniowej poprzez poprawę stanu technicznego dróg (zmniejszenie wielkości unosu pyłu – tzw. emisji wtórnej) oraz wyprowadzenie ruchu samochodowego na obszary o mniejszym natężeniu ruchu.

Dodatkowo istotnymi działaniami mającymi wpływ na poprawę stanu jakości powietrza są działania naprawcze w odniesieniu do emisji ze źródeł przemysłowych. Zaproponowano także działania wspomagające m.in. prowadzenie działań promocyjnych i edukacyjnych.

Zgodnie z zapisami Programu ochrony powietrza część C⁷ zaproponowano następujące działania, w celu redukcji emisji prekursorów ozonu: *systemowe, wpływające ogólnie na ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, w tym zanieczyszczenia ozonem; aktywną realizację obecnych i projektowanych przepisów UE w zakresie ograniczania emisji przemysłowych, wykorzystanie działań na rzecz ograniczania innych zanieczyszczeń (...) co powinno przyczyniać się w efekcie również do obniżenia poziomu stężeń ozonu; (...).*

W ramach projektu RPOWŚ 2014-2020 redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza ma być realizowana w ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5. *promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu* (oś priorytetowa 6). W ramach priorytetu wsparciem objęte zostaną działania obejmujące powstawanie ekologicznego transportu publicznego oraz zrównoważonej mobilności miejskiej (np. ścieżki rowerowe). Dofinansowywane będą w ramach priorytetu projekty realizujące zapisy planów niskoemisyjnych poszczególnych obszarów miejskich.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.4. *rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu* zakłada się rozwój bardziej ekologicznych systemów transportu (rozwój sieci kolejowej). Zakłada się wsparcie dla m.in. przebudowy systemów grzewczych w ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3. *wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym* (oś priorytetowa 6). Istotnymi działaniami projektu RPOWŚ 2014-2020 wpływającymi na poprawę jakości powietrza i redukcji emisji gazów cieplarnianych będą zadania wspierane w ramach osi priorytetowej 3. *Efektywna i zielona energia*. Jednym z celów zapisanych w ramach tej osi jest *ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i substancji szkodliwych do atmosfery*. Ponadto zakłada się wsparcie dla

⁶ strefa świętokrzyska ze względu na przekroczenia pyłu PM10, benzo(a)pirenu dla prognozy na rok 2020

⁷ strefa świętokrzyska ze względu na przekroczenia ozonu

poprawy efektywności energetycznej i korzystania z OZE w przedsiębiorstwach oraz poprawy efektywności energetycznej w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.

Zakładany kierunek działań w projekcie RPOWŚ 2014-2020 wspierał będzie realizację zadań niezbędnych do poprawy aktualnego stanu powietrza.

Program ochrony środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego

W Programie ochrony środowiska przedstawiono strategię działań dotyczącą ochrony środowiska województwa świętokrzyskiego. Wyznaczono cele średniookresowe do 2019 r. wraz z kierunkami działań obejmującymi lata 2011-2015.

Przyjęta strategia działań obejmuje zagadnienia: ochrony zasobów naturalnych, poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, edukacji ekologicznej.

W zakresie ochrony przyrody celem średniookresowym do 2019 r. *jest zachowanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej województwa*. Zagadnieniom ochrony przyrody i krajobrazu poświęcony jest priorytet inwestycyjny 6.4. *ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleb oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę*. Zakłada się wsparcie m.in. dla projektów służących: *ochronie różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich, opracowaniu dokumentacji dotyczącej planowania ochrony, zarządzaniu i ochrony krajobrazu*.

W Programie w zakresie ochrony powierzchni ziemi sformułowano cel średniookresowy do 2019 r.: *ochrona gruntów rolnych oraz zwiększenie skali rekultywacji gruntów zdegradowanych i zdewastowanych*. W RPOWŚ 2014-2020 znajdują się zapisy dotyczące planowanej interwencji polegającej na rekultywacji terenów zdegradowanych (priorytet inwestycyjny 9.2. *wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich*). Jednym z celów średniookresowych Programu jest *zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi województwa oraz zapewnienie skutecznej ochrony przed powodzią i suszą*. W RPOWŚ 2014-2020 w ramach priorytetu inwestycyjnego 5.2. *wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń, przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami* zakłada się m.in. wsparcie dla projektów małej retencji, co odpowiada założeniom Programu ochrony środowiska. Kolejnym celem Programu jest *osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych województwa*, poprzez realizację m.in. działań z zakresu: budowy, rozbudowy, modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych, budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, rozbudowy sieci wodociągowych, które to odpowiadają przedsięwzięciom, które mogą być wspierane w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.2. *(inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie)* RPOWŚ 2014-2020.

Działania z zakresu poprawy jakości powietrza oraz rozwoju OZE podejmowane w priorytetach inwestycyjnych 4.5. *promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu* (oś priorytetowa 6); 7.4. *rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu* (oś priorytetowa 5); 4.3. *wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym* (oś priorytetowa 6); oś priorytetowej 3. *Efektywna i zielona energia*, wspierać będą osiągnięcie celu średniookresowego Programu w zakresie ochrony powietrza: *Poprawa jakości powietrza celem spełnienia standardów jakości powietrza* oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii: *Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie województwa*.

W Programie ochrony środowiska podejmowane są zagadnienia ochrony przed hałasem i w tym celu wyznaczono jeden z celów średniookresowych: *zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu*. W projekcie RPOWŚ 2014-2020 zakłada się wsparcie dla projektów dotyczących budowy, modernizacji sieci kolejowej, które w wyniku zastosowania nowoczesnego niskoemisyjnego taboru będą służyć zmniejszeniu emisji hałasu (priorytet inwestycyjny 7.4.). Ponadto w przypadku wyprowadzenia ruchu poza tereny zabudowane – budowa obwodnic (priorytet inwestycyjny 7.2.) nastąpi zmniejszenie emisji hałasu na obszarze poddanym tym wpływom.

W Programie w odniesieniu do zagadnień ochrony przed wpływem pól elektromagnetycznych wyznaczono cel: *minimalizacja oddziaływania pól elektromagnetycznych na zdrowie człowieka i środowisko*. W dokumencie RPOWŚ 2014-2020 nie podejmuje się działań z zakresu ochrony przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych. Rozbudowa systemu dystrybucji energii wiązać się może z powstawaniem dodatkowych źródeł promieniowania elektromagnetycznego. Przy realizacji inwestycji mogących być źródłem tego typu oddziaływań muszą być uwzględniane zapisy prawa, które określają dopuszczalne poziomy emisji. Respektowanie zapisów prawa, minimalizuje skutki negatywnego oddziaływania zapewniając ochronę ludzi i zwierząt przed niepożądanym wpływem oddziaływania pól elektromagnetycznych.

Wyznaczony w RPOWŚ 2014-2020 cel szczegółowy dotyczący zagadnienia gospodarki odpadami: *zapewnienie efektywnego działania systemu gospodarowania odpadami* (priorytet inwestycyjny 6.1) wpisuje się w założenia i cele wyznaczone w Programie ochrony środowiska.

W Programie jako jeden z celów średniookresowych wyznaczono *ograniczenie skutków poważnych awarii przemysłowych dla ludzi i środowiska*. W RPOWŚ 2014-2020 nie podejmuje się bezpośrednio tematu ograniczania skutków poważnych awarii. Pośredni wpływ na reagowanie na tego typu zagrożenia mogą mieć działania z zakresu poprawy

infrastruktury komunikacyjnej (oś priorytetowa 5), poprawiając bezpieczeństwo ruchu na drogach, tym samym ograniczając potencjalne wypadki pojazdów przewożących substancje niebezpieczne. Ponadto pośredni wpływ może mieć doposażenie jednostek straży pożarnej (oś priorytetowa 4) oraz stosowanie innowacyjnych rozwiązań w przedsiębiorstwach (oś priorytetowa 1), poprzez transfer wiedzy, umożliwiając stosowanie nowych technologii, które pośrednio mogą być przyczyną lepszego zabezpieczenia przedsiębiorstw przed skutkami awarii.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5. RPOWŚ 2014-2020 zakłada się wsparcie dla działań informacyjno-promocyjnych dotyczących np. oszczędności energii, kampanii promujących budownictwo zeroemisyjne, budownictwo pasywne. Zakłada się wsparcie w ramach priorytetu 6.4. dla projektów dotyczących *rozbudowy, modernizacji i doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (...)* oraz *prowadzenie działań/kampanii informacyjno-edukacyjnych*. Działania te wpisują się częściowo w założenia Programu w zakresie edukacji ekologicznej.

Program Gospodarki Odpadami dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2018

W PGO wyznaczono cele nadrzędne i pośrednie w zakresie gospodarki odpadami. Wypełnienie założonych celów PGO odbywać się będzie poprzez interwencję w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1. *inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie*. Celem przyjętego kierunku działań jest *zapewnienie efektywnego działania systemu gospodarowania odpadami*. Przyjęte kierunki interwencji RPOWŚ 2014-2020 realizowane będą zgodnie z postanowieniami Wojewódzkiego Programu Gospodarki Odpadami.

Projekt Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3) Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku

RIS3 związany jest z czterema inteligentnymi specjalizacjami. Wybór tych specjalizacji polega na analizie regionalnego potencjału gospodarczego i naukowego. Koncepcja inteligentnych specjalizacji ma prowadzić do rozwoju opartego na innowacjach.

W Strategii sformułowano cel główny: *do roku 2020 w województwie świętokrzyskim zapanuje kultura sprzyjająca innowacjom, przedsiębiorczości i konkurencyjności, która pomoże stworzyć nowe i trwałe miejsca pracy dla wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz wesprze wzrost gospodarczy, który będzie szybszy niż średnia krajowa*. Przedstawiony cel ma zostać osiągnięty poprzez realizację wyznaczonych celów operacyjnych.

Analizując zapisane cele oraz kierunki działań obydwu dokumentów (RPOWŚ i Strategii) na tym poziomie ogólności nie dostrzega się sprzeczności. Zakładane kierunki działań RPOWŚ 2014-2020 powinny przybliżyć do osiągnięcia celu głównego Strategii.

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014

Zgodnie z dokumentem Strategii zakłada się rozwój turystyki poprzez realizację działań w ramach pięciu wyznaczonych obszarów priorytetowych – *produkt; rozwój zasobów ludzkich; marketing i promocja; przestrzeń turystyczna; otoczenie instytucjonalne.*

Zakładane kierunki działań RPOWŚ 2014-2020 w zakresie: rozwoju infrastruktury transportowej, infrastruktury drogowej (oś priorytetowa 5 *Nowoczesna komunikacja*); promocji dziedzictwa naturalnego regionu i wykorzystania do celów turystycznych; promocji i zagospodarowania do celów zrównoważonego i przyjaznego środowiska rozwoju turystyki; promocji dziedzictwa kulturowego i dostosowanie jego obiektów do funkcji turystycznych (priorytet inwestycyjny 6.3. *zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego naturalnego i kulturowego, 6.4 ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleb, wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę*) wpisują się w cele Strategii, zwłaszcza w cel: kształtowanie przestrzeni turystycznej, gdzie zakłada się działania z zakresu rozwoju infrastruktury drogowej, rozwoju systemu ułatwień w ruchu turystycznym wewnątrz województwa, rewitalizacji zabytków oraz cennych obiektów zabytkowych.

Program Reelektryfikacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013

W dokumencie zawarto opis stanu infrastruktury energetycznej województwa, wraz ze wskazaniem potencjałów pozyskania energii, w tym OZE. Zgodnie z zapisami dokumentu, województwo posiada niedostateczny poziom planowania energetycznego w gminach, wynikający m.in. z niedostatecznych środków finansowych oraz złego stanu sieci średnich i niskich napięć. W przypadku zrealizowania wszystkich zakładanych inwestycji stan techniczny sieci elektroenergetycznych w województwie ulegnie poprawie.

Program wyznaczał działania do realizacji dla okresu 2007-2013. Z uwagi, iż dokument dotyczy okresu programowania, nieobjętego przez projekt RPOWŚ 2014-2020 nie przeprowadzono analizy zgodności zakładanych działań obydwu dokumentów. Można jednak zauważyć, iż zarówno realizacja Programu, jak i zapisów RPOWŚ 2014-2020 wpłynąć będzie na poprawę bezpieczeństwa energetycznego województwa.

Ocenę zgodności celów w/w dokumentów z celami/kierunkami działań wyznaczonych w RPOWŚ 2014-2020 oparto również o zapisy prognoz opracowanych dla przyjętych dokumentów strategicznych. Ponadto wnioski niektórych analiz przeprowadzonych ocen strategicznych, zwłaszcza w odniesieniu do dokumentów szczebla regionalnego wykorzystano przy ocenie niniejszej prognozy.

3. Ocena zgodności projektu RPOWŚ 2014-2020 z zasadą zrównoważonego rozwoju

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska: *zrównoważony rozwój to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.*

Istnieje wiele ujęć definicji zrównoważonego rozwoju, jednakże uznaje się, iż działalność gospodarcza powinna (Mazur-Wierzbicka E, 2012)⁸:

- *zapewnić trwałość użycia odnawialnych zasobów naturalnych,*
- *chronić właściwości i funkcje ekosystemów,*
- *przyczynić się do zachowania bioróżnorodności,*
- *utrzymywać szkodliwe emisje poniżej krytycznego progu, czyli zdolności asymilacyjnej,*
- *unikać wprowadzenia nieodwracalnych zniszczeń w środowisku przyrodniczym.*

Koncepcja rozwoju zrównoważonego jest fundamentem zmian w sferze gospodarczej, pozwalających na ukierunkowanie produkcji wytwarzającej wartościowe dobra, zaspokajające rzeczywiste potrzeby konsumentów, przy jak najmniejszym wykorzystaniu nieodnawialnych zasobów¹.

Zrównoważony rozwój jest (...) w Polsce zasadą konstytucyjną (Borys T., 2005 r.)⁹. W art. 5. polskiej Konstytucji (w 1997 r.) zapisano po raz pierwszy, że Rzeczpospolita Polska *zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.*

Głównym dokumentem określającym cele i działania prowadzące do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju jest Strategia Zrównoważonego Rozwoju. Dokument ten powstał w 2001 r., a następnie został odnowiony w 2006 r. Kluczowymi celami Strategii są: ochrona środowiska naturalnego, sprawiedliwość i spójność społeczna, dobrobyt gospodarczy, realizacja zobowiązań UE w skali międzynarodowej.

Podstawowe wyzwania Strategii dotyczą zmian klimatu i czystej energii, zrównoważonego transportu, zrównoważonej konsumpcji i produkcji, zdrowia publicznego, ochrony zasobów naturalnych i gospodarowania nimi, integracji

⁸ Wierzbicka-Mazur E., Ochrona środowiska a integracja europejska. Doświadczenia Polskie. Rozdział 2. Zrównoważony rozwój jako imperatyw polityki ekologicznej. Warszawa 2012 r.

⁹ Borys T., Wskaźniki zrównoważonego rozwoju, Warszawa – Białystok 2005 r.

społecznej, demografii i migracji, wyzwań w zakresie globalnego ubóstwa i trwałego rozwoju.

Analizując w/w wyzwania Strategii przeprowadzono ocenę zapisów RPOWŚ 2014-2020 w aspekcie zgodności z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Przyjęcie zrównoważonego rozwoju jako zasady horyzontalnej w dokumencie RPOWŚ 2014-2020 będzie miało istotne znaczenie zarówno dla ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko rozwoju gospodarczego, jak również umożliwić będzie promocję walorów środowiskowych, jako istotnego elementu tego rozwoju. Zachowanie wysokiego potencjału środowiskowego, pozwalać będzie na rozwój województwa, zwłaszcza takich dziedzin jak: turystyka, rekreacja (silnie związanych ze stanem środowiska przyrodniczego).

Zgodnie z założeniami ocenianego dokumentu *ideę rozwoju zrównoważonego należy łączyć z jednym z priorytetów Strategii Europa 2000, gdzie dążenie do rozwoju zrównoważonego polega głównie na wspieraniu gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej*. Prezentowany sposób podejścia RPOWŚ 2014-2020 jest jak najbardziej słuszny, z uwagi iż strategia Europa 2020, stanowi implementację zasad Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju.

W ramach Osi priorytetowej 1. *Innowacje i nauka* skupiono uwagę na wspieraniu przedsięwzięć pozwalających na podniesienie innowacyjności gospodarki województwa. Promowanie idei zrównoważonego rozwoju może przejawiać się wsparciem rozwiązań innowacyjnych, umożliwiających zwiększenie oszczędności surowców, energii, a w konsekwencji redukcji emisji do środowiska zanieczyszczeń generowanych przez sektor przedsiębiorczości. Zgodnie z zapisami OSZR¹⁰ *propagowanie innowacyjnej, konkurencyjnej gospodarki opartej na bogatej wiedzy i racjonalnie wykorzystującej zasoby środowiska naturalnego (...) jest jednym z głównych celów Strategii*. Wsparcie dla przedsiębiorców na etapie rozwoju, bądź zaawansowanej działalności (oś priorytetowa 2. *Konkurencyjna gospodarka*), w tym rozwój usług opartych na TIK, handlu elektronicznym może pośrednio, bądź bezpośrednio wpływać na zachowanie zasad zrównoważonego rozwoju. Po pierwsze wsparcie rozwoju technik informacyjnych i komunikacyjnych w przedsiębiorstwach powinno ograniczać potrzeby transportowe, a tym samym redukować negatywny wpływ na środowisko generowany przez transport drogowy, publiczny. Rozwój usług elektronicznych jest silnie powiązany z pojęciem odmaterializowania gospodarki – ważnego elementu zasad zrównoważonego rozwoju¹¹ (Kozłowski S., 2005).

Po drugie rozwój konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy, wykorzystującej nowe pomysły i rozwiązania produkcyjne może prowadzić do rozwoju gospodarczego i stworzenia nowych miejsc pracy, przy jednoczesnym poszanowaniu zasobów, walorów

¹⁰ OSZR- Odnowiona Strategia Zrównoważonego Rozwoju z 2006 r., Bruksela 2006 r.

¹¹ Źródło: Kozłowski S. Przyszłości ekorozwoju. 2005 r.

środowiska przyrodniczego. Zatem konkurencyjność gospodarki ma opierać się o innowacyjność produktów, procesów, co jak najbardziej jest słuszne z uwagi na promowanie zasad zrównoważonego rozwoju. W osi tej nie ma jednak jasnego, precyzyjnego zapisu odnoszącego się do respektowania aspektów środowiskowych. Należy zaznaczyć silną potrzebę uwzględniania zasad zrównoważonego rozwoju przy wspieraniu rozwoju przedsiębiorstw, tak by wzmocnienie ich konkurencyjności nie stanowiło zagrożenia dla założeń OSZR: *by ceny odzwierciedlały realne koszty, które są ponoszone przez społeczeństwo w związku z konsumpcją i produkcją oraz by sprawcy zanieczyszczenia płacili za szkody, jakie ich działalność przynosi zdrowiu ludzkiemu i środowisku (OSZR)*. Inwestycje mogące mieć negatywny wpływ na środowisko, zdrowie ludzi, powinny być realizowane z wykorzystaniem najlepszych dostępnych technik. Należy promować technologie niskoemisyjne, zmniejszające ilość generowanych odpadów, ścieków, co będzie w pełni umożliwiło wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju w przyjętych założeniach osi priorytetowej 2.

Istotnymi elementami RPOWŚ 2014-20202 mającymi kluczowy wpływ na kształtowanie długofalowej polityki zrównoważonego rozwoju regionu są działania osi priorytetowej 3. *Efektywna i zielona energia* i 4. *Dziedzictwo naturalne i kulturowe*, 6. *Rozwój miast (priorytet inwestycyjny 4.3., 4.5, 6.4., 9.2.)*.

Wzrost wytwarzania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, poprawa efektywności energetycznej oraz ochrona środowiska i redukcja emisji zanieczyszczeń, w tym kampanie promocyjne dotyczące oszczędności energii, to kierunki działań wiodące w założeniach rozwoju zrównoważonego. Wysoko należy ocenić promowanie zrównoważonego transportu miejskiego.

Ważnym elementem programowania dokumentu w ramach osi priorytetowej 4. są działania dotyczące zwiększenia odporności regionu na klęski i katastrofy. Działania te przyczynią się do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców województwa. Aspekt przeciwdziałania niekorzystnym zmianom klimatu, których konsekwencją mogą być różnego rodzaju klęski, jest istotnym elementem wypełniania zasad zrównoważonego rozwoju. Wysoko należy ocenić w tym zakresie działania ograniczające emisję zanieczyszczeń do powietrza, w tym CO₂, mającego wpływ na zachodzące zmiany klimatyczne.

Uporządkowanie gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, wypełniając tym samym zobowiązania UE w zakresie ochrony środowiska, prowadzić będzie do poprawy stanu środowiska, a tym samym sprzyjać rozwojowi regionu. Działania te wpisują się w założenia zasad zrównoważonego rozwoju. Dostrzegalny jest tutaj brak elementu edukacji społeczeństwa umożliwiającego kreowanie odpowiednich postaw konsumenckich, zwiększając świadomość i poczucie odpowiedzialności wobec istniejących i przyszłych problemów środowiskowych.

Założenia priorytetu inwestycyjnego 6.3. *zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego* powinny umożliwiać ochronę zasobów kultury, zabytków, w tym również wykorzystanie ich do celów turystycznych. Z jednej strony ochrona i promocja zasobów dziedzictwa, zabytków, w konsekwencji rozwój

regionu, poprzez wzmocnienie potencjału turystycznego, może przyczyniać się do zmiany wzorców konsumpcji, istotnych dla zrównoważonego rozwoju (chęć zachowania walorów kulturowych obszarów, jako potencjalnego miejsca rozwoju infrastruktury turystycznej i nowych miejsc pracy). Z drugiej strony jednak nadmierny, nieodpowiednio zarządzany ruch turystyczny może być przyczyną dużej presji na środowisko. Podobna sytuacja może wynikać ze wsparcia działań dotyczących poprawy i ochrony obszarów cennych przyrodniczo, w tym wykorzystania ich do celów turystyki (priorytet inwestycyjny 6.4. *ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleb oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę*). Jednocześnie działania z zakresu opracowywania planów ochrony, planów zadań ochronnych wymienionych obszarów, ochrona różnorodności biologicznej na obszarach miejskich, pozamiejskich, ochrona krajobrazu stanowią istotny kierunek w odniesieniu do zasad zrównoważonego rozwoju. Ochrona przyrody to działania pozwalające na zachowanie jej walorów dla obecnych, jak również przyszłych pokoleń. Istotnym elementem programu będzie możliwość wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4. dla działań/kampanii informacyjno-edukacyjnych.

Należy jednak zaznaczyć, iż wszelkie działania inwestycyjne ingerujące w środowisko powinny być realizowane z wykorzystaniem najlepszej dostępnej wiedzy i zasady przezorności.

Istotnym elementem programu są działania z zakresu rekultywacji terenów zdegradowanych, nadawania i przywracania tym terenom funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, rekreacyjnych (priorytet 9.2 *wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich*). Działania objęte wsparciem priorytetu 9.2., oprócz pozytywnego wpływu na środowisko przyrodnicze, będą miały również istotny wpływ na jakość życia i zdrowie ludzi. Zatem można stwierdzić, iż przyjęty kierunek działań jest zgodny z założeniami zrównoważonego rozwoju, obejmując trzy istotne aspekty: poprawa stanu środowiska, rozwój gospodarczy i społeczny.

Ważnym elementem usuwania barier przestrzennych regionu będzie przyjęty kierunek działań w ramach osi priorytetowej 5. *Nowoczesna komunikacja oraz osi 6. Rozwój miast (priorytet inwestycyjny 7.2)*. Zgodnie z zapisami RPOWŚ 2014-2020 dostępność transportowa to istotny czynnik atrakcyjności inwestycyjnej regionu, natomiast rozwój transportu kolejowego to istotny element rozwoju pod względem gospodarczym, społecznym, jak również ekologicznym. Przy czym rozwój transportu, zwłaszcza infrastruktury drogowej może mieć istotny wpływ na środowisko przyrodnicze. Wedle zasad zrównoważonego rozwoju należy dopilnować, by systemy transportowe uwzględniały potrzeby gospodarcze, społeczne, przy jednoczesnym minimalizowaniu negatywnego ich wpływu na środowisko naturalne, ludzi i gospodarkę. Rozwój infrastruktury drogowej, bez uwzględniania aspektów środowiskowych, będzie elementem niespójności z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Inwestycje komunikacyjne muszą bezwzględnie być realizowane zgodnie z przepisami ochrony środowiska, przy wykorzystaniu najlepszej wiedzy. Inwestycje liniowe mogą być źródłem negatywnych oddziaływań, zwłaszcza na środowisko przyrodnicze, jednakże przy zachowaniu zasady ostrożności (OSZR), poprzez wykonywanie rzetelnych ocen oddziaływania na środowisko na etapie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, podejmowanie działań zapobiegawczych, umożliwić będzie ochronę ludzi i środowiska naturalnego przed niepożądanym wpływem.

Wsparcie dla działań pozwalających na wzmocnienie zastosowań TIK w sektorze usług publicznych, rozwój potencjałów endogenicznych terenów ze specyficznymi potrzebami, rozwój infrastruktury zdrowotnej, edukacyjnej i szkoleniowej powinno przyczynić się do zrównoważonego rozwoju województwa.

Przewidywany zakres interwencji osi priorytetowej 7. *Sprawne usługi publiczne* podejmuje wyzwania w zakresie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu, upowszechnieniu wykorzystywania technik informacyjnych, komunikacyjnych w usługach publicznych, poprawy dostępności infrastruktury ochrony zdrowia, infrastruktury edukacyjnej oraz integracji społecznej. Przyjęty kierunek działań odpowiada wyzwaniom stawianym rozwojowi zrównoważonemu. Zgodnie z założeniami OSZR istotne jest *promowanie zdrowia publicznego na równych warunkach oraz poprawa ochrony przed zagrożeniami dla zdrowia*. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia, większy dostęp do usług medycznych, wpłynie na efektywność rozwiązywania problemów zdrowotnych społeczeństwa. Ponadto przeciwdziałanie przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy przez osoby w wieku produkcyjnym, m.in. z uwagi na względy zdrowotne, oprócz profilaktyki zdrowotnej wzmocni aktywność zawodową tej części społeczeństwa (priorytet inwestycyjny 8.10. *aktywne i zdrowe starzenie się*).

Wsparcie rozwoju edukacji, podnoszenie jakości i upowszechnienie jej dostępu (priorytet inwestycyjny 10.1., 10.4., 10.3.) to istotny aspekt zasad zrównoważonego rozwoju, pozwalający na propagowanie zmian zachowań oraz osiągnięcie kompetencji niezbędnych do trwałego rozwoju. Zgodnie z OSZR: *(...) edukacja może przyczynić się do zwiększenia spójności społecznej i dobrobytu dzięki inwestycjom w kapitał społeczny i zapewnieniu równych szans (...)*. Wysoko należy ocenić działania dotyczące dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy (priorytet inwestycyjny 10.3 BIS) umożliwiając dostęp do niezbędnej wiedzy zawodowej.

Rozwój technologii informacyjnych, komunikacyjnych to istotne elementy rozwoju województwa, pozwalające na częściowe odmaterializowanie gospodarki. Zwiększenie równości szans w dostępie do usług TIK (dostęp do wiedzy, wymiana informacji) umożliwia m.in. budowanie społeczeństwa opartego na wiedzy, istotnego w aspekcie zrównoważonego rozwoju.

Promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem poprzez m.in. zwiększenie szans na zatrudnienie, zapewnienie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych, to wyzwanie osi priorytetowej 9. Zakłada się, iż w wyniku wsparcia

działań niniejszej osi priorytetowej zostaną zminimalizowane obszary wykluczenia społecznego oraz ograniczy się skalę ubóstwa i bezrobocia mieszkańców. Działania pozwalające na zmniejszanie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego, zapewnianie podstawowych praw to jedno z głównych wyzwań OSZR. Przyjęty kierunek działań jest zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju, zapewniając podstawowe potrzeby (dostęp do usług publicznych), zwalczając dyskryminację i wyrównując szanse wśród społeczeństwa.

Celami szczegółowymi osi priorytetowej 10. *Otwarty rynek pracy* są m.in.: *zwiększenie dostępu do zatrudnienia i wspieranie aktywności zawodowej; wspieranie samozatrudnienia i przedsiębiorczości.* Zgodnie z zapisami RPOWŚ 2014-2020 wsparciem zostaną objęte działania polegające na pomocy w aktywnym szukaniu pracy i podnoszeniu kwalifikacji i kompetencji zawodowych, dodatkowo przedsięwzięcia pozwalające na rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz dostosowywania firm i pracowników do zmian zachodzących w gospodarce. Zagadnienie zatrudnienia jest jednym z celów m.in. Odnowionej Strategii. Zgodnie z zapisami Strategii należy propagować konkurencyjną gospodarkę, opartą na wiedzy, racjonalnie wykorzystującą zasoby środowiska naturalnego oraz zapewniającą zatrudnienie społeczeństwa, w tym pracę wysokiej jakości.

Wzrost aktywności zawodowej i poziomu zatrudnienia, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych, zwiększanie świadomości społeczeństwa w aspekcie zrównoważonej produkcji, to wyzwania zgodne z modelem zrównoważonego rozwoju.

Jednakże należy zaznaczyć, iż praktycznie pominięto przy wspieraniu samozatrudnienia i przedsiębiorczości aspekty środowiskowe, skupiając się na rozwoju gospodarczym i społecznym. Dlatego w celu pełnej zgodności z polityką zrównoważonego rozwoju, należy promować eko-innowacyjność, rozwiązania zmniejszające negatywny wpływ na środowisko.

W niniejszym rozdziale nie da się pominąć m.in. takich zasad jak: zasada kompleksowości, zasada przezorności, które wraz z zasadą zrównoważonego rozwoju stanowią kluczowe elementy międzynarodowego prawa ochrony środowiska. Na tych zasadach opiera się polityka UE w zakresie środowiska.

Zasada kompleksowości rozumiana zgodnie z zapisami art. 5 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska: *ochrona jednego lub kilku elementów przyrodniczych powinna być realizowana z uwzględnieniem ochrony pozostałych elementów.* Wedle zapisów art. 191 TFUE¹² mówi się o *wysokim poziomie ochrony środowiska naturalnego w aspekcie zasad kompleksowości*¹³.

Wszelkie działania wywierające wpływ na warunki środowiskowe powinny odbywać się przy uwzględnieniu kompletnej wiedzy i świadomości występujących

¹² Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

¹³ Górski i in. 2011. Prawo ochrony środowiska komentarz.

powiązań przyrodniczych. Wedle zasady kompleksowości środowisko powinno być traktowane jako zespół elementów powiązanych ze sobą i wpływających na siebie. Dlatego należałoby odpowiedzieć na pytanie czy wpierane w ramach RPOWŚ 2014-2020 przedsięwzięcia nie będą przyczyniały się do pogarszania stanu środowiska oraz czy przewidziano realizację wysokiego poziomu ochrony środowiska dla całego systemu programowania.

Tutaj niepokojącym elementem wsparcia Programu mogą być inwestycje ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń, w ramach których nie podkreślono ich wpływu na środowisko, zwłaszcza przyrodnicze. Zwrócono uwagę głównie na zapewnienie bezpieczeństwa ludzi, przy pominięciu istotnego wpływu na walory przyrodnicze. Proponuje się uzupełnienie, w tym zakresie dokumentu (tabela rekomendacje).

Kolejna z zasad ochrony środowiska to zasada przezorności, która wedle zapisów art. 6 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska oznacza: *kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływanie na środowisko nie jest jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze.*

Wdrażanie zasady przezorności odbywa się poprzez przeciwdziałanie zanieczyszczeniom oraz dzięki naprawianiu szkód u „źródła”. Podobnie jak w przypadku poprzedniej zasady ocena zapisów RPOWŚ 2014-2020 jest utrudniona, z uwagi iż nie znamy szczegółowo sposobu realizacji wspieranych działań. Niemniej jednak należy zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo realizacji działań z zakresu rozwoju turystyki wykorzystującego potencjał środowiska przyrodniczego, w przypadku braku uwzględniania zasady przezorności. Istotny jest jednak zapis dotyczący rozwoju zrównoważonej i przyjaznej środowisku turystyki, zapewniając jednocześnie aspekt przyrodniczy.

Podsumowując, założenia zasad zrównoważonego rozwoju dostrzegalne są praktycznie w większości przyjętych kierunków działań. Należy uznać, iż Program jest w dużej mierze spójny z założeniami ZR. Dokument przewiduje wsparcie dla zadań, które odnoszą się do trzech filarów zrównoważonego rozwoju (rozwój gospodarczy, społeczny, ochrona środowiska). W celu pełnego zastosowania zasad należałoby podkreślić aspekty środowiskowe przy niektórych założeniach osi priorytetowych, zwłaszcza dotyczących rozwoju transportu drogowego, rozwoju małej retencji, bowiem w tych przypadkach mocno uwidocznione są aspekty społeczne i gospodarcze, z brakiem akcentu także na wartości środowiskowe. Jest to szczególnie istotne z uwagi na zachowanie równowagi przyrodniczej. Brak egzekwowania polityki środowiskowej w priorytetach inwestycyjnych uniemożliwi wypełnienie zasad zrównoważonego rozwoju.

4. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym wpływem wraz z oceną oddziaływania skutków realizacji projektu RPOWŚ 2014-2020 na poszczególne komponenty, w tym na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru

4.1. Ludzie, w tym jakość życia, zdrowie

4.1.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Województwo świętokrzyskie położone jest w środkowo-południowej części Polski i graniczy z sześcioma województwami: mazowieckim, lubelskim, podkarpackim, małopolskim, śląskim i łódzkim. Województwo położone jest również między rzekami Wisłą, Pilicą i Nidzicą. Powierzchnia województwa wynosi 11 691 km² co stanowi 3,7% obszaru kraju. Region zamieszkuje 1 273 550 tys. mieszkańców co stanowi 3,4% ludności Polski, w związku z tym plasuje je na 13 miejscu przed województwami podlaskim, lubuskim i opolskim.¹⁴

Województwo świętokrzyskie obejmuje 14 powiatów oraz 102 gminy, w tym 5 gmin miejskich (Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Sandomierz), 26 gmin miejsko-wiejskich oraz 71 gmin wiejskich.

Województwo świętokrzyskie cechuje jedno z najniższych w kraju zaludnienie, ponieważ na 1 km² przypada 110 osób, tym samym zajmuje 11 miejsce w Polsce. Tendencja spadkowa utrzymuje się nadal, co jest spowodowane migracją osób młodych poza województwo w poszukiwaniu edukacji na poziomie wyższym oraz ujemnym przyrostem naturalnym, co jest spowodowane złą sytuacją młodych osób poszukujących pracy oraz niedostateczną ilością żłobków i przedszkoli, które ułatwiłyby zwłaszcza matkom możliwość podjęcia pracy, a także godzenie obowiązków rodzicielskich z karierą zawodową.

Stopa bezrobocia pod koniec stycznia 2014 r. była większa o 1,1 % niż w styczniu 2012 r. i wyniosła 17,1%.¹⁵ Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa świętokrzyskiego w dalszym ciągu kształtuje się niekorzystnie na tle pozostałych regionów Polski. Odnotowuje się stosunkowo niski współczynnik aktywności

¹⁴ Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, wersja 3.0 luty 2014 r.

¹⁵ Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach

zawodowej i zatrudnienia, dlatego istotnym wyzwaniem dla województwa jest włączenie na rynek pracy jak największej liczby osób w wieku produkcyjnym, a także przeciwdziałanie przedwczesnej dezaktywacji zawodowej osób starszych.

Chorobami groźnymi dla życia i powodującymi umieralność w regionie są choroby układu krążenia, nowotwory, choroby układu oddechowego i układu trawiennego. Prognozuje się, iż zachorowalność na nowotwory będzie wzrastać, co sprawi zasadniczy problem dla zdrowia publicznego, ponieważ choroby nowotworowe są jedną z najczęstszych przyczyn zgonów w województwie świętokrzyskim przy jednoczesnym niedoinwestowaniu w tym sektorze.

Jednym z czynników wpływających na zdrowie mieszkańców regionu jest hałas komunikacyjny, głównie drogowy, spowodowany powszechnym występowaniem i dynamicznym rozwojem motoryzacji, a co za tym idzie wzrost natężenia ruchu pojazdów samochodowych. W przypadku hałasu przemysłowego zagrożenie ma charakter lokalny, obejmujący zasięgiem jedynie tereny zabudowy mieszkaniowej sąsiadujące z obiektami wytwarzającymi ponadnormatywny hałas. Głównymi źródłami hałasu przemysłowego w województwie są różnego rodzaju maszyny, urządzenia, instalacje, procesy technologiczne dużych zakładów przemysłu cementowo-wapienniczego, drzewnego, żeliwnego, jak również związane z działalnością obiektów handlowo-usługowych, można także zaobserwować wzrost hałasu związanego z działalnością rozrywkową.

Na obszarze województwa częściej występuje zjawisko powodzi niż suszy, która wystąpiła jedynie dwa razy w ciągu ostatnich lat tj. w 2003 r. i 2006 r. Powódź najczęściej występuje od strony Wisły i jej dopływów, powodując zalewanie zarówno budynków jak i użytków rolnych.

Zaopatrzenie ludności w wodę pitną na terenie województwa odbywa się przede wszystkim z wód podziemnych, natomiast woda na potrzeby przemysłu pobierana jest głównie z ujęć powierzchniowych.

Rysunek 1. Ludność zamieszkująca województwo świętokrzyskie (stan na 30.06.2013 r.), opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.1.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Projekt RPOWŚ 2014-2020 z uwagi na swój charakter, tj. przeznaczenie wsparcia finansowego na inwestycje w regionie, będzie miał wpływ na społeczeństwo żyjące w tym obszarze, zarówno poprzez działania z zakresu ochrony środowiska, działania z zakresu rozwoju przedsiębiorczości, a także rozwoju infrastruktury społecznej/komunikacyjnej.

Oś priorytetowa 1. Innowacje i nauka

W ramach osi priorytetowej realizowane będą priorytety inwestycyjne dotyczące m.in. wzmacniania infrastruktury badań i innowacji oraz aktywności badawczo-wdrożeniowej przedsiębiorstw z regionu. Przyjęty kierunek działań prowadzić będzie do wzrostu zatrudnienia oraz podniesienia umiejętności kadry badawczej.

Działania te będą miały wpływ na rozwój infrastruktury w jednostkach naukowych, jak i rozwój kadry B+R.

Zakładane wsparcie dla projektów, które będą realizowane w ramach 1 osi priorytetowej może przyczyniać się do poprawy warunków ekonomicznych społeczeństwa korzystającego ze wsparcia (wzrost zatrudnienia), poprawy warunków pracy kadry naukowej i rozwoju zawodowego.

Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka

Rozwój regionalnych przedsiębiorstw, podniesienie konkurencyjności i jakości usług, konsulting, doradztwo dla nowych firm, prowadzić będzie do ustabilizowania sytuacji ekonomicznej mieszkańców, rozwoju gospodarczego regionu, a przez to pozytywnie wpływać będzie na warunki życia mieszkańców. Tworzenie nowych miejsc pracy, rozwój przedsiębiorczości mieszkańców, to istotne aspekty, pozytywnie oddziałujące na sytuację ekonomiczną społeczeństwa zamieszkującego region.

Potencjalny negatywny wpływ na zdrowie ludzi, z uwagi na zwiększenie emisji zanieczyszczeń i hałasu, mogą wywierać niewłaściwie zlokalizowane i zagospodarowane tereny inwestycyjne (priorytet inwestycyjny 3.1.) oraz rozbudowa przedsiębiorstw (priorytet inwestycyjny 3.3).

Oś priorytetowa 3 Efektywna i zielona energia

Wsparcie dla projektów z zakresu poprawy efektywności energetycznej oraz zwiększenia poziomu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych prowadzić będzie do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i innych substancji szkodliwych do

atmosfery. Wdrożenie działań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, wykorzystania OZE przyczyni się do poprawy stanu środowiska naturalnego, w tym jakości powietrza. Istotnym elementem wsparcia będą projekty z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej, w ramach których realizowane będą inwestycje umożliwiające ograniczenie ruchu drogowego w miastach (parkingi Park&Ride, Bike&Ride, ścieżki rowerowe, inteligentne systemy transportowe, itp.), stanowiącego istotne źródło zanieczyszczeń do powietrza i emisji hałasu. Należy zaznaczyć, iż wsparcie rozwoju komunikacji publicznej odznacza się znacznie mniejszym zużyciem paliwa (przeliczając na pasażero-kilometr¹⁶), co w konsekwencji wpływa na zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza w miastach i pozytywnie oddziałuje na zdrowie mieszkańców.

Działania przewidziane w ramach osi priorytetowej 3, prowadząc do poprawy jakości środowiska naturalnego, w konsekwencji oddziaływać będą również na stan zdrowia ludzi. Mniejsze zanieczyszczenie środowiska powinno przekładać się zarówno na zdrowie społeczeństwa, jak również jakość jego życia. Poprawa stanu środowiska (w tym jakości powietrza) będzie miała pozytywny wpływ na zwiększenie atrakcyjności województwa świętokrzyskiego.

Rozwój i wykorzystanie potencjału województwa w zakresie OZE pozwalać powinno na aktywizację gospodarczą regionu województwa.

Wsparcie dla modernizacji energetycznej budynków (użyteczności publicznej, mieszkalnych) związanej m.in. z ociepleniem obiektów, wymianą okien, drzwi zewnętrznych, przebudową systemów grzewczych będzie miało pozytywny wpływ na jakość i poprawę standardu życia mieszkańców.

W ramach osi priorytetowej przewiduje się wsparcie dla: kampanii promujących budownictwo zeroemisyjne, budownictwo pasywne, działań informacyjno-promocyjnych dotyczących oszczędności energii. Działania te służyć będą podnoszeniu świadomości społeczeństwa w odniesieniu do korzyści wynikających z wykorzystywania ekologicznych źródeł energii, efektywnego korzystania z energii. Istotne będzie uświadomienie społeczeństwu, iż taki sposób działania prowadzić będzie w długookresowej perspektywie do redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza i poprawy stanu powietrza, tak istotnego dla normalnego, zdrowego stylu życia społeczeństwa.

Realizacja przedsięwzięć z zakresu wytwarzania energii elektrycznej, ciepłej pochodzącej ze źródeł odnawialnych z podłączeniem sieci dystrybucyjnej może być związana z potencjalnym, negatywnym wpływem na ludzi.

Nowe obiekty OZE (zwłaszcza elektrownie wiatrowe, instalacje wykorzystujące biogaz, instalacje wykorzystujące biomasę) oraz zakłady do produkcji urządzeń OZE, stanowiąc będą nowe źródło hałasu oraz zanieczyszczeń powietrza.

Źródłem hałasu może być praca turbin wiatrowych. Tego typu obiekty związane są z powstawaniem hałasu aerodynamicznego pochodzącego od łopat turbin (tzw. infradźwięki). Wielkość emisji hałasu uzależniona jest od mocy akustycznej poszczególnych turbin oraz prędkości wiatru. Na wielkość oddziaływania

¹⁶ Źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku”

infradźwięków ma wpływ rodzaj zastosowanych turbin, tj. w przypadku turbin z wirnikiem ustawionym pod wiatr wytwarzana jest niewielka ilość infradźwięków (poniżej progu odczuwania przez człowieka), natomiast w przypadku turbin z wirnikiem ustawionym z wiatrem powstają infradźwięki na poziomie mogącym wpływać na ludzi, żyjących w niewielkiej odległości. Montowane na turbinach wiatrowych generatory prądu są źródłem promieniowania elektromagnetycznego mogącego mieć wpływ na zdrowie ludzi. Negatywny wpływ na człowieka występuje głównie w sytuacji, kiedy zostaje on poddany działaniu promieniowania przez dłuższy okres czasu. Przy czym turbiny umieszczane są na dużych wysokościach co powoduje, iż oddziaływania te nie mają ponadnormatywnego negatywnego wpływu.

Skala oddziaływania obiektów wykorzystujących energię wiatru uzależniona jest od wielkości elektrowni wiatrowych. Funkcjonowanie małych elektrowni wiatrowych (MEW) w celu wytwarzania energii elektrycznej dla jednego, lub kilku domów, małych firm jest źródłem niewielkich uciążliwości w postaci infradźwięków, hałasu. Obiekty te również łatwiej wkomponować w aktualny krajobraz obszaru.

Małe elektrownie wiatrowe mogą oddziaływać podobnie jak duże farmy wiatrowe (hałas/infradźwięki – opis w powyższych akapitach), przy czym nasilenie i skala ich wpływu będzie znacznie mniejsza i łatwiej będzie ograniczyć skalę oddziaływania. Tak jak już wspomniano współczesne turbiny wiatrowe wyposażone w wirniki ustawione pod wiatr będą źródłem niewielkiej ilości infradźwięków (poniżej progu odbierania przez człowieka), natomiast w przypadku wykorzystywania turbin z wirnikiem ustawionym z wiatrem, powstają infradźwięki na poziomie od 10-30 dB wyższym, dlatego ich usytuowanie w bliskim otoczeniu zabudowy mieszkaniowej może mieć wpływ na ludzi¹⁷.

Zjawiskiem towarzyszącym pracy turbin wiatrowych jest tzw. efekt migotania cienia. Obracające się skrzydła elektrowni wiatrowej powodują powstanie pulsującego cienia na krajobraz otoczenia i zabudowę mieszkaniową. Efekt ten związany jest z prostopadłym padaniem promieni słonecznych na obracające się łopaty elektrowni, przecinające te promienie, a w efekcie powodujące chwilowe zaciemnienie elementów znajdujących się w otoczeniu elektrowni wiatrowej. Efekt ten głównie występuje w godzinach porannych i wieczornych. Efekt ten też uzależniony jest od rodzaju turbin i jej prędkości. Zgodnie z założeniami przyjętymi np. w USA nastawienie na 30 godz. zjawisko migotania cieni w skali roku nie stanowi zagrożenia dla zdrowia ludzi, nawet większa liczba godzin nie powinna stanowić zagrożenia dla zdrowia ludzi. Zakłada się dla bezpieczeństwa, iż częstotliwość migotania nie powinna przekraczać 3 Hz.

Podstawowym i najprostszym rozwiązaniem chroniącym ludzi przed oddziaływaniem wynikającym z funkcjonowania elektrowni wiatrowych jest wybór optymalnej lokalizacji obiektów, w odpowiednio dalekiej odległości od zabudowań. Należy jednak uwzględniać także indywidualne warunki meteorologiczne mające wpływ

¹⁷ źródło: Opracowanie Duńskiej Agencji Ochrony Środowiska, 2005 r.

na rozprzestrzenianie się fal dźwiękowych w powietrzu. Przeprowadzane badania naukowe w większości wykazują, że optymalną odległością pozwalającą na zachowanie norm hałasu, ograniczenie do minimum efektu migotania cieni jest odległość nie mniejsza niż 2-4 km, z uwzględnieniem ukształtowania terenu i warunków meteorologicznych¹⁸.

Kolejnym potencjalnym źródłem oddziaływań elektromagnetycznych mogą być stacje transformatorowe, przewody energetyczne.

Negatywnym wpływem mogą odznaczać się także instalacje wykorzystujące np. biogaz. Presja na człowieka wynikająca z funkcjonowania takich obiektów związana jest z zanieczyszczeniem powietrza np. tlenkami azotu, w wyniku procesu spalania oraz substancjami odorowymi. Nieodpowiednia lokalizacja obiektów, wynikająca ze zbyt bliskiego położenia instalacji w stosunku do zabudowy mieszkaniowej może prowadzić do znacznej uciążliwości zapachowej. Tego typu obiekty mogą być także źródłem emisji hałasu, powstającego głównie z kogeneratora. W przypadku produkcji i energetycznego wykorzystania biomasy, mogą także powstawać uciążliwości dla człowieka, wynikające z powstawania emisji pyłu i benzo(a)pirenu.

Na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu RPOWŚ 2014-2020, zasygnalizowano źródło potencjalnych negatywnych oddziaływań i typ oddziaływania, bez przeprowadzania szczegółowej analizy wpływu poszczególnych inwestycji, z uwagi na brak takiej możliwości na tym etapie (np. brak informacji dotyczących rozwiązań projektowych).

Inwestycje dotyczące np. budowy farm wiatrowych, podlegają ocenie na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach¹⁹, w ramach, której powinna zostać przeprowadzona dokładana analiza wpływu konkretnej inwestycji na zdrowie ludzi.

Ponadto kwestie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych regulowane są w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003, nr 192, poz. 1883), natomiast zagadnienia hałasu reguluje rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U z 2014, poz. 112).

¹⁸ źródło: opinia Departamentu Zdrowia Publicznego w sprawie wpływu elektrowni wiatrowych na zdrowie, Warszawa 2012 r.

¹⁹ Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (DZ.U. 2010, nr 213, poz. 1397 ze zm.) do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać należą instalacje wykorzystujące do wytwarzania energii elektrycznej energię wiatru, inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 5, natomiast instalacje wykorzystujące (...) energię wiatru o łącznej mocy nominalnej elektrowni nie mniejszej niż 100 MW (§ 2 ust. 1 pkt 5), należą do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.

Realizacja różnych przedsięwzięć musi uwzględniać poziomy dopuszczalne hałasu i pól elektromagnetycznych określone w/w rozporządzeniach. W sytuacji, kiedy występuje problem z dotrzymaniem dopuszczalnych poziomów powinny zostać zaproponowane działania minimalizujące, ograniczające ich negatywny wpływ.

W przypadku ograniczania negatywnego potencjalnego wpływu instalacji np.: wykorzystujących biogaz, czy też innych instalacji generujących negatywny wpływ, należy lokalizować je powyżej kilkuset metrów od zabudowy mieszkaniowej. Należy przy lokalizacji uwzględniać kierunki wiatrów oraz możliwość odizolowania od terenów sąsiadujących pasami zieleni średnio- i wysokopiennej. Aby uniknąć emisji zanieczyszczeń i hałasu mającego wpływ na ludzi, zaleca się transport surowców, odpadów pofermentacyjnych poza obszarami zabudowanymi.

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

Działania realizowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 5.2. będą miały wpływ na zwiększenie bezpieczeństwa zdrowia i życia społeczeństwa. Rozwój małej retencji ograniczy niepożądane skutki klęsk żywiołowych, dotykających bezpośrednio ludzi i ich dóbr materialnych.

Realizacja działań z zakresu wsparcia dla służb ratowniczych pozwoli na zwiększenie efektywności pomocy mieszkańcom, w sytuacjach różnych zagrożeń oraz sprawniejszego usuwania skutków tych katastrof.

Działania z zakresu gospodarowania odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, przywrócenia bioróżnorodności będą miały wpływ na poprawę stanu środowiska naturalnego, a w konsekwencji pozytywnie oddziaływać będą na zdrowie i jakość życia ludzi, poprzez ograniczenie negatywnego wpływu na poszczególne komponenty środowiska.

Niezwykle istotne dla zdrowia ludzi będą działania dotyczące usuwania i unieszkodliwiania azbestu²⁰. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, wsparcie dla budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, rozbudowa systemów zaopatrzenia w wodę, wpływać będzie pozytywnie na ludzi, poprzez zapewnienie im odpowiednich warunków życia oraz poprawę stanu wód (które są niezbędnym elementem życia społeczeństwa). Wsparcie indywidualnych systemów oczyszczania ścieków na terenach zabudowy rozproszonej pośrednio pozytywnie wpłynie na poprawę zdrowia ludzi, w wyniku ograniczenia rozproszonego zanieczyszczenia wód i gleb pochodzącego od nieszczelnych szamb.

Zwiększenie potencjału turystycznego regionu poprzez realizację działań przewidzianych w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3. prowadzić będzie do zwiększenia zainteresowania regionem, a także generowania rozwoju społeczno-

²⁰ “W regionie świętokrzyskim szacuje się, że ok. 65% zagród wiejskich posiada takie pokrycia (...)” – źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020,

gospodarczego obszaru. Rozwój sektora usług turystycznych może wpływać na poprawę sytuacji ekonomicznej społeczeństwa, zaangażowanego w ten sektor usług.

Potencjalnym negatywnym wpływem na ludzi obarczone będą nowo wybudowane/rozbudowane obiekty (np. oczyszczalnie ścieków, obiekty gospodarki odpadami), które generować będą hałas i emisję zanieczyszczeń do powietrza. Nowe tego typu obiekty budzą w większości sytuacji sprzeciw społeczny, jeżeli budowane są na terenach, gdzie może wystąpić jakikolwiek wpływ na życie ludzi. Inwestycje takie zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.)²¹ podlegają procedurze oceny oddziaływania na środowisko, na etapie której identyfikowane są potencjalne oddziaływania, m.in. na zdrowie i jakość życia ludzi. Etap ten obejmuje również okres konsultacji społecznych, w ramach których obywatele mają prawo wnieść uwagi, swoje zastrzeżenia do danej inwestycji. Na etapie prognozy wskazanie dokładnej skali oddziaływań jest niemożliwe, z uwagi na brak konkretnych danych inwestycyjnych i lokalizacji obiektów. Dostosowanie instalacji/obiektów do wymagań prawnych i stosowanie najlepszych dostępnych technik, powinno minimalizować presję tego typu obiektów i umożliwić dotrzymanie standardów środowiska.

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja

Zakładane działania z zakresu: budowy, rozbudowy, przebudowy elementów infrastruktury drogowej regionu, wpłyną na poprawę jej jakości i bezpieczeństwa użytkownika.

Poprawa bezpieczeństwa i przepustowości w ruchu drogowym będzie pozytywnie wpływać na użytkowników drogi. Z drugiej strony rozwój sieci drogowej może prowadzić do zwiększonej intensyfikacji ruchu w obrębie dróg, które zostaną objęte wsparciem, a w konsekwencji do wzrostu zanieczyszczeń emisji do powietrza, hałasu, drgań. Sytuacja taka może prowadzić do negatywnego wpływu na zdrowie oraz komfort życia ludzi.

Na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla inwestycji liniowych przeprowadzana jest analiza oddziaływań, w ramach której powinny być wskazywane odpowiednie działania minimalizujące, bądź rozwiązania alternatywne pozwalające na redukcję ponadnormatywnych emisji zanieczyszczeń, hałasu i innych negatywnych aspektów związanych z realizacją i funkcjonowaniem inwestycji.

W przypadku wyprowadzenia ruchu poza tereny skupisk ludzkich, tereny zabudowy mieszkaniowej (obwodnice), oddziaływanie na zdrowie ludzi będzie miało charakter pozytywny, z uwagi na ograniczenie emisji zanieczyszczeń, hałasu komunikacyjnego.

²¹ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.)

Rozwój i modernizacja transportu kolejowego i infrastruktury dworcowej zwiększy komfort podróży. Działania te powinny mieć pozytywny wpływ na warunki życia społeczeństwa, zapewniając im sprawniejszy, bardziej komfortowy, bezpieczniejszy transport. Przy czym należy pamiętać, iż transport kolejowy związany jest z emisją hałasu i drgań, zakłada się jednak, iż rozwój i modernizacja transportu związana będzie z zastosowaniem nowoczesnych rozwiązań, ograniczających negatywny wpływ hałasu, a tym samym pozytywnie wpłynie na poprawę klimatu akustycznego.

Rozwój transportu kolejowego może istotnie wpłynąć na zahamowanie uciążliwości komunikacyjnej, stwarzając alternatywę dla indywidualnych użytkowników dróg.

Oś Priorytetowa 6. Rozwój miast

Działania z zakresu redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza, przywrócenia różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich, będą miały pozytywny wpływ na poprawę stanu środowiska, a w konsekwencji zdrowia i komfortu życia ludzi.

Pozytywny wpływ na ludzi będą miały działania z zakresu rozwoju działalności gospodarczej w oparciu o zasoby przyrodnicze regionu, umożliwiając stworzenie warunków dla poprawy sytuacji ekonomicznej społeczeństwa.

Przebudowa systemów grzewczych, wymiana okien, ocieplenie obiektów publicznych, mieszkalnych (wchodzących w skład zasobu mieszkaniowego gminy) poprawiać będzie komfort i jakość życia mieszkańców objętych wsparciem.

Rozwój infrastruktury dotyczącej np. ścieżek rowerowych będzie stwarzać społeczeństwu możliwość korzystania z tego typu usług, jako transportu ekologicznego, mającego tym samym pozytywny wpływ na zdrowie ludzi. Wsparcie dla rozwoju ekologicznego transportu publicznego, taka jak już wcześniej wspomniano będzie umożliwiać poprawę jakości powietrza terenu objętego wsparciem, a tym samym pozytywnie wpłynie na zdrowie ludzi. Budowa, przebudowa dróg (priorytet inwestycyjny 7.2) z jednej strony zwiększy komfort i bezpieczeństwo podróży, z drugiej w wyniku intensyfikacji ruchu na nowych, zmodernizowanych drogach może negatywnie oddziaływać na mieszkańców znajdujących się w otoczeniu dróg, z uwagi na emisję zanieczyszczeń i hałasu.

Nadawanie, przywracanie funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych i innych terenom zdegradowanym (priorytet inwestycyjny 9.2) prowadzi do poprawy estetyki miast, poprzez zmniejszanie obszarów zdegradowanych oraz zredukowanie wykluczenia społecznych obszarów rewitalizowanych.

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4. służyć będzie poprawie infrastruktury edukacyjnej, zapewniając odpowiednie warunki edukacji osób korzystających ze wspartych przez RPOWŚ 2014-2020 jednostek dydaktycznych.

Oś Priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne

Digitalizacja zasobów publicznych (priorytet inwestycyjny 2.3.) zwiększy dostęp do tego typu usług, bez konieczności wychodzenia z domu.

Stworzenie dostępu do usług typu e-learning, e-kultura będzie poprawiać warunki życia osób, dla których inna forma tych usług była niedostępna, bądź ograniczona. Zastosowanie technologii komunikacyjno-informacyjnej pozwoli społeczeństwu na korzystanie z różnych dziedzin rozwoju (edukacja, kultura) bez konieczności dojazdów do tego typu miejsc/ośrodków. Istotnym aspektem zaproponowanego kierunku działań będzie znaczne zminimalizowanie czasu oraz kosztów związanych z dotychczasowym wymaganiem fizycznej obecności w poszczególnych obiektach administracji publicznej.

Istotnymi działaniami w ramach osi priorytetowej 7 dla likwidowania barier rozwoju obszarów województwa, a tym samym zwiększenia możliwości poprawy warunków życia, sytuacji ekonomicznej mieszkańców będą działania wspierane w ramach priorytetu inwestycyjnego 8.2. (rozwój potencjałów endogenicznych terenów ze specyficznymi potrzebami, nadawanie im nowych funkcji społeczno-gospodarczych, nowe miejsca pracy).

Działania dotyczące interwencji w infrastrukturę zdrowotną i społeczną będą miały kluczowe znaczenie dla społeczeństwa w zakresie dostępności i jakości świadczonych usług, tj. równomiernego dostępu do wysokiej jakości usług i skrócenie czasu oczekiwania na poszczególne świadczenia. Istotnymi działaniami mającymi wpływ na zdrowie ludzi, będą działania związane z profilaktyką chorób cywilizacyjnych.

Zwiększenie dostępności do infrastruktury edukacyjnej umożliwi wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i dorosłych. Zmiana poziomu edukacji pozytywnie wpłynie na rozwój dzieci, młodzieży i osób dorosłych umożliwiając zdobycie wiedzy i poszerzenie umiejętności, a tym samym łatwiejsze odnalezienie się na rynku pracy. Działanie te będą pozytywnie wpływać na jakość życia mieszkańców.

Oś Priorytetowa 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo

Działania przyczyniające się do eliminacji czynników prowadzących do zbyt wczesnego opuszczania rynku pracy przez osoby w wieku produkcyjnym prowadzić będą do wydłużenia okresu aktywności zawodowej tej części społeczeństwa oraz minimalizacji marginalizacji osób starszych.

Istotnym elementem programu sprzyjającym włączeniu społeczeństwa nieaktywnego zawodowo będą działania z zakresu: dostosowywania kwalifikacji, kompetencji do potrzeb rynku pracy; wdrażania przyjaznych rozwiązań w miejscach pracy dla osób starszych; przeciwdziałania przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy osób w wieku produkcyjnym.

W ramach osi priorytetowej 8 zakłada się wsparcie dla inwestycji dotyczących poprawy jakości edukacji przedszkolnej oraz wzrostu liczby miejsc wychowania przedszkolnego. Przyjęty kierunek interwencji będzie istotny dla rozwoju

intelektualnego dzieci, a przez to umożliwił będzie łatwiejszy start na kolejnych etapach edukacji. Podnoszenie jakości edukacji na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym będzie miało kluczowe znaczenie dla rozwoju i podnoszenia kwalifikacji młodzieży i późniejsze łatwiejsze odnalezienie się na rynku pracy.

Inwestycje w edukację osób dorosłych, chcących podnosić swoje kompetencje, umiejętności dostosowane do zapotrzebowania rynku pracy oraz dostosowanie szkolnictwa zawodowego do wymagań rynku pracy, to elementy priorytetu inwestycyjnego 10.3., 10.3BIS. Wzrost kształcenia zawodowego odpowiadającego potrzebom rynku pracy będzie pozytywnie wpływał na podnoszenie umiejętności i zdobywanie nowej wiedzy niezbędnej do znalezienia, bądź utrzymania danego stanowiska pracy. Poszerzenie kompetencji zawodowych zwiększy stabilność zatrudnienia, a przez to poprawi się jakość życia społeczeństwa.

Oś Priorytetowa 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem

Działania w ramach osi priorytetowej 9. będą pozytywnie wpływać na społeczeństwo, poprzez zmniejszenie wykluczenia społecznego i ubóstwa. Zwiększenie szans zatrudnienia grupom defaworyzowanym, marginalizowanym oraz ułatwienie dostępu do usług społecznych minimalizować będzie problem ubóstwa i wykluczenia tej części społeczeństwa. Zakładane działania wspierać będą wzrost aktywności zawodowej osób wykluczonych oraz integrację z pozostałą częścią społeczeństwa.

Oś Priorytetowa 10. Otwarty rynek pracy

Przyjęty kierunek działań prowadzić będzie do poprawy sytuacji ekonomicznej społeczeństwa objętego projektem, poprzez aktywizację zawodową, pozyskanie pracy oraz zwiększenie przedsiębiorczości społeczeństwa.

Podnoszenie umiejętności i kompetencji będzie pozytywnie wpływać na proces pozyskiwania pracy, w późniejszym okresie na stabilność zatrudnienia tych osób. Wsparcie dla procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych przedsiębiorstw, dostosowując je do zmian gospodarczych, zwiększy szanse rozwoju i stabilności firm.

Działania osi priorytetowej powinny pozytywnie wpływać na minimalizację poziomu bezrobocia oraz zwiększenie aktywności zawodowej społeczeństwa.

Oś priorytetowa 11. Pomoc techniczna

Celem tej osi priorytetowej jest wsparcie procesów zarządzania i wdrażania RPOWŚ 2014-2020. Omawiana oś priorytetowa nie ma istotnego wpływu na oceniany komponent, jak również na inne komponenty środowiska oceniane w dalszej części prognozy.

Zakładane kierunki działań w ramach poszczególnych osi priorytetowych wpłynąć będą na poprawę jakości życia społeczeństwa. W Programie zauważono wiele problemów dotyczących mieszkańców regionu, dla których zaproponowano rozwiązania w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Istotnymi problemami województwa są m.in. mała aktywność zawodowa, wyłączenie społeczne części mieszkańców, niska jakość i dostępność części usług publicznych. Ważnymi zagadnieniami podejmowanymi w Programie są również kwestie stanu środowiska i zasobów naturalnych, istotne dla jakości życia i zdrowia społeczeństwa oraz kwestie mobilności regionu.

Prezentowane kierunki działań prowadzić powinny do poprawy warunków życia mieszkańców, w tym rozwoju zarówno intelektualnego, jak i zawodowego. Potencjalnym negatywnym wpływem na zdrowie i jakość życia ludzi mogą odznaczać się priorytety związane z realizacją inwestycji dotyczących wykorzystania OZE, inwestycji wodno-ściekowych, gospodarki odpadami, czy też inwestycji liniowych.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów/działań na ludzi i ich zdrowie

Oddziaływania o charakterze pozytywnym:

- rozwój przedsiębiorczości, podniesienie konkurencyjności i jakości usług przyczyniać się będzie do wzrostu poziomu zatrudnienia oraz poprawy sytuacji ekonomicznej i warunków życia społeczeństwa (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe);
- działania z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, inwestycje w zakresie transportu zbiorowego, poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do środowiska, będą pozytywnie oddziaływać na zdrowie, jakość życia mieszkańców (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe, wtórne);
- działania adaptacyjne (rozwój małej retencji) oraz wsparcie dla służb ratowniczych zwiększą bezpieczeństwo mieszkańców oraz ich dóbr materialnych, (oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie długookresowe, wtórne);
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, rekultywacja terenów zdegradowanych poprawi warunki życia mieszkańców, (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe, wtórne);
- edukacja dotycząca efektywności energetycznej wpłynie na poszerzenie świadomości ekologicznej i przyjmowanie przez ludzi postaw bardziej przyjaznych środowisku, a w konsekwencji pośrednio na poprawę zdrowia mieszkańców, (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe);
- poprawa jakości infrastruktury drogowej zwiększy komfort jazdy i bezpieczeństwo użytkowników dróg; (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe);
- zwiększenie atrakcyjności i potencjału turystycznego województwa (rozwój dziedzictwa kulturowego, sektora usług turystycznych, rekultywacja terenów,

- poprawa jakości środowiska naturalnego) może przyczynić się do rozwoju turystyki, a w konsekwencji stanowić źródło dochodu mieszkańców (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, średnio i długookresowe, wtórne);
- rozwój e-usług ułatwi dostęp do szeregu usług, przyczyni się do redukcji czasu oraz kosztów związanych z koniecznością fizycznej obecności w poszczególnych obiektach administracji publicznej (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
 - wzrost rozwoju działalności gospodarczych, generować będzie wzrost zatrudnienia, a tym samym poprawę jakości życia (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
 - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, wykluczonych społecznie wpłynie na poprawę aktualnej sytuacji ekonomicznej tej części społeczeństwa oraz spadek poziomu bezrobocia i ubóstwa (oddziaływanie bezpośrednie, średnio i długookresowe);
 - wzrost kwalifikacji zawodowych, rozwój edukacji, infrastruktury społecznej, ochrony zdrowia wpłynie na poprawę jakości, komfortu życia oraz zdrowia mieszkańców (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe);
 - rozwój edukacji przedszkolnej, szkolnej umożliwi podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności dzieci, (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe).

Oddziaływania o charakterze negatywnym:

- potencjalny wpływ emisji hałasu związany z powstawaniem nowych/rozbudowanych obiektów/inwestycji np. farm wiatrowych, oczyszczalni ścieków, obiektów gospodarki odpadami, nowych przedsiębiorstw na zdrowie i jakość życia ludzi, (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe);
- potencjalny wpływ hałasu aerodynamicznego generowanego podczas pracy turbin wiatrowych, na zdrowie ludzi, (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe);
- potencjalny wpływ promieniowania elektromagnetycznego (generatory prądu, stacje transformatorowe, przewody energetyczne) na zdrowie ludzi, (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe);
- potencjalny wpływ związany z emisją zanieczyszczeń do powietrza z instalacji wykorzystujących biomasę, biogaz oraz powstawaniem odorów, na zdrowie i jakość życia ludzi; (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe);
- wzrost emisji zanieczyszczeń i hałasu, w wyniku potencjalnej intensyfikacji ruchu drogowego w obrębie rozbudowanej sieci drogowej, na zdrowie i jakość życia okolicznych mieszkańców, (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe).

4.2. Wody (powierzchniowe, podziemne)

4.2.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Wody powierzchniowe

Charakterystykę oraz ocenę stanu zasobów wodnych wykonano w oparciu o dane gromadzone przez Główny Urząd Statystyczny, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Kielcach oraz prace naukowo-badawcze wykonane dla omawianego regionu.

Województwo świętokrzyskie zlokalizowane jest w całości w dorzeczu rzeki Wisły. Najdłuższą rzeką województwa jest Wisła, stanowiąca jego wschodnią granicę na długości ok. 166,4 km (od ujścia Nidzicy do ujścia Kamiennej). Rzeka Wisła stanowi naturalną granicę między województwem świętokrzyskim, a województwami lubelskim (na długości 32,8 km), podkarpackim (78,6 km) oraz częściowo małopolskim (55 km). Całkowita długość sieci rzecznej województwa świętokrzyskiego, uwzględniona na Mapie Podziału Hydrograficznego Polski, wynosi ok. 4 803 km²².

W granicach województwa zlokalizowanych jest 8 sztucznych zbiorników wodnych. Funkcje zbiorników skupiają się przede wszystkim na retencji, ochronie przeciwpowodziowej, wykorzystaniu energetycznym piętrzenia wody – elektrownie wodne oraz rekreacji. Obszar województwa jest ubogi w naturalne zbiorniki wodne, przeważają jeziora niewielkie o powierzchni poniżej 10 ha.

W wielu obszarach województwa struktura bilansu wodnego jest niekorzystna²³. Roczny odpływ w województwie wynosi około 1890 mln m³, a ogólna ilość retencionowanych wód w zbiornikach zaporowych, jedynym naturalnym jeziorze i w stawach rybnych wynosi 6,7 mln m³, co stanowi ok. 3.6% zasobów wód powierzchniowych województwa przy średniej krajowej 6%²⁴. Wyjątkowo niski współczynnik retencji dla województwa oraz okresowo występujące niedobory wody nie pozwalające na zaspokojenie potrzeb gospodarczych i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych, stwarzają potrzebę realizacji działań mających na celu zwiększenie retencji województwa za pomocą działań zarówno technicznych, jak i nietechnicznych.

Sieć hydrograficzną województwa świętokrzyskiego przedstawiono na rysunku (Rysunek 2).

²² Mapa Podziału Hydrograficznego Polski, KZGW, 2010

²³ Program małej retencji dla województwa świętokrzyskiego, IMS, Inżynieria, Wrocław, 2006 r.

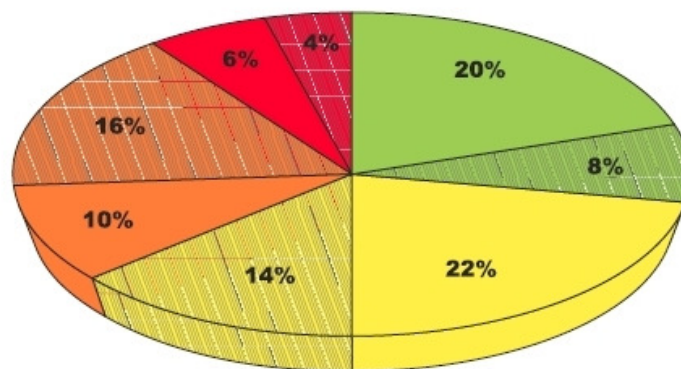
²⁴ Wojewódzki Program Ochrony Zasobów Wodnych dla województwa świętokrzyskiego ze szczególnym uwzględnieniem restytucji i ochrony ryb dwuśrodowiskowych, oraz przywrócenia możliwości wędrówek ryb, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce, 2005

Rysunek 2. Sieć hydrograficzna województwa świętokrzyskiego (źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy Podziału Hydrograficznego Polski, 2010)

Jakość wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim jest monitorowana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) została przeprowadzona w oparciu o wyniki badań jakości wód, przeprowadzonych w latach 2010-2012 w 53 punktach pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych na 50 JCWP (48 JCWP rzeczne oraz 2 zbiorniki zaporowe). Oceny dokonano na podstawie wyników klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego (w tym klasyfikacji elementów: biologicznych, hydromorfologicznych, fizykochemicznych i oceny spełnienia wymogów dla obszarów chronionych) oraz wyników klasyfikacji stanu chemicznego. Według niniejszej oceny: dobry stan ekologiczny osiągnęło 10 z badanych JCWP, umiarkowany stan ekologiczny – 11 JCWP, słaby – 5 JCWP, zły - 3, dobry i powyżej dobrego potencjał ekologiczny osiągnęły 4 JCWP, umiarkowany - 7, słaby – 8 i zły – 2. Stan chemiczny badano na 28 JCWP – wszystkie osiągnęły stan dobry. W ocenie ogólnej dobry stan wód osiągnęły 4 JCWP (*Zbiornik Chańcza na rzece Czarna, Czarna Maleniecka od Zbiornika Sielpia do Plebanki, Świślina od Pokrzywianki do ujścia, Wierna Rzeka od źródeł do Kalisza*), zły – 36, dla 10 JCWP nie określono stanu z uwagi na brak oceny stanu chemicznego²⁵.

Wykres 1. Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego JCWP badanych w latach 2010-2012 (źródło: WIOŚ)

Powyższe wskazuje, iż na jakość wód w województwie świętokrzyskim największy wpływ ma działalność człowieka²⁶. Według danych GUS, w roku 2012 w województwie świętokrzyskim na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, pobrano 1301,1 hm³

²⁵ Wyniki klasyfikacji i oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w latach 2010-2012, WIOŚ Kielce, 2013

²⁶ Stan środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2011-2012. Raport, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kielce 2013

wody, tym samym obserwując spadek względem roku poprzedniego o 73,5 hm³. Ścieki wprowadzane do wód powierzchniowych powstają głównie w wyniku działalności przemysłu i gospodarki komunalnej²⁷. Szczególnym zagrożeniem ekologicznym jest brak kanalizacji (przy istniejącej sieci wodociągowej). Dokumentuje to pogłębiająca się dysproporcja pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w województwie²⁸. Łączna długość sieci kanalizacyjnej w województwie świętokrzyskim w roku 2012 wynosiła ok. 4 803,7 km, co stanowi 37% długości sieci wodociągowej (12 987 km), gdzie w miastach ten wskaźnik wyniósł 83% (1579,9 km sieci kanalizacyjnej na 1911,5 km sieci wodociągowej), a na wsi 30% (3223,8 km sieci kanalizacyjnej na 11075,5 km sieci wodociągowej)²⁹.

Nieodłącznym, naturalnym zjawiskiem związanym z siecią rzeczną są występujące powodzie, czyli wezbrania wody w ciekach lub zbiornikach naturalnych, podczas których woda przekracza stan brzegowy, zalewając doliny rzeczne albo tereny depresyjne, powodując zagrożenie dla ludności lub mienia³⁰. Zagrożenie powodziowe uwarunkowane jest przede wszystkim zagospodarowaniem terenów zalewowych oraz zasięgiem zalewu. Województwo świętokrzyskie znajduje się wśród pięciu najbardziej narażonych na niebezpieczeństwo powodzi województw w kraju. Rzeka Wisła determinuje kształtowanie się fali powodziowej nie tylko na omawianym odcinku środkowego biegu tej rzeki, ale przede wszystkim w skali całego dorzecza, przyjmując charakter ponadregionalny. W województwie najdłuższe łącznie odcinki wałów przeciwpowodziowych obejmują dolinę Wisły (143,5 km), a następnie dolinę Nidy (61,6 km), Kamiennej (31,9 km), Koprzywianki (29 km), Kanału Strumień (23,6 km). W dolinach pozostałych obwałowanych rzek długości wałów nie przekraczają 10 km³¹.

Innym zjawiskiem silnie związanym z sytuacją meteorologiczną danego terenu są występujące susze. W przeciwieństwie do powodzi zjawisko to nie występuje w sposób regularny, jego wystąpienie silnie zależy od wielkości i częstotliwości opadów atmosferycznych, reżimu odpływu, czy zdolności retencyjnych zlewni. W województwie świętokrzyskim wartości KBW, czyli klimatycznego bilansu wodnego, będącego wskaźnikiem występowania suszy, osiągały wartości poniżej wartości progowych dla wystąpienia tego zjawiska. Analiza sytuacji hydrologicznej wskazuje, iż potencjalnie najbardziej narażona na możliwość wystąpienia suszy jest północno-wschodnia część województwa (powiaty sandomierski i opatowski). Susze o znamionach kłęski żywiołowej występowały tam m.in. w latach 2003 i 2006³².

²⁷ Rocznik statystyczny województwa świętokrzyskiego, Kielce 2013

²⁸ Program małej retencji dla województwa świętokrzyskiego, IMS, Inżynieria, Wrocław, 2006 r.

²⁹ Ochrona Środowiska i Leśnictwo w województwie świętokrzyskim w latach 2010-2012, Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce, 2013

³⁰ definicja wg ustawy z dnia 18 lipca 2001 – Prawo wodne (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. poz. 145 z późn. zm.).

³¹ Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2011

³² Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2011

Wody podziemne

Województwo świętokrzyskie jest jednym z bardziej zasobnych w wody podziemne warstw kredowych i starszych wśród regionów kraju. Szacunkowe zasoby eksploatacyjne wód podziemnych województwa świętokrzyskiego wynoszą 532,7 hm³/rok, tj. ok 60 tys. m³/h, co stanowi w przybliżeniu 3,1% zasobów krajowych. Z ilości tej 11,3% to zasoby w warstwach czwartorzędowych, 7,2% zasoby warstw trzeciorzędowych, 23,3% warstw kredowych i 58,2% warstw starszych od kredowych³³.

Program Państwowego Monitoringu Środowiska województwa świętokrzyskiego w 2011 r. w ramach monitoringu operacyjnego (którym obejmuje się jednolite części wód podziemnych uznane za zagrożone niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych) obejmował 22 punkty pomiarowe³⁴, z kolei w roku 2012, w ramach monitoringu diagnostycznego (który prowadzony jest w celu dokonania oceny wpływu oddziaływań wynikających z działalności człowieka oraz długoterminowych zmian wynikających zarówno z warunków naturalnych, jak i antropogenicznych) wykonano badania dla 51 punktów pomiarowych³⁵. Przeprowadzone badania wykazały, że w województwie przeważają wody zadowalającej jakości – III klasy (w 12 z 22 badanych punktów w 2011 roku oraz w 29 z 51 badanych punktów w roku 2012). W badanych punktach zawartość azotanów, na ogół mieściła się w I i II klasie jakości.

4.2.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Analizowany dokument z racji swojego charakteru, tzn. określania ram dystrybucji wsparcia finansowego na inwestycje w regionie, może istotnie wpływać na stan jego środowiska wodnego, w tym również osiągnięcie celów środowiskowych o których mowa w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły. W kontekście ilości i jakości zasobów wodnych województwa odnieść się należy w tym przypadku do osi priorytetowych: *Efektywna i zielona energia* oraz *Dziedzictwo naturalne i kulturowe*, które w największym stopniu mogą wpłynąć na omawiany element.

Oś Priorytetowa 1. Innowacje i nauka

Zadania realizowane w ramach niniejszej osi priorytetowej, służące podniesieniu poziomu innowacyjności gospodarki województwa, szczególnie poprzez wzmocnienie potencjału sektora badawczo-rozwojowego dla rozwoju przedsiębiorczości, powinny skutkować wdrażaniem nowych technologii, procesów oraz usług. Realizacja założeń

³³ Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2011

³⁴ Wyniki pomiarów jakości wód podziemnych w województwie świętokrzyskim w roku 2011, WIOŚ Kielce 2012

³⁵ Wyniki pomiarów jakości wód podziemnych w województwie świętokrzyskim w roku 2012, WIOŚ Kielce 2013

będzie prowadzona w oparciu o cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych takich jak: podniesienie jakości prowadzonych badań przez jednostki badawczo-rozwojowe oraz wzrost konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw działających w województwie świętokrzyskim. Jeśli prace naukowo-badawcze będą prowadzone w zakresie optymalizacji procesów technologicznych ukierunkowanych na ograniczenie wykorzystania zasobów naturalnych, w tym wody, mogą w dłuższej perspektywie czasowej, przyczynić się do ochrony zasobów wodnych oraz wspomóc proces właściwego gospodarowania wodą. Przewiduje się, iż oddziaływanie będzie miało charakter pośredni. Z uwagi na ukierunkowanie wsparcia na rozwiązania innowacyjne, nie przewiduje się, aby implementacja rozwiązań naukowo-badawczych w jakikolwiek sposób wpłynęła negatywnie na ilość i jakość zasobów wodnych.

Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka

W ramach niniejszej osi priorytetowej, dotyczącej poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw, podobnie jak w poprzedniej, można oczekiwać pośrednich oddziaływań na środowisko wodne. Wskazane w RPOWŚ 2014-2020 interwencje w zakresie m.in. tworzenia nowej i rozwoju infrastruktury dla rozwoju gospodarczego (w tym na obszarach powojkowych, przemysłowych, kolejowych i popegeerowskich), poprzez uzbrojenie w media, budowę lub modernizację układów komunikacyjnych nowych terenów inwestycyjnych, mogą znacząco wpłynąć na rozwój terenów przyległych. Działania na tych obszarach przyczynią się do uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, likwidacji ognisk zanieczyszczeń wód gruntowych, a tym samym zmniejszenia presji antropogenicznej na wody powierzchniowe i podziemne. Korzystne z punktu widzenia gospodarki wodnej zdaje się być również zamierzenie dotyczące rozwoju przedsiębiorstw w zakresie inwestycji w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny, w tym również urządzenia energooszczędne oraz interwencje na obszarach wiejskich i obszarach o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego, czego rezultatem będzie rozwój tychże obszarów, a tym samym również uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na tym terenie.

Negatywnym aspektem realizacji założeń osi priorytetowej *Konkurencyjna gospodarka* w odniesieniu do wód, może być jednak rozbudowa istniejących przedsiębiorstw czy budowa nowych, co wiąże się ze zwiększeniem zapotrzebowania na wodę, a także ze zwiększeniem ilości odprowadzanych ścieków.

Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia

Założenia osi priorytetowej, dotyczącej produkcji energii, tj. gałęzi gospodarki wykorzystującej wodę, mają zdecydowane znaczenie dla zasobów i jakości wód. Promowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, przyczyni się do zmniejszenia presji na środowisko wodne ze strony zanieczyszczeń powstających z instalacji do wytwarzania energii konwencjonalnej. Działania planowane do realizacji w ramach RPOWŚ 2014-2020, które w sposób oczywisty wpływają na wody to budowa/rozbudowa małych elektrowni wodnych oraz wykorzystanie do celów

energetycznych wód termalnych. Planowane działania potencjalnie mogą mieć jednak negatywny wpływ na zasoby zarówno wód powierzchniowych, jak i podziemnych. Małe elektrownie wodne mogą stanowić przeszkodę dla migracji ryb, a urządzenia na nich zainstalowane (turbiny) mogą powodować straty w rybostanie rzeki, na której ten obiekt jest zlokalizowany, co przekłada się na pogorszenie stanu ekologicznego cieków oraz pośrednio na osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód. Analiza wpływu inwestycji na cele środowiskowe, będzie możliwa w momencie wskazania konkretnej lokalizacji inwestycji względem JCWP. Ujmowanie wód termalnych, z kolei, może powodować negatywne oddziaływanie w fazie poszukiwania złóż. Podczas wierceń przecinane są wyżej zlokalizowane poziomy wód, stąd nieodpowiednio wykonane zabezpieczenia mogą prowadzić do połączenia wód różnych poziomów i lokalnego obniżenie stanu chemicznego poziomów użytkowych. Eksploatacja otworami wiertniczymi, przy zastosowaniu pomp wgłębnych może prowadzić do fizycznych i chemicznych zmian w zbiorniku wodnym lub w jego najbliższym otoczeniu, co w efekcie prowadzi do spadku ciśnienia i może prowadzić do zmniejszenia zasobów. Powyższe wpływając na wody podziemne pośrednio również wywiera wpływ na wody powierzchniowe, będące w stałym kontakcie. W trakcie pozyskiwania wód termalnych może dojść do zakłócenia krążenia wód podziemnych. Wykorzystanie energii geotermalnej głębokiej może być związane z przedostawaniem się do środowiska silnie zasolonych wód. W efekcie czego może dojść do zanieczyszczenia wód powierzchniowych.

Zaproponowane w RPOWŚ 2014-2020 inwestycje wspomniane powyżej mogą być realizowane po uprzednim przeprowadzeniu analizy oddziaływania na środowisko, z uwzględnieniem zapisów Ramowej Dyrektywy Wodnej w odniesieniu do indywidualnych przedsięwzięć.

W RPOWŚ 2014-2020 planuje się realizować również inne zadania mające na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska, tj. poprawa efektywności energetycznej czy promowanie strategii niskoemisyjnych. Zadania te przyczynią się do zmniejszenia istniejącej presji na wody w sposób bezpośredni – ograniczenie presji obszarowych w postaci depozycji atmosferycznej do wód oraz pośredni, długofalowy – z uwagi na zachodzące zmiany klimatyczne. Zmniejszenie zużycia energii, a tym samym redukcja strat energii, ciepła i wody będą miały pozytywne skutki dla wód w zakresie zmniejszania jej poborów do celów produkcyjnych.

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

W ramach niniejszej osi priorytetowej planowane są działania związane z dostosowaniem do zmian klimatu, zapobieganiem ryzyku i zarządzaniem ryzykiem oraz ochroną środowiska naturalnego i wspieraniem efektywności wykorzystania zasobów, tj. zadania mające na celu ochronę terenów cennych przyrodniczo, różnorodności biologicznej, promocję i rozwój zasobów przyrodniczo-kulturowych, dając tym samym możliwość rozwoju społeczno- gospodarczego województwa, jak

również działania ukierunkowane na przeciwdziałanie klęskom żywiołowym oraz zabezpieczanie przeciwpowodziowe oraz wzmocnienie efektywnego systemu gospodarki odpadami oraz kompleksowe wsparcie gospodarki wodno – ściekowej.

W ramach Priorytetu wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń (...) planuje się finansować działania związane z ochroną przed zagrożeniami naturalnymi. Planowane zadania to budowa lub modernizacja zbiorników małej retencji oraz wsparcie służb ratowniczych poprzez doposażanie i zakup specjalistycznego sprzętu ratowniczego, niezbędnego do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof, co pozwoli zmniejszyć presję tych zjawisk na wody. Budowa lub modernizacja zbiorników małej retencji może mieć jednak również mieć negatywny wpływ na stan wód, w szczególności w trakcie realizacji inwestycji (przedstawianie się do wód zanieczyszczeń). Przegradzanie cieków w celu retencji wód powoduje przerwanie ciągłości ekologicznej cieku, dlatego też należy zwrócić uwagę przy tego typu inwestycjach na uwzględnienie również budowy przepławek lub zastosowanie progów piętrzących o odpowiedniej wysokości. Budowa zbiorników będzie powodowała również całkowite przekształcenie ekosystemu rzecznoego w ekosystem wód stojących. Niezbędna jest tutaj indywidualna ocena każdego przedsięwzięcia pod kątem wpływu na środowisko jego lokalizacji, rozwiązań projektowych, a także zasadności z punktu widzenia analizy kosztów i korzyści.

W ramach Priorytetu *inwestowanie w sektor gospodarki odpadami* (...) dotyczącego rozwoju systemu gospodarki odpadami, w oparciu o usprawnienie systemu gospodarki odpadami komunalnymi w zakresie zmniejszenia ilości odpadów, ponownego wykorzystania oraz zwiększenia poziomu odzysku i unieszkodliwiania odpadów, jak również poprawę systemu gospodarowania odpadami innymi niż komunalne oraz niebezpiecznymi, w tym w zakresie usuwania i unieszkodliwiania azbestu. Zwiększenie efektywności systemu przetwarzania odpadów, przyczyni się do zmniejszenia ilości odpadów deponowanych na składowiskach, co za tym idzie stopniowe ograniczanie presji wywoływanej przez te obiekty na wody. Nie przewiduje się bezpośredniego wpływu planowanych działań na wody powierzchniowe, natomiast w dłuższej perspektywie czasowej, można oczekiwać iż wpływ na wody podziemne będzie pozytywny.

Priorytet *inwestowanie w sektor gospodarki wodnej* (...) odnosi się bezpośrednio do gospodarki wodno-ściekowej w województwie, a jego celem jest osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych województwa, który jest spójny w założeniami Dyrektywy 2000/60/WE. Planowane działania obejmują budowę i modernizację sieci kanalizacyjnej oraz inwestycje mające na celu wzrost liczby ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków, tj. zwiększenie parametrów istniejącej infrastruktury oraz budowę nowych oczyszczalni ścieków.

Zaproponowane w RPOWŚ 2014-2020 działania w zakresie uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na obszarach do tej pory nieskanalizowanych, a co za tym

idzie poprawy stanu lub utrzymania dobrego stanu wód wpływają pozytywnie na osiągnięcie celów środowiskowych, o których mowa w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły.

Zgodnie z ostatnią aktualizacją KPOŚK³⁶ na obszarze województwa świętokrzyskiego, w latach 2014 – 2020 w ramach tego programu będzie realizowanych jeszcze 60 inwestycji z zakresu budowy sieci kanalizacyjnej na łącznej długości 2 200 km. W kontekście ochrony wód, kluczowych będzie 12 inwestycji polegających na budowie nowych oczyszczalni ścieków. Inwestycje przewidziane KPOŚK zawarte są w Programie wodno-środowiskowym kraju, który stanowi uporządkowany zbiór zadań, których realizacja pozwoli na osiągnięcie celów środowiskowych zgodnych z Ramową Dyrektywą Wodną.

Priorytet *ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej* (...) zakłada wsparcie obszarów cennych przyrodniczo, w tym objętych formami ochrony przyrody (parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, w tym położonych na obszarach NATURA 2000) w zakresie wyposażenia i bazy technicznej tych obiektów, a także ochronę i poprawę warunków cennych siedlisk przyrodniczych i gatunków na terenie województwa. Działania te w sposób pośredni wpłyną pozytywnie również na wody województwa jako komponent środowiska naturalnego.

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja

W ramach niniejszej osi priorytetowej, dotyczącej rozwoju komunikacji w województwie, można oczekiwać pośrednich oddziaływań na środowisko wodne. Rozwój połączeń transportowych województwa z siecią korytarzy krajowych i europejskich oraz największymi polskimi miastami poprzez budowę oraz przebudowę dróg wojewódzkich może mieć negatywny wpływ na środowisko naturalne ze względu na związany z tym wzrost emisji zanieczyszczeń, pochodzących zarówno ze spalania paliw, jak i ze ścierania opon, czy też wszelkiego rodzaju substancji stosowanych w pojazdach silnikowych, jak płyny, smary itp. Substancje te przedostają się bezpośrednio do wód ze spływem powierzchniowym z jezdni, jak również są emitowane do powietrza, skąd opadem atmosferycznym przedostają się do wód. Należy również zwrócić uwagę na znaczne prawdopodobieństwo przedostawania się do wód substancji ropopochodnych, uwalnianych między innymi w sytuacjach szczególnych, takich jak wypadki drogowe. Z drugiej jednak strony, rozwój oraz modernizacja sieci drogowej wiąże się często z wyposażaniem ich w nowoczesne urządzenia oczyszczające wody opadowe, co będzie niewątpliwie sprzyjało ograniczeniu ilości zanieczyszczeń przedostających się do wód tą drogą. Poprawa jakości nawierzchni będzie sprzyjała zmniejszeniu liczby wypadków drogowych oraz innych sytuacji awaryjnych, co również przełoży się na zmniejszenie ilości odprowadzanych zanieczyszczeń. Konieczność przecinania cieków obiektami typu mosty i przepusty, również wpływa negatywnie na stan wód, w sposób bezpośredni w szczególności w trakcie realizacji inwestycji.

³⁶ dane Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie

Wsparcie inwestycji polegających na budowie, modernizacji i rozbudowie odcinków sieci kolejowej o znaczeniu państwowym lub regionalnym, może przyczynić się z kolei do zmniejszenia negatywnego oddziaływania całego transportu na środowisko ze względu na fakt, iż kolej jest mniej uciążliwa dla środowiska naturalnego aniżeli transport samochodowy.

Oś priorytetowa 6. Rozwój miast

Założeniem osi priorytetowej jest wsparcie rozwoju miast i miasteczek województwa świętokrzyskiego, w szczególności miasta Kielce. Oś ukierunkowana jest szczególnie na zadania związane z efektywnością energetyczną i wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii, ochroną i przywróceniem różnorodności biologicznej zbiorników wodnych, a także dofinansowaniem inwestycji przyczyniających się do poprawy, ochrony oraz wykorzystania do celów turystycznych cennych przyrodniczo obszarów znajdujących się na obszarze Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. W założenia osi wpisują się również inwestycje drogowe, wsparcie infrastruktury edukacyjnej oraz ożywienie zdegradowanych obszarów miast. Zadania zaplanowane do realizacji w znacznej części wpłyną pozytywnie na środowisko naturalne, w tym i wody, jednak zadania polegające na budowie elektrowni wodnych, czy dróg, jak wspomniano wcześniej, mogą wywierać negatywny wpływ na wody.

Pozostałe osie priorytetowe

Założenia pozostałych osi priorytetowych skupiają się na realizacji projektów w zakresie usług publicznych, rynku pracy, edukacji oraz problemów społecznych, a więc bezpośrednio niemających wpływu na stan wód. Jednak planowane w ramach tych osi działania mogą mieć pośrednie znaczenie w kontekście edukacji ekologicznej ukierunkowanej na konieczność racjonalnego korzystania z zasobów wodnych.

Działania planowane do realizacji w ramach omówionych powyżej osi priorytetowych mogą przyczynić się do poprawy jakości i ilości wód powierzchniowych i podziemnych w regionie. Jednakże biorąc pod uwagę ilość jednolitych części wód powierzchniowych, zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych – wg danych WIOŚ jest to ok. 75% - należy zintensyfikować działania w tym kierunku. Do podstawowych presji antropogenicznych, jakim poddawane jest środowisko wodne w regionie, można zaliczyć:

- dysproporcja pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- słaba infrastruktura odprowadzania wód opadowych i roztopowych,
- odprowadzanie do wód i ziemi nieoczyszczonych ścieków, głównie z terenów wiejskich,
- spływy obszarowe z rolnictwa obciążone związkami biogennymi³⁷.

³⁷ Krajowy raport mozaikowy. Stan środowiska w województwach w latach 2000-2007, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa 2010

Ponieważ regionalne programy operacyjne mają charakter ramowy, nie można wymagać, aby odnoszono się w nich do szczegółowych rozwiązań, natomiast wskazane jest, aby znalazły się w nich zalecenia i kierunki, które umożliwią przyszłym beneficjentom właściwe przyjęcie założeń w planowanych inwestycjach. W kontekście ochrony zasobów wodnych proponujemy wprowadzenie zapisów przypominających o konieczności szczegółowej oceny każdej inwestycji pod kątem wpływu na cel środowiskowych, wskazany w odpowiednim planie gospodarowania wodami na podstawie zapisów ustawy Prawo wodne oraz Dyrektywy 2000/60/WE.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów/działań na wody

Oddziaływania o charakterze pozytywnym:

- rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej w regionie oraz wzmocnienie współpracy pomiędzy nauką i biznesem może skutkować wdrażaniem nowych technologii (oddziaływanie średnio i długo-terminowe, pośrednie);
- zagospodarowanie przestrzeni dotychczas niewykorzystywanej oraz rozwój terenów przyległych (oddziaływanie średnio i długo-terminowe, bezpośrednie);
- rozwój gospodarki wodno-ściekowej (oddziaływanie średnio i długo-terminowe, bezpośrednie);
- gospodarka niskoemisyjna wpłynąć może na ograniczenie negatywnego oddziaływania zakładów przemysłowych na stan wód (oddziaływanie średnio i długo-terminowe, bezpośrednie);

Oddziaływania o charakterze negatywnym:

- rozwój sieci drogowej zwiększy powierzchnię uszczelnioną województwa tym samym spływ powierzchniowy (oddziaływanie krótko i średnio-terminowe, bezpośrednie);
- budowa małych elektrowni wodnych może stanowić przeszkodę dla migracji ryb, a urządzenia na nich zainstalowane (turbiny) mogą powodować straty w rybostanie rzeki, na której ten obiekt jest zlokalizowany, co przekłada się na pogorszenie stanu ekologicznego cieku (oddziaływanie długoterminowe, bezpośrednie);
- ujmowanie wód termalnych - eksploatacja otworami wiertniczymi, przy zastosowaniu pomp w głębszych może prowadzić do fizycznych i chemicznych zmian w zbiorniku wodnym (oddziaływanie średnio i długoterminowe, bezpośrednie);
- rozwój sieci transportowej wpłynąć może na wzrost emisji zanieczyszczeń, które częściowo przedostają się także do wód (oddziaływanie krótko i średnio-terminowe, bezpośrednie).

4.3. Zasoby naturalne

4.3.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Surowce mineralne

Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się bogactwem i zróżnicowaniem pod względem litologicznym występujących surowców mineralnych. Obecność licznych złóż wynika w dużej mierze ze złożonej budowy geologicznej.

Występują tu starsze skały osadowe, głównie utworów dewonu, permu, triasu i jury na niedużych głębokościach, umożliwiającą ich odkrywkową eksploatację. Na terenie województwa występują również surowce węglanowe, kruszywa naturalne (piaski i żwiry), dość liczne są również złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej. Dużą rolę gospodarczą odgrywają złoża takich surowców jak siarka i gips, pomimo, iż występują tylko w wybranych rejonach (Tarnobrzeskie Zagłębie Siarkowe i miocieńskie pokłady gipsowe w dolinie Nidy) w formie kilku udokumentowanych złóż, z których nieliczne poddane są obecnie eksploatacji. W dużych ilościach eksploatowane są także piaskowce i piaskowce kwarcytowe, których złoża występują głównie w powiecie kieleckim oraz w północnej i północno-wschodniej części województwa. Na mniejszą skalę prowadzona jest eksploatacja piasków do produkcji cegły wapienno piaskowej i piasków do produkcji betonów komórkowych oraz surowców do prac inżynierskich eksploatowanych jako kopalina towarzysząca. Inne udokumentowane złoża mają obecnie mniejsze znaczenie.³⁸

Zgodnie z danymi pochodzącymi z serwisu MIDAS³⁹, na terenie województwa świętokrzyskiego występują następujące rodzaje kopalin:

- Wapienie i margle przemysłu wapienniczego,
- Wapienie i margle przemysłu cementowego,
- Kamienie drogowe i budowlane,
- Kwarcyty,
- Surowce ilaste ceramiki budowlanej,
- Surowce ilaste do produkcji cementu,
- Surowce bentonitowe,
- Gliny ceramiczne kamionkowe,
- Piaski formierskie,
- Piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych,
- Piaski kwarcowe do produkcji cegły wap. - piaskowej,
- Kruszywa naturalne,
- Surowce do produkcji farb mineralnych,

³⁸ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2011 r.

³⁹ www.midas.pgi.gov.pl – serwis internetowy prowadzony przez Państwowy Instytut Geologiczny, będący podstawowym źródłem informacji o surowcach mineralnych Polski.

- Siarka,
- Gipsy i anhydryty,
- Ziemię krzemionkowe,
- Surowce szklarskie,
- Krzemienie,
- Torfy,
- Baryty,
- Kalcyt,
- Wody lecznicze,
- Ropy naftowe.

W tabeli poniżej przedstawiono bilans zasobów kopalin województwa świętokrzyskiego.

Tabela 1. Bilans zasobów kopalin województwa świętokrzyskiego wg stanu na 31 XII 2012 r.

Rodzaj kopalin	Liczba złóż	Zasoby [tys. ton]	Zasoby przemysłowe* [tys. ton]
SUROWCE WĘGLANOWE			
Wapienie i margle dla przemysłu wapienniczego	44	3 408 191	645 518
Wapienie i margle dla przemysłu cementowego	14	2 211 569	408 868
Kamienie łamane i boczne (kamienie drogowe i budowlane)	105	2 024 266	253 435
PIASKOWCE I PIASKOWCE KWARCYTOWE			
Kamienie drogowe i budowlane	32	207 876	55 041
Kwarcyty ogniotrwałe	4	4 438	-
IŁY I GLINY			
Iły bentonitowe	2	417	-
Iły kamionkowe	7	51 705	1 109
Surowce do farb mineralnych	2	578	-
Surowce do cementu	2	8 773,00	-
Surowce ceramiki budowlanej	64	229 265	19 621
PIASKI			
Piaski do produkcji cegły wapienno-piaskowej	6	6 522,69	227,33
Piaski do produkcji betonów komórkowych	4	4 191,49	825,79
Piaski formierskie	3	8 353	-
Piaski szklarskie	2	6 872,00	-
GIPS I ANHYDRYT			
SIARKA	7	82 931,46	24 731,91
ZIEMIA KRZEMIONKOWA	3	1 256	-
KALCYT	4	287	-
BARYT	1	110	-
KRZEMIENIE	2	28	-
TORFY	2	187,61	-
SUROWCE DO PRAC INŻYNIERSKICH	3	2 018	1 896
ROPY NAFTOWE	1	102,03**	29,67**

* Zasoby przemysłowe: zasoby, które mogą być przedmiotem uzasadnionej technicznie i ekonomicznie eksploatacji przy uwzględnieniu wymagań określonych w przepisach prawa, w tym wymagań dotyczących ochrony środowiska.⁴⁰

** zasoby złoża Pławowice, zlokalizowanego w granicach woj. świętokrzyskiego i małopolskiego.

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2012 r., PIG, Warszawa 2013 r.

Zasoby wodne

Dane dotyczące wielkości zasobów wód powierzchniowych i podziemnych zostały zawarte w rozdziale 6.2. niniejszej prognozy.

Na terenie województwa świętokrzyskiego występują zasoby wód leczniczych zmineralizowanych. Udokumentowane są one w formie sześciu złóż zlokalizowanych na terenie powiatu buskiego:

- Busko II,
- Busko-Północ,
- Dobrowoda,
- Las Winiarski,
- Solec-Zdrój,
- Wełnin.

Są to wody siarczkowe i siarczanowe z dodatkiem jodu lub bromu oraz wody chlorkowe z dodatkiem wapnia, sodu, jodu lub bromu. Na zasobach tych złóż bazują uzdrowiska Busko-Zdrój i Solec-Zdrój.

Łączna wielkość zasobów dyspozycyjnych złóż na terenie województwa świętokrzyskiego wg stanu na 31.12.2012 r. wynosi 21,58 (m³/h), natomiast zasobów eksploatacyjnych 37,82 (m³/h). Pobór wód z powyższych złóż wyniósł w 2012 roku łącznie 96 388,14 (m³/rok).⁴¹

Zasoby glebowe

O zasobach glebowych decyduje, oprócz arealu gleb użytkowanych rolniczo, również ich jakość. Gleby województwa są bardzo zróżnicowane. Dominują mało urodzajne gleby bielcowe i pseudobielcowe. Średnio urodzajne gleby brunatne występują mniej powszechnie niż gleby bielcowe. Urodzajne czarnoziemy zajmują niewielkie powierzchnie województwa. W dolinach większych rzek (Wisły, Nidy i Kamiennej) występują żyzne mady rzeczne, w obrębie Gór Świętokrzyskich - rędziny, a w okolicach Buska-Zdroju i Wiślicy - rędziny siarczanowe. Gleby glejowe, wytworzone w warunkach zawilgocenia z udziałem roślinności hydrofilnej występują w zachodniej i północno-zachodniej części województwa.

Grunty orne w poszczególnych klasach kształtują się następująco:

- Klasa I - 2, 5% użytków,
- Klasa II - 8, 1% użytków,

⁴⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących projektów zagospodarowania złóż (Dz. U. 2012 nr 0 poz. 511)

⁴¹ Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2012 r., PIG, Warszawa 2013 r.

- Klasa III - 20, 9% użytków,
- Klasa IV - 32, 5% użytków,
- Klasa V - 22% użytków,
- Klasa VI - 13, 6% użytków.

Pozostałe 0,4% stanowią grunty nieobjęte klasyfikacją gleboznawczą⁴².

Zasoby leśne

Lesistość województwa świętokrzyskiego wg stanu na 31.12.2012 r. wynosi 28%, zalesienie natomiast 27,6%. Największym kompleksem leśnym jest Puszcza Świętokrzyska oraz lasy w rejonie Końskich, Staszowa, Włoszczowy, Starachowic i Ostrowca Świętokrzyskiego. Zasoby drzewne na pniu w lasach państwowych województwa w 2012 roku wynosiły 56 624 tys. m³ grubizny brutto. Ogółem w lasach pozyskano w 2012 roku 1170,4 dam³ grubizny drewna brutto, z czego w lasach prywatnych około 75,4 dam³.⁴³

4.3.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia

Założeniem niniejszej osi priorytetowej, jest poprawa efektywności energetycznej oraz zwiększenie poziomu wykorzystania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł. Wpłyne to pozytywnie na racjonalne gospodarowanie zasobami, szczególnie surowcami energetycznymi zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe). Planowane działania przyczynią się również do efektywnego wykorzystania zasobów, w tym zmiany wzorców konsumpcji i produkcji oraz do zarządzania popytem na te zasoby. W ramach osi przewiduje się również wspieranie działań dotyczących wprowadzania ekologicznego transportu publicznego. Przyczyni się to do zmniejszenia presji na surowce energetyczne (ropa naftowa). Oddziaływanie będzie miało charakter pośredni, średnio i długookresowy.

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

W ramach osi priorytetowej przewiduje się realizację działań, których celem będzie m.in. ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów. Wspierane będą działania dotyczące rozwoju systemu gospodarki odpadami, inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (działania dotyczące budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej, budowa oczyszczalni ścieków, zwiększenie parametrów istniejącej infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej).

⁴² Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2011 r.

⁴³ Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie świętokrzyskim w latach 2010-2012, Urząd statystyczny w Kielcach, Kielce 2013 r.

Planowane działania, dotyczące uporządkowania systemu gospodarki wodno-ściekowej, przyczynią do znacznej poprawy jakości zasobów wodnych, poprzez redukcję zanieczyszczeń odprowadzanych do wód. Pozytywny wpływ na stan zasobów wodnych, a jednocześnie na ochronę zasobów glebowych, będą miały również działania w zakresie usprawnienia systemu gospodarki odpadami. Efektywny system gospodarowania i przetwarzania odpadów przyczyni się do redukcji ilości wytwarzanych i kierowanych na składowiska odpadów, w związku z czym zmniejszy się negatywne oddziaływanie składowisk na stan wód i zasobów glebowych.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.2., przewiduje się również wsparcie dla przedsięwzięć polegających na wykorzystaniu surowców wtórnych w procesie produkcyjnym, w wyniku czego podniesiona zostanie efektywność energetyczna i kosztowa przemysłu i usług w regionie. Będzie to miało pozytywny wpływ na stan zasobów naturalnych w regionie, przyczyniając się do zmniejszenia presji na ten komponent środowiska.

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja

Założenia osi priorytetowej dotyczą realizacji inwestycji, które służyć będą poprawie funkcjonowania systemu transportowego w regionie. W szczególności wsparcie uzyskają inwestycje w zakresie budowy, rozbudowy i przebudowy najistotniejszych elementów infrastruktury drogowej (głównie drogi wojewódzkie). Planowane inwestycje dotyczące m.in. budowy/rozbudowy infrastruktury transportowej, mogą wpłynąć negatywnie na zasoby naturalne. Prowadzone prace budowlane spowodują wzrost wykorzystania surowców naturalnych, w tym wody, piasku, kruszyw budowlanych. W fazie realizacji inwestycji zaleca się racjonalne wykorzystanie dostępnych zasobów, co sprawi, iż oddziaływanie na ten komponent środowiska będzie krótkotrwałe i niewielkie.

Oś priorytetowa 6. Rozwój miast

Celem niniejszej osi priorytetowej jest poprawa konkurencyjności miasta Kielce i jego obszaru funkcjonalnego oraz wsparcie rozwoju miast i miasteczek w województwie świętokrzyskim. W ramach poszczególnych priorytetów planowane są działania dotyczące wspierania efektywności energetycznej, promowania strategii niskoemisyjnych, zwiększenia mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, inwestycje w rozwój infrastruktury edukacyjnej.

Działania związane ze wspieraniem efektywności energetycznej i promowaniem strategii niskoemisyjnych przyczynią się do racjonalnego gospodarowania zasobami, szczególnie surowcami energetycznymi zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe). Planowane inwestycje w rozwój infrastruktury edukacyjnej, dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji jednostek dydaktycznych, a także inwestycje związane z budową i przebudową dróg różnych kategorii mogą wpłynąć negatywnie na zasoby naturalne. Prowadzone prace budowlane

spowodują wzrost wykorzystania surowców naturalnych, w tym wody, piasku, kruszyw budowlanych. W ramach osi przewiduje się również wspieranie działań dotyczących wprowadzania ekologicznego transportu publicznego. Przyczyni się to do zmniejszenia presji na surowce energetyczne (ropa naftowa). Oddziaływanie będzie miało charakter pośredni, średnio i długookresowy.

Pozostałe osie priorytetowe

Założenia pozostałych osi priorytetowych skupiają się na realizacji projektów w zakresie wspierania innowacyjności i nauki, rynku pracy, usług publicznych, edukacji oraz problemów społecznych, a więc bezpośrednio nie mających wpływu na środowisko naturalne, w tym zasoby naturalne.

Działania w zakresie wprowadzania innowacji dot. np. technologii wydobywania i przetwórstwa kopalin mogą jednak pośrednio przyczyniać się do ich bardziej racjonalnego wykorzystania. Wsparcie dla rozwoju produktów i usług opartych na TIK może spowodować zwiększone zapotrzebowanie na energię a w konsekwencji na surowce energetyczne.

Wymienione działania dotyczące wspierania nauki, edukacji, rynku pracy, mogą również wpływać na podniesienie poziomu życia mieszkańców, a co za tym idzie ich wykształcenia i świadomości ekologicznej, co przekładać się będzie na kształtowanie właściwych postaw i wyborów w życiu codziennym.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów/działań na zasoby naturalne

Oddziaływania o charakterze pozytywnym:

- poprawa efektywności wykorzystania zasobów naturalnych doprowadzi do racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe);
- działania w zakresie innowacji w zakresie technologii wydobywania i przetwórstwa kopalin przyczynią się do ich bardziej racjonalnego wykorzystania (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe);
- wprowadzenie ekologicznego transportu publicznego przyczyni się do zmniejszenia presji na surowce energetyczne (ropa naftowa) (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe);
- planowane działania dotyczące uporządkowania systemu gospodarki wodno-ściekowej przyczynią do znacznej poprawy jakości zasobów wodnych (oddziaływanie bezpośrednie, średnio i długookresowe);
- działania w zakresie usprawnienia systemu gospodarki odpadami przyczynią się do redukcji wytwarzanych odpadów i ilości odpadów kierowanych na składowiska, w związku z czym zmniejszy się negatywnie oddziaływanie składowisk na stan wód i zasobów glebowych (oddziaływanie bezpośrednie, średnio i długookresowe);

- wykorzystywanie surowców wtórnych w procesie produkcyjnym przyczyni się do zmniejszenia presji na zasoby naturalne; (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe);
- podnoszenie kwalifikacji ludności oraz standardów edukacyjnych wpłynie na kształtowanie właściwych postaw społeczeństwa wobec zasobów środowiska naturalnego (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe).

Oddziaływania o charakterze negatywnym:

- zwiększona presja na zasoby naturalne w tym wodę, piasek, kruszywa budowlane, związana z realizacją inwestycji budowlanych i transportowych (oddziaływanie bezpośrednie, krótko, średniookresowe);
- możliwość zwiększonego zapotrzebowania na energię, a w konsekwencji na surowce energetyczne, w związku z rozwojem produktów i usług opartych na TIK (oddziaływanie pośrednie, krótko, średnio i długookresowe).

4.4. Powietrze

4.4.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie świętokrzyskim jest emisja antropogeniczna, na którą składa się emisja ze źródeł przemysłowych, m. in. technologicznych i energetycznych, tzw. niska emisja powierzchniowa z palenisk domowych oraz liniowa związana z komunikacją.

Województwo znajduje się na 7 oraz 10 miejscu pod względem emisji odpowiednio gazów i pyłów do powietrza według danych za 2011 r. Największy udział w emisji zanieczyszczeń do powietrza ma przemysł energetyczny, w tym energetyka zawodowa i ciepłownictwo w gospodarce komunalnej i przemyśle. Pozostałymi gałęziami przemysłu odpowiedzialnymi za emisję zanieczyszczeń do powietrza są: przemysł cementowo-wapienniczy i materiałów ogniotrwałych, jak również maszynowy i metalurgiczny, a także materiałów budowlanych.⁴⁴

Substancjami mającymi największy udział w emisji zanieczyszczeń w województwie świętokrzyskim wg danych GUS za 2011 r. są:

- dwutlenek węgla – 13,77 tys. ton/rok,
- tlenek węgla - 49 tys. ton/rok,
- tlenki azotu - 20,8 tys. ton/rok,
- dwutlenek siarki – 14,9 tys. ton/rok,
- pyły – 2,75 tys. ton/rok.

⁴⁴ Ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, Kielce kwiecień 2013 r.

Wykres 2. Stężenie emisji zanieczyszczeń w województwie świętokrzyskim w 2011 r., opracowanie własne wg danych „Oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w kwietniu 2013 r.”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach.

Badania monitoringowe jakości powietrza w regionie wskazują na brak postępu w zakresie poprawy jakości powietrza pod względem pyłów drobnych oraz WWA w nich zawartych. Główną przyczyną tego stanu jest wpływ tzw. emisji niskiej pochodzącej z palenisk domowych w wyniku spalania węgla i śmieci.

Monitoring jakości powietrza prowadzony przez WIOŚ w Kielcach w 2012 r. dokonał na podstawie funkcjonujących 6 stanowisk pomiarowych oceny substancji pyłu PM10 w powietrzu na obszarze województwa świętokrzyskiego.

W strefie miasta Kielce odnotowano 75 wyników z przekroczeniami zanieczyszczeń pyłem zawieszonym PM10 na 35 dozwolonych, na stanowisku pomiarowym w Kielcach przy ul. Jagiellońskiej. Wartość średniej rocznej dla pyłu PM10 ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) została przekroczona i wynosiła $41 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Wartości dopuszczalne w Starachowicach dla stężeń 24-godzinnych zostały przekroczone w 53 dobach w roku, a na stanowisku w Busku Zdroju wystąpiło 45 przekroczeń normy dobowej na 35 dozwolonych w roku. Średnia roczna wartość pyłu PM10 na wszystkich stanowiskach w tej strefie nie przekroczyła normy $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Dobowe przekroczenia pyłu przekraczające poziom dopuszczalny charakteryzują okres grzewczy.

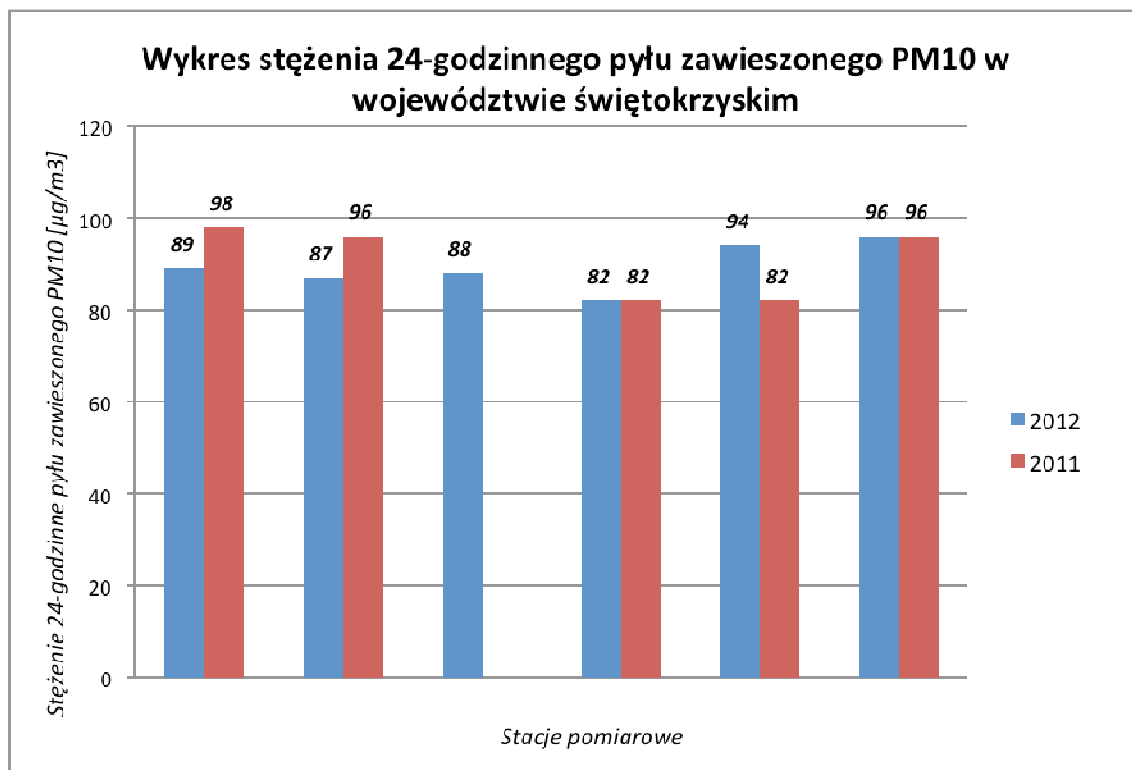
Pomiary stężenia pyłu zawieszonego PM2,5 dokonano z 3 stanowisk pomiarowych zlokalizowanych zarówno w strefie miasta Kielce przy ul. Jagiellońskiej (1 stanowisko pomiarowe), jak również w strefie świętokrzyskiej: w Starachowicach i Busku Zdroju.

Średnie roczne stężenie pyłu PM_{2,5} w strefie miasta Kielce wynosiło 29,9 µg/m³ i tym samym przekroczyło o 2,9 µg/m³ poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji (27 µg/m³). W strefie świętokrzyskiej średnie roczne stężenie pyłu PM_{2,5} w Starachowicach wynosiło 28,3 µg/m³ i przekroczyło poziom dopuszczalny 25 µg/m³ i poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji 27 µg/m³. Natomiast w Busku Zdroju średnia roczna wartość pyłu wynosiła 26,1 µg/m³ mieszcząc się między poziomem dopuszczalnym, a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji.

W przypadku pozostałych emisji zanieczyszczeń, tj.: benzenu, dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, ołowiu, tlenku węgla, arsenu, kadmu, niklu, benzo(a)pirenu i ozonu nie odnotowano w 2012 roku przekroczeń norm w strefie miasta Kielce i strefie świętokrzyskiej.

W ostatnich latach w województwie zrealizowano szereg inwestycji mających na celu ograniczenie emisji do powietrza, a tym samym poprawę jego jakości. Najważniejszymi zadaniami mającymi wpływ na poprawę jakości powietrza w województwie świętokrzyskim są zadania ograniczające emisję punktowych źródeł energetycznych i przemysłowych w wyniku modernizacji instalacji lub zmiany technologii, prowadzących w konsekwencji do redukcji emisji w pożądanym stopniu, zadania ograniczające niską emisję z sektora bytowo-komunalnego poprzez racjonalizację gospodarki cieplnej i zwiększenie stopnia centralnego uciepłownienia miast, jak również stosowanie w lokalnych kotłowniach paliw przyjaznych środowisku, zadania ograniczające skutki motoryzacyjne, które wymagają zmian w organizacji ruchu komunikacyjnego uwarunkowanych często potrzebą realizacji inwestycji związanych z budową ulic obwodowych, dróg szybkiego ruchu czy obwodnic i zadania mające na celu przestrzeganie zasad proekologicznej polityki lokalizacyjnej inwestycji.⁴⁵

⁴⁵ Ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, Kielce kwiecień 2013 r.

Wykres 3. Wyniki pomiarów stężenia 24-godzinnego pyłu zawieszonego PM10 w województwie świętokrzyskim w latach 2011-2012, opracowanie własne wg danych „Oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w kwietniu 2013 r.”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach.

4.4.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Istotne znaczenie dla poprawy jakości powietrza poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery będą miały głównie działania przewidywane w ramach osi priorytetowych:

- 3. Efektywna i zielona energia;
- 6. Rozwój miast.

Oś priorytetowa 1. Innowacje i nauka

Działania przewidziane w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2. mają na celu podniesienie innowacyjności przedsiębiorstw poprzez wdrożenie dostępnych wyników prac B+R/technologii. Przyjęty kierunek działań (priorytet 1.2, 1.1) może prowadzić do wykorzystywania nowych technologii i produktów bardziej energooszczędnych i surowcooszczędnych, co wiązać się będzie z mniejszą presją przedsiębiorstw na środowisko, w tym na powietrze atmosferyczne. Zastosowanie nowych technologii

w bezpośredni, bądź pośredni sposób może wpływać na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka

Wsparcie inwestycji w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny istniejących firm, dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego (priorytet inwestycyjny 3.3.) może być związane z zastosowaniem technologii procesów mniej uciążliwych dla środowiska, a w efekcie bardziej przyjaznych dla jakości powietrza. Nowocześniejsze rozwiązania często są związane ze zmianą w wykorzystywaniu energii w kierunku redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Należy się również liczyć z potencjalnym lokalnym wpływem na jakość powietrza, w związku z rozbudową, bądź powstawaniem nowych przedsiębiorstw. Na etapie realizacji inwestycji może dojść do krótkoterminowego negatywnego wpływu na jakość powietrza (zapylenie, emisja spalin). Natomiast w trakcie eksploatacji nowych przedsiębiorstw do długoterminowej emisji zanieczyszczeń do powietrza. Skutki oddziaływania nowych obiektów powinny być minimalizowane poprzez działania wskazane na etapie procedury oceny oddziaływania na środowisko.

Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia

Działania przewidziane w ramach osi priorytetowej 3. stanowią istotny element programu w redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza. Zakłada się wsparcie dla projektów dotyczących wytwarzania i wykorzystania energii z OZE (priorytet inwestycyjny 4.1., 4.2., 4.3.). Wsparciem zostaną objęte również projekty dotyczące poprawy efektywności energetycznej w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach oraz wdrażania systemów zarządzania energią w przedsiębiorstwach (priorytet inwestycyjny 4.2.) i poprawy efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym oraz budynkach użyteczności publicznej (priorytet inwestycyjny 4.3.). Kolejnym obszarem objętym wsparciem w ramach programu, będzie promowanie strategii niskoemisyjnych, w szczególności obszarów miejskich, a także zrównoważonej mobilności miejskiej (priorytet inwestycyjny 4.5). Istotnym kierunkiem działań w zakresie gospodarki niskoemisyjnej będzie zwiększanie świadomości społecznej na temat ekologicznych źródeł energii oraz efektywnego gospodarowania energią.

Realizacja przedstawionych działań osi priorytetowej 3. przyczynić się będzie do spadku emisji zanieczyszczeń do powietrza. Przyjęty kierunek działań prowadził będzie do redukcji emisji zanieczyszczeń z indywidualnych systemów ogrzewania, zwiększenia wykorzystania OZE. Pozyskanie energii ze źródeł odnawialnych obniży zapotrzebowanie na korzystnie z konwencjonalnych źródeł (mniej przyjaznych środowisku). Zakładane działania osi priorytetowej w wyniku wzrostu efektywności i zmniejszania zużycia paliwa przyczynić się będą do obniżania emisji pyłu PM10, bezno(a)pirenu, powstającego m.in. na skutek spalania paliw na potrzeby energetyczne.

Wsparcie projektów dotyczących instalowania urządzeń energooszczędnych, w tym modernizacja oświetlenia ulicznego przyczyni się do zmniejszenia zużycia energii elektrycznej, w konsekwencji do redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła w wysokiej kogeneracji, wpłynie na efektywność produkcji ciepła i prądu. W konsekwencji następuje spadek zużycia surowców potrzebnych do produkcji i redukcja emisji CO₂.

Planowane działania będą miały istotny wpływ na poprawę stanu powietrza analizowanego regionu. Zgodnie z przedstawioną diagnozą aktualnego stanu środowiska istnieje potrzeba działań z zakresu: zmiany sposobu ogrzewania, ograniczenia zużycia energii, oraz termomodernizacji obiektów budowlanych i podłączenia do sieci ciepłej itp.. Zatem prezentowany kierunek działań osi priorytetowej 3. będzie miał istotne znaczenie dla redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza i poprawy jego stanu w perspektywie długookresowej.

Wsparcie wzrostu wykorzystania OZE będzie miało znaczenie w dążeniu do osiągnięcia założeń pakietu klimatyczno-energetycznego wyznaczonego dla Polski.

Zgodnie z zapisami Programu ochrony powietrza (...) ⁴⁶ planuje się m.in. *realizację działań z zakresu: modernizacji ogrzewania w budynkach publicznych m.in. powiatów skarżyskim, ostrowieckim, starachowickim; hermetyzacji układów technologicznych; prowadzenia działań promujących ogrzewanie zmniejszające emisję zanieczyszczeń do powietrza i działań edukacyjnych (...)*. Przedstawiony kierunek działań poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, osi priorytetowej 3, wpisuje się w założenia Programu oraz przyczyniał się będzie do osiągnięcia zamierzonych celów dotyczących poprawy jakości powietrza.

Wykorzystanie OZE nie jest również zupełnie obojętne dla środowiska naturalnego. W rozdziale dotyczącym oceny poszczególnych priorytetów na zdrowie ludzi zwrócono uwagę, iż w przypadku produkcji i energetycznego wykorzystania biomasy, mogą powstawać uciążliwości wynikające z emisji pyłu i benzo(a)pirenu oraz uciążliwości związane z transportem. Analizując wpływ na środowisko, w tym na jakość powietrza atmosferycznego należy zaznaczyć, iż przedsięwzięcia wykorzystujące biogaz rolniczy (biogazownie) mogą być źródłem negatywnego wpływu na powietrze, poprzez emisję głównie tlenków azotu, powstających podczas procesu spalania oraz emisję odorów.

Obiekty tego typu powinny być lokalizowane przy zachowaniu odpowiednich odległości (pow. kilkuset metrów) od zabudowy mieszkaniowej z uwzględnieniem kierunków wiatrów. W ten sposób minimalizowane może być potencjalne negatywne oddziaływanie. Biomasa powinna być spalana w wysokich temperaturach,

⁴⁶ Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego: część B-strefa świętokrzyska ze względu na przekroczenia pyłu PM10, benzo(a)pirenu i ozonu, Kielce 2011r.

w instalacjach posiadających możliwość wysokosprawnego odpylania gazów odlotowych.

Potencjalne negatywne oddziaływanie może wynikać również z produkcji energii geotermalnej związanej z uwalnianiem niewielkiej ilości siarkowodoru. Inny źródłem zagrożenia jest radon, wydobywający się wraz z parą ze studni geotermalnej. Sytuacja ta występuje w przypadku tzw. energii geotermalnej głębokiej. Alternatywą dla niej jest tzw. płytka geotermia wykorzystująca pompy ciepła, której hipotetyczny negatywny wpływ na środowisko związany jest z potencjalnym rozszczelnieniem instalacji i przedostaniem się do środowiska nośnika energii (np. glikol) (Prognoza, 2011)¹³.

Analizując inwazyjność poszczególnych OZE na środowisko naturalne, najbardziej bezpiecznymi powinny być techniki solarne. Jednakże, jak już zauważono w Prognozie⁴⁷ (...) *mimo, że energetyka solarne jest stosunkowo mało inwazyjna dla środowiska po stronie instalacji i użytkownika, to należy zaznaczyć, że wytworzenie urządzeń solarnych wymaga dostarczenia znacznych ilości energii na etapie ich produkcji (...)*.

Na etapie sporządzania prognozy oddziaływania na środowisko, trudno przewidzieć jakie dokładnie inwestycje z zakresu OZE będą wspierane. Zgodnie z zapisami osi priorytetowej przewiduje się możliwość wsparcia dla różnych OZE. Zatem w prognozie zwrócono uwagę, które ze źródeł mogą być obciążone potencjalnym negatywnym wpływem na powietrze atmosferyczne. Dokładna ocena poszczególnych inwestycji prowadzona będzie na etapie procedury oceny oddziaływania na środowisko konkretnych przedsięwzięć. Inwestycje mające, bądź mogące mieć znaczący wpływ na środowisko, podlegają ocenie oddziaływania, na etapie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Na tym etapie określa się skalę oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska i zdrowie ludzi. Jest to moment propozycji konkretnych działań minimalizujących w odniesieniu do poszczególnych przedsięwzięć.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2010 r w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2010 r. nr 213, poz. 1397) przedsięwzięcia z zakresu: *instalacje do produkcji biopaliw z produktów roślinnych, z wyłączeniem instalacji do wytwarzania biogazu rolniczego (...) o zainstalowanej mocy elektrycznej nie większej niż 0,5MW (...) lub wytwarzające ekwiwalentną ilość biogazu rolniczego wykorzystywanego do innych celów niż produkcja energii elektrycznej* (par. 3 ust.1. art. 45) należą do kategorii przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Mniejsze instalacje niewątpliwie z uwagi na ograniczoną skalę generują mniej problemów środowiskowych, jednakże nie można jednoznacznie wykluczyć negatywnego wpływu (np. odory, hałas).

⁴⁷ Źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, FUNDEKO, 2011 r.

Rozwój OZE, pomimo wskazanych powyżej zagrożeń, jest istotny, z uwagi na szereg korzyści zarówno dla środowiska, jak i społeczeństwa. Należy zaznaczyć, iż wsparcie OZE pozwala na zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa, pośrednio kraju, ograniczenie emisji CO₂, i innych zanieczyszczeń (zmniejszenie emisji SO₂, NO_x, CO, pyłów). Zgodnie z Prognozą⁴⁸: *pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych, całkowicie nie wyeliminuje negatywnego oddziaływania na środowisko sektora energetycznego, jednakże zwiększenie udziału OZE (...) w bilansie energetycznym (...) może przyczynić się do obniżenia presji na środowisko ze strony wydobywania paliw kopalnych i produkcji energii (...).*

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

Realizacja założeń priorytetu inwestycyjnego 6.1. w przypadku wzmożonego transportu odpadów do obiektów ich zagospodarowania, wynikającego z rozwoju systemu gospodarki odpadami może być źródłem negatywnego oddziaływania. Zanieczyszczenie powietrza powstawać będzie wzdłuż dróg dowozu odpadów do instalacji oraz w bezpośrednim otoczeniu tej instalacji. Działaniem minimalizującym negatywny wpływ na ludzi jest ograniczenie transportu przez obszary zabudowane. Natomiast rozbudowywane instalacje powinny być projektowane z uwzględnieniem najlepszych dostępnych technik.

Pośredni pozytywny wpływ może wystąpić w wyniku prowadzenia działań z zakresu poprawy systemu gospodarki odpadami (priorytet inwestycyjny 6.1.) poprzez redukcję niewłaściwego gospodarowania odpadami m.in. w wyniku spalania w paleniskach domowych. Zgodnie z Prognozą (...) ⁴⁹ pozytywnie oddziaływanie wynikać też będzie z realizacji zadania dotyczącego usuwania i unieszkodliwiania azbestu, w wyniku eliminacji zagrożenia emisją włókien azbestowych.

Zwiększenie poziomu odzysku odpadów obniży zapotrzebowanie na surowce, w konsekwencji ograniczy zużycie energii oraz zmniejszy emisję zanieczyszczeń do powietrza, powstającą w trakcie wydobycia i przetwarzania surowców naturalnych. Ponadto zgodnie z zapisami Prognozy⁵⁰ *ochrona terenów aktywnych biologicznie wspomogę absorpcję zanieczyszczeń z powietrza.* Zatem wsparcie działań w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4. m.in. poprzez rozwój infrastruktury zielonej – np. parki miejskie będzie miało pozytywny wpływ na stan powietrza. Działania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (priorytet inwestycyjny 6.2.) mogą pośrednio przyczynić się do poprawy jakości powietrza atmosferycznego (brak odorów.)

⁴⁸ Źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, FUNDEKO, 2011 r.

⁴⁹ Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Gospodarki Odpadami Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2012 r.

⁵⁰ Źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2020, Ekover 2013 r.

Oś priorytetowa 5. Transport

W ramach osi priorytetowej 5 wsparciem zostaną objęte projekty dotyczące poprawy połączeń transportowych województwa (łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T) – priorytet inwestycyjny 7.2. oraz budowy i przebudowy infrastruktury kolejowej – priorytet 7.4.

Poprawa i rozwój transportu kolejowego, jako mniej uciążliwego dla środowiska i jakości powietrza, w stosunku do transportu samochodowego, będą miały wpływ na wyhamowywanie presji generowanej przez ten sektor. W efekcie działań może nastąpić pozytywny wpływ na jakość powietrza.

Kolejnym elementem wsparcia osi priorytetowej będzie budowa, bądź przebudowa dróg wojewódzkich, poprawa bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na drogach. Z jednej strony realizacja działań w przypadku wyprowadzenia częściowo ruchu ze zurbanizowanych terenów, a także zwiększenia jego płynności, przyczynić się powinna do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń w obszarach zabudowanych. Z drugiej strony może nastąpić lokalne pogorszenie jakości powietrza związane ze wzrostem zanieczyszczeń, generowanych w związku z podwyższoną liczbą użytkowników dróg (zwiększenie atrakcyjności dróg). Ponadto budowa/przebudowa infrastruktury drogowej, kolejowej pośrednio będzie prowadzić do zwiększonej emisji zanieczyszczeń pyłowych, wynikającej z wydobycia surowców naturalnych niezbędnych do realizacji zakładanych inwestycji komunikacyjnych.

Na potencjalne konflikty wynikające z rozwoju infrastruktury transportowej zwrócono uwagę w Prognozie oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Kraju. Wskazując te elementy rozwoju jako źródło *konfliktów przestrzennych z cennymi elementami przyrody ożywionej i nieożywionej, a w szczególności obszarami chronionymi (...) mogą przyczyniać się do presji na środowisko przyrodnicze (...)powietrze, (...), klimat poprzez emisję zanieczyszczeń (...)*. (Prognoza SRK, 2012⁵¹).

Należy jednak zaznaczyć, iż brak wsparcia dla poprawy przepustowości, bezpieczeństwa dróg nie stanowi też gwarancji dla zaniechania wzrostu emisji zanieczyszczeń generowanego znacząco intensywnością ruchu drogowego. W przypadku zwiększającego się natężenia ruchu na drogach bez rozbudowy, budowy nowej infrastruktury skala oddziaływania będzie większa niż w przypadku stosowania nowocześniejszych rozwiązań infrastruktury komunikacyjnej i zapewnienia większej przepustowości dróg.

⁵¹ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Kraju, Ekover/Fundeko, 2012r.

Ponadto zgodnie z zapisami POP⁵² poprawa stanu technicznego dróg i w efekcie zmniejszenie wielkości unosu pyłu tzw. emisja wtórna, stanowi jeden z elementów ograniczania emisji liniowej.

Oś priorytetowa 6. Rozwój miast

Wsparcie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w infrastrukturze publicznej (w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym), promowanie strategii niskoemisyjnych obszarów miejskich oraz wspieranie zrównoważonej mobilności miejskiej stanowiąc będą istotny kierunek działań w aspekcie zmniejszania emisji zanieczyszczeń i poprawy stanu powietrza atmosferycznego. Redukcja emisji gazów cieplarnianych w miastach, będąca efektem działań wspieranych w ramach RPOWŚ 2014-2020, przyczynić się będzie do popraw jakości powietrza i wypełniania założeń POP.

Wsparcie działań przyczyniających się do zmiany trendów podróżowania na bardziej „ekologiczny” transport (ścieżki rowerowe, centra przesiadkowe, nowocześniejszy transport publiczny), prowadzić będzie do zmniejszania skali problemu wynikającego z zanieczyszczeń pochodzących z komunikacji, głównie transportu samochodowego.

Przebudowa systemów grzewczych obiektów, ich ocieplanie (priorytet inwestycyjny 4.3.), podnoszenie świadomości społeczeństwa na temat efektywnego korzystania z energii, ekologicznych źródeł energii (priorytet 4.5) to działania, które wpisują się w przyjętą w POP⁵³ strategię niskoemisyjną.

W ramach osi priorytetowej wsparciem zostaną objęte projekty budowy, przebudowy dróg należących do sieci połączeń gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Jednym z celów priorytetu inwestycyjnego 7.2. jest poprawa bezpieczeństwa i przepustowości ruchu drogowego. W POP zwrócono uwagę na potrzebę poprawy stanu technicznego infrastruktury drogowej, dzięki czemu nastąpi redukcja emisji wtórnej, czyli unosu pyłu.

Rekultywacja terenów zdegradowanych (priorytet inwestycyjny 9.2.) może przyczynić się do zmniejszenia wtórnej emisji pyłów. Ponadto w przypadku nasadzeń zieleni niskiej, drzew na obszarach objętych wsparciem wystąpi pozytywny wpływ na stan powietrza, z uwagi na absorpcję zanieczyszczeń z powietrza.

Zakładany kierunek działań omawianej osi priorytetowej powinien przyczynić się do zmniejszania niskiej emisji na terenie miast.

⁵² Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego: część B-strefa świętokrzyska ze względu na przekroczenia pyłu PM10, benzo(a)pirenu i ozonu, Kielce 2011r.

⁵³ Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego: część A-strefa miasto Kielce ze względu na przekroczenia pyłu PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu, Kielce 2011r.

Pozostałe osie priorytetowe dotyczą aspektów społecznych i w większości odznaczają się mniejszym, bądź znikomym wpływem na jakość powietrza. Ewentualne działania z zakresu podnoszenia kwalifikacji, zdobywania wiedzy mogą mieć również wpływ na zagadnienia ochrony środowiska, w aspekcie zanieczyszczeń powietrza. Wsparcie dla rozwoju edukacji powinno umożliwiać zwiększanie świadomości społecznej, również w aspektach dotyczących zagadnień zanieczyszczeń powietrza i możliwości redukcji emisji tych zanieczyszczeń.

Realizacja działań inwestycyjnych w ramach poszczególnych osi priorytetowych dokumentu RPOWŚ 2014-2020 może być źródłem negatywnych oddziaływań wynikających z etapu budowy poszczególnych obiektów. Chwilowe zanieczyszczenie powietrza ograniczone będzie do czasu trwania etapu budowy. W trakcie prac budowlanych może pojawić się efekt kumulowania oddziaływania w przypadku realizacji kilku inwestycji jednocześnie. Skala oddziaływania powinna mieć zasięg lokalny, a negatywny wpływ ograniczony będzie do czasu trwania prac.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów/działań na jakość powietrza

Oddziaływania o charakterze pozytywnym:

- zmniejszanie emisji zanieczyszczeń do powietrza i poprawa jego jakości, poprzez wdrażanie technologii/rozwiązań niskoemisyjnych; (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe, wtórne);
- redukcja emisji wtórnej (unosu pyłu) w wyniku poprawy stanu technicznego infrastruktury drogowej; (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
- ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza poprzez rozwój transportu bardziej przyjaznego środowisku (rozwój infrastruktury kolejowej); (oddziaływanie pośrednie, długookresowe);
- ograniczanie presji komunikacyjnej na powietrze, poprzez rozwój ekologicznego transportu publicznego; (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe/średniookresowe);
- ograniczanie emisji zanieczyszczeń, w wyniku przebudowy systemów grzewczych, wymiany źródeł ciepła, zwiększenia efektywności energetycznej i zwiększenia stosowania OZE (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe);
- pośredni wpływ na jakość powietrza w wyniku podnoszenia świadomości społecznej na temat efektywności energetycznej i ekologicznych źródeł energii; (oddziaływanie pośrednie, średniookresowe, długookresowe);
- poprawa jakości powietrza atmosferycznego (brak odorów), w wyniku realizacji działań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej; (oddziaływanie pośrednie, długookresowe);
- poprawa jakości powietrza w związku ze zmniejszeniem emisji generowanej podczas np. spalania w paleniskach domowych, w wyniku działań z zakresu

- poprawy systemu gospodarki odpadami; (oddziaływanie pośrednie, długookresowe, wtórne);
- eliminacja zagrożenia emisją włókien azbestowych w wyniku usuwania i unieszkodliwiania azbestu, (oddziaływanie bezpośrednie, stałe);
- zmniejszenie zapotrzebowania na surowce (poprzez zwiększenie poziomu odzysku odpadów, zwiększenie efektywności produkcji ciepła i prądu – wysoka kogeneracja, instalowanie urządzeń energooszczędnych), w konsekwencji redukcja emisji zanieczyszczeń powstającej w trakcie wydobywania i przetwarzania surowców naturalnych (oddziaływanie pośrednie, długookresowe, wtórne);

Oddziaływania o charakterze negatywnym:

- potencjalny wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza i lokalne pogorszenie jakości powietrza, w wyniku ewentualnej intensyfikacji ruchu na rozbudowanych, zmodernizowanych drogach i wzdłuż dróg na których wystąpi wzmożonym transport odpadów do rozbudowywanych zakładów zagospodarowania odpadów, bądź w wyniku powstania nowych/rozbudowy przedsiębiorstw/firm (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, średnio i długookresowe);
- zwiększona chwilowa, lokalna emisja zanieczyszczeń do powietrza powstająca na etapie prowadzenia prac budowlanych poszczególnych działań inwestycyjnych; (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, krótkookresowe);
- emisja zanieczyszczeń pyłowych związanych z wydobywaniem surowców niezbędnych do budowy/rozbudowy inwestycji liniowych; (oddziaływanie pośrednie, długookresowe, średniookresowe);
- emisja m.in. tlenków azotu (w wyniku procesu spalania w potencjalnych biogazowniach), emisja pyłu i benzo(a)pirenu (w wyniku energetycznego wykorzystania biomasy), niewielka ilość siarkowodoru, radonu (podczas produkcji energii geotermalnej); (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe).

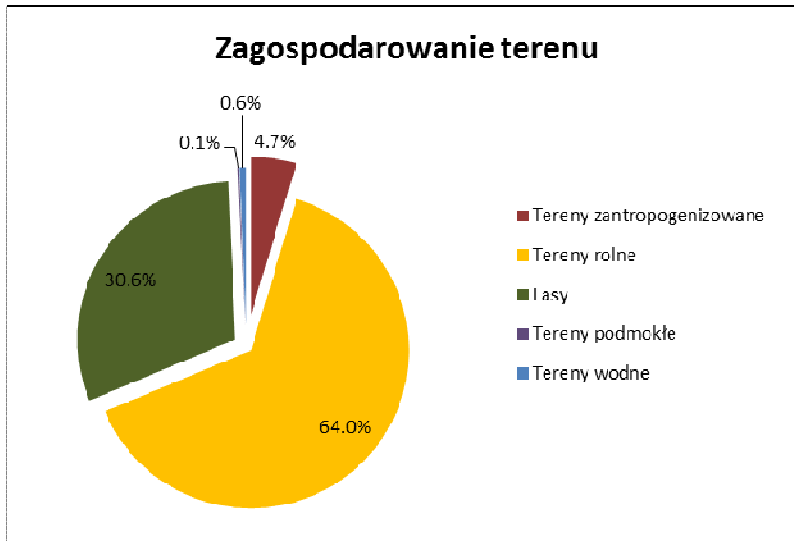
4.5. Powierzchnia ziemi, gleby

4.5.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Zagospodarowanie powierzchni ziemi dla analizowanego obszaru przeprowadzono w oparciu o projekt CORINE Land Cover 2006 (CLC 2006). Projekt ten jest realizowany przez Europejską Agencję Środowiska (EEA).

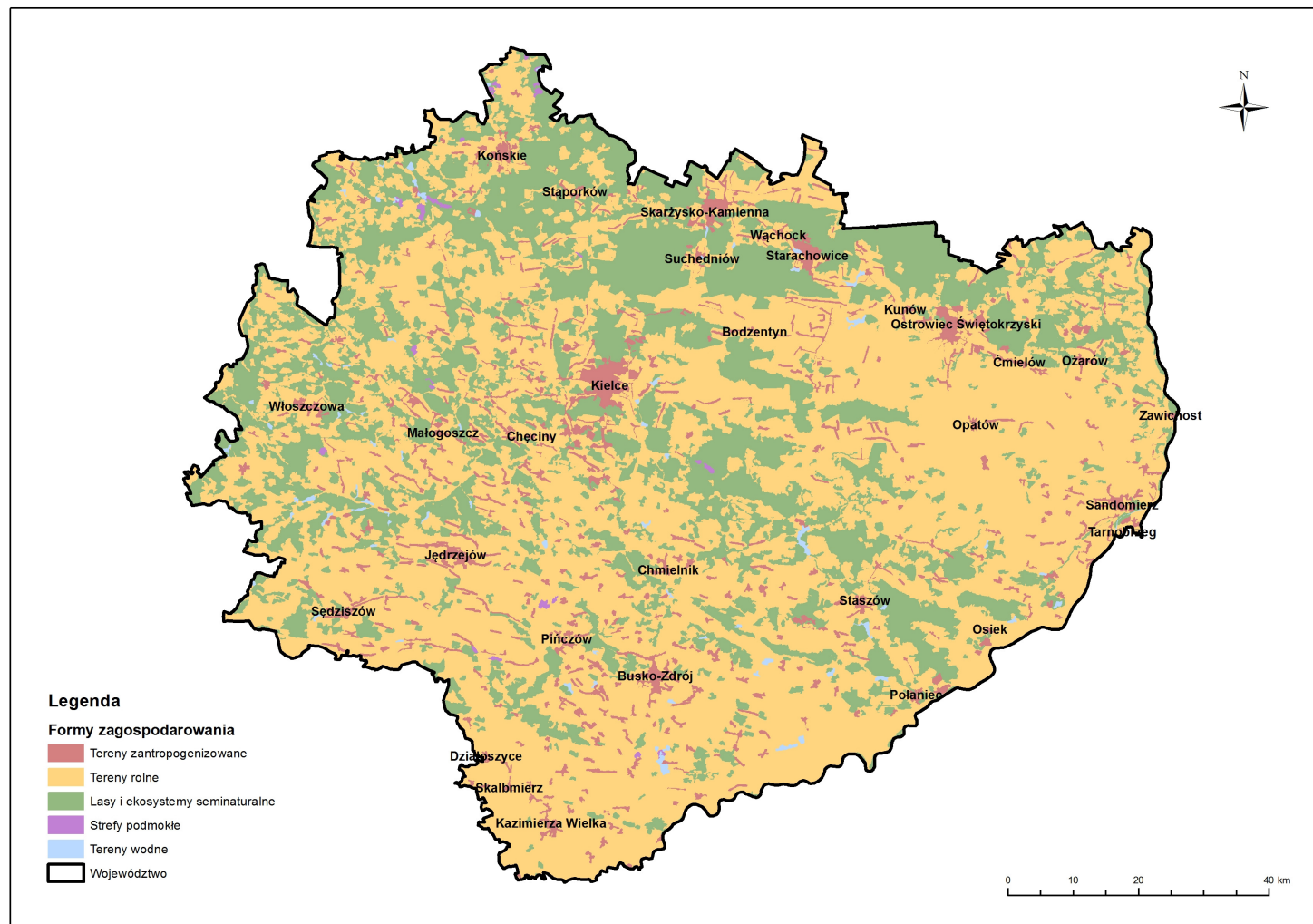
Województwo świętokrzyskie w przeważającej części zagospodarowane jest rolniczo. Tereny rolne w województwie zajmują 7,5 tys. km², co stanowi 64% jego powierzchni. 5,1 tys. km² stanowią grunty orne. Formą, również o dużym udziale są lasy i ekosystemy seminaturalne – stanowiące ok. 31% powierzchni województwa (3,6 tys.

km²). 0,4 tys. km² terenu województwa zajmują lasy liściaste, 2,2 tys. km² – lasy iglaste, z kolei lasy mieszane – 0,7 tys. km². Rozkład udziałów form zagospodarowania województwa zobrazowano na wykresie (Wykres 4).

Wykres 4. Udział poszczególnych form zagospodarowania terenu w województwie świętokrzyskim (źródło: opracowanie własne na podstawie CORINE Land Cover 2006).

Na mapie poniżej (Rysunek 3), przedstawiono rozkład form zagospodarowania przestrzeni w województwie. Zauważyć można znaczną koncentrację terenów leśnych w północnej części województwa (okolice Starchowic i Skarżyska Kamiennej) oraz w okolicach Staszowa. Z kolei największe skupisko terenów z antropogenizowanych, można dostrzec w okolicach Kielc, Ostrowca Świętokrzyskiego oraz Buska Zdroju, Końskiego i Skarżyska Kamiennej.

Rysunek 3. Formy zagospodarowania terenu województwa świętokrzyskiego (źródło: opracowanie własne na podstawie CORINE Land Cover 2006)

Przeważające w województwie świętokrzyskim są gleby bielcowe oraz pseudobielcowe rozdzielone kompleksami gleb brunatnych. Czarnoziemy występują w południowej (gminy Skalbmierz, Kazimierza Wielka, Pacanów) oraz w północno-wschodniej (Waśniów) i wschodniej (Sandomierz, Opatów) części województwa. W dolinach rzeki Wisły, Nidy i Kamiennej obserwuje się mady rzeczne właściwe, próchniczne oraz brunatne, na obszarze Gór Świętokrzyskich z kolei, w miejscach gdzie w podłożu występują skały węglanowe, występują rędziny dewońskie, jurajskie, czarnoziemne jak i mieszane. W okolicach Buska i Wiślicy występują również rędziny siarczanowe. Na terenach zbudowanych ze skał nieprzepuszczalnych, tj. w północno-zachodniej części województwa, występują gleby pseudoglejowe oraz gruntowo-glejowe.

Pod kątem podziału na klasy bonitacyjne największy udział w użytkach rolnych województwa świętokrzyskiego stanowią gleby klasy IV (32,5%), klasy V (22%) oraz klasy III (20,9%). Najmniejszy udział mają gleby klasy I (2,5%) oraz klasy II (8,1%). Klasa VI zajmuje 13,6% użytków rolnych⁵⁴.

W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w województwie świętokrzyskim prowadzony był monitoring chemizmu gleb ornych realizowany przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Monitoring ten jest realizowany od roku 1995, w 5-letnich odstępach czasowych. Wyniki badań prowadzonych w latach 1995-2010 pozwalają na ocenę jakości gleb w perspektywie 20 letniej. Badaniem objęto 9 punktów pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego. Gleby badanych punktów to w przeważającej części gleby pyłowe (6 punktów), pozostałe punkty charakteryzują się glebami rdzawymi, brunatnymi właściwymi lub brunatnymi wylugowanymi.⁵⁵ Przydatność rolnicza badanych gleb jest zróżnicowana i mieści się w obrębie kompleksów przydatności rolniczej od 2 – pszennego dobrego do 6 – żytniego bardzo słabego. Gleby badanych punktów należą do klas bonitacyjnych od III do VI. W większości punktów nie obserwuje się istotnych zmian w zakresie badanych wskaźników na przestrzeni lat, a zaistniałe zmiany nie obniżyły zdolności gleb do pełnienia ich funkcji.

W odniesieniu do odczynu gleby, wśród punktów pomiarowo - badawczych zlokalizowanych w województwie świętokrzyskim nie obserwuje się wyraźnych zmian na przestrzeni lat, najniższy odczyn występował w punkcie Wola Kopcowa, najwyższy natomiast w Winiarkach. Zasobność w przyswajalne formy składników nawozowych (fosfor, potas, magnez) jest bardzo zróżnicowana wśród punktów województwa świętokrzyskiego, zarówno w perspektywie czasowej, jak i pomiędzy poszczególnymi punktami, co wynika z warunków naturalnych, jak również stosowanego poziomu

⁵⁴ Stan środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2011-2012. Raport, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kielce 2013

⁵⁵ http://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb - serwis internetowy GIOŚ, Monitoring Chemizmu Gleb Ornych Polski

nawożenia. W roku 2010 wszystkie badane profile charakteryzowały się niską zawartością siarki siarczanowej. Gleby użytków rolnych województwa świętokrzyskiego nie są zanieczyszczone WWA, a całkowita zawartość pierwiastków śladowych, w tym metali ciężkich (chrom, cynk, kadm, kobalt, miedź, nikiel, ołów rtęć) nie przekraczała w żadnym punkcie pomiarowym wartości progowych⁵⁶.

Erozja gleby jest jednym z czynników wpływających na degradację środowiska przyrodniczego, a zwłaszcza przestrzeni rolniczej. Zmiany te prowadzą do obniżenia potencjału produkcyjnego gleby, jak również walorów krajobrazu. Na terenie województwa świętokrzyskiego potencjalne zagrożenie gleb użytkowanych rolniczo erozją wietrzną określono na 37,1% powierzchni użytków. Dla gruntów rolnych i leśnych określono również potencjalne oddziaływanie ze strony erozji wodnej powierzchniowej - na 41,7% gruntów, oraz erozji wąwozowej - na 20,9% gruntów⁵⁷. Zagadnienie erozji gleb, nie zostało uwzględnione w zapisach RPOWŚ na lata 2014 - 2020. Wynika to z obowiązującej linii demarkacyjnej - podziału obszarów wsparcia Funduszy Europejskich.

4.5.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Analizowany dokument może istotnie wpływać na stan i użytkowanie powierzchni ziemi oraz gleb ze względu na swój charakter, tj. określania wsparcia finansowego na inwestycje w regionie. W kontekście powierzchni ziemi oraz gleb województwa odnieść się należy w tym przypadku do osi priorytetowej *Konkurencyjna gospodarka* oraz *Dziedzictwo naturalne i kulturowe, Nowoczesna komunikacja* które w największym stopniu mogą wpłynąć na ten komponent.

Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka

W ramach niniejszej osi priorytetowej, dotyczącej poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw, można oczekiwać pośrednich oddziaływań na środowisko przyrodnicze. Istotnymi z punktu widzenia zagospodarowania przestrzeni oraz jakości gleb, są wskazane w RPOWŚ 2014-2020 interwencje w zakresie m.in. tworzenia nowej i rozwoju infrastruktury dla rozwoju gospodarczego (w tym na obszarach powojaskowych, poprzemysłowych, pokolejowych i popegeerowskich) poprzez uzbrojenie w media, budowę lub modernizacja układów komunikacyjnych nowych terenów inwestycyjnych, które pozytywnie wpłyną na zagadnienia zagospodarowania przestrzeni poprzez ponowne jej wykorzystanie, jak również pośrednio i długoterminowo na jakość gleb na danym terenie poprzez likwidację potencjalnych źródeł zanieczyszczeń.

⁵⁶ Stan środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2011-2012. Raport, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kielce 2013

⁵⁷ Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2011

Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia

Promowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zmniejszenie popytu na energię poprzez zwiększenie efektywności energetycznej, jak również promowanie gospodarki niskoemisyjnej przyczynią się do zmniejszenia presji na środowisko, również gleby, ze strony emisji zanieczyszczeń zarówno z instalacji do wytwarzania energii z konwencjonalnych źródeł, jak również innych gałęzi gospodarki, co pozwoli zmniejszyć ilość zanieczyszczeń wprowadzanych do gleb wraz z depozycją atmosferyczną.

Powstawanie farmy fotowoltaicznych może mieć istotny wpływ na powierzchnię ziemi, jak również na gleby. Naziemne systemy produkcji energii elektrycznej z energii słonecznej obejmują najczęściej znaczne powierzchnie. Oddziaływanie farm fotowoltaicznych oraz towarzyszącej infrastruktury elektroenergetycznej wynika głównie z zajmowania przez te instalacje dużych obszarów, jak również z ingerencji w powierzchnię ziemi, poprzez np. fundamentowanie. Zmianom ulegają również warunki wodne gleb poprzez ograniczenie terenów pokrytych opadami. Ponadto, powstawanie farm fotowoltaicznych może wiązać się z koniecznością wycinki drzew i krzewów.

Istotnym jest również oddziaływanie biogazowni na środowisko glebowe, poprzez nieodpowiednie zagospodarowanie masy pofermentacyjnej. Zachodzące w biogazowni procesy fermentacyjne prowadzą do powstawania odpadów pofermentacyjnych, które mogą być zagospodarowane jako nawóz. Odpady mogą być wykorzystywane tylko w odpowiednim okresie na użytkach rolnych, dlatego w przypadku nie przestrzegania zakazów stosowania nawozów może dojść do zanieczyszczenia gleb.

Przy podejmowaniu decyzji dotyczącej wykonania takiej instalacji należy właściwie zaplanować zagospodarowanie masy pofermentacyjnej oraz ewentualny sposób jej przetwarzania. Ponadto sama budowa nowych obiektów prowadzić będzie do oddziaływania na powierzchnię ziemi.

W ramach osi przewiduje się również wsparcie dla wykorzystania energii geotermalnej. Planowane działania mogą mieć potencjalnie negatywny wpływ na powierzchnię ziemi oraz gleby poprzez ewentualne osiadanie gruntu.

W RPOWŚ 2014-2020 planuje się realizować również inne zadania mające na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska, tj. poprawa efektywności energetycznej czy promowanie strategii niskoemisyjnych. Zadania te przyczynią się do zmniejszenia istniejącej presji na gleby w sposób bezpośredni – ograniczenie presji obszarowych w postaci depozycji atmosferycznej do gleb.

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

Omawiana oś zakłada realizację działań związanych z dostosowaniem do zmian klimatu, zapobieganiem ryzyku oraz ochroną środowiska naturalnego i wspieraniem efektywności wykorzystania zasobów, w tym gleby. Celem priorytetu *inwestowanie w sektor gospodarki odpadami* (...) jest rozwój systemu gospodarki odpadami. Realizacja założeń niniejszego priorytetu przyczyni się do zmniejszenia ilości odpadów deponowanych na składowiskach, ponownego wykorzystania oraz zwiększenia poziomu odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz właściwego gospodarowania odpadami innymi niż komunalne i niebezpiecznymi. Zwiększenie efektywności systemu przetwarzania odpadów przyczyni się do zmniejszenia ilości odpadów deponowanych na składowiskach, co prowadzi do zmniejszenia presji tych obiektów na środowisko, w tym na glebę oraz zmniejsza zapotrzebowanie na obszary pod ten cel.

Priorytet *inwestowanie w sektor gospodarki wodnej* (...) odnosi się bezpośrednio do gospodarki wodno-ściekowej w województwie, planowane działania obejmują budowę i modernizację sieci kanalizacyjnej oraz inwestycje mające na celu wzrost liczby ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków. Zamierzone działania przyczynią się również do ochrony gleb. Zbiorcza sieć kanalizacyjna pozwoli wyeliminować zagospodarowanie ścieków w zbiornikach bezodpływowych, które często są rozszczelnione, w efekcie czego nieczystości przedostają się do gruntu, zanieczyszczając powierzchnię ziemi.

W ramach priorytetu *ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej* (...) zakłada się realizację inwestycji mających na celu wsparcie obszarów cennych przyrodniczo w zakresie wyposażenia i bazy technicznej tych obiektów, jak również ochronę i poprawę warunków cennych siedlisk przyrodniczych i gatunków na terenie województwa świętokrzyskiego. Działania te w sposób pośredni wpłyną pozytywnie również na gleby województwa jako komponentu środowiska naturalnego.

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja

W ramach niniejszej osi priorytetowej, dotyczącej rozwoju komunikacji w województwie, można oczekiwać bezpośrednich oddziaływań na środowisko gruntowe. Rozwój sieci transportowej skutkować będzie nowymi powierzchniami uszczelnionymi, co wyłączy dany obszar z pełnienia różnych funkcji przyrodniczych, jak np. wegetacja roślin, czy retencja wody.

Oś priorytetowa 6. Rozwój miast

W ramach osi priorytetowej zakłada się realizację zadań związanych z efektywnością energetyczną i wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii, ochroną i przywróceniem różnorodności biologicznej zbiorników wodnych, oraz poprawą i ochroną oraz wykorzystaniem do celów turystycznych cennych przyrodniczo obszarów znajdujących się na obszarze Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

W założenia osi wpisują się również inwestycje drogowe, wsparcie infrastruktury edukacyjnej oraz ożywienie zdegradowanych obszarów miast. Zadania zaplanowane do realizacji w znacznej części wpłyną pozytywnie na środowisko naturalne, w tym i gleby, jednak negatywny wpływ generowany będzie z uwagi na rozwój infrastruktury komunikacyjnej (jak wskazano powyżej dla osi Nowoczesna komunikacja).

Pozostałe osie priorytetowe

Założenia pozostałych osi priorytetowych skupiają się na realizacji projektów w zakresie rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej, usług publicznych, rynku pracy, edukacji oraz problemów społecznych, a więc bezpośrednio niemających wpływu na stan gleb. Jednak planowane w ramach tych osi działania mogą mieć pośrednie znaczenie w kontekście edukacji ekologicznej ukierunkowanej na konieczność racjonalnego korzystania z zasobów.

Realizacja działań w ramach przedstawionych osi priorytetowych dokumentu RPO WŚ 2014-2020 będzie w głównej mierze przyczyniać się do poprawy jakości gleb poprzez zmniejszenie emisji substancji do środowiska. Usprawnienie systemu gospodarki odpadami komunalnymi przyczyni się do zmniejszenia ilości odpadów deponowanych na składowiskach, co wpłynie na zmniejszenie presji składowisk na gleby. Zwiększenie udziału osób objętych zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi również przyczyni się do ochrony gleb.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów/działań na powierzchnię ziemi/glebę

Oddziaływania o charakterze pozytywnym:

- rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej w regionie oraz wzmocnienie współpracy pomiędzy nauką i biznesem może skutkować wdrażaniem nowych technologii (oddziaływanie średnio i długo-terminowe, pośrednie);
- zagospodarowanie przestrzeni poprzez ponowne jej wykorzystanie, co może zmniejszyć popyt na zainwestowanie i zabudowanie nowych terenów (oddziaływanie średnio i długo-terminowe, bezpośrednie);
- poprawa jakości gleb poprzez likwidację potencjalnych źródeł zanieczyszczeń (oddziaływanie średnio i długo-terminowe, bezpośrednie);
- gospodarka niskoemisyjna wpłynąć może na ograniczenie negatywnego oddziaływania zakładów przemysłowych na właściwości fizyko-chemiczne gleb (oddziaływanie średnio i długo-terminowe, bezpośrednie);
- rozwój sieci kanalizacyjnych zminimalizuje zagrożenie zanieczyszczenia gleb z indywidualnych zbiorników przeznaczonych do magazynowania ścieków, (oddziaływanie średnio i długo-terminowe, bezpośrednie);

Oddziaływania o charakterze negatywnym:

- rozwój sieci drogowej, powstawanie nowych obiektów zwiększy powierzchnię uszczelnioną województwa (oddziaływanie krótko i średnio-terminowe, bezpośrednie);
- budowa farm fotowoltaicznych może wpłynąć negatywnie poprzez zajęcie znacznych powierzchni (oddziaływanie długoterminowe, bezpośrednie);
- niewłaściwe zagospodarowanie masy pofermentacyjnej z biogazowni (oddziaływanie długoterminowe, bezpośrednie);
- rozwój sieci transportowej wpłynąć może na wzrost emisji zanieczyszczeń, które częściowo przedostają się także do gleby (oddziaływanie krótko i średnio-terminowe, bezpośrednie).

4.6. Krajobraz

4.6.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Województwo świętokrzyskie należy do najczystszych ekologicznie obszarów Polski. Prawną ochroną przyrody objętych zostało 63% jego powierzchni, co stawia ten region na czołowym miejscu w kraju. Główną cechą regionu jest duże zróżnicowanie warunków naturalnych, wynikiem czego jest różnorodność siedlisk i bogactwo flory oraz fauny. Występują tu unikatowe w skali kraju zbiorowiska roślinności kserotermicznej i halofilnej, jak również gatunki świata zwierzęcego.

Na terenie województwa znajdują się Góry Świętokrzyskie, które obok Sudetów należą do najstarszych w Polsce. Charakteryzują się malowniczymi pasmami górskimi, łagodnymi zboczami i ciekawymi punktami widokowymi. Region obfituje w niezwykle rumowiska skalne, a także w źródła wód leczniczych i ciekawą roślinność stepową. Na podstawie cennych wód mineralnych o właściwościach leczniczych rozwinął się znany kompleks uzdrowiskowo-sanatoryjny Busko-Zdrój – Solec Zdrój.

Teren województwa świętokrzyskiego objęty jest różnego rodzaju formami ochrony, m.in.: Europejską Siecią Ekologiczną NATURA 2000, parkiem narodowym, parkami krajobrazowymi, obszarami chronionego krajobrazu, rezerwatami przyrody, zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi.⁵⁸

Województwo jest jedynym regionem w Polsce, w którym można podziwiać wszystkie lasotwórcze gatunki drzew. Lasy zajmują powierzchnię 328,1 tys. ha (w tym lasy Skarbu Państwa – 235,6 ha). Gospodarka leśna pełni ważną rolę w centralnej, północnej i północno-zachodniej części regionu, na terenach posiadających niską bonitację gleb oraz w miejscach, gdzie zachowały się pozostałości dawnych puszczy: świętokrzyskiej, iłżeckiej, pilickiej, jak również duże kompleksy leśne (lasy włoszczowskie i staszowskie). Lesistość regionu wynosi obecnie 27,5% i jest nieco niższa od krajowej wynoszącej 28,7%. Największymi zagrożeniami lasów są pożary,

⁵⁸ www.wrota-swietokrzyskie.pl

kradzieże drzewa, zaśmiecanie terenów leśnych wokół terenów mieszkaniowych i dróg, niewystarczająca ilość infrastruktury turystycznej oraz komunalnej w sąsiedztwie lasów, uszkodzenia drzewostanów w wyniku zanieczyszczenia powietrza gazami i pyłami przemysłowymi, a także rozdrobnienie kompleksów leśnych, które miejscami powoduje przerwanie ciągłości naturalnych ekosystemów i ograniczenie liczby nisz ekologicznych, stanowiących ostoje dziko żyjącej fauny.

4.6.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Istotnym wpływem na krajobraz odznaczać się będą te osie priorytetowe, które związane są z realizacją inwestycji wielkogabarytowych, bądź zajmujących duże powierzchnie. Nowe obiekty/infrastruktura liniowa stanowią dodatkowy, często dominujący element krajobrazu. Największy wpływ na walory krajobrazu będą miały działania realizowane w ramach osi priorytetowej: 3. *Efektywna i zielona energia*, 4. *Dziedzictwo naturalne i kulturowe*, 5. *Nowoczesna komunikacja*.

Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka

Zakładane wsparcie m.in. dla inwestycji dotyczących tworzenia nowej, bądź rozwoju istniejącej infrastruktury MŚP (priorytet inwestycyjny 3.1.) związane będzie z powstawaniem nowych elementów zagospodarowania obszaru, mogących mieć wpływ zarówno pozytywny, jak i negatywny na istniejące walory krajobrazowe. W ramach działań zakłada się również uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, co powinno prowadzić do zagospodarowania i nadania im odpowiedniego ładu przestrzennego mającego pozytywny wpływ na krajobraz obszaru.

Przy realizacji nowych inwestycji istotne jest, by brane były pod uwagę walory krajobrazowe obszaru tak, by nowe obiekty były odpowiednio wkomponowywane w aktualny system zagospodarowania, nie zakłócając istniejących cech krajobrazu.

Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia

W ramach osi priorytetowej zakłada się wsparcie dla inwestycji w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na potrzeby wytwarzania energii elektrycznej, ciepłej. Elektrownie wiatrowe, pola solarne, instalacje do produkcji biokomponentów, biopaliw, budowa zakładów do produkcji urządzeń OZE, obiekty do produkcji energii z biomasy, biogazu, geotermia mogą mieć negatywny wpływ na krajobraz.

Farmy fotowoltaiczne mają istotny wpływ na wartości wizualne krajobrazu. W przypadku słonecznych instalacji wodnych dostrzegalne one są na budynkach, natomiast naziemne systemy obejmują najczęściej znaczne powierzchnie. Oddziaływanie farm fotowoltaicznych na krajobraz wynika głównie z zajmowania przez

te instalacje dużych obszarów. W przypadku farm wiatrowych stanowią one dominujący element krajobrazu otoczenia. Inne instalacje służące pozyskiwaniu energii z OZE mogą również w przypadku niewłaściwej, nieprzemysłanej lokalizacji stanowić degradujący element krajobrazu.

Zgodnie z prognozą⁵⁹ *produkcja biomasy na potrzeby sektora energetycznego (tzw. uprawy energetyczne) wiąże się ze zwiększeniem powierzchni monokultur roślinnych.* Zwiększenie wykorzystania biomasy, może doprowadzić do zmiany aktualnych cech krajobrazu rolniczego. Zmiana charakteru krajobrazu, może być subiektywnym odczuciem i z jednej strony dla części społeczeństwa będzie to nowy, cenny wygląd krajobrazu, z drugiej strony dla innych mniej atrakcyjny w stosunku do zróżnicowanego krajobrazu różnych upraw.

Potencjalnie rozwój biomasy zgodnie z Prognozą⁵² (...) *może doprowadzić do wzrostu presji na leśne zasoby biomasy, przyczyniając się do (...) degradacji lasów,* co również będzie miało wpływ na walory krajobrazowe obszarów.

Wsparcie dla infrastruktury do dystrybuowania wytworzonej energii, może prowadzić w przypadku napowietrznych linii do bezpośredniego (średnioterminowy) negatywnego wpływu na krajobraz. Stosowanie sieci podziemnych pozwoliłoby uniknąć zakłócenia walorów krajobrazowych.

Etap prac budowlanych poszczególnych inwestycji dotyczących wykorzystania np. geotermii, budowy elektrowni wiatrowych, czy innych nowych obiektów OZE prowadził będzie do krótkoterminowego, bezpośredniego zakłócenia walorów krajobrazowych.

Dla obiektów takich jak biogazownie i inne instalacje do produkcji biokomponentów, biopaliw, preferencją powinny zostać objęte lokalizacje na obszarach przemysłowych, gdzie budowa nowych obiektów nie będzie zakłócać aktualnych cech krajobrazu.

Ważnym etapem będzie analiza wpływu poszczególnych typów obiektów na walory krajobrazowe, w trakcie uzyskiwania stosownych decyzji administracyjnych. Procedura ocen oddziaływania na środowisko przeprowadzana zgodnie z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.), nakłada obowiązek wykonywania dokumentacji uwzględniającej wpływ inwestycji na krajobraz. Na etapie procedury oceny oddziaływania na środowisko, wykonywana jest analiza oddziaływania inwestycji/obiektu na poszczególne elementy krajobrazu, uwzględniając aspekty wizualne inwestowanego obszaru.

⁵⁹ Źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, FUNDEKO, 2011 r.

Ponadto w ramach RPOWŚ 2014-2020 wsparciem zostaną objęte projekty służące zarządzaniu i ochronie krajobrazu (audyt krajobrazowy, urbanistyczne zasady krajobrazu), co wynika m.in. planowanych zmian w ustawie o ochronie przyrody. Realizacja tego typu projektów powinna na odpowiednie wkomponowywanie nowych elementów krajobrazu, umożliwiając zachowanie jego wartości oraz ograniczanie niepożądanego wpływu na jego walory. Ochrona krajobrazu poprzez stosowanie wskazanych powyżej narzędzi służyć będzie ograniczeniu niewłaściwej zabudowy w cennych obszarach. Audyty umożliwią zidentyfikowanie typów krajobrazów wraz ze wskazaniem zagrożenia dla krajobrazu oraz pozwolą zaplanować ich ochronę. Natomiast urbanistyczne zasady krajobrazu poprzez ustalenie norm dotyczących ładu przestrzennego (maksymalna wysokość zabudowy, kolorystyka itp.) umożliwią będą zachowanie walorów krajobrazowych.

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

W ramach osi priorytetowej (priorytet inwestycyjny 5.2) zakłada się wsparcie dla projektów rozwoju małej retencji. Wpływ obiektów małej retencji na walory krajobrazowe jest często elementem spornym. Przy czym, w przypadku lokalizowania obiektów na terenach mało urozmaiconych stanowią one pozytywny element krajobrazu, podnosząc wartość krajobrazową tego obszaru. Zatem realizacja obiektów małej retencji może poprawić walory krajobrazowe terenu, a w konsekwencji zwiększyć atrakcyjność turystyczną tego obszaru. Pozytywny może być również wpływ takich obiektów na krajobraz na obszarach miejskich, gdzie wokół nich mogą zostać utworzone atrakcyjne tereny rekreacyjne dla mieszkańców.

Pozytywny wpływ na krajobraz powinien wynikać z realizacji działań dotyczących usprawnienia gospodarki odpadami komunalnymi, w zakresie zmniejszenia odpadów, ponownego ich wykorzystania, zwiększenia poziomu odzysku i unieszkodliwiania odpadów (priorytet inwestycyjny 6.1.). Konsekwencją tych działań będzie ograniczenie składowania odpadów, zajmowania powierzchni pod nowe składowiska, a tym samym ograniczenie negatywnego wpływu na krajobraz związanego z powstawaniem tego typu obiektów.

W sytuacji budowy nowych oczyszczalni ścieków (priorytet inwestycyjny 6.2.) może wystąpić negatywny wpływ na krajobraz. Obiekty te powinny być lokalizowane na obszarach, gdzie nie zakłóca istotnie aktualnych cech krajobrazu z uwzględnieniem działań minimalizujących negatywny wpływ wynikający z powstawania nowych obiektów, np. stosowanie pasów zieleni.

Promocja, ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zabytków (priorytet inwestycyjny 6.3.) to działania które powinny wywierać pozytywny wpływ na walory krajobrazowe obszaru, z uwagi na poprawę stanu obiektów objętych wsparciem oraz poprzez wyeksponowanie i wypromowanie walorów tych obiektów/obszarów.

Promocja i tworzenie regionalnych produktów turystycznych może mieć pozytywny wpływ na środowisko i walory krajobrazowe obszarów. Związane jest to z koniecznością utrzymania wysokich walorów krajobrazowych i dobrej jakości środowiska naturalnego będącego podstawą rozwoju.

Potencjalnym negatywnym wpływem obarczony może być rozwój turystyki. Jednakże zgodnie z założeniami RPOWŚ 2014-2020 działanie te mają uwzględniać cele zrównoważonej i przyjaznej środowisku turystyce.

Rozwój turystyki i związane z nim zwiększone natężenie ruchu turystycznego może znacząco wpływać na środowisko naturalne, a także krajobraz. Istnieje silna potrzeba rozwoju tego typu usług w sposób proekologiczny, uwzględniając naturalną chłonność środowiska przyrodniczego⁶⁰.

Działania z zakresu ochrony przyrody (priorytet inwestycyjny 6.4.) będą pomocne w utrzymaniu krajobrazu naturalnego obszarów cennych przyrodniczo. Ponadto istotnym elementem zachowania wartości krajobrazowych obszarów będzie wsparcie dla działań z zakresu zarządzania i ochrony krajobrazu (np. inwentaryzacja przyrodnicza obszarów chronionych, audyt krajobrazowy, urbanistyczne zasady krajobrazu).

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja

Budowa, przebudowa dróg, infrastruktury kolejowej wiąże się z zajmowaniem nowych powierzchni, a przez to często fragmentacją siedlisk, przerwaniem szlaków migracyjnych, czy też układów krajobrazowych. Dodatkowo elementy towarzyszące powstającej infrastrukturze liniowej, np. ekrany akustyczne, wiadukty, stanowią dominujący element krajobrazu. W przypadku nieodpowiedniego wkomponowania obiektów, bądź nieodpowiedniej lokalizacji obiektu mogą one zakłócać istotnie cechy istniejącego krajobrazu.

Dlatego też w sytuacji budowy nowych elementów infrastruktury i obiektów towarzyszących/rozbudowy infrastruktury, istotne jest by wkomponowywać je, uwzględniając walory krajobrazowe inwestowanego obszaru. Przy realizacji nowych inwestycji powinno uwzględniać się możliwość zastosowania działań minimalizujących wpływ na krajobraz, poprzez zastosowanie zieleni, czy też ekranów naturalnych, półnaturalnych.

⁶⁰ Na istotę rozwoju turystyki w sposób jak najbardziej proekologiczny, zwrócono uwagę w Prognozie oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020.

Oś priorytetowa 6. Rozwój miast

Realizacja działań priorytetu inwestycyjnego 6.4. których celem jest poprawa i ochrona obszarów cennych przyrodniczo będzie pozytywnie wpływać na zachowanie walorów naturalnych krajobrazu.

Działania realizowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 7.2 budowa, przebudowa dróg mogą przyczynić się do obniżenia wartości krajobrazowych zainwestowanego terenu. Ocena działań jest tożsama z oceną, która została przeprowadzona w ramach osi priorytetowej 5.

Poprawa estetyki przestrzeni publicznej, podniesienie atrakcyjności miast, rekultywacja terenów zdegradowanych (priorytet inwestycyjny 9.2), powinny pozytywnie wpływać na krajobraz obszaru objętego wsparciem.

Podsumowując:

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4. zakłada się wsparcie dla projektów dotyczących opracowania planów ochrony, planów zadań ochronnych parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody oraz projektów dotyczących ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich, co będzie miało pozytywny bezpośredni wpływ na krajobraz obszaru. Ponadto istotnym elementem ochrony krajobrazu dokumentu RPOWS 2014-2020, będzie wsparcie projektów służących zarządzaniu i ochronie krajobrazu (inventaryzacja przyrodnicza obszarów chronionych, audyt krajobrazowy, urbanistyczne zasady krajobrazu).

Część działań przewidzianych do realizacji w ramach innych priorytetów inwestycyjnych wiąże się z powstawaniem nowych elementów krajobrazu. Oddziaływanie będzie miało charakter pozytywny - w przypadku poprawy aktualnego stanu obiektów, dostosowując je do walorów krajobrazowych; natomiast negatywny - w sytuacji zakłócenia aktualnych cech krajobrazu wynikających z zainwestowania obszaru nowymi elementami, źle wkomponowanymi w otoczenie.

Inwestycje mogące mieć wpływ na środowisko, w tym krajobraz, oceniane są na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, gdzie wykonywana jest ocena wpływu tego przedsięwzięcia na różne komponenty środowiska, w tym krajobraz. Jest to etap, w czasie którego zostają przeanalizowane dokładnie rozwiązania projektowe i ewentualnie wskazane zostają działania minimalizujące potencjalny negatywny wpływ.

Należy jednak na tym etapie (strategicznej oceny) zwrócić uwagę na konieczność uwzględniania zagadnień dotyczących krajobrazu przy projektach objętych wsparciem, a mogących mieć negatywny wpływ na ten komponent, a następnie konieczność wnikliwej oceny na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Przygotowany projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw dotyczący ochrony krajobrazu, ma umożliwić wzmocnienie narzędzi ochrony krajobrazu. Zapisy projektu, w późniejszym okresie ostateczna wersja ustawy, regulować będzie zagadnienia dotyczące ochrony krajobrazu Polski. Proponowane zmiany ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, mają dążyć do zapewnienia ochrony i świadomego zarządzania krajobrazami. Projekt wprowadza m.in. takie narzędzia jak audyty krajobrazowe, plany zarządzania krajobrazem, czy urbanistyczne zasady ochrony krajobrazu, ponadto wprowadza krajobraz jako element raportu oddziaływania i oceny oddziaływania na środowisko.

Dlatego też w myśl zapisów EKK oraz z uwagi na planowaną ochronę krajobrazu istotne jest uwzględnianie zagadnień ochrony krajobrazu w inwestycjach dofinansowanych w ramach programu RPOWŚ 2014-2020, w tym uwzględnianie zapisów wynikających z nowo opracowywanych dokumentów, będących konsekwencją wprowadzenia zmian do ustaw.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów/działań na krajobraz

Oddziaływania o charakterze pozytywnym:

- poprawa walorów krajobrazowych w wyniku działań rekultywacyjnych na obszarach zdegradowanych, (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
- poprawa krajobrazu wynikająca ze zmniejszenia liczby składowanych odpadów, poddanych recyklingowi, unieszkodliwieniu; (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
- poprawa i utrzymanie wartości krajobrazowych w wyniku zabezpieczenia cennych przyrodniczo obszarów oraz wprowadzenia działań z zakresu ochrony krajobrazu (np. audyt krajobrazowy, urbanistyczne zasady krajobrazu) (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
- poprawa krajobrazu obszarów mało urozmaiconych w wyniku realizacji obiektów małej retencji, (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
- pozytywny wpływ na walory krajobrazowe w wyniku ochrony i poprawy stanu technicznego dziedzictwa kulturowego oraz zabytków (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);

Oddziaływania o charakterze negatywnym:

- potencjalny wpływ wynikający z zajmowania nowych powierzchni pod inwestycje (np. liniowe, kanalizacyjne), w przypadku braku uwzględniania walorów krajobrazowych (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe);
- potencjalny wpływ na krajobraz, wynikający z budowy obiektów dominujących w inwestowanym obszarze (elektrownie wiatrowe, farmy fotowoltaiczne,

- elementy infrastruktury komunikacyjnej- estakady, wiadukty, itp.), (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe);
- potencjalne wpływ na krajobraz z uwagi na wzrost liczby infrastruktury do dystrybuowania energii elektrycznej, ciepłej, zakłócających często cechy istniejącego krajobrazu.

4.7. Klimat

4.7.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Klimat województwa świętokrzyskiego jest ściśle powiązany z ukształtowaniem powierzchni. Średnia roczna temperatura powietrza w regionie wynosi 5,7°C. Najcieplejszymi regionami są Niecka Nidziańska i Kotlina Sandomierska. Roczna suma opadów wynosi 602,8 mm. Roczne wychylenia temperatur są wysokie i lata są tu dosyć ciepłe, a zimy chłodne. Ostrzejszy klimat panuje w Górach Świętokrzyskich, gdzie odnotowuje się temperatury niższe niż na pozostałych obszarach województwa.⁶¹

Województwo świętokrzyskie znajduje się w gronie pięciu najbardziej narażonych na niebezpieczeństwo powodzi województw w Polsce. Dla obszaru województwa największym zagrożeniem są wylewy Wisły spowodowane opadami występującymi na Podkarpaciu, w Beskidach i Tatrach, które z kolei powodują gwałtowne wezbrania prawostronnych dopływów Wisły, tj.: Soły, Skawy, Raby, Dunajca oraz Sanu. W wyniku wezbrań powstaje cofka przy ujściu lewostronnych dopływów Wisły: Nidy i Czarnej Staszowskiej, Koprzywianki, Opatówki, Kanału Strumień i Kamiennej. Intensywne opady atmosferyczne i gwałtowne roztopy wiosenne w paśmie Gór Świętokrzyskich są także przyczyną wezbrań rzek i strumieni górskich w rejonie źródeł Bobrzy, Lubrzanki oraz Kamionki w pobliżu Zagnańska i Łącznej, jak również na terenie Łysogór, z których wypływają rzeki Psarka, Świślina i Pokrzywianka. Tereny zagrożone powodzią obejmują łącznie ok. 44 700 ha gruntów ornych, 7 900 gospodarstw rolnych, 1 650 zakładów pracy, 44 100 mieszkańców i 30 100 sztuk inwentarza.⁶² Natomiast susza od połowy ubiegłego wieku w regionie wystąpiła kilkakrotnie, czasami przez dwa bądź trzy lata z rzędu. W ostatnim czasie susza wystąpiła w 2003 r. oraz latem 2006 r., kiedy skutki suszy były odczuwalne prawie w całym kraju. W wyniku suszy w 2003 r. ogłoszono stan klęski żywiołowej w gminie Wilczyce w zlewni Opatówki.

⁶¹ Lokalne Centra Obsługi Inwestora – region Świętokrzyski

⁶² Program Ochrony Środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2007-2015, projekt luty 2007, Kielce

4.7.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Dokument RPOWŚ 2014-2020 zakłada realizację działań związanych z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym redukcją CO₂ oraz z zakresu rozwoju małej retencji. Wskazany zakres tematyczny będzie w największym stopniu dotyczył uwarunkowań klimatycznych i zmienności tych uwarunkowań.

W myśl zapisów dokumentu Biała księga. Adaptacje do zmian klimatu: europejskie ramy działania, działania ukierunkowane na redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym CO₂ mają istotne znaczenie dla ograniczania zmian klimatu.

Poniżej oceniono tylko te osi priorytetowe, które mogą mieć dostrzegalny wpływ na analizowany komponent.

Oś priorytetowa 1. Innowacje i nauka. Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka

Rozwój technologii i innowacji, a w konsekwencji wdrażanie innowacji w przedsiębiorstwach (priorytet inwestycyjny 1.1., 1.2.) może prowadzić do stosowania technologii mniej uciążliwych dla środowiska, w tym zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza. Interwencja skierowana w celu unowocześnienia sprzętu, maszyn, wdrożenia technologii informacyjno-komunikacyjnych w MŚP (oś priorytetowa 2) może przyczynić się do ograniczania presji tych przedsiębiorstw na środowisko, w tym na jakość powietrza.

Konsekwencją przyjętych kierunków działań może być stosowanie technologii bardziej energo- i surowcooszczędnych, przyczyniających się do redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym CO₂. Działania z zakresu redukcji CO₂ są kluczowe w dążeniu do wypełnienia klimatycznych zobowiązań, jaki spoczywają na naszym kraju.

Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia

Zwiększenie produkcji i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (priorytet inwestycyjny 4.1., 4.2., 4.3), poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach (priorytet inwestycyjny 4.2) oraz infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym (priorytet inwestycyjny 4.3) będzie miało istotne znaczenie w zakresie redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym gazów cieplarnianych. Działania te będą miały znaczenie dla ograniczania czynników generujących zmiany klimatyczne. Wsparcie dla realizacji inwestycji związanych z założeniami planów niskoemisyjnych, w tym poprawa infrastruktury w kierunku energooszczędnej (np. modernizacja oświetlenia) oraz wsparcie ekologicznego transportu publicznego (priorytet inwestycyjny 4.5) przyczyni się do redukcji emisji gazów cieplarnianych. Zwiększenie wydajności systemu ciepłowniczego (priorytet

inwestycyjny 4.5) poprzez redukcję emisji szkodliwych substancji do atmosfery wpłynie na poprawę jakości powietrza.

Zgodnie z założeniami RPOWŚ 2014-2020 wsparciem może zostać objęta infrastruktura do dystrybuowania energii. W tym przypadku należałoby starać się zwiększyć inwestowanie w sieci podziemne, z uwagi iż napowietrzne linie dystrybucyjne narażone są na ekstremalne zjawiska, wynikające ze zmian klimatu.

Podnoszenie świadomości ekologicznej w zakresie korzyści wynikających z preferowania ekologicznych źródeł energii i efektywnego gospodarowania energią (priorytet inwestycyjny 4.5), będzie wpływać na zwiększanie świadomości dotyczących problemów środowiskowych i możliwości przeciwdziałaniu im, w tym właśnie zmianom klimatycznym. Promocja i zwiększanie świadomości na temat budownictwa zeroemisyjnego oraz budownictwa pasywnego może mieć również wpływ na stosowanie przez społeczeństwo technologii/rozwiązań bardziej przyjaznych środowisku.

Zakładane działania osi priorytetowej przyczyniać się będą do poprawy warunków mikroklimatycznych obszarów.

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

Wsparcie dla działań ukierunkowanych na zwiększanie ochrony przed zagrożeniami naturalnymi, w wyniku realizacji zbiorników małej retencji oraz wsparcie systemu wczesnego reagowania i ratownictwa w sytuacji zagrożeń katastrofalnych (priorytet inwestycyjny 5.2) przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa społeczeństwa oraz zwiększenia możliwości gromadzenia wody w przypadkach wystąpienia zagrożeń, wynikających również ze zmian klimatu. Zakładane działania będą przyczyniać się do efektywniejszej adaptacji społeczeństwa w sytuacjach wystąpienia zjawisk naturalnych. Zwiększenie poziomu retencji w wyniku realizacji inwestycji wspieranych w ramach priorytetu inwestycyjnego 5.2 może potencjalnie pozytywnie wpływać na lokalne warunki klimatyczne.

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja

Wsparcie dla rozwoju transportu o mniejszej presji na środowisko naturalne i zdrowie ludzi, poprzez realizację działań z zakresu rozwoju infrastruktury kolejowej, jako mniej zanieczyszczającej środowisko w stosunku do transportu indywidualnego, prowadzić powinno do redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza związanej z rozwojem transportu drogowego.

Oś priorytetowa 6. Rozwój miast

Zakładany kierunek działań prowadzący do niższego zużycia energii oraz dywersyfikacji źródeł energii w kierunku energii odnawialnej w infrastrukturze

publicznej (priorytet inwestycyjny 4.3.) powinno wpływać na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza i poprawy jakości tego komponentu. Przyjęty kierunek działań (priorytet inwestycyjny 4.5) dotyczący wsparcia dla realizacji planów niskoemisyjnych, poprzez zwiększenie produkcji i wykorzystania OZE, poprawę stanu infrastruktury (oświetlenie) na bardziej energooszczędną, wsparcie ekologicznego transportu publicznego, prowadzić będzie do redukcji emisji gazów cieplarnianych, mających wpływ na zachodzące zmiany klimatyczne. W ramach priorytetu istotnym kierunkiem działań będzie edukacja zwiększającą świadomość społeczeństwa na temat istoty wykorzystywania ekologicznych źródeł energii i efektywnego gospodarowania energią, co w konsekwencji powinno prowadzić do poszerzania działań bardziej ekologicznych w codziennym życiu człowieka, mających wpływ na zmniejszanie emisji zanieczyszczeń do środowiska, w tym atmosfery, generowanych działalnością człowieka.

Przewidywanie działania wspierane w ramach omawianych osi priorytetowych RPOWŚ 2014-2020 prowadzące do ograniczania emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń będą ważnym elementem, wpisującym się w kierunki działań m.in. dokumentu Białej Księgi. Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania oraz założeń Strategii SPA 2020⁶³.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów/działań na klimat:

Oddziaływania o charakterze pozytywnym:

- redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym CO₂ (gospodarka niskoemisyjna, wzrost efektywności energetycznej i wykorzystywania OZE, niskoemisyjny transport publiczny) przyczyniać się będzie do poprawy mikroklimatu regionu oraz będzie prowadzić do ograniczania niekorzystnych zmian klimatu; (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe).

Oddziaływania o charakterze negatywnym:

- potencjalny negatywny wpływ na jakość powietrza, w tym mikroklimat regionu nastąpi w wyniku wzrostu m.in. zanieczyszczeń CO₂ w przypadku istotnego zwiększenia natężenia ruchu indywidualnych użytkowników na zmodernizowanych, rozbudowanych drogach, jako bardziej atrakcyjnych dla indywidualnych użytkowników), (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe),
- potencjalny negatywny wpływ na jakość powietrza, w tym emisji gazów cieplarnianych wpływających na lokalny mikroklimat obszaru zainwestowanego nowymi, bądź rozbudowanym przedsiębiorstwami (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, długookresowe).

⁶³ Strategia adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu – SPA 2020, przyjęty przez Radę Ministrów, w dniu 29.10.2013 r.

4.8. Różnorodność biologiczna, flora, fauna

4.8.1. Charakterystyka aktualnego stanu

W regionie świętokrzyskim występuje bardzo bogata, zróżnicowana i często unikatowa szata roślinna, w tym rzadkie okazy roślinności stepowej, górskiej, bagiennej oraz jedyne w Polsce centralnej zbiorowiska słonorośli. Występuje tu również wiele rzadkich, chronionych i zagrożonych gatunków zwierząt.⁶⁴

Województwo świętokrzyskie można umownie podzielić na trzy regiony charakteryzujące się odmiennymi cechami środowiska przyrodniczego:

- obszar świętokrzyski: położony w centralnej i północnej części województwa, jest to obszar o charakterze wyżynno-górskim, obejmujący Góry Świętokrzyskie. Cały obszar charakteryzuje się występowaniem dużych kompleksów leśnych, posiadających w wielu miejscach zachowane naturalne drzewostany Puszczy Świętokrzyskiej, Łżeckiej, Pilickiej oraz duże kompleksy leśne - lasów włoszczowskich. Występują tu cenne pod względem siedliskowym i przyrodniczym struktury drzewostanów, które zachowały w wielu miejscach charakter naturalnych zbiorowisk leśnych. Świadczy o tym trwałość na właściwych siedliskach wielu cennych gatunków drzew jak: jodła pospolita, buk zwyczajny, modrzew polski, cis pospolity oraz rzadkich gatunków flory wyżynnej i górskiej. Głównym gatunkiem panującym w lasach jest sosna, ponadto występują tu takie gatunki jak jodła, dąb, jesion, klon, jawor, olszę, buk, świerk i topola.

Fauna reprezentowana jest przez wiele gatunków unikatowych jak np. relikw polodowcowy z grupy widelnic, pluskwiak wodny (występujący tylko na Świętym Krzyżu), niezwykle rzadkie gatunki pająków (na Łysicy), relikwowe gatunki ślimaków z rodzaju świdrzyk oraz największy z nagich ślimaków pomrów czarniawy.

- Obszar jędrzejowsko-staszowski: okala subregion świętokrzyski od południowego zachodu i południowego wschodu, posiada charakter równinno-dolinny i charakteryzuje się zróżnicowaną lesistością. Obszar ten zachował swój rolniczy, mało przekształcony krajobraz, miejscami o wybitnych walorach przyrodniczych. Szaty roślinna tego obszaru wyróżnia się na mapie przyrodniczej Polski. Występujące tu zbiorowiska kserotermiczne są bogate w gatunki, które mają na tym obszarze jedyne w kraju stanowiska. Można tu spotkać gatunki takie jak: jaskier iliryski, stulisz miotłowy, rezeda mała, gęsiówka uszkowata, groszek pannoński, szyplin jedwabisty, przewiercień cienki czy sierpiak różnolistny. Znajduje się tu również jedna z najmocniejszych w Polsce populacji dziewięciosa

⁶⁴ Stan środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2007-2008 – Raport, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kielce 2009.

- popłocholistnego. Innym, zasługującym na uwagę zbiorowiskiem są halofity. Największym śródładowym skupiskiem roślin słonoroślowych w województwie świętokrzyskim jest rezerwat Owczary. Województwo świętokrzyskie jest również ostoją dla wielu rzadkich gatunków. Spośród ssaków należy wymienić nocka Bechsteina, koszatkę i chomika – gatunki wpisane na Czerwoną Listę Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce. Z ptaków: cietrzewia, kulona, kobczyka czy puszczyka uralskiego. Dolina Nidy stanowi cenne miejsce lęgowe dla wielu gatunków ptaków, Na tym obszarze zarejestrowano co najmniej 30 gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej (np. bączek, błotniak łąkowy, stawowy i zbożowy, krwawodziób) i 10 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt (np. ślepowron, kropiatka, sowa błotna, bąk). Ponadto występują tu chrząszcze: pachnica dębowa – gatunek priorytetowy z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej, jelonek rogacz – objęty w Polsce ścisłą ochroną prawną.
- Obszar sandomiersko-kazimierski: obejmuje wschodnią i południową część województwa. Cechuje się krajobrazem wyżynnym, poprzecinanym licznymi dolinami rzek i formami erozyjnymi. Posiada wysoką jakość gleb oraz niską lesistość, dominuje tu intensywne rolnictwo.^{65,66}

4.8.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia

Głównym założeniem omawianej osi priorytetowej, jest zwiększenie poziomu wykorzystania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł oraz poprawa efektywności energetycznej. W związku z realizacją planowanych inwestycji, znacznie wzrośnie produkcja oraz wytwarzanie energii z OZE.

Przewiduje się realizację inwestycji dotyczących budowy oraz modernizacji jednostek, które wytwarzają energię elektryczną oraz ciepłą wykorzystując w tym celu m. in. biogaz, biomasę, energię wiatru oraz wody, energię słoneczną (produkcja energii oparta na kolektorach słonecznych jak i ogniwach fotowoltaicznych).

Rozwój energetyki wiatrowej może negatywnie wpłynąć na awifaunę i chiropterofaunę analizowanego obszaru, z uwagi na kolizję zwierząt z turbinami wiatraków. Wielkość wpływu uzależniona będzie od mocy planowanych elektrowni i od miejsca lokalizacji obiektów. Uwzględnianie przy lokalizacji obiektów szlaków migracji zwierząt, ograniczy ich niepożądany wpływ na awifaunę. Prawidłowo zlokalizowane i rozmieszczone elektrownie wiatrowe nie mają znaczącego negatywnego

⁶⁵ Stan środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2009-2010 – Raport, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kielce 2011.

⁶⁶ Stan środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2007-2008 – Raport, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kielce 2009.

oddziaływania na środowisko, w tym na awifaunę.⁶⁷ Planowane działania dotyczące budowy małych elektrowni wodnych (MEW), mogą wpływać negatywnie na migrację ichtiofauny w cieku oraz ekosystemy zależne od wód.

Wykorzystywanie biomasy będzie związane z powstawaniem upraw energetycznych mogących wpływać na różnorodność agroekosystemów.

W ramach planowanych działań brak jest jednak zapisów odnoszących się do wymagań w zakresie planowanych inwestycji, tak by ich wpływ na środowisko, w tym florę i faunę, był jak najmniejszy. Istotnym jest zatem analiza potencjalnych lokalizacji planowanych inwestycji dotyczących energetyki wiatrowej i wodnej, pod kątem występowania cennych gatunków i siedlisk flory i fauny. Należy uwzględnić fakt, że wszystkie tego typu inwestycje powinny mieć wykonaną rzetelną ocenę oddziaływania na środowisko, która wykaże wariant najbardziej przyjazny środowisku (szczególnie pod kątem ochrony cennych gatunków flory i fauny), który będzie realizowany, jeśli okaże się wykonalny technicznie i racjonalny ekonomicznie.

W ramach osi przewiduje się również wsparcie dla budowy instalacji do produkcji biokomponentów i biopaliw oraz wykorzystania energii geotermalnej. Planowane działania mogą mieć potencjalnie negatywny wpływ na florę i faunę szczególnie w fazie realizacji inwestycji w związku z potencjalną wycinką drzew i krzewów, emisją hałasu wytwarzanego przez sprzęt budowlany oraz wibracje. Dlatego minimalizację tych czynników należy przeprowadzić przez dostosowanie harmonogramu prac do okresów lęgowych.

Wykorzystanie do produkcji energii ogniw fotowoltaicznych, może potencjalnie negatywnie oddziaływać na faunę regionu. Farmy fotowoltaiczne mogą bowiem zaburzać migrację zwierząt, powodować efekt lustro wody, olśnienia i efekt termiczny. Negatywny wpływ na faunę wynika głównie z niekorzystnej lokalizacji farm – np. na łąkach będących miejscem żerowania i gniazdowania chronionych gatunków ptaków lub w sąsiedztwie korytarzy migracyjnych. Istotny jest zatem właściwy dobór lokalizacji tego typu obiektów.

W ramach poprawy efektywności energetycznej, negatywnym wpływem na stan miejskich populacji zwierząt może odznaczać się planowana termomodernizacja budynków, poprzez ograniczanie dostępnych dla nich siedlisk i śmierć osobników w czasie realizacji prac.

Osiągnięcie wysokiej efektywności energetycznej oraz zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł, wpłynie również pozytywnie na środowisko naturalne województwa, w tym na florę i faunę. Zmniejszy się wielkość emisji gazów cieplarnianych, które mogą powodować zakwaszenie środowiska będące zjawiskiem niekorzystnym dla flory i fauny.

⁶⁷ Chylarecki P., Paślawska A. „Wytyczne w zakresie oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na ptaki”, Szczecin, 2008 r.

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

W ramach osi priorytetowej przewiduje się realizację działań których celem będzie m.in. promowanie dostosowania do zmian klimatu, ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów.

Wspierane będą działania dotyczące rozwoju systemu gospodarki odpadami, inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, działania ukierunkowane na przeciwdziałanie klęskom żywiołowym oraz zabezpieczanie przeciwpowodziowe. Zaprogramowane priorytety inwestycyjne w ramach osi, wspierające inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, znacząco wpłyną na ochronę i poprawę środowiska naturalnego.

Planowanie jest wspieranie inwestycji dotyczących budowy lub modernizacji zbiorników małej retencji na terenie województwa świętokrzyskiego. W związku z realizacją tego typu inwestycji, istnieje możliwość wystąpienia negatywnego oddziaływania na korytarze migracji zwierząt związanych z wodą (ptaki, ryby, mięczaki) w dolinach rzek, a także na istniejące ekosystemy rzeczne poprzez przekształcanie ich w ekosystemy wód stojących. Pozytywnym aspektem budowy zbiorników może być wykształcenie się nowych siedlisk.

Planowane działania w zakresie modernizacji gospodarki wodno-ściekowej przyczynią się do poprawy jakości wody i pośrednio pozytywnie wpłyną na stan ekosystemów wodnych i zależnych od wód oraz poprawę warunków bytowania roślin i zwierząt.

Planowane działania dotyczące promocji dziedzictwa naturalnego regionu oraz jego wykorzystania do celów turystycznych mogą spowodować wzmożony ruch turystyczny na obszarach cennych przyrodniczo, co wiąże się potencjalnie ze zwiększoną antropopresją na cenne siedliska i może się przyczyniać do zaburzeń w ich dotychczasowej różnorodności biologicznej. Przewiduje się jednak prowadzenie zrównoważonego i przyjaznego środowisku rozwoju tej gałęzi turystyki, co znacznie zminimalizuje negatywny wpływ na stan siedlisk i gatunków.

Kluczowy pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną, florę i faunę województwa będą miały zadania wynikające z *Priorytetu inwestycyjnego 6.4. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę.* Realizacja priorytetu przyczyni się do poprawy i ochrony obszarów cennych przyrodniczo na terenie województwa. Priorytet inwestycyjny ukierunkowany jest na wsparcie obszarów cennych przyrodniczo, w tym objętych formami ochrony przyrody (parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, w tym położonych na obszarach NATURA 2000, obszarów chronionego krajobrazu) w tym inwestycje dotyczące wyposażenia i bazy technicznej tych obiektów, a także opracowywanie planów ochrony i planów zadań ochronnych. Wspierane będą działania ukierunkowane na: ochronę poprawę warunków cennych siedlisk przyrodniczych i gatunków na terenie województwa. W celu promowania różnorodności biologicznej do wsparcia przewiduje

się realizacji inwestycji w zakresie tworzenia obiektów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich.

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja

Założenia osi priorytetowej dotyczą realizacji inwestycji, które służyć będą poprawie funkcjonowania systemu transportowego w regionie. Planuje się udzielanie wsparcia dla inwestycji związanych z budową, rozbudową i przebudową infrastruktury drogowej (głównie drogi wojewódzkie). Planowane inwestycje dotyczące m.in. budowy/rozbudowy infrastruktury transportowej, mogą wpłynąć negatywnie na różnorodność biologiczną regionu. Powyższe działania mogą wiązać się z potencjalnym zniszczeniem siedlisk, bądź pogorszeniem ich stanu, w wyniku zajęcia terenu, hałasu, zanieczyszczenia powietrza i zaburzenia ciągłości korytarzy ekologicznych. W ramach planowanych działań brak jest zapisów odnoszących się do wymagań w zakresie planowanych inwestycji, tak by ich wpływ na środowisko przyrodnicze, w tym obszary chronione, był jak najmniejszy. Realizacja inwestycji liniowych związana jest jednak z uzyskiwaniem stosownych decyzji, których nieodłącznym elementem jest ocena oddziaływania na środowisko, analizująca wpływ inwestycji w zakresie oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska, w tym florę i faunę. Na tym etapie powinny być wskazywane odpowiednie działania minimalizujące negatywne oddziaływanie inwestycji na poszczególne komponenty środowiska. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego negatywnego oddziaływania na cele obszarów Natura 2000.

Oś priorytetowa 6. Rozwój miast

Celem osi priorytetowej *Rozwój miast* jest przede wszystkim poprawa konkurencyjności miasta Kielce jego wraz z jego obszarem funkcjonalnym. Przewiduje się również wsparcie rozwoju miast i miasteczek w województwie świętokrzyskim. Wspierane będą działania dotyczące efektywności energetycznej i promowania strategii niskoemisyjnych, zwiększania mobilności regionalnej oraz inwestycje w rozwój infrastruktury edukacyjnej.

Działania związane ze wspieraniem efektywności energetycznej i promowania strategii niskoemisyjnych przyczynią się do zmniejszenia wielkość emisji gazów cieplarnianych, które mogą powodować zakwaszenie środowiska będące zjawiskiem niekorzystnym dla flory i fauny. Wspieranie termomodernizacji budynków może spowodować ograniczanie dostępnych siedlisk dla miejskich populacji zwierząt i śmierć osobników w czasie realizacji prac.

Planowane działania związane z ochroną i przywróceniem różnorodności biologicznej przyczynią się do poprawy i ochrony obszarów cennych przyrodniczo na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz wykorzystania tych zasobów dla rozwoju turystyki. Przewiduje się prowadzenie zrównoważonego i przyjaznego środowisku rozwoju gałęzi turystyki, co znacznie zminimalizuje negatywny wpływ na stan siedlisk i gatunków. Pomimo tego, wzmożony ruch turystyczny może w niewielkim stopniu oddziaływać negatywnie na florę i faunę regionu. Istotna jest zatem właściwa

lokalizacja ścieżek edukacyjnych i turystycznych, tak by prowadzić je poza siedliskami chronionymi.

Inwestycje polegające na budowie, przebudowie dróg różnych kategorii należących do sieci połączeń gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, mogą wpływać negatywnie na różnorodność biologiczną obszaru i mogą wiązać się z potencjalnym zniszczeniem siedlisk, bądź pogorszeniem ich stanu, w wyniku zajęcia terenu, hałasu, zanieczyszczenia powietrza i zaburzania ciągłości korytarzy ekologicznych.

Pozostałe osie priorytetowe

Założenia pozostałych osi priorytetowych skupiają się na realizacji projektów w zakresie wspierania innowacyjności i nauki, rynku pracy, usług publicznych, edukacji oraz problemów społecznych, a więc bezpośrednio nie mających wpływu na środowisko naturalne, w tym na różnorodność biologiczną oraz florę i faunę.

Wymienione działania dotyczące wspierania nauki, edukacji, rynku pracy, jeśli będą wiązały się z tworzeniem nowych firm lub rozbudową istniejących obiektów, mogą negatywnie oddziaływać na florę i faunę regionu. Szczególnie będzie to odczuwalne w fazie budowy obiektów, gdyż może wtedy dojść do zniszczenia bądź uszczuplenia powierzchni flory.

Pozostałe priorytety będą miały też pośrednie pozytywne znaczenie w kontekście kształtowania właściwych postaw wobec środowiska oraz kształcenia wysokiej jakości specjalistów. W perspektywie długoterminowej będą one więc pozytywnie oddziaływać na różnorodność biologiczną.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów/działań na różnorodność biologiczną, florę i faunę

Oddziaływania o charakterze pozytywnym:

- poprawa efektywności energetycznej wpłynie pozytywnie na środowisko naturalne województwa, w tym również na florę i faunę, w związku ze zmniejszeniem emisji gazów cieplarnianych (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe);
- ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej przyczyni się do poprawy i ochrony obszarów cennych przyrodniczo na terenie województwa (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe),
- wspieranie inwestycji hydrotechnicznych dotyczących budowy nowych zbiorników może wpłynąć pozytywnie na wykształcenie się nowych siedlisk (oddziaływanie bezpośrednie, krótko, średnio i długookresowe);
- planowane działania w zakresie modernizacji gospodarki wodno-ściekowej przyczynią się do poprawy jakości wody i pośrednio pozytywnie wpłyną na stan ekosystemów wodnych i zależnych od wody oraz poprawę warunków bytowania roślin i zwierząt (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe);

- działania dotyczące wspierania nauki, edukacji, rynku pracy, mogą jednak mieć pośrednie znaczenie w kontekście kształtowania właściwych postaw wobec środowiska oraz kształcenia wysokiej jakości specjalistów. W perspektywie długoterminowej będą one więc pozytywnie oddziaływać na różnorodność biologiczną (oddziaływanie pośrednie, średnio i długookresowe).

Oddziaływania o charakterze negatywnym:

- rozwój gałęzi OZE, w tym energetyki wiatrowej, hydroenergetyki, upraw energetycznych, energii słonecznej, może negatywnie wpłynąć na różnorodność biologiczną, florę i faunę województwa, poprzez kolizje zwierząt z turbinami wiatraków, utrudnienia w migracji ichtiofauny czy zmniejszanie różnorodności agroekosystemów, efekt termiczny i efekt olśnienia (oddziaływanie krótko-, średnio-i długoterminowe, bezpośrednio i pośrednie);
- planowana termomodernizacja budynków może wpłynąć negatywnie na stan miejskich populacji zwierząt poprzez ograniczanie dostępnych dla nich siedlisk i śmierć osobników w czasie realizacji prac (oddziaływanie krótko-, średnio i długoterminowe, bezpośrednio i pośrednie);
- działania dotyczące promocji dziedzictwa naturalnego regionu oraz jego wykorzystaniu do celów turystycznych mogą spowodować wzmożony ruch turystyczny na obszarach cennych przyrodniczo, co wiąże się ze zwiększoną antropopresją na cenne siedliska i może się przyczyniać do zaburzeń w ich dotychczasowej różnorodności biologicznej (oddziaływanie krótko-, średnio i długoterminowe, bezpośrednio i pośrednie);
- działania związane z rozwojem sieci transportowej mogą wiązać się z potencjalnym zniszczeniem siedlisk bądź pogorszeniem ich stanu w wyniku zajęcia terenu oraz przyczyniać się do zaburzania ciągłości korytarzy ekologicznych (oddziaływanie bezpośrednio, krótko, średnio i długookresowe);
- wspieranie inwestycji dotyczących budowy lub modernizacji zbiorników małej retencji na terenie województwa świętokrzyskiego może powodować negatywne oddziaływanie na korytarze migracji zwierząt związanych z wodą (ptaki, ryby, mięczaki) (oddziaływanie bezpośrednio, krótko, średnio i długookresowe);
- działania związane z tworzeniem nowych firm lub rozbudową istniejących obiektów, mogą potencjalnie negatywnie oddziaływać na florę i faunę regionu.

4.9. Obszary chronione, w tym obszary Natura 2000

4.9.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Materiały dotyczące obszarów chronionych pochodzą z dokumentów i danych publikowanych przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska oraz Główny Urząd Statystyczny.

Głównym aktem prawnym, regulującym system ochrony przyrody w Polsce jest Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm). Zgodnie z zapisami w/w ustawy, formami ochrony przyrody w Polsce są:

- parki narodowe;
- rezerваты przyrody;
- parki krajobrazowe;
- obszary chronionego krajobrazu;
- obszary Natura 2000;
- pomniki przyrody;
- stanowiska dokumentacyjne;
- użytki ekologiczne;
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Rejon województwa świętokrzyskiego jest obszarem cennym przyrodniczo, dlatego też ustanowiono tu wiele obszarów oraz obiektów prawnie chronionych tworzących system ochrony przyrody. Sumaryczna powierzchnia obszarów objętych ochroną prawną na terenie województwa wg stanu na dzień 31.12.2012 wynosi 755645,9 ha co stanowi 64,5% jego powierzchni, zajmując pod tym względem pierwsze miejsce w kraju.

Obszary prawnie chronione nie są rozmieszczone równomiernie. Najuboższe pod tym względem są wschodnie i południowo-wschodnie części województwa, głównie powiaty: opatowski, sandomierski i kazimierski, co jest spowodowane przede wszystkim intensywnym użytkowaniem rolniczym tego terenu. Lokalizację obszarów chronionych na terenie województwa prezentuje Rys. nr 1.

Według danych pochodzących z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach⁶⁸, w granicach województwa świętokrzyskiego występują następujące formy ochrony przyrody:

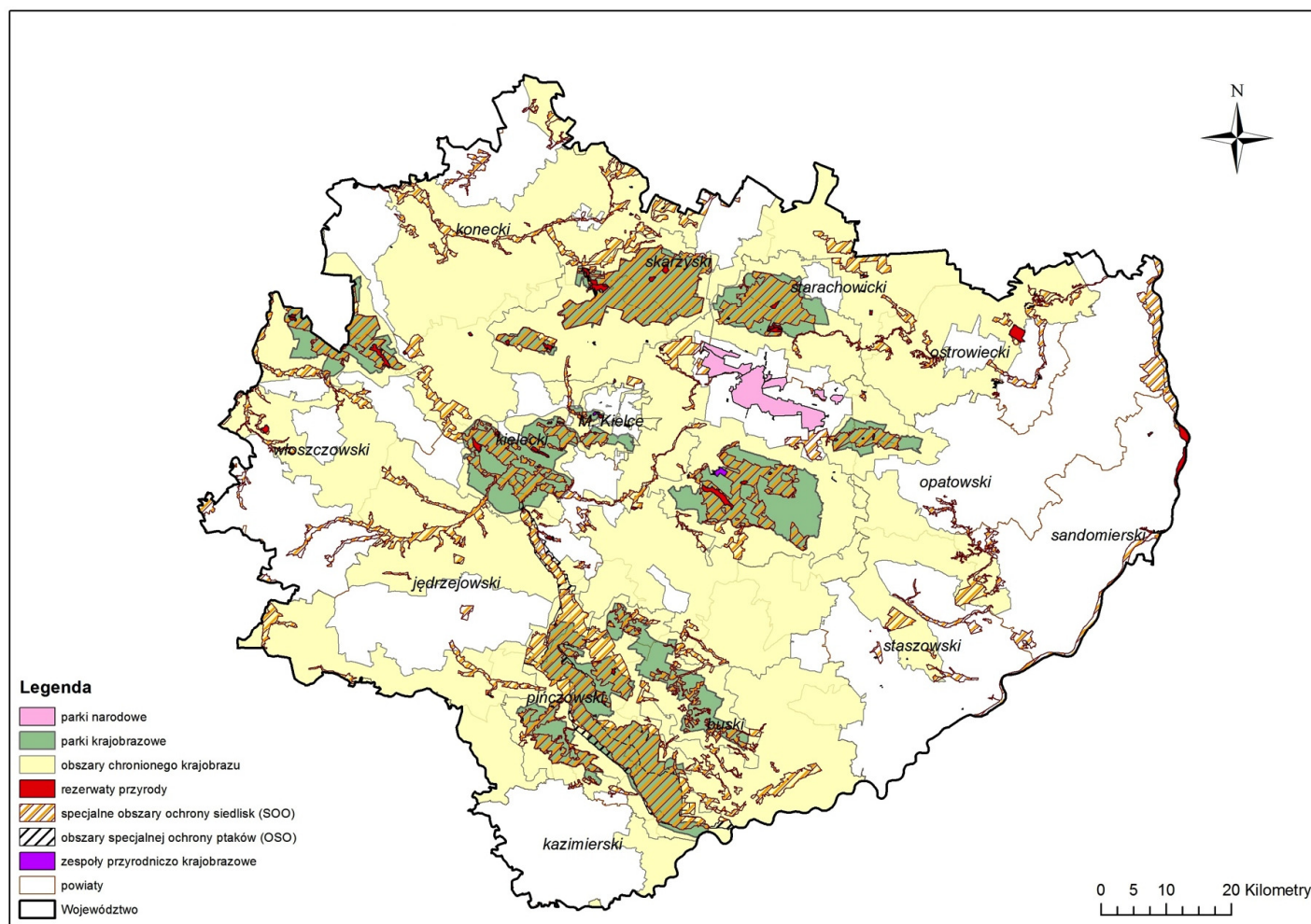
- ✓ 1 park narodowy (Świętokrzyski Park Narodowy) (stan na 04.04.2013 r.),
- ✓ 9 parków krajobrazowych (stan na 29.11.2013 r.):
 - Szaniecki Park Krajobrazowy,
 - Nadnidziański Park Krajobrazowy,
 - Kozubowski Park Krajobrazowy,
 - Jeleniowski Park Krajobrazowy,
 - Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy,
 - Sieradowicki Park Krajobrazowy,
 - Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy,
 - Chęciński-Kielecki Park Krajobrazowy,
 - Przedborski Park Krajobrazowy.
- ✓ 21 obszarów chronionego krajobrazu (stan na 29.11.2013 r.):
 - Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko-Szydłowieckie,
 - Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu,

⁶⁸ <http://bip.kielce.rdos.gov.pl/>

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej,
 - Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Solecko-Pacanowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Miechowsko-Działoszycki Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Koszycko-Opatowiecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Jeleniowski-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Suchedniowsko-Oblęgarski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Sieradowicki Obszar Chronionego-Krajobrazu,
 - Cisowsko-Orłowiński Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Jeleniowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Kozubowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Szaniecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Świętokrzyski Obszar Chronionego Krajobrazu.
- ✓ 72 rezerваты przyrody (stan na 07.03.2014 r.),
- ✓ 2 obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) (stan na 2013 r.):
- Małopolski Przełom Wisły (PLB140006),
 - Dolina Nidy (PLB260001).
- ✓ 38 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty - projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) (ujęte w decyzji wykonawczej Komisji z dnia 07.11.2013 r. w sprawie przyjęcia siódmego, zaktualizowania wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny Dz. U. UE l. 350 z 21.12.2013):
- Ostoja Nidziańska (PLH260003); Ostoja Przedborska (PLH260004); Przełom Wisły w Małopolsce (PLH060045); Lasy Suchedniowskie (PLH260010); Wzgórza Kunowskie (PLH260039); Ostoja Pomorzany (PLH260030); Ostoja Kozubowska (PLH260029); Ostoja Jeleniowska (PLH260028); Ostoja Gaj (PLH260027); Ostoja Brzeźnicka (PLH260026); Krzemionki Opatowskie (PLH260024); Kras Staszowski (PLH260023); Dolina Warkocza (PLH260021); Dolina Górnej Mierzawy (PLH260017); Dolina Czarnej Nidy (PLH260016); Dolina Bobrzy (PLH260014); Dolina Białej Nidy (PLH260013); Ostoja Szaniecko-Solecka (PLH260034); Uroczysko Pięty (PLH260012); Dolina Mierzawy (PLH260020); Ostoja Sieradowicka (PLH260031); Przełom Lubrzanki (PLH260037); Uroczyska Lasów Starachowickich (PLH260038); Dolina Krasnej (PLH260001); Lasy Cisowsko-Orłowińskie (PLH260040); Lasy Skarżyskie (PLH260011); Ostoja Żyznów (PLH260036); Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie (PLH260041);

Góry Pieprzowe (PLH260022); Tarnobrzaska Dolina Wisły (PLH180049); Łysogóry (PLH260002); Dolina Czarnej (PLH260015); Ostoja Wierzejska (PLH260035); Ostoja Stawiany (PLH260033); Ostoja Sobkowsko-Korytnicka (PLH260032); Ostoja Barcza (PLH260025); Dolina Górnej Pilicy (PLH260018); Dolina Kamiennej (PLH260019).

- ✓ 672 pomniki przyrody (stan na 05.12.2013),
- ✓ 11 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (stan na 03.09.2013),
- ✓ 100 użytków ekologicznych (stan na 03.09.2013),
- ✓ 14 stanowisk dokumentacyjnych (stan na 18.01.2013).

Rysunek 4. Lokalizacja obszarów chronionych na terenie województwa świętokrzyskiego (Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GDOŚ)

Obszary Natura 2000, utworzone na mocy dyrektyw unijnych tzw. Ptasiej⁶⁹ oraz Siedliskowej⁷⁰, są najmłodszą formą ochrony przyrody w Polsce. Pod pojęciem obszarów Natura 2000 rozumie się obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO), specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) lub obszary mające znaczenie dla Wspólnoty.

W ramach sieci NATURA 2000 na terenie województwa, wyznaczono 2 ostoje ptasie (OSO) o powierzchni 21982,3 ha (co stanowi 1,9% powierzchni województwa), oraz 38 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (projektowanych SOO) o łącznej powierzchni 156076,5 ha, co stanowi 13,3% powierzchni województwa.⁷¹

Najcenniejsze przyrodniczo obszary województwa, odznaczające się największą bioróżnorodnością pełnią funkcję węzłów ekologicznych o randze międzynarodowej i krajowej.

Węzły ekologiczne o randze międzynarodowej to:

- obszar świętokrzyski (znaczna część Gór Świętokrzyskich),
- obszar buski (najwartościowsze fragmenty Niecki Nidziańskiej),
- obszar środkowej Wisły (dolina Wisły od Sandomierza w dół rzeki).

Węzły ekologiczne o randze krajowej to:

- obszar przedborski (najwartościowsze fragmenty Wyżyny Przedborskiej),
- obszar cisowsko-orłowiński (pd.-wsch. część Gór Świętokrzyskich),
- obszar nidziański (dolina Nidy),
- obszar miechowski (wschodnie obrzeże Wyżyny Miechowskiej)⁷².

4.9.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Blisko 65% obszaru województwa świętokrzyskiego objęte jest formami ochrony przyrody, a obszary Natura 2000 zajmują ok. 15% powierzchni analizowanego terenu. Dlatego też należy przeprowadzić analizę potencjalnego wpływu planowanych do realizacji działań w ramach poszczególnych priorytetów RPOWŚ na obszary chronione, w tym Natura 2000.

Ze względu na ogólność zapisów RPOWŚ 2014-2010, nie obejmującą wskazania konkretnych działań inwestycyjnych, przewidywany wpływ na obszary chronione można traktować jedynie jako potencjalny. Szczegółowe oceny oraz konkretne działania minimalizujące możliwe negatywne oddziaływania należy przełożyć na etap oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych projektów inwestycyjnych. Na obecnym etapie nie można jednoznacznie zidentyfikować, w jakim stopniu podejmowane

⁶⁹ Dyrektywa 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.

⁷⁰ Dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

⁷¹ Ochrona środowiska 2013, GUS, Warszawa 2013 r.

⁷² Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2011 r.

w ramach analizowanego dokumentu działania będą oddziaływać na cele ochrony form ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000. Nie znana jest bowiem ani lokalizacja planowanych inwestycji, ani ich zakres.

Poniższe rozważania mają więc znaczny stopień ogólności. W celu przedstawienia potencjalnych oddziaływań zaplanowanych priorytetów/działań na obszary chronione, zidentyfikowano główne grupy przedsięwzięć mogące oddziaływać na poszczególne formy ochrony przyrody. Rozważania dotyczące przewidywanego wpływu zidentyfikowanych przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym na poszczególne formy przyrody, w tym: parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe przedstawiono w poniższej tabeli. Nie przewiduje się aby planowane do realizacji inwestycje były lokalizowane w granicach parku narodowego, czy rezerwatów przyrody.

Z uwagi na szczególne walory przyrodnicze obszarów Natura 2000, ocenę oddziaływań na te obszary, zawarto w dalszej części rozdziału.

Tabela 2. Identyfikacja przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym, mogących oddziaływać na poszczególne formy ochrony przyrody (za wyjątkiem obszarów Natura 2000), w ramach poszczególnych celów operacyjnych RPOWŚ na lata 2014-2020.

Forma ochrony przyrody	Przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnych, planowane w ramach poszczególnych celów operacyjnych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020				
	Inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej	Inwestycje w zakresie ochrony powietrza i energetyki, w tym energetyki odnawialnej	Inwestycje w zakresie gospodarki wodnej, ochrony przeciwpowodziowej	Inwestycje w zakresie budowy nowych przedsiębiorstw	Inwestycje drogowe, transportowe
Parki krajobrazowe	Inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej nie będą w negatywny sposób oddziaływać na parki krajobrazowe. Przyczyniać się będą do poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych, poprzez zmniejszenie presji ze strony nieuregulowanej gospodarki wodno-ściekowej. W parkach krajobrazowych zakazana jest realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody parku krajobrazowego). Zakazy te nie dotyczą inwestycji celu publicznego. Każdorazowo jednak, podczas planowania inwestycji należy mieć na	Planowane inwestycje w zakresie ochrony powietrza i energetyki, w tym energetyki odnawialnej, mogą mieć potencjalnie negatywny wpływ na parki krajobrazowe. Oddziaływanie to uzależnione będzie od lokalizacji planowanych przedsięwzięć, rodzaju zastosowanych technologii i działań minimalizujących ich negatywne oddziaływanie na środowisko. Jednocześnie prognozuje się poprawę jakości powietrza w województwie w wyniku realizacji planowanych projektów, co pozytywnie wpłynie na wartości przyrodnicze parków krajobrazowych. W parkach krajobrazowych zakazana jest realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko	Możliwa jest realizacja na terenie parków krajobrazowych inwestycji w zakresie gospodarki wodnej, ochrony przeciwpowodziowej. Koniecznym jest uwzględnienie zapisów Planu ochrony parku krajobrazowego, w tym dotyczących zachowania starorzeczy i obszarów wodno-błotnych. W parkach krajobrazowych zakazana jest realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody parku krajobrazowego). Zakazy te nie dotyczą inwestycji celu	Nowe inwestycje mogą mieć potencjalnie negatywny wpływ na parki krajobrazowe, w związku z zajmowaniem nowych powierzchni, co może prowadzić do degradacji siedlisk gatunków. Oddziaływania te mogą mieć charakter bezpośredni o zasięgu uzależnionym od rodzaju i zakresu inwestycji. W parkach krajobrazowych zakazana jest realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody parku krajobrazowego). Zakazy te nie dotyczą inwestycji celu publicznego oraz prowadzenia akcji	Założenia osi priorytetowej dotyczącej ekologicznego transportu wpłyną pozytywnie na parki krajobrazowe, poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych. Jednocześnie nowe inwestycje liniowe mogą przecinać istniejące korytarze migracji zwierząt. W parkach krajobrazowych zakazana jest realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody parku krajobrazowego). Zakazy te nie dotyczą inwestycji celu publicznego oraz prowadzenia akcji ratowniczej, a także działań związanych z

Forma ochrony przyrody	Przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnych, planowane w ramach poszczególnych celów operacyjnych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020				
	Inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej	Inwestycje w zakresie ochrony powietrza i energetyki, w tym energetyki odnawialnej	Inwestycje w zakresie gospodarki wodnej, ochrony przeciwpowodziowej	Inwestycje w zakresie budowy nowych przedsiębiorstw	Inwestycje drogowe, transportowe
	uwadze zapisy poszczególnych Planów ochrony dla parków krajobrazowych,, zawierających ustalone zakazy i cele ochrony dla parku, a także odstępstwa od zakazów. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na parki krajobrazowe analizowanego typu przedsięwzięć.	wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody parku krajobrazowego). Każdorazowo jednak, podczas planowania inwestycji należy mieć na uwadze zapisy poszczególnych Planów ochrony dla parków krajobrazowych,, zawierających ustalone zakazy i cele ochrony dla parku, a także odstępstwa od zakazów. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na parki krajobrazowe analizowanego typu przedsięwzięć.	publicznego oraz prowadzenia akcji ratowniczej, a także działań związanych z bezpieczeństwem powodziowym. Każdorazowo jednak, podczas planowania inwestycji należy mieć na uwadze zapisy poszczególnych Planów ochrony dla parków krajobrazowych,, zawierających ustalone zakazy i cele ochrony dla parku, a także odstępstwa od zakazów. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na parki krajobrazowe analizowane typu przedsięwzięć.	ratowniczej, a także działań związanych z bezpieczeństwem powodziowym. Każdorazowo jednak, podczas planowania inwestycji należy mieć na uwadze zapisy poszczególnych Planów ochrony dla parków krajobrazowych,, zawierających ustalone zakazy i cele ochrony dla parku, a także odstępstwa od zakazów. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na parki krajobrazowe analizowanego typu przedsięwzięć.	bezpieczeństwem powodziowym. Każdorazowo jednak, podczas planowania inwestycji należy mieć na uwadze zapisy poszczególnych Planów ochrony dla parków krajobrazowych,, zawierających ustalone zakazy i cele ochrony dla parku, a także odstępstwa od zakazów. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na parki krajobrazowe analizowanego typu przedsięwzięć.
Obszary chronionego krajobrazu	Inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej nie będą w negatywny sposób oddziaływać na obszary chronionego krajobrazu. Przyczyniać się będą do poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych, poprzez zmniejszenie presji ze strony nieuregulowanej gospodarki wodno-ściekowej.	Planowane inwestycje w zakresie ochrony powietrza i energetyki, w tym energetyki odnawialnej, mogą mieć potencjalnie negatywny wpływ na obszary chronionego krajobrazu. Oddziaływanie to uzależnione będzie od lokalizacji planowanych przedsięwzięć, rodzaju zastosowanych technologii i działań minimalizujących ich negatywne	Możliwa jest realizacja na terenie obszarów chronionego krajobrazu inwestycji, w zakresie gospodarki wodnej, ochrony przeciwpowodziowej. Koniecznym jest uwzględnienie zachowania starorzeczy i obszarów wodno-błotnych. W obszarach chronionego krajobrazu zakazana jest	Nowe inwestycje mogą mieć potencjalnie negatywny wpływ na obszary chronionego krajobrazu w związku z zajmowaniem nowych powierzchni, co może prowadzić do degradacji siedlisk gatunków. Oddziaływania te mogą mieć charakter bezpośredni o zasięgu uzależnionym od rodzaju i zakresu inwestycji.	Założenia osi priorytetowej dotyczącej ekologicznego transportu wpłyną pozytywnie na obszary chronionego krajobrazu, poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych. Jednocześnie nowe inwestycje liniowe mogą przecinać istniejące korytarze migracji zwierząt. W obszarach chronionego

Forma ochrony przyrody	Przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnych, planowane w ramach poszczególnych celów operacyjnych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020				
	Inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej	Inwestycje w zakresie ochrony powietrza i energetyki, w tym energetyki odnawialnej	Inwestycje w zakresie gospodarki wodnej, ochrony przeciwpowodziowej	Inwestycje w zakresie budowy nowych przedsiębiorstw	Inwestycje drogowe, transportowe
	W obszarach chronionego krajobrazu zakazana jest realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu). Zakazy te nie dotyczą inwestycji celu publicznego. Każdorazowo jednak, podczas planowania inwestycji należy mieć na uwadze zakazy i działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów obowiązujących w obszarach chronionego krajobrazu. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na obszary chronionego krajobrazu analizowanego typu przedsięwzięć.	oddziaływanie na środowisko. Jednocześnie prognozuje się poprawę jakości powietrza w województwie w wyniku realizacji planowanych projektów, co pozytywnie wpłynie na wartości przyrodnicze obszarów chronionego krajobrazu. W obszarach chronionego krajobrazu zakazana jest realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu). Każdorazowo jednak, podczas planowania inwestycji należy mieć na uwadze zakazy i działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów obowiązujących w obszarach chronionego krajobrazu. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na obszary chronionego krajobrazu	realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu). Zakazy te nie dotyczą inwestycji celu publicznego oraz prowadzenia akcji ratowniczej, a także działań związanych z bezpieczeństwem powodziowym. Każdorazowo jednak, podczas planowania inwestycji należy mieć na uwadze zakazy i działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów obowiązujących w obszarach chronionego krajobrazu. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na obszary chronionego krajobrazu	W obszarach chronionego krajobrazu zakazana jest realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu). Zakazy te nie dotyczą inwestycji celu publicznego oraz prowadzenia akcji ratowniczej, a także działań związanych z bezpieczeństwem powodziowym. Każdorazowo jednak, podczas planowania inwestycji należy mieć na uwadze zakazy i działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów obowiązujących w obszarach chronionego krajobrazu. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na obszary chronionego krajobrazu analizowanego typu	krajobrazu zakazana jest realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu). Zakazy te nie dotyczą inwestycji celu publicznego oraz prowadzenia akcji ratowniczej, a także działań związanych z bezpieczeństwem powodziowym. Każdorazowo jednak, podczas planowania inwestycji należy mieć na uwadze zakazy i działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów obowiązujących w obszarach chronionego krajobrazu. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na obszary chronionego krajobrazu analizowanego typu

„Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020”

Forma ochrony przyrody	Przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnych, planowane w ramach poszczególnych celów operacyjnych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020				
	Inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej	Inwestycje w zakresie ochrony powietrza i energetyki, w tym energetyki odnawialnej	Inwestycje w zakresie gospodarki wodnej, ochrony przeciwpowodziowej	Inwestycje w zakresie budowy nowych przedsiębiorstw	Inwestycje drogowe, transportowe
		analizowanego typu przedsięwzięć.	analizowanego typu przedsięwzięć.	przedsięwzięć.	przedsięwzięć.
Pomniki przyrody Stanowiska dokumentacyjne Użytki ekologiczne Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	Planowane do realizacji inwestycje muszą być zlokalizowane poza obszarami występowania pomników przyrody, stanowiskami dokumentacyjnymi, użytkami ekologicznymi i zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi.				
ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów	Koniecznym jest wykonanie inwentaryzacji chronionych gatunków i w przypadku ich stwierdzenia, przeniesienie gatunków lub ich siedlisk po uprzednim uzyskaniu odpowiedniego zezwolenia w myśl art. 51 i 52 ustawy o ochronie przyrody.				
Rezerwaty przyrody	Planowane do realizacji inwestycje nie będą naruszały zakazów zawartych w art. 15 ust. 1 Ustawy o ochronie przyrody.				

Identyfikacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 przewiduje realizację zadań w ramach poszczególnych priorytetów, które mogą potencjalnie negatywnie oddziaływać na obszary Natura 2000. Oddziaływania te mogą wystąpić lokalnie, a w celu bliższej identyfikacji przedsięwzięć, dokonano pogrupowania inwestycji w zależności od ich rodzaju.

Wśród nich wyodrębnić można:

✓ *Przedsięwzięcia w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, prowadzone w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych*

Działania dotyczące budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych prowadzone będą w obrębie całego województwa. Do analizy wpływu na obszary Natura 2000 wzięto pod uwagę oczyszczalnie ścieków planowane do budowy i modernizacji w latach 2014-2020. Z analizy wynika, iż większość inwestycji, w ramach KPOŚK, lokalizowana będzie poza obszarami Natura 2000. Zidentyfikowano jedynie trzy inwestycje zlokalizowane bezpośrednio na obszarach Natura 2000:

- rozbudowa i modernizacja oczyszczalni Sobków (w granicach obszaru PLB260001 Dolina Nidy),
- rozbudowa oczyszczalni Marzysz (w granicach obszaru PLH260016 Dolina Czarnej Nidy),
- budowa oczyszczalni Wiązownica (w granicach obszaru PLH260036 Ostoja Żyznów).

Planowane działania w zakresie budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków przyczynią się do poprawy jakości wody, czyli mogą potencjalnie pozytywnie wpłynąć na stan ekosystemów wodnych i od wód zależnych. Jednakże należy zaznaczyć, iż najbardziej wrażliwe ekosystemy będą reagować negatywnie na wprowadzanie ścieków, nawet zgodnych z obowiązującymi normami, co może powodować niepożądaną eutrofizację. Dlatego zaleca się każdorazowo przeprowadzenie dokładnej analizy wpływu inwestycji na tego rodzaju ekosystemy. Podobnie jak w przypadku inwestycji w zakresie gospodarki wodnej, negatywny wpływ na siedliska i gatunki chronione może mieć miejsce także w fazie realizacji ww. obiektów. Pozytywnym aspektem tych przedsięwzięć będzie poprawa warunków bytowania gatunków roślin i zwierząt będących przedmiotem ochrony obszarów Natura 2000. W wyniku realizacji tego typu przedsięwzięć poprawi się stan wód powierzchniowych i podziemnych, zmniejszy się eutrofizacja wód powierzchniowych.

Planowane do realizacji inwestycje zlokalizowane będą w granicach obszarów Natura 2000, które zostały zidentyfikowane jako wodozależne. Jakikolwiek działania

podejmowane na obszarach chronionych Natura 2000 muszą uwzględniać wymagania „właściwego stanu ochrony” występujących w nim gatunków i siedlisk przyrodniczych. Wymagania te zostały zawarte w celach środowiskowych⁷³ dla obszarów chronionych, określonych zgodnie z Dyrektywą 2000/60/WE. Cele te będą obowiązywały do 2021 r. czyli zostaną włączone do aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły.

W poniższej przedstawiono wykaz kluczowych gatunków i siedlisk zależnych od wód występujących w powyższych obszarach chronionych, wraz z wymaganiami zapewniającymi właściwy stan ich ochrony.

Tabela 3. Wykaz kluczowych gatunków i siedlisk zależnych od wód występujących powyższych obszarach chronionych, wraz z wymaganiami zapewniającymi właściwy stan ich ochrony.

Przedmioty zależne od wód	Wymagania dla gatunku/siedliska, zapewniające właściwy stan ochrony
<i>Actitis hypoleucos r</i>	Właściwy stan ochr. piskliwca wymaga: zachowania naturalnych dolin i brzegów rzek, w tym terenów aluwialnych, naturalnych procesów akumulacji aluwiów.
<i>Anas penelope c</i>	Właściwy stan ochr. koncentracji świstuna wymaga: zachow. natur. ekosystemów wodno-błotnych.
<i>Ardea cinerea r</i>	Właściwy stan ochr. czapli wymaga: obfitej bazy pokarm. ichtiofauny, tolerowania żerowania czapli, spokojnych miejsc lęgowych.
<i>Chlidonias hybridus r</i>	Właściwy stan ochr. rybitwy białowąsej wymaga: zachow. aktualnych i umożliw. powstawanie potencjalnych miejsc lęgowych zwykle na skupieniach roślin pływających; wyklucz. niepokojenia w koloniach lęg. Gdy gniazd. na stawach zachow. ekstensywnej gospod. stawowej z zachow. roślin pływającej i z ochroną kolonii rybitwy przed niepokojeniem.
<i>Cygnus cygnus r</i>	Właściwy stan ochr. łabędzia krzyliwego wymaga: zachow. w stanie natur. zbiorn. wodnych, na których gniazduje.
<i>Egretta alba c</i>	Właściwy stan ochr. koncentracji czapli białej wymaga: zachow. rozległych, obfitujących w ryby kompleksów terenów zalewowych, bagiennych i płytkich zbiorników wodnych.
<i>Podiceps cristatus c</i>	Właściwy stan ochr. koncentracji perkoza duczubego wymaga: zachow. natur. ekosystemów wodno-błotnych.
<i>Lutra lutra</i>	Właściwy stan ochr. wydry wymaga: bogatej bazy żerowej, pośrednio zachowania lub odtworzenia naturalnego źródnicow. siedlisk ryb i płazów.
<i>Lycaena dispar</i>	Właściwy stan ochr. czerwończyka nieparka wymaga: naturalne war. wodne siedliska łąkowego, lokalnie podmokłe i wilgotne, w tym jeśli dotyczy z zarośn. rowami z wyst. szczawi, ale umożliw. koszenie łąk.
<i>Castor fiber</i>	Właściwy stan ochrony bobra wymaga: tolerowania działań bobrów.
3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion	Właściwy stan ochrony starorzeczy i naturalnych eutroficznych zbiorników wodnych (3150) wymaga: zaostrożone parametry fizykochemiczne: przezroczystość (wid. krążka Secchiego) >2,5 m (w płytszych do dna), niezależnie od współczyn. Schindlera; pokrycie pleustofitów <25%, a w starorzeczach <50% pow. wody. Brak gatunków obcych i inwazyjnych z ew. wyjątk. dopuszczalnej moczarki kanad. pH 6,5-7,9. Przewodnictwo <600 mikroS/cm. Brak zakwitów sinicowych. Wykluczenie presji dopływu zanieczyszczeń ze zlewni i złych form gosp. rybackiej, naturalna strefa brzegowa i litoral. W przypadku starorzeczy: naturalna dynamika i reżim hydrologiczny rzeki; dające możliwości powstawania nowych starorzeczy i

⁷³ A.Hobot i Inni: „Ustalenie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP), podziemnych (JCWPd) i obszarów chronionych”, Gliwice, październik 2013 r.

Przedmioty zależne od wód	Wymagania dla gatunku/siedliska, zapewniające właściwy stan ochrony
	naturalnego okresowego kontaktu z wodami rzecznyymi starorzeczy istniejących.
3260 nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników	Właściwy stan ochr. nizinnych i podgórskich rzek ze zbiorowiskami włosieniczników (3260) wymaga: wskaźnik hydromorfologiczny HQA (RHS)>50; brak nowych sztucznych piętrzeń oraz dopływu ścieków; naturalne elementy morfologiczne: odsypy boczne, meandrowe, śródkorytowe, erodujące i stabilne podcięcia brzegów, naturalne wyspy i głązy w korycie; wykluczenie zamulania dna. Wskaźniki fizykochemiczne wody w klasie I lub II.
6410 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion)	Właściwy stan ochrony zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych (6410) wymaga: zachowania zmiennowilgotnych i wilgotnych warunków siedliskowych, umożliwiających jednak przynajmniej okazjonalne (niekoniecznie coroczne) koszenie.
6430 Ziołorośla górskie (Adenostylionalliarie) i ziołorośla nadrzeczne (Convolvuletaliasepium)	Właściwy stan ochrony ziołorośli górskich lub nadrzecznych (6430) wymaga: naturalność koryt rzecznych/potoków i stref brzegowych, umożliwiająca swobodne wykształcanie się ziołorośli.
7110 Torfowiska wysokie	Właściwy stan ochr. torfowisk wysokich (7110) wymaga: bagienne, naturalne warunki wodne. Poziom wody nie głębiej niż 10 cm ppt. Brak sieci rowów i kanałów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej odwadniających torfowisko bądź infrastruktura melioracyjna w wystarczającym stopniu „zneutralizowana” na skutek podjętych działań ochronnych (zasypywanie rowów, budowa przegród itp.).
91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetumalbae, Populetumalbae, Alnenionglutinoso-incanae olsy źródliskowe)	Właściwy stan ochrony łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (91E0) wymaga: uwodnienie (w tym, jeśli dotyczy, dynamika zalewów) normalne z punktu widzenia odpowiedniego podtypu (zbiorowiska roślinnego). Naturalny lub zrenaturalizowany charakter i reżim hydrolog. cieków, jeżeli sąsiadują z łągami.
<i>Bombina bombina</i>	Właściwy stan ochrony kumaka niz. wymaga: zachowania miejsc lęgowych, w postaci (zależnie od specyfiki obszaru) stawów lub kompleksów drobnych zbiorników wodnych o naturalnym charakterze. Brak trendu zanikania drobnych oczek wodnych w krajobrazie.
<i>Eudontomyzon mariae</i>	Właściwy stan ochr. minoga ukraińskiego wymaga: EFI+ w klasie I lub II. Jakość hydromorfologiczna (śr. arytm.... ocen elementów: geometria koryta, substrat denny, charakterystyka przepływu, charakter i modyfikacja brzegów, mobilność koryta, ciągłość cieku wg PN-EN 14614) <2,5. Wstępowanie mozaiki mikrosiedlisk potencjalnych tarłowych i potenc. miejsc odrostu larw. Wymagania ciągłości: brak barier >15 cm wys. na odcinku rzeki co najmniej 20 km. Wzgl. liczebność >0,05 os./m ² , obecne wszystkie kat. wiekowe (ADULT, JUV, YOY) i YOY+JUV>75%. Udział >5% w zespole ryb i minogów.
<i>Misgurnus fossilis</i>	Właściwy stan ochrony piskorza wymaga: gdy wyst. w ciekach: EFI+ w klasie I lub II. Jakość hydromorfologiczna (śr. arytmetyczna ocen elementów: geometria koryta, substrat denny, charakterystyka przepływu, charakter i modyfikacja brzegów, mobilność koryta, ciągłość cieku wg PN-EN 14614) <2,5. Wymagania ciągłości: brak barier >10 cm wys. na odcinku rzeki co najmniej 10 km. Gdy wyst. w starorzeczach, zachowania starorzeczy w stanie natur. Gdy wyst. w rowach, obecność namulów. Gdy wyst. w jeziorach, naturalność strefy brzeg. i litoralu. Wzgl. liczebność >0,01 os./m ² , obecne wszystkie kat. wiekowe (ADULT, JUV, YOY) i

Przedmioty zależne od wód	Wymagania dla gatunku/siedliska, zapewniające właściwy stan ochrony
	YOY+JUV>50%; udział >3% w zespole ryb i minogów.

✓ **Przedsięwzięcia w zakresie gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej**

W ramach priorytetu 5.2 przewiduje się wspieranie działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie klęskom żywiołowym. Przedsięwzięcia w tym zakresie skupiać się będą przede wszystkim na działaniach technicznych związanych z małą retencją. Planowane są nakłady na budowę i modernizację wielofunkcyjnych zbiorników wodnych małej retencji.

Przekształcenie odcinka ciekłu w zbiornik wodny powoduje zmianę parametrów fizykochemicznych i biochemicznych wody oraz przekształcenie siedliska rzeczno (utrata siedliska gatunków reofilnych i barierowe oddziaływanie odcinka wody stojącej na takie gatunki). Może dojść do przerwania ciągłości morfologicznej, erozji wgłębnej rzeki poniżej zbiornika, usunięcia nadbrzeżnej i wodnej roślinności. Pozytywnym aspektem budowy zbiorników może być natomiast wzrost różnorodności biologicznej siedlisk i naturalnej retencji. Wielkość przewidywanego wpływu na stan siedlisk i gatunków w granicach obszaru Natura 2000 uzależniony będzie od przyjętych rozwiązań technologicznych i lokalizacyjnych, i powinien być każdorazowo oceniony w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko.

Wszelkie działania w zakresie ochrony przeciwpowodziowej, zwłaszcza ingerujące w koryta rzek lub ich najbliższe otoczenie mogą potencjalnie negatywnie oddziaływać na stan siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem ochrony w obszarach Natura 2000.

✓ **Przedsięwzięcia w zakresie ochrony powietrza i energetyki, w tym energetyki odnawialnej**

Zakłada się realizację inwestycji, których celem jest poprawa efektywności energetycznej oraz zwiększenie poziomu wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a w rezultacie ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i substancji szkodliwych do atmosfery. Rozszerzenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii planowane jest w oparciu o realizację inwestycji w obszarze budowy oraz modernizacji jednostek, które wytwarzają energię zarówno elektryczną jak i ciepłą wykorzystując, w tym celu m. in. biogaz, biomasę, energię wiatru oraz wody, energię słoneczną. Skutkiem realizacji tych inwestycji będzie obniżenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza na terenie województwa. Przewidywane jest również wsparcie dla inwestycji w zakresie budowy instalacji do produkcji biokomponentów i biopaliw oraz inwestycji związanych z wykorzystaniem energii geotermalnej.

Wymienione inwestycje mogą potencjalnie negatywnie oddziaływać na siedliska i gatunki chronione w ramach sieci Natura 2000 w fazie ich realizacji i eksploatacji. Potencjalnym zagrożeniem jest możliwość zakłócenia okresu lęgowego ptaków. Szczególnie ważnym czynnikiem oddziaływania na ptaki, będzie na etapie realizacji

inwestycji, wycinka drzew i krzewów, emisja hałasu wytwarzanego przez maszyny i urządzenia budowlane oraz wibracje wytwarzane podczas zagęszczania gruntu. Dlatego minimalizację tych czynników należy przeprowadzić przez dostosowanie harmonogramu prac do okresów lęgowych.

W trakcie planowania tego typu inwestycji należy przeprowadzić ocenę oddziaływania tych przedsięwzięć na obszary Natura 2000, które mogą znajdować się w sąsiedztwie. Przedsięwzięcia z energetyki odnawialnej, np. związane ze spalaniem biomasy nie powinny negatywnie oddziaływać na obszary Natura 2000. Emisja z kotłów na biomasę jest niższa w porównaniu do tradycyjnych kotłów na paliwo stałe. Realizacja przedsięwzięć w zakresie wykorzystania energii wiatru do produkcji energii elektrycznej w pobliżu obszarów specjalnej ochrony ptaków może napotkać trudności w związku z ingerencją w korytarze migracyjne ptaków. W takich przypadkach należy wykonać szczegółowy raport o oddziaływaniu na obszar Natura 2000 (obszar specjalnej ochrony ptaków), który określi rodzaj oddziaływania na cele, przedmiot i integralność tego obszaru.

Planowane inwestycje dotyczące wykorzystania energii wody (budowy MEW), mogą przyczyniać się do przerwania ciągłości morfologicznej cieków. Niezbędnym jest zatem stosowanie technologii, które zminimalizują negatywne oddziaływanie inwestycji na chronione gatunki i siedliska, np. poprzez budowę przepławek, czy wykorzystywanie turbin Archimedesesa. Działaniami minimalizującymi negatywne oddziaływanie przedsięwzięć dot. OZE na przedmiot, cele i integralność obszarów Natura 2000 mogą być również np. w przypadku niszczenia siedlisk – ich przenoszenie lub wbudowanie w inne miejsce, tworzenie nowych szlaków migracji zwierząt (także ptaków) poprzez tworzenie zespołów nasadzeń zwabiających zwierzęta.

Planowane wykorzystanie do produkcji energii ogniw fotowoltaicznych, może potencjalnie negatywnie oddziaływać na gatunki chronione w ramach sieci Natura 2000. Mogą one potencjalnie zaburzać migrację zwierząt, powodować efekt lustra wody, olśnienia i efekt termiczny. Negatywny wpływ wynikać może głównie z niekorzystnej lokalizacji farm – np. na łąkach będących miejscem żerowania i gniazdowania chronionych gatunków ptaków lub w sąsiedztwie korytarzy migracyjnych. Istotny jest zatem właściwy dobór lokalizacji tego typu obiektów.

✓ **Przedsięwzięcia w zakresie gospodarki odpadami**

Planowane do realizacji przedsięwzięcia w zakresie gospodarki odpadami dotyczyć będą głównie rozwoju systemu gospodarki odpadami. Wsparcie ukierunkowane będzie przede wszystkim na usprawnieniu systemu gospodarki odpadami komunalnymi w zakresie zmniejszenia ilości odpadów, ponownego wykorzystania oraz zwiększenia poziomu odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Nie przewiduje się powstawania nowych składowisk odpadów, jedynie działania dotyczące modernizacji, bądź rozbudowy Regionalnych Zakładów Gospodarki Odpadami. W związku z tym nie stwierdza się znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000 tych inwestycji. Jednak

w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko ich wpływ na obszary Natura 2000 powinien być indywidualnie oceniony.

Podkreślić należy fakt, iż według stanu na 31.05.2014 r., 12 obszarów Natura 2000 zlokalizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego posiada ustanowione Plany zadań ochronnych. Są to:

- Lasy Cisowsko-Orłowińskie PLH260040,
- Ostoja Stawiany PLH260033,
- Dolina Bobrzy PLH260014,
- Ostoja Szaniecko-Solecka PLH260034,
- Dolina Krasnej PLH260001,
- Ostoja Przedborska PLH260004,
- Lasy Suchedniowskie PLH260010,
- Ostoja Kozubowska PLH260029,
- Dolina Nidy PLB260001,
- Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie PLH260041,
- Ostoja Nidziańska PLH260003,
- Dolina Czarnej PLH260015.

Plany zadań ochrony zawierają min. (zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody):

- identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- cele działań ochronnych;
- określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania;
- wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000;
- wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

Każdorazowo zatem, podczas planowania i realizacji inwestycji zlokalizowanych na terenie obszarów Natura 2000, należy uwzględniać zapisy poszczególnych Planów zadań ochronnych. W ramach sporządzania PZO wykonane zostały inwentaryzacje terenowe, wskazujące na rozmieszczenie przedmiotów ochrony w tych obszarach. Rozmieszczenie siedlisk i gatunków należy uwzględniać podczas planowania inwestycji na terenach Natura 2000.

Projekt analizowanego RPO na lata 2014-2020 przewiduje realizację zadań, które mogą potencjalnie negatywnie oddziaływać na obszary Natura 2000. Wielkość tych oddziaływań będzie jednak uzależniona od szeregu czynników, tj.: zastosowanych technologii i odpowiedniej lokalizacji przedsięwzięć oraz działań i środków minimalizujących i łagodzących potencjalne negatywne oddziaływanie.

Pamiętać należy, iż w przypadku stwierdzenia w prognozie możliwości wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na cele obszarów Natura 2000, działania będą mogły być realizowane jedynie wówczas, gdy istnieją przesłanki, o których mowa w art. 34 Ustawy o ochronie przyrody. Przesłanką tego typu może być nadrzędny interes publiczny, którego wymów powinien być wskazany i uzasadniony w prognozie. Na obecnym etapie, nie przewiduje się znaczącego negatywnego oddziaływania na cele ochrony obszarów Natura 2000.

4.10. Zabytki, dobra materialne

4.10.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Województwo świętokrzyskie w obecnych granicach stanowi niewielką część dawnego Księstwa Sandomierskiego. W jego centrum, na Łysej Górze wzniesiony został we wczesnym średniowieczu klasztor benedyktynów, który skrywał relikwie Krzyża Świętego. Do czasów nowożytnych miejsce to powszechnie uznawane było za centrum całego kraju i najwyższą górę w całym Państwie.

Największym terytorialnie miastem województwa oraz jego głównym ośrodkiem przemysłowym, kulturalnym i naukowym są Kielce o czternastowiecznej metryce, które do czasów Sejmu Wielkiego należały do biskupstwa krakowskiego. Pozostałością z tamtego okresu jest zespół pałacowy biskupów krakowskich i związany z nim zespół katedralny na wzgórzu zamkowym, obecnie znajdujący się w gestii Muzeum Narodowego w Kielcach.

Najważniejszym dla dziejów województwa świętokrzyskiego ośrodkiem jest Sandomierz, w którym do dnia dzisiejszego zachowały się zabytki, m. in.: zamek królewski, układ urbanistyczny, kościoły z katedrami i zakonami.

Innymi historycznymi miastami w województwie są: Chmielnik (dawne miasto prywatne), Budko-Zdrój (dawne miasto klasztorne), Szydłów, Daleszyce (renesansowe drewniane miasteczko), Wąchock (cysterskie miasto na Kamienną), Bodzentyn, Stopnica (miasto królewskie na Ponidziu), Jędrzejów (miasto cystersów), Pińczów (nadnidziańskie miasto sztuki), Wiślica, Staszów, Opatów (kupieckie miasto biskupów lubuskich), Raków (renesansowe miasteczko), Końskie (miasto kanclerza wielkiego koronnego Jana Małachowskiego).

Zabytkami sakralnymi zachowanymi w regionie są liczne sanktuaria, kościoły i klasztory, zaś świeckimi - zamki i pałace.

Najważniejsze sanktuaria w regionie to: Święty Krzyż (Sanktuarium Relikwii Drzewa Krzyża Świętego), Staszów (Cudowny obraz Matki Boskiej Nieustającej Pomocy),

Piekoszów (Sanktuarium Matki Bożej Miłosierdzia), Włoszczowa (Sanktuarium Matki Bożej Opiekunki Rodzin), Skarżysko-Kamienna (Sanktuarium Matki Bożej Ostrobramskiej), Wiślica (Sanktuarium Matki Bożej Łokietkowej), Kielce (Sanktuarium Matki Boskiej Łaskawej), Piotrkowice (Sanktuarium Matki Bożej Loretańskiej), Pacanów (Sanktuarium Pana Jezusa Konającego), Sulisławice (Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej), Kałków-Godów (Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej Pani Świętokrzyskiej), Daleszyce (cudowny obraz matki Bożej Szkaplerznej), Raków (Sanktuarium Matki Bożej Cudownej Przemiany), Pińczów (obraz cudowny Matki Boskiej Mirowskiej), Jędrzejów (Sanktuarium Błogosławionego Wincentego Kadłubka), Bogoria (Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia), Ostrowiec Świętokrzyski (Sanktuarium Najświętszej Maryi Panny Saletyńskiej i Sanktuarium Bożego Miłosierdzia), Miechów (Sanktuarium Bożego Grobu), Hebdów (Sanktuarium Matki Boskiej Hebdowskiej), Smardzowice (Sanktuarium Matki Boskiej Różańcowej).⁷⁴

Największe zachowane zamki i pałace w województwie to:

- zamek i pałac w Chrobrzu (gród książęcy),
- pałac w Bejscach,
- pałac w Czyżowie Szlacheckim,
- pałac Wielkopolskich w Pińczowie,
- pałac w Podzamczu Piekoszowskim.

Wyjątkowymi klasztorami i kościołami jakie zachowały się w województwie świętokrzyskim są:

- Koprzywnica – relikty romańskie,
- Kościół w Szydłowie,
- Klasztor w Świętej Katarzynie położony w Górach Świętokrzyskich,
- Sandomierz – wyjątkowe świątynie królewskiego miasta,
- Kolegiata św. Józefa w Klimontowie,
- Klasztor cysterski w Wąchocku,
- Kościół cysterski w Jędrzejowie,
- Kościół pw. św. Idziego w Tarczku,
- Kolegiata św. Marcina w Opatowie.

Według danych GUS z 2012 r. na terenie województwa świętokrzyskiego znajdują się 24 muzea, w tym 8 muzeów należących do jednostek samorządowych. W 2012 r. (wg danych GUS) muzea i ich oddziały odwiedziło 579 221 osób, czyli o 38 801 osób mniej niż w roku 2011 (618 022 osoby).

4.10.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Dokument RPOWŚ 2014-2020 zawiera priorytety inwestycyjne, których realizacja może oddziaływać na zabytki i dobra materialne. Ocenę wpływu zapisów

⁷⁴ www.wrota-swietokrzyskie.pl

poszczególnych osi priorytetowych przedstawiono w odniesieniu do tych osi, których działania mogą oddziaływać na oceniane komponenty.

Oś priorytetowa 1. Innowacje i nauka

Współpraca sektora B+R i sektora gospodarczego powinna prowadzić do zmian w przemyśle, gospodarce, poprzez zastępowanie energochłonnych i surowcochłonnych procesów, rozwiązaniami mającymi mniejszy negatywny wpływ na środowisko, jak również obiekty zabytkowe, kulturowe.

Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka

Rozwój przedsiębiorczości, tworzenie nowych firm (priorytet inwestycyjny 3.1., 3.2.) może potencjalnie prowadzić do adaptacji obiektów zabytkowych na nowopowstałe miejsca pracy, nowe firmy. Przystosowywanie obiektów zabytkowych do nowych funkcji musi być prowadzone z jak największym zachowaniem wartości tych obiektów.

Zarówno działania przewidziane w ramach osi priorytetowej 1, jak i 2, w przypadku poprawy sytuacji materialnej, ekonomicznej społeczeństwa, będą miały pośredni pozytywny wpływ na dobra materialne (pozyskiwanie niezbędnych dóbr materialnych).

Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia, oś priorytetowa 6. Rozwój miast

Realizacja inwestycji (priorytet inwestycyjny 4.1., 4.2., 4.3., 4.5.) prowadzących do poprawy efektywności energetycznej, cieplnej, promowanie strategii niskoemisyjnych oraz zwiększenie poziomu wykorzystania OZE, pozwoli na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, w tym np. tlenów siarki, a tym samym ograniczy negatywny wpływ emisji tych zanieczyszczeń na zabytki. W przypadku modernizacji energetycznej budynków posiadających wartości kulturowe/zabytkowe może wystąpić negatywny wpływ na zachowanie tych wartości (priorytet inwestycyjny 4.2., 4.3).

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.2. przewiduje się wsparcie dla działań z zakresu poprawy atrakcyjności terenów zdegradowanych, poprzez nadawanie, bądź przywracanie im m.in. funkcji: gospodarczych, turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych. Działania przyczynią się do poprawy estetyki przestrzeni publicznej, podniesienia atrakcyjności miast. Z jednej strony działania te mogą wpływać pozytywnie na obiekty kulturowe, zabytkowe, z uwagi na większą troskę o obiekty znajdujące się w obrębie obszarów objętych wsparciem. Z drugiej strony intensywna, źle zarządzana turystyka, bądź nadmierna presja infrastruktury służącej rozwojowi gospodarczemu tych obszarów, może mieć negatywny wpływ na obiekty kulturowe, zabytkowe.

Wsparcie dla inwestycji (priorytet inwestycyjny 10.4) służących rozwojowi infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej, zapewni poprawę jej stanu i dostosowanie do aktualnych potrzeb społeczeństwa, w tym umożliwiając lepsze warunki rozwoju

intelektualnego, kompetencji niezbędnych m.in. do życia zawodowego (w konsekwencji lepszych warunków pracy, lepszej perspektywy finansowej społeczeństwa i możliwości wzrostu niezbędnych dóbr materialnych).

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

Wsparcie dla inwestycji mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego i zabytków zostało przewidziane w ramach osi priorytetowej 4. Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i zabytków, to zagadnienia, które zostaną objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3. Zakłada się realizację przedsięwzięć z zakresu: zabezpieczenia obiektów dziedzictwa kulturowego, obiektów zabytkowych, promocji dziedzictwa, w tym tworzenie szlaków kulturowych; rozwoju zasobów kultury i ochrony tego dziedzictwa, budowy/przebudowy/renowacji instytucji kultury, restauracji obiektów zabytkowych. Przewidywany szereg działań pozwolił będzie na ochronę i zachowanie obiektów zabytkowych, kulturowych oraz promocję tych walorów regionu. Wspierany kierunek działań będzie miał bezpośredni pozytywny wpływ na zabytki.

Projekty dotyczące promocji dziedzictwa i rozwoju zasobów kultury, wsparcia i rozwoju centrów informacji turystycznej, kulturalnej, przyczyniać się będą do poszerzania wiedzy i pielęgnowania tradycji regionalnych, kulturowych, ponadto mogą prowadzić pośrednio do bardziej zrównoważonego wykorzystywania zasobów dziedzictwa kulturowego. Promocja dziedzictwa kulturowego może przyczynić się do poszerzenia zainteresowania regionem i wzrostu środków na konserwację i ochronę obiektów, co będzie miało pozytywny wpływ na zabytki i dobra kultury. Z drugiej strony może wystąpić pośredni negatywny wpływ na zabytki w przypadku nieodpowiednio zarządzanego ruchu turystycznego, mogącego być źródłem presji na wartości zabytkowe obiektów/obszarów.

Działania przeciwdziałające klęskom żywiołowym, służące ochronie przeciwpowodziowej (priorytet inwestycyjny 5.2.) będą pozytywnie oddziaływać na zachowanie dóbr materialnych i obiektów zabytkowych, poprzez ich ochronę. Działania z zakresu małej retencji ograniczać powinny negatywne skutki nawalnych deszczy chroniąc dobra materialne przed efektem tych zjawisk.

Działania z zakresu małej retencji powinny wpływać na poprawę warunków gruntowo-wodnych, np. na obszarach wykorzystywanych rolniczo, co może pośrednio pozytywnie wpływać na jakość upraw, stanowiących dobro materialne posiadaczy tych obszarów.

Dostosowanie obiektów dziedzictwa kulturowego do funkcji turystycznych, kulturowych, przyczynić się może do rewaloryzacji obiektów i ich ochrony. Działania takie, umożliwiając adaptację obiektów do nowych funkcji, jednocześnie przyczyniają się do większej dbałości o stan tych obiektów.

Realizacja działań (priorytet inwestycyjny 6.2.) z zakresu budowy/modernizacji sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowych, powinna prowadzić do zwiększenia wartości nieruchomości objętych wsparciem, a zatem pozytywnie oddziaływać na dobra materialne.

Rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej, gospodarki odpadami może mieć różny wpływ na zabytki. Zgodnie z przeprowadzoną oceną w Prognozie (...) ⁷⁵ prace ziemne mogą prowadzić do pozytywnego oddziaływania z uwagi na prawdopodobieństwo odkrycia np. zabytków archeologicznych, co może skutkować koniecznością przeprowadzania archeologicznych badań ratunkowych. Z drugiej strony podczas prowadzenia dalszych prac nastąpi konieczność usunięcia obiektu z miejsca znalezienia. Ponadto prowadzenie tego typu prac może wiązać się z potencjalnym niebezpieczeństwem zniszczenia, bądź uszkodzenia stanowiska archeologicznego.

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja, oś priorytetowa 6. Rozwój miast (priorytet inwestycyjny 7.2)

Budowa, przebudowa dróg, czy też budowa, modernizacja sieci kolejowej, infrastruktury dworcowej może negatywnie wpływać na obiekty zabytkowe, w tym stanowiska archeologiczne zlokalizowane w otoczeniu planowanej infrastruktury. Na etapie projektowania inwestycji należy uwzględniać występowanie obiektów zabytkowych i wpływ planowanej inwestycji na te obiekty. Etap prowadzenia prac budowlanych infrastruktury komunikacyjnej powinien być realizowany z dbałością o wartości zabytkowe obiektów posiadających taki charakter.

Etap prac budowlanych, tak jak już to wspomniano może być źródłem pozytywnego oddziaływania związanego z potencjalnym odkryciem stanowiska archeologicznego.

W przypadku realizacji inwestycji komunikacyjnych umożliwiających wyprowadzenie ruchu z obszaru terenów zabudowy nastąpi redukcja emisji zanieczyszczeń i drgań mających negatywny wpływ na zachowanie obiektów zabytkowych.

Rozwój infrastruktury drogowej, kolejowej poprzez lepsze skomunikowanie regionu i poprawę stanu technicznego infrastruktury komunikacyjnej, poprawi dostęp do obiektów/obszarów zabytkowych.

Działania z zakresu rozwoju infrastruktury komunikacyjnej mogą pozytywnie oddziaływać na dobra materialne. Zwiększenie przepustowości, poprawa jakości dróg, wpłynie na bezpieczeństwo użytkowania i zmniejszenie liczby wypadków drogowych, a tym samym zredukuje szkody wyrządzane w obszarze/otoczeniu infrastruktury.

⁷⁵ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, Kielce, 2006.

Ponadto może nastąpić wzrost wartości materialnej nieruchomości w związku z polepszeniem warunków komunikacyjnych w rejonie inwestycji. Z drugiej strony rozwój infrastruktury komunikacyjnej może potencjalnie przyczynić się do spadku wartości niektórych obiektów mieszkaniowych znajdujących się w zasięgu oddziaływania akustycznego tejże infrastruktury.

Rozwój transportu kolejowego może prowadzić do zmniejszenia użytkowania transportu indywidualnego, a pośrednio pozytywnie oddziaływać na żywotność dróg publicznych, w wyniku mniejszego obciążania ruchem.

Rozbudowa, budowa infrastruktury komunikacyjnej stanowi bezpośredni pozytywny wpływ na dobra materialne.

Oś priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne, oś priorytetowa 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo

Wsparcie dla obszarów ze specyficznymi potrzebami (priorytet inwestycyjny 8.2.), nadając im nowe funkcje społeczno-gospodarcze, w tym zwiększając dostęp do zasobów dziedzictwa kulturowego, przemysłowego oraz rozwijając zasoby kultury i turystykę kulturową, prowadzi będzie do adaptacji obszarów do nowych funkcji społeczno-gospodarczych, inwestując w rozwój dziedzictwa kulturowego. Przyjęty kierunek działań wpływał będzie na wzrost dostępu do obiektów kulturowych i rozwój turystyki w oparciu o zasoby kulturowe regionu.

Realizacja projektów z zakresu np. digitalizacji i powszechnego dostępu do zasobów kulturowych, naukowych, poprawi dostępność do niniejszych zasobów, przez co może wzrosnąć zainteresowanie obiektami kulturowymi, ich popularyzacja i zwiększenie potrzeby ochrony (priorytet inwestycyjny 2.3.).

Rozwój infrastruktury edukacyjnej, społecznej (priorytet inwestycyjny 10.3., 10.1, 10.4., 9.7., 9.1.) wpłynie na poprawę jej jakości i dostępności, dostosowując ją do aktualnych potrzeb mieszkańców województwa.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów/działań na zabytki, dobra materialne

Działania o charakterze pozytywnym:

- poprawa stanu obiektów zabytkowych, w wyniku prac konserwatorskich i restauracyjnych, (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
- pozytywny wpływ na stan zabytków/obiektów kulturowych, w wyniku ich zachowania i zabezpieczenia; (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
- efektywne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez zwiększanie potencjału turystycznego, promocję i dostosowywanie obiektów do

- funkcji kulturowych, turystycznych; (oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie, długookresowe, wtórne);
- zmniejszenie obciążania infrastruktury drogowej poprzez rozwój e-usług, rozwój transportu zbiorowego; (oddziaływanie bezpośrednie/pośrednie, długookresowe, wtórne);
 - poprawa stanu infrastruktury drogowej, (rozbudowa/modernizacja), w efekcie potencjalne ograniczenie wypadków/kolizji mogących mieć wpływ na szkody wyrządzane w obszarze/otoczeniu infrastruktury; (oddziaływanie pośrednie, bezpośrednie, długookresowe, średniookresowe, wtórne);
 - pozytywny wpływ na zabytki, w przypadku odkrycia stanowiska archeologicznego, na etapie prowadzenia prac ziemnych poszczególnych inwestycji; (oddziaływanie bezpośrednie, krótkoterminowe);
 - potencjalna adaptacja obiektów zabytkowych na nowopowstałe miejsca pracy, nowe firmy, z zachowaniem wartości tych obiektów, pozytywnie wpłynie na utrzymanie obiektów zabytkowych; (oddziaływanie pośrednie, długookresowe);
 - ograniczenie negatywnego wpływu emisji zanieczyszczeń na zabytki, w wyniku redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza poprzez zastosowanie technologii niskoemisyjnych, rozwój OZE oraz zwiększenie efektywności energetycznej; (oddziaływanie pośrednie, długookresowe);
 - pozytywny wpływ na dobra materialne, w wyniku przywracania zdegradowanym obszarom różnych form użytkowania społeczno-gospodarczego; (oddziaływanie pośrednie, długookresowe);
 - pozytywny wpływ na dobra materialne, w wyniku poprawy stanu infrastruktury edukacyjnej, społecznej i dostosowanie do aktualnych potrzeb społeczeństwa (oddziaływanie bezpośrednie, średnio i długookresowe, wtórne);
 - pozytywny wpływ na zachowanie dóbr materialnych i obiektów zabytkowych, w wyniku realizacji działań z zakresu ochrony i przeciwdziałania klęskom żywiołowym; (oddziaływanie bezpośrednie, średnio i długookresowe);
 - poprawa warunków gruntowo- wodnych m.in. na obszarach wykorzystywanych rolniczo, (mała retencja) pośrednio pozytywnie wpłynie na jakość upraw, stanowiących dobro materialne posiadaczy tych obszarów (oddziaływanie pośrednie, średniookresowe i długookresowe, wtórne);
 - budowa/modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej, sieci wodociągowych, infrastruktury komunikacyjnej może przyczynić się do zwiększenia wartości nieruchomości objętych wsparciem; (oddziaływanie pośrednie, długookresowe, wtórne);
 - redukcja emisji zanieczyszczeń i drgań mających negatywny wpływ na zachowanie obiektów zabytkowych, w przypadku realizacji inwestycji komunikacyjnych umożliwiających wyprowadzenie ruchu z obszaru terenów zabudowy (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
 - większy dostęp do obiektów zabytkowych w wyniku rozwoju infrastruktury komunikacyjnej; (oddziaływanie pośrednie, długookresowe);

Działania o charakterze negatywnym:

- potencjalny negatywny wpływ na zabytki wynikający z etapu prac budowlanych poszczególnych inwestycji odbywających się w zasięgu obiektów zabytkowych, w tym potencjalny negatywny wpływ prac ziemnych na stanowiska archeologiczne w przypadku zniszczenia, bądź naruszenia stanowiska (oddziaływanie pośrednie/bezpośrednie, krótkookresowe);
- potencjalny negatywny wpływ wynikający z modernizacji energetycznej budynków, w przypadku braku zachowania wartości kulturowych tych obiektów, (oddziaływanie bezpośrednie, krótkookresowe);
- potencjalny negatywny wpływ na konstrukcje, elewacje obiektów zabytkowych z uwagi na rozwój infrastruktury komunikacyjnej znajdującej się w otoczeniu obiektów (hałas komunikacyjny, emisja zanieczyszczeń, drgania); (oddziaływanie bezpośrednie, długookresowe);
- potencjalny negatywny wpływ na zabytki, w przypadku nieodpowiednio zarządzanego ruchu turystycznego mogącego być źródłem presji na wartości zabytkowe obiektów/obszarów (oddziaływania pośrednie, długookresowe);
- rozwój infrastruktury komunikacyjnej może potencjalnie przyczynić się do spadku wartości niektórych obiektów mieszkaniowych znajdujących się w zasięgu oddziaływania akustycznego tejże infrastruktury (oddziaływania pośrednie, długookresowe).

4.11. Gospodarka odpadami

4.11.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach nakłada obowiązek sporządzania wojewódzkich programów gospodarki odpadami i ich aktualizacji nie rzadziej niż co 4 lata. Pierwszy taki plan został przyjęty przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego w lipcu 2003 roku, zaś aktualnie obowiązujący – w czerwcu 2012r.

Zgodnie z informacją zawartą w Planie gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego w województwie wytworzono w 2010 roku 399 tys. Mg odpadów komunalnych, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa dało ilość wytworzonych odpadów równą 310 kg.

Natomiast według danych GUS w 2010 r. wytworzono 246 tys. Mg odpadów komunalnych, zaś 194 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa. Jest to znacznie poniżej średniej krajowej, która wynosi 315 kg na 1 mieszkańca.

Wskaźnik odbioru odpadów, zgodnie z danymi gmin wyniósł tylko 159 kg/M, co dało 51% udział odpadów odebranych w stosunku do wytworzonych. Według danych GUS wskaźnik odbioru wyniósł 157kg/M i był niższy od średniej krajowej, równej 263 kg/M.

W składzie odpadów, zarówno na terenach miejskich jak i wiejskich, największy udział miały odpady kuchenne i ogrodowe - miasta – 36,33% wagowo, zaś tereny wiejskie – 32,73% wagowo). W miastach kolejnymi grupami odpadów pod względem ilości były tworzywa sztuczne, szkło oraz papier i tektura. Z kolei na terenach wiejskich były to odpady frakcji <10mm oraz tworzywa sztuczne.

W całym województwie w 2010 r. przekazano do zagospodarowania blisko 205 tys. Mg odpadów komunalnych. Głównym sposobem zagospodarowania odpadów było ich unieszkodliwianie na składowiskach odpadów – około 72%. Recyklingowi poddane zostało poniżej 6% zagospodarowanych odpadów, zaś odzyskowi – niewiele ponad 21%. W ciągu ostatnich lat zaobserwowano niewielki, lecz stały wzrost ilości odpadów poddawanych odzyskowi, natomiast zmniejsza się całkowita ilość odpadów unieszkodliwianych na składowiskach.

W latach 2007-2010 zaobserwowano również spadek ilości odpadów komunalnych zmieszanych (z 95% do 85%) na rzecz odpadów zbieranych selektywnie. Odpady zmieszane przekazywane są do unieszkodliwiania bądź odzysku zarówno na terenie województwa, jak i poza jego granicami.

Największy udział w odpadach zbieranych selektywnie stanowiły odpady opakowaniowe – w 2010 roku było to 48%. Wśród nich dominującą frakcją stanowiły odpady ze szkła. Głównym sposobem zagospodarowania odpadów opakowaniowych był w latach 2007-2010 recykling nieorganiczny.

W latach 2007 – 2010 zaobserwowano systematyczny wzrost liczby gmin, które wdrożyły system selektywnego zbierania i odbierania odpadów ulegających biodegradacji. W roku 2007 były to jedynie 3 gminy, zaś w 2010 – 15 gmin.

Szacuje się, że na terenach wiejskich około 90% tego rodzaju odpadów zagospodarowywanych jest przez mieszkańców we własnym zakresie, podczas gdy na terenach miejskich – jest to 15%.

System selektywnego odbioru odpadów wielkogabarytowych do 2010 roku został wdrożony w 33 gminach województwa. Ich ilość odebrana w 2010r. stanowiła 3% odpadów odebranych selektywnie, zaś 0,5% wszystkich odpadów odebranych w województwie. Około 70-80% tych odpadów w latach 2007-2010 było deponowanych na składowiskach odpadów. Odzyskowi innemu niż recykling poddawane było 17-20% tych odpadów, zaś 4-15% przekazywano do recyklingu.

Podobnie jak w przypadku wcześniej opisywanych rodzajów odpadów, również ilość zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych w województwie systematycznie rośnie. Ich ilość w roku 2010 była 2,5-krotnie większa niż w 2007. Wpływ na to ma przede wszystkim ponad 2-krotny wzrost liczby gmin (z 26 w 2007 r. do 57 w 2010r.), które wprowadziły system selektywnego odbioru takich odpadów.

W roku 2010 zebrane selektywnie odpady niebezpieczne stanowiły 0,3% wszystkich odpadów komunalnych. Wśród nich największy udział miał zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, który stanowił 49% tych odpadów, zaś kolejną grupą, stanowiącą 36% były zużyte baterie i akumulatory. Pozostałą część odpadów niebezpiecznych stanowiły m.in. chemikalia domowe i ogrodowe, kleje, rozpuszczalniki, przeterminowane

lekarstwa, farby, płyny chłodnicze. Najmniej zebrano i odebrano olejów odpadowych – 0,3%.

4.11.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

W projekcie RPOWŚ 2014-2020 bezpośrednio do zagadnień gospodarowania odpadami odniesiono się w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1. *inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie*. Celem wspieranych działań jest *zapewnienie efektywnego działania systemu gospodarowania odpadami*.

Konsekwencją zakładanych działań powinno być zmniejszenie ilości odpadów, ponowne wykorzystanie, zwiększenie poziomu odzysku i unieszkodliwienia odpadów. Poprawa systemu gospodarowania odpadami dotyczyć będzie także odpadów innych niż komunalne oraz niebezpiecznych, w tym usuwania i unieszkodliwiania azbestu. Działania wspierane w ramach osi priorytetowej powinny przyczynić się do redukcji udziału odpadów komunalnych, które mogą ulegać biodegradacji, a aktualnie są składowane.

W dokumencie RPOWŚ 2014-2020 zapisano, iż interwencja dotyczyć będzie projektów zgodnych z postanowieniami Wojewódzkiego Programu Gospodarki Odpadami. Zakłada się również wsparcie dla budowy instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych.

Zakładany kierunek działań, w ramach priorytetu inwestycyjnego będzie miał niewątpliwie korzystny wpływ na środowisko i zdrowie ludzi i jest niezbędny do realizacji i osiągnięcia wyznaczonych celów (zarówno celów RPOWŚ, jak i wymogów Dyrektywy odpadowej 2008/98/WE⁷⁶).

Redukcja ilości składowanych odpadów będzie pozytywnie oddziaływać na środowisko (powierzchnie ziemi, gleby, krajobraz, wody), poprzez eliminację potencjalnych zanieczyszczeń wynikających z deponowania odpadów na składowiskach. Istotnym kierunkiem przyjętych działań mających pozytywny wpływ na zdrowie ludzi będzie usuwanie i unieszkodliwianie azbestu, który zgodnie z informacjami zawartymi w Prognozie oddziaływania na środowiska projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020 stanowi ponad połowę pokryć zagród wiejskich województwa.

Źródłem negatywnych oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska i zdrowie ludzi może być etap prac modernizacyjnych, etap rozbudowy obiektów

⁷⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy

zagoszczarowania odpadów. Etap prac budowlanych poszczególnych obiektów zawsze obarczony jest negatywnym, lecz krótkoterminowym wpływem, ograniczonym do czasu trwania prac budowlanych. Prowadzenie prac budowlanych zgodnie z obowiązującymi przepisami, przy zastosowaniu środków minimalizujących niepożądany wpływ powinno ograniczać presję związaną z tym etapem.

W dokumencie RPOWŚ 2014-2020 znajdują się działania inwestycyjne, które mogą być związane z generowaniem odpadów. Sposób postępowania na etapie prac budowlanych i późniejszej eksploatacji, zgodny z obowiązującymi przepisami prawa powinien uniemożliwiać ponadnormatywne negatywne oddziaływanie.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.1. *wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii* zakłada się wsparcie dla produkcji energii wykorzystując biogaz, biomasę. Efektem tego typu działań może być poprawa gospodarki odpadami w obrębie obszarów rolnych, z uwagi np. na spalanie biomasy (Prognoza, ...).⁷⁷

Przyjęty kierunek działań osi priorytetowej 1. *Innowacje i nauka* może prowadzić do wykorzystywania nowych technologii i produktów bardziej energooszczędnych i surowcooszczędnych, co może mieć również wpływ na redukcję ilości powstających odpadów.

W WPGO przedstawiono kierunki działań w zakresie kształtowania systemu gospodarki odpadami, służące osiągnięciu wyznaczonych celów, z podziałem na odpady komunalne, odpady niebezpieczne, odpady pozostałe. W ramach zakładanych kierunków działań WPGO znajdują się działania tożsame z przyjętymi, w dokumencie RPOWŚ 2014-2020 dotyczącymi: rozbudowy instalacji do zagospodarowywania odpadów komunalnych; rozwijania selektywnego gospodarowania odpadami; usuwania azbestu i wyrobów azbestowych.

W omawianym priorytecie inwestycyjnym RPOWŚ 2014-2020 brak bezpośrednio odniesienia do edukacji ekologicznej dotyczącej zagadnień gospodarki odpadami. Działania z zakresu edukacji ekologicznej stanowią jeden z kierunków działań WPGO.

Proponuje się uwzględnianie działań z zakresu edukacji ekologicznej, w ramach których powinna być również podejmowana tematyka dotycząca zagadnień gospodarki odpadami.

Edukacja ekologiczna powinna wzbogacać wiedzę na temat wzajemnych relacji pomiędzy komponentami: człowiek, przyroda, środowisko i zagrożeń wynikających z działalności człowieka, podmiotów gospodarczych i skutków środowiskowych tych działań. Edukacja powinna obejmować wszystkie społeczności, w tym również ludność wiejską, na co zwrócono uwagę w Prognozie (...) Strategii Rozwoju Województwa (...)⁷⁸.

⁷⁷ Źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu ochrony środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2011r..

⁷⁸ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, Kielce 2006 r.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów z zakresu gospodarki odpadami:

Działania o charakterze pozytywnym:

- redukcja ilości składowanych odpadów komunalnych, mogących ulegać biodegradacji;
- zwiększenie poziomu odzysku i unieszkodliwienia odpadów;
- ulepszenie systemu selektywnego zbierania odpadów,
- poprawa systemu gospodarowania odpadami, w tym usuwania i unieszkodliwiania azbestu;

Wszystkie w/w działania prowadzić będą do redukcji emisji zanieczyszczeń do środowiska i stanowić będą pozytywny wpływ na poszczególne komponenty środowiska i zdrowie ludzi.

Działania o charakterze negatywnym:

- potencjalny negatywny wpływ na zdrowie ludzi i środowisko na etapie prac modernizacyjnych, rozbudowy obiektów zagospodarowania odpadów;
- potencjalny negatywny wpływ na zdrowie ludzi związany z rozbudową obiektów gospodarki odpadami (emisja hałasu i zanieczyszczeń do powietrza).

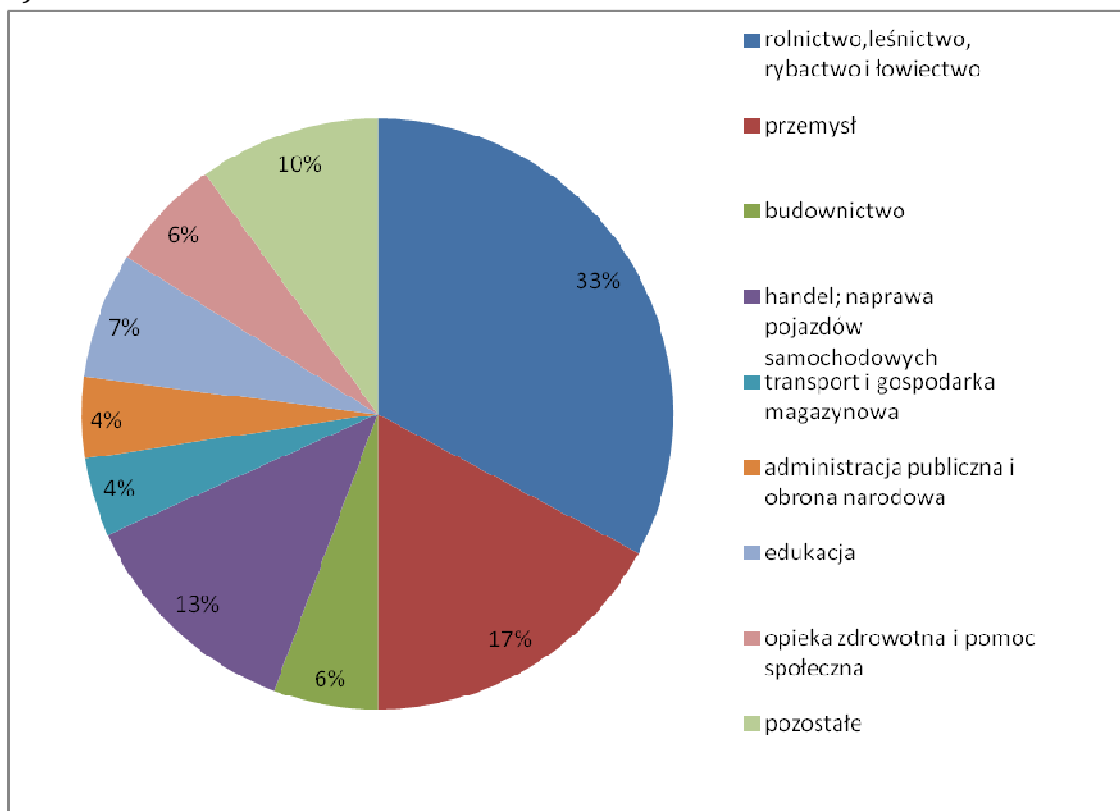
5. Charakterystyka gospodarcza analizowanego terenu wraz z identyfikacją problemów (innovacyjność gospodarki, usługi, przemysł, rolnictwo, infrastruktura techniczna)

5.1. Charakterystyka aktualnego stanu

Województwo świętokrzyskie jest jednym z najsłabiej rozwiniętych województw w Polsce. Wpływ na taką jego kwalifikację ma przede wszystkim niekorzystna struktura gospodarcza regionu, w której przeważają mało efektywne sektory gospodarki – rolnictwo i przemysł. Region świętokrzyski stanowi w dużej mierze obszar rolniczy. Pod względem jakości gleb województwo klasyfikuje się powyżej średniej krajowej, a to za sprawą występowania we wschodniej i południowej części województwa gleb umożliwiających produkcję płodów rolnych o wysokiej jakości. Występowanie optymalnych warunków rolniczych przekłada się na dobre wyniki zbiorów owoców, warzyw i jarzyn. Region świętokrzyski jest ważnym dostawcą wymienionych wcześniej

produktów, a także zbóż, przetworów mlecznych i masła⁷⁹. Poszukiwanie nowych form działalności w warunkach gospodarki rynkowej spowodowało powstanie w świętokrzyskim licznych gospodarstw agroturystycznych oraz gospodarstw ekologicznych, które produkują zdrową żywność. Według Banku Danych Lokalnych w 2012 na terenie województwa istniało 1077 gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, co stanowiło ponad 6% całej populacji gospodarstw ekologicznych w Polsce.

W 2012 roku liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców wyniosła 1342,1 i była większa o ok. 3% w stosunku do roku poprzedniego. Dominują tutaj firmy najmniejsze, zatrudniające do 9 osób (ponad 95% populacji firm). W styczniu 2013 roku w sektorze przedsiębiorstw zatrudnionych było 115,5 tys., tj. o 1,5 % mniej niż w roku 2012. W przypadku kraju zatrudnienie w tym sektorze zwiększyło się o 0,6%⁸⁰. Ponad 30% ludności pracującej województwa świętokrzyskiego zatrudnionych było w rolnictwie, 17 % w przemyśle, a 12 % w handlu i naprawie samochodów. Zatrudnienie w pozostałych sektorach było niższe od 10 % (Rysunek nr 5).

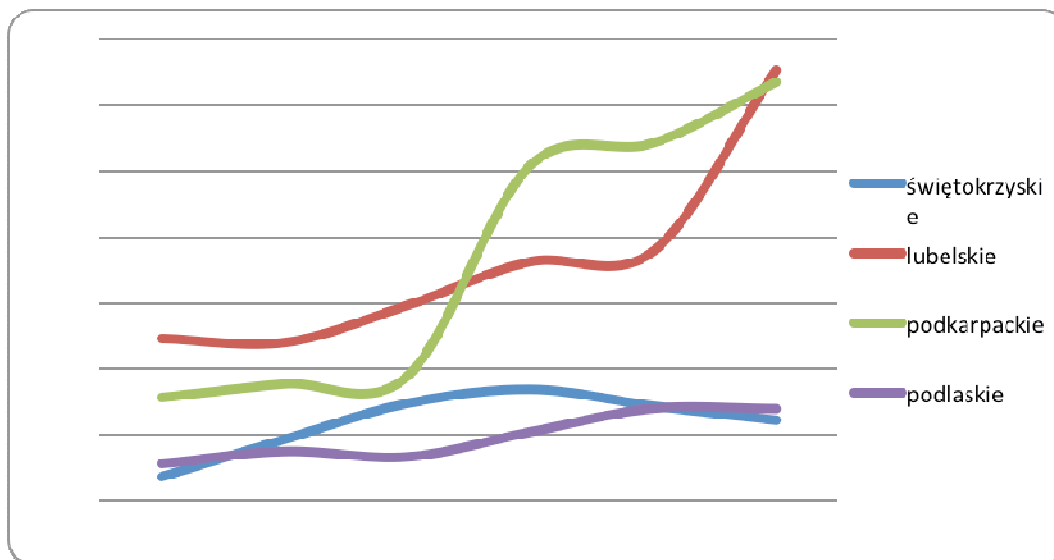
Rysunek 5. Zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim w 2013 r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

⁷⁹ <https://www.wrota-swietokrzyskie.pl>

⁸⁰ Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w styczniu 2013 r.

Główną gałęzią przemysłu jest przemysł mineralny i wyrobów metali (w tym branża odlewnicza)⁸¹. Przemysł województwa funkcjonuje w bezpośrednim powiązaniu z istniejącymi tu zasobami (surowce skalne, chemiczne i energetyczne) oraz z wielowiekowymi tradycjami związanymi z wytwarzaniem i obróbką metali. Rozwój produkcji materiałów budowlanych jest wynikiem występowania znacznych zasobów różnorodnych kopalin. W południowo-wschodniej części województwa oraz w Kielcach występuje duża koncentracja przemysłu wydobywczego kopalin i przeróbki surowców skalnych, w tym wapieni dla przemysłu cementowego i wapienniczego. Na południu obszaru województwa występują cegielnie, tam też ma miejsce największa w kraju produkcja wyrobów gipsowych. Niezwykle ważną gałęzią przemysłu dla województwa jest także przemysł metalurgiczny, maszynowy, odlewniczy i precyzyjny. W województwie produkuje się również stal i wyroby hutnicze⁸².

Region świętokrzyski cechuje jednak bardzo niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw. Może mieć to związek ze stagnacją działalności badawczo-rozwojowej regionu, a tym samym przepływu wiedzy i technologii. Brak rozwoju tego sektora gospodarki jest skutkiem niewystarczających nakładów na B+R, które w 2012 roku wyniosły 121,5 mln zł. i były najniższe w całym regionie wschodnim. Rysunek nr 6 przedstawia zmiany wysokości nakładów na działalność B+R na przestrzeni lat w województwach wschodniej części Polski.

Rysunek 6. Nakłady na sektor B+R w województwie świętokrzyskim na przestrzeni lat, na tle innych województw Polski wschodniej [mln zł] - opracowanie własne na podstawie BDL.

⁸¹ Raport z analizy gospodarki województwa świętokrzyskiego na potrzeby aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego Diagnoza, Fundacja Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu, 2011

⁸² <https://www.wrota-swietokrzyskie.pl>

Ponadto, udział pracujących w tym sektorze w ogóle pracujących jest bardzo niski. W 2012 roku na 1000 pracujących na sektor B+R przypadało 31 osób, co jest wartością blisko 3 razy mniejszą w porównaniu z liderem w Europie – regionem Inner London.⁸³

W strukturze podmiotów sektora usługowego dominują podmioty prowadzące działalność w zakresie handlu i napraw. Notowany jest wzrost zatrudnienia w tym sektorze, aktywność gospodarcza jest jednak w dalszym ciągu niska.

Infrastruktura techniczna województwa świętokrzyskiego również nie jest w najlepszej kondycji. Przeważająca część dróg istniejących jest w stanie złym lub niezadawalającym. Pomimo dogodnej, centralnej lokalizacji w województwie nie ma autostrad, a trasa przebiegu planowanych do budowy autostrad krajowych nie obejmuje regionu świętokrzyskiego⁸⁴. W związku z tym atrakcyjność inwestycyjna województwa jest niska.

Problem stanowi również zmniejszająca się przepustowość istniejących dróg, która ma związek ze stale rosnącym natężeniem ruchu.

Obok transportu kołowego, ważnym elementem infrastruktury województwa jest transport kolejowy. Przez teren województwa świętokrzyskiego przebiega 10 odcinków linii kolejowych o całkowitej długości 724,9 km, z czego 270 km — to linie znaczenia państwowego, a 454,9 km — to linie pozostałe. Podstawowy układ komunikacji szynowej stanowią: linie kolejowe dwutorowe, zelektryfikowane, znaczenia państwowego. Ważnymi węzłami kolejowymi są węzły w Kielcach, Włoszczowej, Skarżysku Kamiennej i Sędziszowie.

Przedmiotowy obszar leży także na trasie Linii Torowej Szerokohutniczej, łączącej Polskę z Ukrainą. Potencjał tego połączenia nie jest jednak w pełni wykorzystywany.

Transport lotniczy w województwie stanowi cywilne lotnisko lokalne w miejscowości Masłów, na terenie którego znajduje się przejście graniczne.

Na terenie województwa nie występuje natomiast transport wodny.

5.2. Ocena oddziaływań priorytetów/działań

Oś priorytetowa 1. Innowacje i nauka

Interwencja w ramach tego priorytetu ma za zadanie udoskonalenie sektora badań i rozwoju poprzez zwiększenie jego aktywności oraz wzmocnienie współpracy z sektorem przedsiębiorstw. Dzięki realizacji tego priorytetu nastąpić powinien wzrost jakości prowadzonych badań, co skutkować może udoskonaleniem produktów i usług oraz wprowadzeniem na rynek nowych. Działania w ramach tego priorytetu przyczynią

⁸³ Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

⁸⁴ Infrastruktura techniczna w województwie świętokrzyskim. Wskazane braki i kierunki rozwoju., M. Wojtasik, 2010

się do wzrostu innowacyjności gospodarki całego województwa, a tym samym zwiększą atrakcyjność regionu.

Oś priorytetowa 2. Konkurencyjna gospodarka

W ramach niniejszej osi przewidywane jest wsparcie przedsiębiorstw na każdym etapie ich działalności, między innymi poprzez zakup nowego sprzętu i maszyn oraz zwiększenie cyfryzacji przemysłu. Realizacja tych działań sprzyjać będzie tworzeniu nowych oraz rozwojowi istniejących przedsiębiorstw, szczególnie z sektora mikro, małych i średnich (MŚP). Zwiększenie liczby przedsiębiorstw powinno przyczynić się do wzrostu różnorodności świadczonych usług i produktów, które mogą stanowić potencjał gospodarczy regionu.

Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia

W ramach osi priorytetowej *efektywna i zielona energia* planowane są działania zmierzające do poprawy efektywności energetycznej regionu oraz wzrostu wytwarzania i wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych. Ponadto wsparcie uzyskają przedsięwzięcia polegające na wykorzystaniu surowców wtórnych. Realizacja zadań tego priorytetu przyczyni się do zwiększenia poziomu efektywności kosztowej i konkurencyjnej zarówno przemysłu, jak i usług województwa świętokrzyskiego.

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

Celem działań prowadzonych w ramach osi *dziedzictwo naturalne i kulturowe* jest ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zabytków poprzez poprawę stanu technicznego tych obiektów. Wymienione zadania powinny przyczynić się zwiększenia potencjału turystycznego regionu, a tym samym rozwoju tej gałęzi gospodarki.

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja

Realizacja przedmiotowej osi przy pomocy priorytetów inwestycyjnych będzie skupiona na poprawie połączeń transportowych województwa z siecią korytarzy krajowych, europejskich oraz miast sąsiadujących. Wzrost dostępności transportowej regionu uczyni go bardziej atrakcyjnym inwestycyjnie, co może przełożyć się na wzrost liczby ulokowanych na terenie województwa inwestycji. Działania w ramach osi obejmują również bardzo ważny element w rozwoju gospodarczym regionu czyli transport kolejowy. Budowa i modernizacja sieci kolejowej poprawi połączenie między aglomeracjami miejskim w Polsce, co spowodować powinno zwiększenie zainteresowania tą formą transportu, zarówno wśród pasażerów jak i przedsiębiorców. Rozwój infrastruktury dworcowej oraz zwiększona mobilność mieszkańców regionu

umożliwi im dojazd do miejsc pracy, nauki oraz wypoczynku, ale także umożliwi dojazd ludności spoza regionu. Skutkiem tych działań może być wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej regionu.

Oś priorytetowa 6. Rozwój miast

Priorytet *Rozwój miast* zakłada wykorzystanie cennych przyrodniczo obszarów znajdujących się na obszarze Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego do celów turystycznych oraz podniesienie standardów połączeń w tym obszarze. Te zadania odgrywają znaczącą rolę w rozwoju społeczno – gospodarczym całego regionu. Wzrost mobilności mieszkańców doprowadzi do zwiększenia dostępu do ośrodków gospodarczych, rynku pracy i edukacji. Zadania w ramach priorytetu zwiększą atrakcyjność regionu zarówno pod względem turystycznym, jak i inwestycyjnym.

W ramach pozostałych osi priorytetowej przewiduje się m.in. realizację działań mających na celu zwiększenie ilości i jakości e-usług w sektorze publicznym. Wsparcie w zakresie TIK spowoduje podniesienie kwalifikacji personelu, zwiększy świadomość teleinformatyczną mieszkańców oraz upowszechni poruszanie się w realiach cyfrowej rzeczywistości m.in. przez osoby starsze, emerytów, rencistów i osoby niepełnosprawne. Rozwój elektronicznej administracji wzmocni potencjał administracyjny regionu oraz zwiększy dostęp elektronicznych usług dla obywateli. Pośród zadań przewidzianych do realizacji wyodrębniono również przekształcenie upadających terenów przemysłowych w tereny pro gospodarcze, które zapewnić mogą nowe miejsca pracy. Realizacja tych zadań przyczyni się do podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej województwa i pobudzenia jego rozwoju gospodarczego. Ponadto inwestycja w edukację, umiejętności oraz uczenie się przez całe życie aktywizuje mieszkańców i wyrównuje ich szanse w znalezieniu pracy. Nowe umiejętności zdobyte przez osoby bezrobotne może doprowadzić do pojawienia się na rynku pracy poszukiwanych specjalistów, co zwiększy zatrudnienie w różnych sektorach gospodarki.

Podsumowanie oddziaływań priorytetów/działań

Oddziaływania o charakterze pozytywnym:

- wzrost innowacyjności gospodarki województwa poprzez zwiększenie aktywności sektora B+R w przedsiębiorstwach;
- zwiększenie liczby przedsiębiorstw, szczególnie z sektora MŚP;
- wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej oraz przekształcenia terenów w tereny pro gospodarcze;
- zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu poprzez rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego województwa;
- aktywizacja zawodowa mieszkańców;
- wzrost szans zatrudnienia w różnych sektorach gospodarki poprzez uzyskanie dodatkowych umiejętności oraz wiedzy;

Oddziaływania o charakterze negatywnym:

- brak.

6. Podsumowanie oddziaływań

Tabela 4. Podsumowanie oddziaływań

Nazwa i nr osi priorytetowej	Nazwa i nr priorytetu inwestycyjnego	Ludzie	wody	Zasoby naturalne	Powietrze/klimat	Powierzchnia ziemi/gleby	krajobraz	flora	fauna	Obszary chronione, w tym Natura	Dobra materialne	zabytki
1 Innowacje i nauka	1.1. Udoskonalenie infrastruktury badań i innowacji (...)	P	p	p/n	p	p	B	p/n	p/n	p/n	p	p
	1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw (...)	P	p	p	p	p	B	B	B	B	p	p
2. Konkurencyjna gospodarka	2.2. Rozwój produktów i usług opartych na TIK (...)	P	B	n	p	B	B	B	B	B	p	B
	3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów (...)	p/n	p	n	n	p	p/n	n	n	n	p	P/N
	3.2. Opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP (...)	p	B	B	B	B	B	B	B	B	p	p/n
	3.3. Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	p/n	P	n	p/n	P	B	n	n	n	p	p/n
	3.4. Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu (...)	p	B	B	B	B	B	B	B	B	p	B
3. Efektywna i zielona energia	4.1. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii (...)	P/n	P/N	P/n	P/n	P	N	p/N	p/N	p/N	p	p
	4.2. promowanie efektywności energetycznej (...)	P	p	p	P	p	P/N	p	p	p	p	n
	4.3. wspieranie efektywności energetycznej inteligentnego zarządzania energią (...)	P	p	p	P	p	P/N	p	N	p/n	p	n
	4.5. promowanie strategii niskoemisyjnych (...)	P	p	P	P	p	p	p	p	p	p	p
4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	5.2. wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka (...)	P	p	p/n	p	p	p	p/n	p/n	p/n	p	p
	6.1. inwestowanie w sektor gospodarki odpadami (...)	P/n	p	p	P/n	P	p/n	p	p	p	p	p/n
	6.2. inwestowanie w sektor gospodarki wodnej (...)	P/n	p	p	p	P	p/n	P/N	P/N	P/N	p	p/n
	6.3. zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	P	B	p	B	B	P/n	n	n	n	p	P/n
	6.4. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej (...)	P	p	p	p	p	P	P	P	P/n	p	B
5. Nowoczesna komunikacja	7.2. zwiększenie mobilności regionalnej (...)	p/n	N	N	P/N	N	N	N	N	N	p/n	p/n
	7.4. rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości interoperacyjnych systemów transportu kolejowego (...)	p/n	P/N	n	P	N	N	N	N	N	p/n	p/n

„Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020”

Nazwa i nr osi priorytetowej	Nazwa i nr priorytetu inwestycyjnego	Ludzie	wody	Zasoby naturalne	Powietrze/klimat	Powierzchnia ziemi/gleby	krajobraz	flora	fauna	Obszary chronione, w tym Natura	Dobra materialne	zabytki
6. Rozwój miast	4.3. wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią (...)	P	p	p	P	p	p/n	p	N	p/n	p	n
	4.5. promowanie strategii niskoemisyjnych (...)	P	p	P	P	p	p	p	p	p	p	p
	6.4. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej (...)	P	p	p	P	p	P	P	P	P/n	p	B
	7.2. zwiększenie mobilności regionalnej (...)	P/n	N	N	P/N	N	p/n	N	N	N	p/n	p/n
	9.2. wspieranie rewitalizacji (...)	P	B	n	P	B	p	p/n	p/n	p/n	p	p/n
	10.4. inwestycje w edukację (...)	P	B	p/n	p	n	p	p/n	p/n	p/n	p	p
7. Sprawne usługi publiczne	2.3. wzmocnienie zastosowań TIK (...)	P/n	B	n	p	B	B	B	B	B	p	p
	8.2. wspieranie wzrostu gospodarczego (...)	P	B	p/n	p/n	B	p/n	p/n	p/n	p/n	p	p/n
	9.1. inwestycje w infrastrukturę zdrowotną, społeczną (...)	P	B	n	n	B	n	n	n	n	p	B
	10.4. inwestycje w edukację (...)	P	p	p/n	p/n	p	n	p/n	p/n	p/n	p	B
8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo	8.10. aktywne i zdrowe starzenie się	P	B	B	B	B	B	B	B	B	p	B
	10.1. ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki (...)	P	B	n	n	B	n	n	n	n	p	B
	10.3 wyrównywanie dostępu do uczenia się (...)	P	B	B	B	B	B	B	B	B	p	B
	10.3 BIS lepsze dopasowywanie systemów kształcenia (...)	P	B	B	B	B	B	B	B	B	p	B
9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem	9.4. aktywne włączenie (...)	P	B	B	B	B	B	B	B	B	p	B
	9.7. ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług (...)	P	B	B	B	B	B	B	B	B	p	B
	9.8. wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej (...)	P	B	B	B	B	B	B	B	B	p	B
Oś priorytetowa 10. Otwarty rynek pracy	8.5. dostęp do zatrudnienia (...)	P	B	B	B	B	B	B	B	B	p	B
	8.7. praca na własny rachunek (...)	P	N	n	n	N	n	n	n	n	p	n
	8.9. przystosowanie pracowników, przedsiębiorców do zmian	P	B	B	B	B	B	B	B	B	p	B
11. Pomoc techniczna		B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	

Oznaczenia: P- oddziaływanie pozytywne znaczące, p- oddziaływanie pozytywne, P/N – oddziaływania zarówno pozytywne jak i negatywne, N- oddziaływanie negatywne znaczące, n- oddziaływanie negatywne, B- nie wykazano oddziaływań

7. Propozycja rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu RPOWŚ 2014-2020, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru

Przyjęty kierunek działań projektu RPOWŚ 2014-2020 będzie w głównej mierze pozytywnie wpływał na środowisko naturalne i zdrowie ludzi. Wsparciem objęte zostaną projekty przyczyniające się w dalszej perspektywie do poprawy stanu środowiska. Głównym źródłem negatywnego oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska będzie sam etap realizacji inwestycji. W przypadku niewłaściwej eksploatacji nowych obiektów może również dojść do potencjalnego negatywnego wpływu na środowisko. Funkcjonowanie nowych obiektów będzie dodatkowym źródłem emisji do środowiska, jednakże stosowanie najlepszych dostępnych technik, przeprowadzenie rzetelnych ocen oddziaływania na środowisko na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach poszczególnych inwestycji, uwzględniających odpowiedni dobór lokalizacji przedsięwzięć, ograniczy, zminimalizuje skalę niepożądanych oddziaływań.

Na etapie sporządzanej prognozy oddziaływania na środowisko zaproponowano działania o charakterze minimalizującym potencjalny negatywny wpływ poszczególnych rodzajów inwestycji. Dokładane działania minimalizujące powinny zostać zaproponowane na etapie wykonywania poszczególnych ocen oddziaływania na środowisko projektowanych inwestycji.

Tabela 5. Propozycja działań minimalizujących dla poszczególnych rodzajów inwestycji związanych z realizacją priorytetów inwestycyjnych – etap budowy/eksploatacji inwestycji.

Rodzaj komponentu objętego oddziaływaniem	Opis potencjalnego oddziaływania	Propozycja działań minimalizujących
Etap budowy		
Ludzie i ich zdrowie, powietrze, fauna, flora, zabytki	✓ negatywny wpływ związany z etapem realizacji poszczególnych inwestycji wynikający ze zwiększonej emisji zanieczyszczeń i hałasu; ✓ oddziaływania bezpośrednie, chwilowe, ograniczone do miejsca lokalizacji inwestycji;	✓ prowadzenie prac budowlanych w godzinach dziennych, stosowanie sprzętu w dobrym stanie technicznym, eliminowanie bezproduktywnej pracy sprzętu na biegu jałowym, oszczędne korzystanie z obszaru pod teren budowy, zwilżanie powierzchni terenu w celu eliminacji pylenia z placu budowy; zabezpieczenie terenu budowy przed ewentualnym skażeniem środowiska w wyniku potencjalnych wycieków z maszyn, sprzętu budowlanego, mycie kół pojazdów wyjeżdżających z placu budowy; ✓ podczas realizacji zamierzeń inwestycyjnych stosowanie najlepszych dostępnych technik BAT; ✓ dokładny charakter działań minimalizacyjnych powinien być określany w ramach poszczególnych ocen oddziaływania na środowisko na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach; ✓ w przypadku usuwania wyrobów azbestowych – stosowanie właściwych procedur i środków ochrony pracowników (Prognoza, 2012)⁸⁵; ✓ odpowiednia lokalizacja i wariantowanie przedsięwzięć; ✓ lokalizacja inwestycji umożliwiająca dotrzymanie standardów akustycznych;
Zabytki	✓ potencjalny negatywny wpływ na elewacje i powierzchnie budynków wynikający z prowadzenia prac budowlanych (wibracje, emisja zanieczyszczeń) poszczególnych inwestycji w zasięgu oddziaływania na obiekty zabytkowe, ✓ oddziaływania bezpośrednie, chwilowe, ograniczone do miejsca lokalizacji inwestycji; w	✓ prowadzenie prac budowlanych z dbałością o wartości zabytkowe obiektów w konsultacji z konserwatorem zabytków; w przypadku natrafienia w trakcie prowadzenia prac ziemnych na obiekt, mogący mieć wartość zabytkową wstrzymanie prac i zabezpieczenie obiektu do momentu konsultacji z kierownikiem budowy i urzędem gminy/konserwatorem zabytków;

⁸⁵ Źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu gospodarki odpadami województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2012 r.

„Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020”

Rodzaj komponentu objętego oddziaływaniem	Opis potencjalnego oddziaływania	Propozycja działań minimalizujących
	przypadku zniszczenia obiektu archeologicznego – oddziaływanie stałe;	
Krajobraz	✓ przekształcenia krajobrazu w wyniku prowadzenia prac budowlanych inwestycji (liniowe, z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, OZE, nowe przedsiębiorstwa); ✓ oddziaływanie bezpośrednie, krótkoterminowe, ograniczone do miejsca prowadzenia prac;	✓ prowadzenie prac i tworzenie obszaru zabudowy z uwzględnieniem minimalizacji zajęcia terenu; ✓ prowadzenie selektywnej gospodarki odpadami;
Flora, fauna, obszary chronione w tym Natura 2000	✓ potencjalne ujemne oddziaływanie na gatunki i siedliska związane z prowadzeniem prac budowlanych w fazie realizacji poszczególnych inwestycji; ✓ oddziaływania bezpośrednie, chwilowe, ograniczone do miejsca lokalizacji inwestycji;	✓ ograniczenie powierzchni terenu przeznaczanego pod budowę, ✓ ogradzanie placu budowy w celu ochrony przed wtargnięciem zwierząt; ✓ dostosowanie terminu prowadzonych prac budowlanych do okresów lęgowych i rozrodczych zwierząt (ptaków, płazów i nietoperzy), lub stworzenie siedlisk zastępczych; ✓ lokalizowanie inwestycji poza terenami przyrodniczo cennymi, jeśli zostały takie zidentyfikowane w trakcie wyznaczania wariantów lokalizacyjnych przedsięwzięcia; ✓ uwzględnianie zapisów zawartych w Planach zadań ochronnych/Planach ochrony, podczas planowania i realizacji inwestycji zlokalizowanych na terenie obszarów chronionych; ✓ stosowanie do obsiewania terenów przekształconych wyłącznie mieszanki roślin gatunków rodzimych; ✓ zabezpieczenie drzew w przypadku prowadzenia prac budowlanych w bezpośrednim ich sąsiedztwie oraz w miarę możliwości prowadzenie prac ziemnych ręcznie w obrębie systemu korzeniowego; ✓ przy prowadzeniu inwestycji liniowych, umożliwienie przejścia dla poszczególnych grup zwierząt.
Flora, fauna, obszary chronione w tym Natura 2000	✓ budowa obiektów małej retencji – zbiorników wodnych, przyczyniać się może do wystąpienia negatywnego oddziaływania na korytarze migracji zwierząt związanych z wodą; ✓ prowadzenie termomodernizacji budynków może	✓ budowa przepławek dla ryb w przypadku budowy zbiorników wodnych na rzekach, ✓ prowadzenie prac poza okresem tarła ryb, migracji płazów, ✓ wycinka drzew poza okresem lęgowym ptaków;

„Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020”

Rodzaj komponentu objętego oddziaływaniem	Opis potencjalnego oddziaływania	Propozycja działań minimalizujących
	spowodować ograniczanie dostępnych siedlisk dla miejskich populacji zwierząt i śmierć osobników w czasie realizacji prac; ✓ oddziaływania bezpośrednie, chwilowe, ograniczone do miejsca lokalizacji inwestycji;	✓ prowadzenie prac termomodernizacyjnych poza sezonem lęgowym ptaków i płazów; ✓ tworzenie stanowisk i siedlisk zastępczych dla zwierząt, podczas prowadzenia prac termomodernizacyjnych; ✓ lokalizowanie inwestycji poza terenami przyrodniczo cennymi, jeśli zostały takie zidentyfikowane w trakcie wyznaczania wariantów lokalizacyjnych przedsięwzięcia; ✓ uwzględnianie zapisów zawartych w Planach zadań ochronnych/Planach ochrony, podczas planowania i realizacji inwestycji zlokalizowanych na terenie obszarów chronionych; ✓ dostosowanie rodzaju i zakresu prac do wymogów ochrony przyrody; ✓ zachowanie zgodności planowanych inwestycji z Ramową Dyrektywą Wodną; ✓ maksymalne ograniczenie wycinki drzew i krzewów wokoło czaszy zbiornika; ✓ odpowiednie ukształtowanie brzegów zbiornika (pożądane nieregularne linie brzegowe) w celu stworzenia habitatów dla organizmów wodnych i ptaków.
Powierzchnia ziemi, gleby	✓ możliwy negatywny wpływ na jakość gleb w fazie realizacji inwestycji budowlanych; ✓ oddziaływania bezpośrednie, chwilowe, ograniczone do miejsca lokalizacji inwestycji;	✓ stosowanie sprawnych technicznie pojazdów w celu zminimalizowania ryzyka zanieczyszczenia powierzchni ziemi, ✓ odpowiednia gospodarka odpadami na placu budowy, ✓ stosowanie sorbentów na wypadek wycieków substancji niebezpiecznych;
Wody	✓ negatywny wpływ na jakość wód w fazie budowy małych elektrowni wodnych (zamulanie cieków) ✓ oddziaływania bezpośrednie, chwilowe, ograniczone do miejsca lokalizacji inwestycji;	✓ odmulanie cieków; ✓ minimalizacja zajętości terenu;
Zasoby naturalne	✓ budowa nowych obiektów oraz planowane inwestycje drogowe mogą przyczynić się do wzrostu wykorzystania surowców naturalnych, w tym wody, piasku, kruszyw budowlanych; ✓ oddziaływania chwilowe, o zasięgu uzależnionym od wielkości zapotrzebowania na surowce;	✓ racjonalne gospodarowanie surowcami podczas prowadzenia prac budowlanych, oszczędność wody, utylizacja pozostałości po rozbiórkach obiektów budowlanych i stosowanie do wyrobu półproduktów i jak największej ilości surowców z odzysku;

Rodzaj komponentu objętego oddziaływaniem	Opis potencjalnego oddziaływania	Propozycja działań minimalizujących
Etap eksploatacji		
Zasoby naturalne	✓ zwiększone zapotrzebowanie na energię, a w konsekwencji na surowce energetyczne, w związku z rozwojem produktów i usług opartych na TIK; ✓ oddziaływanie pośrednie, krótko, średnio i długookresowe	✓ stosowanie technologii energooszczędnych;
Fauna	✓ rozbudowa sieci dróg może wpłynąć negatywnie na faunę, poprzez przecięcie korytarzy ekologicznych; ✓ oddziaływanie stałe, o zasięgu związanym z lokalizacją inwestycji;	✓ uwzględnianie aspektów środowiska przyrodniczego podczas projektowania inwestycji liniowych m.in. szlaków migracji zwierząt. Ma to istotne znaczenie w aspekcie ograniczania kolizji pojazdów ze zwierzyną. W przypadkach problemów z zachowaniem szlaków migracyjnych należy wprowadzać rozwiązania pozwalające na przejście tych zwierząt tj. zaprojektowanie odpowiednich przejść dla zwierząt; ✓ umożliwienie przejścia dla poszczególnych grup zwierząt.
Fauna, obszary chronione w tym Natura 2000	✓ elektrownie wiatrowe mogą wpływać negatywnie na ptaki i nietoperze, z uwagi na potencjalne kolizje zwierząt z turbinami wiatraków; ✓ farmy fotowoltaiczne mogą zaburzać migrację zwierząt, powodować efekt lustra wody, olśnienia i efekt termiczny ✓ oddziaływanie stałe, o zasięgu uzależnionym od miejsca lokalizacji inwestycji;	✓ uwzględnianie, tras migracyjnych ptaków w trakcie wyboru lokalizacji obiektów, ✓ unikanie niekorzystnej lokalizacji farm fotowoltaicznych tj. poza łąkami będącymi miejscem żerowania i gniazdowania chronionych gatunków ptaków lub w sąsiedztwie korytarzy migracyjnych; ✓ przeprowadzanie rzetelnych ocen oddziaływania na środowisko dla inwestycji;
Fauna	✓ budowa małych elektrowni wodnych może powodować przerwanie tras migracyjnych ichtiofauny; ✓ oddziaływanie stałe, o zasięgu uzależnionym od miejsca lokalizacji inwestycji;	✓ budowa przepławek dla ryb dwuśrodowiskowych, ✓ stosowanie turbin Archimedesa;
Flora, fauna, obszary chronione w tym Natura 2000	✓ wzmożony ruch turystyczny na obszarach cennych przyrodniczo, co wiąże się ze zwiększoną antropopresją na cenne siedliska; ✓ oddziaływanie stałe, o zasięgu uzależnionym od miejsca wprowadzenia ruchu turystycznego,	✓ uwzględnienie zasady turystyki zrównoważonej, ✓ nie należy planować obciążającej środowisko infrastruktury turystycznej na obszarach ochrony ścisłej; ✓ lokalizacja ścieżek edukacyjnych i turystycznych poza stwierdzonymi siedliskami chronionymi;

„Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020”

Rodzaj komponentu objętego oddziaływaniem	Opis potencjalnego oddziaływania	Propozycja działań minimalizujących
		✓ ograniczenia udostępnienia turystycznego ekosystemów i obszarów przyrodniczych objętych ochroną, wrażliwych na antropopresję;
Wody	✓ negatywny wpływ na wody planowanych inwestycji w zakresie małych elektrowni wodnych, budowy zbiorników małej retencji; ✓ oddziaływanie stałe;	✓ budowa przepławek dla ryb dwuśrodowiskowych, ✓ stosowanie turbin Archimedesa, ✓ zachowanie minimalnych przepływów biologicznych;
Krajobraz	✓ zajmowanie nowych powierzchni pod potencjalne inwestycje dotyczące wykorzystania OZE (elektrownie wiatrowe, farmy fotowoltaiczne), instalacje do produkcji biokomponentów, biopaliw, inwestycje liniowe, infrastruktura komunalna (oczyszczalnie ścieków, rozbudowa zakładów gospodarki odpadami) może prowadzić do degradacji, bądź uszczerbienia aktualnych walorów krajobrazowych; ✓ oddziaływania bezpośrednie o zasięgu i skali uzależnionej od rodzaju i zakresu inwestycji;	✓ analiza lokalizacji nowych elementów zagospodarowania pod względem wpływu na krajobraz i wybór miejsc, w których inwestycje nie zakłócą istotnie aktualnych walorów krajobrazowych i pozwolą dotrzymać wymogi ochrony krajobrazu; ✓ wkomponowywanie nowych elementów z poszanowaniem walorów krajobrazowych inwestowanych terenów, ✓ stosowanie zieleni izolującej np. przy inwestycjach liniowych, komunalnych, biogazowniach, itp.; w przypadku budowy ekranów akustycznych w miarę możliwości powinny być stosowane ekrany naturalne, bądź półnaturalne; ✓ lokalizowanie infrastruktury komunalnej, instalacji do produkcji biokomponentów, biopaliw na obszarach zainwestowanych przemysłowo; ✓ utrzymanie porządku na terenach nowych obszarów zainwestowanych; ✓ prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów w obrębie inwestowanych/nowo zagospodarowanych obszarów;
Ludzie i ich zdrowie	✓ potencjalna emisja hałasu w wyniku powstawania/rozbudowy obiektów np. farm wiatrowych, biogazowi, oczyszczalni ścieków, zakładów zagospodarowania odpadów; inwestycji liniowych; ✓ emisja hałasu aerodynamicznego związanego z pracą turbin wiatrowych, ✓ oddziaływanie bezpośrednie/pośrednie, stałe, wielkość wpływu uzależniona od miejsca lokalizacji	✓ lokalizowanie obiektów w bezpiecznej odległości od terenów chronionych akustycznie, gwarantującej dotrzymanie dopuszczalnych poziomów hałasu na tych terenach (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku); ✓ stosowania najlepszych dostępnych technik na etapie projektowania inwestycji; ✓ stosowanie zieleni izolacyjnej, ograniczającej

Rodzaj komponentu objętego oddziaływaniem	Opis potencjalnego oddziaływania	Propozycja działań minimalizujących
	i skali inwestycji;	rozprzestrzenianie się hałasu; ✓ stosowanie systemów kontrolnych umożliwiających regulację ustawienia łopat wirnika w elektrowniach wiatrowych (zmniejszanie emisji hałasu); ✓ stosowanie rozwiązań umożliwiających przełączanie się turbin w zależności od prędkości i kierunku wiatru ze zwykłego trybu na cichszy;
Ludzie i ich zdrowie	✓ wpływ promieniowania elektromagnetycznego (generatory prądu, stacje transformatorowe, przewody energetyczne); ✓ oddziaływanie bezpośrednio/pośrednie, stałe, wielkość wpływu uzależniona od odległości lokalizacji inwestycji od siedlisk ludzkich, obszarów zabudowanych;	✓ lokalizacja obiektów w odległościach umożliwiających dotrzymanie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003, nr 192, poz. 1883); ✓ stosowania najlepszych dostępnych technik na etapie projektowania inwestycji;
Ludzie i ich zdrowie, powietrze	✓ emisja zanieczyszczeń do powietrza np. tlenków azotu związana z procesem spalania oraz powstawanie odorów w biogazowniach; pyłu i benzeno(a)pirenu przy spalaniu biomasy; ✓ oddziaływanie, bezpośrednio, stałe, wielkość wpływu uzależniona od miejsca lokalizacji i skali inwestycji;	✓ izolacja obszarów przeznaczonych pod inwestycje pasami zieleni; ✓ lokalizowanie obiektów w odległościach powyżej kilkuset metrów od zabudowy mieszkaniowej, skupisk ludności; z uwzględnieniem kierunków wiatrów (odory); ✓ stosowania najlepszych dostępnych technik na etapie projektowania inwestycji; ✓ spalanie biomasy w instalacjach o wysokich temperaturach, przy wykorzystaniu instalacji wysokosprawnego odpylania gazów odlotowych;
Ludzie i ich zdrowie, powietrze, klimat	✓ potencjalny wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza, hałasu związanych z intensyfikacją ruchu na rozbudowanych, zmodernizowanych drogach; oraz w związku ze wzmożonym transportem np. odpadów do zakładów ich zagospodarowania; ✓ oddziaływanie bezpośrednio, stałe o dużym zasięgu;	✓ intensyfikacja rozwoju komunikacji publicznej, stanowiącej konkurencję dla ruchu indywidualnego; ✓ stosowanie ekranów akustycznych ograniczających emisję hałasu; ✓ nasadzenia zieleni przy drogach; ✓ transport odpadów poza terenami zabudowanymi;

8. *Transgraniczne oddziaływania na środowisko*

Oddziaływanie transgraniczne zgodnie z zapisami Konwencji z Espoo⁸⁶ oznacza: *jakiegokolwiek oddziaływanie, nie mające wyłącznie charakteru globalnego, na terenie podlegającym jurysdykcji Strony, spowodowane planowaną działalnością, której fizyczna przyczyna jest w całości lub częściowo położona na terenie podlegającym jurysdykcji innej Strony.* W przypadku zidentyfikowania możliwego znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko przeprowadza się postępowanie w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko⁸⁷.

Zgodnie z wykonaną analizą potencjalnych inwestycji, które mogą zostać objęte wsparciem w ramach RPOWŚ 2014-2020, w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska nie zidentyfikowano znaczącego oddziaływania transgranicznego. Przyjęty kierunek działań prezentowany w ocenianym dokumencie oraz osiąganie wyznaczonych celów prowadzi do zmniejszania emisji zanieczyszczeń, w tym gazów cieplarnianych, ochrony środowiska naturalnego i poprawy efektywności wykorzystania zasobów. Zatem działania te nie mają charakteru znaczących negatywnych oddziaływań transgranicznych. Nie da się wykluczyć wystąpienia potencjalnego negatywnego wpływu (emisja hałasu, zanieczyszczeń powietrza itp.) towarzyszącego realizacji poszczególnych inwestycji. Zasięg potencjalnego oddziaływania powinien mieć charakter lokalny ograniczony do granic kraju. Ponadto na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach inwestycji mogących, bądź oddziaływujących na środowisko będzie przeprowadzana dokładna analiza wpływu, w tym również oddziaływań transgranicznych. Jest to etap, na którym można dokładniej, znając charakter inwestycji, proponowaną lokalizację ocenić zasięg oddziaływania i ewentualną konieczność przeprowadzenia procedury transgranicznej.

Należy również zaznaczyć, iż województwo świętokrzyskie nie sąsiaduje bezpośrednio z granicami innych Państw, a odległości od granic przekraczają pow. 250 km, w każdą stronę. Samo położenie województwa ogranicza możliwość wystąpienia oddziaływań transgranicznych.

⁸⁶ Konwencja o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonych w Espoo dnia 25 lutego 1991 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 96, poz. 1110)

⁸⁷ zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko: „w razie stwierdzenia możliwości znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (...) przeprowadza się postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko”.

9. Ocena oddziaływań skumulowanych

Oddziaływania skumulowane - to zmiany w środowisku wywołane wpływem danego rodzaju działalności, w połączeniu z innymi przyszłymi, obecnymi lub realnymi przyszłymi działaniami⁸⁸.

Zatem na wielkość oddziaływania skumulowanego i powodowane nim zmiany w środowisku, będzie mieć wpływ rodzaj inwestycji, miejsce jej lokalizacji oraz wielkość oddziaływania i czas trwania tego wpływu.

Etap realizacji poszczególnych inwestycji może być źródłem oddziaływań skumulowanych, w przypadku lokalizowania inwestycji w obrębie tego samego obszaru i nałożenia się czasu trwania prac poszczególnych przedsięwzięć. Efekt oddziaływań skumulowanych może dotyczyć również inwestycji/projektów wspieranych RPOWŚ 2014-2020 jak i projektów realizowanych, w ramach innych programów krajowych.

Etap funkcjonowania obiektów, inwestycji może być również źródłem skumulowanych oddziaływań w odniesieniu zarówno do projektowanych inwestycji, jak również w połączeniu z już istniejącymi. Skala oddziaływania będzie potężniejsza w obszarach dużej kumulacji inwestycji o większej intensywności oddziaływania na środowisko, natomiast w przypadku przedsięwzięć o małym zakresie ingerencji w środowisko naturalne nawet przy dużej ilości inwestycji efekt oddziaływania skumulowanego będzie mniejszy, a czasem nawet pomijalny.

Na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zasygnalizowano jedynie możliwość wystąpienia tego typu oddziaływań. Brak możliwości szczegółowej oceny, bez dokładnych rozwiązań technicznych inwestycji, miejsca lokalizacji uniemożliwia wskazanie konkretnych miejsc kumulacji oddziaływań. Potencjalnymi obszarami objętymi wpływem skumulowanym, będą tereny miejskie, gdzie oprócz realizowanych zadań objętych wsparciem RPOWŚ 2014-2020, występują już liczne źródła różnych rodzajów emisji. Analizując preferowane obszary wsparcia można wymienić potencjalne tereny, które mogą zostać objęte efektem skumulowanych oddziaływań: teren Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego; Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko – Kamienna.

⁸⁸ Źródło: W ä r n b ä c k A., H i l d i n g - R y d e v i k T., Cumulative effects in Swedish EIA practice – difficulties and obstacles, Environmental Impact Assessment Review 29, 2009.

Wśród wymienionych osi priorytetowych RPOWŚ 2014-2020 przytoczone poniżej mogą głównie powodować oddziaływania skumulowane:

- Oś priorytetowa 3. *Efektywna i zielona energia*, (w zakresie rozwoju OZE, zwiększenia efektywności energetycznej obiektów, przebudowy systemów grzewczych itp.);
- Oś priorytetowa 4. *Dziedzictwo naturalne i kulturowe* (w zakresie rozwoju retencji, inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami);
- Oś priorytetowa 5. *Nowoczesna komunikacja* (w zakresie rozwoju infrastruktury komunikacyjnej);
- Oś priorytetowa 6. *Rozwój miast* (w zakresie modernizacji energetycznej obiektów; zwiększania mobilności regionalnej, rozbudowy infrastruktury edukacyjnej, społecznej).

Wpływ oddziaływań skumulowanych może dotyczyć zarówno poszczególnych elementów środowiska naturalnego, a przez kumulowanie się np. wpływu w zakresie emisji zanieczyszczeń, bądź hałasu - zdrowia i komfortu życia ludzi.

10. Metody analizy skutków realizacji postanowień RPOWŚ 2014-2020

W dokumencie RPOWŚ 2014-2020, w podziale na cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych, przedstawiono wskaźniki rezultatu i produktu. Zaproponowane wskaźniki wynikają z przygotowanej Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych (WLWK2014). Instytucja Zarządzająca oprócz WLWK może monitorować wskaźniki specyficzne dla programu⁸⁹. Monitorowanie elementów środowiskowych prowadzone będzie za pomocą wskaźników znajdujących się w obrębie osi priorytetowej 3, 4, 5, 6.

Oś priorytetowa 3. *Efektywna i zielona energia*

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.1 wskaźnikiem rezultatu strategicznego będzie *udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii*

⁸⁹ IZ będą mogły stosować, poza wskaźnikami z katalogu obowiązkowego, dodatkowe wskaźniki, uwzględniające specyfikę danego PO, w określonych przypadkach, tj. Jeżeli zakres interwencji nie będzie mógł być wystarczająco opisany przy użyciu wskaźników obowiązkowych (Podręcznik systemu programowania i wdrażania 2014-2020, MRR).

elektrycznej ogółem oraz dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej; wskaźnikiem produktu: liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE oraz liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.2. – wskaźnikiem rezultatu będzie zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB oraz ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej; wskaźnikiem produktu: liczba przedsiębiorstw, które w wyniku wsparcia poprawiły efektywność energetyczną.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3. – wskaźnikiem rezultatu będzie emisja gazów cieplarnianych oraz zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych wskaźnikiem produktu: liczba zmodernizowanych energetycznie budynków.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5. – wskaźnikiem rezultatu będzie emisja gazów cieplarnianych, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej; wskaźnikiem produktu: liczba zmodernizowanych źródeł oświetlenia ulicznego, liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym, długość ścieżek rowerowych, długość sieci ciepłowniczej, liczba zmodernizowanych dworców i centrów przesiadkowych.

Częstotliwość monitorowania w/w wskaźników: raz na rok.

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5.2. wskaźnikiem rezultatu strategicznego będzie jednostki służb ratunkowych działające w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym (OSP) oraz objętość retencjonowanej wody; wskaźnikiem produktu: liczba zbiorników małej retencji wspartych w wyniku realizacji projektów, liczba jednostek ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof.

W ramach wskaźnika rezultatu należy zastanowić się czy nie powinien zostać zaproponowany wskaźnik obrazujący zmniejszenie liczby ludności zagrożonych powodzią.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1. – wskaźnikiem rezultatu będzie udział odpadów zdeponowanych na składowiskach w ilości odpadów zebranych zmieszanych oraz moc przerobowa zakładu zagospodarowania odpadów, wskaźnikiem produktu: liczba rozbudowanych/zmodernizowanych zakładów zagospodarowania odpadów.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.2. – wskaźnikiem rezultatu będzie odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej; liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków; wskaźnikiem produktu: liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych, liczba rozbudowanych, zmodernizowanych oczyszczalni ścieków komunalnych, długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej, liczba nowych przydomowych oczyszczalni ścieków.

W ramach wskaźnika produktu *długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej* należy zastanowić się czy nie adekwatniejsze byłoby przeformułowanie wskaźnika na: *liczba gospodarstw podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej*.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3. – wskaźnikiem rezultatu będzie *liczba uczestników wydarzeń kulturalnych (w tym zwiedzające muzea i oddziały) oraz wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne; wskaźnikiem produktu: liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem, liczba instytucji kultury objętych wsparciem, liczba wydarzeń kulturalnych zrealizowanych w wyniku realizacji projektu, liczba obiektów dziedzictwa kulturowego, instytucji kultury przystosowanych do osób niepełnosprawnych*.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4. – wskaźnikiem rezultatu będzie *stopień wykorzystania miejsc noclegowych oraz powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony; wskaźnikiem produktu: liczba parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody objętych wsparciem, liczba wybudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych, liczba przebudowanych lub zmodernizowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych, liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętej wsparciem*.

Częstotliwość monitorowania w/w wskaźników: raz na rok, tylko w przypadku wskaźnika rezultatu priorytetu inwestycyjnego 5.2 (wskaźniki nr 1)– raz na dwa lata.

Oś priorytetowa 5. **Nowoczesna komunikacja**

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.2. wskaźnikiem rezultatu będzie *wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej (WMDT podsieć drogowa), wskaźnikiem produktu: całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg*.

W ramach wskaźnika produktu *całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg* należy zastanowić się czy nie adekwatniejsze byłoby przeformułowanie wskaźnika na: *całkowita długość wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych dróg*.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.4. wskaźnikiem rezultatu będzie *wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej (WMDT podsieć kolejowa), wskaźnikiem produktu: całkowita długość nowych linii kolejowych*.

W ramach wskaźnika produktu *całkowita długość nowych linii kolejowych* należy zastanowić się czy nie adekwatniejsze byłoby przeformułowanie wskaźnika na: *całkowita długość wybudowanych, przebudowanych linii kolejowych*.

Częstotliwość monitorowania w/w wskaźników: raz na rok, z wyjątkiem wskaźnika rezultatu (priorytet inwestycyjny 7.2.; 7.4) – ad hoc, co 2-3 lata.

Oś priorytetowa 6. *Rozwój miast*

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3 wskaźnikiem rezultatu będzie emisja gazów cieplarnianych oraz zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych; wskaźnikiem produktu: liczba zmodernizowanych energetycznie budynków.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5 – wskaźnikiem rezultatu będzie: emisja gazów cieplarnianych, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej zaś wskaźnikiem produktu: liczba zmodernizowanych źródeł oświetlenia gminnego.

Częstotliwość monitorowania w/w wskaźników: raz na rok

11. Ocena zmian stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu RPOWŚ 2014-2020

W ramach dokumentu RPOWŚ 2014-2020 przewiduje się wsparcie finansowe dla poszczególnych inwestycji, działań przewidzianych w ramach 11 osi priorytetowych. Brak realizacji zapisów dokumentu związany jest z brakiem alokacji środków przewidzianych w RPOWŚ 2014-2020 na działania opisane w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych.

W dalszej części rozdziału przeanalizowano skutki braku realizacji zapisów dokumentu RPOWŚ 2014-2020 na poszczególne komponenty środowiska.

Ludzie, jakość życia, zdrowie

W dokumencie RPOWŚ 2014-2020 przewidziano wsparcie dla szeregu działań z zakresu rozwoju infrastruktury edukacyjnej, społecznej, które mają kluczowe znaczenie dla zdrowia i poprawy jakości życia społeczeństwa. Brak wsparcia dla tego zakresu działań przyczyniał się będzie do zaniechania, bądź ograniczenia rozwoju infrastruktury niezbędnej do funkcjonowania społeczeństwa, poprawy standardu jakości życia ludzi i zapewnienia im odpowiedniego dostępu do różnego rodzaju usług. Brak realizacji działań z zakresu poprawy przedsiębiorczości, tworzenia nowych miejsc pracy, wzrostu kompetencji zawodowych, prowadzić będzie do pogłębiania problemu ubóstwa, braku zatrudnienia i wykluczenia wynikającego z braku dostosowania umiejętności ludzi do nowych warunków pracy.

Brak wsparcia dla działań z zakresu ochrony środowiska (redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, emisji hałasu, emisji zanieczyszczeń do wód) pogłębiać

będzie sytuację aktualnej presji na środowisko, a tym samym na zdrowie i jakość życia ludzi.

Zaniechanie realizacji szeregu działań istotnych dla społeczeństwa zamieszkującego województwo, przewidzianych w RPOWŚ 2014-2020, ograniczy możliwości poprawy aktualnej sytuacji, a wręcz będzie prowadzić do pogłębiania tych problemów.

Wody

Zaniechanie realizacji zamierzeń w ramach priorytetów projektu RPOWŚ 2014-2020, skutkować będzie przede wszystkim brakiem pozytywnych efektów w zakresie poprawy jakości wód. Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się wciąż dość niskim wskaźnikiem skanalizowania, pomimo ciągłego inwestowania w systemy odprowadzania ścieków. Poprawa jakości wód na terenie województwa będzie realizowana głównie poprzez inwestycje prowadzące do rozwoju infrastruktury związanej z gospodarowaniem ściekami bytowymi zmierzającymi do zwiększenia udziału osób objętych zbiorczymi systemami odprowadzania ścieków. Działania w tym zakresie będą zgodne z założeniami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Brak realizacji zamierzonych inwestycji może skutkować dalszym przedostawaniem się zanieczyszczeń do wód i gruntu. Niewystarczająco oczyszczone zrzuty ścieków z oczyszczalni oraz z systemów odprowadzających wody deszczowe mogą sprawić, że ogólny ładunek tych zanieczyszczeń będzie przekraczał zdolności samooczyszczania wód płynących. Negatywnym efektem zaniechania wdrażania założeń RPOWŚ 2014-2020 może być zwiększenie ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych przez wody.

Pozytywnym aspektem braku realizacji projektu RPOWŚ na stan i potencjał wód może być zaniechanie budowy MEW (małych elektrowni wodnych). Są to bowiem budowle mogące mieć negatywny wpływ na organizmy wodne, szczególnie na ichtiofaunę, poprzez powstanie barier migracyjnych. Ich budowa wiąże się z piętrzeniem wód, czego konsekwencją jest również zmiana parametrów fizykochemicznych wód, wzrost erozji w głębszej rzeki poniżej budowli oraz zmiana reżimu hydrologicznego. Następstwem tego jest zmiana warunków hydromorfologicznych i siedliskowych dla organizmów bytujących w rzece, mogąca prowadzić do pogorszenia stanu i potencjału wód. MEW mogą zatem wpływać negatywnie zarówno na elementy biologiczne, fizykochemiczne jak i hydromorfologiczne oceny stanu wód.

Zasoby naturalne

Planowane projekty na rzecz ochrony środowiska przyczynią się do poprawy efektywności gospodarowania zasobami naturalnymi (w tym kopalinami) i energią. Spowodują również dywersyfikację źródeł i sposobów wytwarzania energii m.in. poprzez zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii, co wpłynie korzystnie na

zwiększenie bezpieczeństwa dostaw energii. Odstąpienie od realizacji priorytetów zapisanych w projekcie RPOWŚ 2014-2020, może skutkować nieefektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych (w tym kopalin), z powodu braku wykorzystania OZE, utrwaleniem tradycyjnego modelu korzystania z zasobów naturalnych, a w konsekwencji zwiększonej presji na ich wykorzystanie prowadzącej do ich zubożenia.

Powietrze

W dokumencie RPOWŚ 2014-2020 przewidziano wsparcie dla działań mających bezpośredni, bądź pośredni wpływ na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym redukcji gazów cieplarnianych. Brak wsparcia dla zwiększenia efektywności energetycznej, wykorzystania OZE będzie miało istotne znaczenie w ograniczaniu niekorzystnych zmian wynikających z wykorzystywania nieodnawialnych surowców i stosowania technologii mniej przyjaznych dla środowiska atmosferycznego m.in. związanych z emisją substancji szkodliwych do powietrza. Zaniechanie realizacji działań przewidzianych w dokumencie RPOWŚ ograniczy wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu. Niezrealizowanie inwestycji mających wpływ na ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza, zwłaszcza w miastach prowadzi do pogarszania się stanu powietrza i negatywnego wpływu na zdrowie i jakość życia ludzi.

Brak wsparcia dla przewidzianych działań dotyczących poprawy stanu powietrza, skutkować będzie nasilaniem się problemów jego jakości, a przy tym również negatywnego wpływu na klimat i zachodzące w nim zmiany.

Powierzchnia ziemi, gleby

Planowane są interwencje w zakresie m.in. rekultywacji gleby, tworzenia nowej i rozwoju infrastruktury dla rozwoju gospodarczego (w tym wykorzystania terenów zdegradowanych) poprzez uzbrojenie w media, budowę lub modernizację układów komunikacyjnych nowych terenów inwestycyjnych, które pozytywnie wpłyną na zagadnienia zagospodarowania przestrzeni poprzez ponowne jej wykorzystanie, co długoterminowo wpłynie na jakość gleb poprzez likwidację potencjalnych źródeł zanieczyszczeń.

Brak realizacji RPOWŚ 2014-2020 oznacza utrzymanie terenów zdegradowanych w złym stanie, brak prowadzenia działań rekultywacyjnych umożliwiających ponowne wykorzystanie, co może przyczynić się do braku poprawy jakości gleb. Utrzymanie gospodarki bazującej na klasycznych źródłach energii, o nieobniżonej emisji zanieczyszczeń, skutkować będzie degradacją gleb rolniczych. Brak podejmowania inwestycji związanych z uporządkowaniem gospodarki wodno-ściekowej może spowodować zagrożenie zanieczyszczenia gleb.

Krajobraz

Ochrona krajobrazu realizowana będzie głównie przez wsparcie działań z zakresu ochrony przyrody, w tym poprzez finansowanie działań dotyczących zarządzania i ochrony krajobrazu. Brak wsparcia tego typu działań ograniczy możliwości zachowania wartości krajobrazowych obszarów. Planuje się także realizację działań z zakresu rewitalizacji obszarów zdegradowanych, uporządkowania gospodarki odpadami co będzie miało kluczowe znaczenia dla przywracania krajobrazu obszarom objętym wsparciem. Zaniechanie działań uniemożliwi odzyskanie wartości krajobrazowych terenów zdegradowanych, a nawet może przyczynić się do dalszej degradacji krajobrazu.

W dokumencie RPOWŚ 2014-2020 przewiduje się wsparcie dla działań typowo inwestycyjnych związanych z rozwojem infrastruktury liniowej oraz obiektów OZE, które będą miały znaczenie dla wartości krajobrazowych inwestowanych obszarów. Zatem zaniechanie tych działań nie prowadziłyby do przekształcenia krajobrazu tych miejsc.

Klimat

Brak realizacji działań z zakresu poprawy jakości powietrza, w tym redukcji gazów cieplarnianych może skutkować ograniczeniem poprawy warunków klimatycznych. Zaniechanie działań dotyczących małej retencji oraz ograniczania emisji szkodliwych substancji do powietrza może przyczynić się do wyhamowania działań wspierających adaptację do zmian klimatu.

Różnorodność biologiczna, flora, fauna, obszary chronione, w tym Natura 2000

W ramach poszczególnych działań planuje się ochronę i przywrócenie różnorodności biologicznej. Przewiduje się wsparcie obszarów cennych przyrodniczo, w tym objętych formami ochrony przyrody (parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, w tym położonych na obszarach NATURA 2000), oraz inwestycji dotyczących wyposażenia i bazy technicznej tych obiektów, a także opracowywanie planów ochrony i planów zadań ochronnych. Wspierane będą działania ukierunkowane na ochronę i poprawę warunków cennych siedlisk przyrodniczych i gatunków na terenie województwa. Przewiduje się realizację inwestycji w zakresie tworzenia obiektów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich. Odstąpienie od realizacji zadań z zakresu ochrony przyrody i siedlisk przyrodniczych może przyczynić się do ich degradacji, pogorszenia stanu, oraz naruszenia ich stabilności, a także przyczynić się do braku poprawy walorów krajobrazowych narażonych na degradację.

Brak podejmowania inwestycji związanych z uporządkowaniem gospodarki wodno-ściekowej może spowodować zagrożenie dla stanu ekosystemów wodnych i zależnych od wody.

Zabytki

Brak wsparcia dla inwestycji dotyczących ochrony, rozwoju, promocji dziedzictwa kulturowego i zabytków prowadzić może do pogłębiania dalszej degradacji obiektów, braku wykorzystania ich walorów do pełnienia funkcji kulturalnych, turystycznych. Obecny stan obiektów kultury, zabytków utrudnia właściwe wykorzystanie oraz promocję walorów województwa. Zatem zaniechanie działań uniemożliwi poprawę stanu obiektów zabytkowych, kulturowych oraz zwiększenie promocji walorów województwa i dostępności do dóbr kultury i innych cennych obiektów.

Gospodarka odpadami

Zaniechanie wsparcia dla działań z zakresu zwiększania poziomu odzysku i unieszkodliwiania odpadów, redukcji ilości składowanych odpadów komunalnych, ulepszenia systemu selektywnego zbierania odpadów oraz usuwania i unieszkodliwiania azbestu ograniczy możliwości finansowania przedsięwzięć mających istotny wpływ na poprawę systemu gospodarki odpadami województwa. Brak realizacji działań uniemożliwi wsparcie ze strony RPOWŚ 2014-2020 dla inwestycji zgodnych z założeniami WPGO.

12. Analiza wariantów alternatywnych w stosunku do rozwiązań zawartych w RPOWŚ 2014-2020

Rozwiązaniami alternatywnymi w zakresie przewidzianych do objęcia wsparciem RPOWŚ 2014-2020 projektów mogą być:

- rozwiązania techniczne ograniczające oddziaływanie inwestycji na poszczególne komponenty środowiska i zdrowie ludzi,
- rozwiązania lokalizacyjne umożliwiające unikanie konfliktów z obszarami chronionymi.

W przypadku analizy rozwiązań alternatywnych na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, nie ma możliwości wariantowania lokalizacyjnego i technologicznego poszczególnych inwestycji z uwagi na brak takich danych. Program

jest dokumentem ramowym, wyznaczającym ogólne uwarunkowania realizacji przedsięwzięć, bez wskazywania ich konkretnych lokalizacji, zakresu czy też technologii, dlatego też rozpatrywanie wariantów alternatywnych, jak również dokładna analiza rozwiązań technicznych, lokalizacyjnych poszczególnych inwestycji powinna być przeprowadzana na etapie procedury oddziaływania na środowisko konkretnych przedsięwzięć.

Tabela 6. Propozycja wariantów alternatywnych w odniesieniu do zapisów/działań zawartych w projekcie RPOWS 2014-2020

Nazwa osi priorytetowej	Nazwa priorytetu inwestycyjnego	Propozycja wariantu alternatywnego	Komentarz
3. Efektywna i zielona energia	4.1. wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Wykonywanie analizy uwarunkowań środowiskowych i wpływu na walory krajobrazowe poszczególnych OZE, przed wyborem poszczególnych OZE.	Obiekty OZE mogą zakłócać aktualne cechy krajobrazu, negatywnie wpływać na siedliska, florę i faunę, obszary chronione w tym Naturę 2000. Dlatego powinny być lokalizowane w odpowiednich miejscach, uwzględniając cechy środowiska naturalnego, jego walory krajobrazowe. Unikając obszary cenne krajobrazowo, obszary chronione. Wstępne analizy powinny umożliwiać ocenę dostępności środowiska dla nowych inwestycji, a tym samym ograniczenie możliwych konfliktów przyrodniczych.
5. Nowoczesna komunikacja	-	Intensyfikacja wsparcia dla rozwoju transportu publicznego, transportu rowerowego, kolejowego. Intensyfikacja jak największego wykorzystania istniejących szlaków drogowych dla rozwoju infrastruktury drogowej.	Z uwagi na brak możliwości wariantowania lokalizacyjnego inwestycji drogowych, wskazuje się ogólne zalecenia do sposobu podejścia w odniesieniu do rozwoju komunikacji. Nadmierny rozwój transportu drogowego może być źródłem negatywnego wpływu na środowisko, dlatego powinno się intensyfikować wsparcie dla rozwiązań dotyczących rozwoju transportu publicznego, rowerowego, kolejowego. Intensyfikacja

Nazwa osi priorytetowej	Nazwa priorytetu inwestycyjnego	Propozycja wariantu alternatywnego	Komentarz
			wsparcia alternatyw dla rozwoju transportu indywidualnego, pozwalając na stworzenie bardziej konkurencyjnego transportu w stosunku do transportu indywidualnego. W przypadku rozwoju infrastruktury drogowej w miarę możliwości maksymalne wykorzystanie istniejących szlaków drogowych, w celu ograniczenia zajmowania nowych powierzchni.
4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	Priorytet inwestycyjny 5.2. wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	Wsparcie dla projektów uwzględniających małą retencję również na obszarach zurbanizowanych	Obszary silnie zurbanizowane z uwagi na dużą ilość powierzchni nieprzepuszczalnych, posiadają wysoki stopień odpływu wód opadowych, dlatego powinien nastąpić wzrost retencji na tych terenach. Dlatego zaleca się tworzenie obiektów małej retencji na terenach zurbanizowanych, co pozwoli na poprawę walorów estetycznych, mikroklimatu, różnorodności biologicznej takich obszarów oraz wpłynie pozytywnie na jakość życia mieszkańców.

13. Podsumowanie i rekomendacje

Podsumowanie i wnioski:

1. Sformułowane cele szczegółowe poszczególnych priorytetów inwestycyjnych RPOWŚ 2014-2020 odnoszą się do kluczowych wyzwań, przed którymi stoi obszar województwa świętokrzyskiego (tj. potrzeba poprawy dostępności transportowej, konieczność ochrony środowiska, w tym redukcji gazów cieplarnianych, wzrost bezpieczeństwa energetycznego, włączenie społeczne i zmniejszenie skali ubóstwa, rozwój infrastruktury usług publicznych, rozwój gospodarczy).
2. Analiza projektu RPOWŚ 2014-2020 w kontekście uwzględniania celów ochrony środowiska zawartych w innych dokumentach na poziomie międzynarodowym, krajowym i regionalnym wykazała zbieżność zapisów z ocenianymi dokumentami. Jedynie w przypadku braku uwzględniania aspektów krajobrazowych może dojść do nie wypełnienia zapisów Konwencji Krajobrazowej. Przy czym na tym poziomie ogólności dokumentów, nie można jednoznacznie stwierdzić, iż realizacja inwestycji uniemożliwi wypełnienie założeń Konwencji, tym bardziej że na etapie wyboru lokalizacji inwestycji można wyeliminować negatywny wpływ na cenny krajobraz.
3. Należy uznać, iż Program jest w dużej mierze spójny z założeniami ZR. Dokument przewiduje wsparcie dla zadań, które odnoszą się do trzech filarów zrównoważonego rozwoju (rozwój gospodarczy, społeczny, ochrona środowiska). W celu pełnego zastosowania zasad należałoby podkreślić aspekty środowiskowe, przy niektórych założeniach osi priorytetowych zwłaszcza dotyczących rozwoju transportu drogowego, rozwoju małej retencji.
4. Pozytywny wpływ na zapewnienie równowagi przyrodniczej będą miały działania realizowane w ramach priorytetu 6.4, dotyczące ochrony i przywrócenia różnorodności biologicznej, ochrony i rekultywacji gleby oraz wspierania usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę. Działania te przyczynią się do utrzymania stabilności ekosystemów, zachowania różnorodności biologicznej, powiązań ekologicznych pomiędzy biocentrami przyrodniczymi (zachowanie korytarzy ekologicznych) oraz zachowanie ważnych miejsc cennych przyrodniczo. Wszelkie działania inwestycyjne dotyczące budowy, rozbudowy dróg, wykorzystania odnawialnych źródeł energii czy budowy nowych przedsiębiorstw, które potencjalnie mogą wpływać na zaburzenie równowagi ekologicznej, powinny mieć rzetelnie wykonaną ocenę oddziaływania na środowisko. Wykonane oceny powinny uwzględniać warianty lokalizacyjne, tak aby unikać przerywania korytarzy

ekologicznych, i dążyć do zachowania stabilności ekosystemów i miejsc cennych przyrodniczo.

5. Analiza wpływu priorytetów inwestycyjnych w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska, jak i zdrowia ludzi wykazała głównie pozytywny wpływ. Charakter tego oddziaływania nie będzie widoczny od razu, lecz w większości w perspektywie długookresowej. Poprzez realizację działań wspieranych w ramach osi priorytetowej 1, 3, 6 nastąpi redukcja, bądź zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz poprawa efektywności energetycznej i wykorzystania OZE (oś priorytetowa 3, 1,6). Działania wspierane w ramach osi priorytetowej 4. przyczynią się do poprawy systemu gospodarowania odpadami, w tym zmniejszenia składowania odpadów, poprzez zwiększenie poziomu odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Działania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej przyczynią się do poprawy stanu środowiska wodnego i gleby oraz pośrednio pozytywnie wpłyną na stan ekosystemów wodnych i zależnych od wody. Wspieranie inwestycji hydrotechnicznych dotyczących budowy nowych zbiorników może wpłynąć pozytywnie na wykształcenie się nowych siedlisk.

Natomiast największy wpływ na ochronę dziedzictwa kulturowego, zabytków będą miały działania wspierane w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3. dotyczącego zachowania, ochrony, promowania i rozwoju dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Oprócz pozytywnego wpływu zasygnalizowano, też wystąpienie potencjalnego negatywnego oddziaływania związanego głównie z etapem budowy działań inwestycyjnych (oddziaływania krótkookresowe), bądź etapem eksploatacji niektórych inwestycji (oddziaływania długookresowe). Do działań o charakterze negatywnym można zaliczyć: rozwój infrastruktury liniowej, wykorzystanie źródeł odnawialnych, rozwój gospodarki wodno-ściekowej i systemu gospodarowania odpadami, powstawanie nowych przedsiębiorstw. Działania te będą w pośredni, bądź bezpośredni sposób dotyczyć poszczególnych komponentów środowiska. Oddziaływania tych inwestycji mogą być związane z emisją hałasu, zanieczyszczeń do powietrza i wód, zakłóceniem walorów krajobrazowych i przyrodniczych (w przypadku niewłaściwej lokalizacji i braku odpowiednich rozwiązań technicznych). Działania dotyczące rozwoju gospodarki wodno-ściekowej, odpadowej, wykorzystania odnawialnych źródeł energii, prowadzić powinny w dłuższej perspektywie czasowej do redukcji emisji zanieczyszczeń do środowiska i poprawy jego stanu, przy czym etap realizacji, technologia wykonania, lokalizacja będą miały kluczowe znaczenie dla poszczególnych aspektów środowiska. Należy zaznaczyć, iż niektóre działania pomimo potencjalnego negatywnego oddziaływania są istotne z uwagi na rozwój województwa i bezpieczeństwo transportu (infrastruktura transportowa), utrzymanie dobrego stanu środowiska w dalszej perspektywie (infrastruktura wodno-kanalizacyjna, gospodarka odpadami). Działania osi priorytetowej 4. zapewnią większe bezpieczeństwo energetyczne województwa, większe

uniezależnienie od źródeł konwencjonalnych, a przy tym redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza mających wpływ na zmiany klimatyczne. Zatem w/w działania pomimo obserwowalnego potencjalnego negatywnego wpływu są istotne i konieczne do realizacji. By optymalizować niepożądany wpływ należy na etapie rozważania inwestycji gruntownie analizować warianty lokalizacyjne, organizacyjno- techniczne i technologiczne tych inwestycji.

6. W prognozie wskazano działania minimalizujące potencjalny negatywny wpływ, jednakże dokładna analiza powinna być przeprowadzona na etapie realizacji inwestycji. Działania te dotyczą głównie etapu budowy, kiedy prawidłowe prowadzenie prac może minimalizować chwilowe negatywne oddziaływanie, bądź etapu wyboru lokalizacji, zastosowania rozwiązań technologicznych, które zredukują bądź zlikwidują potencjalny negatywny wpływ inwestycji.
7. Realizacja działań umożliwiających redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenia retencji wodnej mają znaczenie w aspekcie przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu.
8. Realizacja przyjętych kierunków działań powinna pozwalać na poprawę warunków życia mieszkańców, sprzyjać rozwojowi intelektualnemu, zawodowemu, co powinno przyczyniać się do rozwiązywania problemów regionu dotyczących bezrobocia, braku dostępu do instytucji publicznych i wykluczenia społecznego części społeczeństwa.

W poniższej tabeli zebrano propozycje zmian niektórych zapisów projektu RPOWS 2014-2020. Sugerowane zmiany stanowią propozycję przeformułowania, głównie poprzez dopisanie pewnych elementów do fragmentów Programu, co powinno zwiększyć jeszcze bezpieczeństwo środowiska naturalnego, przy niektórych zakładanych do wsparcia inwestycjach. Sugeruje się przeanalizowanie zaproponowanych treści zmian i zastanowienie nad możliwością ich uwzględnienia.

Tabela 7. Rekomendacje do zmian

LP	Oś priorytetowa	Priorytet/ dokumentu/pkt	Strona	Rekomendacja	Wyjaśnienie rekomendacji zmian
1.	4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	Priorytet inwestycyjny 5.2./str. 83/ Kierunkowe zasady wyboru projektów		Sugeruje się dopisanie: <u>Realizacja obiektów małej retencji musi uwzględnić potrzeby ochrony przyrody, w tym umożliwić migrację organizmom</u>	Zapis umożliwiła będzie zabezpieczeniem przed niepożądanym wpływem na środowisko przyrodnicze, w przypadku realizacji obiektów objętych wsparciem.

LP	Oś priorytetowa	Priorytet/ dokumentu/pkt	Strona	Rekomendacja	Wyjaśnienie rekomendacji zmian
				<u>wodnym</u>	
2.	4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe	Priorytet inwestycyjny str. 83	5.2./	Proponuje się wprowadzenie zapisów przypominających o konieczności szczególnej oceny każdej inwestycji mogącej wpłynąć na stan części wód, pod kątem wpływu na cel środowiskowy, wskazany w odpowiednim planie gospodarowania wodami na podstawie zapisów ustawy Prawo wodne oraz Dyrektywy 2000/60/WE	Przeprowadzenie oceny wpływu/oddziaływania przedsięwzięć na cele ochrony wód w rozumieniu art. 4.1 w związku z art. 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej, przyczyni się do utrzymania dobrego stanu/ potencjału wód i zapobiegnie jego pogarszaniu. Jeśli w toku oceny nie zostanie wykazana możliwość pogorszenia stanu lub potencjału ekologicznego albo zagrożenie nieosiągnięcia dobrego stanu bądź potencjału – inwestycja może być realizowana, a także dofinansowana ze środków europejskich; jeśli zostanie wykazana możliwość pogorszenia stanu ekologicznego (albo potencjału ekologicznego) albo zagrożenie nieosiągnięcia dobrego stanu bądź potencjału ekologicznego, wówczas należy dokonać oceny projektu pod kątem spełniania warunków wskazanych w art. 4 ust. 7 RDW.
3.	5. Nowoczesna komunikacja	Priorytet inwestycyjny /str. 99	7.2.	Premiowanie projektów dotyczących budowy i przebudowy dróg wojewódzkich, uwzględniających	Proponuje się przyznawać dodatkowe punkty dla projektów budowy i przebudowy dróg wojewódzkich, których realizacja przyczyni się zwiększenia liczby

LP	Oś priorytetowa	Priorytet/ dokumentu/pkt	Strona	Rekomendacja	Wyjaśnienie rekomendacji zmian
				potrzeby migracji zwierząt i ograniczających możliwość kolizji ze zwierzyną	urządzeń i rozwiązań ułatwiających migrację zwierząt. Przyczyni się to do ograniczenia zaburzenia korytarzy ekologicznych.

W poniższej tabeli zebrano zagadnienia do oceny oraz pytania ewaluacyjne, wskazane w Szczegółowym Opisie Przedmiotu Zamówienia (załącznik nr 1 do Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówień).

Tabela 8. Zestaw odpowiedzi na pytania zawarte w SIWZ

Nr pytania	Treść pytania (zgodnie z SIWZ)	Odpowiedź
1.	Czy diagnoza stanu, analiza słabych i mocnych stron RPOWŚ 2014-2020 została przygotowana w kontekście zasad zrównoważonego rozwoju?	Diagnoza stanu, analiza słabych i mocnych stron została przygotowana w kontekście zasad zrównoważonego rozwoju. Diagnoza i analiza uwzględniają trzy filary (środowiskowy, społeczny, gospodarczy) istotne w aspekcie wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju.
2.	Czy zostały zaproponowane cele środowiskowe adekwatne do potrzeb w tym zakresie?	Zaproponowane cele projektu RPOWŚ dotyczą: ochrony powietrza, gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, ochrony przed katastrofami, ochrony obszarów cennych przyrodniczo. Wyznaczone cele odpowiadają na zidentyfikowane problemy środowiskowe województwa i umożliwić będą: zmniejszenie ilości składowanych odpadów, zapobieganie katastrofom naturalnym, ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza i wód, ochronę obszarów cennych przyrodniczo, wspieranie wykorzystania OZE. Kierunki działań przewidzianych w RPO, warunkuje także linia demarkacyjna, wskazująca możliwości wsparcia przez tego typu dokumenty.

Nr pytania	Treść pytania (zgodnie z SIWZ)	Odpowiedź
3.	Czy właściwie zostało skwantyfikowane negatywne oddziaływanie na środowisko proponowanych przedsięwzięć? Czy zostały wskazane działania eliminujące/minimalizujące/kompensujące takie oddziaływanie?	Na etapie sporządzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko nie ma możliwości dokładnej oceny wpływu w zakresie opisywanej interwencji każdej osi priorytetowej. Wynika to z charakteru dokumentu ocenianego, w ramach którego opisy zakładanych interwencji sporządzone są na dużym stopniu ogólności. Dokładana skala oddziaływań może być przedstawiona w momencie posiadania informacji rozwiązań technologicznych, propozycji dokładnej lokalizacji. W ramach niniejszej prognozy dokonano oceny potencjalnych oddziaływań, ze wskazaniem charakteru wpływu (istotne, mało istotne, bezpośrednie, pośrednie itp.). Do zidentyfikowanych oddziaływań o charakterze negatywnym zaproponowano działania minimalizujące potencjalny negatywny wpływ.
4.	Czy w aspekcie zrównoważonego rozwoju działania planowane w poszczególnych priorytetach nawzajem się wspomagają?	W dokumencie RPOWŚ 2014-2020 przewidziano interwencję dotyczącą trzech podstawowych elementów zrównoważonego rozwoju: rozwoju gospodarczego, rozwoju społecznego i poprawy jakości środowiska. Część zakładanych działań w ramach poszczególnych osi priorytetowych wzajemnie się wspomaga w aspekcie zrównoważonego rozwoju. Działania przewidziane w ramach osi priorytetowej 1. Wspomagać będą efekt środowiskowy działań z zakresu poprawy stanu środowiska osi priorytetowej 3 i 4. Działania z zakresu osi priorytetowej 1 i 2 wspierać będą cel osi 9 i 10 w aspekcie społeczno-gospodarczym. Działania z zakresu osi priorytetowej 5 wspierać będą realizację celów osi priorytetowej 10. Działania z zakresu poprawy stanu środowiska (oś priorytetowa 3,4,6) będą wpływać na poprawę jakości życia społeczeństwa.

Nr pytania	Treść pytania (zgodnie z SIWZ)	Odpowiedź
5.	Czy w kontekście zrównoważonego rozwoju występuje zgodność pomiędzy diagnozą, celami, proponowanymi działaniami i wskaźnikami monitoringu?	W prognozie przeanalizowano dokument RPOWŚ 2014-2020 pod względem zgodności z dokumentami na szczeblu unijnym, krajowym i regionalny, w tym również z dokumentami formułującymi zasady zrównoważonego rozwoju. Niniejsza analiza wykazała w znaczącej większości przypadków zbieżność przyjętych celów (zaproponowano zaakcentowanie przy niektórych priorytetach kwestii środowiskowych). W prognozie zdiagnozowano aktualny stan środowiska i istniejące problemy, wymagające interwencji. W odniesieniu do wskazanych potrzeb, zaproponowany kierunek działań objęty interwencją RPOWŚ 2014-2020 odpowiada wyzwaniom stawianym regionowi (oczywiście w miarę możliwości, z uwagi na przyjęta linię demarkacyjną). Zaproponowane w dokumencie RPOWŚ 2014-2020 wskaźniki realizacji dokumentu, umożliwią ocenę wdrażania przyjętych kierunków działań i wpływu tych działań na środowisko przyrodnicze. Zatem uznaje się iż, występuje zgodność pomiędzy diagnozą, celami, proponowanymi działaniami i wskaźnikami monitoringu.
6.	Czy proponowane działania przyczynią się do efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych, w tym do zmiany wzorców konsumpcji i produkcji oraz do zarządzania popytem na te zasoby?	Proponowane działania przyczynią się do efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych poprzez realizację działań z zakresu wykorzystania OZE, poprawy efektywności energetycznej (oś priorytetowa 3) oraz wdrażania innowacyjnych rozwiązań, technologii (oś priorytetowa 1). Przewiduje się pozytywny wpływ proponowanych działań na zmianę wzorców konsumpcji, w tym dążenie do niższego zużycia energii, m.in. w zakresie ogrzewania, oświetlenia pomieszczeń, ewentualnego chłodzenia,

Nr pytania	Treść pytania (zgodnie z SIWZ)	Odpowiedź
		wentylacji czy przygotowania ciepłej wody.
7.	Czy proponowane działania przyczynią się do zastępowania wykorzystania zasobów nieodnawialnych zasobami odnawialnymi, a tym samym przyczynią się bezpośrednio lub pośrednio do zmniejszenia negatywnego wpływu na poszczególne komponenty środowiska oraz na środowisko widziane jako całość?	Proponowane działania przyczynią się do zastępowania wykorzystania zasobów nieodnawialnych a w konsekwencji zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko. Dotyczy to głównie działań wspieranych w ramach osi priorytetowej 3, 6.
8.	Czy proponowane działania przyczynią się do wdrażania rozwiązań ekoinnowacyjnych (rozwoju ekoinnowacyjności)?	Zaproponowane działania w ramach osi priorytetowej 1. mogą przyczynić się będą do wdrażania rozwiązań ekoinnowacyjnych. Wspieranie rozwiązań innowacyjnych, transferu wiedzy do gospodarki, może przyczynić się do stosowania technologii proekologicznych, zmniejszających negatywny wpływ przedsiębiorstw, gospodarki na środowisko.
9.	Czy planowane działania przyczynią się do równoważenia rozwoju poprzez stosowanie charakterystycznych dla poszczególnych sektorów środków eliminujących albo zmniejszających negatywne oddziaływanie proponowanych przedsięwzięć na środowisko, wraz z monitorowaniem ich wdrażania?	Realizacja przyjętych kierunków działań przy uwzględnianiu wymagań prawnych dotyczących ochrony środowiska oraz działań minimalizujących potencjalny negatywny wpływ przyczynią się do rozwoju regionu, z uwzględnieniem aspektów środowiska naturalnego.
10.	Czy planowane działania przyczynią się do poprawy stanu: powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych, powierzchni ziemi?	Zgodnie z przeprowadzoną oceną oddziaływań poszczególnych działań przewidzianych w ramach osi priorytetowych, wynika że istnieją działania, które bezpośrednio przyczynią się do poprawy stanu powietrza, jednakże są i takie które mogą krótkoterminowo, bądź długoterminowo negatywnie wpływać na jakość powietrza. Głównie negatywny wpływ dotyczy etapu budowy inwestycji. W przypadku niepożądanego oddziaływania etapu funkcjonowania inwestycji zaproponowano działania minimalizujące negatywny wpływ. Planowane działania dotyczące

Nr pytania	Treść pytania (zgodnie z SIWZ)	Odpowiedź
		uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej wpłyną znacząco na poprawę stanu wód, wpłyną też pozytywnie na jakość gleb. Wszelkie działania zmierzające do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, również wpłyną pozytywnie na stan wód i gleb, poprzez zmniejszenie depozycji atmosferycznej.
11.	Czy proponowane działania uwzględniają potrzebę ochrony przyrody i krajobrazu i czy będą sprzyjać tworzeniu oraz właściwemu funkcjonowaniu systemów obszarów chronionych Natura 2000?	W projekcie RPOWŚ 2014-2020 przewidziano działania dotyczące poprawy i ochrony obszarów cennych przyrodniczo, w tym ochrony krajobrazu. Są to działania sformułowane w obrębie priorytetu inwestycyjnego 6.4. i dotyczą: -wsparcia obszarów cennych przyrodniczo, w tym objętych formami ochrony przyrody (parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, w tym położonych na obszarach Natura 2000); -opracowania planów ochrony i planów zadań ochronnych; -poprawy warunków cennych siedlisk przyrodniczych i gatunków na terenie województwa; -tworzenia obiektów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich; -zarządzania i ochrony krajobrazu (np. inwentaryzacja przyrodnicza obszarów chronionych, audyt krajobrazowy, urbanistyczne zasady krajobrazu).
12.	Czy proponowane działania wpłyną na zdrowie ludzi, a jeśli tak to w jaki sposób?	Zakładany kierunek działań będzie miał istotny pozytywny wpływ na zdrowie ludzi w wyniku realizacji zapisów osi priorytetowej 7. <i>Sprawne usługi publiczne</i>, 8. <i>Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo</i>, 9. <i>Włączenie społeczne i walka z ubóstwem</i>, w zakresie inwestycji w infrastrukturę zdrowotną, zapewniając lepszy dostęp do tego typu usług oraz wdrażania programów przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, programów rehabilitacji medycznej. Ponadto działania z zakresu poprawy stanu środowiska będą miały również

Nr pytania	Treść pytania (zgodnie z SIWZ)	Odpowiedź
		pozytywny wpływ na zdrowie społeczeństwa (oś priorytetowa 3, 4, 6). Dodatkowo walka z ubóstwem i wyłączeniem społecznym oraz podnoszenie standardu życia mieszkańców również będzie miało istotne znaczenie dla jakości, komfortu życia i poprawy stanu zdrowia ludzi (oś priorytetowa 7, 8, 9, 10).
13.	Czy proponowane działania przyczynią się do zachowania wartości kulturowych?	W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3. <i>zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</i> zakłada się wsparcie dla działań dotyczących zachowania i zabezpieczenia obiektów dziedzictwa kulturowego, obiektów zabytkowych, promocji dziedzictwa kulturowego, rozwoju zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego. Działania te będą miały bezpośredni pozytywny wpływ na zachowanie wartości kulturowych. Ponadto działania z zakresu rozwiązywania problemów społecznych obszarów zdegradowanych, poprzez nadawanie, przywracanie m.in. funkcji społecznych, kulturalnych będzie miało znaczenie dla zachowania wartości kulturowych (priorytet inwestycyjny 9.2. <i>wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej, społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich</i>).
14.	Czy proponowane działania przyczynią się do podnoszenia świadomości ekologicznej?	W dokumencie RPOWŚ 2014-2020 w ramach osi priorytetowej 3. <i>Efektywna i zielona energia</i> przewiduje się wsparcie działań informacyjno-promocyjnych dotyczących np. oszczędności energii, kampanii promujących budownictwo zeroemisyjne, budownictwo pasywne. Działania te będą miały wpływ na podnoszenie świadomości ekologicznej.
15.	Czy proponowane działania przyczynią się do poprawy ładu przestrzennego?	Proponowane działania niewątpliwie przyczynią się do poprawy ładu przestrzennego. Kładą one nacisk na rozwój gospodarczy zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, co jest ściśle

Nr pytania	Treść pytania (zgodnie z SIWZ)	Odpowiedź
		powiązane ze stopniową poprawą ładu przestrzennego. Ponadto przewiduje się realizację działań z zakresu rewitalizacji zdegradowanych obszarów, co będzie miało kluczowe znaczenie dla poprawy ładu przestrzennego.
16.	Czy w wyniku realizacji RPOWŚ 2014-2020 nastąpi poprawa, czy pogorszenie stanu środowiska? Należy wskazać jakie czynniki spowodują taki stan i jak je wzmacniać/eliminować?	Zakładany kierunek działań RPOWŚ 2014-2020 w głównej mierze będzie pozytywnie wpływał na stan środowiska, poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza, zmniejszania zanieczyszczeń do wód. Część przewidzianych działań może powodować negatywny wpływ na środowisko. Na etapie strategicznej oceny wskazano takie typy inwestycji wraz z propozycją działań minimalizujących oddziaływanie negatywne. Należy zaznaczyć, iż dokładna ocena skali tego oddziaływania wraz z działaniami minimalizującymi, kompensującymi niepożądany wpływ na poszczególne komponenty środowiska wykonywana będzie na etapie indywidualnych procedur ocen oddziaływania na środowisko poszczególnych inwestycji.
17.	Czy zostały zidentyfikowane rodzaje inwestycji o największym pozytywnym i negatywnym wpływie na środowisko oraz opracowano zlecenia/sposoby ich wzmacniania/minimalizacji oraz monitorowania ich oddziaływania?	Analiza oddziaływania na środowisko przyrodnicze i zdrowie ludzi została przeprowadzona w odniesieniu do każdego komponentu środowiska z uwzględnieniem poszczególnych zapisów priorytetów inwestycyjnych. W podsumowaniu oceny wpływu na każdy komponent, wyszczególniono działania o charakterze pozytywnym, jak również negatywnym. W rozdziale dotyczącym minimalizacji, kompensacji negatywnych oddziaływań, zaproponowano działania minimalizujące negatywny wpływ wynikający z realizacji działań, generujących negatywne oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego i zdrowie ludzi. Na potrzeby sporządzanej

„Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020”

Nr pytania	Treść pytania (zgodnie z SIWZ)	Odpowiedź
		prognozy przeanalizowano prezentowany w RPOWŚ 2014-2020 system monitoringu.

14. Literatura

1. „Geografia regionalna Polski”, Jerzy Kondracki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998 r.
2. Agenda Terytorialna Unii Europejskiej (Lipsk 2007).
3. Bazy danych, informacje RDOŚ Kielce.
4. Biała Księga. Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania (2009).
5. Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2012 r., PIG, Warszawa 2013 r.
6. Blueprint to Safeguard Europe’s waters (water Blueprint).
7. Borys T. Opracowanie modelu wdrożeniowego wskaźników zrównoważonego rozwoju na poziomie wojewódzkim w ramach banku danych regionalnych. Jelenia Góra – Warszawa 2003.
8. Borys T. Wskaźniki zrównoważonego rozwoju. Warszawa-Białystok 2005.
9. CORINE Land Cover 2006.
10. Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
11. Europejska Konwencja Krajobrazowa.
12. GRDP Handbook on SEA for Cohesion Policy, luty 2006.
13. Guidense document on ex-ante evaluation explains SEA procedure.
14. Guidense on the implementation of the SEA Directive.
15. Horyzont 2020 – Program Ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji (2014-2020).
16. Kistowski M. Wybrane aspekty metodyczne sporządzenia strategicznych ocen oddziaływania na środowisko przyrodnicze, Człowiek i Środowisko, 2002 r.
17. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu.
18. Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w styczniu 2013 r.
19. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030).
20. Kozłowski S. Przyszłość ekorozwoju, 2005.
21. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020.
22. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014.
23. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych.
24. Krajowy Program Zwiększania Lesistości.
25. Kronenberg J., Bergier T. Wyzwania zrównoważonego rozwoju w Polsce, Kraków 2010.
26. Kryk B. Trendy i wyzwania zrównoważonego rozwoju. Szczecin 2011.
27. Mapa Podziału Hydrograficznego Polski, KZGW, 2010
28. Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do roku 2030.
29. Mazur – Wierzbicka E. Ochrona środowiska a integracja europejska. Doświadczenia Polskie. Warszawa 2012.
30. Nasza polisa na życie, nasze dziedzictwo przyrodnicze: strategia różnorodności biologicznej UE do 2020 r.

31. Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie świętokrzyskim w latach 2010-2012, Urząd statystyczny w Kielcach, Kielce 2013 r.
32. Ochrona środowiska 2013, GUS, Warszawa 2013 r.
33. Odnowiona Strategia Zrównoważonego Rozwoju UE z 2006 r.
34. Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (MP z 2011 r., Nr 49, poz. 549).
35. Plan zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.
36. Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016.
37. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2011 r.
38. Program budowy dróg krajowych.
39. Program Gospodarki Odpadami dla województwa świętokrzyskiego na lata 2012-2018.
40. Program małej retencji dla województwa świętokrzyskiego, IMS, Inżynieria, Wrocław, 2006 r.
41. Program Ochrony Powietrza dla Województwa Świętokrzyskiego.
42. Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2011 r.
43. Program Reelektrofikacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013.
44. Projekt Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3) Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku.
45. Raport: Polska 2030. Wyzwania Rozwojowe, KPRM, maj 2009.
46. Raport z analizy gospodarki województwa świętokrzyskiego na potrzeby aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego Diagnoza, Fundacja Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu, 2011
47. Rocznik statystyczny województwa świętokrzyskiego, Kielce 2013
48. Społeczno – Ekonomicznego i Komitetu Regionów „Plan działań w zakresie energii do roku 2050”, KOM(2011) 885 wersja ostateczna, Bruksela, dnia 15.12.2011.
49. Stan środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2007-2008 – Raport, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kielce 2009.
50. Stan środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2009-2010 – Raport, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kielce 2011.
51. Stan środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2011-2012. Raport, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kielce 2013
52. Strategia Rozwoju Kraju 2020.
53. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015.
54. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020.
55. Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014.
56. Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020).

57. VI Program działań na rzecz środowiska. Cele, zadania i priorytety na lata 2007-2013 z perspektywą do roku 2020.
58. VII Program działań na rzecz środowiska (7EAP) – priorytety polityki ochrony środowiska w UE do roku 2020 (projekt).
59. Wojewódzki Program Ochrony Zasobów Wodnych dla województwa świętokrzyskiego ze szczególnym uwzględnieniem restytucji i ochrony ryb dwuśrodowiskowych, oraz przywrócenia możliwości wędrówek ryb, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce, 2005
60. Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski. GUS 2011.
61. Wyniki klasyfikacji i oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w latach 2010-2012, WIOŚ Kielce, 2013
62. Wyniki pomiarów jakości wód podziemnych w województwie świętokrzyskim w roku 2011, WIOŚ Kielce 2012
63. Wyniki pomiarów jakości wód podziemnych w województwie świętokrzyskim w roku 2012, WIOŚ Kielce 2013
64. Wytyczne Komisji Europejskiej do strategicznych ocen oddziaływania na środowisko pod kątem uwzględniania zmian klimatu oraz różnorodności biologicznej.
65. Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020.
66. Zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych.
67. www.midas.pgi.gov.pl – serwis internetowy prowadzony przez Państwowy Instytut Geologiczny, będący podstawowym źródłem informacji o surowcach mineralnych Polski.
68. http://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb - serwis internetowy GIOŚ, Monitoring Chemizmu Gleb Ornych Polski
69. <https://www.wrota-swietokrzyskie.pl>
70. <http://europa.eu>

15. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Przedmiotem oceny jest projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. W dokumencie RPOWŚ 2014-2020 sformułowane zostały cele szczegółowe, które mają być osiągnięte, poprzez realizację działań w ramach 11 osi priorytetowych.

W odniesieniu do przyjętych celów oraz kierunków działań przeprowadzono analizę potencjalnych oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska, w tym zdrowie ludzi. Oceniona została zgodność zapisów projektu RPOWŚ 2014-2020 z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Przeprowadzona analiza zgodności wyznaczonych celów, kierunków działań dokumentów opracowanych na poziomie unijnym, krajowym, regionalnym z celami projektu Programu, wykazała dużą spójność w tym zakresie.

Założenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 są zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju. Zaproponowano zaakcentowanie przy niektórych osiach priorytetowych aspektów środowiskowych, umożliwiając tym samym pełniejsze wypełnienie zasad zrównoważonego rozwoju. Zwrócono uwagę, iż przy realizacji inwestycji liniowych powinna być przestrzegana zasada zrównoważonego transportu, zwłaszcza założenia jednego z celu Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju polegającego na kształtowaniu systemów transportowych spełniających funkcje gospodarcze, społeczne, przy jednoczesnym minimalizowaniu negatywnego wpływu m.in. na środowisko naturalne. W ramach wyznaczonych osi priorytetowych podejmuje się zagadnienia ochrony środowiska oraz przeciwdziałania zmianom klimatu, istotne z uwagi na wypełnienie zasady rozwoju zrównoważonego.

Kolejnym z elementów prognozy była analiza aktualnego stanu środowiska i identyfikacja istotnych problemów, w aspekcie środowiskowym i społeczno-gospodarczym województwa. Następnie przeprowadzono ocenę wpływu poszczególnych priorytetów inwestycyjnych na komponenty środowiska oraz wskazano ewentualne rozwiązania alternatywne do zakładanych w Programie. Po zidentyfikowaniu typów inwestycji, których realizacja, bądź eksploatacja może być źródłem potencjalnego negatywnego wpływu zaproponowano działania o charakterze minimalizującym ten wpływ.

W aspekcie zagadnień dotyczących zmian klimatu i przyjętych kierunków działań projektu RPOWŚ 2014-2020, istotnymi będą działania służące redukcji emisji zanieczyszczeń, w tym CO₂.

Zakładane kierunki działań projektu RPOWŚ 2014-2020 w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego, podnoszenia kwalifikacji i poziomu edukacji oraz ograniczania emisji zanieczyszczeń, będą miały pozytywny wpływ na zdrowie, rozwój, jak również podnoszenie jakości życia społeczeństwa. Istotnym kierunkiem działań przyjętym w Programie będzie wsparcie dla projektów dotyczących zaniechania wyłączenia społecznego, zawodowego i ubóstwa pewnej części społeczeństwa.

Prezentowane kierunki działań pozwalają na ograniczenie emisji zanieczyszczeń i redukcję gazów cieplarnianych, w konsekwencji umożliwią poprawę jakości powietrza atmosferycznego. Działania przyczyniające się do wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, będą tym samym służyć ochronie zasobów naturalnych. Powstawanie nowych inwestycji może spowodować wzrost wykorzystania surowców naturalnych.

Część z prezentowanych działań w przypadku złej lokalizacji i nieodpowiedniego doboru rozwiązań technologicznych (np. powstawanie instalacji wykorzystujących biogaz, biomasę, energetyka wiatrowa, nowe firmy, rozbudowa zakładów gospodarki odpadami, oczyszczalnie ścieków) mogą być źródłem oddziaływań w zakresie emisji

hałasu i zanieczyszczeń do powietrza, a tym samym negatywnie wpływać na zdrowie i jakość życia ludzi. Negatywny wpływ zarówno na jakość powietrza, jak i zdrowie ludzi może wynikać ze zwiększonej emisji zanieczyszczeń powstającej na skutek znacznej intensyfikacji ruchu na zmodernizowanych, rozbudowanych szlakach komunikacyjnych. Sytuacja ta może być źródłem wzrostu emisji hałasu i drgań. Wsparciem zostaną objęte projekty dotyczące rozwoju transportu ekologicznego, co będzie miało istotny, pozytywny wpływ na zdrowie ludzi poprzez zmniejszenie emisji hałasu i zanieczyszczeń generowanych transportem drogowym.

Realizacja zakładanych działań, poprzez likwidację potencjalnych źródeł zanieczyszczeń będzie przyczyniać się do poprawy jakości gleb. Oddziaływaniem negatywnym na gleby i powierzchnię ziemi może odznaczać się rozwój sieci drogowej, kolejowej.

Zakładane wsparcie związane z ochroną przyrody i krajobrazu, rekultywacja terenów zdegradowanych będzie miało pozytywny wpływ na walory krajobrazowe obszarów. Realizacja priorytetów typowo inwestycyjnych może prowadzić do zakłócenia aktualnych cech krajobrazu, w przypadku nie uwzględniania aspektu poszanowania wartości krajobrazowych.

Działania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej przyczynią się do poprawy jakości i ilości wód powierzchniowych i podziemnych w regionie. Proponuje się wprowadzenie zapisów przypominających o konieczności szczegółowej oceny każdej inwestycji pod kątem wpływu na cel środowiskowy, wynikający z planu gospodarowania wodami.

Pozytywny wpływ na florę, faunę i obszary chronione będą miały działania dotyczące ochrony i przywrócenia różnorodności biologicznej prowadzone na terenie województwa. Działania w zakresie modernizacji gospodarki wodno-ściekowej przyczynią się do poprawy jakości wody i pośrednio pozytywnie wpłyną na stan ekosystemów wodnych i zależnych od wody. Poprawa efektywności energetycznej także wpłynie pozytywnie na środowisko naturalne województwa, w tym na florę i faunę.

Potencjalny negatywny wpływ na różnorodność biologiczną, florę, faunę i obszary chronione, może mieć rozwój gałęzi OZE, w tym energetyki wiatrowej, hydroenergetyki, upraw energetycznych. Również planowane termomodernizacje budynków mogą wpłynąć negatywnie na stan miejskich populacji zwierząt. Wspieranie działań związanych z turystyką może przyczynić się do zwiększenia antropopresji na obszary cenne przyrodniczo. Działania związane z rozwojem sieci transportowej mogą wiązać się z potencjalnym zniszczeniem siedlisk, bądź pogorszeniem ich stanu, w wyniku zajęcia terenu oraz przyczyniać się do zaburzenia ciągłości korytarzy ekologicznych. Na obecnym etapie nie przewiduje się znaczącego negatywnego oddziaływania na cele obszarów Natura 2000.

Realizacja działań związanych z zachowaniem i zabezpieczeniem oraz konserwacją obiektów zabytkowych, prowadzi do poprawy stanu tych zabytków. Ponadto zakładana interwencja w zakresie poprawy dostępności, promocji dziedzictwa naturalnego, zabytków może wpłynąć na rozwój turystyki regionu. Potencjalny negatywny wpływ na obiekty zabytkowe może być głównie związany

z etapem prac budowlanych poszczególnych inwestycji zlokalizowanych w bliskim otoczeniu zabytków, bądź z uwagi na rozwój infrastruktury komunikacyjnej znajdującej się w otoczeniu obiektów poprzez wzrost hałasu komunikacyjnego, drgań, emisji zanieczyszczeń, mających wpływ na konstrukcje, elewacje obiektów zabytkowych.

Prezentowane zagadnienia dotyczące gospodarki odpadami, poprzez stworzenie systemu sprawnego zagospodarowania odpadów powinno mieć korzystny, istotny wpływ na środowisko.

Na etapie sporządzania niniejszej prognozy nie zidentyfikowano działań, które mogłyby powodować oddziaływania o zasięgu transgranicznym.

Skutek wdrażania analizowanego Programu monitorowany będzie za pomocą wyznaczonych wskaźników produktu i rezultatu.

Zgodnie z zapisami ustawy OOŚ przeanalizowano również zmiany wynikające z braku realizacji Programu. Należy podkreślić, iż RPOWŚ 2014-2020 zakłada wsparcie finansowe dla inwestycji przewidzianych w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, służących osiągnięciu zamierzonych celów, istotnych dla analizowanego regionu. Zatem brak wsparcia może być przyczyną braku alokacji środków przeznaczonych, w tym dokumencie, na działania zakładane w RPOWŚ 2014-2020. Brak środków finansowych przewidywanych w Programie przyczyni się do uszczuplenia budżetu na realizację poszczególnych działań, prowadzących do redukcji emisji zanieczyszczeń środowiska i poprawy jakości życia mieszkańców.

Analiza rozwiązań alternatywnych dostosowana została do charakteru Programu i stopnia szczegółowości zakładanych działań. Zaproponowano alternatywy w odniesieniu do niektórych zapisów projektu RPOWŚ 2014-2020 dotyczące:

- Wykonywania analizy uwarunkowań środowiskowych i wpływu na walory krajobrazowe obiektów związanych z OZE;
- Intensyfikacji wsparcia dla rozwoju transportu publicznego, transportu rowerowego, kolejowego. Intensyfikacji jak największego wykorzystania istniejących szlaków drogowych dla rozwoju infrastruktury drogowej;
- Promowania projektów uwzględniających małą retencję na obszarach zurbanizowanych.

W odniesieniu do priorytetu inwestycyjnego dotyczącego rozwoju małej retencji, zasugerowano dopisanie, by przy realizacji obiektów małej retencji uwzględniać potrzeby ochrony przyrody, w tym umożliwiać migrację organizmom wodnym. Zaproponowano także wprowadzenie zapisów przypominających o konieczności szczegółowej oceny każdej inwestycji mogącej wpłynąć na stan części wód, pod kątem wpływu na cel środowiskowy, wskazany w odpowiednim planie gospodarowania wodami oraz premiowanie projektów dotyczących budowy/rozbudowy dróg uwzględniających potrzeby migracji zwierząt i ograniczania kolizji ze zwierzyną.

Przyjęte kierunki działań w głównej mierze powinny umożliwiać redukcję emisji zanieczyszczeń, (zwłaszcza emisji do powietrza, zanieczyszczeń do wód) oraz zwiększać

wykorzystanie OZE, a tym samym przyczynić się do zwiększania bezpieczeństwa energetycznego województwa. Redukcja emisji zanieczyszczeń, zwłaszcza CO₂ będzie miała wpływ na ograniczenie niekorzystnych zmian klimatu.

Pozytywny wpływ na zapewnienie równowagi przyrodniczej będą miały działania realizowane w ramach priorytetu dotyczącego ochrony i przywrócenia różnorodności biologicznej, wspierania usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę.

Działania ukierunkowane na rozwój społeczny, gospodarczy oraz podnoszenie jakości życia, zwalczania wykluczenia społecznego, zawodowego, będą istotnymi elementami RPOWŚ 2014-2020, które powinny umożliwiać zmianę niekorzystnych tendencji obserwowalnych na terenie województwa.

16. *Non-technical summary*

Subject to evaluation is the draft of the Regional Operational Programme of the Świętokrzyskie Voivodeship for the period 2014-2020. The ROPŚV for 2014-2020 provides specific objectives to be achieved by means of the performance of actions within 11 priority axes.

The potential impact on the respective components of the environment, including human health, was analysed in view of the adopted goals and activity directions. Subject to assessment was the conformity of the draft ROPŚV for 2014-2020 with the principle of sustainable development.

The analysis of the conformity of the objectives and activity directions set in the documents compiled at the EU, national and regional level with the aims of the draft Programme revealed substantial cohesion in this regard.

The foundation of the Regional Operational Programme of the Świętokrzyskie Voivodeship for the period 2014-2020 comply with the principles of sustainable development. It was proposed to attach greater weight to environmental issues as regards certain priority axes, thereby facilitating a more comprehensive fulfilment of the principle of sustainable development. It was remarked that the principle of sustainable transport should be followed upon the implementation of linear investment tasks, especially as regards one of the tenets of the Renewed Sustainable Development Strategy consisting in the development of transportation systems that have economic and social functions with a minimum negative impact on the natural environment, among other things. The issues addressed within the context of the designated priority axes feature environmental protection and climate change prevention that are essential for the fulfilment of the principle of sustainable development.

Another element of the forecast was the analysis of the present condition of the environment and the identification of environmentally and socio-economically poignant problems affecting the Voivodeship. Subsequently, an assessment was performed of the influence of the respective investment priorities as were designated the potential

solutions alternative to those assumed under the Programme. Upon the recognition of investment types that may cause a negative impact at the execution or exploitation stage, mitigation measures were proposed in order to minimize the said effect.

As regards the issues bearing on climate change and the course of actions adopted within the draft ROPŚV for 2014-2020, it shall be essential to launch operations conducive to the reduction of pollution emissions, including CO₂.

The course of actions of the ROPŚV for 2014-2020 assumed as part of the respective investment priorities concerning socio-economic development, skill and education level improvement as well as the limitation of pollution emissions shall have a beneficial effect on health and development as well as the life standard of the society. An important course of action adopted in the Programme will support projects related to the elimination of social and vocational exclusion and poverty of a certain part of society.

Presented courses of action will allow to reduce pollution and greenhouse gas emissions and, consequently, enable the improvement of air quality. Activities to help increase the use of renewable energy sources will thus serve to protect natural resources. The formation of new investments may increase the use of natural resources.

In case of misfortunate location and incongruent selection of technological solutions, some of the actions presented (e.g. erection of biogas or biomass-processing plants, wind-harvested energy, new companies, expansion of waste management works, water treatment plants) may be a source of noise and pollution emissions to air and thus have a noxious effect on human health and life standards. A negative effect on air quality and human health may be due to increased pollution emissions generated by the growing traffic volume on modernized and extended transportation routes. This situation can be a source of increase in noise emissions and vibration. Support will be given to projects concerning the development of green transport that will have a significant, positive impact on human health by reducing noise and pollution generated by road transportation.

Implementation of the planned activities through the elimination of potential sources of pollution will contribute to the improvement of soil quality. Negative impact on the soil and ground surface may be the upshot of the development of the road and rail network.

The assumed support related to nature and landscape conservation, rehabilitation of degraded areas will have a positive impact on landscape areas. Implementing typical investment-oriented priorities can lead to the distortion in the current features of the landscape, should observance of landscape integrity be disregarded.

Activities in the field of water and waste water management will improve the quality and quantity of surface- and groundwater in the region. It is proposed to incorporate provisions in consideration of the need for a detailed evaluation of each investment in terms of impact on the environmental goal, arising from the water management plan.

Activities for the conservation and restoration of biodiversity carried out in the voivodeship will have a positive impact on flora, fauna and protected areas. Activities within the scope of the modernization of water and waste water management will improve water quality and, indirectly, have a positive impact on the condition of aquatic and water-dependent ecosystems. The improvement of energy consumption efficiency shall also have a positive effect on the natural environment of the voivodeship, including flora and fauna.

The potential negative impact on biodiversity, flora, fauna and protected areas, may be due to the development of RES (renewable energy sources) industry, including wind power, hydropower, energy crops. In addition, the planned thermomodernisation of buildings may affect the state of urban animal populations. Supporting tourism activities may contribute to increased anthropogenic pressure on natural areas. Activities related to the development of the transport network may invoke habitat damage or deterioration, resulting from the seizure of land and contributing to the disruption of the continuity of ecological corridors. At this stage, no significant negative impact on the objectives of the Natura 2000 sites is anticipated.

Implementation of measures relating to the conservation, protection and preservation of historic buildings will lead to the improvement of the condition of these monuments. In addition, the assumed intervention to improve the availability, promotion of natural heritage and monuments can influence the development of tourism in the region. The potential negative impact on historic buildings may be mainly associated with the stage of construction of individual investments located in close proximity to monuments, or due to the development of transportation infrastructure situated in the vicinity of objects in terms of an increase in traffic noise, vibration, emissions, affecting both the structures and the façades of historic buildings.

The issues presented as regards waste management through the creation of an efficient waste management system should have a positive, significant impact on the environment.

At the stage of preparation of this forecast no actions were identified that could result in cross-border impact.

The effect of the implementation of the programme analysed will be monitored by the designated output and result indicators.

Also analysed pursuant to the Act on Environmental protection were the changes resulting from the non-implementation of the Programme. It should be emphasized that ROPŚV 2014-2020 envisages financial support for investments foreseen in the framework of individual investment priorities, aimed at achieving the intended objectives relevant to the region analysed. Thus, the lack of support may be the cause of the lack of resources allocated in this document to the actions envisaged in the ROPŚV 2014-2020. The lack of financial resources envisaged in the Programme will contribute to the depletion of the budget for the implementation of the respective measures, leading to the reduction in pollution emissions to the environment and the improvement in the quality of life of the inhabitants.

The analysis of alternatives has been adapted to the nature of the Programme and the detail level of the scheduled activities. Alternatives were proposed with respect to certain provisions of the draft ROPŚV 2014-2020 concerning:

- The performance of the analysis of environmental conditions and the impact on landscape integrity of objects related to RES;
- Enhanced support for the development of public transportation, cycling, rail transportation. Intensification of the maximal use of the existing road routes for the development of road infrastructure;
- Promotion of projects involving small retention in urban areas.

With regard to investment priority for the development of small retention, it was suggested to incorporate a provision to the effect that the requirement for wildlife protection be considered upon the implementation of objects of small retention to permit the migration of water organisms. Also proposed was to introduce provisions reminding of the need to conduct detailed evaluation of each investment likely to affect the condition of the water body in terms of the effect on the environmental objective, as indicated in the relevant plan of water management and rewarding projects for the construction / expansion of roads with a goal to accommodate the needs of animal migration and reduce collisions with wildlife.

The adopted courses of action should primarily allow the reduction of pollution emissions (especially emissions to air, pollutants to waters) and increase the use of renewable energy sources, and thus contribute to the increase in energy security of the voivodeship. The reduction of pollution emissions, particularly CO₂, will have an impact on reducing adverse climate change.

The activities implemented under the priority on the protection and restoration of biodiversity, ecosystem services support, also performed via the "Natura 2000" programme and green infrastructure shall have a positive effect on ensuring environmental balance.

The activities aimed at socio-economic development and the improvement in the quality of life, the fight against social and vocational exclusion will be important elements of the ROPŚV 2014-2020 that should make it possible to change the unfavourable tendencies observed in the voivodeship.

Załącznik nr 3

Uzasadnienie

Przepis art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.) wskazuje, iż do przyjętego dokumentu należy załączyć uzasadnienie, zawierające informacje o udziale społeczeństwa w postępowaniu oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

W dniach od **30 czerwca 2014 r. do 21 lipca 2014 r.** w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko odbyły się konsultacje społeczne *projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* wraz z *Prognozą oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*.

Ogłoszenie o rozpoczęciu konsultacji społecznych podano do publicznej wiadomości poprzez publikację na stronie internetowej <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/>, w siedzibie Urzędu oraz w prasie (załącznik nr 1). Do udziału w konsultacjach społecznych zaproszeni byli wszyscy zainteresowani. Z dokumentami konsultacyjnymi, tj.:

- projektem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020,
- Prognozą oddziaływania na środowisko dla projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020,
- Stanowiskiem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach i Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w sprawie określenia zakresu prognozy oddziaływania na środowisko oraz opinią Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego,

można było zapoznać się w Departamencie Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach (ul. Sienkiewicza 63, pokój nr 404) w godzinach pracy Urzędu (7.30 - 15.30), oraz na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego <http://bip.sejmik.kielce.pl/143-departament-polityki-regionalnej.html> oraz stronie internetowej <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/>.

Uwagi i wnioski można było zgłaszać w terminie 21 dni od dnia ogłoszenia, tj. w okresie od dnia **30 czerwca 2014 r. do 21 lipca 2014 r.** w następujący sposób:

- w formie pisemnej; na adres: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Departament Polityki Regionalnej, ul. Sienkiewicza 63, 25-002 Kielce,
- ustnie do protokołu; w Departamencie Polityki Regionalnej, ul. Sienkiewicza 63, 25-002 Kielce, pok. 404,
- za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, o którym mowa w ustawie z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym, na adres: marcin.bilski@sejmik.kielce.pl,
- za pomocą formularza umieszczonego na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowego Województwa Świętokrzyskiego <http://bip.sejmik.kielce.pl/143-departament-polityki-regionalnej.html> oraz stronie internetowej <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/>.

W ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, do Urzędu Marszałkowego Województwa Świętokrzyskiego nie wpłynęły żadne uwagi.

Po opracowaniu *Prognozy Oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*, przedmiotowy dokument wraz z *projektem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*, został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Kielcach oraz Świętokrzyskiemu Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Kielcach w celu uzyskania opinii, zapewniając jednocześnie wypełnienie zobowiązań art. 54 ust. 1. Ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Kielcach oraz Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska wydali pozytywne opinie do przedstawionej *Prognozy Oddziaływania na środowisko* oraz projektu dokumentu *RPOWŚ 2014-2020*. Pomimo pozytywnej opinii, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach zgłosił uwagi do projektu RPOWŚ, które wraz z odpowiedziami zostały zamieszczone w poniższej tabeli.

Tabela 2. Uwagi dotyczące projektu RPOWŚ wskazane w opinii RDOŚ

L.p.	Treść uwagi	Odpowiedź na uwagę
1.	1a) Odnosząc się do zapisów osi priorytetowej	Uwaga częściowo została uwzględniona w dokumencie

4- Dziedzictwo naturalne i kulturowe w priorytecie inwestycyjnym 6.4.¹ należy zmienić zapis dot. obszarów Natura 2000 i uzupełnić wykaz obszarów cennych przyrodniczo objętych wsparciem tj. po słowach cyt: „parkach krajobrazowych, rezerwach przyrody“, zamiast „w tym położonych na obszarach Natura 2000“, należy wymienić „obszary Natura 2000“, a także dodać obszary chronionego krajobrazu. 1b) Sugeruje się, by zapisy na str. 93 dot. najważniejszych typów przedsięwzięć uszczegółowić poprzez dodanie słów „W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4¹ wsparcie otrzymają projekty, służące podniesieniu ochrony standardu oraz poprawienie bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000”. 1c) Ponadto proponuje się uzupełnić listę beneficjentów oraz grup docelowych poprzez dodanie dyrekcji parku narodowego, regionalnych dyrekcji lasów państwowych (w związku z art. 28 ust. 11 pkt.1 i 3a i art. 30 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie przyrody), jednostki naukowe-jako potencjalnych wykonawców inwentaryzacji przyrodniczych. Natomiast w priorytecie inwestycyjnym 6.3.¹ po słowach cyt: „zakłada się realizację inwestycji dotyczących wzmocnienia potencjału województwa w kontekście ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego“ należy dopisać” i naturalnego”. 1d) Jednocześnie w priorytecie inwestycyjnym 5.2. – przeciwdziałanie klęskom żywiołowym, brak jest dofinansowania dla polderów zalewowych, suchych zbiorników wodnych i wałów przeciwpowodziowych.	programu. 1a) Uwaga została uwzględniona w dokumencie Programu. 1b) Uwaga została uwzględniona w dokumencie Programu. 1c) Zgodnie z zapisami projektu RPOWŚ 2014-2020 w ramach przedmiotowego priorytetu inwestycyjnego wśród głównych typów beneficjentów znajduje się: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne. Z uwagi na fakt, iż regionalne dyrekcje lasów państwowych są jednostkami podległymi LP, zaproponowany katalog nie wymaga rozszerzenia i uwzględnia wskazany w piśmie typ beneficjenta. Zgodnie z zapisami Linii demarkacyjnej określającej zakres wsparcia funduszy europejskich na poziomie regionalnym i krajowym, parki narodowe będą mogły uzyskać w tym zakresie wsparcie jedynie na poziomie krajowym. Tym samym nie zostanie poszerzony katalog beneficjentów o zaproponowaną dyrekcję parku narodowego. Zapisy Programu zostały uaktualnione w części dot. głównych typów beneficjentów w PI 6d tj. <u>instytucje badawcze zostały wykreślone, do katalogu beneficjentów zostały wprowadzone jednostki naukowe.</u> W opisie działań w ramach PI 6c <u>dopisane zostało słowo „i naturalnego”.</u> 1d) Uwaga częściowo uwzględniona: W przypadku działania 5b. przewidziano wsparcie na budowę polderów zalewowych. Jednocześnie ze względu na ograniczone środki na realizację PI nie objętego ring-fencingiem oraz mając na uwadze koncentrację i efektywność realizacji działań, wsparcie suchych zbiorników wodnych i wałów przeciwpowodziowych

¹ W związku ze zmianą nazewnictwa priorytetów inwestycyjnych, priorytety inwestycyjne z wersji 4.0 programu takie jak np. 4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 5.2, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 7.2, 7.4 otrzymały w wersji 5.0 odpowiednio następujące brzmienie: 4a, 4b, 4 c, 4e, 5b, 6a, 6b, 6c, 6d, 7b, 7d.

		nie zostało przewidziane do realizacji w ramach przedmiotowego priorytetu.
2.	Należy skorygować zapisy projektu dokumentu Osi priorytetowej 6. Rozwój miast cyt: „wykorzystanie do celów turystycznych cennych przyrodniczo obszarów znajdujących się na obszarze funkcjonalnym Miasta Kielce (Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu)”, poprzez „dofinansowanie inwestycji przyczyniających się do ochrony i poprawy oraz udostępniania do celów turystycznych obszarów przyrodniczych znajdujących się na obszarze funkcjonalnym Miasta Kielce”	Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony został w 2006r. Uchwałą Rady Miejskiej i położony jest w całości na terenie miasta Kielce (obejmuje tereny dolin rzecznych wraz z terenami do nich przyległymi, Grzbiet Szydłowski oraz parki miejskie i skwery). Nie obejmuje on swoim zasięgiem gmin należących do Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Stąd, uwaga nie może zostać uwzględniona, gdyż obszar realizacji inwestycji zostałby takim zapisem zawężony tylko do miasta Kielce. Byłoby to zaprzeczeniem głównego celu Osi 6 jakim jest rozwój nie tylko miasta ale również jego obszaru funkcjonalnego.
3.	Projekt dokumentu uwzględnia działania z zakresu zarządzania i ochrony krajobrazu - audytu krajobrazowego i urbanistycznych zasad krajobrazu, o których mowa w proponowanych zmianach ustawy o ochronie przyrody. Proponuje się doprecyzować zapisy z zakresu ochrony krajobrazu poprzez uwzględnienie również Planu zarządzania krajobrazem, który będzie zawierał cele wskazania do ochrony przyrody i krajobrazu.	Plan zarządzania krajobrazem wiąże się z treścią projektowanych zmian w ustawie o ochronie przyrody (o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu). Jednak mając na uwadze również ewentualność nie wejścia w życie ww. przepisów, proponowane doprecyzowanie zapisów z zakresu ochrony krajobrazu nie miałyby prawnego oparcia. W związku z powyższym ewentualne uwzględnienie Planu zarządzania krajobrazem może zostać dokonane, po wejściu w życie przepisów ustawy, poprzez odpowiedni zapis w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych.
4.	Sugeruje się, by zapisy osi priorytetowej 3. odnoszące się do wykorzystania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł, w tym energii słonecznej uszczegółowić poprzez rozgraniczenie produkcji opartej na kolektorach słonecznych i energii opartej na ogniach fotowoltaicznych. Wprowadzenie uszczegółowionego zapisu umożliwi dofinansowanie wyposażenia budynków mieszkalnych w układy wspomagające przygotowanie ciepłej wody użytkowej, a także poprawi bilans energetyczny budynków.	<i>Uwaga została uwzględniona w dokumencie Programu.</i> zapis w PI 4a otrzymał brzmienie: „Rozszerzenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii planowane jest w oparciu o realizację inwestycji w obszarze budowy oraz modernizacji jednostek, które wytwarzają energię zarówno elektryczną jak i ciepłą wykorzystując, w tym celu, m.in. biogaz, biomasę, energię wiatru oraz wody, energię słoneczną <u>(produkcja energii opartej zarówno na kolektorach słonecznych jak i na ogniach fotowoltaicznych)</u> . Dodatkowo przewiduje się także możliwość dofinansowania ww. źródeł wraz z ich podłączeniem do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej.”

Obecny kształt dokumentu uwzględniającego m.in. korekty i zmiany niektórych zapisów projektu RPOWŚ zgodnie ze wskazaniem RDOŚ i rekomendacjami z prognozy oddziaływania na środowisko, uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju, stanowiące podstawę odpowiedniego wdrażania założeń RPOWŚ 2014-2020. Dokument przewiduje wsparcie dla zadań, które odnoszą się do trzech filarów zrównoważonego rozwoju (rozwój gospodarczy, społeczny, ochrona środowiska), co skutkuje

uwzględnianiem aspektów środowiskowych przy założeniach poszczególnych osi priorytetowych prowadzących do rozwoju społecznego i gospodarczego.

Zgodnie z wykonaną analizą potencjalnych inwestycji, które mogą zostać objęte wsparciem w ramach RPOWŚ 2014-2020, w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska nie zidentyfikowano znaczącego oddziaływania transgranicznego. Przyjęty kierunek działań prezentowany w ocenianym dokumencie oraz osiąganie wyznaczonych celów prowadzi do zmniejszania emisji zanieczyszczeń, w tym gazów cieplarnianych, ochrony środowiska naturalnego i poprawy efektywności wykorzystania zasobów.

Zgodnie z wnioskami wynikającymi z przeprowadzonej procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko brak jest przeciwwskazań do przyjęcia projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 w formie uzgodnionej w trakcie konsultacji społecznych odbywających się w ramach procedury i opiniowanej przez organy RDOŚ i PWIŚ.

Należy podkreślić, iż brak przyjęcia dokumentu, a zatem brak realizacji projektu RPO WŚ 2014-2020 skutkować będzie:

- ✓ brakiem wsparcia dla działań z zakresu ochrony środowiska (redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, emisji hałasu, emisji zanieczyszczeń do wód), co pogłębiać będzie sytuację aktualnej presji na środowisko, a tym samym na zdrowie i jakość życia ludzi,
- ✓ brakiem pozytywnych efektów w zakresie poprawy jakości wód,
- ✓ nieefektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych (w tym kopalin), z powodu braku wykorzystania OZE, utrwaleniem tradycyjnego modelu korzystania z zasobów naturalnych, a w konsekwencji zwiększonej presji na ich wykorzystanie prowadzącej do ich zubożenia,
- ✓ nasilaniem się problemów jakości powietrza, a zatem też tendencji negatywnego wpływu na klimat i zachodzące w nim zmiany,
- ✓ utrzymaniem terenów zdegradowanych w złym stanie, brakiem prowadzenia działań rekultywacyjnych, co może przyczynić się do braku poprawy jakości gleb oraz uniemożliwienia poprawy bądź przywrócenia wartości krajobrazowych analizowanych obszarów,
- ✓ ograniczeniem poprawy warunków klimatycznych,
- ✓ degradacją, pogorszeniem stanu, oraz naruszeniem stabilności siedlisk przyrodniczych, oraz brakiem poprawy walorów krajobrazowych narażonych na degradację,
- ✓ uniemożliwieniem poprawy stanu obiektów zabytkowych, kulturowych oraz zwiększania promocji walorów województwa i dostępności do dóbr kultury i innych cennych obiektów,
- ✓ ograniczeniem możliwości stworzenia sprawnego systemu zagospodarowania odpadów.

Jedni chcą 25-lecia Wolności, inni Lecha Kaczyńskiego

Radni PIS chcą, by prezydent Lech Kaczyński był patronem nowo wybudowanego odcinka obwodnicy Ostrowca.

Pozostali proponują nazwać go Aleją 25-lecia Wolności.

JANUSZ KEDRACKI

Chodzi o fragment obwodnicy od ronda Powstańca Stycznińskiego do ulicy Jana Samonowicza w Ostrowcu Świętokrzyskim. Już kilka miesięcy temu doszło do sporu co do jego nazwy na sesji rady miasta. Prezydent Jarosław Wączyński wystąpił z wnioskiem, aby była to ulica Lubuska. Wycofał się z tego, gdyż radni PIS chcieli za jej patrona Le-

cha Kaczyńskiego. Teraz sprawa wraca. Na poniedziałkowej sesji radni będą głosować nad dwoma projektami uchwał. Z pierwszym wystąpił klub PIS. W jego uzasadnieniu m.in. czytamy, że nadanie ulicy imienia Lecha Kaczyńskiego będzie znakiem, jakiego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, który zginął, pełniąc najwyższy urząd państwowy oraz - symbolicznie - wszystkim ofiarom najtragiczniejszej w naszych dziejach katastrofy smoleńskiej.

PIS przypomina też o ustaleniach komisji samorządowej rady miasta z kwietnia 2010 roku, której członkowie opowiedzieli się wtedy za ukończeniem pamięci tragicznie zmarłego prezydenta RP poprzez „nadanie nazwy ulicy lub obiektu, nadmienając w dyskusji, że gmina oczekuje na oddanie obwodnicy”.

- To było pod koniec poprzedniej kadencji, ale powinno zostać uwzględnione, żeby zachować ciągłość rady miasta - uważa Zbigniew Duda, szef klubu rad-

nych PIS. W poprzedniej kadencji PIS współzaprządził w mieście, teraz zmagające się w opozycji. Pozostałe trzy kluby w radzie - Awij Ostrowiecki Samorząd, PO i SLD - wystąpiły z projektem uchwały, by nową obwodnicę nazwać Aleją 25-lecia Wolności. „Naczelna w sposób wyjątkowo odważnie i radość, nadzieję i aspiracje nas wszystkich, a idea wolności jest nam wszystkim szczególnie bliska bez względu na nasze poglądy, przekonania i przynależność polityczną... (..) Wyrażenia sprzeciwu 25 lat to oczywiście powód do świętowania sukcesów, które zbliżyły nasz kraj do grona najlepiej rozwiniętych państw Europy” - argumentują wnioskodawcy.

PIS ma w radzie miasta siedem głosów, TOS, PO i SLD razem 16. Zbigniew Duda zdaje sobie sprawę, że wniosek jego partii nie ma w tym układzie szans. Nie zamierza jednak ustępować. - My wrócimy do tego po jesiennych wyborach - zapowiada. o

Wybory w „S”. Po raz kolejny Bartosz

Waldemar Bartosz zostanie po raz kolejny wybrany na przewodniczącego świętokrzyskiej „Solidarności”. Szefem związku w regionie już od 1990 roku.

JANUSZ KEDRACKI

Wybory odbędą się podczas XVIII Walnego Zgromadzenia Delegatów Regionu Świę-

tokrzyskiego NSZZ „Solidarność”, które rozpocznie się dziś o godz. 12 w hotelu Echo w Cedzynie. Weźmie w nim udział 147 delegatów reprezentujących ok. 20 tys. członków związku w regionie obejmującym województwo świętokrzyskie bez dwóch powiatów - sandomierskiego i opatowskiego.

Powrótyrtemo wyborów na przewodniczącego zarządu regionu jest

Waldemar Bartosz. Prawdopodobnie nie będzie miał konkurentów. - Nie ma żadnego zgłoszenia, ale może to nastąpić na dziedziście - mówi Bartosz.

Wraz z Janem Mostińskim z poludniowej Wielkopolski należy do najbardziej działających przywódców regionu w związku. Świętokrzyskiej „S” szefuje już od 1990 roku. o

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

OGłoszenie

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998r. (Dz.U.2013. poz. 596 j.t. z późn.zm.) oraz art. 38, art. 46 pkt 2 oraz art. 54 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2013. poz. 1235 j.t. z późn.zm.)

Zarząd Województwa Świętokrzyskiego zawiadamia o opracowaniu projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko wymagających przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz o wyłożeniu tych dokumentów do publicznego wglądu.

Z niezbędnej dokumentacją obejmującą w szczególności:

- 1) projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
- 2) Prognozę oddziaływania na środowisko dla projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
- 3) Stanowiska Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach i Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w sprawie określenia zakresu prognozy oddziaływania na środowisko oraz opinii Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego,

można zapoznać się w Departamencie Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach (ul. Sienkiewicza 63, pokój nr 404) w godzinach pracy Urzędu (7.30 - 15.30), oraz na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego <http://bip.sojm.kielce.pl/> 143-departament-polityki-regionalnej.html oraz stronie internetowej <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/>

Uwagi i wnioski mogą być wnieszone w terminie 21 dni od dnia ogłoszenia.

- 1) w formie pisemnej na adres: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Departament Polityki Regionalnej, ul. Sienkiewicza 63, 25-002 Kielce
- 2) ustnie do protokołu, w Departamencie Polityki Regionalnej, ul. Sienkiewicza 63, 25-002 Kielce, pok. 404;
- 3) za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, o którym mowa w ustawie z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym, na adres: maria.bialko@sojm.kielce.pl
- 4) za pomocą formularza umieszczonego na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego <http://bip.sojm.kielce.pl/143-departament-polityki-regionalnej.html> oraz stronie internetowej <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/>

Organem właściwym do rozpatrzenia uwag i wniosków jest Zarząd Województwa Świętokrzyskiego.

... dla rozwoju Województwa Świętokrzyskiego...

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Ogłasza nabór

wniosków o przyznanie pomocy na operacje z zakresu „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich wdrażanych za pośrednictwem Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Stonęczy Lider” działającej na terenie gminy Busko-Zdrój

Wnioski o przyznanie pomocy można składać w terminie: od 14 lipca 2014 roku do 4 sierpnia 2014 roku

Dotyczy terminu składania wniosków wybór 4 sierpnia 2014 roku o godz. 15.00.

Należy skłony następujących przedmiotów:

II.1.3 Działanie w zakresie tworzenia miejsc pracy dla mieszkańców obszaru LGD

Wnioski należy składać bezpośrednio w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Stonęczy Lider”, ul. Partyzantów 22, 28-100 Busko-Zdrój, w godz. 8.00-15.00.

Wnioski o przyznanie pomocy należy złożyć na obowiązującym formularzu wraz z wymaganymi załącznikami.

Formularz wniosku oraz instrukcja wypełnienia wniosku dostępne są na stronach internetowych: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi www.minrol.gov.pl, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa www.arm.gov.pl, Świętokrzyskiego Biuletynu Regionalnego w Kielcach www.prow.sbr.pl i Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Stonęczy Lider” www.stoneczylider.pl.

Kryteria wyboru operacji oraz wykaz dokumentów niezbędnych do wyboru wniosków z zakresu „Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw” są udostępnione na stronie internetowej Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Stonęczy Lider” oraz do wglądu w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Stonęczy Lider”, ul. Partyzantów 22, 28-100 Busko-Zdrój, w godz. 8.00-15.00.

Minimalne wymagania, których spełnienie jest niezbędne do wyboru projektu przez LGD: otrzymanie co najmniej 50% sumy punktów maksymalnych do otrzymania ze wszystkich lokalnych kryteriów wyboru w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.

Wysockość dostępnych środków na operacje z zakresu „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” w 2014 roku wynosi:

II.1.3 Działanie w zakresie tworzenia miejsc pracy dla mieszkańców obszaru LGD – 41 387,50 zł

Wszelkie informacje niezbędne dla prawidłowego wypełnienia wniosków udzielane są w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Stonęczy Lider” oraz pod numerem telefonu (041) 378 71 77.

Wnioski należy składać w 2 egzemplarzach (w wersji papierowej i elektronicznej) w akonasytatach. Nosić elektroniczny powinien być opisany nazwą Beneficjenta i tytułem projektu.

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Ogłasza nabór

wniosków o przyznanie pomocy na operacje z zakresu „Małe projekty” oraz „Odnowa i rozwój wsi” w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich wdrażanych za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania Powiatu Opatowskiego.

dotyczącej na terenie gmin: Wąwolnica, Opatów, Ożarów, Tadolice, Wąbsko, Chlebowice.

Wnioski o przyznanie pomocy można składać w terminie: od 15.07.2014 r. do 31.07.2014 r.

Wnioski należy składać bezpośrednio w siedzibie Lokalnej Grupy Działania Powiatu Opatowskiego, ul. 16 Sierpnia 1, 27-500 Opatów, w godz. 8.00-14.00. Wnioski o przyznanie pomocy należy złożyć na obowiązującym formularzu wraz z wymaganymi załącznikami. Formularz wniosku dostępny jest na stronach internetowych: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi www.minrol.gov.pl, Świętokrzyskiego Biuletynu Regionalnego w Kielcach www.prow.sbr.pl i Lokalnej Grupy Działania Powiatu Opatowskiego www.ogopatow.pl. Kryteria wyboru operacji są udostępnione na stronie Lokalnej Grupy Działania Powiatu Opatowskiego oraz do wglądu w siedzibie Biuletynu Lokalnej Grupy Działania Powiatu Opatowskiego, ul. 16 Sierpnia 1, 27-500 Opatów, w godz. 8.00-14.00.

Wysockość dostępnych środków na operacje z zakresu „Małe projekty” wynosi 53 115,26 zł. Wysockość dostępnych środków na operacje z zakresu „Odnowa i rozwój wsi” wynosi 35 576,94 zł.

Konkurs z zakresu „Małe projekty” dotyczy operacji odpowiedzialnością zarządczą:

III.1.1 LSR – „Organizacja inicjatyw integracyjnych lokalne społeczności” oraz

III.2.1 LSR – „Rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej”

Konkurs z zakresu „Odnowa i rozwój wsi” dotyczy operacji odpowiedzialnością zarządczą:

I.4.1 LSR – „Odnowa i rozwój wsi” - „Rozwój operacji odpowiedzialnością zarządczą: wsijskich, lakowych, nietrzydziestych”

Wszelkie informacje niezbędne dla prawidłowego wypełnienia wniosków udzielane są w Biuletynie Lokalnej Grupy Działania Powiatu Opatowskiego oraz pod numerem tel. (015) 868 20 87.

Minimalne wymagania, których spełnienie jest niezbędne do wyboru projektów z zakresu „Małe projekty” – licza uzyskanych pkt 6.

Lokalne kryteria wyboru, na podstawie których ocenian są uzasadnienie realizacji operacji w ramach LSR w zakresie „Małych projektów” – wymagane jest uzyskanie punktów w jednym z poniższych kryteriów:

- operacja dotyczy lub ma bezpośredni wpływ na poprawę jakości życia na obszarze objętym LSR;
- operacja dotyczy poprawy stanu technicznego lub doposażenia infrastruktury kulturalnej lub rekreacyjnej;
- operacja dotyczy organizacji inicjatyw integracyjnych lokalne społeczności.

Lokalne kryteria wyboru, na podstawie których ocenian są uzasadnienie realizacji operacji w ramach LSR w zakresie „Odnowa i rozwój wsi” – wymagane jest uzyskanie punktów w jednym z poniższych kryteriów:

- operacja dotyczy poprawy stanu technicznego lub doposażenia infrastruktury kulturalnej lub rekreacyjnej;
- operacja dotyczy poprawy stanu obiektów infrastruktury turystycznej.

Załącznik nr 4

Podsumowanie zawierające wyniki strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

Podstawa prawna:

- art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013r. poz. 1235, j.t. z późn. zm.)

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	2
2. Ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko	2
3. Opinie właściwych organów (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny)	6
4. Zgłoszone uwagi i wnioski	9
5. Wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko	10
6. Propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.	10
7. Uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych.....	13
8. Załączniki.....	15

1. Wprowadzenie

Zgodnie z zapisami art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.) zwanej dalej *ustawą OOS*, do przyjętego dokumentu, tj. do *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020* należy załączyć podsumowanie, zawierające m.in. informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

1. ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko;
2. opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58 *ustawy OOS*, tj. Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego;
3. zgłoszone uwagi i wnioski;
4. wyniki postępowania transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone;
5. propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzenia monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Niniejszy załącznik stanowi podsumowanie przeprowadzonej strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*.

2. Ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko

Sformułowane cele szczegółowe poszczególnych priorytetów inwestycyjnych RPOWŚ 2014-2020 odnoszą się do kluczowych wyzwań, przed którymi stoi obszar województwa świętokrzyskiego (tj. potrzeba poprawy dostępności transportowej, konieczność ochrony środowiska, w tym redukcji gazów cieplarnianych, wzrost bezpieczeństwa energetycznego, włączenie społeczne i zmniejszenie skali ubóstwa, rozwój infrastruktury usług publicznych, rozwój gospodarczy).

Analiza wpływu priorytetów inwestycyjnych w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska, jak i zdrowia ludzi wykazała głównie pozytywny wpływ. Charakter tego oddziaływania nie będzie widoczny od razu, lecz w większości w perspektywie długookresowej. Poprzez realizację działań wspieranych w ramach osi priorytetowej 1, 3, 6 nastąpi redukcja, bądź zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz poprawa efektywności energetycznej i wykorzystania OZE (oś priorytetowa 3, 1, 6). Działania wspierane w ramach osi priorytetowej 4.

przyczynią się do poprawy systemu gospodarowania odpadami, w tym zmniejszenia składowania odpadów, poprzez zwiększenie poziomu odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Działania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej przyczynią się do poprawy stanu środowiska wodnego i gleby oraz pośrednio pozytywnie wpłyną na stan ekosystemów wodnych i zależnych od wody. Wspieranie inwestycji hydrotechnicznych dotyczących budowy nowych zbiorników może wpłynąć pozytywnie na wykształcenie się nowych siedlisk.

Natomiast największy wpływ na ochronę dziedzictwa kulturowego, zabytków będą miały działania wspierane w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3. dotyczącego zachowania, ochrony, promowania i rozwoju dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Oprócz pozytywnego wpływu zasygnalizowano, też wystąpienie potencjalnego negatywnego oddziaływania związanego głównie z etapem budowy działań inwestycyjnych (oddziaływania krótkookresowe), bądź etapem eksploatacji niektórych inwestycji (oddziaływania długookresowe). Do działań o charakterze negatywnym można zaliczyć: rozwój infrastruktury liniowej, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, rozwój gospodarki wodno-ściekowej i systemu gospodarowania odpadami, powstawanie nowych przedsiębiorstw. Działania te będą w pośredni, bądź bezpośredni sposób dotyczyć poszczególnych komponentów środowiska. Oddziaływania tych inwestycji mogą być związane z emisją hałasu, zanieczyszczeń do powietrza, wód, zakłóceniem walorów krajobrazowych i przyrodniczych (w przypadku niewłaściwej lokalizacji i braku odpowiednich rozwiązań technicznych). Działania dotyczące rozwoju gospodarki wodno-ściekowej, odpadowej, wykorzystania odnawialnych źródeł energii, prowadzić powinny w dłuższej perspektywie czasowej do redukcji emisji zanieczyszczeń do środowiska i poprawy jego stanu, przy czym etap realizacji, technologia wykonania, lokalizacja będą miały kluczowe znaczenie dla poszczególnych aspektów środowiska. Należy zaznaczyć, iż niektóre działania pomimo potencjalnego negatywnego oddziaływania są istotne z uwagi na rozwój województwa i bezpieczeństwo transportu (infrastruktura transportowa), utrzymanie dobrego stanu środowiska w dalszej perspektywie (infrastruktura wodno-kanalizacyjna, gospodarka odpadami). Działania osi priorytetowej 4. zapewnią większe bezpieczeństwo energetyczne województwa, większe uniezależnienie od źródeł konwencjonalnych, a przy tym redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza mających wpływ na zmiany klimatyczne. Zatem w/w działania pomimo obserwowalnego potencjalnego negatywnego wpływu są istotne i konieczne do realizacji. By optymalizować niepożądany wpływ należy na etapie rozważania inwestycji gruntownie analizować warianty lokalizacyjne, organizacyjno-techniczne i technologiczne tych inwestycji.

W poniższej tabeli zebrano propozycje zmian niektórych zapisów projektu RPOWŚ 2014-2020 zawarte w Prognozie, wraz z przedstawieniem stopnia ich uwzględnienia w RPOWŚ. Sugerowane zmiany stanowią propozycję przeformułowania, głównie poprzez dopisanie pewnych elementów do fragmentów Programu, co powinno zwiększyć jeszcze bezpieczeństwo środowiska naturalnego, przy niektórych zakładanych do wsparcia inwestycjach.

Tabela 1. Rekomendacje do zmian

LP	Oś priorytetowa/ Priorytet	Rekomendacja	Wyjaśnienie rekomendacji zmian	Stopień uwzględnienia rekomendacji
1.	4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe/ Priorytet inwestycyjny 5b (5.2 w RPOWŚ wersji 4.0)	Sugeruje się dopisanie: <u>Realizacja obiektów małej retencji musi uwzględniać potrzeby ochrony przyrody, w tym umożliwić migrację organizmom wodnym</u>	Zapis umożliwił będzie zabezpieczeniem przed niepożądanym wpływem na środowisko przyrodnicze, w przypadku realizacji obiektów objętych wsparciem.	Uwaga została uwzględniona w dokumencie Programu.
2.	4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe/ Priorytet inwestycyjny 5b (5.2 w RPOWŚ wersji 4.0)	Proponuje się wprowadzenie zapisów przypominających o konieczności szczegółowej oceny każdej inwestycji mogącej wpłynąć na stan części wód, pod kątem wpływu na cel środowiskowy, wskazany w odpowiednim planie gospodarowania wodami na podstawie zapisów ustawy Prawo wodne oraz Dyrektywy 2000/60/WE	Przeprowadzenie oceny wpływu/oddziaływania przedsięwzięć na cele ochrony wód w rozumieniu art. 4.1 w związku z art. 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej, przyczyni się do utrzymania dobrego stanu/ potencjału wód i zapobiegnie jego pogarszaniu. Jeśli w toku oceny nie zostanie wykazana możliwość pogorszenia stanu lub potencjału ekologicznego albo zagrożenie nieosiągnięcia dobrego stanu bądź potencjału – inwestycja może być realizowana, a także dofinansowana ze środków europejskich; jeśli zostanie wykazana możliwość pogorszenia stanu ekologicznego (albo potencjału ekologicznego) albo zagrożenie nieosiągnięcia dobrego stanu bądź potencjału ekologicznego, wówczas należy dokonać oceny projektu pod kątem spełniania warunków wskazanych w art. 4 ust. 7 RDW.	Uwaga została uwzględniona w dokumencie Programu
3.	5. Nowoczesna komunikacja/ Priorytet inwestycyjny 7b (7.2 w RPOWŚ wersji	Premiowanie projektów dotyczących budowy i przebudowy dróg wojewódzkich, uwzględniających potrzeby migracji zwierząt i	Proponuje się przyznawać dodatkowe punkty dla projektów budowy i przebudowy dróg wojewódzkich, których realizacja przyczyni się	Uwaga zbyt szczegółowa do uwzględnienia na poziomie programu. Wspierane projekty będą musiały

LP	Oś priorytetowa/ Priorytet	Rekomendacja	Wyjaśnienie rekomendacji zmian	Stopień uwzględnienia rekomendacji
	4.0)	ograniczających możliwość kolizji ze zwierzyną	zwiększenia liczby urzędzeń i rozwiązań ułatwiających migrację zwierząt. Przyczyni się to do ograniczenia zaburzenia korytarzy ekologicznych.	uwzględniać wymogi wynikające z obowiązujących przepisów prawa.

Aktualna treść dokumentu uwzględniająca korekty, bądź zmiany niektórych zapisów projektu RPOWŚ zgodnie ze wskazaniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach (tabela 2) i rekomendacjami z prognozy oddziaływania na środowisko wykonanej w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (tabela 1), uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju, stanowiące podstawę odpowiedniego wdrażania założeń RPOWŚ 2014-2020. Dokument przewiduje wsparcie dla zadań, które odnoszą się do trzech filarów zrównoważonego rozwoju (rozwój gospodarczy, społeczny, ochrona środowiska), co skutkuje uwzględnieniem aspektów środowiskowych przy założeniach poszczególnych osi priorytetowych prowadzących do rozwoju społecznego i gospodarczego.

Przyjęte w projekcie RPOWŚ 2014-2020 kierunki działań w głównej mierze powinny umożliwiać redukcję emisji zanieczyszczeń, (zwłaszcza emisji do powietrza, zanieczyszczeń do wód) oraz zwiększać wykorzystanie OZE, a tym samym przyczyniać się do zwiększania bezpieczeństwa energetycznego województwa. Redukcja emisji zanieczyszczeń, zwłaszcza CO₂ będzie miała wpływ na ograniczenie niekorzystnych zmian klimatu. Działania przyczyniające się do wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, będą tym samym służyć ochronie zasobów naturalnych. Działania dotyczące gospodarki odpadami przyczynią się do poprawy systemu gospodarowania odpadami, w tym zmniejszenia składowania odpadów, poprzez zwiększenie poziomu odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Działania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej przyczynią się do poprawy stanu środowiska wodnego i gleby.

Pozytywny wpływ na zapewnienie równowagi przyrodniczej będą miały działania realizowane w ramach priorytetu dotyczącego ochrony i przywrócenia różnorodności biologicznej, wspierania usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę. Działania te przyczynią się do utrzymania stabilności ekosystemów, zachowania różnorodności biologicznej, powiązań ekologicznych pomiędzy biocentrami przyrodniczymi (zachowanie korytarzy ekologicznych) oraz zachowania ważnych miejsc cennych przyrodniczo.

Działania ukierunkowane na rozwój społeczny, gospodarczy oraz podnoszenie jakości życia, zwalczania wykluczenia społecznego, zawodowego, będą istotnymi elementami RPOWŚ 2014-2020, które powinny umożliwiać zmianę niekorzystnych tendencji obserwowalnych na terenie województwa. Przyjęty kierunek interwencji wpływać powinien na poprawę warunków życia mieszkańców, sprzyjać rozwojowi

intelektualnemu, zawodowemu, co powinno przyczyniać się do rozwiązywania problemów regionu dotyczących bezrobocia, braku dostępu do instytucji publicznych i wykluczenia społecznego części społeczeństwa.

3. Opinie właściwych organów (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny)

Zgodnie z przepisami art. 53 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska i Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

W piśmie (z dnia 11.12.2013 r., znak: WPN-II.411.18.2013.MK) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach przedstawił zakres i stopień szczegółowości prognozy, wskazując m.in. potrzebę opracowania dokumentu zgodnie z art. 51 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Kielcach w piśmie z dnia 06.12.2013 r., znak: SEV.9022.5.84.2013, wniósł o sporządzenie prognozy w zakresie określonym w art. 51 ust. 2 pkt. 1,2,3 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko. Ponadto, informacje zawarte w prognozie winny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz uwzględniać przewidywane znaczące oddziaływanie w szczególności na życie i zdrowie ludzi.

Pisma powyższych organów, przedstawiające zakres prognozy, zostały dołączone do niniejszego podsumowania (załącznik nr 1). Podczas opracowywania projektu prognozy oddziaływania na środowisko zostały uwzględnione wskazania zawarte w w/w pismach.

Po opracowaniu *Prognozy Oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*, przedmiotowy dokument wraz z projektem *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020*, został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Kielcach oraz Świętokrzyskiemu Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Kielcach w celu uzyskania opinii, zapewniając jednocześnie wypełnienie zobowiązań art. 54 ust. 1. Ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Kielcach oraz Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska wydali pozytywne opinie do przedstawionej *Prognozy Oddziaływania na środowisko* oraz projektu dokumentu *RPOWŚ 2014-2020*. Pisma zawierające opinie w/w organów, zostały dołączone do niniejszego dokumentu

(załącznik nr 2). Pomimo pozytywnej opinii, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach zgłosił uwagi do projektu RPOWŚ, które wraz z odpowiedziami zostały zamieszczone w poniższej tabeli.

Tabela 2. Uwagi dotyczące projektu RPOWŚ wskazane w opinii RDOŚ

L.p.	Treść uwagi	Odpowiedź na uwagę
1.	1a) Odnosząc się do zapisów osi priorytetowej 4- Dziedzictwo naturalne i kulturowe w priorytecie inwestycyjnym 6.4.¹ należy zmienić zapis dot. obszarów Natura 2000 i uzupełnić wykaz obszarów cennych przyrodniczo objętych wsparciem tj. po słowach cyt: „parkach krajobrazowych, rezerwatach przyrody“, zamiast „w tym położonych na obszarach Natura 2000“, należy wymienić „obszary Natura 2000“, a także dodać obszary chronionego krajobrazu. 1b) Sugeruje się, by zapisy na str. 93 dot. najważniejszych typów przedsięwzięć uszczegółowić poprzez dodanie słów „W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4¹ wsparcie otrzymają projekty, służące podniesieniu ochrony standardu oraz poprawienie bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000”. 1c) Ponadto proponuje się uzupełnić listę beneficjentów oraz grup docelowych poprzez dodanie dyrekcji parku narodowego, regionalnych dyrekcji lasów państwowych (w związku z art. 28 ust. 11 pkt.1 i 3a i art. 30 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie przyrody), jednostki naukowe-jako potencjalnych wykonawców inwentaryzacji przyrodniczych. Natomiast w priorytecie inwestycyjnym 6.3.¹ po słowach cyt: „zakłada się realizację inwestycji dotyczących wzmocnienia potencjału województwa w kontekście ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego“ należy dopisać” i naturalnego”.	<i>Uwaga częściowo została uwzględniona w dokumencie programu.</i> 1a) Uwaga została uwzględniona w dokumencie Programu. 1b) Uwaga została uwzględniona w dokumencie Programu. 1c) Zgodnie z zapisami projektu RPOWŚ 2014-2020 w ramach przedmiotowego priorytetu inwestycyjnego wśród głównych typów beneficjentów znajduje się: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne. Z uwagi na fakt, iż regionalne dyrekcje lasów państwowych są jednostkami podległymi LP, zaproponowany katalog nie wymaga rozszerzenia i uwzględnia wskazany w piśmie typ beneficjenta. Zgodnie z zapisami Linii demarkacyjnej określającej zakres wsparcia funduszy europejskich na poziomie regionalnym i krajowym, parki narodowe będą mogły uzyskać w tym zakresie wsparcie jedynie na poziomie krajowym. Tym samym nie zostanie poszerzony katalog beneficjentów o zaproponowaną dyrekcję parku narodowego. Zapisy Programu zostały uaktualnione w części dot.

¹ W związku ze zmianą nazewnictwa priorytetów inwestycyjnych, priorytety inwestycyjne z wersji 4.0 programu takie jak np. 4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 5.2, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 7.2, 7.4 otrzymały w wersji 5.0 odpowiednio następujące brzmienie: 4a, 4b, 4 c, 4e, 5b, 6a, 6b, 6c, 6d, 7b, 7d.

	1d) Jednocześnie w priorytecie inwestycyjnym 5.2. – przeciwdziałanie klęskom żywiołowym, brak jest dofinansowania dla polderów zalewowych, suchych zbiorników wodnych i wałów przeciwpowodziowych.	głównych typów beneficjentów w PI 6d tj. <u>instytucje badawcze zostały wykreślone, do katalogu beneficjentów zostały wprowadzone jednostki naukowe</u>. W opisie działań w ramach PI 6c <u>dopisane zostało słowo „i naturalnego”</u>. 1d) Uwaga częściowo uwzględniona: W przypadku działania 5b. przewidziano wsparcie na budowę polderów zalewowych. Jednocześnie ze względu na ograniczone środki na realizację PI nie objętego ring-fencingiem oraz mając na uwadze koncentrację i efektywność realizacji działań, wsparcie suchych zbiorników wodnych i wałów przeciwpowodziowych nie zostało przewidziane do realizacji w ramach przedmiotowego priorytetu.
2.	Należy skorygować zapisy projektu dokumentu Osi priorytetowej 6. Rozwój miast cyt: „wykorzystanie do celów turystycznych cennych przyrodniczo obszarów znajdujących się na obszarze funkcjonalnym Miasta Kielce (Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu)“, poprzez „dofinansowanie inwestycji przyczyniających się do ochrony i poprawy oraz udostępniania do celów turystycznych obszarów przyrodniczych znajdujących się na obszarze funkcjonalnym Miasta Kielce”	Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony został w 2006r. Uchwałą Rady Miejskiej i położony jest w całości na terenie miasta Kielce (obejmuje tereny dolin rzecznych wraz z terenami do nich przyległymi, Grzbiet Szydłowski oraz parki miejskie i skwery). Nie obejmuje on swoim zasięgiem gmin należących do Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Stąd, uwaga nie może zostać uwzględniona, gdyż obszar realizacji inwestycji zostałyby takim zapisem zawężony tylko do miasta Kielce. Byłoby to zaprzeczeniem głównego celu Osi 6 jakim jest rozwój nie tylko miasta ale również jego obszaru funkcjonalnego.
3.	Projekt dokumentu uwzględnia działania z zakresu zarządzania i ochrony krajobrazu - audytu krajobrazowego i urbanistycznych zasad krajobrazu, o których mowa w proponowanych zmianach ustawy o ochronie przyrody. Proponuje się doprecyzować zapisy z zakresu ochrony krajobrazu poprzez uwzględnienie również Planu zarządzania krajobrazem, który będzie zawierał cele wskazania do ochrony przyrody i krajobrazu.	Plan zarządzania krajobrazem wiąże się z treścią projektowanych zmian w ustawie o ochronie przyrody (o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu). Jednak mając na uwadze również ewentualność nie wejścia w życie ww. przepisów, proponowane doprecyzowanie zapisów z zakresu ochrony krajobrazu nie miałyby prawnego oparcia. W związku z powyższym ewentualne uwzględnienie Planu zarządzania krajobrazem może zostać dokonane, po wejściu w życie przepisów ustawy, poprzez odpowiedni zapis w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych.
4.	Sugeruje się, by zapisy osi priorytetowej 3. odnoszące się do wykorzystania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł, w tym energii słonecznej uszczegółowić poprzez rozgraniczenie produkcji opartej na kolektorach słonecznych i energii opartej na ogniwach fotowoltaicznych. Wprowadzenie uszczegółowionego zapisu umożliwi dofinansowanie wyposażenia budynków mieszkalnych w układy wspomagające przygotowanie ciepłej wody użytkowej, a także poprawi bilans energetyczny budynków.	<i>Uwaga została uwzględniona w dokumencie Programu.</i> zapis w PI 4a otrzymał brzmienie: „Rozszerzenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii planowane jest w oparciu o realizację inwestycji w obszarze budowy oraz modernizacji jednostek, które wytwarzają energię zarówno elektryczną jak i ciepłą wykorzystując, w tym celu, m.in. biogaz, biomasę, energię wiatru oraz wody, energię słoneczną <u>(produkcja energii opartej zarówno na kolektorach słonecznych jak i na ogniwach fotowoltaicznych)</u>. Dodatkowo przewiduje się także możliwość

		dofinansowania ww. źródeł wraz z ich podłączeniem do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej.”

4. Zgłoszone uwagi i wnioski

W dniach od **30 czerwca 2014 r. do 21 lipca 2014 r.** w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko odbyły się konsultacje społeczne *projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020.*

Ogłoszenie o rozpoczęciu konsultacji społecznych podano do publicznej wiadomości poprzez publikację na stronie internetowej <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/>, w siedzibie Urzędu oraz w prasie (załącznik nr 3). Do udziału w konsultacjach społecznych zaproszeni byli wszyscy zainteresowani. Z dokumentami konsultacyjnymi można było zapoznać się w Departamencie Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach (ul. Sienkiewicza 63, pokój nr 404) w godzinach pracy Urzędu (7.30 - 15.30), oraz na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego <http://bip.sejmik.kielce.pl/143-departament-polityki-regionalnej.html> oraz stronie internetowej <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/>.

Uwagi i wnioski można było zgłaszać w terminie 21 dni od dnia ogłoszenia, tj. w okresie od dnia **30 czerwca 2014 r. do 21 lipca 2014 r.** w następujący sposób:

- w formie pisemnej; na adres: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Departament Polityki Regionalnej, ul. Sienkiewicza 63, 25-002 Kielce,
- ustnie do protokołu; w Departamencie Polityki Regionalnej, ul. Sienkiewicza 63, 25-002 Kielce, pok. 404,
- za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, o którym mowa w ustawie z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym, na adres: marcin.bilski@sejmik.kielce.pl,
- za pomocą formularza umieszczonego na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego <http://bip.sejmik.kielce.pl/143-departament-polityki-regionalnej.html> oraz stronie internetowej <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/>.

W ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego nie wpłynęły żadne uwagi.

5. Wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko

Zgodnie z wykonaną analizą potencjalnych inwestycji, które mogą zostać objęte wsparciem w ramach RPOWŚ 2014-2020, w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska nie zidentyfikowano znaczącego oddziaływania transgranicznego. Przyjęty kierunek działań prezentowany w ocenianym dokumencie oraz osiąganie wyznaczonych celów prowadzić będzie do zmniejszania emisji zanieczyszczeń, w tym gazów cieplarnianych, ochrony środowiska naturalnego i poprawy efektywności wykorzystania zasobów. Zatem działania te nie mają charakteru znaczących negatywnych oddziaływań transgranicznych. Nie da się wykluczyć wystąpienia potencjalnego negatywnego wpływu (emisja hałasu, zanieczyszczeń powietrza itp.) towarzyszącego realizacji poszczególnych inwestycji. Zasięg potencjalnego oddziaływania powinien mieć charakter lokalny ograniczony do granic kraju. Ponadto na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach inwestycji mogących, bądź oddziaływujących na środowisko będzie przeprowadzana dokładna analiza wpływu, w tym również oddziaływań transgranicznych. Jest to etap, na którym można dokładniej, znając charakter inwestycji, proponowaną lokalizację ocenić zasięg oddziaływania i ewentualną konieczność przeprowadzenia procedury transgranicznej.

Należy również zaznaczyć, iż województwo świętokrzyskie nie sąsiaduje bezpośrednio z granicami innych Państw, a odległości od granic przekraczają pow. 250 km, w każdą stronę. Samo położenie województwa ogranicza możliwość wystąpienia oddziaływań transgranicznych.

6. Propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

W dokumencie RPOWŚ 2014-2020, w podziale na cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych, przedstawiono wskaźniki rezultatu i produktu. Zaproponowane wskaźniki wynikają z przygotowanej Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych (WLWK2014). Instytucja Zarządzająca oprócz WLWK może monitorować wskaźniki specyficzne dla programu². Monitorowanie elementów środowiskowych prowadzone będzie za pomocą wskaźników znajdujących się w obrębie osi priorytetowej 3, 4, 5, 6.

² *IZ będą mogły stosować, poza wskaźnikami z katalogu obowiązkowego, dodatkowe wskaźniki, uwzględniające specyfikę danego PO, w określonych przypadkach, tj. Jeżeli zakres interwencji nie będzie mógł być wystarczająco opisany przy użyciu wskaźników obowiązkowych (Podręcznik systemu programowania i wdrażania 2014-2020, MRR).*

Poniżej przedstawione wskaźniki umożliwią będą prowadzenie monitoringu skutków realizacji przyjętego dokumentu w zakresie wpływu na środowisko.

Oś priorytetowa 3. Efektywna i zielona energia

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4a wskaźnikiem rezultatu strategicznego będzie *udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem, a wskaźnikiem produktu: liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE; liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE; dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (CI); szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI).*

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4b – wskaźnikiem rezultatu będzie *zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB; wskaźnikiem produktu: liczba przedsiębiorstw, które w wyniku wsparcia poprawiły efektywność energetyczną; liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI); inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)(CI); szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI)*

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4c. – wskaźnikiem rezultatu będzie *sprzedaż energii cieplnej w ciągu roku ogółem, wskaźnikiem produktu: liczba zmodernizowanych energetycznie budynków; liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii (CI); szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI); zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI)*

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4e – wskaźnikiem rezultatu będzie *wartość średniej rocznej emisji dla pyłu PM10; wskaźnikiem produktu: liczba zmodernizowanych źródeł oświetlenia ulicznego, liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym, długość ścieżek rowerowych, długość sieci ciepłowniczej, liczba zmodernizowanych dworców i centrów przesiadkowych.*

Częstotliwość monitorowania w/w wskaźników: raz na rok.

Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5b wskaźnikiem rezultatu strategicznego będzie *pojemność obiektów małej retencji oraz średni czas reakcji służb ratowniczych od momentu przyjęcia zgłoszenia; wskaźnikiem produktu: pojemność obiektów małej retencji; liczba ludności korzystającej ze środków ochrony przeciwpowodziowej; liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof*

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6a – wskaźnikiem rezultatu będzie *odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych, wskaźnikiem produktu: liczba przebudowanych zakładów zagospodarowania odpadów; liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych; masa unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych.*

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6b – wskaźnikiem rezultatu będzie *odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej; wskaźnikiem produktu: liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych; długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej; liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków.*

W ramach wskaźnika produktu długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej należy zastanowić się czy nie adekwatniejsze byłoby przeformułowanie wskaźnika na: liczba gospodarstw podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6c – wskaźnikiem rezultatu będzie *Liczba odwiedzających instytucje kultury (w tym: zwiedzający muzea; widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych, uczestnicy imprez w domach, ośrodkach kultury, świetlicach oraz czytelnicy w bibliotekach; wskaźnikiem produktu: liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem; liczba instytucji kultury objętych wsparciem; liczba zrealizowanych imprez kulturalnych; wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne*

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d – wskaźnikiem rezultatu będzie *udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem; wskaźnikiem produktu: liczba wspartych form ochrony przyrody; liczba opracowanych dokumentów planistycznych z zakresu ochrony przyrody; liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem; powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony.*

Częstotliwość monitorowania w/w wskaźników: raz na rok.

Oś priorytetowa 5. Nowoczesna komunikacja

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b wskaźnikiem rezultatu będzie *WDDT II (wskaźnik drogowej dostępności –liczony na bazie WMDT), wskaźnikiem produktu: całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg.*

W ramach wskaźnika produktu *całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg* należy zastanowić się czy nie adekwatniejsze byłoby przeformułowanie wskaźnika na: *całkowita długość wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych dróg.*

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7d wskaźnikiem rezultatu będzie *WKDT II (wskaźnik kolejowej dostępności transportowej – liczony na bazie WMDT), wskaźnikiem produktu: całkowita długość nowych linii kolejowych.*

W ramach wskaźnika produktu *całkowita długość nowych linii kolejowych* należy zastanowić się czy nie adekwatniejsze byłoby przeformułowanie wskaźnika na: *całkowita długość wybudowanych, przebudowanych linii kolejowych*.

Częstotliwość monitorowania w/w wskaźników: raz na rok, z wyjątkiem wskaźnika rezultatu (priorytet inwestycyjny 7b.; 7d) – od 2013 r., co 2-3 lata.

Oś priorytetowa 6. **Rozwój miast**

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4c wskaźnikiem rezultatu będzie *sprzedaż energii cieplnej w ciągu roku w budynkach użyteczności w obszarze wchodzącym w skład KOF*; wskaźnikiem produktu: *liczba zmodernizowanych energetycznie budynków*; *szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI)*; *zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI)*

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4e – wskaźnikiem rezultatu będzie: *liczba dni w ciągu roku, w których odnotowano dobowe przekroczenia emisji pyłu PM 10 na obszarze KOF*, zaś wskaźnikiem produktu: *liczba zmodernizowanych źródeł oświetlenia gminnego oraz długość ścieżek rowerowych*.

Częstotliwość monitorowania w/w wskaźników: raz na rok

7. Uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych

Rozwiązaniami alternatywnymi w zakresie przewidzianych do objęcia wsparciem RPOWŚ 2014-2020 projektów mogą być:

- rozwiązania techniczne ograniczające oddziaływanie inwestycji na poszczególne komponenty środowiska i zdrowie ludzi,
- rozwiązania lokalizacyjne umożliwiające unikanie konfliktów z obszarami chronionymi.

Dokument RPOWŚ 2014-2020 z uwagi na swój charakter wyznacza kierunki działań, bez wskazywania konkretnych inwestycji. W przypadku analizy rozwiązań alternatywnych na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, nie ma możliwości wariantowania lokalizacyjnego i technologicznego poszczególnych inwestycji z uwagi na brak takich danych. Program jest dokumentem ramowym, wyznaczającym ogólne uwarunkowania realizacji przedsięwzięć, bez wskazywania ich konkretnych lokalizacji, zakresu, czy też technologii, dlatego też rozpatrywanie wariantów alternatywnych, jak również dokładna analiza rozwiązań technicznych, lokalizacyjnych poszczególnych inwestycji powinna być przeprowadzana na etapie procedury oddziaływania na środowisko konkretnych przedsięwzięć.

W prognozie oddziaływania na środowisko zaproponowano 3 warianty alternatywne w odniesieniu do zapisów/działań zawartych w projekcie RPOWŚ 2014-2020:

- 1) Wykonywanie analizy uwarunkowań środowiskowych i wpływu na walory krajobrazowe poszczególnych OZE, przed wyborem poszczególnych OZE.
- 2) Intensyfikacja wsparcia dla rozwoju transportu publicznego, transportu rowerowego, kolejowego. Intensyfikacja jak największego wykorzystania istniejących szlaków drogowych dla rozwoju infrastruktury drogowej.
- 3) Wsparcie dla projektów uwzględniających małą retencję również na obszarach zurbanizowanych.

Powyżej przytoczone warianty alternatywne, zostały przeanalizowane pod kątem uwzględnienia w dokumencie RPOWŚ 2014-2020.

Zgodnie z wnioskami, w tym analizami wariantowymi, w trakcie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko brak jest przeciwwskazań do przyjęcia projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 w formie uzgodnionej w trakcie konsultacji społecznych odbywających się w ramach procedury i opiniowanej przez organy RDOŚ i PWIŚ.

Obecny kształt dokumentu uwzględniającego m.in. korekty i zmiany niektórych zapisów projektu RPOWŚ zgodnie ze wskazaniem RDOŚ i rekomendacjami z prognozy oddziaływania na środowisko, uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju, stanowiące podstawę odpowiedniego wdrażania założeń RPOWŚ 2014-2020. Dokument przewiduje wsparcie dla zadań, które odnoszą się do trzech filarów zrównoważonego rozwoju (rozwój gospodarczy, społeczny, ochrona środowiska), co skutkuje uwzględnianiem aspektów środowiskowych przy założeniach poszczególnych osi priorytetowych prowadzących do rozwoju społecznego i gospodarczego. Przyjęty kierunek działań prezentowany w ocenianym dokumencie oraz osiąganie wyznaczonych celów prowadzi do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń, w tym gazów cieplarnianych, ochrony środowiska naturalnego i poprawy efektywności wykorzystania zasobów.

W ramach dokumentu RPOWŚ 2014-2020 przewiduje się wsparcie finansowe dla poszczególnych inwestycji, działań przewidzianych w ramach 11 osi priorytetowych. Brak realizacji zapisów dokumentu związany jest z brakiem alokacji środków przewidzianych w RPOWŚ 2014-2020 na działania opisane w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych.

Należy podkreślić, iż brak przyjęcia dokumentu a zatem brak realizacji projektu RPOWŚ 2014-2020 skutkować będzie:

- ✓ brakiem wsparcia dla działań z zakresu ochrony środowiska (redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, emisji hałasu, emisji zanieczyszczeń do wód), co

- pogłębiać będzie sytuację aktualnej presji na środowisko, a tym samym na zdrowie i jakość życia ludzi,
- ✓ brakiem pozytywnych efektów w zakresie poprawy jakości wód,
 - ✓ nieefektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych (w tym kopalin), z powodu braku wykorzystania OZE, utrwaleniem tradycyjnego modelu korzystania z zasobów naturalnych, a w konsekwencji zwiększonej presji na ich wykorzystanie prowadzącej do ich zubożenia,
 - ✓ nasilaniem się problemów jakości powietrza, a zatem też tendencji negatywnego wpływu na klimat i zachodzące w nim zmiany,
 - ✓ utrzymaniem terenów zdegradowanych w złym stanie, brakiem prowadzenia działań rekultywacyjnych, co może przyczynić się do braku poprawy jakości gleb oraz uniemożliwienia poprawy bądź przywrócenia wartości krajobrazowych analizowanych obszarów,
 - ✓ ograniczeniem poprawy warunków klimatycznych,
 - ✓ degradacją, pogorszeniem stanu, oraz naruszeniem stabilności siedlisk przyrodniczych, oraz brakiem poprawy walorów krajobrazowych narażonych na degradację,
 - ✓ uniemożliwieniem poprawy stanu obiektów zabytkowych, kulturowych oraz zwiększania promocji walorów województwa i dostępności do dóbr kultury i innych cennych obiektów,
 - ✓ ograniczeniem możliwości stworzenia sprawnego systemu zagospodarowania odpadów.

8. Załączniki

- ✓ **Załącznik nr 1** – stanowią kopie pism dotyczących zakresu opracowania prognozy oddziaływania na środowisko.
- ✓ **Załącznik nr 2** – stanowią kopie pism uzyskanych opinii w trakcie prowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.
- ✓ **Załącznik nr 3** – skan ogłoszenia o konsultacjach w prasie.

REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
W KIELCACH

DEPARTAMENT POLITYKI
REGIONALNEJ

wpłynęło dnia 16.12.2013

nr pisma 28197/2827/2013

podpis Ciepowski 774071707

PN 7 070 w Kielce
PA Jarubas
16.12.2013
N

Kielce, 11.12.2013 r.

WPN-II.411.18.2013.MK

RK 44407/2013

Pan

Adam Jarubas

Marszałek

Województwa Świętokrzyskiego

13-12-2013
RPR
Nr Rejestracji 161.17 Podpis Jarubas
Ilość załączników

W odpowiedzi na pismo znak: DPR-I.433.1.8.2013 z dnia 13 listopada 2013r. (data wpływu 20.11.2013r.) w sprawie uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020”, na podstawie art. 53 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013r., poz. 1235 ze zm.), po przeanalizowaniu przedstawionych materiałów **uzgadniam** następujący zakres i stopień szczegółowości prognozy:

1. Treść prognozy powinna być zgodna ze wskazaniami zawartymi w art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Żaden z elementów zawartych w tym artykule nie może zostać pominięty w treści opracowywanej prognozy. W przypadku braku odniesienia się do wymienionych przez ustawodawcę wymogów do założeń projektu dokumentu, autor prognozy powinien zawrzeć informację wraz z jej uzasadnieniem.
2. Prognoza powinna przede wszystkim dokonać stosownej dla tego rodzaju dokumentu oceny potencjalnych skutków dla środowiska jakie mogą wystąpić w wyniku wdrażania zapisów dokumentu oraz dokonać oceny czy projekt dokumentu jest zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju, a także dokonać oceny pozytywnych i negatywnych lub obojętnych skutków dla środowiska wynikających z realizacji dokumentu.
3. Z przedstawionych materiałów wynika, że dokument wyznacza ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397 ze zm.). Zapisy prognozy powinny opisywać i oceniać skutki planowanych przedsięwzięć na środowisko, wskazać w jaki sposób i w jakiej skali przyjęte rozwiązania przekształcą środowisko oraz czy i w jakim stopniu mogą spowodować negatywne oddziaływanie na środowisko i przyrodę.

4. W prognozie należy przeanalizować, czy i w jakim stopniu realizacja dokumentu będzie oddziaływać na wartości przyrodnicze form ochrony przyrody, w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013r., poz. 627 ze zm.) znajdujących się w granicach opracowania projektów powyższego dokumentu, w kontekście obowiązujących na ich terenie celów ochrony, zakazów i działań w zakresie czynnej ochrony ekosystemów, wynikających z aktów prawnych obowiązujących dla danej formy ochrony przyrody.
5. Prognoza powinna zawierać:
 - dla obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 - analizę wpływu realizacji ustaleń Programu (...) na gatunki ptaków i ich siedliska wymienione w załączniku nr 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133 ze zm.), w szczególności należy określić wpływ realizacji ustaleń Programu na właściwy stan zachowania tych gatunków i ich siedlisk, powiązane między obszarami,
 - dla specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 mających znaczenie dla Wspólnoty - analizę wpływu realizacji ustaleń Programu na siedliska przyrodnicze i gatunki zwierząt wymienione w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (Dz. U. Nr 77, poz. 510 ze zm.), w szczególności opis siedlisk przyrodniczych, gatunków zwierząt i roślin oraz ich siedlisk.

Ocenę oddziaływań na siedliska przyrodnicze i gatunki należy dokonać w kontekście ich wymagań ekologicznych i zapewnienia właściwego stanu ich ochrony.
6. W prognozie należy przedstawić rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie, lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, które muszą być poprzedzone szczegółową analizą oraz poparte wnioskami z tych analiz. Stosownie do wyników oceny zawartych w prognozie, w projekcie dokumentu należy zawrzeć odpowiednie ustalenia określające warunki realizacji założeń tego dokumentu, umożliwiające uzyskanie optymalnych efektów w zakresie ochrony środowiska.
7. Biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, prognoza powinna również przedstawić rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonywania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotykanymi trudnościami wynikającymi z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.
8. W kwestii ochrony krajobrazu należy wskazać, czy zakładane kierunki działań wymienione w Programie wyznaczające ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, będą wpływać na walory krajobrazowe obszarów chronionych. Podczas analizy należy uwzględnić sztuczne dominanty, które w niektórych przypadkach mogą zakłócić naturalny krajobraz.
9. W ocenie dotyczącej ochrony powietrza należy wziąć pod uwagę zapisy Uchwały Nr XIII/234/11 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 14 listopada 2011r. w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego: Część B – strefa świętokrzyska – ze względu na przekroczenia pyłu PM10, benzo(a)pirenu i ozonu oraz zapisy Uchwały Nr 1388/12 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 3 października 2012r. w sprawie „Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego – strefa świętokrzyska – ze względu na przekroczenia pyłu PM2,5 wraz z Planem Działań Krótkoterminowych” i ocenić w kontekście przewidzianych do wsparcia działań.
10. W ocenie dotyczącej gospodarki odpadami należy wziąć pod uwagę zapisy Uchwały Nr XXI/360/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 czerwca 2012r. w sprawie uchwalenia „Planu gospodarki odpadami dla województwa Świętokrzyskiego” 2012-2018 i ocenić w kontekście przewidzianych do wsparcia działań.
11. W celu ograniczenia gazów cieplarnianych i emisji zanieczyszczeń do powietrza w prognozie oddziaływania na środowisko należy ocenić udział energii pochodzącej

- ze źródeł odnawialnych i przeanalizować wpływ obiektów, które mogłyby negatywnie wpłynąć na zrównoważony rozwój województwa czy też ochronę środowiska.
12. W prognozie oddziaływania na środowisko należy przeanalizować wpływ realizacji Programu w zakresie prowadzenie prac związanych z termomodernizacją budynków na gatunki ptaków i ich miejsca lęgowe oraz nietoperze, uwzględniając rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. Nr 237 poz. 1419) oraz zakazy określone w art. 52 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody.
 13. Należy określić oddziaływanie na korytarze ekologiczne zwierząt o znaczeniu krajowym oraz lokalnym, których drożność może ulec ewentualnemu pogorszeniu wskutek realizacji ustaleń projektu dokumentu. Między innymi wymagana jest ocena wpływ lokalizacji elektrowni wiatrowych na prawidłowe funkcjonowanie korytarzy migracji gatunków ptaków i innych gatunków zwierząt.
 14. Należy dokonać oceny wpływu lokalizacji wskazanych zbiorników małej retencji na wody powierzchniowe i podziemne oraz wartości przyrodnicze. Szczególną uwagę należy poświęcić ekosystemom, siedliskom i gatunkom zależnym od wód. Podczas analizy należałoby wskazać potencjalne miejsca konfliktowe, a następnie zaproponować rozwiązania alternatywne i rozwiązania minimalizujące, adekwatne do skali i rodzaju negatywnych oddziaływań oraz charakteru obszaru chronionego.
 15. W prognozie należy przeanalizować realizację dokumentu w zakresie:
 - racjonalnego korzystania z zasobów surowców mineralnych oraz zminimalizowanie niekorzystnych skutków eksploatacji kopalin na środowisko (m.in. wody podziemne i powierzchniowe),
 - utrzymania dobrej jakości gleb,
 - poprawy bezpieczeństwa ekologicznego poprzez ograniczanie niebezpieczeństwa zaistnienia zagrożeń środowiskowych wynikających z funkcjonowania zakładów o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii czy też z transportu materiałów niebezpiecznych,
 - poprawy środowiska akustycznego poprzez zapobieganie wystąpienia ponadnormatywnych wartości hałasu na obszarach podlegających ochronie,
 - wpływu szkodliwego oddziaływania pól elektromagnetycznych od linii wysokiego i średniego napięcia, stacji bazowych telefonii komórkowej oraz stacji transformatorowych na środowisko i zdrowie ludzi zamieszkujących w ich sąsiedztwie,
 - ograniczeń wynikających z wskazanych działań na wody podziemne, uwzględniając zakazy, nakazy i zalecenia obowiązujące dla GZWP oraz występujące ujęcia wody i ich strefy ochronne,
 - wpływu planowanych zalesień na przyrodę (w szczególności nieleśne siedliska przyrodnicze w obszarach Natura 2000).
 16. W oparciu o art. 51 ust. 2 pkt 2 lit d ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie (...) w prognozie należy przeanalizować i ocenić czy projekt dokumentu uwzględnia cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia dokumentu, oraz opisać, w jaki sposób cele te oraz wszelkie inne aspekty środowiskowe zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu. Między innymi, mając na uwadze przepisy ustawy z dnia 18.07.2001r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012r., poz. 145 ze zm.), gdzie ustanowiono wymóg ochrony, poprawy oraz przywracania dobrego stanu i potencjału ekologicznego wód (powierzchniowych, podziemnych, jak również ekosystemów wodnych i od wód zależnych) oraz zapisy „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”, należy wskazać czy realizacja zadań nie będzie stanowić zagrożenia dla osiągnięcia celów środowiskowych określonych dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz dla obszarów chronionych.
 17. W prognozie oddziaływania na środowisko powinna również znaleźć się ocena propozycji monitorowania skutków wdrażania ustaleń Programu na środowisko z uwzględnieniem częstotliwości i metod przeprowadzenia monitoringu.
 18. Na podstawie art. 52 ustawy wymienionej na wstępie, w prognozie oddziaływania na środowisko uwzględnia się informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już dokumentów powiązanych

z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania. Prognoza powinna zawierać rzetelnie sporządzone streszczenie w języku niespecjalistycznym, z uwagi na fakt, że jej podstawowym zadaniem jest ułatwienie udziału w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko analizowanego projektu dokumentu, wszystkim zainteresowanym, także tym osobom, które nie posiadają specjalistycznej wiedzy z zakresu ochrony środowiska, a pragną poznać wyniki i wnioski z oceny, a także uczestniczyć w dyskusji nad ustaleniami określonego dokumentu i jego wpływem na zmiany stanu środowiska.

19. Prognoza oddziaływania na środowisko powyższego dokumentu powinna zawierać informację o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisku (lub o jego braku).

W projekcie Planu w punkcie 1.1.1.3 Dziedzictwo naturalne i kulturowe, wśród priorytetów ujęto możliwości finansowania działań związanych z ochroną wartości przyrodniczych województwa jednak priorytet inwestycyjny, z którego mogłaby być finansowana ochrona czynna obszarów przyrodniczo cennych (w tym obszarów Natura 2000) ukierunkowany jest tylko na wsparcie parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody poprzez możliwość dofinansowania wyposażenia i bazy turystycznej oraz opracowanie programów ochrony tych obszarów. Należy także zwrócić uwagę, że pomimo wzmianki w tytule i matrycy logicznej strategii inwestycyjnej projektu Programu, gdzie wskaźnikiem rezultatu odpowiadającym poszczególnym celom szczegółowym jest obszar Natura 2000 objęty wsparciem, w treści rozdziału o nazwie „Pakiet inwestycyjny 6.4. obszary te zostały pominięte.

W związku z powyższym, proponujemy uwzględnienie w Programie opracowywania dokumentacji dotyczącej planowania ochrony rezerwatów oraz obszarów Natura 2000 (planów, ekspertyz, inwentaryzacji) oraz ochrony czynnej na tych obszarach, jako odrębnych typów przedsięwzięć w priorytecie 6.4. Wskazane jest rozważenie możliwości dopisania do typów beneficjentów jednostek budżetowych takich jak np. RDOŚ

Zgodnie z art. 54 ust. 1 ustawy, organ opracowujący projekt dokumentu poddaje projekt wraz z prognozą oddziaływania na środowisko **opiniowaniu** przez właściwe organy w tym przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Kielcach
Z-CA REGIONALNEGO DYREKTORA
mgr inż. Jarosław Pajdak

DPR

SEV.9022.5.84.2013

ŚWIĘTOKRZYSKI PAŃSTWOWY
WOJEWÓDZKI INSPEKTOR
SANITARNY

KANCELARIA
RK 76834/2013
12 12 2013
RPP
Nr Rejestru 16081 Podpis [signature]
Ilość załączników

Kielce, dn. 06.12.2013r.
DEPARTAMENT REGIONALNY
wpłynęło dnia 16.12.2013
nr pisma 2824/2013
76834/2013
podpis [signature]

Urząd Marszałkowski Województwa
Świętokrzyskiego
25-516 Kielce, Aleja IX Wieków Kielc 3

Odpowiadając na pismo z dnia 13.11.2013r., znak sprawy: DPR-I.433.1.2013 (data wpływu 20.11.2013r.), dotyczące uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko do projektu „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020” -

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny

po zapoznaniu się z informacjami na temat zadań przewidzianych w przedmiotowym dokumencie –

uzgadnia zakres i stopień szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko dla „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020”

- 1) Przedmiotowa prognoza winna spełniać wymogi określone w art. 51 ust. 2 pkt 1, 2, 3 ww. ustawy z dnia 03.10.2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.
- 2) Informacje zawarte w prognozie winny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz uwzględniać przewidywane znaczące oddziaływanie w szczególności na życie i zdrowie ludzi.

Z posiadanych przez Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dokumentów wynika, iż w skład „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020” wchodzi jedenaście osi priorytetowych, w obszarze których sformułowano priorytety inwestycyjne oraz cele szczegółowe:

1) Innowacje i nauka

- 1.1 Wzmacnianie infrastruktury badań i innowacji i podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności leżących w interesie Europy.
 - Podniesienie jakości usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu, służących rozwojowi przedsiębiorstw w oparciu o innowacje.
- 1.2 Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, budowanie sieci współpracy pomiędzy firmami, ośrodkami naukowo-badawczymi, ośrodkami akademickimi w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności

- produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...).
 - Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw działających w województwie świętokrzyskim, poprzez zapewnienie dostępu do kapitału na zakup rozwiązań innowacyjnych.
- 2. Konkurencyjna gospodarka:**
- 2.1** Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększenie zapotrzebowania na TIK.
- Wzrost wykorzystania technik informacyjnych i komunikacyjnych w działalności przedsiębiorstw, oraz wsparcie dla wprowadzania na rynek produktów lub usług, opartych na technikach informacyjnych i komunikacyjnych.
- 2.2** Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm, z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości.
- Wzrost zdolności przedsiębiorstw, działających w województwie świętokrzyskim, do wprowadzania na rynek nowych produktów lub usług.
 - Wzrost liczby trwałych miejsc pracy w przedsiębiorstwach.
 - Wzrost zdolności instytucji otoczenia biznesu do wspierania rozwoju przedsiębiorstw.
 - Poprawa warunków do lokowania inwestycji, przyczyniających się do rozwoju gospodarczego.
- 2.3** Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji.
- Wzrost liczby przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego oferujących swoje produkty lub usługi na rynkach międzynarodowych.
- 2.4** Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług.
- Wzrost zdolności przedsiębiorstw, działających w województwie świętokrzyskim do wprowadzania na rynek nowych produktów lub usług.
 - Ułatwienie dostępu do kapitału inwestycyjnego dla przedsiębiorstw w ramach instrumentów zwrotnych.
 - Poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw działających w województwie świętokrzyskim, poprzez współpracę w ramach inicjatyw klastrowych.
- 2.5** Wspieranie zdolności MŚP w zaangażowanie się w proces wzrostu ekonomicznego i innowacji.
- Wzrost zdolności instytucji otoczenia biznesu do wspierania rozwoju przedsiębiorstw.
- 2.6** Wspieranie przedsiębiorczości społecznej.
- Zwiększenie liczby działających w województwie świętokrzyskim przedsiębiorstw społecznych.
- 3. Efektywna i zielona energia:**
- 3.1** Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii.
- Zwiększenie produkcji energii w województwie świętokrzyskim, pochodzących ze źródeł odnawialnych, oraz budowa systemów dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych.
 - Wsparcie dla produkcji urządzeń i komponentów, służących uzyskiwaniu energii ze źródeł odnawialnych.
- 3.2** Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE przez MŚP/przez przedsiębiorstwa.
- Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, prowadzących działalność w województwie świętokrzyskim.
- 3.3** Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.
- Poprawa efektywności energetycznej w budynkach publicznych oraz w sektorze mieszkaniowym
- 3.4** Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygujących.
- Wsparcie dla realizacji planów niskoemisyjnych.

- 3.5 Promowanie wysokowydajnej kogeneracji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkową energię cieplną.
- Zwiększenie produkcji energii elektrycznej i cieplnej w skojarzeniu.
- 4) **Dziedzictwo naturalne i kulturowe:**
- 4.1 Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi.
- Tworzenie systemów przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych oraz usuwania następstw katastrof.
- 4.2 Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego.
- Zapewnienie efektywnego działania systemu gospodarowania odpadami
- 4.3 Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego.
- Poprawa dostępu mieszkańców regionu do systemów oczyszczających ścieki komunalne.
- 4.4 Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego.
- Ochrona, zachowanie i efektywne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym.
- 4.5 Ochrona i przywrócenie bioróżnorodności, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie systemów ochrony ekosystemów, w tym programu NATURA 2000 oraz zielonej infrastruktury.
- Ochrona obszarów cennych przyrodniczo oraz wykorzystanie lokalnych i regionalnych zasobów przyrodniczych dla zrównoważonego i przyjaznego środowisku rozwoju turystyki.
- 4.6 Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza.
- Poprawa jakości środowiska w miastach i obszarach przemysłowych.
- 5) **Nowoczesna komunikacja:**
- 5.1 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T.
- Poprawa połączeń transportowych województwa z siecią korytarzy krajowych i europejskich oraz największymi polskimi miastami.
- 5.2 Rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne.
- Poprawa jakości wewnętrznych połączeń komunikacyjnych w regionie, szczególnie w kontekście zwiększenia dostępu do lokalnych rynków pracy oraz stref aktywności gospodarczej.
- 5.3 Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego.
- Poprawa jakości wewnętrznych połączeń komunikacyjnych w regionie, szczególnie w kontekście zwiększenia dostępu do lokalnych rynków pracy oraz stref aktywności gospodarczej.
6. **Rozwój miast.**
- 6.1 Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.
- Poprawa warunków do rozwoju gospodarczego obszarów miejskich.
- 6.2 Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury.
- Zacieśnienie istniejących powiązań na obszarze funkcjonalnym Kielc, skutkujące wzrostem potencjału społeczno-gospodarczego tego obszaru.
- 6.3 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T.
- Poprawa warunków do rozwoju gospodarczego obszarów miejskich, w tym przemysłowych.
- 6.4 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich.

- Poprawa warunków do rozwoju gospodarczego obszarów miejskich, w tym przemysłowych.
- 6.5 Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.
- 7. Sprawne usługi publiczne:**
- 7.1 wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia.
- Upowszechnienie wykorzystania technik informacyjnych i komunikacyjnych w usługach publicznych.
- 7.2 Wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako elementu strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształcaniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych.
 - Wspieranie nowych funkcji społeczno-gospodarczych terenów ze specyficznymi potrzebami.
- 7.3 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych.
- Poprawa dostępności infrastruktury ochrony zdrowia.
- 7.4 Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.
- Poprawa dostępności infrastruktury edukacyjnej.
- 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo.**
- 8.1 Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego.
- Poprawa dostępu do rynku pracy poprzez podniesienie jakości i dostępności usług publicznych ułatwiających godzenie życia prywatnego i zawodowego.
- 8.2 Aktywne i zdrowe starzenie się.
- Zapewnienie wydłużenia aktywności społecznej i zawodowej osób starszych.
- 8.3 Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego.
- Poprawa dostępu do wysokiej jakości edukacji, w tym edukacji przedszkolnej.
- 8.4 Poprawa dostępności wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktykę i przyuczania do zawodu, takich jak dwutorowe systemy kształcenia.
- Upowszechnianie oraz poprawa jakości edukacji, w szczególności kształcenia zawodowego.
- Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu.
- 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem.**
- 9.1 Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności.
- Zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez realizację działań z zakresu aktywizacji społeczno – zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 9.2 Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.
- Przyspieszenie włączenia społecznego dzięki rozwojowi efektywnych i odpowiadających potrzebom usług społecznych.
- 9.3 Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych.
- Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej.
- 10. Otwarty rynek pracy.**
- 10.1 Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników.
- Poprawa dostępu do rynku pracy osób poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo

10.2 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

- Tworzenie nowych miejsc pracy poprzez wsparcie dla osób planujących założyć działalność gospodarczą.

10.3 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.

- Podniesienie zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw i ich pracowników.

11. Pomoc techniczna.

- Wzmocnienie potencjału administracyjnego jednostek uczestniczących we wdrażaniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020.
- Gwarancja spójnych i efektywnych działań informacyjnych i promocyjnych, dotyczących możliwości realizacji projektów, oraz rezultatów interwencji Programu.

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny uznaje, iż informacje które winny być zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko są niezbędne do zajęcia stanowiska w trybie art. 54 ustawy z dnia 03.10.2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2013r., poz. 1235).

Z uwagi na to, iż przedmiotowy projekt będzie długoterminowo wytyczał cele i metody postępowania dla województwa świętokrzyskiego w zakresie programu operacyjnego dla województwa świętokrzyskiego –

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zajął stanowisko jak na wstępie.

ŚWIĘTOKRZYSKI
PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI
INSPEKTOR SANITARNY
Elzbieta Górska
Elzbieta Górska
SPECJALISTA W DZIEDZINIE HIGIENY
I ZDROWIA PUBLICZNEGO

Otrzymuje:

Adresat

Otrzymuje dowiadomości:

a/a

KK/KK

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, ul. Jagiellońska 68, 25-734 Kielce,
tel. centrala: (41) 365-54-00, sekretariat: (41) 345-09-44, fax (41) 345-18-73
e-mail: wsse.kielce@pis.gov.pl

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
W KIELCACH**

DEPARTAMENT POLITYKI
REGIONALNEJ

wplynęło dnia 01.09.2014
nr pisma 18263
podpis 63817/2014

63817/2014

WPLYNĘŁO	
URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO KANCLERIA URZĘDU	
30-06-2014	
Nr Rejestru <u>18263</u>	Podpis <u>RPS</u>
Ilość załączników	

A. Ucharyk
J. Gronowka
/01.07.2014

Kielce, 27.06.2014 r.

WPN-II.410.50.2014.MK

**Marszałek
Województwa Świętokrzyskiego**

W odpowiedzi na pismo znak: DPR-I.433.1.10.4.2013 z dnia 17 kwietnia 2014r., uzupełnione pismem z dnia 9 czerwca 2014r. w sprawie zaopiniowania projektu „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020”, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, na podstawie art. 54 i art. 57 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) **opiniuję pozytywnie** przedłożony projekt dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Z przedstawionych materiałów wynika, iż zawartość merytoryczna prognozy oddziaływania na środowisko odpowiada wymogom art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku (...). Wykorzystano i przeanalizowano informacje zawarte w piśmie z dnia 11 grudnia 2013r., znak: WPN-II.411.18.2013.MK w sprawie uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko. Z analizy przedłożonej dokumentacji wynika, iż uwagi zawarte w piśmie z dnia 26 maja 2014r. Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach zostały uwzględnione.

Przedmiotowy projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 (RPOWŚ) jest dokumentem, który przygotowuje województwo świętokrzyskie do absorpcji środków unijnych w ramach nowej perspektywy finansowej. Celem opracowania jest diagnoza istniejącego stanu oraz określenie potrzeb i wytyczenie najważniejszych celów i kierunków rozwoju województwa. W przedłożonym dokumencie określono cele szczegółowe, projekty inwestycyjne, które będą realizowane przez 11 Osi Priorytetowych tj:

- I- Innowacje i nauka,
- II -Konkurencyjna gospodarka,
- III - Efektywna i zielona energia,
- IV - Dziedzictwo naturalne i kulturowe,

- V - Nowoczesna komunikacja,
- VI - Rozwój miast,
- VII - Sprawne usługi publiczne,
- VIII - Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo,
- IX - Włączenie społeczne i walka z ubóstwem,
- X - Otwarty rynek pracy,
- XI - Pomoc techniczna.

W analizowanym dokumencie opisano poszczególne Osie Priorytetowe, z wyznaczonymi priorytetami i celami do osiągnięcia. Dla każdego z jedenastu priorytetów wskazano typy przedsięwzięć planowanych do realizacji oraz beneficjentów, jak również zasady finansowania wybranych projektów wraz z zasadami ich wyboru. Sporządzony dokument nie jest planem konkretnych, zidentyfikowanych przedsięwzięć, stanowi jedynie zbiór informacji odnośnie kierunków mających na celu zapewnienie dynamicznego rozwoju województwa w dziedzinach życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego.

W projekcie Programu nie zostały wskazane konkretne przedsięwzięcia oraz miejsca ich realizacji, co było największą trudnością w ocenie potencjalnych oddziaływań negatywnych czy też pozytywnych na środowisko, jak również w ocenie oddziaływań skumulowanych. Wobec tego, że projekt RPOWŚ wyznacza ramy dla realizacji przyszłych przedsięwzięć, prognoza została dostosowana swym poziomem szczegółowości do poziomu szczegółowości analizowanego dokumentu. Jak wskazują zapisy prognozy w przyszłości bardziej szczegółowa ocena oddziaływań na środowisko, w oparciu o informacje na temat rodzaju, zakresu, miejsca realizacji inwestycji i technologii danego przedsięwzięcia powinna być przeprowadzona zgodnie z obowiązującymi procedurami w tym zakresie.

Analizując zapisy projektu RPOWŚ zidentyfikowano osie priorytetowe, których realizacja będzie związana z występowaniem potencjalnie pozytywnych lub potencjalnie negatywnych oddziaływań na środowisko. Do najbardziej wskazywanych działań mogących mieć negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym na przyrodę zalicza się działania Osi Priorytetowych: III - Efektywna i zielona energia; IV - Dziedzictwo naturalne i kulturowe; V - Nowoczesna komunikacja oraz VI - Rozwój miast.

Oś priorytetowa III - Efektywna i zielona energia zakłada realizację inwestycji, których celem jest poprawa efektywności energetycznej oraz zwiększenie poziomu wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (energia wodna, wiatru, słoneczna, geotermalna, biogazu, biomasy), co w rezultacie przyczyni się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń do powietrza.

W ramach inwestycji wskazanych w Osi priorytetowej IV - Dziedzictwo naturalne i kulturowe wspierane będą działania ukierunkowane na przeciwdziałanie klęskom żywiołowym oraz zabezpieczenie przeciwpowodziowe, np. budowę lub modernizację zbiorników małej retencji oraz wspierania systemu reagowania i ratowania. Kolejne elementy wsparcia z tej osi ukierunkowane będą na wzmocnienie efektywnego systemu gospodarki odpadami i gospodarki wodno - ściekowej, a także wsparciem zostaną objęte obszary cenne przyrodniczo, będące formami ochrony przyrody.

Odnosząc się do Osi priorytetowej V - Nowoczesna komunikacja wsparcie uzyskają inwestycje z zakresu budowy, rozbudowy i przebudowy infrastruktury drogowej regionu, poprawiające dostępność do dróg znajdujących się w sieci TEN-T, oraz inwestycje dotyczące transportu kolejowego.

Inwestycje z osi priorytetowej VI - Rozwój miast skierowane będą na projekty związane ze wsparciem w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) obejmujących efektywność energetyczną i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej w sektorze mieszkaniowym. Przedmiotowa oś przewiduje również wsparcie projektów mających na celu ochronę i przywrócenie

różnorodności biologicznej zbiorników wodnych, a także dofinansowanie inwestycji służących do celów turystycznych obszarów przyrodniczych znajdujących się na obszarze funkcjonalnym Miasta Kielce (Kielecki Obszar Funkcjonalny). Inwestycje w ramach priorytetu obejmować będą również wsparcie termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkalnych, w tym modernizacji budynków związanej m.in. wymianą okien, drzwi, przebudową systemów grzewczych. Działania te przyczynią się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza i poprawią jego jakość poprzez wdrożenie rozwiązań niskoemisyjnych.

Założenia pozostałych Osi Priorytetowych skupiają się m.in. na realizacji projektów w zakresie wspierania innowacyjności i nauki, rynku pracy, usług publicznych, edukacji oraz problemów społecznych. Z uwagi na nieinfrastrukturalne typy projektów, nie będą one niosły negatywnego oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska.

Uwzględniając zapisy dokumentu, osiągnięcie powyższych celów wskazanych w poszczególnych Osiach Priorytetowych prowadzone będzie w oparciu o zrównoważony rozwój oraz zasady ochrony środowiska. Ponadto, zgodnie z zapisami dokumentu wszelkie planowane działania i przedsięwzięcia będą uwzględniać cele ochrony obszarów chronionych. Wdrożenie projektu RPOWŚ umożliwi osiągnięcie założonych celów, a także stworzy warunki rozwoju województwa świętokrzyskiego poprzez zastosowanie gospodarki opartej na wiedzy i nowoczesnych technologiach. Stwierdzono także, iż inwestycje mogące mieć negatywny wpływ na środowisko, w tym na zdrowie ludzi, powinny być realizowane z wykorzystaniem najlepszych dostępnych technik.

W prognozie poddano analizie i ocenie oddziaływania na środowisko planowanych działań oraz dokonano identyfikacji zagrożeń i problemów wynikających z realizacji dokumentu uwzględniając aspekty ochrony środowiska oraz ideę zrównoważonego rozwoju. Dokonano identyfikacji potencjalnych oddziaływań na środowisko poszczególnych zadań i oceniono stopień natężenia tych oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska w zestawieniu tabelarycznym i opisowym, grupując efekty pozytywne i negatywne.

Pozytywny wpływ na zapewnienie równowagi przyrodniczej będą miały m.in. działania realizowane w ramach priorytetu 6.4, dotyczące ochrony i przywrócenia różnorodności biologicznej, ochrony i rekultywacji gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, poprzez opracowanie planów ochrony dla rezerwatów przyrody i planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000. Działania te przyczynią się do utrzymania stabilności ekosystemów, zachowania różnorodności biologicznej oraz zachowania ważnych miejsc cennych przyrodniczo. Wszelkie działania inwestycyjne dot. budowy, rozbudowy dróg, wykorzystania odnawialnych źródeł energii czy budowy nowych przedsięwzięć uwzględniać będą warianty lokalizacyjne, unikając przzerwania korytarzy ekologicznych i miejsc cennych przyrodniczo. Poprzez realizację działań wspieranych w ramach osi priorytetowej I, III i VI w przyszłości nastąpi zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz poprawa efektywności energetycznej i wykorzystania OZE. Jak wynika z zapisów prognozy, w trakcie przeprowadzenia termomodernizacji budynków uwzględnione zostaną aspekty dotyczące ochrony miejsc lęgowych ptaków i nietoperzy. Działania wspierane w ramach osi priorytetowej IV przyczynią się do poprawy systemu gospodarowania odpadami, w tym zmniejszenia ilości odpadów, poprzez zwiększenie poziomu odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Działania z zakresu gospodarki wodno – ściekowej przyczynią się do poprawy stanu środowiska wodnego i gleby oraz pośrednio pozytywnie wpłyną na stan ekosystemów wodnych i zależnych od wody. Ponadto w ramach RPOWŚ wspierane będą projekty służące zarządzaniu i ochronie krajobrazu (co wynika m.in. z planowanych zmian w ustawie o ochronie przyrody). Realizacja tego typu projektów pozwolić będzie na odpowiednie wkomponowywanie nowych elementów, umożliwiając zachowanie cennego krajobrazu, jego wartości oraz ograniczanie niepożądanego wpływu na jego walory.

Oprócz pozytywnego wpływu w prognozie wskazano obszary występowania potencjalnego negatywnego oddziaływania związanego głównie z etapem budowy przedsięwzięć oraz etapem eksploatacji. Do działań mogących mieć negatywny wpływ na środowisko zaliczono działania osi V, dot. zwłaszcza rozwoju sieci komunikacyjnej. Realizacja budowy i rozbudowy dróg, z uwagi na ich liniowy charakter, może prowadzić do fragmentacji struktur przyrodniczych pełniących funkcję korytarzy ekologicznych, może przyczynić się do wzrostu zanieczyszczenia powietrza oraz emisji hałasu. Wskazano również na możliwość negatywnego oddziaływania w przypadku budowy linii kolejowych. Istotne znaczenie będzie mieć również realizacja działań z osi III dotycząca produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych (energii wiatru, słońca, wody oraz biogazu). Energetyka wiatrowa powoduje oddziaływania w odniesieniu do ptaków i nietoperzy, prowadząc do ubożenia ich populacji w wyniku kolizji z turbinami wiatrowymi. Rodzaj tego typu przedsięwzięć charakteryzuje się także określonymi uciążliwościami, szczególnie w zakresie emisji hałasu dla zdrowia i życia ludzi, a także wpływa niekorzystnie na krajobraz. Natomiast powstanie farm fotowoltaicznych może nieść negatywny wpływ na powierzchnię ziemi oraz zwierzęta. Systemy produkcji energii elektrycznej z energii słonecznej obejmują najczęściej znaczne powierzchnie, mogą zaburzać migrację zwierząt, powodować efekt lustra wody, olśnienia i efekt termiczny. Z kolei energetyka wodna, poprzez budowę sztucznych zbiorników wodnych oraz elektrowni wodnych, wpływa na powstanie barier na trasach migracji niektórych gatunków ryb, a także innych zwierząt, może również stanowić zagrożenie dla gatunków roślin i siedlisk zależnych od wód. Natomiast instalacje wykorzystujące biogaz mogą negatywnie oddziaływać na zdrowie ludzi. Nieodpowiednia lokalizacja obiektów, wynikająca ze zbyt bliskiego położenia instalacji w stosunku do zabudowy mieszkaniowej może prowadzić do uciążliwości substancjami odorowymi. Ponadto niektóre inwestycje, w tym termomodernizacja budynków, może wpłynąć niekorzystnie na stan populacji zwierząt (szczególnie ornitofauny), ograniczając dostępne dla nich siedliska, czy też bezpośrednio powodując śmierć osobników w związku z realizowanymi pracami.

Powyższe działania będą w pośredni bądź bezpośredni sposób dotyczyć poszczególnych komponentów środowiska. Oddziaływania w/w inwestycji mogą być związane z emisją hałasu, zanieczyszczeń do powietrza, wód, zakłóceniem walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo realizacji działań z zakresu turystyki wykorzystującej potencjał środowiska przyrodniczego. Istotny jest wysnuty wniosek z prognozy iż cyt: „*należy tak lokalizować ścieżki edukacyjne i turystyczne, by prowadzić je poza cennymi siedliskami przyrodniczymi*” – czego brak jest w projekcie dokumentu RPOWŚ, co należałoby uwzględnić. Zapisy prognozy wskazują, że na etapie inwestycyjnym, powinny być wybierane takie rozwiązania (np. wybór odpowiedniej lokalizacji, zastosowanie odpowiednich rozwiązań technologicznych, dotrzymanie obowiązujących standardów ochrony środowiska), które w trakcie realizacji oraz eksploatacji będą w jak najmniejszym stopniu oddziaływały na środowisko oraz zdrowie i życie ludzi.

W prognozie wstępnie oceniono wpływ planowanych kierunków działań na środowisko, z uwzględnieniem obszarów cennych przyrodniczo, w tym istniejących form ochrony przyrody. Analizując powyższy dokument strategiczny można stwierdzić, że realizacja ustaleń w/w dokumentu nie powinna kolidować z zakazami i celami ochrony ustalonymi dla parków krajobrazowych, z zakazami i działaniami w zakresie czynnej ochrony ekosystemów ustalonymi dla obszarów chronionego krajobrazu, które znajdują się na terenie województwa świętokrzyskiego. Stwierdzono, w myśl ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009r. Nr 151, poz. 1220 ze zm.), iż zakazy dla powyższych form ochrony przyrody nie obowiązują w odniesieniu do inwestycji celu publicznego oraz prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powodziowym. Nie zostaną również naruszone zakazy wymienione w art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody

w odniesieniu do rezerwatów przyrody znajdujących się na terenie województwa. Zakres prac oraz zasięg oddziaływania planowanych projektów inwestycyjnych nie powinny skutkować naruszeniem celów ochrony obszarów Natura 2000 mających znaczenie dla Wspólnoty. Zapisy prognozy wskazują, iż podczas planowania i realizacji inwestycji zlokalizowanych na terenie obszarów Natura 2000, należy uwzględnić rozmieszczenie siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedliska, a także zapisy poszczególnych Planów zadań ochronnych, w ramach których wykonane zostały inwentaryzacje terenowe, wskazujące na rozmieszczenie przedmiotów ochrony w tych obszarach. Stwierdzono, iż działania inwestycyjne na obszarach Natura 2000 będą prowadzone w taki sposób, by nie naruszać przedmiotów ich ochrony oraz wpływać znacząco negatywnie na integralność tych obszarów.

Dla poszczególnych obszarów wsparcia wskazanych w priorytetach inwestycyjnych, wskazano szereg działań minimalizujących w celu ograniczenia ewentualnych negatywnych oddziaływań. Na etapie oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć należy dokonać wyboru najwłaściwszych działań minimalizujących dostosowanych do lokalizacji inwestycji oraz rodzaju oddziaływania. Ponadto w prognozie wskazano rozwiązania alternatywne dla działań planowanych w ramach projektu.

Biorąc pod uwagę powyższe prognozuje się, że przy zastosowaniu zaproponowanych działań minimalizujących realizacja projektu ustaleń przedmiotowego dokumentu nie spowoduje znacząco negatywnego oddziaływania na cele ochrony oraz integralność obszarów Natura 2000 i powiązania z innymi obszarami Natura 2000.

Wyniki przeprowadzonej analizy wskazują, że realizacja zamierzeń zawartych w projekcie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 nie wpłynie znacząco negatywnie na środowisko województwa świętokrzyskiego oraz terenów sąsiednich. Określono system monitoringu Programu Operacyjnego, w którym przedstawiono wskaźniki oceny realizacji dokumentu oraz sposób monitorowania, dzięki czemu będzie możliwa kontrola wykonywanych zadań.

Pomimo pozytywnej opinii Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach zgłasza następujące uwagi dotyczące projektu RPOWŚ:

1. Odnosząc się do zapisów osi priorytetowej 4 – Dziedzictwo naturalne i kulturowe w priorytecie inwestycyjnym 6.4 należy zmienić zapisy dot. obszarów Natura 2000 i uzupełnić wykaz obszarów cennych przyrodniczo objętych wsparciem tj. po słowach cyt: „parkach krajobrazowych, rezerwatach przyrody” zamiast „w tym położonych na obszarach Natura 2000”, należy wymienić „obszary Natura 2000”, a także dodać obszary chronionego krajobrazu. Sugeruje się by zapisy na str. 93 dot. najważniejszych typów przedsięwzięć uszczegółowić poprzez dodanie słów „W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 wsparcie otrzymają projekty, służące podniesieniu *ochrony* standardu oraz *poprawie* bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych, *obszarów chronionego krajobrazu*, rezerwatów przyrody, *obszarów Natura 2000*”. Ponadto proponuje się uzupełnić listę beneficjentów oraz grup docelowych poprzez dodanie dyrekcji parku narodowego, regionalnych dyrekcji lasów państwowych (w związku z art. 28 ust.11 pkt. 1 i 3a i art. 30 ust 1 i 2 ustawy o ochronie przyrody), jednostki naukowe – jako potencjalnych wykonawców inwentaryzacji przyrodniczych. Natomiast w priorytecie inwestycyjnym 6.3 po słowach cyt: „zakłada realizację inwestycji dotyczących wzmocnienia potencjału województwa w kontekście ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego” należy dopisać „i naturalnego”. Jednocześnie w priorytecie inwestycyjnym 5.2 – przeciwdziałanie klęskom żywiołowym, należałoby uwzględnić dofinansowanie dla polderów zalewowych, suchych zbiorników wodnych i wałów przeciwpowodziowych.

2. Należy skorygować zapisy projektu dokumentu Osi priorytetowej 6. Rozwój miast cyt: „wykorzystanie do celów turystycznych cennych przyrodniczo obszarów znajdujących się na obszarze funkcjonalnym Miasta Kielce (Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu)”, poprzez „dofinansowanie inwestycji przyczyniających się do ochrony i poprawy oraz udostępniania do celów turystycznych obszarów przyrodniczych znajdujących się na obszarze funkcjonalnym Miasta Kielce”.
3. Projekt dokumentu uwzględnia działania z zakresu zarządzania i ochrony krajobrazu - audytu krajobrazowego i urbanistycznych zasad krajobrazu, o których mowa w proponowanych zmianach ustawy o ochronie przyrody. Proponuje się doprecyzować zapisy z zakresu ochrony krajobrazu poprzez uwzględnienie również Planu zarządzania krajobrazem, który będzie zawierał cele oraz wskazania do ochrony przyrody i krajobrazu.
4. Sugeruje się, by zapisy Osi priorytetowej 3, odnoszące się do wykorzystania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł, w tym energii słonecznej uszczegółowić poprzez rozgraniczenie produkcji opartej na kolektorach słonecznych i energii opartej na ogniwach fotowoltaicznych. Wprowadzenie uszczegółowionego zapisu umożliwi dofinansowanie wyposażenia budynków mieszkalnych w układy wspomagające przygotowanie ciepłej wody użytkowej, a także poprawi bilans energetyczny budynków.

W związku z zapisami art. 55 ust. 4 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie (...), przyjęty dokument wraz z podsumowaniem, o którym mowa w ust. 3 w wersji elektronicznej CD, należy przesłać Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Kielcach.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Kielcach:
Z-CIA REGIONALNEGO DYREKTORA
mgr inż. Jarosław Pajdak

Świętokrzyski
Państwowy Wojewódzki
Inspektor Sanitarny
25-734 Kielce, ul. Jagiellońska 68
SEV.9022.5.29.2014) 345 18 73

WPLYNEŁO
URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
KANCELARIA URZĘDU

15887 23-05-2014
53555-2014

Nr Rejestru Podpis
Ilość załączników

Dyrektor I. Jankowski

Kielce, dn. 26.05.2014 r.
REGIONALNEJ
10280/2014
53555-2014

OPINIA SANITARNA

Na podstawie art. 3 ustawy z dnia 14.03.1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jednolity Dz. U. z 2011r. Nr 212, poz. 1263 z późn. zm.), art. 54 ust.1 ustawy z dnia 03.10.2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013r., poz. 1235 z późn. zm.) -

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny
po zapoznaniu się z dokumentami:

1. Projektem dokumentu pn.: „Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020”, opracowanym przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego - wersja 3.0, data opracowania – luty 2014. (wersja elektroniczna).
 2. Prognozą oddziaływania na środowisko projektu „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020”, opracowaną przez Pectore – Eco Sp. z o.o. Gliwice, ul. Al. Przyjaźni 7/2, rok opracowania – 2014r. (wersja elektroniczna).
- przedłożonymi przy wniosku Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach z dn. 17.04.2014r. (data wpływu do WSSE Kielce 25.04.2014r.), znak: DPR-I.433.1.10.4.2013.

opiniuje ww. projekt pn.:
**„Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020”
bez zastrzeżeń.**

Marszałek Województwa Świętokrzyskiego pismem z dn. 17.04.2014r., znak: DPR-I.433.1.10.4.2013 zwrócił się do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z wnioskiem o zaopiniowanie projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020 wersja 3.0 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko do ww. dokumentu, zwanego dalej programem.

Opiniując przedmiotowy projekt Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny realizuje postanowienia art. 54 ust.1 ustawy z dnia 03.10.2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013r., poz. 1235 z późn. zm.).

Dla przedmiotowego projektu dokumentu Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, pismem z dn. 06.12.2013r. Nr SEV.9022.5.84.2013 określił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko.

Z posiadanych przez Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dokumentów wynika, iż w skład programu wchodzi jedenaście osi priorytetowych, w obszarze których sformułowano priorytety inwestycyjne oraz cele szczegółowe:

1) **Innowacje i nauka:**

1.1 Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy.

- Podniesienie jakości prowadzonych badań przez jednostki badawczo – rozwojowe.
- 1.2 Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu.
- Wzrost konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw działających w województwie świętokrzyskim.
- 2. **Konkurencyjna gospodarka:**
- 2.1 Rozwój produktów i usług opartych na technikach informacyjno – komunikacyjnych (TIK), handlu elektronicznego oraz zwiększenie zapotrzebowania na TIK.
- Wzrost wykorzystania TIK w działalności przedsiębiorstw, w tym wsparcie dla wprowadzania na rynek produktów lub usług, opartych na technikach informacyjnych i komunikacyjnych.
- 2.2 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości.
- Wzrost liczby trwałych miejsc pracy w przedsiębiorstwach.
- 2.3 Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), w szczególności w celu umiędzynarodowienia.
- Wzrost liczby przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego oferujących swoje produkty lub usługi na rynkach międzynarodowych.
- 2.4 Wspieranie tworzenia i poszerzenia zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług.
- Wzrost zdolności przedsiębiorstw, działających w województwie świętokrzyskim do wprowadzania na rynek nowych produktów lub usług.
- 2.4 Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji.
- Wzrost zdolności instytucji otoczenia biznesu do wspierania innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstw.
- 3. **Efektywna i zielona energia:**
- 3.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.
- Zwiększenie produkcji energii w województwie świętokrzyskim, pochodzących ze źródeł odnawialnych, oraz budowa systemów dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych.
- 3.2 Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach.
- Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, prowadzących działalność w województwie świętokrzyskim.
- 3.3 Wspieranie efektywności energetycznej inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.
- Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych m.in. poprzez poprawę efektywności energetycznej w budynkach publicznych oraz w sektorze mieszkaniowym.
- 3.4 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów,

- w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.
- Wsparcie dla realizacji inwestycji wynikających z założeń planów niskoemisyjnych.
- 4) Dziedzictwo naturalne i kulturowe:**
- 4.1** Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami.
- Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych oraz usuwania skutków katastrof.
- 4.2** Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.
- Zapewnienie efektywnego działania systemu gospodarowania odpadami.
- 4.3** Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.
- Poprawa dostępu mieszkańców regionu do systemów oczyszczających ścieki komunalne.
- 4.4** Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
- Ochrona, zachowanie i efektywne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym.
- 4.5** Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę.
- Ochrona obszarów cennych przyrodniczo oraz wykorzystanie lokalnych i regionalnych zasobów przyrodniczych dla zrównoważonego i przyjaznego środowisku rozwoju turystyki.
- 5) Nowoczesna komunikacja:**
- 5.1** Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T), w tym z węzłami multimodalnymi.
- Poprawa połączeń transportowych województwa z siecią korytarzy krajowych i europejskich oraz z największymi polskimi miastami.
- 5.2** Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowania działań służących zmniejszeniu hałasu
- Poprawa jakości wewnętrznych połączeń komunikacyjnych w regionie, szczególnie w kontekście zwiększenia dostępu do transportu kolejowego, lokalnych rynków pracy oraz stref aktywności gospodarczej.
- 6. Rozwój miast:**
- 6.1** Wspieranie efektywności energetycznej i inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.
- Poprawa warunków do rozwoju gospodarczego obszarów miejskich.
- 6.2** Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.
- Wsparcie do realizacji planów niskoemisyjnych.
- 6.3** Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz

- promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury.
- Poprawa i ochrona obszarów cennych przyrodniczo na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz wykorzystanie tych zasobów dla rozwoju turystyki.
- 6.4** Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T.
- Poprawa warunków do rozwoju gospodarczego obszarów miejskich, w tym przemysłowych.
- 6.5** Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich.
- Poprawa warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów miejskich, w tym przemysłowych.
- 6.6** Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.
- 7. Sprawne usługi publiczne:**
- 7.1** Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-uczenia, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.
- Upowszechnienie wykorzystania technik informacyjnych i komunikacyjnych w usługach publicznych.
- 7.2** Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój
- Wspieranie nowych funkcji społeczno-gospodarczych terenów ze specyficznymi potrzebami.
- 7.3** Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszenia nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych.
- Poprawa dostępności infrastruktury ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej.
- 7.4** Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie, poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.
- Poprawa dostępności infrastruktury edukacyjnej.
- 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo:**
- 8.1** Aktywne i zdrowe starzenie się.
- Wspieranie wydłużenia aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym.
- 8.2** Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.
- Poprawa dostępu do wysokiej jakości edukacji, w tym edukacji przedszkolnej.
- 8.3** Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji.
- Upowszechnienie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu.

8.4 Lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

➤ Poprawa jakości i upowszechnienie kształcenia zawodowego.

9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem:

9.1 Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie.

➤ Wspieranie aktywizacji społecznej i zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

9.2 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.

➤ Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych.

9.3 Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.

➤ Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej.

10. Otwarty rynek pracy:

10.1 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników.

➤ Zwiększenie dostępu do zatrudnienia i wspieranie aktywności zawodowej.

10.2 Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

➤ Wspieranie samozatrudnienia i przedsiębiorczości.

10.3 Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.

➤ Wzmocnianie adaptacyjności przedsiębiorstw i ich pracowników.

11. Pomoc techniczna:

➤ Wzmocnienie potencjału administracyjnego jednostek uczestniczących we wdrażaniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020.

➤ Gwarancja spójnych i efektywnych działań informacyjnych i promocyjnych, dotyczących możliwości realizacji projektów, oraz rezultatów interwencji Programu.

W prognozie oddziaływania na środowisko dla ww. projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego przedstawiono wpływ realizacji ustaleń zadań ww. na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego (ludzi, wodę, zasoby naturalne, powietrze/klimat, powierzchnię ziemi/gleby, krajobraz, flora/fauna, obszary chronione/Natura 2000, dobra materialne, zabytki). Określono czy oddziaływanie to może mieć kierunek negatywny, pozytywny czy obojętny na poszczególne elementy środowiska.

Według autora prognozy ww. kierunki działań inwestycyjnych będą w głównej mierze pozytywnie wpływać na środowisko naturalne i zdrowie ludzi. Wsparciem objęte zostaną projekty przyczyniające się w dalszej perspektywie do poprawy stanu środowiska. Głównym źródłem negatywnego oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska będzie sam etap realizacji inwestycji. W przypadku niewłaściwej eksploatacji nowych obiektów może dojść do potencjalnego negatywnego wpływu na środowisko. Funkcjonowanie nowych obiektów będzie dodatkowym źródłem emisji do środowiska, jednakże stosowanie

najlepszych dostępnych technik, przeprowadzenie rzetelnych ocen oddziaływania na środowisko na etapie uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach poszczególnych inwestycji, uwzględniających odpowiedni dobór lokalizacji przedsięwzięć, ograniczy, zminimalizuje skalę niepożądanych oddziaływań.

Uznaje się, iż negatywne oddziaływanie skutków realizacji ustaleń regionalnego programu operacyjnego, w tym zdrowie i życie ludzi zostanie ograniczone dzięki zapisom w treści prognozy jw., jak również zapisom w opracowywanych w następnym etapie dokumentach planistycznych, uściślających funkcje i przeznaczenie terenów, oraz w sposób szczegółowy dla poszczególnych przedsięwzięć podczas opracowywania raportu oddziaływania na środowisko w zakresie wpływu na poszczególne aspekty środowiska oraz zdrowie i życie ludzi.

Biorąc powyższe pod uwagę –

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zajął stanowisko jak na wstępie.

ŚWIĘTOKRZYSKI
PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI
INSPEKTOR SANITARNY
Elżbieta Socha - Stolarzka
SPECJALISTA W DZIEDZINIE HIGIENY
I ZDROWIA PUBLICZNEGO

Otrzymuje (za zwrotnym potwierdzeniem odbioru):

Urząd Marszałkowski
Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach
25-516 Kielce, Al. IX Wieków Kielc 3

Otrzymuje do wiadomości:

a/a
KK/KK

Jedni chcą 25-lecia Wolności, inni Lecha Kaczyńskiego

Radni PIS chcą, by prezydent Lech Kaczyński był patronem nowo wybudowanego odcinka obwodnicy Ostrowa.

Pozostali proponują nazwać go Aleją 25-lecia Wolności.

JANUSZ KĘDRACKI

Chodzi o fragment obwodnicy od ronda Powstania Sycylińskiego do ulicy Jęna Samsonowicza w Ostrowie Świętokrzyskim. Już kilka miesięcy temu do-
szło do sporu co do jego nazwy na se-
sjach rady miasta. Prezydent Jarosław Wil-
czyński wystąpił z wnioskiem, aby by-
ła to ulica Lechowska. Wyroził się z tego,
gdyż radni PIS chcieli za jej patrona Le-

cha Kaczyńskiego. Teraz sprawa wra-
ca. Na poniedziałkowej sesji radni będą
głosować nad dwoma projektami
uchwał. Z pierwszym wystąpił klub PIS.
W jego uzasadnieniu m.in. czytamy, że
nadanie ulicy imienia Lecha Kaczyń-
skiego będzie złożeniem „hołdu Prze-
zydentowi Kaczyńskiemu polskiej Pol-
skiej, który zginał, pełniąc najwyższy urzą-
d państwowy oraz - symbolicznie - wszy-
stkim ofiarom najtragiczniejszej w na-
szych dziejach katastrofy smoleńskiej”.

PIS proponował też o ustaleniu ho-
moji samorządowej rady miasta z kwie-
tnia 2010 roku, której członkowie opowie-
dzieli się wtedy za uhonorowaniem pa-
mąci tragicznie zmarłego prezydenta
RP poprzez „znaczenie nazwy ulicy lub
obiekta, nadmieniając w dyskusji, iż gra-
ni na oczekuje na oddanie obwodnicy”.

„To było pod koniec poprzedniej ka-
dencji, ale powinno zostać uwzględnio-
ne, żeby zachować ciągłość rady miasta
- uważa Zbigniew Duda, szef klubu rad-

nych PIS. W poprzedniej kadencji PIS
współzaprzął w imieniu, teraz znajduje
się w opozycji. Powstało trzy kluby w ra-
dzie - Jęni Ostrowski Samorząd, PO
ISLD - wystąpiły z projektem uchwały,
by nową obwodnicę nazwać Aleją 25-
lecia Wolności. „Nazwa ta w sposób wy-
jątkowo odzwierciedla radość, nadzieję
i aspiracje nas wszystkich, a idea wol-
ności jest nam wszystkim szczególnie
bliska bez względu na nasze poglądy,
przekonania i przynależność politycz-
ną. (...) Wydarzenia sprzed 25 lat to czy-
wały powód do świętowania sukcesów,
które zbliżyły nasz kraj do grona naj-
lepiej rozwiniętych państw Europy” - ar-
gumentują wnioskodawcy.

PIS ma w radzie miasta siedem gło-
sów, DOS, PO ISLD razem 16. Zbigniew
Duda zdaje sobie sprawę, że wniosek
jego partii nie ma w tym układzie szans.
Nie zamierza jednak ustępować. - My
wrócimy do tego po kolejnych wybo-
rach - zapowiada. o

Wybory w „S”. Po raz kolejny Bartosz

Waldemar Bartosz zostanie po raz kolejny wybranym na przewodniczącego Świętokrzyskiej „Solidarności”. Szefem związku w regionie już od 1990 roku.

JANUSZ KĘDRACKI

Wybory odbędą się pod koniec XVIII Wal-
nego Zebrań Delegatów Regionu Świę-

tokrzyskiego NSZZ „Solidarność”, które
rozpocznie się dziś o godz. 11 w hote-
lu Echo w Cedzynie. Weźmie w nim
udział 147 delegatów reprezentujących
ok. 20 tys. członków związku w regio-
nie obejmującym województwo świę-
tokrzyskie bez dwóch powiatów - san-
domejskiego i opatowskiego.

Faworytem wyborów na prze-
wodniczącego zarządu regionu jest

Waldemar Bartosz. Prawdopodob-
nie nie będzie miał konkurentów.
- Nie ma żadnego zgłoszenia, ale mo-
że to nastąpić na zjeździe - mówi Bar-
tosz.

Wraz z Janem Mosińskim z popu-
larniej Wielkopolski należy do najdłu-
żej działających przewodniczących re-
gionu w związku. Świętokrzyskiej „S”
szefuje już od 1990 roku. o

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Województwo Świętokrzyskie

LINIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Ogłoszenie

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998r. (Dz.U.2013. poz. 596 [t. z późn.zm.] oraz art. 39, art. 46 pkt 2 oraz art. 54 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2013. poz. 1235 [t. z późn. zm.]

Zarząd Województwa Świętokrzyskiego
zawiadamia o opracowaniu projektu
Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego
na lata 2014-2020 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko
wymagających przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko
oraz o wyłożeniu tych dokumentów do publicznego wglądu.

Z niezbędnej dokumentacją obejmującą w szczególności:

- 1) projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
- 2) Prognozę oddziaływania na środowisko dla projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
- 3) Stanowiska Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach i Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w sprawie określenia zakresu prognozy oddziaływania na środowisko oraz opinii Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, można zapoznać się w Departamencie Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach (ul. Sienkiewicza 63, pokój nr 404) w godzinach pracy Urzędu (7.30 – 15.30), oraz na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego <http://bip.sejmik.kielce.pl/143-departament-polityki-regionalnej.html> oraz stronie internetowej <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/>

Uwagi i wnioski mogą być wnoszone w terminie 21 dni od dnia ogłoszenia.

- 1) w formie pisemnej, na adres: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Departament Polityki Regionalnej, ul. Sienkiewicza 63, 25-002 Kielce
- 2) ustnie do protokołu, w Departamencie Polityki Regionalnej, ul. Sienkiewicza 63, 25-002 Kielce, pok. 404.
- 3) za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrzania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, o którym mowa w ustawie z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym, na adres: marcin.balski@sejmik.kielce.pl
- 4) za pomocą formularza umieszczonego na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego <http://bip.sejmik.kielce.pl/143-departament-polityki-regionalnej.html> oraz stronie internetowej <http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/>

Organem właściwym do rozpatrzenia uwag i wniosków jest Zarząd Województwa Świętokrzyskiego.

... dla rozwoju Województwa Świętokrzyskiego...

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Ogłasza nabór

wniosków o przyznanie pomocy na operacje z zakresu „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich wdrażanych za pośrednictwem Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Słoneczny Lider” działającej na terenie gminy Busko-Zdrój

Wnioski o przyznanie pomocy można składać w terminie: od 14 lipca 2014 roku do 4 sierpnia 2014 roku

Ostatyczny termin składania wniosków upływa 4 sierpnia 2014 roku o godz. 15.00.

Nabór dotyczy następujących przedsięwzięć:

II.1.3 Działanie w zakresie tworzenia miejsc pracy dla mieszkańców obszaru LGD

Wnioski należy składać bezpośrednio w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Słoneczny Lider”, ul. Partyzantów 22, 28-100 Busko-Zdrój, w godz. 8.00-15.00.

Wniosek o przyznanie pomocy należy złożyć na rozwiniętym formularzu wraz z wymaganymi załącznikami.

Formularz wniosku oraz instrukcja wypełniania wniosku dostępne są na stronach internetowych: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi www.minrol.gov.pl, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa www.armr.gov.pl, Świętokrzyskiego Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Słoneczny Lider” w Kielcach www.prow.stryb.pl i Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Słoneczny Lider” www.slonecznylider.pl.

Kryteria wyboru operacji oraz wykaz dokumentów niezbędnych do wyboru wniosków z zakresu „tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw” są udostępnione na stronie internetowej Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Słoneczny Lider” oraz do wglądu w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Słoneczny Lider”, ul. Partyzantów 22, 28-100 Busko-Zdrój, w godz. 8.00-15.00.

Minimalne wymagania, których spełnienie jest niezbędne do wyboru projektu przez LGD: otrzymanie co najmniej 50% sumy punktów możliwych do otrzymania ze wszystkich lokalnych kryteriów wyboru w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania „tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw”.

Wysokość dostępnych środków na operacje z zakresu „tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw” w 2014 roku wynosi:

II.1.3 Działanie w zakresie tworzenia miejsc pracy dla mieszkańców obszaru LGD – 41 387,50 zł

Wszelkie informacje niezbędne do prawidłowego wypełnienia wniosków udostępniane są w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym Biuletynu Lokalnej Grupy Działania „Słoneczny Lider” oraz pod numerem telefonu (041) 378 71 77.

Wnioski należy składać w 2 egzemplarzach (w wersji papierowej i elektronicznej) w skróconych. Nosić elektroniczny powinien być opisany nazwą Beneficjenta i tytułem projektu.